

**TÜRK PARLAMENTOSUNDAKİ KADIN
MİLLETVEKİLLERİ
(1935-2007)**

Cemile ŞAHİN

Doktora Tezi

TARİH ANABİLİM DALI

Prof. Dr. Selami KILIÇ

2010

Her Hakkı Saklıdır.

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

Cemile ŞAHİN

**TÜRK PARLAMENTOSUNDAKİ KADIN MİLLETVEKİLLERİ
(1935-2007)**

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Selami KILIÇ**

ERZURUM-2010

15/10/2010

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Türk Parlamentosundaki Kadın Milletvekilleri (1935-2007)" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

15.10.2010

Cemile ŞAHİN

TEZ KABUL TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Selami KILIÇ danışmanlığında Cemile ŞAHİN tarafından hazırlanan bu çalışma 15 Ekim 2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Tarih Anabilim Dalı'nda doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof.Dr. Selami KILIÇ	İmza.....
Jüri Üyesi	: Prof.Dr. Osman AKANDERE	İmza.....
Jüri Üyesi	: Prof.Dr. Yavuz ASLAN	İmza.....
Jüri Üyesi	: Prof.Dr. Betül ASLAN	İmza.....
Jüri Üyesi	: Yrd.Doç. Dr. Cemil KUTLU	İmza.....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. .... / ..... / .....

Prof.Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	XIV
ABSTRACT.....	XV
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	XVI
TABLolar DİZİNİ	XVII
ÖNSÖZ.....	XIX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1935'TEN ÇOK PARTİLİ REJİM DÖNEMİNE KADAR TBMM'YE SEÇİLEN KADIN MİLLETVEKİLLERİ

1.1. CUMHURİYET DÖNEMİ KADIN FAALİYETLERİ VE KADINLARA SİYASAL HAKLARIN VERİLMESİ	18
1.1.1. Kadınlara Siyasal Hakların Tanınmasında Rol Oynayan Cemiyetler ..	18
1.1.1.1. Türk Kadın Birliği	18
1.1.1.2. Türk Ocakları ve Halkevleri	20
1.1.2. Kadınlar Aleyhine Yapılan Eylemler ve Bunlara Yapılan İşlemler	20
1.1.3. Kadınlara Siyasal Hakların Verilmesi	21
1.1.3.1. Kadınlara Belediye Seçimlerine Katılma Hakkının Verilmesi	24
1.1.3.2. Kadınlara Parlamentaoya Seçme ve Seçilme Haklarının Verilmesi .	25
1.1.3.3. Belediyelerde Kadınlarımız.....	28
1.1.3.4. Meclis'te Kadınlarımız	30
1.2. V. DÖNEM (1935–1939) KADIN MİLLETVEKİLLERİ.....	32
1.2.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	33
1.2.1.1. Emine Mevrure GÖNENÇ.....	33
1.2.1.2. Hatı (Satı) ÇIRPAN(OĞLU) (KARAMEHMET).....	34
1.2.1.3. Türkan ÖRS (BAŞTUĞ)	35
1.2.1.4. (Ayşe) Sabiha GÖKÇÜL (ERBAY).....	35
1.2.1.5. Ayşe Şekibe İNSEL	36
1.2.1.6. Hatice ÖZGENER.....	36
1.2.1.7. (Hafize) Huriye BAHA ÖNİZ	37
1.2.1.8. Fatma (Şakir) MEMİK.....	38

1.2.1.9. Nakiye ELGÜN	39
1.2.1.10. Fakihe ÖYMEN.....	40
1.2.1.11. Benal Nevzad (İŞTAR) ARIMAN.....	41
1.2.1.12. Ferruh (Ferruha) GÜPGÜP.....	42
1.2.1.13. Bahire Bediz MOROVA (AYDİLEK).....	43
1.2.1.14. Mihri (İffet) PEKTAŞ.....	43
1.2.1.15. (Ayşe) Meliha ULAŞ (EKEMAN).....	44
1.2.1.16. Esmâ NAYMAN.....	45
1.2.1.17. (Hatice) Sabiha GÖRKEY	45
1.2.1.18. Ayşe Seniha HIZAL	47
1.2.2. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	48
1.2.2.1. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları	48
1.2.2.2. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri	49
1.2.2.3. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	50
1.2.2.4. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'te Çalışma Süreleri.....	50
1.2.2.5. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları	51
1.2.2.6. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Kıyafetleri.....	60
1.2.2.7. V. Dönem Kadın Milletvekilleri İle İlgili Nükteler	61
1.2.2.8. İlk Kadın Milletvekillerinin Basındaki Yansımaları	62
1.3. VI. DÖNEM (1939–1943) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	65
1.3.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	65
1.3.1.1. (Rukiye) Belkıs Rauf BAYKAN.....	65
1.3.1.2. Şehime YUNUS	71
1.3.1.3. Hacer DİCLE.....	66
1.3.1.4. (Sıddıka Mümine) Şemsa İŞCEN	67
1.3.1.5. (Fatma) Mergube GÜRLEYÜK	68
1.3.1.6. Muammer DEVELİ	69
1.3.1.7. Salise ABANOZOĞLU	70
1.3.2. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	71
1.3.2.1. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	71
1.3.2.2. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	72
1.3.2.3. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	72

1.3.2.4. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları.....	73
1.3.2.5. VI. Dönem Kadın Milletvekilleriyle İlgili Nükteler	77
1.4. VII. DÖNEM (1943–1946) KADIN MİLLETVEKİLLERİ.....	79
1.4.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	79
1.4.1.1. Emine Mebrure AKSOLEY.....	79
1.4.1.2. Hasene ILGAZ	80
1.4.1.3. Tezer TAŞKIRAN.....	82
1.4.1.4. Saada Emin KAATÇILAR	83
1.4.2. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi.....	83
1.4.2.1. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları	83
1.4.2.2. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri	84
1.4.2.3. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	85
1.4.2.4. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları	85
1.4.2.5. VII. Dönem Kadın Milletvekilleriyle İlgili Nükteler.....	88
1.4.3. Tek Partili Dönemde Kadının Siyasetteki Yeri ve Katkıları	89

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOK PARTİLİ REJİM DÖNEMİNDEN 12 EYLÜL 1980 ASKERİ DARBESİ'NE KADAR TBMM'YE SEÇİLEN KADIN PARLAMENTERLER

2.1. ÇOK PARTİLİ SİYASİ HAYATA GEÇİŞLE BİRLİKTE SİYASETTE KADIN	92
2.2. VIII. DÖNEM (1946–1950) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	92
2.2.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	93
2.2.1.1. Zehra BUDUNÇ	93
2.2.1.2. Latife Bekir ÇEYREKBAŞI.....	94
2.2.1.3. Makbule DIBLAN.....	95
2.2.1.4. Zekiye MOLAOĞLU (DRANAZ)	95
2.2.2. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	95
2.2.2.1. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	95
2.2.2.2. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	96
2.2.2.3. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	96
2.2.2.4. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları.....	97
2.2.2.5. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bilinmeyen Yönleri	99

2.3. IX. DÖNEM (1950–1955) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	101
2.3.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	101
2.3.1.1. Hatice Nazlı TLABAR	101
2.3.1.2. Halide Edip ADIVAR	102
2.3.2. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	105
2.3.2.1. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	105
2.3.2.2. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	105
2.3.2.3. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	105
2.3.2.4. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları.....	105
2.3.2.5. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bilinmeyen Yönleri	108
2.3.2.6. 1950 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	111
2.4. X. DÖNEM (1954–1957) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	112
2.4.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	112
2.4.1.1. Aliye TEMUÇİN (COŞKUN).....	112
2.4.1.2. Nuriye Ferhan ERDEM (PINAR)	113
2.4.1.3. Edibe SAYAR	114
2.4.2. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	116
2.4.2.1. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları	116
2.4.2.2. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri	116
2.4.2.3. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	116
2.4.2.4. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları	116
2.4.2.5. 1954 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	119
2.5. XI. DÖNEM (1957–1960) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	120
2.5.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	121
2.5.1.1. Übeyde ELLİ	121
2.5.1.2. Emine Piraye LEVENT	121
2.5.1.3. Hilal ÜLMAN	122
2.5.1.4. Ayşe GÜNEL	122
2.5.1.5. Arife Necla TEKİNEL	123
2.5.1.6. Nimet Perihan ARIBURUN	123
2.5.2. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	124
2.5.2.1. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	124

2.5.2.2. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	124
2.5.2.3. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	125
2.5.2.4. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları.....	125
2.5.2.5. 1960 Darbesi ve Yassıada'da Tutuklu Günler	127
2.5.2.6. 1957 Seçimleri ve Sonrasının Genel Değerlendirmesi	129
2.5.3. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nin Türk Siyasetine Etkileri.....	131
2.6. KURUCU MECLİS'İN KADIN ÜYELERİ	133
2.6.1. Kurucu Meclis'in Yapısı ve Görevleri	133
2.6.2. Kurucu Meclis'in Alt Kanadı -Temsilciler Meclisi'nin- Kadın Üyelerinin Özgeçmişleri.....	135
2.6.2.1. Ayşe Şuküfe EKİTLER	135
2.6.2.2. Hermine Agavni KALUSTYAN	135
2.6.2.3. Remziye BATIRBAYGİL.....	136
2.6.2.4. (Emine) Mebrure AKSOLEY	137
2.6.3. Kurucu Meclis'te Kadın Üyelerin Çalışmaları.....	137
2.7. CUMHURİYET SENATOSU UYGULAMASI VE KADIN ÜYELERİ	138
2.7.1. Cumhuriyet Senatosu'nun Oluşumu ve İşlevleri	138
2.7.2. Cumhuriyet Senatosu'nun Kadın Üyelerinin Özgeçmişleri.....	139
2.7.2.1. Bahriye ÜÇOK	140
2.7.2.2. Nimet Zerrin TÜZÜN	142
2.7.2.3. Adile AYDA	144
2.7.2.4. Nermin ABADAN UNAT	145
2.7.2.5. (Nezire) Özel ŞAHİNGİRAY	148
2.7.2.6. (Hatice) Mualla AKARCA	149
2.7.2.7. (Emine) Mebrure AKSOLEY	151
2.7.2.8. Solmaz BELÜL.....	153
2.7.2.9. Aysel BAYKAL	155
2.7.2.10. Fatma Hikmet İŞMEN.....	156
2.7.3. Cumhuriyet Senatosu'nda Kadın Üyelerin Çalışmaları	158
2.8. I (XII). DÖNEM (1961–1965) KADIN MİLLETVEKİLLERİ.....	161
2.8.1. Yeni Siyasi Hayat ve 1961 Seçimleri.....	161
2.8.2. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	162

2.8.2.1. Melahat GEDİK	162
2.8.2.2. Fatma Saadet EVREN (KAÇAR).....	163
2.8.2.3. Zehra Neriman AĞAOĞLU	163
2.8.3. I (XII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi.....	164
2.8.3.1. I (XII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	164
2.8.3.2. I (XII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	164
2.8.3.3. I (XII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Yabancı Dilleri.....	164
2.8.3.4. I (XII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları	164
2.8.3.5. 1961 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	165
2.9. II (XIII.) DÖNEM (1965–1969) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	166
2.9.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	167
2.9.1.1. Zarife KOÇAK	167
2.9.1.2. Nilüfer GÜRSOY	167
2.9.1.3. Türkan SEÇKİN (TAÇYILDIZ)	168
2.9.1.4. Fatma Sevinç DÜŞÜNSEL	168
2.9.1.5. Hayriye Ayşe Nermin NEFTÇİ.....	169
2.9.1.6. Behice BORAN (HATKO)	170
2.9.2. II (XIII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	171
2.9.2.1. II (XIII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	171
2.9.2.2. II (XIII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	171
2.9.2.3. II (XIII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Yabancı Dilleri.....	172
2.9.2.4. II (XIII). Dönem Kadın Milletvekillerinin Çalışmaları.....	172
2.9.2.5. 1965 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi.....	174
2.9.2.6. Türk Siyasi Tarihinin İlk Kadın Genel Başkanı: Behice Boran...	175
2.10. III (XIV). DÖNEM (1969–1973) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	177
2.10.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	177
2.10.1.1. Fatma Suna TURAL	177
2.10.1.2. Zekiye GÜLSEN.....	178
2.10.1.3. Naime İkbal TOKGÖZ.....	178
2.10.2. III (XIV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi .	179
2.10.2.1. III (XIV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları ...	179
2.10.2.2. III (XIV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri	180

2.10.2.3. III (XIV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Yabancı Dilleri	180
2.10.2.4. III (XIV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Çalışmaları	181
2.10.2.5. 1969 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	183
2.10.3. 12 Mart 1971 Muhtırası.....	183
2.10.4. Türkiye'nin İlk Kadın Bakanı: Prof. Dr. Peyman Türkan Akyol.....	184
2.10.4.1. Peyman Türkan Akyol'un Özgeçmişi	184
2.10.4.2. Peyman Türkan Akyol'un Bakanlık Yılları	186
2.10.5. Türkiye'nin İlk Kadın Meclis Başkanvekili: H. Ayşe Nermin Neftçi	187
2.11. IV (XV). DÖNEM (1973–1977) KADIN MİLLETVEKİLLERİ.....	189
2.11.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	189
2.11.1.1. Feriha Fatma ÖZTÜRK.....	189
2.11.1.2. Ayşe Aliye KÖKSAL.....	190
2.11.1.3. Fatma Gülhis MANKUT	190
2.11.1.4. Şükriye TOK	191
2.11.2. IV (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi ...	191
2.11.2.1. IV (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları	191
2.11.2.2. IV (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri	192
2.11.2.3. IV (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Yabancı Dilleri	192
2.11.2.4. IV (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Çalışmaları	192
2.11.2.5. 1973 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	193
2.12. V (XVI). DÖNEM (1977–1980) KADIN MİLLETVEKİLLERİ.....	194
2.12.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	194
2.12.1.1. Makbule Çağlayan EGE.....	194
2.12.1.2. Sevil KORUM.....	195
2.12.1.3. Aysel UĞURAL	196
2.12.2. V (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi ..	196
2.12.2.1. V (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları	196
2.12.2.2. V (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri	196
2.12.2.3. V (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Yabancı Dilleri	197
2.12.2.4. V (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Çalışmaları	197
2.12.2.5. 1977 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	198

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

12 EYLÜL 1980 ASKERİ DARBESİ'NDEN GÜNÜMÜZE KADAR SEÇİLEN KADIN PARLAMENTERLER

3.1. 12 EYLÜL 1980'DE TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ'NİN YÖNETİME

EL KOYMASI.....	201
3.2. DANIŞMA MECLİSİ'NİN KURULMASI VE GÖREVLERİ.....	204
3.2.1. Danışma Meclisi'nin Kadın Üyelerinin Özgeçmişleri.....	205
3.2.1.1. Nermin ÖZTUŞ	206
3.2.1.2. Tülay ÖNEY	206
3.2.1.3. İmren AYKUT.....	207
3.2.1.4. Türe TUNÇBAY.....	208
3.2.1.5. Cavidan TERCAN	209
3.2.2. Danışma Meclisi'ndeki Kadın Üyelerin Çalışmaları	209
3.3. XVII. DÖNEM (1983–1987) KADIN MİLLETVEKİLLERİ.....	211
3.3.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	212
3.3.1.1. Neriman ELGİN.....	212
3.3.1.2. Göksel KALAYCIOĞLU	212
3.3.1.3. Fatma Rezan ŞAHİNKAYA	213
3.3.1.4. Türkan Turgut ARIKAN	214
3.3.1.5. Fatma Mihriban ERDEN	214
3.3.1.6. Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	215
3.3.1.7. Günseli ÖZKAYA	215
3.3.1.8. Işıl Saygın	216
3.3.2. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	217
3.3.2.1. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları	217
3.3.2.2. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri	218
3.3.2.3. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	218
3.3.2.4. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları	219
3.3.2.5. 1983 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	228
3.4. XVIII. DÖNEM (1987–1991) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	230
3.4.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	231
3.4.1.1. Birgen KELEŞ.....	231

3.4.2. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	231
3.4.2.1. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	231
3.4.2.2. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	232
3.4.2.3. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	232
3.4.2.4. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları..	232
3.4.2.5. 1987 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	242
3.4.3. Türkiye'de Seçimle Gelen İlk Kadın Bakan: Dr. İmren Aykut	246
3.5. XIX. DÖNEM (1991–1995) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	248
3.5.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	248
3.5.1.1. Leyna ZANA.....	248
3.5.1.2. Tansu ÇİLLER.....	249
3.5.1.3. Melike Tugay HASEFE	249
3.5.1.4. Fethiye ÖZVER.....	250
3.5.1.5. Güler İLERİ	250
3.5.2. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi.....	251
3.5.2.1. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	251
3.5.2.2. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	251
3.5.2.3. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller..	251
3.5.2.4. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları....	252
3.5.2.5. 1991 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	268
3.5.3. XIX. Dönemin Kadın Bakanları	271
3.5.4. Türkiye'nin İlk Kadın Başbakanı: Prof. Dr. Tansu Çiller	271
3.6. XX. DÖNEM (1995–1999) KADIN MİLLETVEKİLLERİ.....	273
3.6.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	273
3.6.1.1. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT	274
3.6.1.2. Ümran AKKAN.....	274
3.6.1.3. Oya ARASLI	275
3.6.1.4. Ayfer YILMAZ.....	275
3.6.1.5. Meral AKŞENER	276
3.6.1.6. Şekibe Gencay GÜRÜN	277
3.6.1.7. Zerrin YENİCELİ.....	277
3.6.1.8. Hatice Ayseli GÖKSOY.....	278

3.6.1.9. Lale AYTAMAN	278
3.6.2. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	279
3.6.2.1. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları	279
3.6.2.2. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri	280
3.6.2.3. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller ...	280
3.6.2.4. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları	281
3.6.2.5. 1995 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi.....	293
3.6.3. XX. Dönemin Kadın Bakanları.....	294
3.7. XXI. DÖNEM (1999–2002) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	297
3.7.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	297
3.7.1.1. Tayyibe GÜLEK DOMAÇ	297
3.7.1.2. Gönül Saray ALPHAN	298
3.7.1.3. Oya AKGÖNENÇ MUĞİSSUDDİN	299
3.7.1.4. Melda BAYER.....	299
3.7.1.5. Ayşe GÜROCAK.....	300
3.7.1.6. Esvet ÖZDOĞU.....	300
3.7.1.7. Nesrin ÜNAL	301
3.7.1.8. Sebahat VARDAR.....	301
3.7.1.9. Melek KARACA.....	302
3.7.1.10. Yücel ERDENER	302
3.7.1.11. Ayşe Nazlı ILICAK.....	303
3.7.1.12. Nazire KARAKUŞ	304
3.7.1.13. Nesrin NAS	304
3.7.1.14. Sulhiye SERBEST	305
3.7.1.15. Perihan YILMAZ.....	305
3.7.1.16. Güler ASLAN	306
3.7.1.17. Sevgi ESEN	306
3.7.2. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi.....	307
3.7.2.1. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	307
3.7.2.2. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	308
3.7.2.3. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller..	309
3.7.2.4. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları....	310

3.7.2.5. 1999 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi.....	327
3.7.3. XXI. Dönem'in Başörtülü Kadın Milletvekilleri.....	328
3.8. XXII. DÖNEM (2002–2007) KADIN MİLLETVEKİLLERİ.....	332
3.8.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	332
3.8.1.1. Nevin Gaye ERBATUR	332
3.8.1.2. Ayhan Zeynep TEKİN BÖRÜ	334
3.8.1.3. Reyhan TUGAY (BALANDI)	334
3.8.1.4. Ayşe Gülsün BİLGEHAN	335
3.8.1.5. Remziye ÖZTOPRAK	335
3.8.1.6. Özlem ÇERÇİOĞLU	335
3.8.1.7. Semiha ÖYÜŞ	336
3.8.1.8. Fatma ŞAHİN	336
3.8.1.9. Güldal AKŞİT	337
3.8.1.10. Sıdıka (AYDOĞAN) SARİBEKİR	338
3.8.1.11. Nimet ÇUBUKÇU	338
3.8.1.12. Zeynep Damla GÜREL	339
3.8.1.13. Halide İNCEKARA.....	340
3.8.1.14. Güldal OKUDUCU	340
3.8.1.15. İnci Gülser ÖZDEMİR.....	341
3.8.1.16. Bihlun TAMAYLIGİL	341
3.8.1.17. Gülseren TOPUZ	342
3.8.1.18. Zeynep Armağan USLU	342
3.8.1.19. Canan ARITMAN.....	343
3.8.1.20. Fatma Seniha Nükhet HOTAR GÖKSEL.....	344
3.8.1.21. Türkan MİÇOOĞULLARI	344
3.8.1.22. Serpil YILDIZ	345
3.8.2. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi.....	345
3.8.2.1. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları	345
3.8.2.2. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri	346
3.8.2.3. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller	347
3.8.2.4. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları	348
3.8.2.5. 2002 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi.....	374

3.9. XXIII. DÖNEM (2007–2011) KADIN MİLLETVEKİLLERİ	379
3.9.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri.....	381
3.9.1.1. Fatoş GÜRKAN.....	381
3.9.1.2. Fatma SALMAN KOTAN.....	381
3.9.1.3. İlknur İNCEÖZ.....	382
3.9.1.4. Aşkın ASAN.....	382
3.9.1.5. Nesrin BAYTOK	382
3.9.1.6. Zeynep DAĞI.....	383
3.9.1.7. Ayşe AKBAŞ.....	383
3.9.1.8. Ayla AKAT ATA.....	383
3.9.1.9. Canan Candemir ÇELİK	384
3.9.1.10. Selma Aliye KAVAF	384
3.9.1.11. Gültan KIŞANAK	384
3.9.1.12. Aysel TUĞLUK	385
3.9.1.13. Fazilet DAĞCI ÇIĞLIK.....	385
3.9.1.14. Özlem MÜFTÜOĞLU	386
3.9.1.15. Pervin BULDAN.....	386
3.9.1.16. Ayşe Jale AĞIRBAŞ	386
3.9.1.17. Necla ARAT	387
3.9.1.18. Ayşe Nur BAHÇEKAPILI	387
3.9.1.19. Alev DEDEGİL	388
3.9.1.20. Canan KALSIN	388
3.9.1.21. Mesude Nursuna MEMECAN	389
3.9.1.22. Özlem PİLTANOĞLU TÜRKÖNE.....	389
3.9.1.23. Fatma Nur SERTER.....	390
3.9.1.24. Edibe SÖZEN	390
3.9.1.25. Sebahat TUNCEL	391
3.9.1.26. Şenol BAL	391
3.9.1.27. Şükran Güldal MUMCU	392
3.9.1.28. Azize Sibel GÖNÜL	392
3.9.1.29. Ayşe TÜRKMENÖĞLU.....	392
3.9.1.30. Öznur ÇALIK	393

3.9.1.31. Emine AYNA	393
3.9.1.32. Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY	394
3.9.1.33. Birnur ŞAHİNOĞLU	394
3.9.1.34. Çağla AKTEMUR ÖZYAVUZ.....	394
3.9.1.35. Sevahir BAYINDIR	395
3.9.1.36. Dilek YÜKSEL	395
3.9.1.37. Safiye SEYMENOĞLU	395
3.9.1.38. Fatma KURTULAN.....	396
3.9.1.39. Gülşen ORHAN.....	396
3.9.2. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi	396
3.9.2.1. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları.....	396
3.9.2.2. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri.....	400
3.9.2.3. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller.....	402
3.9.2.4. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları..	404
3.9.2.5. 2007 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi	428
SONUÇ.....	440
BİBLİYOGRAFYA	444
EKLER.....	456
Ek-1 Cemiyet-i Akvam'ın Genel Kurul Toplantısında Gündem Gereği Kadın Erkek Eşitliği Konusunun Görüşülmesi Sırasındaki Yardımından Dolayı Türkiye'ye Gönderilen Teşekkür Mektubu	446
Ek-2 Kadınlarımızın Seçim Haklarından Dolayı İstanbul'da Türk Kadın Birliği Tarafından Sevinç ve Tebrik Duygularını İçeren ve Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya Tarafından Başbakanlık'a Gönderilen Belge.....	458
Ek-3 1935-2011 Yılları Arasındaki Kadın Parlamenterlerin Kimlikleri, Görev Yaptıkları Dönemler, Seçim Bölgeleri ve Partileri	459
Ek-4 1935-2011 Yılları Arasındaki Kadın Parlamenterlerin Fotoğrafları.....	462
ÖZGEÇMİŞ.....	476

ÖZET
DOKTORA TEZİ
TÜRK PARLAMENTOSUNDAKİ KADIN MİLLETVEKİLLERİ (1935-2007)

Cemile ŞAHİN

Danışman: Prof.Dr. Selami KILIÇ

2010- Sayfa: 476+XX

Jüri: Prof.Dr. Selami KILIÇ

Prof.Dr. Osman AKANDERE

Prof.Dr. Yavuz ASLAN

Prof.Dr. Betül ASLAN

Yrd.Doç.Dr. Cemil KUTLU

Cemiyetler Kanunu'nun kabulünden itibaren kadınlarımız toplumda, değişik organizasyonlar içinde yer almaya başlamıştır. 2'nci Meşrutiyet Dönemi'nde Kadın Cemiyetleri kurma şeklinde gerçekleşen kadın hareketleri, Cumhuriyet Dönemi'nde kadınların siyasal yaşama katılmasıyla farklı bir boyut kazanmıştır.

Milli Mücadele döneminde cephede, mitinglerde ve cemiyetlerde faaliyet gösteren Türk kadını yaptığı fedakârlıklarla Cumhuriyet Dönemi'nde siyasal haklarına kavuşmuştur.

Kadınlarımıza 3 Nisan 1930 tarihinde Belediye Seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı 26 Ekim 1933'te Köy Muhtar Heyetleri'ne katılma hakkı tanınırken, 5 Aralık 1934 tarih ve 2598 sayılı kanunla milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilmiş ve resmen uygulamaya konularak 1935 yılında 18 kadın milletvekili Meclis'e girmiştir.

Kadınlarımızın ilk kez Meclis'e girdiği 1935 yılından, 2011 seçimlerine kadar toplam 182 kadın milletvekili, parlamentolarda görev almıştır. XXI. döneme kadar , kadınlarımızın sayıca Meclis'te en çok temsil edildiği dönem 1935 yılı seçimlerini içeren V. dönemdir. VI. dönemde 16, VII. dönemde 16, VIII. dönemde 9, IX. dönemde 3, X. dönemde 4, XI. dönemde 8, XII. dönemde 3, XIII. dönemde 8, XIV. dönemde 5, XV. dönemde 6, XVI. dönemde 14, XVII. dönemde 12, XVIII. dönemde 6, XIX. dönemde 8, XX. dönemde 13, kadın milletvekili Meclis'e girerken, XXI. dönemde 22, XXII. dönemde 24 ve XXIII. dönemde de 50 kadın milletvekilinin Meclis'e girdiği görülmektedir.

Kadın milletvekillerimiz Meclis'te çeşitli komisyonlarda görev almışlar, pek çok konuda söz alarak konuşmuşlar ve kanun tekliflerinde bulunmuşlardır. İçlerinde Kurucu Meclis, Cumhuriyet Senatosu ve Danışma Meclisi üyeleri vardır. Ayrıca Başbakanlık, Meclis Başkan Vekilliği ve Bakanlık yapan kadın parlamenterlerimiz de bulunmaktadır.

Kadın milletvekillerimizin çoğunluğu yabancı dil bilmektedir. İçlerinde yüksek tahsil görenlerin sayısı fazladır. Kadın milletvekillerimizin çoğunluğu her bakımdan seçkinin seçkinidir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kadın Milletvekilleri, Kadın Cemiyetleri, Kadın Sorunları, Kadın Hakları

ABSTRACT
PhD THESIS
WOMEN DEPUTIES IN TURKISH PARLIAMENT (1935-2007)

Cemile ŞAHİN

Advisor: Prof.Dr. Selami KILIÇ

2010 - Page: 476+XX

Jury: Prof.Dr. Selami KILIÇ

Prof.Dr. Osman AKANDERE

Prof.Dr. Yavuz ASLAN

Prof. Dr. Betül ASLAN

Assist.Prof. Dr. Cemil KUTLU

From the adoption of the community act, women in our society have taken place in different organizations. In the second Constitutional Period, woman actions realizing the foundation of Woman Communities has gained a different dimension with the participation of women in the Republican Era.

In the period of National Struggle, Turkish Women displaying activity in the front line, meetings and communities has reached the rights with help of their self-sacrifice.

The right of elect and being elected in the Municipality polling was given on April 3, 1930 and the right of participation in the delegation of Headman on October 26, 1933 and right of elect and being elected the deputies was given on December 5, 1934 with the law no, 2598 and by adopting it formally, 18 woman deputies took place in the parliament in 1935.

Since 1935, women first got into the parliament until the election of 2011, 182 woman deputies in total have served in the parliaments. Until the period of XXI, the period representing women most in number was in the period of V, including the election of 1935. While the number of woman deputies getting into the parliament in the period of VI are 16, in the period of VII, 16, in the period of VIII, 9, in the period of IX, 3, in the period of X, 4, in the period of XI, 8, in the period of XII, 3, in the period of XIII, 8, in the period of XIV, 5, in the period of XV, 6, in the period of XVI, 14, in the period of XVII, 12, in the period of XVIII, 6, in the period of XIX, 8, in the period of XX, 13, 22 of them in the period of XXI, in the period of XXII, 24 and in the period of XXIII, 50 woman deputies were seen to come into Parliament.

Our woman deputies have taken duties in various commissions in the Parliament, have addressed the house in many issues and referred a bill of law. Among them, there are Founder Board, Senate of the Republic and Consultant Board. Moreover, there are parliamentarians who have served Prime Ministry, Deputy of Parliamentary Chairman and Ministry.

Most of our woman deputies know foreign language. Among them, those who do further education are in excess. Most of our woman deputies are privileged of the privileged ones in all sense.

Key Words: Woman, Women Deputies, Women Commissions, Women Problems, Women Rights

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

Age./Agm.	: Adı Geçen Eser/Makale
AK PARTİ/AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AP	: Adalet Partisi
A.R.M.H.	: Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti (Grubu)
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
CHF/CHP	: Cumhuriyet Halk Fırkası/Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
DP	: Demokrat Parti
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
İç İşl.Bak.lığı	: İçişleri Bakanlığı
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MGK	: Milli Güvenlik Konseyi
MKYK	: Merkez Karar Yürütme Kurulu
MM.	: Meclis-i Mebusan
No./Nu.	: Numara/Numro
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
s.	: Sayfa
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
ss.	: sayfadan sayfaya
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TD	: Tutanak Dergisi
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
t.y.	: Tarih yok
Yay.	: Yayınları (Yayınevi)
y.y.	: Yayın yeri yok
ZC.	: Zabıt Ceridesi

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. 1935–2011 Yılları Arasında Kadın Milletvekillerinin Sayısı ve Oranı	32
Tablo 1.2. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri.....	32
Tablo 1.3. 1936 Ara Seçimi'nde Boşalan İller ve Yerine Seçilenler	51
Tablo 1.4. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler.....	63
Tablo 1.5. V. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	64
Tablo 1.6. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	65
Tablo 1.7. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler	78
Tablo 1.8. VI. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	78
Tablo 1.9. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri.....	79
Tablo 1.10. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler	90
Tablo 1.11. VII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler.....	91
Tablo 2.1. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri.....	92
Tablo 2.2. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler.....	100
Tablo 2.3. VIII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	100
Tablo 2.4. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	101
Tablo 2.5. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler	111
Tablo 2.6. IX. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	112
Tablo 2.7. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri.....	112
Tablo 2.8. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler.....	120
Tablo 2.9. X. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	120
Tablo 2.10. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	120
Tablo 2.11. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler	132
Tablo 2.12. XI. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	133
Tablo 2.13. Kurucu Meclis'in Kadın Üyelerini Seçen İrade ve Görev Süreleri	135
Tablo 2.14. Cumhuriyet Senatosu Kadın Üyelerini Seçen İrade ve Görev Süreleri	139
Tablo 2.15. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri....	161
Tablo 2.16. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar	166
Tablo 2.17. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler.....	166
Tablo 2.18. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri .	166
Tablo 2.19. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar...	176
Tablo 2.20. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	177

Tablo 2.21. III. (XIV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	177
Tablo 2.22. III. (XIV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar	189
Tablo 2.23. III. (XIV.) Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	189
Tablo 2.24. IV. (XV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	189
Tablo 2.25. IV. (XV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar ..	193
Tablo 2.26. IV. (XV.) Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler.....	194
Tablo 2.27. V. (XVI.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	194
Tablo 2.28. V. (XVI.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar ..	200
Tablo 2.29. V. (XVI.) Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler.....	200
Tablo 3.1. Danışma Meclisi Kadın Üyelerini Seçen İrade ve Görev Süreleri	205
Tablo 3.2. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	211
Tablo 3.3. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar	229
Tablo 3.4. XVII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler.....	230
Tablo 3.5. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri.....	230
Tablo 3.6. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar	247
Tablo 3.7. XVIII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler.....	247
Tablo 3.8. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	248
Tablo 3.9. 1990 Yılı İtibariyle Avrupa Ülkelerindeki Kadın Parlamenter Oranı.....	270
Tablo 3.10. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar.....	272
Tablo 3.11. XIX. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	273
Tablo 3.12. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri.....	273
Tablo 3.13. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar	295
Tablo 3.14. XX. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	296
Tablo 3.15. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	297
Tablo 3.16. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar.....	330
Tablo 3.17. XXI. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler	331
Tablo 3.18. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri	332
Tablo 3.19. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar	377
Tablo 3.20. XXII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler.....	378
Tablo 3.21. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri.....	379
Tablo 3.22. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar	435
Tablo 3.23. XXIII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler.....	437

ÖNSÖZ

Türk kadını Meşrutiyet döneminde cemiyetler kurarak örgütlenmeye başlamış, Kurtuluş Savaşı'nda cephelerde savaşmış, Cumhuriyet'in ilanından sonra siyasal haklarına kavuşmuştur. Türk Parlamentosundaki Kadın Milletvekilleri (1935-2007) adlı doktora çalışmamızda kadınların tarihi süreç içinde geçirdikleri aşamalara deyinilmiş, özellikle 1935'te Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesiyle başlayan "Kadının Milletvekilliği Serüveni"ne yer verilmiştir.

Yardım amaçlı kurulan cemiyetlerde kadınlar görev alarak gönüllülük esasına dayanan çalışmalar yürütmüşlerdir. İlk kurulan kadın cemiyetleri ile kadın hareketi başlamıştır. Milli Mücadele yıllarında kadınlar hem cephelerde savaşmış, hem de mitinglerde milleti gaflet uykusundan uyandırma ve bilinçlendirme görevini üstlenmişlerdir. Türk Medeni Kanunu Türk kadınına çağdaş yaşama hakkını vermiş, kadınlarımız 1930'da belediye seçimlerine girme, 1934'te milletvekili seçme ve seçilme hakkını elde ederek siyasal haklarına kavuşmuşlardır. İlk kez 1935 yılında Türk kadını Meclis'e girse de önceki seçim yıllarında aday olmadığı halde Halide Edip Hanım ve Latife Hanım'a oy verilmiştir. Çalışmamızda kadınları parlamentoya getiren sürece deyinilmiş, günümüzde de devam eden bu süreçte kadınların siyasetteki rolleri anlatılmaya çalışılmıştır. Kadınlar siyasetin her aşamasında görev alabilmekte ve etkin rol oynamaktadırlar. Bu konuda yapılan yasal düzenlemeler ve seçim kanunları sürekli değişiklik göstermiştir. Seçim kanunlarındaki bu değişikliklere de her seçim döneminde yer verilmiştir.

Bu çalışmada 1935'ten günümüze kadar devletin en üst kademesinde kanun yapıcı ve karar verici mercilerde bulunan kadınların, milletvekilliği serüveninde geçirdiği aşamalar konu olmuş, "Türk Parlamentosu'nda bulunan milletvekili kadın profili" hem kadınların kişisel özellikleri, hem de Meclis'te yürüttükleri çalışmalar çerçevesinde çizilmiştir. Ayrıca ülkemizde genellikle erkeklere yakıştırılan milletvekilliğinde kadınların karşılaştığı birçok soruna da yer verilmiştir.

Türk Parlamentosundaki Kadın Milletvekilleri (1935-2007) isimli çalışmamız üç ana başlık altında şekillendirilmiştir. Birinci bölümde; 1935'ten Çok Partili Rejim Dönemine Kadar TBMM'ye Seçilen Kadın Milletvekilleri, ikinci bölümde; Çok Partili

Rejim Döneminden 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'ne Kadar TBMM'ye Seçilen Kadın Parlamenterler üçüncü bölümde; 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden Günümüze Kadar Seçilen Kadın Parlamenterler, ifade edilmeye çalışılmıştır. Çalışma içerisinde kadın milletvekillerine, seçim bölgelerinin alfabetik sırasına göre yer verilmiştir.

Üç yıldan fazla süren bu çalışmada, emek ve yardımlarını esirgemeyen (burada isimlerini tek tek sayamadığımız için özür diliyoruz) bütün kurum ve kişilere; başta Danışman Hocam, Tez İzleme Komitesi Başkanımız ve Tarih Bölüm Başkanımız Prof.Dr. Selami KILIÇ olmak üzere, ders hocalarımız ve Tez İzleme Komitesi üyelerimiz Prof.Dr. Yavuz ASLAN'a, Prof.Dr. Betül ASLAN'a, Doç.Dr. İbrahim Ethem ATNUR'a, Yrd. Doç.Dr. Cemil KUTLU'ya ve bölümdeki diğer hocalarımız ile Eğitim Fakültesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ve Sosyal Bilimler Enstitülerindeki hocalarımız ile idari personelimize, çalışmasından da yararlandığım eşim ve bilim arkadaşım Mustafa ŞAHİN'e, bana gösterdiği sabırlarından dolayı kızım Zeynep Nur ŞAHİN'e teşekkürü bir borç biliriz.

Kadın ve erkek dünyasına faydalı olması dileğiyle...

Erzurum-2010

Cemile ŞAHİN

GİRİŞ

Tanzimatla birlikte kadınlara eğitim, hukuk ve çalışma hayatıyla ilgili alanlarda verilen haklarla ilgili ilk adımlar atılmıştır¹. Osmanlı'da kadınlar Tanzimat sonrasında cemiyetler kurmuşlardır. 1854–1856 Kırım Savaşı sırasında yabancı kadınlar İstanbul'a gelerek yaralı askerlere, göçmenlere yardım etmişlerdir. Yaralı askerlere bakacak Müslüman kadınların olmaması şikâyetlere neden olmuştur. Ülkenin kötü durumundan etkilenen Müslüman kadınlar, gayrimüslim kadınların cemiyetler kurarak teşkilatlanmalarından da etkilenerek cemiyetler kurup teşkilatlanmaya başlamıştır².

Bu dönem kadın hareketlerinin önemli bir özelliği kadınların siyasetle uğraşmasıdır. Kadınlar küçük kitleler halinde siyaset alanında görülmeye başlamış ve çeşitli etkinliklere katılmışlardır. Kadınların siyasi etkinliklere katılmaları daha çok eşlerinin, baba ve kardeşlerinin mektuplarını taşımak ve saklamak şeklinde gerçekleşmiştir. Birçok yerde kadınlar, Meşrutiyet hareketlerine yabancı kalmamış, hürriyetin ilan edilmesi faaliyetlerine fedakârlıkla katılmışlardır. Jöntürk ve İttihat-Terakki Cemiyetlerinde faaliyet gösteren kadınlar, cemiyet üyelerinin yakalanması, takibi ve evlerin aranması sırasında yasak olan belgeleri, mektupları, aranan kişileri saklamış, haber getirip götürme işlerinde kullanılmışlardır. Kadınların benzeri siyasi faaliyetlerinin devam etmesini sağlayan en önemli olay da, “haremin dokunulmazlığı” olmuştur³.

Yirmi yıla yakın bir süre bundan faydalanarak Jöntürk Komitesi'ne hizmet eden Zilsad Hanım, İttihat ve Terakki Cemiyeti İhtilal Komitesi Başkanı Emine Semiye Hanım gibi, çeşitli yazıları saklayan, çeviriler yapan, devlet yönetimi aleyhindeki yazıları Avrupa basınına yollayan, yollananları alan kadınlar bu dönemde siyasi faaliyetlerde bulunan kadınlara birer örnektir⁴.

1915'te Ahmet Cemal Paşa'nın emriyle kadınlar için bir çeşit mecburi hizmet kanunu kabul edilmiştir. Bu dönemde Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyeti İslâmiyesi ve İstihlak-ı Milli Kadınlar Cemiyeti aracılığıyla, Amele Taburları'nda

¹ Şefika Kurnaz, *II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1996, s.15.

² Leyla Kaplan, *Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1998, s.37.

³ Kaplan, Age., s. 35.

⁴ Siyasi faaliyetlere katılma azminde olan bazı kadınlar, Meclis-i Mebusan'a dinleyici olarak girmek istemişlerdir. Ayrıca 26 Mayıs 1919'da İzmir'in ve Anadolu'nun işgallerini görüşmek üzere toplanan Şuray-ı Saltanat toplantısına bazı hanımların da katılacağı söylenmiştir. Ancak kadınlar, bu toplantıya katılmamışlardır. (Kaplan, Age., s.35.)

çalışacak Müslüman kadınlar sağlanmış, kadınlara çalışma saatlerine ilişkin kararlar, bu cemiyetler aracılığıyla duyurulmuştur. “Osmanlı tebaasından olmak ve güçlü bulunmak, aşılı olmak, sağlıklı olmak, ahlaklı olmak, en az 18, en fazla 30 yaşında olmak, kucakta taşınır çocuğu olmamak” özelliklerine sahip olan kadınlara, Birinci Ordu İşçi (Amele) Taburu’nda çalışmak için müracaat edebilecekleri duyurulmuştur⁵.

İkinci Meşrutiyet’in getirdiği fikir akımları, kadının eğitilmesi konusunda birleşmiştir. İslamcılara göre kadın eğitilirse iyi bir ev hanımı olacak, Batıcılara ve Türkçülere göre ise eğitim, kadının sosyal hayata girmesi için de gerekli olacaktır. Bu amaçla kızlara meslek kazandıracak okullar açılmıştır. Kadınların sosyal hayata girmesi üzerine aile hukukunda düzenlemeler yapılmıştır. 1917’de Aile Hukuku Kararnamesi çıkarılmıştır. Buna göre evlenme ve boşanma devlet iznine bağlanmıştır. Evlenme yaşı kadında 17, erkekte 18 yapılmıştır. İkinci evlilik kadının iznine bağlanmıştır⁶. Yine bu dönemde sosyal alanda kadın hakları tartışılırken aynı zamanda kadınlar; çarşafı çıkarmak, tiyatroya gitmek, çalışmak, eşleriyle aynı arabaya binmek istedikleri için sosyal baskı altına girmişlerdir. Kadın dernekleri kurulmuş, kurslar açılmıştır. Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla birlikte fabrikalarda erkeklerden boşalan yerleri kadınlar doldurmuştur⁷.

Öte yandan II. Meşrutiyet döneminde kadınlar, kadın dernekleri kurarak ve kadın dergileri çıkararak faaliyet göstermişlerdir⁸. Kadınlar, II. Meşrutiyet’i olumlu karşılamışlardır. Selanik’te çıkan kadın dergisi “Mefharet”, 1908 inkılâbını alkışlamak için kapağına “Yaşasın Türk Milleti” sözlerini koymuştur. Aynı dergide; Osmanlı’da ilk defa olarak, o zamanki tabirle “Meclis-i Mebusan” değil, “Millet Meclisi” deyimini kullanılmıştır⁹. 1908–1918 yılları arasında kurulan II. Meşrutiyet dönemi kadın cemiyetlerinin birçoğu genellikle yardım amacıyla kurulmuşlardır.

⁵ Kaplan, Age., ss.34-35.

⁶ Abdurrahman Çaycı, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2002, ss. 434-435.

⁷ Durmuş Yalçın vd., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2002, s. 94.

⁸ Emine Önhan, *İkinci Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’in İlanına Kadar Kadın Cemiyetleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Erzurum 1990, ss. 9–58.

⁹ A. Afetinan, *Atatürk ve Türk kadın Haklarının Kazanılması, Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1968, s.88; Tezer Taşkıran, *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet’in 50.Yıldönümü Yayınları:5, 1973, s.37.

Cemiyeti İmdadiye, ilk kurulan cemiyetlerden biridir. Nezihe Muhittin'e göre; "1908 tarihinde Meşrutiyet'in ilanından sonra, Fatma Aliye Hanımefendi¹⁰ iş başına geçmiştir. Bu sefer resmen, "(Cemiyeti İmdadiye) namıyla teşekkül eden ve maksadı Rumeli hudutlarında harp eden askerlerimize aba, mintan ve çamaşır tedariki olan bu cemiyeti tesis ile riyasetini ifa etmişlerdir"¹¹. Cemiyet içinde din ve mezhep ayırımı yapılmamıştır¹².

Rumeli'deki savaş sırasında cephedeki askerlere yardım amacıyla Fatma Aliye Hanım başkanlığında kurulan ve Rumeli sınırındaki askerlere kışlık giyecek kampanyası açan bu cemiyet, başarılı faaliyetlerde bulunmuştur¹³. Bu, devrin ilk kadın kuruluşudur.

Fatma Aliye Hanım, 1897'de Yunanlılarla yapılan savaşta yaralılar başta olmak üzere askerlerimize yardım etmek için Tercuman-ı Hakikat'te makaleler yazmış, bu makalelerin etkisiyle halk tarafından askere yardım malzemeleri toplanmıştır¹⁴.

Fatma Aliye, bu devrin en güçlü kadın yazarıdır. Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı olan ve Avrupa kültürü ile yetişen bu ilk kadın romancımız 20 yıl kadar basın hayatında roman, hikâye ve makaleleri ile büyük bir yer almış, eserlerinden bir kısmı Fransızca, İngilizce ve Arapçaya çevrilmiştir. Hayatını kendi emeği ve mesleği ile kazanan "hür ve müstakil Türk kadınlarını" tasvir eden ilk romancımızdır. Fikir ve eğitim konularında da kitapları ve makaleleri vardır. Sosyal konularda bütün kadınları hizmete çağırarak ilk ses ondan gelmiştir, denilebilir¹⁵.

Fatma Aliye Hanım, 1899 yılında II. Abdülhamit tarafından ikinci rütbeden şefkat nişanı¹⁶ ile ödüllendirilmiştir¹⁷.

¹⁰ Fatma Aliye (Topuz) Hanımefendi; Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı olarak 9 Ekim 1862'de dünyaya gelmiştir. Mutlu ve hareketli bir hayatın ardından kimsesiz bir şekilde 13 Temmuz 1946'da hayatını kaybetmiştir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca 2009 yılı emisyonu 50 liralık banknotun arka yüzüne Fatma Aliye'nin resmi basılmıştır, (Yahya Efe, "Elli Liranın Üzerindeki Fotoğraf: Fatma Aliye Hanım", *Kent Gazetesi*, Kilis, 22 Haziran 2010, s. 3).

¹¹ Nezihe Muhittin, *Türk Kadını*, İstanbul Numune Matbaası, İstanbul 1931, ss.83–84.

¹² Kurnaz, Age., s.194.

¹³ Kaplan, Age.,s.38.

¹⁴ Muhittin, Age., ss.82–83.

¹⁵ Taşkıran, Age., s.36; Ahmet Cevdet Paşa'nın kızları başta olmak üzere birçok kadın, Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı'nda birçok cephede fahri hemşirelik yapmışlardır. (Taha Toros, "Aydın Kalburüstü Pek Çok Hanım Fahri Hemşireliğe Koşmuştu", *Yakın Tarihimiz*, 25, Milliyet Gazetesi Yay., İstanbul 1962, ss. 363–395).

¹⁶ Şefkat Nişanı, 1876'da İkinci Abdülhamit tarafından; savaşta barışta ve tabii afetlerde özveri ile çalışıp başarı gösteren bayanlara verilmek üzere çıkarılmıştır. Birinci, ikinci ve üçüncü dereceden olmak üzere üç derecesi vardır. II. Abdülhamit tarafından Letta Asım'a güzellik kraliçesi seçilmesinden dolayı bu nişan verilmiştir, (*Türkler Ansiklopesi*, Cilt: 13, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 684); Bu nişan, sahibi öldüğünde devletçe geri alınmayıp takılmamak şartıyla varislerinde bırakılmıştır. Nişanı ikinci ve üçüncü rütbelerini alanlar, bir üst rütbeden aynı nişanı

Emine Seniye Hanım da Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı olup II. Meşrutiyet yıllarında sayısı az olan bilinçli ve kalemi güçlü olan kadınlardan biridir¹⁸. Osmanlı Kadınları Şefkat Cemiyet-i Hayriyesi'ne üye olarak hizmet vermiştir. Bu cemiyete üye olan kadınlar, yardım toplamak amacıyla Şefkat Pazarı'nda elişleri satarak gelir sağlamışlardır¹⁹.

Bu cemiyetlerin çoğu, zamanla, çeşitli sebeplerle dağılmıştır. Ancak, o devirde Türk kadınının yardım, şefkat duygularını, kadın değerlerini yükseltme gayesini, iş hayatına atılma isteğini, yerli malı kullanma teşvikini, kadının dış kıyafetinin düzene sokulması dileğini, modernleşme emelini, müzik sevgisini, öğretmen birliğini gösteren bu dernekler, Türk kadınının sosyal hizmetler yolunda çalışma halinde olduğunu gösteren açık deliller olmuşlardır²⁰.

Teal-i Nisvan Cemiyeti, kadınların yükselmesi anlamına gelen bir adla kurulmuş olup cemiyetin başkanı Halide Edip (Adıvar) Hanım'dır²¹. Halide Edip (Adıvar), 1908'den başlayarak yazdığı yazı ve kitaplarda, kadına daima seçkin yer vermiş, Meşrutiyet'in başlangıcında, özellikle kızlara okul açılması için gayret göstermiş, Teal-i Nisvan Cemiyeti'ni kurarak Türk kadınlarının sosyal durumunun iyileşmesine hizmet etmiştir²².

Kadın haklarını savunan cemiyetler arasında yer alan bu cemiyetin amacı milli geleneklerden vazgeçilmeden kadınlarımızın eğitim ve kültür seviyesinin yükselmesini sağlamaktır. Cemiyetin kurucuları arasında; Nakiye ve Nezihe Muhiddin, Rana Sani Yaver Hanımlar vardır²³. Kadın ve erkek aydınların katıldığı toplantılar düzenleyen cemiyet, kadınlara toplumsal hayatta yardım etmeyi amaçlamıştır. Faaliyetleri arasında; dil kursları açmak, konferanslar ve müsamereler tertip etmek, yabancı eser ve yazıları Türkçe'ye çevirmek, okuma-yazma kursları açmak, savaş ve katliamlar sonucunda

---

tekrar aldıklarında eski nişanları geri alınmış, üst rütbeden olanı verilmiştir, İsmet Parmaksızoğlu, "Şefkat Nişan-ı Hümayunu" *Türk Ansiklopedisi*, Cilt: 30, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1981, ss. 231-232).

¹⁷ Kurnaz, Age., s.194.

¹⁸ Taha Toros, "Kadınlar Kürsüde... Tarihi Günlerimizde Kadın Hatipler", *Yakın Tarihimiz Dergisi*, Fasikül 24, Milliyet Gazetesi Yay., İstanbul 1962, s. 379.

¹⁹ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Cilt: 1, İkinci Meşrutiyet Dönemi (1908-1918), İletişim Yay., İstanbul 1998, s. 507.

²⁰ Taşkıran, Age., s.39; II. Meşrutiyet'ten sonra Teal-i Nisvan Cemiyeti'ni kuran ve daha sonra Milli Mücadele'yi destekleyen Halide Edip, "Sultan'ın kurallarına karşı isyana teşvik ettiği" gerekçesiyle Şeyh-ül İslam tarafından kanun dışı sayılmış; İstanbul Hükümeti tarafından 1920'de ölüme mahkûm edilmiştir. (Perihan Onay, *Türkiye'nin Sosyal Kalkınmasında Kadının Rolü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, (t.y.), s.75).

²¹ Tunaya, Age.,I, s. 506.

²² Necati Çankaya, *Tarihi Süreç İçerisinde Türk Kadını*, MKB Ajans Yay., İstanbul 2003, s.149.

²³ Önhan, Age., ss.12-13.

vatanlarını terk ederek İstanbul'a gelen Rumeli göçmenlerine yardım etmek, salgın hastalıklarla mücadele etmek, hastane açmak, hastabakıcılık yapmak yer almıştır. 1.Dünya Savaşı sırasında faaliyetlerine son veren cemiyet, yaptığı olumlu adımlarla diğer kadın cemiyetlerini de etkilemiştir²⁴. Balkan savaşları sırasında Teal-i Nisvan Cemiyeti'nde beş bin kadının katıldığı iki toplantı düzenlenmiş, Türk kadınları, Edirne'yi geri aldığımız harekâtın masraflarına katkıda bulunmuşlardır²⁵. Teal-i Nisvan erkek ve kadınların katılımıyla tartışmalı oturumlar, konferanslar düzenleyen ilk derneklerdendir²⁶.

Esirgeme (Esirge) Cemiyeti (1912), Balkan Harbi sırasında, savaşın dul ve yetimlerine, eski Türk sanatlarını, dikiş biçkiyi öğretme amacıyla okul açmış²⁷, yaralı askerlere hizmet için hasta bakıcılık kursları düzenlemiştir. İlk defa 27 hanım, bu kurslardan diploma almıştır²⁸.

Teal-i Vatan-i Osmanî Hanımlar Cemiyeti (1910), Selanik'te göçmenlere ve askerlere yardım amacıyla kurulmuş ve İttihat ve Terakki himayesinde faaliyetlerini yürütmüştür. Prenses Naime Yusuf Hanım'ın başkanlığını yaptığı cemiyet, Osmanlı kadınlarını yüceltmek, Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ne yardım etmek, Osmanlı Donanması'na "Nevzad-ı Vatan" adını verecekleri bir savaş gemisi hediye etmek, kız okulları ve atölyeler açmak gibi faaliyetlerde bulunmuştur²⁹.

Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Heyet-i Merkeziyesi, 1874 yılında kurulmuştur. Bu cemiyetin 1877 Osmanlı-Rus, 1897 Osmanlı-Yunan savaşında büyük faydaları olmuştur. 1907'de Hilal-i Ahmer adını almış ve padişahın himayesi altına girmiştir. Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda Türk kadınının gayretleri ile büyük bir sosyal hizmet kuruluşu haline gelmiştir. Balkan Savaşı sırasında, Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin Hanımlar Hey'et-i Merkeziyesi Besim Ömer Paşa'nın desteği ile kurulmuş, cemiyetin başkanlığını Prenses Nimet Muhtar Hanım, sekreterliğini de Fatma Aliye Hanım yapmıştır. Rumeli göçmenlerine yardım eden, kimsesiz yoksul kadınları

²⁴ Kaplan, Age., s.39.

²⁵ Ayşegül Yaraman, *Bir Demokrasi Tartışması*, Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili (1935-1999), Bağlam Yay.,İstanbul 1999, s.44.

²⁶ Bernard Caporal, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını I-III (1919-1970)*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Şubat 1999, s.149.

²⁷ Taşkiran, Age., s.38.

²⁸ Çankaya, Age., s.162.

²⁹ Önhan, Age., ss.12-13; Kaplan, Age., s.40.

çalıştıran cemiyet, onların eğitimleriyle de ilgilenmiştir. “Hanımlar Darüssinai”ni³⁰ açan bu cemiyet üyeleri, Osmanlı hanımlarının ördüğü eldiven, atkı, çorap gibi malzemelerle birlikte ev ev dolaşarak yaralı askerlere bağış toplamış, 1913’te açılan hastabakıcılık kurslarına katılan kadınları vatanın çeşitli hastanelerinde çalışmaya yönlendirmiştir. Kurulan en uzun ömürlü yardım cemiyeti olup çok yönlü faaliyetleriyle binlerce muhtaca, kimsesize yardımcı olmuştur³¹. Hilal-i Ahmer Hanımlar Merkezi’nin başlıca görevi, Balkanlardan gelen göçmenlere ve savaş yetimlerine yardım etmek olmuştur. Burada, dul ve yetimler korunmuş, eğitilmiş, kendilerine iş sağlanmış³². Bu merkez, göçmen kızlarına ve şehit çocuklarına sanat öğretmek maksadıyla bir sanat evi açmıştır³³.

Donanma Muavene-i Milliye Cemiyeti Hanımlar Şubesi (1912); Nezihe Muhiddin Hanım başkanlığında kurulmuş ve Türk donanmasına gelir sağlamayı amaçlamıştır. Şube, kısa bir süre sonra kapatılmasına rağmen Donanma Muavene-i Milliye Cemiyeti’ne başarılı katkıları olmuştur. 26 Şubat 1915’te cemiyete ait Millet Tiyatrosu’nda, askere çorap toplamak maksadıyla düzenlenen müsamere programında “Osmanlı Türk Kadınlığı” konulu bir konuşma da yapılmıştır. Cemiyet bu faaliyetleriyle hanımlar arasında milliyetçi duygu ve fikirlerin yayılmasına hizmet etmiştir. Düzenlenen kermeslerle önemli yardımlar toplanmıştır³⁴.

Müdafa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti’nin yayın organı olan ve imtiyaz sahibi Nuriye Ulviye’nin olduğu Kadınlar Dünyası Dergisi, 1913’te çıkmaya başlamıştır. Sorumlu müdürü ve yazarları tamamen kadınlardan oluşturulmuştur. Bu dergi, kadınla erkek arasında eşitlik ilkesini savunmuştur. Telefon İdaresi’ne Türk kızlarının alınması için büyük çaba göstermiştir. Kadınları eğitim ve öğretime, ticarete, el sanatına teşvik edici yazılar yazmıştır³⁵. Bedra Osman adında bir kadının Telefon Şirketi’nde çalışma

³⁰ Darüssinai; sanat evi demektir. Bu sanat evlerinde güzel sanatlar ve sahne sanatlarının eğitimi verildiği gibi toplumun gereksinimi olan mesleklerin ve gönüllü faaliyetlerin de eğitimi verilmiştir. Darüssinailer, herkese açık okullardır. Yirminci yüzyılın başlarında Muğla’da çok sayıda açılan bu kuruluşlarda; saatçilik terzilik, kuyumculuk, tenekecilik, galvaniz, kunduracılık ve dericilik öğretilmiştir. (Mehmet Temel, “I. Dünya Savaşı Yıllarında Muğla’daki Ekonomik Kalkınma Faaliyetleri”, Muğla Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke)*, Güz 2008, Sayı: 21, ss. 172–176). Ayrıca Darüssinailerden önemli sanat ve devlet adamları da yetişmiştir. Bunlardan Sadrazam Koca Haydar Paşa, Isparta’da okuduktan sonra mimarlık eğitimini Darüssinai’de almıştır. (Mahmut Kıyıcı, *Isparta’lı ve Isparta’ya Hizmet Etmış Büyük Adamlar*, Göltaş Kültür Yay., Isparta 1983, s. 22).

³¹ Nebahat Oran Aslan, “Hilal-i Ahmer Cemiyeti’nin Çalışmalarından Bazı Kesitler”, *Atatürk Dergisi*, Cilt: 4, Sayı:2, Erzurum, Temmuz 2004, s. 226.

³² Caporal, Age., s.148.

³³ Taşkıran, Age., s.38.

³⁴ Önhan, Age., s.35; Kaplan, Age., s.40.

³⁵ Çankaya, Age., s.162.

isteği reddedildiğinde Kadınlar Dünyası Dergisi'nde, ağır bir şekilde eleştirilmiştir. Bunun üzerine Şirket, Bedra Osman'la birlikte daha bazı hanımlara da görev vermeğe mecbur kalmıştır. Öte yandan bu kurumun üyelerinden Belkis Hanım'ın uçakla gitme isteği, sadece kendisinin kadın oluşu yönünden şirket tarafından reddedilince, kurum; Cemal Paşa ile temasa geçmiş ve Belkis Hanım'a uçağa binme izni verilmiştir³⁶.

Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi; Dâhiliye Nezareti'nin 11 Nisan 1916 tarih ve 3 sayılı izniyle 24 Ağustos 1916'da³⁷ Enver Paşa'nın eşi Naciye Sultan'ın himayesinde kurulmuştur. Başta Enver Paşa olmak üzere İsmail Hakkı, Mehmed Arif, Salah Cimcos, Ali Rıza, Mehmed Selahattin Beyler kurucu üye olarak görev yapmışlardır. Cemiyet daha çok şehirde yaşayan kimsesiz ve yoksul kadınlara iş sağlayıp, ekonomik durumlarını düzeltmelerine yardımcı olmayı amaçlamıştır. Fabrikalar açan ve binlerce kişiyi çalıştırmayı amaçlayan cemiyet, beyaz iş, dantel, çorap ve fanila, asker çamaşırı imal atölyelerinde ve temizlik işlerinde kadınları çalıştırmıştır. Cemiyet genellikle savaştan sonra giderek yaygınlaşan para karşılığı yapıldığı gözlenen kısa süreli sözde evliliklerle diğer ahlak bozucu hareketleri önlemek amacıyla kadınları çalışmaya teşvik etmiştir. Kadınların çalışmasına karşı yayınlanan fetvayı geri aldirmek için uğraşan bu cemiyet köy kadınları için tarlada çalışabilme fetvası çıkartmıştır. Cemiyet, kadın ve erkeklere evlenme mecburiyeti getirmiştir. Cemiyetin çalıştırdığı kadın sayısı 60.000'e ulaşmış ve Devlet Şurası kararıyla kamu yararına çalışan cemiyet olarak kabul edilmiştir³⁸.

Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi'nin Çapa, Fatih ve Üsküdar şubelerinin mensupları, kendi şubelerinde kurduğu tezgâhlarda mal üretip satmışlardır. Bu suretle hem cemiyete sermaye elde etmişler, hem de kadınlar kendi hayatlarını kazanmışlardır³⁹.

Bunlardan başka kadınlara meslek kazandırmak için kurslar açan Osmanlı Cemiyet-i Hayriye-i Nisvâniye, kadınları çalışmaya teşvik eden Mamulât-ı Dâhiliye Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesi, Nakiye Hanım tarafından kurulan ve benzer faaliyetleri Türk İstiklal Savaşı sırasında da devam eden Şehit Ailelerine Yardım Birliği, Selanik'te

³⁶ Onay, Age., ss.75-76; Mücadelesi ile ilk defa uçağa binen Belkis Şevket Hanım'ın bir resmi, Askeri Müze'ye konmuştur. (Tunaya, Age., s. 509).

³⁷ Kurnaz, Age., s.219.

³⁸ Kaplan, Age., ss.42-43; Kurnaz, Age., s.219.

³⁹ Leyla Kaplan, "Osmanlı Hanımları Müdafa-i Milliye Heyeti ve Faaliyetleri", *Askeri Tarih Bülteni Dergisi*, Yıl: 19, Sayı: 37, Ağustos 1994, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yay., ss. 114-117.

Emine Saniye tarafından kurulan Hizmet-i Nisvan, Enver Paşa'nın eşi Naciye Sultan'ın himayesinde kurulan ve başkanlığını Nuriye Hanım'ın yaptığı Asker Ailelerine Yardım Cemiyeti, askerlere, muhtaçlara, yardım amacıyla kurulup, Milli Mücadele teşkilatları faaliyetlerine devam eden İttihat ve Terakki Kadınlar Şubesi de kurulan cemiyetler arasındadır⁴⁰.

Osmanlı Hanımları Müdafaai Milliye Heyeti, Balkan Savaşı'nın yaralarını sarmak için, Türk topluluklarından gelen kadın gönüllülerin kuruluşunda önemli rol oynadığı bir cemiyettir. Bu cemiyet; toplantılar düzenleyerek, çeşitli faaliyetlerde bulunarak kadınları bilinçlendirmeyi hedeflemiştir. Askerlere, fakir ve kimsesizlere yardım toplamak, hastanelerde çalışmak, askere çorap, fanila sağlamak, konferanslar, tiyatro faaliyetleri düzenlemek gibi faaliyetler yürüten cemiyet, milli amaçlar doğrultusunda kitle kadın hareketlerini başlatmıştır⁴¹.

Kadınlar Milli Mücadele ve öncesinde ellerinde silahları ile de vatan hizmetine koşmuşlardır. Bunlardan; Doğu Cephesi'nde Türk kadınının simgesi haline gelen Nene Hatun (Kırkgöz) 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nda köyü Ruslar tarafından işgal edilince Erzurum'a gelerek eli silah tutan Erzurumlularla birlikte Aziziye Tabyası'nda Rus askerleriyle kahramanca savaşmıştır. 22 Mayıs 1955 tarihinde Erzurum'da hayata gözlerini yuman Nene Hatun Türk kadınının, vatan sevgisinin unutulmaz simgelerinden biri olmuştur. Kendisine TBMM tarafından Vatani Hizmet Madalyası verilmiştir⁴².

Kurtuluş Savaşı, kadınların ekonomik hayata fiilen girmelerinin ötesinde kitlesel bir biçimde politik mücadeleye de katıldıkları bir dönemdir. İstanbul'un işgalinden itibaren, değişik sınıflardan kadınların örgütlenmeye başladıkları, siyasi miting ve gösterilere katıldıkları, kürsüden halka seslendikleri görülür. Savaş başladıktan sonra kadınlar cephede de bilfiil görev almışlardır⁴³.

Kuvayı Milliye'ye destek vermek için bir araya gelip 1918'de Milli Kongreyi oluşturan elli bir örgütün on altısı çeşitli amaçlarla kurulmuş kadın derneklerinden oluşmuştur. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgalini izleyen günlerde İstanbul'da düzenlenen protesto mitinglerinde gerek konuşmacıların gerek dinleyicilerin çoğunluğu ulusal

⁴⁰ Tunaya, Age., ss. 506-509.

⁴¹ Kaplan, Age., ss.44-46.

⁴² Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-IX Dönem (1950-1954), Cilt: 7, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, s.924.

⁴³ Nermin Abadan-Unat, *Türk Toplumunda Kadın*, (Araştırma, Eğitim), Ekin Yay., İstanbul 1982, s.378.

çıkarlarının bilincindeki kadınlardan meydana gelmiştir. Bu mitinglerin en ünlü hatibi olan Halide Edip, 23 Mayıs 1919 günü Sultanahmet Meydanı'nda, çoğunluğunu her katmandan kadınların oluşturduğu iki yüz bin kişilik bir kalabalığa seslenerek onlara bağımsızlık yemini ettirmiştir⁴⁴.

Milli Mücadele'de kadınlarımız hem cephe gerisinde büyük çaba harcamış hem de silahlı mücadeleye katılmışlardır. “Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti” ve “Kadınlar Cemiyeti” bu dönemde kadınlarımız tarafından kurulan cemiyetlerdendir⁴⁵.

Milli Mücadele döneminde silahlı mücadeleye katılıp efsaneleşen kadınlarımız vardır. Bunlardan biri olan Fatma Seher Hanım Erzurumlu Yusuf Ağa'nın kızı, aynı zamanda merhum bir binbaşının da eşidir. İzmit'te görev yapmıştır. I. Dünya Savaşı'nda Edirne'de Yanıkkışla'da çarpışmıştır. Mütareke'den sonra Erzurum'a dönmüştür. Milli Mücadele'de Adana, Dinar, Afyonkarahisar, Nazilli, Sarayköy ve Tire'de asker olarak çalışmıştır⁴⁶.

Kara Fatma; Balkan Savaşı'na Edirne'de görev yapan kocası Subay Derviş Bey ile katılmıştır. I.Dünya Savaşı'nda ailesinden 9–10 kadınla Kafkas Cephesi'ne gitmiş, Mondros Mütarekesi'nden sonra ise, kardeşleri Ermeniler tarafından şehit edilen kadınları toplayarak, Ermenilere karşı savaşmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle kadınlardan kurduğu milis müfrezesiyle Bursa ve İzmit'in işgalden kurtarılması için çalışmıştır. Sakarya ve Başkumandanlık Muharebeleri'ne de katılan ve üsteğmenlik rütbesine kadar yükselen, İstiklal Madalyası verilen Kara Fatma, 1955 yılında Erzurum'da vefat etmiştir⁴⁷.

Tayyar Rahmiye, Güney cephesinde 9. Tümen'de gönüllü olarak bir müfrezenin komutanlığını yapmıştır. Osmaniye'de Fransız Karargâhı'na saldırı için görevlendirilen müfreze 1 Temmuz 1920'de harekete geçmiştir. Fakat bu arada askerlerde bir duraklama meydana gelmiş, bunun üzerine, “Ben kadın olduğum halde ayakta duruyorum da, siz erkek olduğunuz halde yerlerde sürünmekten utanmıyor musunuz?”

⁴⁴ Afet İnan, “Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Devrinde Yabancı İşgallere Karşı Gelen Hareketlerde Türk Kadını”, *Büyük Zafer ve Sonuçları (60. Yıldönümü Toplantısı Bildirileri)*, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul 1995, s.3; Yaraman, Age., s.45.

⁴⁵ Önhan, Age., ss. 59–60.

⁴⁶ Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Kadınları*, Cumhuriyet Kadınları Derneği Yay., Ankara 2006, ss. 287-288.

⁴⁷ Fevziye Abdullah Tansel, *İstiklal Harbinde Mücahit Kadınlarımız*, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1991, ss.25-39.

diyerek erkekleri hareketlendiren Tayyar Rahmiye, karargâhın alındığını göremeden şehit düşmüştür. Bu harekât sonrası 80 tüfek, 2 makineli tüfek ele geçirilmiştir⁴⁸.

Yunanlılar Sakarya Muharebesi'ni kaybederek Afyon mevzilerine çekildiklerinde, bir taraftan da Halil Efe'nin Gördes-Sındırgı-Akhisar bölgesinde faaliyet gösteren çetesinin saldırıları ile karşılaşmışlardır. Bunların içinde Halil Efe'nin karısı Gördesli Makbule Hanım da vardır⁴⁹. 1921'de evlendikten hemen sonra kocasıyla birlikte bir çete örgütlemiştir. Bu çete, birkaç ay boyunca düşmanı hayli hırpalamıştır⁵⁰. Makbule Hanım, daha bir yıllık evli iken eşinin yanında Milli Mücadele'ye katılmıştır. 16 Mart 1922'de Kocayayla'daki bir çatışmada askerlere cesaret vermek için hızla öne atılınca şehit düşmüştür⁵¹.

Adana ve yöresinde Fransızlara karşı verilen mücadelede yer alan ve milis kuvvetlerine katılan Kılavuz Hatice, 8 Mayıs 1920'de Milli Kuvvetler Pozantı'ya taarruza başladığında, kritik bir duruma düşen Fransızları kandırarak onlara kılavuzluk etmiştir. Hatice Hanım, kılavuzluk yaptığı Fransızlara yanlış yol göstererek Karboğazı'na sokmuş ve boğaza sıkışan Fransızlar Türk askerlerine esir düşmüşlerdir⁵².

Milli Mücadele başladığında Darülfünun öğrencisi olan Münevver Saime, Kadıköy mitinginde yaptığı konuşmadan sonra tutuklama emri çıkınca, Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katılmıştır. Garp cephesinde görev almış ve özellikle cephe gerisinde ve istihbarat işlerinde önemli başarılar göstermiştir. İzmit'te bir görevi yerine getirirken yaralanmışsa da belli etmeden vazifesini yapıp tamamlamıştır. Asker Saime diye anılmıştır. Kuvvetli bir fikir edebiyatçısı olan Saime, savaş sonrasında öğretmenlik yapmıştır⁵³.

Ayşe Çavuş aslen Kırımlı olup, ailesiyle birlikte Balkanlara göç ederek Prizren'e yerleşmişlerdir. Balkan Savaşı'nda eşini kaybetmiş ve İzmir'e yerleşmiştir. 15 Mayıs 1919'da İzmir işgal edilince, ilk karşı koyma hareketine o da silahla katılmıştır. Yunanlılar İzmir'e hâkim olunca Aydın'a geçmiştir. İki oğlunu şehit vermiş, Salihli'de

⁴⁸ İnci Enginün vd., *Milli Mücadele'de Türk Kadını*, Türk Ticaret Bankası Yay., Ankara 1983, ss. 47-48.

⁴⁹ Tansel Age., s. 54.

⁵⁰ Enginün vd., Age., s. 47.

⁵¹ Mustafa Tarakçı, *Milli Mücadele ve Mücadeleci Kadımlar*, Başlık Yay., İstanbul 2008, ss. 155-156.

⁵² Enginün vd., Age., s. 47.

⁵³ Tansel Age., s. 54; Zehra Celasun, *Tarih Boyunca Kadın*, Ülkü Kitap Yurdu Yay., İstanbul 1946, s.158.

Yunanlılarla mücadelesi sırasında “çavuşluk” rütbesini almıştır⁵⁴. Aydın Muharebesi’nden sonra Koçarlı’ya çekilmişler ve bundan sonra devamlı Milli Mücadele’de görev almışlardır. Büyük Taarruz’da Mürsel Paşa fırkasında Ahır dağlarından düşman gerilerine sarkma görevi verilmiştir. İzmir’e ilk giren kıtalar arasında o da vardır. Fakat bu sırada sol bacağı kırılmıştır. İzmir Hastanesi’ne yatırılmıştır. Bu hastanenin raporunda, kocasının intikamını almak için onun hatırası olan mücevherleri satarak at, mavzer, elbise v.s aldığı ve mücadeleye katıldığı belirtilmiştir⁵⁵. Milli Mücadele sonrası İzmir’e yerleşen Ayşe Çavuş İzmir’de hastalanmış, İzmir Valisi tarafından 24 Eylül 1941’de Dâhiliye Vekâleti’ne yazılan bir yazıda “Mücahit Ayşe Çavuş’un tedavi altına alındığı” bildirilmiştir⁵⁶. Ayşe Çavuş’un yüzbaşılık ve binbaşılık rütbelerini ne zaman ve nasıl aldığı, bu rütbelerin fahri olarak mı verildiği kesin değildir. Ayşe Çavuş’un ölüm tarihi ile ilgili bilgiler tutarlı değildir⁵⁷.

Nezahat Onbaşı, 70. Alay Komutanı Hafız Halid Bey’in kızıdır. Hafız Halid Bey eşi ölünce, 8 yaşındaki kızı Nezahat’ı yanına alarak, I. Dünya Savaşı’na katılmıştır. Babasının yanında muharebeden muharebeye koşan küçük Nezahat, 12 yaşında Onbaşı rütbesini almıştır⁵⁸. Milli Mücadele devam ederken Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 30 Ocak 1921’deki 140. toplantısında⁵⁹ Bursa Meb’usu Operatör Emin Bey Nezahat Hanım’ın İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmesi için önerge vermiştir. Önerge, o günkü oturumda kabul edilerek gereği yapılmak üzere Başkanlık Divanı’na gönderilmiştir⁶⁰.

Milli Mücadele’ye halkın katılımını sağlamak için düzenlenen mitinglere katılıp ateşli konuşmalar yapan Halide Edip’in çabaları insanların Milli Mücadele’ye katılmasında etkili olmuştur. İstanbul Hükümeti tarafından kurulan Kürt Mustafa Paşa Divan-ı Harbi’nde idamlarına karar verilenlerden biri olan Halide Edip, Ankara’da Genelkurmay’da Batı Cephesi Karargahı İkinci Şubesi’nde Onbaşı olarak çalışmış, önce

⁵⁴ Yavuz Aslan, “Türk Bağımsızlık Savaşı’nın Kadın Kahramanlarından Ayşe Çavuş ve Onunla Yapılan İki Mülakat”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 37, Aralık 2006, Erzurum, ss. 216-217.

⁵⁵ Cahit Çaka, *Tarih Boyunca Harp ve Kadın*, Askeri Fabrika Basımevi, Ankara 1948, ss. 72-73.

⁵⁶ BCA, Dosya: 5523, Fon Kodu: 30..10.0.0, Yer No: 56.377..5.

⁵⁷ Aslan Agm., s.219.

⁵⁸ Sarıhan, Age., s. 32.

⁵⁹ Burhan Göksel, *Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Atatürk Dizisi: 27, Ankara 1998, s. 157.

⁶⁰ *TBMM. Z.C. I/7*, (30.1.1921), ss. 440–441; Nezahat Hanım’a İstiklal Madalyası verilmesi TBMM Genel Kurulu’nda kabul edilmesine rağmen; gereği yapılamamış, madalyası kendisine verilememiştir. Nezahat Hanım, kararın yerine getirilmesi için hiçbir zaman başvuruda bulunmamıştır. Nihayet bu kararın üzerinden 65 yıl geçtikten sonra, Nezahat Hanım 78 yaşında iken “TBMM Şükran Belgesi” verilmiştir, (Tarakçı, Age., s.105).

Çavuş rütbesine, daha sonra da Başçavuş rütbesine terfi ettirilmiştir⁶¹. Uzun süre cephelerde savaşan Halide Edip'e savaşta göstermiş olduğu yararlılıklar nedeniyle İstiklal Madalyası verilmiştir⁶².

Süreyya Sülün Hanım, Van'ın Ereğ Kasabası'nda 500 kişiye emir ve komuta etmiştir. Çarpışarak Karaköse'ye kadar gelmiş, Murat Irmağı boylarında 1,5 ay düşmana geçit vermemiştir. Karaköse'deki Ziverbey Taburu'na katılmış, yaralanınca Erzurum'a dönmüştür⁶³. Sonraki yıllarda, Erzincan Askeri Ortaokulu'nun Matematik Öğretmeni Şerafettin Bey'in eşi Sıdıka Hanım'ın evini basan eşkiyayı tek başına püskürtmüştür⁶⁴.

İstiklal Savaşı'nın kazanılmasında adı bilinen veya bilinmeyen bu kadınların büyük rolü olmuştur. Kadınlar mitinglerde de önemli faaliyetler göstermişlerdir⁶⁵.

Akdeniz'de bir kuvvetler dengesi unsuru olan İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali, tüyler ürpertici facia görüntülerine sahne olmuştur. Batılılar Yunanlıların vahşetine seyirci kalmıştır. Türk topraklarının içine düştüğü acı durumdan kurtulması için memleketin her tarafında yabancı işgaline karşı protesto mitingleri başlamış, ilk miting Redd-i İlhak Milli Heyeti'nin 14-15 Mayıs 1919 gecesi yaptığı çağrı üzerine İzmir'in Maşatlık semtinde düzenlenmiştir⁶⁶. Bundan sonra hem İstanbul'da, hem de yurdun çeşitli yerlerinde birçok miting yapılmıştır. 1919 yılının 16 Mayıs'ında Denizli, Kastamonu, Tavas, Bayramiç ve Seydişehir'de; 17 Mayıs'ta Giresun, Trabzon, Zonguldak, Edremit ve Çal'da; 18 Mayıs'ta İstanbul Darülfünü'nun konferans salonunda hocaların protesto konuşmalarından sonra hanımlar da konuşmuşlardır. Bu arada Bursa, Erzurum ve İzmit'te de mitingler düzenlenmiştir. İstanbul'da yapılan ilk miting, 19 Mart 1919'da İnas Darülfünü'nu öğrencileriyle Asri Kadınlar Cemiyeti üyeleri tarafından düzenlenmiş ve işgal kuvvetleri protesto edilmiştir. İzmir'in işgalinden iki gün sonra Üsküdar Kız Koleji'nde bir toplantı yapılmıştır. Burada

⁶¹ Çaka, Age., ss. 77-78.

⁶² Önhan, Age., ss. 59-60; Enginün vd., Age., s. 50.

⁶³ Çankaya, Age., s.184.

⁶⁴ "Kahraman Bir Hanım", *Cumhuriyet Gazetesi*, 30 Eylül 1930, s. 2.

⁶⁵ Müjgan Cunbur, *Türk Kadını İçin*, Türk Kadınları Kültür Derneği Yay., Ankara 1997, s. 118.

⁶⁶ Bekir Sıtkı Baykal, "İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali ve Bu Olayın Doğu Anadolu'daki Tepkileri", *Atatürk Konferansları III*, Yıl: 1969, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1970, ss. 113-116.

toplanan kadınlar ve konuşmacı olarak katılan Halide Edip, bu işgali şiddetle kınamıştır⁶⁷.

19 Mayıs 1919 günü, İnas Darülfunu'nun öğrencileri ile Asri Kadınlar Cemiyeti üyeleri tarafından düzenlenen Fatih'teki mitinge binlerce kişi katılmıştır⁶⁸. Fatih Mitingi'nde Halide Edip, Meliha ve Naciye Hanımlar konuşmuştur. Bu miting, Asri Kadınlar Cemiyeti'nin tertiplelediği ilk mitingdir. O güne kadar miting, milli tezahürat gibi toplantıları bilmeyen Osmanlı halkı ilk defa Fatih Meydanı'nda toplanmıştır. Tüm Fatih çevresi, gerek hükümetten, gerekse İtilaf Devletleri yetkililerinden gelebilecek tepkilere karşı çok dikkatli ve ölçülü hareket ediyorlardı. Miting için etkili olabilecek isim "Türk Kadınlar Birliği" adına konuşma yapacak olan Halide Edip Hanımefendi'dir. Etrafta toplanan halk, dükkânlarını kapatan esnaf ve özellikle üniversite gençliği bu mitingin en önde gelenleri olmuştur⁶⁹.

Meydandaki kürsüye çıkarak konuşmasını yapan Halide Edip Hanım, medeni olduğunu ifade eden batılı devletlerin topraklarımızı parçalamaktan geri kalmadığını, yaşananların zifiri karanlık bir gece olduğunu, ancak insan hayatında her gecenin bir sabahı olduğunu, Türk ve Müslüman olan halkın Allah'a olan inancının toptan tüfekten daha güçlü bir silah olduğunu ifade ettikten sonra; "kutsal topraklarımıza bayrağımıza, atalarımızın bize miras bıraktığı emanetlere asla ihanet etmeyeceğiz. Gerekirse canımız, malımız, kanımız bu uğurda helaldir" diyerek miting meydanında toplanan halka hep beraber yemin ettirmişti⁷⁰. İnas Darülfununu mensubu Meliha Hanım da mitingde söz alarak zorla alınan hakkın mutlaka iade edileceğini, ifade etmişti⁷¹.

Bu miting sonrası, Halide Edip ve iki öğrenci padişaha gitmek için görevlendirilmiştir⁷². Ondan millete sahip çıkmasını isteyeceklerdir. Ancak, padişah görüşmeyi kabul etmeyince, dileklerini yaverlerine iletmişlerdir. Ayrıca, Amerika Başkanı Wilson'a işgali protesto eden telgraflar çekilmiştir. 20 Mayıs 1919'da Üsküdar

⁶⁷ Önhan, Age., ss. 60–68.

⁶⁸ Çankaya, Age., s.176.

⁶⁹ Hanri Benazus, *Bir Milletın Yeniden Doğuşu, Türk Kadınının Uyanışı*, Toplumsal Dönüşüm Yay., İstanbul 2005, ss.72-73.

⁷⁰ Benazus, Age., ss. 74–75; Halide Edip'in bu konuşması mücadeleye davet özelliği taşıdığından hakkında tutuklama kararı çıkmış, Anadolu'ya geçen Halide Edip, Milli Mücadele'ye katılmıştır, (Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, Y.H.: Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2000, ss.24-25).

⁷¹ Sarıhan, Age., ss. 90-91.

⁷² Ali Fuat Türkgeldi, *Görüp İştiklerim*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1984, s. 215.

Doğancılar'da yapılan mitingde Asri Kadınlar Cemiyeti adına Sabahat Hanım da bir konuşma yapmıştır⁷³.

Sabahat Hanım, konuşmasında, milletin ve özellikle kadınların milli hislerini harekete geçirerek mücadele arzusu uyandıran şu sözlere yer vermiştir: “Biz kadınlar, “Hak Cihadi”nda, en önde olmaya yemin ettik... Biz kadınlar, hep erkeklerimizin, eşlerimizin, kardeşlerimizin, babalarımızın yanında, yanı başında, onların büyük bir güç kaynağı şeklinde bulunacağız... Şimdi hepiniz bunu bir yemin halinde, benimle beraber tekrarlayın ve böylece kendimizi bu Kutsal davamıza adanmış olalım...” diyen, Sabahat Hüsamet Hanım'ın söylediklerini orada bulunan halk tekrarlayarak, tek bir ses halinde yemin etmiştir⁷⁴. Ondan sonra Asri Kadınlar Cemiyeti Üyesi Naciye Hanım söz alarak bu memleket kurtuluncaya kadar mitinglerin devam edeceğini, söylemiştir⁷⁵.

21 Mayıs 1919'da Darülfünun Muallimler toplantısında, Nakiye Hanım, İzmir'in işgalini protesto etmiş, Türk kadınlarının böyle bir adaletsizliğe canları pahasına karşı koyacaklarını dile getirmiştir⁷⁶.

22 Mayıs 1919'da yapılan Kadıköy mitinginde konuşmacılar arasında Halide Edip ve Münevver Saime bulunmuştur. Münevver Saime, işgal kuvvetleri tarafından tutuklanmasına sebep olacak konuşmasında: “Biz yalnız ağlıyoruz. Ağlamakla kazanılacak hıçkırıklarımızı işitecek kalp yok. Teşkilatı nihayet fiiliyata bağlamak lazımdır” diyerek evladını Türklük şuuru ile yetiştirip, vatanın kurtuluşuna yardım edeceğini belirtmiştir. Bu sözler açıkça ‘isyan’ mahiyetindedir. Bunun üzerine işgal kuvvetlerince tutuklanmıştır. Ancak Münevver Saime, daha sonra bir yolunu bularak Anadolu'ya kaçmış ve orada Milli Mücadele'ye katılmıştır. Bu mitingden sonra İstanbul'da miting yapmak yasaklanmıştır. Ancak, buna rağmen, 23 Mayıs 1919 Cuma günü bir miting yapılmıştır. Bu miting, işgal kuvvetlerince havadan takip edilmiştir⁷⁷.

İkinci Sultanahmet Mitingi'nde Şükufe Nihal konuşmuş: “Aziz vatan beşiğimiz sendin, mezarımız yine sen olacaksın” sözleriyle halkı galeyana getirmiştir⁷⁸.

---

⁷³ Önhan, Age., ss. 60-68.

⁷⁴ Benazus, Age., ss.78-89.

⁷⁵ Benazus, Age., ss.80-81.

⁷⁶ Çankaya, Age., ss.177-178.

⁷⁷ Toros, Agm., s. 381; Çankaya, Age., s.179.

⁷⁸ Çankaya, Age., s.180.

13 Ocak 1920'de Sultanahmet Meydanı'nda "İstanbul Türktür ve Türk Kalacaktır" adlı mitingde konuşan Nakiye Hanım Türklerin Avrupalılara terk edilecek bir avuç topraklarının olmadığını göstereceklerini söyledikten sonra, bunu gerçekleştirmenin yolunu, Sultanahmet Meydanı'nda haykırmıştır⁷⁹.

Milli Mücadele döneminde kadınlarımız yazılarıyla da önde olmuşlar Milli Mücadele'yi desteklemişlerdir.

Bunlar içinde en ilgi çekenleri Halide Edip ve Müfide Ferit olmuştur. Milli Mücadele'nin lehinde Hâkimiyet-i Milliye ve İrade-i Milliye gazetelerinde yazılar yazmışlardır⁸⁰. Halide Edip, Milli Mücadele'yi tanıtarak halkı cesaretlendiren; Dağa Çıkan Kurt, Ateşten Gömlek, İzmir'den Bursa'ya, Türk'ün Ateşle İmtihanı gibi eserler yazmıştır⁸¹.

Müfide Ferit, İrade-i Milliye Gazesi'nde "Gaziantep" isimli yazısı ile Antepçiler'in savunmalarından gururla bahsetmiştir. Halkın azim ve şevkini kuvvetlendirmeye çalışmıştır. "Kara Haber" başlıklı yazısında; İzmir'in işgalini ve yaralıların ümitsizlik içinde bekleyişlerini, "Hayret" başlıklı yazısında; İnönü Zaferi'nden sonra ulusun zafere olan inancının kuvvetlendiğini dile getirmiştir⁸².

Kurtuluş Savaşı'nda vatanın kurtarılması için hizmet gören kadın cemiyetleri yardım toplama, geniş kitleleri yardıma çağırma faaliyetlerinde bulunmuştur Asri Kadınlar Cemiyeti ve Hilal-i Ahmer Kadın Kolları, özellikle askere giyecek temini ve ordunun sağlık hizmetlerinde çalışmıştır. Türk Ocakları ve Muallimler Cemiyeti'nde çalışan hanımlar da Milli Mücadele'ye büyük katkılarda bulunmuşlardır. Bunların içinde en önemlisi Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti olmuştur⁸³.

Eylül 1919'da, Sivas valisi Reşit Paşa'nın karısı Melek Hanım tarafından bir grup kadınla kurulan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti seçilmiş onaltı üyeden meydana gelmiştir⁸⁴.

⁷⁹ Kemal Arıburnu, *Milli Mücadele'de İstanbul Mitingleri*, Yeni Desen Matbaası, İstanbul 1975, s. 61; Toros, Agm., s. 380.

⁸⁰ Enver Behnan Şapolyo, *Kurtuluş Edebiyatı Tarihi (Milli Mücadele Hatıraları)*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1938, ss.29-32.

⁸¹ Emel Doğramacı, *Türkiye'de Kadınının Dünü ve Bugünü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara 1989, ss.58-77; Enginün vd., Age., ss. 62-79.

⁸² Çankaya, Age., s.184.

⁸³ Öhnan, Age., ss. 69-79.

⁸⁴ Afet İnan, *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Kadını*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1985, s. 29.

Cemiyet, kadınları topluluklar halinde teşkilatlandırıp, onları mücadeleye teşvik etmiş, kadınları İtilaf devletleriyle Yunan ve Ermeni işgallerine karşı direnişe çağırmış, işgalleri protesto eden kitle kadın hareketlerini ve yardımlarını organize etmiştir. Cumhuriyet’le birlikte birçok kadın cemiyetinin kuruluşuna zemin hazırlayan cemiyet, milli mücadele sırasındaki faaliyetleri ile en büyük kadın siyasi teşkilatı haline gelmiş, milliyetçilik duygusuna dayanarak mücadele fikrini ön plana çıkarmış, ortak amaç işgallere karşı koymak olmuştur⁸⁵.

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye ile sürekli haberleşmiştir. Mustafa Kemal Paşa’nın verdiği direktiflere göre hareket eden cemiyet, yaptığı faaliyetlerini sürekli olarak Ankara’ya bildirmiştir. Anadolu Ajansı’nın kurulmasından sonra ajansla da haberleşen Cemiyet, haber gönderip haber almış, böylece gelişen olayları takip etmiştir. Cemiyet, kadınları, cepheye ve cephe gerisindeki göçmenlere, şehit ailelerine, kimsesizlere yardıma çağırmış, askerlerin ve muhtaçların giyecek ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bağış kampanyaları düzenlemiş, toplanan yardımları yerlerine ulaştırmıştır⁸⁶.

Kurulan kadın cemiyetleri arasında olağanüstü şartlarda kitlesel kadın hareketlerini yönlendiren en büyük cemiyetlerden biri olan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, savaşın sona ermesi üzerine dağılmışsa da, cemiyet üyelerinin birçoğu yeni faaliyetler içerisinde yer almışlardır. Haziran 1925’te kurulduğu kabul edilen Kadınlar Halk Fırkası ve daha sonra kurulan Türk Kadın Birliği, bu cemiyetin devamı sayılmıştır⁸⁷.

Asri Kadınlar Cemiyeti, 1919 yılının başlarında, özellikle üniversite öğrencileri ve ileri gelen vatanperver kadın ve kızların bir araya gelerek oluşturduğu bir cemiyet olarak faaliyet göstermiştir⁸⁸.

Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Şubesi, Milli Mücadele döneminde 10 Aralık 1919’da Kastamonu’da kurulmuştur. Cemiyetin başkanı, Mevlevi Şeyhi Amil

⁸⁵ Kaplan, Age., s.134.

⁸⁶ Bekir Sıtkı Baykal, *Milli Mücadele’de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1989, ss. 2–40; Afet İnan, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluş Devrinde Yabancı İşgallere Karşı Gelen Hareketlerde Türk Kadını”, *Büyük Zafer ve Sonuçları (60. Yıldönümü Toplantısı Bildirileri)*, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul 1995, ss. 9-10.

⁸⁷ Kaplan, Age., ss.134-137.

⁸⁸ Benazus, Age., s.69; Önhan, Age., ss. 60–68.

Çelebi'nin eşi Zekiye Hanım'dır⁸⁹. Mahalle mahalle gezilerek, konferanslar, müsamereler, mevlitler, mitingler düzenlenerek milli davanın önemi anlatılmıştır. Toplanan yardımlar cepheye ulaştırılmıştır. Yabancı devlet başkanlarının eşlerine protesto telgrafları gönderilerek, Türk Milleti hakkında reva görülen haksızlıklar anlatılmıştır. Ayrıca şehit ailelerine yardım yapılmış, çocuklarına sünnet düğünleri düzenlenmiştir⁹⁰.

Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Hanımlar Cemiyeti kurulduktan sonra, hanımlar Milli Mücadele ile ilgili çalışmalarına başlamışlardır. 1919 yılının Ekim ayında Kastamonulu hanımlar Kız Öğretmen Okulu bahçesinde bir toplantı düzenleyerek, Mondros Mütarekesi'nden bu yana Türk Milleti'nin maruz kaldığı haksızlıkların durdurulması için gerekenin yapılmasını istemişlerdir. Ayrıca İngiltere, İtalya Kraliçeleri ile Madam Vilson'a işgal edilen Türk topraklarının; İzmir, Antep, Maraş ve Urfa'nın işgallerini protesto eden telgraflar çekmişlerdir⁹¹.

İzmir'de Halide Edip ve Meliha Hanım, İstanbul'da Sabahat ve Naciye Hanım, Münevver Saime Hanım ve Sultanahmet Meydanı'nda tarihi mitingiyle yine Halide Hanım 1919'larda Türk kadınının Milli Mücadele'de erkeklerin yanında yer alacağını göstermişlerdir. Ayrıca Gördesli Makbule'yi, Rahmiye'yi, Adanalı Hatice Ana'yı, Erzurumlu Fatma'yı, Elifleri, Kezbanları, Aşşeleri, Fatmaları unutmamak gerekir⁹².

---

⁸⁹ Mustafa Baydar, "Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Şubesi Sekreteri Saime (Ayoğlu) İle Sohbet", *Cumhuriyet Gazetesi*, 28 Haziran 1972, s. 7.

⁹⁰ Enginün vd., *Age.*, s. 41.

⁹¹ Afet İnan, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Devrinde Yabancı İşgallere Karşı Gelen Hareketlerde Türk Kadını", *Agm.*, s. 9.

⁹² Yasemin Kaya, "Geçmişten Günümüze Kadının Toplumdaki Yeri", *Kara Kuvvetleri Dergisi*, Nisan 2008, Yıl:7, Sayı:24, s.49.

BİRİNCİ BÖLÜM

1935'TEN ÇOK PARTİLİ REJİM DÖNEMİNE KADAR TBMM'YE SEÇİLEN KADIN MİLLETVEKİLLERİ

1.1. CUMHURİYET DÖNEMİ KADIN FAALİYETLERİ VE KADINLARA SİYASAL HAKLARIN VERİLMESİ

1.1.1. Kadınlara Siyasal Hakların Tanınmasında Rol Oynayan Cemiyetler

Cumhuriyet öncesi kadınların siyasal hak ve istekleri çok fazla gündeme gelmemiş, bu konuda ilk ciddi faaliyetler Cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleşmiştir. Bu dönemde kadın hakları ile ilgili konularda mücadele eden kişiler ve cemiyetler sessiz fakat kararlı bir tutum içerisinde olmuşlardır. Yaptığı çalışmalarla haklarını savunan Cumhuriyet'in ilk kadın cemiyeti Türk Kadın Birliği'dir. Bu cemiyet, Milli Mücadele sırasında kurulan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin dağılmasından sonra oluşturulmuştur. Cemiyet Cumhuriyet'in ilk yıllarında (1923–1935) inkılâp hareketlerini destekleyen faaliyetlerde bulunmuş, ülkede mevcut gelişmeler üzerine yönetmeliğini değiştirerek siyasi haklar için çalışan ilk kadın derneği haline dönüştürülmüştür⁹³.

Cumhuriyet'te kadın hakları meselelerinde önemli rol oynayan, diğer bir cemiyet Türk Ocakları'dır. Bu cemiyet, yaptığı çalışmalarla Cumhuriyet öncesinde kadın haklarının topluma benimsetilmesinde önemli rol oynamış, Cumhuriyet'in ilanından sonra kadınlarla ilgili konularda aktif görevini sürdürmüştür, medeni haklar ile siyasi hakların tanınmasında öncü faaliyetlerde bulunmuştur⁹⁴.

1.1.1.1. Türk Kadın Birliği

Nezihe Muhittin, 1912'de Donanma Cemiyeti Hanımlar Şubesi'ni, ardından Esirgeme Derneği'ni kuran hanımlardandır⁹⁵. Kadın Birliği'ni neden kurduğunu ise şu şekilde anlatır: “Milli hareket başladığı günlerden beri, kadınlığımızın hazırlanmış olduğunu gösteren şuurlu hareketleri görmekten mütevellit içimde büyük bir ümit

⁹³ Bekir Sıtkı Baykal, *Milli Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1989, ss. 2–40; Emine Önhan, *İkinci Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'in İlanına Kadar Kadın Cemiyetler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Erzurum 1990, ss. 9–58.

⁹⁴ Leyla Kaplan, *Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1998, ss.139-140.

⁹⁵ Önhan, Age., s. 35.

canlanmıştı. Cumhuriyet ilan edilir edilmez bu ümit ve emel tamamı ile kuvvetlendi; büyük bir liyakat ve kabiliyet gösteren kadınlığımızın ciddi bir program ve muntazam bir mesai ile kendi hususiyetlerini de ehemmiyetle düşünerek kül halinde çalışması. Bu tamamilen fiile inkılâp edebilecek bir fikir halinde tekâmül etmişti. Bu fikrin iki ciddi noktasından en mühimi; milli mücadele esnasında millet mecmuası arasında çalışmağa başlayan Türk kadını, bu büyük heyecanın sonunda gene eski lakaydisine avdet etmemesinden doğan bir endişe idi, mütebaki ciheti ise asırların etrafımızda ördüğü bir takım menfi anane ve telakkilerle mücadele azminden doğuyordu”⁹⁶.

Nezihe Muhittin Hanım başkanlığında kurulan Kadınlar Halk Fırkası'nın amacı kadınlara her alanda yardım etmek ve ilerlemelerini sağlamak olmuştur. Kadın erkek eşitliğini hazmedemeyen çevrelerin baskısı ve eleştirileri üzerine Kadınlar Halk Fırkası teşkilatından bazı hanımlar siyasi teşkilat olmayan Türk Kadın Birliği Cemiyeti'ni 1924'te kurmuşlardır. Nezihe Muhittin Hanım, cemiyetin başkanı olmuştur. Cemiyet, özellikle kadınların eğitilmesi, Medeni Kanun ile tanınan hakların kullanılması ve kadınların yeni meslekler edinmesi faaliyetlerinde öncülük etmiştir. Ayrıca “Müslüman kadını çarşaf ve peçeden arındırmak için mücadele etmiş, düzenlediği dikiş kursları ile kadınların batılı kıyafetleri giymelerini sağlamayı” hedef edinmiştir. 1927 seçimlerine kadınların da aday olması birlik bünyesinde tartışılmış, ancak Anayasa'ya göre seçime erkekler katılabileceği için feminist olan İstanbul Vilayeti Hukuk İşleri Müdürü Kenan Bey, aday olmuş, fakat sonradan adaylıktan çekilmiştir. Cemiyet, kadınların siyasi haklarının kazanılmasında da öncü faaliyetlerde bulunmuştur. Türk Kadın Birliği, Batılı kadın cemiyetleriyle ilişkilerini geliştirmek için yoğun bir çaba harcamış hatta 1935 Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi'ne ev sahipliği yapmıştır⁹⁷. Türk Kadın Birliği, kadının siyasal haklarını kazanmasıyla amacına ulaştığını ileri sürerek 1935'te herkesi dağıtmış, 1949'da, kazanılan hakların savunulup, geliştirilmesi amacıyla yeniden açılmıştır⁹⁸. Birlik üyeleri arasında sürekli muhalif gruplar faaliyet göstermiştir. Öyle ki bir mitingin başarısıyla ilgili bir konuda bile aralarında anlaşmazlık çıkmıştır⁹⁹.

Türk Kadın Birliği Başkanı Nezihe Muhittin, Osmanlı geçmişine sahip bir İstanbul aydınıdır. Bu özelliği, sonradan Kemalistlerle çelişkiye düşmesine neden

⁹⁶ Nezihe Muhittin, *Türk Kadını*, İstanbul Numune Matbaası, İstanbul 1931, s. 62.

⁹⁷ Zafer Toprak, “1935 İstanbul Uluslararası ‘Feminizm Kongresi’ ve Barış”, *Düşün, Kadın ve Toplum Dergisi*, Cilt:31, Sayı: 24, Yeni Doğu Matbaacılık, İstanbul, Mart 1986, s. 26.

⁹⁸ Kaplan, Age., s.141.

⁹⁹ “Kadın Birliği Küplere Binmiş”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 17 Nisan 1930, s. 4.

olmuştur. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında kadın haklarının kazanılmasında iktidar üstünde baskı oluşturmuş, Türk Kadın Birliği Başkanlığı'ndan alınıp Birlik'ten ihraç edilmiştir. 1958'de İstanbul'da bir akıl hastanesinde vefat etmiştir¹⁰⁰.

1.1.1.2. Türk Ocakları ve Halkevleri

Türk Ocakları, kadınlarla erkeklerin beraber toplantılara katılmalarını, oyun seyretmelerini, kadın konuşmacıların kadınlı erkekli topluluklara hitap etmelerini, Müslüman Türk kadınlarının erkeklerle birlikte aynı oyunda rol almalarını sağlamıştır. Türk Ocakları, kadının eğitilmesine de büyük önem vermiştir¹⁰¹.

Kadınlara siyasal hakların verilmesi faaliyetlerinde Türk Ocakları öncü olmuştur. 1930 yılında kadınlara ilk kez belediye seçimlerinde oy kullanma hakkı tanındığında bu konuda verilen konferanslar Türk Ocakları'nda düzenlenmiştir¹⁰². Türk Kadınlar Birliği'nin 26 Eylül 1927'deki olağanüstü kongresi, Türk Ocağı'nda yapılmıştır¹⁰³. Afet İnan ilk konferansını, "Kadın Hakları" konusunda ve Türk Ocakları'ndaki kadın üyelerin çoğalmasında amacıyla vermiştir¹⁰⁴.

Türk Ocakları'nın amacı vatanın ve çocukların kurtuluşu için çalışan eğitimli, erkeğiyle her alanda eşit, milliyetçi, ailesine bağlı kadını oluşturmak olmuştur. "Erkeklerle eşit, sosyal ama faziletli milli Türk kadını" fikrini savunan Türk Ocakları iyi eş, iyi anne, idealist milli Türk kadını imajını topluma yerleştirmeye çalışmıştır¹⁰⁵. Türk Ocakları, 1931'de Halkevleri adını almıştır. Halkevleri ve Halk Odaları, kadınların siyasal haklarını elde etme yolunda Türk Ocaklarının faaliyetlerini sürdürmüşlerdir¹⁰⁶.

1.1.2. Kadınlar Aleyhine Yapılan Eylemler ve Bunlara Yapılan İşlemler

Atatürk inkılâplarının benimsenmesi sırasında, toplumun kabullenışı açısından sancılı dönemler yaşanmıştır. Kadınların giyim tarzlarını ve yaşayışlarını eleştiren hatta kışkırtan tutumlara karşı Cumhuriyet döneminin bakanlarının ve kanun adamlarının

¹⁰⁰ Yaprak Zihnioğlu, "Bir Osmanlı Kadın Hakları Savunucusu: Nezihe Muhittin", *Tarih ve Toplum Dergisi*, Cilt:31, Sayı: 183, İletişim Yay., Mart 1999, s. 138, 139.

¹⁰¹ Türk Ocakları, 25 Mart 1912'de Mehmet Emin (Yurdakul) başkanlığında kurulmuş, 10 Nisan 1931'de son başkan Hamdullah Suphi Tanrıöver zamanında Atatürk tarafından faaliyetlerine son verilmiş, mal varlığı CHF'ye devredilmiştir. Türk Ocağı, Atatürk'ün ölümü sonrasında 10 Mayıs 1949'da Hamdullah Suphi Tanrıöver başkanlığında tekrar kurulmuştur. (*Türk Ocakları Broşürü*, Türk Yurdu Yay. Nu.: 50, İstanbul 1998, s.6).

¹⁰² Kaplan, Age., s.164.

¹⁰³ Zihnioğlu, Agm., s.138.

¹⁰⁴ Afet İnan, *Ellinci Yılda Tarihten Geleceğe*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara 1973, s. 18.

¹⁰⁵ Kaplan, Age., s.166.

¹⁰⁶ Bernard Caporal, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını III, (1919-1970)*, (Çev.: Ercan Eyüboğlu), Yenigün Yay., İstanbul 1999, s.18.

verdiği destek önemli olmuştur. Kadınlar aleyhine en küçük bir girişim, göz ardı edilmemiş ve gerekli yasal işlemler yapılarak kadınlara destek sağlanmıştır. Kadın hakları ve gelişmeleri konusunda kadınlara verilen desteği ifade etmesi açısından; 21 Şubat 1929’da, Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya tarafından Başbakanlık’a yazılan yazıda, Yozgat’taki Merkez Büyük Cami Vaizi Ethem Hoca’nın açık gezen kadınlara yaptığı hakaretler neticesinde mahkemeye verildiği¹⁰⁷, yine 24 Şubat 1929’da, Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya tarafından Başbakanlık’a yazılan yazıda; Trabzon Vilayeti Merkez Cami Vaizi Hacı Hafız İsmail’in “erkeklerin, kadınları dayak altında bulundurmaları yolundaki” konuşmasından erkekleri kadınlar aleyhine tahrik ve teşvik yolunda vaazlar vermesinden dolayı mahkemeye verildiği, aynı şahsın bir önceki sene de benzer suçlardan bir ay hapse mahkûm olduğu ve görevden alınması gerektiği¹⁰⁸ yazılmıştır.

1.1.3. Kadınlara Siyasal Hakların Verilmesi

Kurtuluş Savaşı’nda fedakârlıkları görülen kadınlara ödül verilmesi, kadın-erkek eşitliğinin savunulması, eğitim ve çalışma hakkı, evlilik öncesi kadınların muayenesi, kadınların seçmen nüfusundan sayılması, seçmen yaşının değiştirilmesi, Medeni Kanun’un kabulü, siyasi hakların verilmesi kadına verilen değeri ifade etmesi bakımından önemli basamaklar olmuştur¹⁰⁹.

Öte yandan kadınlar, kurdukları cemiyetler ve yaptıkları mitingler ile kamuoyunun bir parçası olmuşlardır. 1919 yılı seçimlerinde kadınların seçme ve seçilme hakkı olmadığı halde erkek seçmenlerin bir kadına oy verdikleri görülmüştür. Halide Edip, aday olmaması ve yasal engele karşın Beyşehir’de on, Beypazarı’nda yirmi, Giresun’da sekiz, Erzurum’da üç, İstanbul’da bir oy almıştır. Beypazarı’nda toplam oy sayısının zaten yirmi iki olduğu düşünülürse Halide Edip’in aldığı yirmi oy önemli bir rakamdır¹¹⁰.

Batı’da kadınların I.Dünya Savaşı’na yaptıkları katkı, savaş ertesinde “oy hakkını” kazanmalarını belirleyen en önemli faktör olmuştur. Türkiye’de ise savaş sırasında görülen ideolojik bilinçlenme ve politik katılıma rağmen kadınların, siyasal

¹⁰⁷ BCA, Dosya: 9035, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 102.668.8.

¹⁰⁸ BCA, Dosya: 9036, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 102.668.9.

¹⁰⁹ Kaplan, Age., ss.189-190.

¹¹⁰ Ayşegül Yaraman, *Bir Demokrasi Tartışması*, Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili (1935-1999), Bağlam Yay., İstanbul 1999, ss.45-46.

haklarının tanınması için bir süre daha beklmeleri gerekmiştir. Çünkü Türk toplumu, gerek kadını gerekse erkeği ile bu haklara sahip çıkacak olgunlukta değildir. İnkılap taraftarı bir taşra gazetesinde İstanbul Kadınlar Birliği'nin kadınların polis yapılması konusundaki çabaları alaya alınmış, milletvekili seçilmesi durumunda ise hangi komik manzaraların ortaya çıkacağına dair tahminler yürütülmüştür¹¹¹. Siyasal hakların elde edilmesi için 1930 ve 1934 yıllarına kadar beklenmesi, bu dönemin siyasal hayatına hâkim olan yapıyla da ilgilidir. Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrasında kurulan ilk iki Meclis'te bir tarafta, Mustafa Kemal'in çevresinde toplanmış bulunan ve “eski düzene” son vermeyi amaçlayan “devrimci” bir azınlık, diğer tarafta da kurtuluş mücadelesini destekleyen ama Osmanlı devlet ve yapısının devamını isteyen tutucu, hilafetçi bir çoğunluk mevcut olmuştur¹¹². Bu dönemde Türk dünyasında ise Türk kadınının durumu pek iyi olmadığından, Türk dünyasında yaşayan ve özgürlük mücadelesi veren Türkler, Atatürk'ün kurduğu Türkiye'den güç almışlardır¹¹³.

Kadınlar, Türkiye'de mevcut partilerde örgütlenmek yerine biraraya gelerek siyasal parti oluşturmayı tercih etmişlerdir. Bunun ilk örneklerinden biri 1923'te İstanbul'da kurulan Kadınlar Halk Fırkası'dır. Kadınlar Halk Fırkası Nezihe Muhittin başkanlığında kurulmuştur¹¹⁴. Fırka kadınlara “oy ve seçilme hakkı” talep etmiş, ancak Mustafa Kemal ve arkadaşlarının kuracağı partiyle aynı adı taşıdığından kapanmış, fırkanın devamı olarak Kadınlar Birliği kurulmuştur¹¹⁵.

Oy hakkı 1877'de yalnız emlak sahibi erkeklere, 1908'de belli bir miktarın üzerinde vergi veren erkeklere tanınırken, 1923'te ekonomik sınırlamalar kaldırılmış ancak seçme ve seçilme hakkına yönelik cinsiyetçi ayrımın yasalardan çıkarılabilmesi için 1934 yılına kadar beklemek gerekmiştir¹¹⁶. Bütün dünyada kadın hakları mücadelesiyle elde edilmiş, ülkemizde ise Cumhuriyet kanunları ile verilmiştir¹¹⁷.

1924'te Anayasa tartışmaları sırasında kadınlara siyasal hakların, en azından seçme hakkının verilmesi gündeme gelmiş, ama reddedilmiştir. Ancak bu tartışmaları

¹¹¹ Sadık Sarısan, “Sosyal Alanda Yapılan İnkılaplar ve Bu İnkılapların Özümsemesi Meselesi”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 45, Kasım 1999, s. 1107.

¹¹² Nermin Abadan-Unat, *Türk Toplumunda Kadın*, Araştırma, Eğitim, Ekin, Yay., İstanbul, Mart 1982, ss.378-379.

¹¹³ Hanım Halilova, Dünya Tarihinde Kadın-Erkek Eşitliği, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 38, Temmuz 1997, s.544, 547.

¹¹⁴ Muhittin, Age., s.62.

¹¹⁵ Yaraman, Age., ss.47-48

¹¹⁶ Yaraman, Age., s.47.

¹¹⁷ Bediha Onger, *Atatürk Devrimi ve Kadınlarımız*, *Denemeler-Araştırmalar*, Türkiye İleri Kadınlar Derneği Kitaplığı: 1, İstanbul 1965 s. 20.

izleyen seçimlerde kadınlara yine oy verilmiş Halide Edip ve Latife Hanım İzmir’de birer, Halide Edip Konya’da otuz yedi oy almıştır. Kadınlara belediye meclislerine seçme ve seçilme hakkını tanıyan yeni Belediye Kanunu’nun kabulünden sonra, Kadınlar Birliği’nin başta Nezihe Muhittin olmak üzere eski yöneticileri, Cumhuriyet Halk Fırkası’na üyelik için başvurmuş ancak talepleri kabul edilmemiştir. Buna karşılık bir anlamda atanmış olan Latife Bekir başkanlığındaki birliğin yeni yönetimi, İstanbul ve İzmir’de Şehir Meclisi üyeliklerini kazanmışlardır¹¹⁸.

Kadınlara tanınan hakları, devlet yurtdışında çeşitli platformlarda savunmuştur. Bu girişimler yabancı ülkeler tarafından takdir edilmiştir. Cemiyet-i Akvam’ın genel kurul toplantısında gündem gereği kadın erkek eşitliği konusunun görüşülmesi sırasındaki yardımından dolayı Türkiye’ye gönderilen teşekkür mektubu¹¹⁹ Dışişleri Bakanlığı tarafından Başbakanlık’a iletilmiştir.

Kadınlar her ne kadar Meclis’e girebilmeyi yasal olarak 1935’te hak etmişse de Meclis’e ilk giren kadın Latife Hanım olmuştur. Latife Hanım Meclis’in 1 Mart 1923’teki oturumuna Mustafa Kemal Paşa’nın Refakat Zabiti Mahmut Bey’le gelmiş, Bursa Milletvekili Şeyh Servet Efendi’nin imzaladığı bir giriş kartı ile Meclis’e girerek elçilerin bulunduğu yerde çalışmalarını izlemiştir¹²⁰. Bu, belki de kadınların kısa bir süre sonra Meclis’e milletvekili olarak da gireceklerinin bir işaretidir. Latife Hanım, Türk kadınının ilerlemesi ve toplum içinde hak ettiği yeri almasını istemiştir. Azerbaycan Sovyet Hükümeti’ni temsilen Türkiye’de bulunan İbrahim Ebilov’un eşi Tamara Hanım ile aralarında geçen bir yazışmadan her ikisinin de Doğu kadınlarının sosyal hayatta ilerlemelerini istediklerini anlıyoruz. Latife Hanım’ın, Tamara Hanım’ın mektubuna verdiği cevap şöyledir: “Akidimiz vesilesiyle ihzar buyurduğunuz hissiyat ve tebrikata bilhassa teşekkür ederim. Bizim için en büyük saadet memleketimizin ve mazlum milletlerin halasını ve selametini görmektir. Şark kadınlığının itila’sı hakkındaki temenniyata bütün kalbimle iştirak ederim. Çünkü halas ve selametın mütevakkıf olduğu şerait arasında bilhassa kadınlığın yükselmesi birinci derecede haiz-i ehemmiyettir. Bu hususta da muvaffak olacağımıza itimadım ber-kemaldir”¹²¹.

¹¹⁸ Yaraman, Age., ss.47-48.

¹¹⁹ BCA, Dosya: 40131, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 222.498.12. Söz konusu belge, **Ek-1’de** sunulmuştur.

¹²⁰ Niyazi Ahmet Banoğlu, “Atatürk ve Latife Hanım”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 21, Temmuz 1991, s. 530.

¹²¹ Betül Aslan, *Türkiye-Azerbaycan İlişkileri ve İbrahim Ebilov (1920-1923)*, Kaynak Yay., İstanbul 2004, s. 269.

1.1.3.1. Kadınlara Belediye Seçimlerine Katılma Hakkının Verilmesi

Haklarından bir kısmına 1930'da kavuşan Türk kadını, siyasi haklarına tamamen kavuşmamıştır. Belediye Kanunu ile Türk kadınına siyasi hakları da verilmemiş olsaydı, toplumsal alanda verilen haklar, hürriyetler bir anlamda eksik kalmış olacaktı. Bu dönemde, kadına siyasi hak tanımayan Avrupa ülkeleri pek çoktur. Siyasi haklarını alan Avrupalı kadınlar ise büyük mücadelelerden sonra bu haklarını almışlardır¹²².

Ülkemizde, kadınların siyasal haklarına kavuşmasının ilk aşaması; belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkının elde edilmesi ile başlamıştır¹²³.

20 Mart 1930'da, Büyük Millet Meclisi'nde Belediye Kanunu tasarısı görüşülmeye başlanmış¹²⁴ 3 Nisan 1930 gün ve 1580 sayılı yasa ile Türk kadınına ilk kez belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır¹²⁵. Kadınların seçim hakları İstanbul'da Türk Kadın Birliği tarafından sevinçle karşılanmıştır¹²⁶. Kadınlara tanınan bu hak kadınlar arasında sevinçle karşılanmış ve Hükümet'e teşekkür için C.H.F. binaları önünde duran kadınlar, tezahürat yapmışlardır.

164 maddeli olan yeni Belediye Kanunu'nda, Belediye seçimlerinde oy sahibi olmak ve seçilmek için gereken nitelikler gösterilirken, 1'inci madde olarak Türk olmak denilmiştir. Bu suretle, daha evvelki kanunlarda yalnız erkeklere verilen seçmek ve seçilmek hakkı, kadınlara da verilmiştir¹²⁷.

26 Ekim 1933'te kadınların Köy Muhtar Heyetleri'ne katılma hakkı yasallaşmıştır¹²⁸. 1924 Anayasasının 20. ve 25. maddeleri değiştirilerek kadınlara muhtar ve ihtiyar heyeti seçimlerine katılma hakkı verilmiştir¹²⁹. Bu tarihlerde köy muhtarı kadınların olduğu bilinmektedir.

Büyük Millet Meclisi'ne, ilk seçilen hanımlardan beşi, Belediye Meclisi Üyeliği'nden gelmiştir. Yurdumuzda bütün belediye seçimlerinde kadınlar, yalnız

¹²² Yakup Kadri, "Türk Kadını", *Hakimiyet-i Milliye*, 27 Mart 1930, ss. 1-2.

¹²³ Abadan-Unat, Age., s.380.

¹²⁴ Tezer Taşkıran, *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50.Yıldönümü Yayınları:5, 1973, s.129.

¹²⁵ Emel Doğramacı, *Atatürk'ten Günümüze Sosyal Gelişmede Türk Kadını*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1993, s.22

¹²⁶ BCA, Dosya: 8024, Fon Kodu: 30.10.0.0., Yer No: 80.526.4. Türk Kadınlar Birliği'nin sevincini içeren ve Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya tarafından Başbakanlığa gönderilen belge Ek-2'de sunulmuştur.

¹²⁷ Çankaya, Age., s.236.

¹²⁸ Yaraman, Age., s.50.

¹²⁹ Kaplan, Age., s.191.

seçmen olarak değil, köy, mahalle muhtarı, belediye meclisi üyesi, belediye başkanı olarak da başarılı hizmetler yapmışlardır¹³⁰.

1.1.3.2. Kadınlara Parlamento'ya Seçme ve Seçilme Haklarının Verilmesi

Türk kadınlarının siyasi haklarını elde etmesinin ikinci aşaması, parlamento'ya seçme ve seçilme haklarının verilmesidir.

1876'da çıkarılan seçim kanununda kadınlar asla dikkate alınmamıştır. Her 50.000 erkek vatandaş için bir milletvekili seçilmiştir. Türk kadınlarının hakları ilk defa olarak Büyük Millet Meclisi'nde, 1923 yılı Nisan ayında tartışma konusu olmuştur. Tartışmaların sonucunda, kadınları da içine almak üzere her 20.000 vatandaşı temsilen bir milletvekilinin seçilmesi konusu tartışılmış, ancak ilerleme sağlanamamıştır¹³¹.

Seçim yasasını 3 Nisan 1923'te yeniden gözden geçiren T.B.M.M., 17 nci toplantısında Milletvekili Seçim Kanunu'nu görüşmüştür. Yapılan kanun teklifinde; "T.B.M.M üyeleri sayısı, Türkiye Devleti halkından her 20.000 erkek nüfusa bir kişi olmak üzere seçilir" denilmiştir. Kanun tasarısı, Meşrutiyet devrinde olduğu gibi, sanki memlekette hiç kadın yokmuş gibi hazırlanmış ve her 20.000 erkek nüfusu için bir milletvekili seçmek esas tutulmuştur. Kanunun müzakeresi sırasında milletvekilleri sıra ile söz almış, lehte ve aleyhte konuşmalar yapılmıştır. T.B.M.M.'de Bolu Meb'usu Tunalı Hilmi Bey'in "seçmen sayısının 50.000'den 20.000'e indirilmesi ve kadınların da hesaba katılması" şeklinde verdiği önerge reddedilmiştir¹³².

Naziler, iktidara geldikten sonra Almanya'da kadınlar sosyal ve özellikle siyasal hayatta, eskiden sahip oldukları haklarını yitirmişlerdir. Bu nedenle kadınların siyasete katılması Türkiye'deki siyasal rejimin demokratik bir rejim olduğunu göstermesi açısından önemli olmuştur¹³³.

Meclis'in 21 Haziran 1927 günlü oturumunda Askerlik Kanunu görüşülürken kadınların milletvekili seçimine katılabilmeleri söz konusu olduğunda, Meclis'te

¹³⁰ Taşkiran, Age., s.131.

¹³¹ Perihan Onay, *Türkiye'nin Sosyal Kalkınmasında Kadının Rolü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, (t.y.), ss.78-79.

¹³² TBMM Z.C., I/28, (3.4.1339), ss. 326-330.

¹³³ Abadan-Unat, Age., ss.380-381.

kadınların seçimlere katılmaları gerektiğini savunanların yanı sıra askerlik yapmaya davet eden milletvekilleri de olmuştur¹³⁴.

Afet İnan, Türk Ocakları Merkezi'nde Türk kadınına seçilme hakkının verilmesi ile ilgili olarak verdiği konferansta kadınların siyasi terbiyeye sahip olmaları durumunda gerçekten özgür olabileceklerini, çünkü demokrasinin mantığının bunu gerektirdiğini, kadının savunacağı fikirleri ve toplumsal görevleri olduğunu, kadının siyasi haklarını kazanmasının kendisi için faydalı olacağını belirtmiştir¹³⁵.

T.B.M.M'nin IV. Devresi 5 Aralık 1934 tarihli oturumunda Başbakan ve Malatya Milletvekili İsmet İnönü ve 191 arkadaşı, Meclis'e Anayasa'nın 10 ve 11. maddeleri ile Milletvekili Seçimi Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasını öngören bir tasarı sunmuşlardır¹³⁶.

Kanun; aynı tarihli oturumda Meclis'teki 317 milletvekilinin 258'inin olumlu, 53'ünün çekimser, 6'sının boş oyuyla kabul edilmiştir¹³⁷. Böylece 5 Aralık 1934 günü Türk kadınının kendisini yönetenleri seçmesi ve seçilebilmesi açısından önemli bir gün olmuştur. Yapılan değişikliklerle; 1934 Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 10. maddesi; "Yirmi iki yaşını bitiren kadın erkek her Türk, milletvekili seçmek hakkına haizdir", 11. maddesi; "Otuz yaşını bitiren kadın, erkek her Türk milletvekili seçilebilir" şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Seçmen nüfusunun 40.000 kişi olarak belirlendiği bu kanun 5.12.1934 tarih 2598 sayılı kanun olarak resmen uygulamaya konulmuştur¹³⁸.

Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilince; 1935 seçimleri öncesinde CHP Genel Merkezi; parti örgütüne, 12 Aralık 1934'de gönderdiği bir yazıda, kadınların artık ikinci seçmen olarak seçilebilecekleri, bunun için partiye üye olmaları gerektiği, bildirilmiştir¹³⁹.

¹³⁴ Zihnioğlu, Agm., ss.136-137.

¹³⁵ Afet İnan, "Türk Kadınının İntihap Hakkına Dair Mühim Bir Konferans", *Türk Yurdu Dergisi*, Sayı: 27-2/221-222, Cilt: 4-24, Mart-Nisan 1930, s. 60, 67, 68.

¹³⁶ Utkan Kocaturk, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Kronolojisi 1918-1938*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1988, s.571; Mehmet Ö. Alkan, "Türkiye'de Seçim Sistemi Tercihinin Misyon Boyutu ve Demokratik Gelişime Etkileri (Siyaset Bilimi ve Siyaset Sosyolojisi Yaklaşımıyla)" *Anayasa Yargısı Dergisi*, No: 23, Anayasa Mahkemesi Yay., Ankara 2006, s.144.

¹³⁷ Yaraman, Age., s.50.

¹³⁸ *Düstur*, Üçüncü Tertip, Cilt: 16, Teşrinisani 1934-Teşrinievvel 1935, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara 1955, ss.25-26.

¹³⁹ Hakkı Uyar, "Türkiye'de Tek Parti Döneminde CHP'nin Toplumsal Kökenleri: İkinci Seçmenler Örneği (1935)" *Bilgi ve Bellek Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Yaz 2004, s. 7.

Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinden sonra, Türk Kadın Birliği yaptığı mitinglerle memnuniyetini belirtmiş, devlet büyüklerine teşekkür telgrafları çekmiştir. Bu durum üzerine, kadınların aşırı sevindikleri, bu derece sevinmeleri için bu hakkın 15 yıl önce verilmiş olması gerektiği, şimdi bu hakkın verilmesinin olağanüstü bir durum olmadığı, Belediye meclislerinde beş altı yıldır bulunan kadın üyelerin erkek çoğunluğun içinde sessiz sedasız oturarak hiçbir işe karışmadan olaylara seyirci kaldıkları yönünde bir değerlendirme de yapılmıştır¹⁴⁰.

Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesi sonrasında Atatürk'ün şu sözü, kadınlarımızın elde ettikleri bu hakkı en iyi şekilde kullanacaklarına olan inancını vurgulaması açısından önemlidir: “Bu karar, Türk kadınına sosyal ve siyasi hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir... Türk kadını evdeki medeni mevkinin selahiyetle işgal etmiş, iş hayatının her safhasında muvaffakiyetler göstermiştir. Siyasi hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Medeni memleketlerin birçoğunda, kadından esirgenen bu hak bugün Türk kadınının elindedir ve onu selahiyet ve liyakatle kullanacaktır”¹⁴¹. Bu hak kadınlara, İngiltere’de 1920’de, Finlandiya’da 1906’da, Norveç’te 1907’de, Danimarka’da 1925’de, İsveç’te 1919’da, Polonya’da 1921’de, Çekoslovakya’da 1920’de verilmiştir¹⁴².

Yine Atatürk, 22 Nisan 1935’de Yıldız Uluslararası Kadınlar Kongresi’ne katılım davetine verdiği cevapta: ”Siyasi ve sosyal hakların kadın tarafından kullanılmasının beşeriyetin saadeti ve saygınlığı açısından gerekli olduğuna eminim” diyerek kadına verilen sosyal ve siyasal hakların gerekliliğini bir kez daha vurgulamıştır¹⁴³.

Kadınlara seçme seçilme hakkı verilmesine hep “seçilebilme fırsatı” açısından bakılmıştır. Oysa daha önemli gelişme, kadınlara seçme hakkının verilmesidir¹⁴⁴.

¹⁴⁰ Ebuzziya Zade, “Kadınların Meb’usluğu”, *Zaman Gazetesi*, 8 Kanunuevvel 1934, ss. 1-2.

¹⁴¹ Perihan Naci Eldeniz, “Atatürk ve Türk Kadını”, *Belleten*, Cilt: 20, Sayı: 78, Nisan 1956, s. 741.

¹⁴² Afet İnan, *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk’ün El Yazıları*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1998, s. 90.

¹⁴³ *Aydın Tarihi Dergisi*, Sayı: 17, Matbuat Umum Müdürlüğü Yay., 22 Nisan 1935, s. 14; Mehmet Saray, Hüseyin Tosun, *Atatürk ve Çağdaşlaşma Belgeler ve Görüşler*, A.K.D.T.Y.K., Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005, s.69.

¹⁴⁴ Mustafa Şahin, *Hasan Tahsin Uzer’in Mülki İdareciliği ve Siyasetçiliği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010, s. 233.

1.1.3.3. Belediyelerde Kadınlarımız

Belediye Kanunu'nun 23. ve 24. maddeleri ile kadınlara belediye seçimlerine katılıp, seçme ve seçilebilme hakkı verilmiştir. Bu kanun mecliste 193 oyla kabul edilip yürürlüğe girmiştir. Bu kanundan faydalanarak belediye seçimlerinde Belediye Meclisleri'ne üye olmak için başvuran ve Belediye Encümen Meclislerine seçilen kadınların birçoğu, partiye yakın olan isimlerden belirlenmiştir¹⁴⁵.

Atatürk'ün kadınların Belediye Meclisi üyeliklerinde bulunmasını istemesi, üye sayısını arttırmıştır. Kadınların seçimlere katılması aleyhinde din adamlarının propaganda yapmalarına karşılık Konya'nın Taşkent Kazası'nda Belediye Encümeni'ne ilk kadın üye Şerife Hanım seçilmiş, uzun yıllar görev yapmıştır. Bu olumsuz propagandalara rağmen Belediye seçimlerine katılan kadınlar sayıca fazla olmuştur¹⁴⁶.

Belediye seçimlerine kadınların ciddiyetle hazırlanıp, niçin aday olduklarını açıklayan propaganda yapmaları o günkü durum içerisinde oldukça önemli gelişmelerdir. Sabiha Zekeriya (Sertel) İstanbul Belediye seçiminde Şehir Meclisi Üyeliği için bağımsız aday olduğunu bir propaganda broşürü yayınlamakla açıklamıştır. Sabiha Sertel, broşüründe; o dönemde İstanbul ve Ankara'da valilerin aynı zamanda belediye başkanı olmalarını, dolayısıyla belediye başkanlığı için seçim yapılmamasını, vali olan belediye başkanlarının hükümetçe atanmalarını, belediye ile vilayetlerin birleştirilmesini eleştirirerek ve bu tür uygulamaların, "halkın otoritesine vurulmuş en kuvvetli tokat" olduğunu belirtmiştir¹⁴⁷.

Ayrıca Sabiha Sertel, "Halkı temsil etmeyen bir Şehir Meclisi, halkın ihtiyaçlarını değil, kendini tayin eden mafevk makamın mefaatlarını temine mecburdur" diyerek halk hâkimiyetine vurgu yapmıştır¹⁴⁸.

Öte yandan, Türk Ocakları ve Türk Kadın Birliği de kadınları belediye seçimlerine katılmaları için teşvik etmiştir¹⁴⁹. Kadınlar belediye seçimlerine hem seçmen, hem de aday olarak büyük ilgi göstermişlerdir. Örneğin Afyon'da iki,

¹⁴⁵ Kaplan, Age., ss.192-193.

¹⁴⁶ Kaplan, Age., s.193.

¹⁴⁷ Cemil Koçak, "1930 Belediye Seçimlerinde Sabiha Sertel'in Adaylığı", *Tarih ve Toplum Dergisi*, Mart 1988, Cilt:9, Sayı: 51, s. 156.

¹⁴⁸ Koçak, Agm., s. 157.

¹⁴⁹ Kaplan, Age., s.194.

Kastamonu’da bir kadın seçime aday olurken, Aksaray’da da kadınların seçime ilgisi fazla olmuştur¹⁵⁰.

Kadınlara belediye seçimlerine girme hakkının verilmesi sonrası, Atatürk’ün isteği ile bazı il ve ilçelerde tanınmış modern aile kadınları seçimlerde aday olarak yer almışlardır¹⁵¹.

Belediye Meclisi Üyesi olan ve 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkının kadınlara tanınması üzerine çekilen teşekkür telgraflarında isimleri bulunan kadınlardan tespit edilenler: “Antalya Belediye Üyesi; Pakize, Edirne Belediye Üyesi; Ayşe Huriye, Mersin; Zekiye Hatle, Bünyan; Ganime, Kastamonu; Selma İzbe”dir¹⁵².

Kadınlara belediye seçimlerine girme hakkının verilmesine rağmen tek parti döneminde kadın belediye başkanı seçilememiştir. Çok partili dönemin 3 Eylül 1950’de gerçekleşen ilk belediye seçiminde Ankara merkez ilçesinin, 58 belediye üyesinden biri Saadet Teker Hanım olmuştur. Çankaya İlçesi’nde de Adviyeye Fenik ve Filyet Arman adlı kadınlar Belediye Meclisi’ne seçilmişlerdir. Melahat Tekeli ve Müfide İlhan Hanımlar 1950 seçimlerinde Mersin Belediye Meclisi’ne seçilmişler, Müfide İlhan Mersin’den seçilen ilk kadın Belediye Başkanı olmuştur. Müfide İlhan aynı zamanda Türkiye’de seçilen ilk kadın Belediye Başkanı’dır¹⁵³.

Türkiye’nin ilk kadın Belediye Başkanlarından diğeri Midyat’ta, 1956 yılında Belediye Başkanı olan kocası M.Nuri Midyat’ın ölümünden sonra bağımsız aday olarak Belediye Başkanı seçilen Zekiye Midyat’tır. Zekiye Midyat 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra görevinden ayrılmıştır¹⁵⁴. 28 Kasım 1957’de de Kocaeli’nin Gölcük Kazası’nda Jale Bora, Belediye Başkanı olmuştur¹⁵⁵. Leyla Atakan İzmit’ten, Ayhan Ekmen Mardin Gercüş’ten, Şerife Altuncu Kocaeli Dolapdere’den, Rabia Bulut Kayseri Şirli’den, Çağlayan Ege İstanbul Çatalca’dan, Seniha Tinay İzmir Dikili’den, Hanife Töre Elazığ Hankendi’den 1973 yılına gelene kadar seçilen kadın belediye başkanlarıdır¹⁵⁶.

¹⁵⁰ *Aydın Tarihi Dergisi*, Sayı: 11, Matbuat Umum Müdürlüğü Yay., 1 Teşrinievvel 1934, s. 1, 5 Teşrinievvel 1934, s.3, 10 Teşrinievvel 1934, s. 5.

¹⁵¹ Ayten Sezer, “Türkiye’deki İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclisteki Çalışmaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı: 42, Cilt: 14, Kasım 1998, ss. 895–896.

¹⁵² Kaplan, Age., s.194.

¹⁵³ *Kilis Kent Gazetesi*, Sahibi: Ahmet Barutçu, Yıl:46, Sayı:13493, 14 Ocak 2008 Pazartesi, s.3.

¹⁵⁴ Elif Ergü, “Sermiyan Midyat Vatan’a Konuştu”, *Vatan Gazetesi*, 18 Haziran 2009, s. 1.

¹⁵⁵ Jale Bora, 16 Ocak 1960’a kadar Gölcük Belediye Başkanlığı yapmıştır. (“Gölcük’ün Kadın Belediye Reisi Seçimi Kaybetti”, *Milliyet Gazetesi*, 16 Ocak 1960, s. 3).

¹⁵⁶ Kaplan, Age., ss.196-197.

Belediye seçimlerine katılan kadınlar partilerin çeşitli kademelerinde yer almış kadınlar arasından gelmişlerdir. Meclis'teki parlamenter kadınların eğitimlerine göre eğitim seviyeleri daha düşük olup herhangi bir mesleği olmayan ev hanımları belediye meclis üyeliklerinde görev almışlardır. Bu kadınlar, genellikle seçildikleri yerde ikâmet eden ve buradaki parti faaliyetlerine katılan kadınlardır. Bazılarının aileleri seçkin olmaktan ziyade cemiyet faaliyetlerinde tanınan kadınlardır. Büyük şehirlerde belediye meclislerinde bulunan kadın üyelerin sayısı meclisteki kadın parlamenterlerin sayısından oldukça fazladır¹⁵⁷. Ancak 1984'de seçilen belediye başkanları arasında hiç kadın yoktur. 1989'da belediye başkanlarının % 0,2'si, 1994'de % 0,4'ü kadındır. Bu üç dönemde kadın belediye başkanı sayısında oran olarak artış olmuş, fakat sayı olarak artış olmamıştır¹⁵⁸.

1.1.3.4. Meclis'te Kadınlarımız

Kadınların ilk kez katıldığı 1935 yılı seçimleri, iki dereceli seçim sistemi ve tek parti olarak Cumhuriyet Halk Partisi'nin bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Daha önceki seçimlerde olduğu gibi bu seçimlerde de büyük ölçüde kadın ve erkek adaylar parti üst kademeleri tarafından belirlenmiştir. Seçimlere müntehib-i sani (ikinci seçmen) ve milletvekili adayları olarak kadınların ilgisi ve katılımı oldukça fazladır. 8 Şubat 1935'te yapılan seçimlere (V. Dönem) katılım, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde % 80'lere varmıştır ve söz konusu şehirlerde oy verenlerin % 48'e yakını kadınlardan meydana gelmiştir. Kadınların da katıldığı ilk seçimler olmasına rağmen katılımın fazla olması, onların konuya olan ilgilerini ortaya koyması açısından olumlu bir gelişmedir¹⁵⁹.

Osmanlı Mebusan Meclisi'nde olduğu gibi 1946'ya kadar TBMM seçimlerinde de iki dereceli seçimler uygulanmıştır. Önce birinci seçmenler ikinci seçmenleri, onlar da verdikleri oylarla milletvekillerini belirlemişlerdir¹⁶⁰. 1923, 1927, 1931¹⁶¹, 1935,

¹⁵⁷ Kaplan, Age., ss.196-197.

¹⁵⁸ Emel Doğramacı, "Atatürkçü Düşünce Sisteminde Kadın Statüsü İnkılabı", Atatürk 4. Uluslararası Kongresi, (25-29 Ekim 1999, Türkistan-Kazakistan), Cilt: 2, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2000, s. 1369.

¹⁵⁹ Doğramacı, Age., ss. 135-136; Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri, 1923-2002, Devlet İstatistik Enstitüsü Yay., Ankara 2004, s. 3.

¹⁶⁰ Erol Tuncer, 1946 Seçimleri, TESAV Yay., Ankara 2008, s. 61.

¹⁶¹ Milletvekili Seçim Kanunu 3 Nisan 1923 tarihli Meclis'in 17. oturumunda görüşülürken üç seçim dönemi boyunca seçimlerin iki dereceli yapılacağı kararlaştırılmıştır, (TBMM Z.C., I/28, (3.4.1339), s. 323).

1939 seçimleri iki dereceli seçimlerdir. Yani halk milletvekilini seçecek kişileri seçmiş, ikinci seçmenler de tek parti tarafından belirlenen adaylara oy vermişlerdir¹⁶².

1935 yılı seçim sonuçlarına göre, seçilmesi gereken 399 milletvekilinden 17'si kadın olmak üzere, 386 milletvekili CHP adaylarından oybirliği ile, 4'ü azınlıklardan olmak üzere 13 bağımsız aday oy çokluğu ile seçilmiştir. 18 olarak bilinmesine rağmen, bu seçimlerde Meclis'e 17 kadın milletvekili girmiştir. 1936 yılı başında boşalan milletvekilleri için yapılan ara seçimde ise Çankırı Milletvekili olarak seçilen emekli öğretmen Hatice Özgener ile bu sayı 18'e çıkmıştır. Böylece, kadınlar Meclis'teki tüm milletvekillerinin % 4,51'ini oluşturmuştur. Bu oran yüksek bir rakamdır. Zira çok partili döneme geçildiği 1950-51'de 3 kadın ile % 0,61 gibi en düşük rakamla temsil edilen kadınlar, 1995 seçimlerinde de 13 kadın ile %1,82 oranında Meclis'te yer almışlardır¹⁶³.

Bu 18 kadın milletvekili Osmanlı döneminden beri süregelen kadın mücadelesinde yer alan isimler değildir. Bu saptamaya uymayan tek milletvekili Nakiye Elgün'dür. Nakiye Elgün, Cumhuriyet öncesi kadın örgütlenmelerinde ve kadın statüsünün dönüşümünde önemli işlevler yüklenmiş olup, Muallimler Derneği Başkanlığı'nda bulunmuştur. Nakiye Elgün ılımlı tavır izlemiş, kemalist dönemin "cinsiyetsiz" örneklerinden birini oluşturmuştur¹⁶⁴.

Kadınların ilk kez milletvekili seçileceği 1935 seçimlerinden önce C.H.F.'ye¹⁶⁵ kadınların katılımı yüksek olmuştur. Ayrıca C.H.F. yöneticileri kadınların fırkaya katılımını arttırma konusunda hassas davranmışlardır. Trakya Umumi Müfettişi Tali Öngören'den C.H.F. Umumi Kâtipliği'ne gönderilen belgeye göre; 25 Şubat 1935'e kadar Trakya'daki 4 ilde (Kırklareli, Çanakkale, Tekirdağ ve Edirne) C.H.F.'ye katılan kadınların sayısı 6973'ü bulmuştur¹⁶⁶.

¹⁶² Servet Armağan, *Memleketimizde Anayasa, Seçimler ve Anayasa Mahkemesi*, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1975, s. 98.

¹⁶³ T.B.M.M Arşiv ve Genel Evrak Müdürlüğü Arşivi, Kadın Milletvekilleri Klasörü; Doğramacı, Age., s. 138.

¹⁶⁴ Yaraman, Age., s.52.

¹⁶⁵ 9 Mayıs 1935'te yapılan 4. Kurultay'da CHF'nin adı, CHP olarak değiştirilmiştir.

¹⁶⁶ BCA, Dosya: 1. BÜRO, Fon Kodu: 490..1.0.0., Yer No: 14.76.3.

Tablo 1.1. 1935–2011 Yılları Arasında Kadın Milletvekillerinin Sayısı Oranı¹⁶⁷

DÖNEMİ	KADIN MV. SAYISI	TOPLAM MV. SAYISI	% ORANI
1.DÖNEM (1920-1923)	(*)	437	
2.DÖNEM (1923-1927)	(*)	287	
3.DÖNEM (1927-1931)	(*)	316	
4.DÖNEM (1931-1935)	(*)	317	
5.DÖNEM (1935-1939)	18	399	4.51%
6.DÖNEM (1939-1943)	16	429	3.72%
7.DÖNEM (1943-1946)	16	455	3.51%
8.DÖNEM (1946-1950)	9	454	1.98%
9.DÖNEM (1950-1954)	3	472	0.63%
10.DÖNEM (1954-1957)	4	535	0.74%
11.DÖNEM (1957-1960)	8	587	1.36%
12.DÖNEM (1961-1965)	3	450	0.66%
13.DÖNEM (1965-1969)	8	450	1.77%
14.DÖNEM (1969-1973)	5	450	1.11%
15.DÖNEM (1973-1977)	6	450	1.33%
16.DÖNEM (1977-1980)	4	450	0.88%
17.DÖNEM (1983-1987)	12	399	3.00%
18.DÖNEM (1987-1991)	6	450	1.33%
19.DÖNEM (1991-1995)	8	450	1.77%
20.DÖNEM (1995-1999)	13	550	2.36%
21.DÖNEM (1999-2002)	22	549	4.00%
22.DÖNEM (2002-2007)	24	550	4.36%
23.DÖNEM (2007-2011)	50	549	8.56%

1.2. V. DÖNEM (1935–1939) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 1.2. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NUMARASI	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Emine Mebrure GÖNENÇ	Afyon	CHP
2	Satı (Hatı) ÇIRPANOĞLU	Ankara	CHP
3	Türkan ÖRS (BAŞTUĞ)	Antalya	CHP
4	Ayşe Sabiha GÖKÇÜL(ERBAY)	Balıkesir	CHP
5	Ayşe Şekibe İNSEL	Bursa	CHP
6	Hatice ÖZGENER	Çankırı	CHP
7	Hafize Huriye BAHA ÖNİZ	Diyarbakır	CHP
8	Fatma (Şakir) MEMİK	Edirne	CHP
9	Nakiye ELGÜN	Erzurum	CHP
10	Fakihe ÖYMEN	İstanbul	CHP
11	Benal Nevzad (İŞTAR) ARIMAN	İzmir	CHP
12	Ferruh (Ferruha) GÜPGÜP	Kayseri	CHP
13	Bahire Bediz (MOROVA) AYDİLEK	Konya	CHP
14	Mihri İffet PEKTAŞ	Malatya	CHP
15	Ayşe Meliha ULAŞ (EKEMAN)	Samsun	CHP
16	Esmâ NAYMAN	Seyhan	CHP
17	Hatice Sabiha GÖRKEY	Sivas	CHP
18	Ayşe Seniha HIZAL	Trabzon	CHP

¹⁶⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Müdürlüğü Arşivi, Kadın Milletvekilleri Klasörü.

* Kadınlara seçme ve seçilme hakkı veren kanun 1934 yılında çıkarıldığından, bu tarihten önce Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kadın Milletvekili bulunmamaktadır.

1.2.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

1.2.1.1. Emine Mebrure GÖNENÇ

1935 yılında Afyon ilinden, milletvekili seçilmiştir. V., VI., ve VII. dönemde milletvekili olarak görev yapmıştır. 1900 yılında İstanbul’da doğmuş, 1981 yılında ölmüştür. İlköğrenimini Üsküdar Kız Sanayi Okulu’nda yapmıştır. Beşiktaş Akaretler’de İttihadi Osmanî Mektebi’nde Türkçe ve Fransızca olarak öğrenim görmüştür. 1919’da Arnavutköy Amerikan Koleji’ni bitirerek Beylerbeyi Kız Mektebi’nde Fransızca, Gedikpaşa Amerikan Mektebi’nde Türkçe, Çamlıca Lisesi’nde İngilizce ve Üsküdar Amerikan Mektebi’nde dil ve fen bilgisi öğretmenliklerinde bulunmuştur. 1927’de Adana’da Zühreviye Hastanesi Baştabibi Dr. Remzi Gönenç ile evlenerek Adana’ya gelmiştir. İki çocuk sahibidir. 1930 yılında Adana Belediye Meclisi’ne ilk kadın üyeler arasında girmiştir. Daha sonra da Mersin Belediye Meclisi Üyeliği’ne seçilmiştir¹⁶⁸. Adana Belediyesi’ne seçilen ilk kadın meclis üyesidir¹⁶⁹.

Cumhuriyet Halk Fırkası listesinden Nakiye, Dr. Fatma Şakir, Seniha Nafiz Hızal, Huriye Baha Öniz, Şekibe Şekib, Satı Kadın, Ferruh Esmâ, Zihni Nayman, Benal Nevzad, Mebrure Gönenç, Mihri Hüseyin Pektaş, Sabiha Gökçül, Türkan Baştuğ, Bediz Aydilek, Fakihe Öymen, Meliha Ulaş Hanımlar kadın milletvekili adayı olarak gösterilmişlerdir¹⁷⁰.

1935 seçimleri öncesi Mersin’e giden Atatürk ile tanışma fırsatı bulan Gönenç, Atatürk’ün tavsiyesi ve arkadaşlarının desteği ile Afyonkarahisar’dan milletvekili adaylığını koymuştur. O dönem Atatürk’ün silah arkadaşı ve Türkiye’nin ilk Ulaştırma Bakanı Ali Çetinkaya, Afyonkarahisar Milletvekili için başka bir kadının ismini gündeme getirirken, Atatürk’ün isteği ile Mebrure Gönenç aday gösterilmiş ve seçilmiştir. Üç dönem Meclis’te Afyonkarahisar’a hiç gelmeden milletvekili seçilen Gönenç, 1946 seçimlerinde kazanamamıştır. Gönenç hayatının geri kalanını Ankara’da sürdürmüştür. Türkiye’ye körler alfabesinin getirilmesinde öncülük yapmıştır. Mebrure Gönenç Nafia Encümeni’nde görev almıştır¹⁷¹.

¹⁶⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Tercüme-i Hal Kağıdı, No:868.

¹⁶⁹ “Müstakil ve Kadın Namzedler”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 6 Şubat 1935, s. 5.

¹⁷⁰ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 1 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:26, Ankara 2000, s.37.

¹⁷¹ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.11.

1.2.1.2. Hatı (Satı) ÇIRPAN(OĞLU) (KARAMEHMET)

1890'da Ankara'nın Kazan Köyü'nde doğmuştur. Milletvekilliğine seçilmeden bir yıl önce Kazan Köyü Muhtarlığı yapmıştır. Çiftçilikle uğraşmıştır. Evli ve 6 çocuk annesidir. Milletvekili seçilmeden önce özel eğitim görmüştür. Kurtuluş Savaşı'nda malül olmuş bir askerın eşidir. Bir dönem milletvekilliği yapmıştır¹⁷².

Atatürk, "Türk kadınının en yüreklisini, en temizini yani Satı Kadın'ı" Meclis'e taşımıştır¹⁷³. Hatı (Satı) Çırpan'ın Atatürk ile tanışması 16 Temmuz 1934'te olmuştur. Türk kadınına siyasi hakların tanındığı günlerde Atatürk, otomobille Kızılcahamam'a gitmektedir. Köy halkı bu olayı kutlamak için tören düzenler. O dönem Kazan Köyü'nün muhtarı olan Satı Kadın; sandığından çıkardığı bindallı elbiselerini giyer ve elindeki ayran bakracıyla Ata'yı karşılar. Kendisine ayran ikram eder. Atatürk bu cesur ve akıllı kadınla sohbet ederken yaverine Satı Kadın'ın künyesini kaydettirir. Bu olaydan sonra 1934 yılında Atatürk'ün talimatıyla Ankara'ya götürülen Satı Kadın, Türkiye'nin ilk köylü kadın milletvekili olarak seçilip Meclis'e girmiştir¹⁷⁴.

V. Dönem TBMM 1 Mart 1935'te açılmıştır. Ankara Milletvekili olarak Hatı (Satı) Çırpan, aynı günkü oturumun birinci celsesinde milletvekili yemini etmiştir¹⁷⁵.

Satı Kadın'ın okumuşluğuna dair bir belge yoktur. Ancak normal hayatında bindallısını üzerinden hiç eksik etmemiştir. Satı Kadın, yöresel bir ağızla Meclis'te yemin etmiştir. CHP'nin o dönemdeki yöneticileri Satı Kadın'a köylü kıyafetiyle Meclis'e gelmemesini söylemişlerdir. Ayrıca saçlarını açması da söylenmiştir. Satı Kadın'ın bu giyim tarzını Atatürk'e şikâyet etmişlerdir. Atatürk'ün bu konudaki cevabı şöyle olmuştur: "O yapacağını bilir. Ne isterse öyle yapsın, hiçbir şeye zorlamayın"¹⁷⁶.

Hatı (Satı) Çırpan, Meclis'te Ziraat Encümeni'nde görev almıştır. 1956'da vefat etmiştir¹⁷⁷.

¹⁷² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Tercüme-i Hal Kağıdı, No: 871.

¹⁷³ *Düşünce ve Davranışlarıyla Atatürk*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yay., Ankara 2001, s. 52.

¹⁷⁴ Afet İnan, *Atatürk ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması, Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1968, s. 153.

¹⁷⁵ *TBMM Z.C.*, V/1, (1.3.1935), s. 2, 5.

¹⁷⁶ Mustafa Armağan, "Atatürk'ün Başörtülü Milletvekili", *Zaman Gazetesi*, 18 Mart 2007, s. 1; Ceyda Pırl Köstem, "Parantezdeki Kadın Meb'uslar", *Mevsimsiz Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, s. 1.

¹⁷⁷ Semra Gökçimen vd., *Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler (1935-2009)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yay., Ankara, 2009, ss. 131-132.

1.2.1.3. Türkan ÖRS (BAŞTUĞ)

1900'de İstanbul Üsküdar'da doğmuştur. Babası Mehmet Sabri Bey, annesi Abide Hanım'dır. 1937'de Bekir İzzet Örs (1904–1971) Bey ile evlenmiş, 1946'da boşanmıştır. 1924'te İstanbul Dârülfünun Felsefe Şubesi'ni bitirmiştir. 1 Eylül 1924'te, daha önce adı Feyziati olan Boğaziçi Lisesi'nde öğretmenlik, Kızlar Bölümü'nde müdürlük, ayrıca, felsefe öğretmenliği de yapmıştır. 13 Şubat 1927'de bunlara ek olarak, İstanbul Kız Öğretmen Okulu Terbiye ve Ruhیات Öğretmen Vekilliği de yapmıştır. Bu görevde, 28 Şubat 1935'e kadar kalmıştır. V. Dönem seçimlerine katılmış, 590 oyla Antalya'dan milletvekili seçilmiştir. 8 Şubat 1935'te seçim tutanağını almış, 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmıştır. 7 Mart 1935'te tutanağı onaylanmıştır. Dönem boyunca Maarif Encümeni'nde görev yapmıştır¹⁷⁸.

Türkan Örs, iki dönem milletvekilliği yapmıştır¹⁷⁹. Milletvekili seçildiğinde evli değildir¹⁸⁰. 27 Eylül 1975'te İstanbul'da ölmüştür¹⁸¹.

1.2.1.4. (Ayşe) Sabiha GÖKÇÜL (ERBAY)

1900'de İzmir Bergama'da doğmuştur. Aziz Bey ve Nadire Hanım'ın kızıdır. 1943'te Mustafa Ulvi Erbay (1913–1964) ile evlenmiştir. 1919'da Dârül Muallimâtı İhzarî'yi bitirmiştir. 19 Eylül 1919'da Edirne Dârülmualimât Türkçe Öğretmenliği'ne atanmış, 21 Haziran 1920'de ayrılmıştır. 22 Ekim 1923'te İzmir Kız Muallim Mektebi Türkçe Öğretmen Yardımcılığı'na, 1 Aralık 1923'te Kız Muallim Mektebi İdare-i Leyliyye Müdürlüğü'ne, 4 Şubat 1924'te aynı okul öğretmenliğine, 13 Ekim 1924'te Adana Kız Muallim Mektebi Türkçe Öğretmenliği'ne, 1 Kasım 1925'te aynı okulun Müdür Yardımcılığı'na, 1 Eylül 1926'da Türkçe Öğretmenliği'ne, 16 Eylül 1928'de Edebiyat Öğretmenliği'ne atanmıştır. Bu görevi Şubat 1935'e kadar sürdürmüştür¹⁸².

V. Dönem milletvekili seçimlerine girmiştir. 16 Şubat 1935 tarihli seçim tutanağı ile 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmıştır. 7 Mart 1935'te tutanağı onaylanmıştır. Sabiha Gökçül, TBMM Başkanlık Divanı Kâtipliği, Gümrük ve İnhisarlar Encümeni Üyeliği ve Kâtipliği görevinde bulunmuştur. V. dönemde Balıkesir, VI. ve VII.

¹⁷⁸ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi/TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.55.

¹⁷⁹ Sezer, Agm., s. 897.

¹⁸⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Kısa Tercüme-i Hal Kağıdı Örneği.

¹⁸¹ Murat Taştan, Em.Alb., *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kadın Milletvekilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1993, s. 76-80.

¹⁸² Sezer, Agm., s. 897.

Dönemlerde Samsun'dan Milletvekili Seçilen Ayşe Sabiha Erbay, milletvekilliği sonrası 16 Haziran 1939–10 Ağustos 1941 arasında Erenköy Kız Lisesi'nde Edebiyat Öğretmenliği yapmıştır. 1 Şubat 1947'de Ankara Gazi Lisesi Edebiyat Öğretmenliği'ne atanmıştır. 9 Ekim 1948'e kadar çalışmış ve daha sonra emekli olmuştur¹⁸³. Erbay, milletvekili seçildiğinde bekârdır¹⁸⁴. Ayşe Sabiha Erbay, 1998 yılında hayata gözlerini yummuştur¹⁸⁵.

1.2.1.5. Ayşe Şekibe İNSEL

1886'da İstanbul'da doğmuştur. Babası Dr. Sekip Bey, annesi Fatma Şefika Hanım'dır. 1905'te Mehmet Kemalettin (1872–1932) Bey ile evlenmiştir. Almanca bilen İnsel, ortaokul mezunudur. Milletvekili seçilmeden önce İnegöl İsaören'de çiftçilikle uğraşmıştır¹⁸⁶. Milletvekili seçilmeden üç yıl önce eşi vefat eden İnsel'in Meclis'e girdiğinde, Yusuf Cemil Akkavuk (1908–1979) adında 28 yaşında bir oğlu vardır¹⁸⁷.

V. Dönem seçimlerine Bursa'dan katılarak 1051 oy ile milletvekili seçilmiştir. Seçim sonrası 8 Şubat 1935'te tutanağını almış, 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmıştır. Tutanağı, 7 Mart 1935'te onaylanmıştır¹⁸⁸. Meclis'te Ziraat Encümeni'nde görev yapmıştır¹⁸⁹. Şekibe İnsel, 1970 yılında vefat etmiştir¹⁹⁰.

1.2.1.6. Hatice ÖZGENER

1865'te Selanik'te doğmuştur. Babası Şeyh Mustafa Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. Cemal (1853–1928) Bey'le evlenmiş olup bu evlilikten Mevhibe (1896-), Mahmut Kemal (1898–1943), Fatimatüzzehra (1901–1986) ve Zeynep adında çocukları olmuştur. Milletvekili seçilmeden önce dul kalmıştır. İlkokulu Selanik'te, Kırmızı Mektep'te okumuştur. İnas Rüşdiyesi'nin açılması üzerine bu okula devam etmiştir¹⁹¹.

¹⁸³ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s. 90, 91.

¹⁸⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:883.

¹⁸⁵ Gökçimen vd., Age., s. 179.

¹⁸⁶ Sezer, Agm., s. 898.

¹⁸⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 890.

¹⁸⁸ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s. 147.

¹⁸⁹ Kaplan, Age., s. 206.

¹⁹⁰ Gökçimen vd., Age., s. 231.

¹⁹¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:990.

14 Ekim 1878’de Selanik İnas Rüşdiye Mektebi Öğretmen Yardımcılığı’na atanmıştır. 1885 Eylül’ü sonuna kadar bu görevi sürdürmüştür. Bebek İnas Rüşdiyesi Öğretmen Yardımcılığı yaparken 1894 Eylül’ü sonunda istifa etmiştir. 14 Ağustos 1900’de aynı yerde öğretmenlik görevine tekrar başlamıştır. 14 Ağustos 1911’de üstlendiği bu göreve resim öğretmenliği de eklenerek aynı yıl Kasım ayı sonuna kadar bu görevde bulunmuştur. Selanik’in Yunanlılarca işgal edilmesi dolayısıyla 14 Aralık 1912–19 Mart 1913 arasında “Menatik-ı Harbiye”¹⁹² maaşı almıştır. 20 Mart 1913’te İstanbul Öğretmen Okulu Tarih Öğretmenliği’ne, 22 Mart 1914’te Süleymaniye İnas Rüşdiyesi, 9 Aralık 1914’te İstanbul Kız Sanayi Mektebi, 30 Mart 1915’te Kadıköy İnas Dârüleytam Müdür Yardımcılığı’na, 9 Eylül 1916’da Bebek Dârüleytam, 1 Şubat 1919’da Çağlayan Dârüleytam Müdürlüğü’ne, 1 Temmuz 1924’te Beykoz Dârüleytam Öğretmenliği’ne atanmıştır. Seçimden önce 24 Ağustos 1924’te emekli olmuştur¹⁹³.

1936 ara seçiminde Çankırı’dan V. Dönem milletvekili seçilmiştir¹⁹⁴. Bir dönem milletvekilliği yapmıştır. Özgeçmişinde, ortaokul mezunu olduğunu ve Rumca bildiğini belirtmiştir¹⁹⁵.

Hatice Özgener V. Dönem milletvekilliği görevinin bitiminden kısa bir süre sonra 21 Şubat 1940’ta ölmüştür¹⁹⁶.

1.2.1.7. (Hafize) Huriye BAHA ÖNİZ

1887’de İstanbul’da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Leyli Sanayi Mektebi’nde yaptıktan sonra Bursa Amerikan Mektebi’nde Türkçe Öğretmenliği yapmıştır. Londra Üniversitesi’nin kadın kısmı olan Bedford Koleji’nde Pedagoji eğitimi görmüştür. Yurda döndüğünde pedagoji ve ev idaresi derslerine girmiştir. Fahri olarak Kilis’te “Teali Nisvan” adlı okulu kurmuştur¹⁹⁷. İstanbul’a döndüğünde yabancı ve azınlık okullarında yedi sene çalışmıştır¹⁹⁸.

¹⁹² Savaş devam eden beldedeki Devlet memurlarına ödenen mağduriyet maaşı.

¹⁹³ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi/TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.163-164.

¹⁹⁴ Sezer, Agm., s. 898.

¹⁹⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:990.

¹⁹⁶ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi/TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.163-164.

¹⁹⁷ Bu okul, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde “Kilis Kız Öğretmen Okulu olarak yıllarca hizmet vermiş, önce karma eğitim veren Öğretmen Okulu’na sonra da Öğretmen Lisesi’ne dönüştürülmüştür. Halen Kilis Anadolu Öğretmen Lisesi adıyla eğitim ve öğretimine devam etmektedir.

¹⁹⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:897.

Rum asıllı Yeniköy Rum Mektebi Dil Öğretmeni Öniz Baha, tam emekliliği yaklaşırken, Başbakan İnönü'den aldığı davet üzerine; kırk sekiz yaşında 8 Şubat 1935'te yapılan seçimlerde milletvekili seçilmiştir¹⁹⁹. Meclis'te Hesapların Tetkiki Encümeni'nde görev almıştır²⁰⁰.

Öniz Hanım soyadı kanunuyla “Baha” soyadını alırken isminin önüne “Huriye” ekletmiştir²⁰¹.

Siyası hayatı V. Dönem'le sınırlı kalan Huriye Öniz, milletvekilliği sonrasında 23 Haziran 1939'da İtalyan Lisesi ve Ticaret Lisesi, 2 Haziran 1946'da Erenköy Kız Lisesi, 20 Ekim 1946'da Beyoğlu Kız Lisesi Türkçe öğretmenliğine atanmıştır. 2 Kasım 1950'de ölmüştür²⁰².

1.2.1.8. Fatma (Şakir) MEMİK

1903 yılında Safranbolu'da doğmuştur²⁰³. Babası ekmekçi ve un tüccarı Şakir Bey, annesi Cemile Hanım'dır. İlköğrenimine doğum yeri olan Safranbolu'da başlayan Fatma Hanım, 8 yaşında İstanbul'a gitmiştir. Burada Beyazıt İnas Numune Mektebi'nde, Bezmialem Valide Sultan Mektebi'nde okumuştur. Daha sonra İstanbul Darülfünunu'na girmiş ve 1929'da Tıp Fakültesini birincilikle bitirmiştir. Bir yıl bu fakültede staj yaptıktan sonra 31 Ocak 1932'de Heybeliada Senatoryumu Asistanlığı'na atanmış, 9 Ekim 1932'de Guraba Hastanesi Asistanlığı'na geçmiştir. Ancak 1 Haziran 1933'te buradan ayrılmıştır. İç hastalıkları üzerine ihtisas yapan Dr. Fatma Hanım, 25 Aralık 1934'te aynı hastanenin Dâhiliye Poliklinik Şefi olmuştur. 1935 seçimlerinde Edirne'den milletvekili adayı olmuştur²⁰⁴. Dr. Fatma Memik, milletvekili seçildiğinde bekârdır ve özgeçmişinde, Fransızca bildiğini belirtmiştir²⁰⁵.

8 Şubat 1935'te milletvekili seçilen Fatma Memik'in seçim tutanağı 17 Şubat 1935'te hazırlanmıştır. 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmıştır. Tutanağı, 7 Mart 1935'te onaylanmıştır. Dönem boyunca Sihat ve İctimai Muavenat Encümeni Üyeliği ve

¹⁹⁹ Süleyman Yeşilyurt, *Ermeni, Yahudi, Rum Asıllı Milletvekilleri*, Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2005, ss.73–74.

²⁰⁰ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s. 51.

²⁰¹ Yeşilyurt, *Age.*, ss.73–74.

²⁰² İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.51.

²⁰³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:899.

²⁰⁴ Sezer, *Agm.*, s. 898.

²⁰⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:899.

Kâtipliği yapmıştır. Bunun yanında İş Kanununa Ek Kanun Layihası ve Spor Teşkilatı Kanun Layihası'nı görüşmek üzere kurulan geçici komisyonlarda görev almıştır²⁰⁶.

V., VI., ve VII., dönemlerde de Edirne Milletvekilliği²⁰⁷ yapan Dr. Memik, VI., Dönem'de Köy Enstitüleri Kanunu'na kabul oyu verenlerden, Varlık Vergisi Kanunu'nu kabul edenlerdendir²⁰⁸.

Milletvekilliği yanı sıra Kızılay'ın polikliniklerinde, Çocuk Esirgeme Kurumu'nda çalışmaya devam etmiştir. Onu yakından tanıyan Zehra Celasun'un anlatımına göre “mebusluk bu kadın için bir durak bir yerleşme değildi. O bir kadın, bir doktor ve bir mebustu”. Her hafta sonu trenle İstanbul'a gitmiş, Cumartesi sabahı Çarşıkapı'da İhsan Sami Bey'in kurduğu poliklinikte parasız hastalar kabul etmiş, akşam ve ertesi günü mahallesindeki halkı tedavi etmiştir. Hastalar için ilaç ve masraf da yapmıştır. Hafta sonu bu gönüllü faaliyetlerinin sonunda Pazartesi yasama görevinde bulunmak üzere Ankara'ya geri dönmüştür²⁰⁹.

1947 ile 1949 yılları arasında Ankara Numune Hastanesi Dâhiliye Uzman Muavinliği, düşkünler evi uzman doktorluğu görevini yerine getiren Dr. Fatma Memik 1950–1951 yıllarında İstanbul'da İşçi Sigortaları Beşiktaş Dispanseri Dâhiliye Uzmanlığı yapmıştır. 1951'den 1968'e kadar Şişli Çocuk Hastanesi Dâhiliye Poliklinik Şefliği görevini de yürütmüş ve 1968'de emekliye ayrılmıştır. 1991'de vefat etmiştir²¹⁰.

1.2.1.9. Nakiye ELGÜN

1882'de Mehmet Bey ve Zeliha Hanım'ın kızı olarak İstanbul'da doğmuştur²¹¹. Tahsilini İstanbul Muallim Mektebi'nde tamamladıktan sonra aynı okulda öğretmenlik ve müdür yardımcılığı yapmıştır. Yine öğretmen ve müdür yardımcısı olarak İnas İdadisi'ne tayin olmuştur. İstifa ederek Vakıf mekteplerinin ıslahı görevini almıştır. Fevziye Lisesi Müdürlüğü'ne atanmış ardından İstanbul Kız Lisesi Müdürlüğü'ne tayin

²⁰⁶ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.48,54.

²⁰⁷ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 06 Cilt 1 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:36, Ankara 2006, s.146.

²⁰⁸ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:36, Ankara 2006, s. 1390, 1542.

²⁰⁹ Zehra Celasun, *Tarih Boyunca Kadın*, Ülku Kitap Yurdu Yay., İstanbul 1946, ss. 151-152.

²¹⁰ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:36, Ankara 2006, ss.231-233.

²¹¹ Aysenur Akgül Şahin, *Türkiye'deki Kadın Milletvekilleri ve Meclis'teki Çalışmaları, (1935–2002)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2008, s. 40.

olmuştur. 1930'da Belediye Kanunu ile yapılan seçimde İstanbul Umumi Meclis Üyeliği'ne seçildiği için okuldan ayrılıp, İl Genel Meclisi'ne girmiştir. Meclis Daimi Encümen Üyeliği'ne seçilerek dört sene bu görevde bulunmuştur. 1934 seçiminde de yine aynı görevde yer almıştır. Erzurum Milletvekili seçilene kadar bu görevde kalmıştır²¹². 1935 yılı seçimlerinde aday olmuş ve Erzurum'dan milletvekili seçilmiştir. 14 Şubat 1935 tarihli seçim tutanağı ile 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmıştır. 7 Mart 1935'te tutanağı onaylanmıştır. Dönem boyunca her toplantı yılında Dâhiliye Encümeni Üyeliği'ne seçilmiştir. Ayrıca, Belediye Kanununa Ek Kanun, Orman Kanunu, Belediye Kanunu, Spor Teşkilatı Kanunu Layihasını müzakere için oluşturulan geçici encümenlerde de üye olarak görev yapmıştır. Milletvekili seçildiğinde bekârdır²¹³.

Elgün, Köy Enstitüleri Kanunu'na, kabul oyu verenlerdendir. 17 Nisan 1940'ta kabul edilen 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu, önceki deneme okullarının Köy Enstitüsü'ne dönüştürülmesini ve ayrıca 17 yeni köy enstitüsü açılmasını öngörmüştür. Bu okulların her birinin bir çevresi olması ve çevre içinde yer alan illere, nüfusa göre öğrenci kontenjanı ayrılması da kanunda yer almıştır²¹⁴.

V., VI. ve VII. Dönemlerde de Erzurum'dan Milletvekili Seçilen Nakiye Elgün, Türk Ocağı, Halkevi, Kızılay, Türk Hava Kurumu yönetim kurulu üyelikleri ve başkanlıklarında bulunmuştur. Türk Hava Kurumu, kendisini, altın madalya ile ödüllendirmiştir. Ayrıca Çocuk Esirgeme Kurumu Merkez Yönetim Kurulu Üyeliği ve Topkapı Fakirlere Yardım Kurumu Başkanlığı da yapmıştır. 23 Mart 1954'te İstanbul'da ölmüş, Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir²¹⁵.

1.2.1.10. Fakihe ÖYMEN

1900'de İşkodra'da doğmuştur. İsmail Efendi ve Azize Hanım'ın kızıdır. Mehmet Edip (1893–1982) Bey'le evlenmiştir. İsmail Emil Edip (1949)'in annesidir. Koca Mustafa Paşa İlkokulu'nu, İstanbul Dârülmualimâtı'nı (1916), Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Coğrafya Şubesi'ni 1923'te bitirmiştir. 1922'de memuriyete girmiştir. Bursa Kız Muallim Mektebi'nde Tarih-Coğrafya Öğretmenliği ve Türk

²¹² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:904

²¹³ Akgül Şahin, Age., s. 40.

²¹⁴ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi/TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:36, Ankara 2006, s.1390.

²¹⁵ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi/TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:36, Ankara 2006, ss.271-273.

Maarif Cemiyeti Kız Lisesi'nde Müdürlük yapmıştır. V. Dönem için 1935'te yapılan seçimlere katılarak İstanbul'dan milletvekili olmuştur. 8 Şubat 1935 tarihli seçim tutanağı ile 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmıştır. 7 Mart 1935'te tutanağı onaylanmıştır. Dönem boyunca Bütçe Encümeni Üyeliği ve Kâtipliği yapmıştır. VI. ve VII. Dönem'de de İstanbul'dan, VIII. Dönem'de Ankara'dan milletvekili seçilmiştir. 6 Nisan 1983'te Ankara'da ölmüştür. Ankara Cebeci Asri Mezarlık'ta toprağa verilmiştir²¹⁶. Mebus seçildiğinde evlidir ve çocuğu yoktur²¹⁷. Fransızca bilmektedir²¹⁸.

1.2.1.11. Benal Nevzat (İŞTAR) ARIMAN

1903'te İzmir'de doğmuştur. Babası Avukat Tevfik Nevzat Bey, annesi Cemile Hanım'dır. 1935'te Neşet Arıman ile evlenmiştir. Cemile İştâr (Güralp-1940) in annesidir. İzmir'de ilköğrenimini tamamladıktan sonra İzmir'de Fransız Lisesi'nde okumuştur. Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni 1923'te bitirmiştir²¹⁹.

Milletvekili seçilmeden önce Hilaliahmer, Himayietfal gibi hayır kuruluşlarında üye olarak çalışmıştır. 1927'de CHF'ye İzmir'den giren ilk kadın yönetim kurulu üyesidir. 4 yıl İzmir CHF Vilayet İdare Heyeti Üyesi olarak çalışmıştır. İzmir'den iki kez (1930 ve 1935'te) Belediye Meclisi Üyesi olarak seçilmiştir²²⁰.

Türk kadınına tanınan seçilme hakkı üzerine V. Dönem'de İzmir'den milletvekili seçilmiştir. 11 Şubat 1935 tarihli seçim tutanağı ile 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmış, 7 Mart 1935'te tutanağı onaylanmıştır. Dönem boyunca İktisat Encümeni'nde görev yapmıştır. Ayrıca Orman Kanunu Geçici Encümeni'nde de bulunmuştur. Fransızca, Farsça ve Rumca bilen Benal Nevzat (İŞTAR) Arıman, VI., VII. ve VIII. Dönemlerde de İzmir'den milletvekili seçilmiştir. Kara Osman, Manzum Piyes (1973), Aytım, Şiirler (1974) adlı şiir kitapları ile Kösem Sultan adlı basılmamış bir eseri vardır. Düşme sonucu bacağına oluşan kırıkla ilgili olarak yapılan ameliyatın sonrasında, iyileşemeyerek 21 Temmuz 1990'da İstanbul'da ölmüştür. Zincirlikuyu'daki aile mezarlığında toprağa verilmiştir²²¹.

²¹⁶ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi/TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.350.

²¹⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:913.

²¹⁸ Sezer, Agm., s. 898.

²¹⁹ Akgül Şahin, Age., s. 42.

²²⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:915.

²²¹ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi/TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.367-368.

1.2.1.12. Ferruh (Ferruha) GÜPGÜP

1891'de Kayseri'de doğmuştur. İlkokuldan sonra özel öğrenim görmüştür. Türkçe ve Arapça bilen Güpgüp musiki, biçki ve dikiş eğitimi almıştır²²².

Babası, Türk Sanat Musikisi bestekârlarından Ahmet Mithat Bey, annesi Talia Hanım'dır. Süreyya (1868–1928) Bey'le evlenmiştir. Bu evlilik 1920'de boşanmayla sonuçlanmıştır. Yakını Abdullah Güpgüpoğlu'nu evlat edinmiştir. Çocukluğu daha çok Kayseri'de geçmiş ve babasının mutasarrıf olması dolayısıyla Gümüşhane'de bulunmuştur. Ahmet Mithat Beyin Şam Valiliği'nden emekli olarak İzmir'e gitmesi ve orada yerleşmek istemesi üzerine Kayseri'de bulunan aile oraya doğru yola çıktıklarında Ulukışla'dan bindikleri tren Konya yolunda sabotaja uğramıştır. Annesi Talia Hanım ile 26 yaşındaki ağabeyi Feridun, hayatlarını kaybetmişlerdir. Ferruh Hanım yaralı olarak kurtulmuştur. Konya Askeri Hastanesi'nde gördüğü altı aylık tedaviden sonra babası ile İzmir'e yerleşmiştir. İzmir'in işgalinden sonra yeniden birlikte Kayseri'ye dönmüşlerdir. Kendisi biçki dikiş konusunda yoğun bir bilgiye sahip olduğundan hem çevresindeki kadınları eğitmiş hem de Kurtuluş Savaşı'nda, Kayserili hanımlarla elele vererek cepheye yollanmak üzere giyim eşyası sağlanmasında yoğun çaba harcamıştır²²³.

Kadınlara seçilme hakkı tanınmasından sonra CHF Kayseri Vilayet İdare Heyeti ile Belediye Meclisi Üyeliğinde bulunmuştur. V. Dönem'de Kayseri'den milletvekili seçilmiştir²²⁴. 8 Şubat 1935 tarihli seçim tutanağı, 7 Mart 1935'te onaylanmıştır. 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmıştır. Dönem boyunca Divan-ı Muhasebat Encümeni Üyeliği'nde bulunmuştur. Genel kurulda 1936 yılı Muvazenei Umumiye Kanunu dolayısıyla bir konuşması vardır. Arapça ve Farsça bilen, Türk Sanat Musikisi eğitimi gören ve piyano çalan Ferruh Güpgüp, emeklilik yıllarını İstanbul Moda'da geçirmiştir. 18 Nisan 1951'de İstanbul'da ölmüştür. Kayseri Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir²²⁵.

²²² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:925.

²²³ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss. 434-435.

²²⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:925.

²²⁵ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss. 434-435.

1.2.1.13. Bahire Bediz MOROVA (AYDİLEK)

1897’de Bosna’da doğmuştur. Babası Selanik’ten Bosna’ya yerleşen Yahudi kökenli Hasbi Efendi, annesi Esmâ Hanım’dır²²⁶. Lozan Barış Antlaşması’ndan sonra İstanbul’a göç eden beş çocuklu aile, zor günler geçirmiştir. Baba Hasbi Bey küçük çapta ticari işler yaparken, Bahire Hanım da yaptığı tabloları İstanbul’un zenginlerine satarak geçimlerine yardımcı olmuştur²²⁷.

Bahire Hanım, ilk ve orta öğrenimini Bolu’da yapmıştır. Cumhuriyet’in kurulmasından sonra Bolu Orta Mektebi’nde dört sene resim öğretmenliği yapmıştır. 1927’de göz rahatsızlığından dolayı mesleğini bırakmıştır. Bahire Hanım, buradaki çalışmalarının ardından Halk Fırkası’nın atamasıyla, Belediye Meclis Üyeliği’ne seçilmiştir²²⁸. Beş sene CHF ve Halkevi’nde çalışmıştır. Aynı zamanda Bolu Belediye Üyesi iken Konya milletvekili seçilmiştir. Özgeçmişinde Türkçe bildiğini belirtmiştir²²⁹.

Evli ve bir çocuk annesidir²³⁰. Meclis’te Gümrük ve İnhisarlar Encümeni Üyeliği’nde bulunmuştur²³¹. Vefat tarihi bilinmemektedir²³².

1.2.1.14. Mihri (İffet) PEKTAŞ

1895’te Bursa’da doğmuştur. Babası Yusuf Bahattin Bey, annesi İclal Hanım’dır. 1917’de Hüseyin Hulusi (1883–1970) Bey’le evlenmiştir. Fatma Necla (Soyak–1918) ve Fatma Süveyde’nin annesidir. İlköğrenimini Zühtü Paşa Mektebi’nde görmüştür. 1908’de Amerikan Kız Koleji’ne yazılmış, 1916’da okulu bitirmiştir. 1916’dan 1918’e kadar Amerikan Kız Koleji’nde Türkçe Öğretmenliği yapmıştır. 1921’de Bezmialem Kız Lisesi’nde İngilizce Öğretmenliği’ne başlamış, buradan 1922 yılında Robert Kolej İngilizce Öğretmenliği’ne atanmıştır. Kadıköy Fıkaraperver Cemiyeti, Hilaliahmer ve Himayeietfal gibi yardım kuruluşlarında görev almıştır. V.Dönem’de Malatya’dan 785 oy ile milletvekili seçilmiştir. 21 Şubat 1935’te aldığı seçim tutanağı ile 1 Mart 1935’te Meclis’e katılmış ve tutanağı 7 Mart 1935’te

²²⁶ Yeşilyurt, Age., s.79; İhsan Güneş’in *Türk Parlamento Tarihi* kitabının 5. Dönem, 2. cildinde Bahire Bediz Hanım’ın “babası Bedi Bey, annesi Hasbi Esmâ Hanım” şeklinde ifade edilir. (İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.483).

²²⁷ Yeşilyurt, Age., s.80.

²²⁸ Yeşilyurt, Age., s.80.

²²⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:934.

²³⁰ Akgül Şahin, Age., s. 44.

²³¹ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.483.

²³² Gökçimen vd., Age., s. 280.

onaylanmıştır. Meclis'te Kütüphane Encümeni üyeliği yapmıştır²³³. Özgeçmişinde evli ve iki kız çocuğa sahip olduğunu belirtmiştir²³⁴.

İngilizce ve Fransızca bilen Mihri İffet Pektaş, Ramsey'in Anadolu'nun Tarihi, Coğrafyası adlı kitabını da Türkçeye çevirmiştir. VI. ve VII. Dönemlerde de Malatya Milletvekili seçilmiştir. 1946'dan 1961'e kadar Robert Kolej'de öğretmenlik yapmıştır. 1958 ile 1961 arasında okulun mütevelli heyeti içinde yer almıştır. 4 Temmuz 1979'da ölmüştür. İstanbul'da Aşiyen Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir²³⁵.

1.2.1.15. (Ayşe) Meliha ULAŞ (EKEMAN)

1901'de Sinop'ta doğmuştur. Hüseyin Kami Bey ve Fatma Ulviye Hanım'ın kızıdır. 1926'da Dr. Halid Hulusi Bey'le evlenmiştir. Okul çağından önce okuma yazma öğrenmiştir²³⁶. İlkokulu, İstanbul Küçük Mustafa Paşa İnas Rüştüyesi'nde bitirmiştir. Orta ve lise tahsilini Saraçhanebaşı'nda lise ve sanat kısımları olan Kız Sanayi Mektebi'nin lise kısmında yapmıştır. Lise sonrası Dârülfünun Edebiyat Şubesi'ne girmiştir. Burayı bitirdikten sonra İstanbul Selçukhatun Kız Sanayi Mektebi Coğrafya Öğretmenliği'ne tayin edilmiştir. Kandilli İnas Sultaniyesi Edebiyat Öğretmenliği ve Bezmialem Sultanisi Türkçe ve Edebiyat Öğretmenliği yapmıştır²³⁷.

Eşinin Şark hizmeti dolayısıyla, 31 Mayıs 1931'de Erzurum Kız Muallim Mektebi Edebiyat Öğretmenliği'ne ve Baş Muavinliği'ne atanmıştır. Buradan 1 Eylül 1933'te Samsun Lisesi Edebiyat Öğretmenliği'ne geçmiştir. Bu görevdeyken Samsun'dan milletvekili seçilmiştir. 9 Şubat 1935'te aldığı seçim tutanağı ile 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmış ve tutanağı 7 Mart 1935'te onaylanmıştır. Dönem boyunca Arzuhal Encümeni Üyeliği ve Kâtipliği yapmıştır. İngilizce bilen Meliha Ulaş, VI. Dönem'de de Samsun'dan milletvekili seçilmiştir. 17 Temmuz 1942'de İstanbul'da ölmüştür. Beylerbeyi Küplüce Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir²³⁸.

²³³ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.524, 525.

²³⁴ Akgül Şahin, Age., s. 45.

²³⁵ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.524, 525; Mihri Pektaş, ilköğrenimini İstanbul'da Rüştü Paşa Mektebi'nde yapmıştır. Ayrıca "Vilyam Remzi'nin Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasını Tercüme" adlı bir eseri vardır. (TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:943).

²³⁶ Akgül Şahin, Age., ss. 46-47.

²³⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:959.

²³⁸ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.628, 629.

1.2.1.16. Esmâ NAYMAN

1899'da İstanbul'da doğmuştur. Özel Fransız Okulu'nda özel hocalardan eğitim almıştır²³⁹.

Babası Hasip Bey, annesi Melek Hanım'dır. Süleyman Zihni (1889–1960) Bey'le evli olup, Erdem (1928)'in annesidir. İngilizce, Fransızca, Rumca bilen Nayman, Bezmialem Kız Lisesi'nde yedi yıl Fransızca öğretmenliği yapmıştır. 1927'de Adanalı Avukat Zihni Bey ile evlenerek Adana'ya gitmiş ve Adana Belediye Meclisi'ne Üye ve Belediye Meclisi Kâtipliği'ne seçilmiştir²⁴⁰.

V. Dönem seçimlerinde Seyhan'dan milletvekili seçilmiştir. 10 Şubat 1935'te aldığı seçim tutanağı ile 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmış ve tutanağı 7 Mart 1935'te onaylanmıştır. Dönem boyunca İktisat Encümeni'nde, Maliye Encümeni'nde Üye ve Kâtip olarak görev yapmıştır. Milletvekilliği sonrası 1946'da Anadolu Ajansı'nda Fransızca, İngilizce mütercimliği yapmıştır. Milletlerarası Kadınlar Konseyi Üyesi, Türkiye Kadınlar Konseyi Genel Sekreterliği (1959) yapmıştır. 7 Aralık 1967'de vefat etmiştir²⁴¹.

1.2.1.17. (Hatice) Sabiha GÖRKEY

1888 Üsküdar doğumludur. Fransızca bilen Görkey, Matematik üzerine eğitim almıştır²⁴².

Hacı İsmail Bey ve Ayşe Hanım'ın kızıdır. Üsküdar Kız Sanayi Mektebi'ni 1903'te, İstanbul Dârülmualimâtı'nı 1906'da, Dârülfünun Riyaziye Şubesi'ni 1917'de bitirmiştir²⁴³.

Sabiha Görkey, küçük yaşta babasını kaybetmiştir. Bunun üzerine annesi Ayşe Hanım, dikiş öğretmenliği yaparak çocuklarının geçimini sağlamıştır. Sabiha Hanım, Dârülfünun'dan mezun olan ilk beş kız öğrenciden biri olmuştur. Edirne Erkek Öğretmen Okulu'nun Müdürü Kemal Görkey'le hayatını birleştirmiştir. Kemal Bey, hukuk mezunu olup, mühendislik eğitimi görmüş, eğitimini bitirdikten sonra matematik

²³⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:961.

²⁴⁰ Akgül Şahin, Age., s. 47.

²⁴¹ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.639-641.

²⁴² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:969.

²⁴³ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.685-686.

öğretmeni olarak çalışmaya başlamıştır. Sivas'ta kızları Rezzan dünyaya gelmiştir. Ancak altı yaşında kızlarını difteriden kaybetmişler, Sabiha Hanım bir daha çocuğu olmayacağını düşünürken, Sivas'ta yapılan ilk sezaryen doğumla Şükran (1929)'ı dünyaya getirmiştir. Doktor Hamdi Bey, onun hayatında olmazı olur kılan kişi olduğu için kızı Şükran'a Hamdiye diye seslenerek doktorunun adını yaşatmıştır. Sabiha Hanım otuz yıl boyunca İstanbul, Edirne, Sivas ve Tokat gibi yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yapmıştır²⁴⁴.

Öğretmenlik hayatına; 31 Ocak 1907'te Molla Gürani İnas Rüştüyesi'nde Nakış Öğretmenliği ile atılmıştır. 15 Mart 1908'de Üsküdar Kız Sanayi Mektebi 10 Ekim 1917'de Kadıköy Numune Rüştüyesi, 1 Ocak 1912'de Üsküdar Kız Sanayi Mektebi, 1 Ocak 1914'te Açık Türbe İnas Mektebi, 14 Ekim 1914'te Mal Hatun İnas Mektebi öğretmenliği yapmıştır. 24 Eylül 1917'de Bursa Dârümuallimât Muavinliği ve Matematik Öğretmenliği'ne atanmıştır. İzinli olarak İstanbul'a gidip görevine geri gelmemesi dolayısıyla müstafi sayılmıştır. 15 Şubat 1919'da Edirne Kız Muallim Mektebi Müdür Muavinliği ve Matematik Öğretmenliği'ne atanmıştır. Bu görevi 9 Eylül 1922'ye kadar sürdürmüştür. 1 Ekim 1922–15 Eylül 1923 arasında açıkta kalmıştır. 16 Eylül 1923–17 Ekim 1923 arasında Adana Kız Muallim Mektebi Matematik Öğretmenliği yapmıştır. 25 Ekim 1925 ile 31 Ağustos 1933 arasında Sivas Kız Muallim Mektebi Matematik Öğretmenliği, 1 Eylül 1933–28 Şubat 1935 arasında Tokat Orta Mektep Matematik Öğretmenliği görevinde bulunmuştur²⁴⁵.

Bu görevdeyken, V. Dönem'de Sivas'tan milletvekili seçilmiştir. 17 Şubat 1935'te aldığı seçim tutanağı ile 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmış ve tutanağı 7 Mart 1935'te onaylanmıştır. Dönem boyunca Dâhiliye Encümeni daimi azalığında bulunmuştur. Ayrıca, İntihap Mazbatalarını Tetkik, Fevzi Paşa, Diyarbakir Demiryolu açılma törenine katılacak heyette üye olarak bulunmuştur. Hatice Sabiha Görkey, milletvekilliği sonrasında 2 Nisan 1939'da emekliye ayrılmıştır. 22 Kasım 1963'te vefat etmiştir. Ankara 'da Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir²⁴⁶.

²⁴⁴ Perihan Ergun (Turgut), *Cumhuriyet Aydınlanmasında Öncü Kadınlarımız*, Tekin Yay., İstanbul 1997, ss.111-113.

²⁴⁵ Sezer, Agm., s. 899.

²⁴⁶ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.685-686.

1.2.1.18. Ayşe Seniha HIZAL

1897 Adapazarı doğumludur. Babası Nafiz Bey, annesi Hüsniye Hanım'dır. İlkokulu Fatih Rüştüyesi'nde, orta öğrenimini Kız Sanat Mektebi'nde, yüksek okulu Dârülfünun Fen Fakültesi'nde tamamlamıştır. Dârümuallimât Müdürlüğü görevi ile Muğla'ya gitmiştir. Bir yıl sonra Fen Bilimleri okutmak için İstanbul Erenköy Kız Lisesi'ne tayin edilmiştir. İki yıl sonra Maarif Nezareti Umumi Müfettişi olmuştur. İstanbul Kız Muallim Mektebi Müdür Muavinliği, Bursa Kız Muallim Mektebi Müdürlüğü ve Maarif Vekâleti Umumi Müfettişlikleri'nde bulunmuştur. Hızal, Dârülfünun'un ilk kadın mezunlarından ve Türkiye'nin ilk kadın müfettişidir²⁴⁷. Selçuk Kız Sanat Mektebi ve Fevziye Özel Lisesi Müdürlüklerini yapmıştır. Seçimden önce Selçuk Kız Sanat Mektebi Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Yeni Türkiye Mektebi kurucusu ve Müdürlüğü yapmıştır. Fransızca bilen Hızal, milletvekili seçildiğinde bekârdır²⁴⁸.

V. Dönem Trabzon Milletvekili seçilen Hızal, 8 Şubat 1935 tarihli seçim tutanağı ile 1 Mart 1935'te Meclis'e katılmış ve tutanağı 7 Mart 1935'te onaylanmıştır²⁴⁹.

Dönem içinde ilk toplantı yılında Maarif Encümeni Üyeliği'ne, diğer yıllarda aynı Encümen'in kâtipliğine seçilmiştir. Ayşe Seniha Hızal, Erzincan İstasyonu'nun işletmeye açılma töreninde bulunan heyette yer almıştır. Milletvekilliği sonrasında yeniden eğitim görevine dönmüş, 27 Temmuz 1939'da Maarif Vekâleti 3.sınıf, 6 Kasım 1939'da 2. sınıf müfettişliğine atanarak, bu görevi 15 Mart 1949'a kadar sürdürmüştür. Aynı tarihte İstanbul Beyoğlu Kız Lisesi Tabiiyye Öğretmenliği'ne atanmış ve 20 Ocak 1953'e kadar bu görevi sürdürmüştür. Okulun adının İstanbul Atatürk Kız Lisesi olarak değiştirilmesi dolayısıyla 3 Ekim 1954'te İstanbul Atatürk Kız Lisesi öğretmenliğinden emekliye ayrılmıştır. 22 Haziran 1985'te ölmüştür. İstanbul'da Feriköy Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir²⁵⁰.

²⁴⁷ "Müstakil ve Kadın Namzedler", *Cumhuriyet Gazetesi*, 6 Şubat 1935, s. 5.

²⁴⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:973

²⁴⁹ Akgül Şahin, Age., s. 49.

²⁵⁰ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.726-728.

1.2.2. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

1.2.2.1. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

Genel olarak Parlamenter kadınlarımızın büyük çoğunluğu, çeşitli öğretmenlik derecelerinden gelmişlerdir. İkinci sırada hukukçular, üçüncü sırada doktorlar yer almaktadır. Diğerleri, değişik mesleklere mensupturlar²⁵¹.

1935 yılında yapılan seçimlerde, milletvekillerinin 17'si²⁵² kadınlardan oluşmuştur. Bunlardan 16'sı öğrenim görmüşlerdir. Ancak bunlardan Satı (Hatı) Kadın okuryazar değildir. Satı (Hatı) Kadın hakkında 2 Mart 1935 tarihli Times Gazetesi'nden Perihan Onay'ın aktardığına göre; 5. TBMM'de milletvekili yemininde, "sıra kadın milletvekillerinin, Cumhuriyet prensiplerinden ayrılmayacaklarına, milletin egemenliğini muhafaza edeceklerine dair yemin etmelerine gelince, öylesine yüksek bir heyecan sahnesi vardı ki, köylü kadın milletvekili kendine tam bir güvenle ileri gelip, yaygın bir Anadolu ağzıyla yemin ettiği zaman, bu heyecan zirveye ulaşmıştı"²⁵³. Bu yaşananlardan, milleti temsil edenlerin sadece iyi öğrenim görmelerinin yeterli olmayacağını, milli duygu ve heyecanın da güçlü olması gerektiğini anlıyoruz.

V. Dönem Kadın Milletvekillerinden Emine Mebrure Gönenç Amerikan Koleji'nden²⁵⁴, Türkan Örs Baştuğ üniversiteden²⁵⁵, Ayşe Sabiha Gökçül (Erbay) Yüksek Öğretmen Okulu'ndan, Ayşe Şekibe İnel ortaöğrenimden, Hatice Özgener Rüştüye'den, (Hafize) Huriye Baha Önez üniversiteden²⁵⁶, Fatma Memik Tıp Fakültesi'nden²⁵⁷, Nakiye Elgün Kız Öğretmen Okulu'ndan, Fakihe Öymen Dârülfünun'dan, Benal Nevzad (İştar) Arıman Sorbon Üniversitesi'nden, Bahire Bediz Morova (Aydilek) ortaöğrenimden, Mihri İffet Pektaş Amerikan Kız Koleji'nden, (Ayşe) Meliha Ulaş (Ekeman) Dârülfünun Edebiyat Şubesi'nden, Esmâ Nayman liseden, (Hatice) Sabiha Görkey Dârülfünun'dan²⁵⁸ mezun olmuştur. Ferruh (Ferruha) Güpgüp özel musiki, biçki dikiş eğitimi almıştır²⁵⁹.

²⁵¹ Taşkiran, Age., s.144.

²⁵² 18. kadın milletvekili Hatice Özgener, 1936 ara seçiminde Çankırı'dan C.H.P'nin V. Dönem milletvekili seçilmiştir. (Sezer, Agm., s.898.)

²⁵³ Onay, Age., s.84, 85.

²⁵⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:868.

²⁵⁵ Gökçimen vd., Age., s. 301.

²⁵⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:883, 890, 990, 897.

²⁵⁷ Gökçimen vd., Age., s. 273.

²⁵⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:904, 913, 915, 934, 943, 959, 961, 969.

²⁵⁹ Gökçimen vd., Age., s. 195.

V. Dönemde seçilen kadınların büyük çoğunluğunun eğitim ve kültür seviyeleri oldukça yüksektir. Köylü kadınların temsilcisi Satı Kadın ile ortaokul mezunu ve çiftçilikle uğraşan Şekibe İnsel dışında diğerleri en az lise ve yüksekokul mezunudur²⁶⁰.

1.2.2.2. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

Meclis'te yer alan kadın milletvekillerinin bir kısmı yeterli eğitim almamıştır. Bunlardan Satı Çırpan, Şekibe İnsel, Ferruh Güpgüp, Bahire Bediz Morova hem çiftçi hem de ev hanımıdır²⁶¹.

Fakat daha üst düzeyde eğitim almış ve daha üst düzeyde görev yapan kadın milletvekillerimiz de Meclis'te yer almışlardır. Milletvekili seçildiğinde Mevrure Gönenç (Afyon); Mersin Belediye Meclis Üyesi, Satı Çırpan (Ankara); Kazan Köyü Muhtarı, Türkan Örs (Baştuğ) (Antalya); öğretmen²⁶², Sabiha Gökçül (Erbay) (Balıkesir); öğretmen, Şekibe İnsel (Bursa); çiftçi²⁶³, Hatice Özgener (Çankırı); öğretmen, Huriye Önez (Diyarbakır); öğretmen²⁶⁴, Fatma Memik (Edirne); doktor²⁶⁵, Nakiye Elgün (Erzurum); öğretmen, İstanbul Umumi Meclis Üyesi²⁶⁶, Fakihe Öymen (İstanbul); öğretmen²⁶⁷, Benal Nevzat Arıman (İştar) (İzmir); Belediye ve CHF İdare Heyeti Üyesi, Ferruh Güpgüp (Kayseri); CHF İdare Heyeti Üyesi, Bahire Bediz Morova (Aydilek) (Konya); Bolu Belediye Üyesi²⁶⁸, Mihri Pektaş (Malatya); öğretmen, Meliha Ulaş (Samsun); öğretmen, Esmâ Nayman (Seyhan); öğretmen, Belediye Üyesi, Sabiha Görkey (Sivas); öğretmen²⁶⁹, Seniha Hızal (Trabzon); öğretmendir²⁷⁰. Bu dönemdeki kadın milletvekillerinin çoğu öğretmendir.

²⁶⁰ En genç üye 32 yaşındaki Fatma Memik, en yaşlı üye 71 yaşındaki Hatice Özgener'dir. Meclisteki kadın milletvekillerinin yaş ortalaması 40,1'dir. Kadın milletvekillerinin mesleklere göre dağılımında öğretmenlerin ezici bir üstünlüğü vardır. (%72,2) Yabancı dil bilgisi milletvekillerinde %72,1 oranıyla üst düzeydedir. Bu milletvekilleri meclis çalışmalarında aktif görevler üstlenmişler, divan kâtipliği ve meclis komisyonlarında başarılı görevler yapmışlardır. V. dönem, (1999 yılı) XXI. döneme gelinceye kadar sayısal ve oransal olarak en çok kadın milletvekiline sahip bir dönem olarak tarihe geçmiştir. XXIII. dönemde ise kadın milletvekili sayısında en yüksek orana ulaşılmıştır. (Taştan, Age., ss. 76-80).

²⁶¹ Kaplan, Age., s.204.

²⁶² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 868, 871, Nu.:Y.

²⁶³ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s. 90, 91, 147.

²⁶⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:990, 897.

²⁶⁵ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 06 Cilt 1 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:36, Ankara 2006, s.146.

²⁶⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:904.

²⁶⁷ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.350.

²⁶⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 915, 925, 934.

²⁶⁹ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s. 524, 525, 628, 629, 639, 640, 641, 685-686.

Bu kadınlar, batıyı simgeleyen, mesleklerinde başarılı ve kültürlü kadınlardır. Bu yönleriyle kadınları Meclis'te başarılı bir şekilde temsil etmeyi bilmişlerdir.

1.2.2.3. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

V. Dönem kadın milletvekillerinin çoğu bir ya da iki yabancı dil bilmektedirler. Özgeçmişlerinde; İngilizce, Fransızca, Arapça veya Rumca bildiklerini belirtmişlerdir.

Bu kadın milletvekillerinden Mebrure Gönenç; İngilizce ve Fransızca, Türkan Örs (Baştuğ) ; Fransızca, Şekibe İnel; Almanca, Hatice Özgener; Rumca, Huriye Öniz Baha; İngilizce²⁷¹, Fatma Memik; Fransızca²⁷², Benal Nevzat (İştar) ; Fransızca, Farsça, Rumca²⁷³, Ferruh Güpgüp; Arapça ve Farsça²⁷⁴, Mihri Pektaş; Fransızca, İngilizce, Meliha Ulaş; İngilizce Fransızca, Esmâ Nayman; İngilizce, Fransızca, Rumca²⁷⁵, Sabiha Görkey; Fransızca, Seniha Hızal; Fransızca²⁷⁶, Fakihe Öymen; Fransızca²⁷⁷ bilmektedir.

1.2.2.4. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'te Çalışma Süreleri

1924 Anayasası'na göre Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri dört yılda bir yapılacak seçimlerle belirlenmiştir. Ancak seçim dönemi bitmeden, Meclis üyelerinin tam sayısının salt çoğunluğu ile seçimi yenileme kararları alınmıştır. Böyle bir karar alınır ise yeni toplanan Meclis'in Kasım ayına kadar yapacağı toplantılara olağanüstü toplantı denmiştir. V. Devre olağanüstü toplantı, 1 Mart 1935'te başlamış ve 25 Ekim 1935'e kadar çalışmalarını sürdürmüştür. Bu tarihte çalışmalarına ara veren Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Kasım 1935'te tekrar normal çalışma dönemine girmiştir. Birinci yılda; iki istifa, üç ölümle boşalan milletvekilliği yanında olağanüstü dönemde de boş kalan iller için milletvekili seçimi yapılmış ve şu milletvekilleri seçilmiştir²⁷⁸.

²⁷⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:973.

²⁷¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 868, 890, 990, 990, 897, Nu: Y.

²⁷² İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 06 Cilt 1 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:36, Ankara 2006, s.146.

²⁷³ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.367-368.

²⁷⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:925.

²⁷⁵ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s. 525, 629, 639.

²⁷⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 969, 973.

²⁷⁷ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.105.

²⁷⁸ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 1 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 26, Ankara 2000, ss.57-58.

Tablo 1.3. 1936 Ara Seçimi’nde Boşalan İller ve Yerine Seçilenler

İli	Ölenin Adı Soyadı	Ölüm Tarihinin Bildirimi	Yeni Seçilenin Adı Soyadı	Mazbatasının Onay Tarihi
Aydın	-	-	Hulusi ALATAŞ	24.1.1936
Bolu	Mithat DENLİ	27.5.1936	Cemal Hüsnü TARAY	11.6.1936
Çankırı	-	-	Hatice ÖZGENER ²⁷⁹	22.1.1936
Çoruh	-	-	İhsan KURTKAN	24.1.1936
Çoruh	-	-	İlyas Sami MUŞ	24.1.1936
Diyarbakir	-	-	İ.Tali ÖNGÖREN	22.1.1936
Erzurum	- ²⁸⁰	-	Pertev DEMİRHAN	22.1.1936
Erzurum	Necip Asım YAZIKSIZ	10.1.1936	Saim Ali DİLEMRE	22.1.1936
Sivas	Akif Öztekin ERDEMGİL	5.2.1936	-	-
Zonguldak	C.Sahir EROZAN	10.1.1936	Raif DİNÇ	22.1.1936

8 Şubat 1935’te yapılan V. Dönem seçimleri 17 kadın milletvekilini Meclis’e taşırken; ara seçimlerle bu sayı 18’e ulaşmıştır²⁸¹. Bu dönemin bir özelliği de kadınlara siyasal hakların verilmesiyle ikinci seçmenlerin sayılarındaki artış olmuştur. Örneğin Çanakkale’de 1935’te 108 kadın, Zonguldak’ta 124 kadın ikinci seçmen olmuş, önceki yıla göre ikinci seçmen sayısı artmıştır²⁸².

Kadın milletvekillerinin Meclis’teki çalışmaları, V.Dönem’in kapandığı 27 Ocak 1939’da son bulmuştur²⁸³. Bu dönemde Meclis’te Montreux Boğazlar Sözleşmesi, Hatay’ın bağımsızlığı, Sadabat Paktı onaylanmıştır²⁸⁴.

1.2.2.5. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis’teki Çalışmaları

Mebrure Gönenç V. Dönem’de Nafia (Bayındırlık) Komisyonu Üyeliği’ne seçilmiştir²⁸⁵.

²⁷⁹ Çankırı Milletvekili Hatice Özgener’in de ara seçimlerde seçilmesiyle, 22 Ocak 1936’dan itibaren Meclis’te temsil edilen kadın milletvekili sayısı 18’e ulaşmıştır.

²⁸⁰ Erzurum Milletvekili Tahsin Uzer, Üçüncü Umumi Müfettiş seçilmesinden dolayı, 8 Kasım 1935’de istifa etmiş, yerine Pertev Demirhan seçilmiştir. (Mustafa Şahin, *Hasan Tahsin Uzer’in Mülki İdareciliği ve Siyasetçiliği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010, ss. 253–254).

²⁸¹ *TBMM Z.C.*, V/1, (22.1.1936), s.111.

²⁸² *Ayın Tarihi Dergisi*, Sayı: 11, Matbuat Umum Müdürlüğü Yay., 13 İkincikânun 1935, s. 8.

²⁸³ Kocatürk, Age., s.573.

²⁸⁴ Kocatürk, a.g.e., s. 577, 588, 590, 597, 599, 605.

²⁸⁵ *TBMM Z.C.*, V/1, (7.3.1935), s.26.

Mebrure Gönenç'in Yüksek Mühendis Okulu Kanunu, 1935 yılı Genel Bütçe Kanunu, Türkiye–Bulgaristan ve Türkiye–İtalya arasında imzalanan ticaret antlaşmaları, Dang hastalığından koruma kanun teklifi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görevleri hakkında kanun teklifi, Bankalar Kanunu kanun teklifi, Ankara Numune Hastanesi'ndeki hemşire sayısının arttırılmasıyla ilgili konuşması bulunmaktadır²⁸⁶.

Satı Çırpan Ziraat Komisyonu'nda görev almıştır²⁸⁷. Ordu İkramiye Kanunu'nun birinci maddesinin değiştirilmesi konusunda arkadaşları ile birlikte kanun teklifinde bulunmuştur²⁸⁸.

Türkan Örs Baştuğ Maarif (Milli Eğitim) Komisyonu'nda görev almıştır. 1936 yılı Genel Bütçe Kanunu ve İş Kanunu ile ilgili sözleri mevcuttur²⁸⁹. 12 yaşından küçük çocukların pedagojik açıdan çalışmalarının sakıncalı olacağını, okulda başarılı olamayacağı gibi zekâ açısından da kayba uğrayacağını vurgulamıştır²⁹⁰.

Sabiha Gökçül Erbay TBMM Riyaset Divanı (Başkanlık Divanı) Kâtipliği'ne seçilmiştir²⁹¹.

Şekibe İnel Milis Yüzbaşı Rıza'nın eşine ve oğluna maaş bağlanmasına ve 1931 yılında askerliğe hazırlık dersi öğretmenliklerinde çalışanların ücretlerine dair kanun tekliflerinde bulunmuştur²⁹².

Hatice Özgener'in V. Dönem Çankırı milletvekili seçildiğine dair seçim tutanağı onaylanmış olup²⁹³, Bina Vergisi Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi, Askerlik Kanunu'nda değişiklik yapılması, Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan Ticaret Kanunu'nun onaylanması ve 1935 yılı bütçeleri konularında Meclis çalışmalarında bulunmuştur²⁹⁴.

²⁸⁶ TBMM Z.C., V/2, (20.4.1935), s.116; V/3, (18.5.1935), s.133; V/4, (18.5.1935); V/4, (7.6.1935), s.79; V/4, (12.6.1935), s.157; V/7, (2.12.1935), s.10.

²⁸⁷ TBMM Z.C., V/2, (7.3.1935), s.26.

²⁸⁸ TBMM Z.C., V/2, (15.4.1935), s.93.

²⁸⁹ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.26; V/11, (26.5.1936), s.241; V/12, (3.6.1936), s.45.

²⁹⁰ TBMM Z.C., V/12, (3.6.1936), s.45.

²⁹¹ TBMM Z.C., V/2, (1.3.1935), s.3.

²⁹² TBMM Z.C., V/3, (2.5.1935), s.28.

²⁹³ TBMM Z.C., V/1, (22.1.1936), s.111.

²⁹⁴ TBMM Z.C., V/8, (20.1.1936), s.105; V/8, (22.1.1936), s.110; V/8, (22.1.1936), s.111; V/8, (6.12.1936), s.266.

Huriye Öniz Baha Maliye Komisyonu'nda görev almış²⁹⁵, Ankara'da bir tıp fakültesi açılması kanunu ve devlet demiryolları memurlarının emekli sandığı kanunu nedeniyle Meclis'te söz almıştır²⁹⁶.

Fatma Memik Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu'na üye olarak seçilmiştir²⁹⁷. Ankara'da bir tıp fakültesi açılması, Avcılık Kanunu, Bayındırlık Bakanlığı 1937 yılı bütçesi, öğretici ve teknik filmler hakkındaki kanun, şark demiryolları imtiyazı ile şirkete ait malların satın alınmasına dair anlaşmanın uygulanması hakkındaki kanun, 1936 yılı Genel Bütçe Kanunu ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Teşkilat Kanunu dolayısıyla çalışmalarda bulunmuştur²⁹⁸.

Nakiye Elgün, Dâhiliye Encümeni'nde çalışmıştır²⁹⁹. İsmet İnönü'ye güvenoyu verilmesi, 1938 yılı Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi, İngiltere ile imzalanan Kliring Anlaşması, Hatay'ın Anavatan'a katılması, Polis Teşkilat Kanunu, Cumhurbaşkanı Atatürk'ün çiftliklerini hazineye bırakmalarıyla ilgili tezkere ve Boğazların idaresi konusunda Montrö'de imzalanan yeni anlaşmanın onaylanmasına dair Meclis çalışmalarında bulunmuştur³⁰⁰.

Benal Nevzad İftar Arıman, İktisat Komisyonu'nda görev almıştır. Genel kurulda kanun tasarı ve teklifleriyle ilgili 4 konuşması mevcuttur. Bunlar Atatürk'ün cenaze merasimi için yapılacak harcamayla ilgili kanun, İngiltere'yle imzalanan Kliring Antlaşması'yla ilgili kanun, Hatay'ın Türkiye'ye katılması ve Türkiye-Suriye sınırının çizilmesine dair antlaşmanın onaylanması kanunu ve Boğazlar'ın idaresi konusunda Montrö'de imzalanan yeni anlaşmanın onaylanmasına dair kanunlar hakkında konuşmaları mevcuttur³⁰¹.

²⁹⁵ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.26.

²⁹⁶ TBMM Z.C., V/19, B:70, s.41; V/8, B:32,s.157.

²⁹⁷ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.26.

²⁹⁸ TBMM Z.C., V/19, (2.6.1937), s.40; V/17, (28.4.1937), s.76; V/18, (26.5.1937), s:263; V/16, (3.2.1937), s:43; V/16, (19.4.1937), s.76; V/11, (27.5.1936), s.259; V/12, (9.6.1936), s.129.

²⁹⁹ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.26.

³⁰⁰ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.32; V/25, (26.5.1938), s.214; V/26, (28.6.1938), s.433; V/15, (29.1.1937), s.173; V/19, (2.6.1937), s.13,16,20; V/19, (12.6.1937), s.271; V/12, (31.7.1936), s.324.

³⁰¹ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.26; V/27, (14.11.1938), s.26; V/26, (28.6.1938), s.433; V/19, (14.6.1937), s.306; V/12, (31.7.1936), s.321.

Fakihe Öymen, Bütçe Komisyonu'nda üye olarak çalışmıştır. Askeri personelin maaşı hakkındaki kanunda değişiklik yapılması, çiftçilerle ilgili kredi kooperatifleri kurulması kanunuyla ilgili çalışmalarda bulunmuştur³⁰².

Ferruh Güpgüp Divanı Muhasebat (Sayıştay) Komisyonu üyesidir. 1936 yılı Genel Bütçe Kanunuyla ilgili söz almıştır.³⁰³

Bahire Bediz Morova Aydılek, Gümrük ve İnhisarlar (Gümrük ve Tekel) Komisyonu Üyesi olarak görev almıştır³⁰⁴.

Mihri Pektaş, Kütüphane Komisyonu'nda üye olarak çalışmıştır. Meclis'te Beden Terbiyesi Kanunu nedeniyle söz almıştır³⁰⁵.

Meliha Ulaş, Arzuhal (Dilekçe) Komisyonu üyesi olarak çalışmış, Emekli Binbaşı Şükrü Aytuğ'un cezasının affına dair kanunla Milli Eğitim Bakanlığı 1937 yılı bütçesi kanunlarında söz alarak konuşmuştur³⁰⁶.

Esmâ Nayman, İktisat Komisyonu'nda üye olarak çalışmıştır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1937 yılı bütçesi, 1936 yılı Genel Bütçe Kanunu ve turist gemilerinden alınan resimlerle ilgili kanunlardan dolayı çalışmalarda bulunmuştur³⁰⁷.

Sabiha Görkey, Dâhiliye (İçişleri) Komisyonu Üyeliği'ne, Seniha Hızal, Maarif (Milli Eğitim) Komisyonu Üyeliği'ne seçilmiştir. Seniha Hızal, 1938 yılı Dışişleri Bakanlığı bütçesi nedeniyle Meclis'te söz almıştır³⁰⁸.

Siyasal haklarını nasıl ve ne şekilde kullandıklarının ortaya konması açısından kadın milletvekillerinin Meclis'teki çalışmalarının tespit edilmesi önemlidir.

Milletvekili seçilen kadınların bazıları, kendi iradelerinden ziyade Atatürk'ün isteği ile bu hakkı elde etmişlerdir. Kadınların çoğunluğu, kendilerini Millet'in temsilcisi olarak, çok azı kadınların temsilcisi olarak görmüşlerdir.

İlk kadın milletvekilleri, görevlerini heyecanla yerine getirmişler, bu heyecanları Meclis'teki konuşmalarına da yansımıştır.

³⁰² TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.25; V/3, (2.5.1935), s.30.

³⁰³ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.25; V/11, (26.5.1936), s.232.

³⁰⁴ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.26.

³⁰⁵ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.26; V/26, B:83,s.487.

³⁰⁶ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.25; V/26, (3.6.1938), s.23; V/18, (26.5.1937), s.252.

³⁰⁷ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.26; V/18, (25.5.1937), s.229; V/11, (26.5.1936), s.236,237; V/7, (6.12.1935), s.33.

³⁰⁸ TBMM Z.C., V/1, (7.3.1935), s.25,26; V/25, (27.5.1938), s.265.

Ayşe Seniha Hızal, genel kurulda, 1938 yılı Hariciye Vekâleti bütçesi dolayısıyla yaptığı konuşmada şunları söylemiştir; “Arkadaşlar, Hatay meselesi milli davamızdan biridir. Bu meselenin bütün Türk’ün kalbinde kopardığı heyecanın, bugün Meclis’te bir fırtına halini almış olduğunu gördüğümünden hiç kürsüye çıkmak ve söz söylemek itiyadında bulunmadığım halde bu heyecanın tesiri ile huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Uzun söyleyecek değilim. Yalnız şu noktayı işaret etmek istiyorum: Bu da, Atatürk’ün Samsun’a ayak bastığı günden beri etrafında ve kendilerinin çizdiği yolda kadının da beraber bulunduğunu bu kürsüden söylemek bahtiyarlığına ermiş bulunduğumu arz etmektir. Bu münasebetle Hatay meselesinde de her milli davada olduğu gibi, kadın erkek beraber olduğumuzu bir kere daha tekrarlayarak huzurunuzdan ayrılıyorum”³⁰⁹.

Kadın milletvekillerinin büyük çoğunluğu, ilgi alanlarına göre bir komisyonda görev almışlar veya bu komisyonlarda kâtip üye olarak bulunmuşlardır.

Esmâ Nayman, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti 1937 yılı bütçesi, turist gemilerinden alınan resimlerden bazılarının affına dair kanun nedeniyle genel kurulda konuşmalar yapmıştır³¹⁰.

Esmâ Nayman, Atatürk’ün ölümü üzerine Meclis’te yaptığı konuşmada; üzüntüsünü anlatacak kelime bulamadığını, Atatürk’ün uğruna dökülen gözyaşlarının az olduğunu söyleyerek duygularını ifade ettikten sonra Atatürk’ün bıraktığı eserlere deyinmiştir. Esmâ Nayman’a göre; “Atatürk, sadece Türk kadınının değil, bütün dünya kadınının da şerefini kurtarmıştır. Bundan dolayı Atatürk, bütün dünyadaki kadın hukukunun kurtuluş tarihinde bir medeniyet kahramanı olarak anılacaktır.” Esmâ Nayman, Türk kadınının medeni ve siyasi durumuna dünyanın gelişmiş ülkelerinin bile gıpta ettiğini söylemiş; layık olduğu hakları, Atatürk’ün büyük dehası ile kazanan Türk kadınının bütün milli görevlerini yerine getirmeye hazır olduğunu, ifade etmiştir³¹¹.

İktisat Encümeni’nde görev alan Benal Arıman’ın, Atatürk’ün cenaze merasimi için yapılacak masrafla ilgili kanun, Montrö Boğazlar Sözleşmesi’nin onaylanması,

³⁰⁹ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.726-728.

³¹⁰ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.639-641.

³¹¹ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 1 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.843-844.

İngiltere ile imzalanan anlaşmalar, Hatay ve Türkiye-Suriye sınırı konularında konuşmaları mevcuttur³¹².

Benal Arıman Genel Kurul'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi'yle ilgili kanun hakkında şunları söylemiştir: “Arkadaşlar ne mutlu bize ki Atatürk'ün asrında yaşıyoruz. Onun tarihlere nur verecek olan büyük dehasının ışıkları ile aydınlanan yollarda yürüyoruz. Türk çocukları tarihimizi okurken bu asırda yaşayanlara imrenecekler, bizlere gıpta edecekler. Büyük önderimizin, Kıymetli İsmet İnönü kabinemizin bugün bize hediye ettiği Montrö zaferi, dünya tarihinin bir dönüm yeri olacaktır”³¹³.

Mihri (İffet) Pektaş, Kütüphane Encümeni Üyeliği yapmıştır. Genel Kurul'da Beden Terbiyesi Kanunu dolayısıyla yaptığı konuşmada şöyle demiştir: “Türk'ün sporcu olduğuna hiç şüphem yoktur. Sonra bunun ihmal edildiğinde hepimiz müttetikiz... Türkler zaten sporcudurlar. Oyunların en çetini ve en amansızı harp oyununu çok güzel oynarlar, Türk'ün bütün düşmanları da kabul ve tasdik etmişlerdir ki, Türk, harp oyununu efendi gibi oynar, efendi gibi kaybeder ve efendi gibi kazanır. Hükümetimiz bu yeni teşkilatı kurarken, kendilerinden özellikle rica ediyorum, sportmenliğin ne olduğunu çocuklarımıza tekrar öğretsinler. Güzel, dürüst ve efendi gibi oyun oynamanın esasını çocuklarımıza lütfen öğretsinler“ diyerek sözlerini tamamlamıştır. Ayrıca, İnhisarlar Umum Müdürlüğü'nün 1939 yılı bütçesi üzerine de görüşlerini açıklamıştır³¹⁴.

Meliha Ulaş, Arzuhal Encümeni'nde görev almış, Genel Kurul'da, Maarif Vekâleti'nin 1937 yılı bütçesi dolayısıyla yaptığı konuşmasında; çocukların kültürle verilebilecek terbiyeyi alamadıkları için topluma açık yerlerde nasıl davranacaklarını bilemediklerini söylemiş, anne kucağında başlayan eğitimin, okullarda devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu yüzden okullarda toplumsal kuralların ders olarak programa konulmasıyla, öğretilmesinin mümkün olacağını belirtmiştir. Ayrıca, Sıhhat ve

³¹² Kaplan, Age., s.206.

³¹³ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.367-368.

³¹⁴ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.524-525.

İçtimai Muavenet Vekâleti'nin 1939 yılı bütçesi görüşülürken de söz alarak görüşlerini açıklamıştır³¹⁵.

Maarif Encümeni'nde görev alan Türkan Baştuğ, 1936 yılı bütçe görüşmeleri sırasında eğitim konusuna eğilmiş, ortaöğretimin zorlukları üzerinde durmuştur. Öğretmen ve öğrencilerin yüklü eğitim programlarıyla karşılaştıklarını, bu yüzden öğretmenlerin çaresiz kaldığını anlatarak, ilköğretimde iyi yetişmeyen öğrencinin ortaöğretimde başarısız olduğunu ileri sürmüştü, köy öğretmenlerinin düzenlenecek özel kurslarla seviyelerinin yükseltilmesini önermiştir. Özel okulların eğitimlerinin yetersiz ve denetimsiz olduğunu anlatarak, bu okulların denetlenmesini istemiştir. Yazdıkları kitapları bastırmak isteyenlerin karşılaştığı zorlukların giderilmesini ve bir "Neşriyat Bürosu" kurulmasını savunarak, öğrencilerin yabancı dil derslerinden başarılı olamadıklarını anlatmıştır. Gençlerin nezaket, terbiye, itaat, hayır, sorumluluk, görev anlayışı konularında eksik yetiştirildiklerini vurgulayarak, öğretmenlerin öğrencileri eğitmeleri gerektiğine deyinmiştir³¹⁶.

Türkan Baştuğ, ayrıca Belediye Kanunu'na Ek Kanun Layihası Müzakeresi için kurulan geçici encümen üyeliği, kâtipliği, İş Kanun layihasını müzakere için kurulan geçici encümende de üyelik yapmıştır. Erzincan İstasyonu'nun işletmeye açılma töreninde hazır bulunmak üzere Genel Kurul'ca temsilci olarak seçilmiştir. Genel Kurul'da 1936 Yılı Muvazenei Umumiye Kanunu ve İş Kanunu layihası dolayısıyla 2 konuşması vardır³¹⁷.

Nakiye Elgün'ün Meclis hayatında en faydalı olduğu yer Dâhiliye Encümeni (İçişleri Komisyonu) olmuştur. Nakiye Elgün müzakereler sırasında kalın ve tok sesiyle konuşan, Bakanları eleştiren, doğru bulmadığı kanun hükümleri hakkında düşündüklerini açıkça söyleyen, kanunları bilen teşkilatları tanıyan İstanbul Daimi Encümeni'nde senelerce stajını yapmış dikkatli, bilgili ve tecrübeli bir dâhiliyecidir³¹⁸.

Nakiye Elgün, 1938 yılı bütçesi, Montrö Sözleşmesi, Hatay başarısı, İngiltere ile imzalanan anlaşmalar hakkındaki kanun, Polis Teşkilat Kanunu, Atatürk'ün bütün

³¹⁵ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, s.628, 629.

³¹⁶ Kaplan, Age., s.210.

³¹⁷ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.55-59.

³¹⁸ Yaraman, Age., s.92.

çiftliklerini Hazine'ye bağışlaması hakkındaki tezkere dolayısıyla Genel Kurul'da konuşma yapmıştır. İsmet İnönü Hükümeti'ne güvenoyu verirken; Meclis'te yer alan kadın milletvekillerinden biri olarak Hükümeti'ne güvenoyu vermenin şerefini ve mutluluğunu taşıdığını, bu güzel günleri kadınlara yaşatan Atatürk'e duyduğu minnettarlığı dile getirmiştir³¹⁹.

Fatma Memik, doktor olması nedeniyle sıtma ile mücadelede, bataklıkların kurutulmasına büyük bir önem vermiştir. Edirne milletvekili olduğu için bu ilin sorunlarını da Meclis'e taşımıştır. Meriç Nehri'nin taşması ile çevresine verdiği zararın önlenmesi için büyük çaba göstermiştir³²⁰. Fatma Memik; sağlık sorunları, Avcılık Kanunu, Nafia Vekâleti bütçesi, öğretici eğitici filmler, Doğu demiryolları imtiyazı ve çiftçi mallarının korunması ile ilgili konuşmalar yapmıştır³²¹. Fatma Memik, 26 Mayıs 1939'da Genel Kurul'da yaptığı konuşmada; Meriç Nehri'nin taşması ve Edirne'nin içme suyu sorununun çözümü için bütçeden para ayrılması gerektiğini, belirtmiştir³²².

Kadın milletvekillerinin her biri meslekleriyle ilgili alanlarda çalışmalarda bulunmuşlardır. Doktor olan Fatma Memik'in sıtma savaşı üzerindeki bir araştırmasının sonucunda gezici müdahale ekipleri kurulmuştur³²³.

Maliye Encümeni'nde görev alan Huriye Öniz, İş Kanunu Layihası, Orman Kanunu, İzmir Vilayeti Turistik Yolların İnşası Hakkındaki Kanun ile ilgili konuşmuş ve Kayseri-Eskişehir Uçak Fabrikası'na sermaye verilmesi için kurulan geçici encümenlerde de üye olarak görev yapmıştır. Ayrıca Huriye Öniz, Devlet Demir Yolları memurlarının Emekli sandığı hakkındaki kanun dolayısıyla da Genel Kurul'da bir konuşma yapmıştır. Huriye Öniz, Ankara'da bir Tıp Fakültesi açılmasını öngören kanun dolayısıyla Meclis'te yaptığı konuşmasında; bilimsel esaslara göre eğitim veren hasta bakıcı ve çocuk bakıcı okullarının da açılması gerektiğini vurguladıktan sonra; Ankara'da bir Tıp Fakültesi açılması için Fatma Memik'le birlikte görüşlerini ifade

³¹⁹ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006, ss.271-273.

³²⁰ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 06 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 36, Ankara 2006, ss.231-233.

³²¹ Kaplan, Age., s.207.

³²² İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 06 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 36, Ankara 2006, ss.231-233.

³²³ Necati Çankaya, *Tarihi Süreç İçerisinde Türk Kadını*, MKB Ajans Yay., İstanbul 2003, s.249.

etmiştir. Bu konudaki tasarısı; kadın milletvekillerin de destekledikleri şekilde 2 Haziran 1937’de benimsenerek Ankara’da bir Tıp Fakültesi’nin açılması kabul edilmiştir³²⁴.

Kadın hakları konusunda Benal Arıman, Esmâ Nayman ve Nakiye Elgün konuşmuşlar, Atatürk’e bu konuda borçlu olduklarını belirtmişlerdir.

Dış Politika konusunda; Nakiye Elgün konuşmalar yapmış, Montrö Sözleşmesi’ni zafer olarak nitelemiştir. Hataylıları mücadeleye davet etmiş, Meclis’in ilgisini Hatay üzerinde yoğunlaştırmaya çaba göstermiştir.

Ekonomik konularda, Benal Arıman ve Nakiye Elgün görüşlerini belirtmişlerdir.

Satı Çırpan, milletvekili seçildiği dönemde; köylerde nadir bulunan muhtarlardandır. Atatürk kendisini bir gezinti sırasında tanımıştır. Asıl ismi Satı’dır. Yüz hatları, Hitit fresk ve rölyeflerindeki çehrelere çok benzediği için Atatürk kendisine, “Hatı” adını vermiştir. Milletvekilleri arasında en çok kürsüye çıkanlar arasındadır. Bir oturumda gündem dışı söz alıp, şunları söylemiştir: “Bizim Cumhuriyet’imizin sınırları çocuklarımızın okudukları kitaplarda var. Şehirlerimizin haritalarında da belediye sınırları ile köy sınırları ayrılmış gösterilir. Küçük ve büyükbaş hayvan köylünün temel geliridir. Ben çok seneler süt ürettim, sattım. Zor iştir. Kışın hayvana yiyecek bulunmaz. Yazdan ot kurutulur. Köylü nerede ot bulursa hayvanları oraya sürer. Gelin görün ki bizim Kazanköylüler’in otlaklarını Ankara Belediyesi şehir içi saymış. Ankara’mız geliyor, büyüyor, seviniyoruz, ama köylü hayvanlarını bu otlaklara saldı diye vergi istiyorlar. Şehirde oturana yok, köyde oturana var. Hükümet bir dert olan bu hayvan vergisini kaldıracaksa köylü şehirlili ayırımı ne demek? Köylerde sadece köylüler ve de birkaç dönüm tarlasıyla birkaç baş hayvan... Belediye sınırlarına komşu köylerdeki hayvanlarla şehir içinde olanlar üzerinden bu verginin alınmasının kaldırılmasını rica ediyorum, bir de önerge veriyorum.” Hatı Çırpan’ın bu önergesi Maliye ve İçişleri Komisyonlarında ele alınmış ve böylece ağnam vergisi kaldırılmıştır³²⁵.

Kadın milletvekillerimize; Meclis’te aile, sağlık, eğitim, gençlik, çalışma, emeklilik, sosyal güvenlik gibi komisyonlarda fazlaca görev verilmiş, fakat Bütçe, Dışişleri, Savunma ile ilgili komisyonlarda daha az, hatta bazılarında hiç görev

³²⁴ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi/TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 28, Ankara 2006, s.428.

³²⁵ Çankaya, Age., ss.248-249..

verilmemiştir³²⁶. Kadın milletvekillerimiz Meclis'e düzenli olarak devam etmişler, fazla aktif olmasalar bile gerekli gördükleri zaman söz alıp konuşmuşlardır. Bu yüzden kadın milletvekillerimiz; Meclis'te "hiç soru sormayan, sorun çıkarmayan uslu kadınlar"³²⁷ olarak nitelendirilmişlerdir³²⁸.

1.2.2.6. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Kıyafetleri

CHP Dördüncü Kurultayı'nda siyasi hakların kullanımı sırasında; karışıklığa yol açtığı gerekçesiyle, peçe ve çarşaf konusuna deyinilmiştir. Kurultayda hiçbir kanun yapmadan peçe ve çarşafın kaldırılmasına oy birliğiyle karar verilmiş, çeşitli zorlamalar ve yerel idarelerin yaptırımları ile değişiklik sağlanmış³²⁹, özellikle Devlet yöneticilerinin eşleri bu konuda öncülük etmiştir. Çağdaş giyim yerleşmesi için kurumsal faaliyetlerde bulunulmuş, Kız Sanat Okulları açılmış, balo ve defileler düzenlenmiş, ilk kez 1929'da Cumhuriyet Gazetesi'nin açtığı güzellik yarışması, çağdaş giyimde önemli rol oynamıştır³³⁰. Meclis'te ise kadın milletvekilleri çağdaş kıyafetleri ile yer almıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışması hakkındaki şu sözler bize ilk kadın milletvekillerinin Meclis'teki kıyafetleri hakkında da bilgi vermektedir: "TBMM İç Tüzüğü'ne ve Anayasa'ya göre Meclis'in çalışmalarına başlayabilmesi için seçilmiş milletvekillerinin yemin etmesi, bunun için de en yaşlı milletvekilinin başkanlık ve en genç üç milletvekilinin kâtiplik yaptığı geçici bir başkanlık divanının oluşturulması gerekmektedir³³¹. Bu işlem tamamlandıktan sonra milletvekilleri yemin edecek ve arkasından da başkanlık divanı oluşturulacaktır. TBMM 1 Mart 1935 Cuma günü saat 14.00'de toplanmıştır. O gün Meclis tümüyle dolmuştur. Dinleyici locaları yetmediği için toplantı salonunun bir bölümü de dinleyiciler için ayrılmıştır. Başkanlık kürsüsünün sağında Bakanlık erkânı yer almıştır. Büyük ve orta elçilerle, elçilikler erkânı kendilerine ayrılmış yerde hazır bulunmuşlardır. Kadın milletvekilleri arka sıralara oturmuştur. Ankara milletvekili Satı Kadın, lacivert tayyör giymiş, beyaz yakalı bir gömlek ve üzerine siyah bir kravat takmıştır. Cumhurbaşkanı locasının yanındaki locada

³²⁶ Kaplan, Age., s.206.

³²⁷ Şirin Tekeli, *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*, Birikim Yay., İstanbul 1982, s. 300.

³²⁸ Sezer, Agm., s. 904.

³²⁹ *Ayın Tarihi Dergisi*, Sayı: 11, Matbuat Umum Müdürlüğü Yay., 13 Şubat 1935, s. 6, 14 Şubat 1935, s. 6, 22 Şubat 1935, s. 11.

³³⁰ Ayten Sezer Arıç, *Atatürk Türkiye'sinde Kılık Kıyafette Çağdaşlaşma*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2007, s. 122, 123, 132.

³³¹ Şeref İba, *Osmanlı'dan Günümüze Meclis İç Tüzük Metinleri*, TBMM Yay., Ankara 2007, s. 252.

Atatürk'ün kız kardeşi Makbule ve Afet Hanım vardır. Adliye Bakanı Şükrü Saraçoğlu, annesine sandalye bulmaya çalışmaktadır. Trabzon Milletvekili Hasan Saka, Meclis'in en yaşlı üyesi olan Necip Asım Yazıksız'ın başkanlığında açılacağını, Kemal Turan Ünal (Isparta), Fatma Memik (Edirne), Hasan Ali Yücel (İzmir)'in de kâtiplik yapacağını, belirtmiştir³³².

Köylü milletvekillerimizden Satı Çırpan, Ankara'ya ilk geldiği gün Çankaya'ya davet edilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın yanına üzerindeki köy kıyafetlerini değiştirip gitmesi söylendiğinde bunu kabul etmemiştir. Şalvarı ve yazmasıyla Atatürk'ün misafiri olarak Çankaya'da bulunmaktadır. Nevzat Tandoğan'ın Ankara Köy Enstitüsü'nün dikiş atölyesinden elbise ve sair ihtiyaçlarını alması için verdiği bin lira borcu “ben bunu üst baş için harcayacağım, oysa köyde bu paraya muhtaç olanlar var” diyerek Kazan'a göndermiştir. Atatürk, onun bu davranışını işittiğinde çok sevinmiştir³³³. “Borç yiyen kesesinden yer” diyen Satı Kadın'ın bu parayı geri çevirmeyip, ihtiyacı olanlara vermesi, keskin bir zekânın sonucu olduğundan, bu davranış Atatürk'ün hoşuna gitmiştir³³⁴.

Satı Çırpan Milletvekili olduğunda kendisini Ankara Köy Enstitüsü'ne götürdüklerinde; Nevzat Tandoğan “Meclis'e gideceksin, artık şehirliler gibi giyinmelisin”, demiş, Satı Kadın; “Hayır, ben köylüyüm, sizin adetlerinizi hem bilmem, hem de istemem, yersiz olur” diye cevap vermiştir. Bu olay Atatürk'e anlatıldığında Atatürk; “O yapacağını bilir, ne isterse öyle yapsın, hiçbir şeye zorlamayın” demiştir³³⁵.

1.2.2.7. V. Dönem Kadın Milletvekilleri İle İlgili Nükteler

V. Dönem milletvekillerinden Kayseri milletvekili Ferruh Güpgüp Meclis kayıtlarındaki tercümeihal kâğıdında bildiği diller bölümüne Türkçe ve Arapça³³⁶, Bosna doğumlu Yahudi asıllı Konya milletvekili Bahire Bediz Morova da Meclis kayıtlarındaki tercümeihal kâğıdında yer alan bildiği diller bölümüne, Türkçe³³⁷ yazmıştır.

³³² İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Donem 05 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 28, Ankara 2006, s.43.

³³³ Avni Özgürel, “Kazan Köyü'nden Meclis'e”, *Radikal Gazetesi*, 06 Ekim 2002, s. 1.

³³⁴ Nezihe Araz, “İlk Köylü Kadın Mebusumuz Satı Kadın”, *Hayat Dergisi*, Sayı: 2, 13 Nisan 1956, s.7.

³³⁵ Araz, Agm., s.7.

³³⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:925.

³³⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:934.

Ancak; bu milletvekillerinin yüksek eğitim düzeyine sahip olmamaları sebebiyle acele ve heyecan eseri olarak böyle yazdıkları değerlendirilebilir.

İlk köylü milletvekilimiz Satı Kadın konuşmasıyla, üstünden normal yaşamında hiç çıkarmadığı bindallısı ve başında örtüsüyle, seçildiği dönemde basın da ilgi odağı olmuştur. Ankara Halkevi'nde verilen bir müsamereye Ankara Milletveili Satı (Çırpan) Kadın da katılmıştır. Kapıdaki görevli müsamerayı izlemek için bekleyen köylüleri içeri almamıştır. Satı Kadın görevliye bu davranışının nedenini sorduğunda görevli, “Efendim bugün milletvekilleri ...” diye söze başlamışken sözünü keser ve “Bunlar milletin vekilleri değil, asılları! “ diyerek görevliyi susturmuştur³³⁸. Medeni cesareti çok yüksek olan bu kadın, Atatürk devrimlerini çok iyi kavramıştır.

1.2.2.8. İlk Kadın Milletvekillerinin Basındaki Yansımaları

1935 seçimleri, ilk kez kadınlar da milletvekili seçileceği için önemlidir. 4 Şubat 1935 tarihli Milliyet Gazetesi öncelikle Atatürk'ün seçime önem verdiğini belirtmiş, kadın milletvekili adaylarının da ilk kez yer alacağını, ayrıca ilk kez Türk vatandaşı olan azınlıklara C.H.F. tarafından milletvekili seçilmeleri konusunda yardım yapılacağını ifade etmiştir³³⁹.

Atatürk'ün seçime verdiği önemi Tuncer Baykara şu şekilde açıklamıştır: “Atatürk seçim kavramını dikkatle ve özenle koruyup, saygılı olmuştur. Bunun için dört yılda bir, önce o devrin kuralları ne ise mebus seçilmiştir. Toplanan meb'usların oyları ile cumhurbaşkanı seçilmiştir. Kendisini hiçbir zaman seçimsiz bir ortamın içinde görmemiştir”³⁴⁰.

5 Şubat 1935 tarihli Milliyet Gazetesi'nde C.H.F.'nin milletvekili adaylarının adları, seçim bölgeleri alfabetik sıraya göre dizilerek verilmiştir. Kadın milletvekillerinin ise önce adı soyadı, sonra da meslekleri yazılmıştır. Erkek milletvekillerinden farklı olarak “kadın” oldukları belirtilmiştir³⁴¹.

Milliyet Gazetesi'nde, kadınların ilk kez seçime katılmaları “seçime kadınların iştiraki ve seçilmesi ulusal hayatımızın büyük bir ilerleyişini gösteren evrensel bir

³³⁸ Araz, Agm., s.7.

³³⁹ *Milliyet Gazetesi*, 4 Şubat 1935, Sayı: 3229, Sahip ve Başmuharriri: Siirt Meb'usu Mahmut Soydan, s.1.

³⁴⁰ Tuncer Baykara, “Atatürk ve Seçim”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 4, Sayı:12, Temmuz 1988, s.649.

³⁴¹ *Milliyet Gazetesi*, 5 Şubat 1935, s.1,5.

hadise olarak görülmektedir. Bu sebepten, bu günden itibaren başlayacak seçimde kadınların da erkekler yanında mevki alması halk arasında büyük bir alaka ile takip edilmektedir” şeklinde ifade edilmiştir³⁴².

Aynı gazetenin bir başka sayısında kadınlarla ilgili şunlar yer almaktadır: “Oya iştirak eden vatandaşların yarısını kadınlar teşkil etmektedir. Kadınlar, kendilerine verilen bu yeni medeni haktan dolayı son derece heyecanlı ve sevinçli görünmektedir. Havanın soğuk olmasına rağmen birçok anneler, çocuklarını ellerinden tutarak sandık yerlerine gelmişler, oylarını seve seve ve serbestçe kullanmışlardır”³⁴³. Kadınların seçime büyük ölçüde katıldıklarını ve o dönemin seçim atmosferini bu cümlelerden anlamaktayız.

Milliyet’in 1935 tarihli başka bir sayısında ise kadınlara, Avrupa’dan daha önce seçme ve seçilme hakkının verildiği, eski Türklere de kadınların erkeklerin sahip olduğu haklara sahip oldukları belirtilmiştir. Ayrıca Avrupa ülkelerinde kadınların bu haklarını uzun mücadeleler sonunda elde ettiklerine değinilmiş, İngiltere örneği verilmiştir. Fransız kadınlarının ise mücadeleye 1789’da başladıkları ancak 1935’te hala seçme ve seçilme hakkına kavuşamadıkları belirtilmiştir. Almanya’da bir bilim adamının “kadınların beyni erkeklerinkinden küçük olduğu için kadınlara seçim hakkı verilmemelidir” şeklindeki sözlerine değinilmiştir. Türkiye’deki sosyal ilerleme için atılan adımdan duyulan sevinç belirtilmiştir³⁴⁴.

Tablo 1.4. V. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI ENCÜMENİN ADI
Mebrure GÖNENÇ	Nafia Encümeni
Satı ÇIRPAN	Ziraat Encümeni
Türkan BAŞTUĞ	Maarif Encümeni
Sabiha GÖKÇÜL	Gümrük ve İnhisarlar Encümeni
Şekibe İNSEL	Ziraat Encümeni
Hatice ÖZGENER	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni
Huriye BAHA	Maliye Encümeni
Fatma MEMİK	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni
Nakiye ELGÜN	Dâhiliye Encümeni
Fakihe ÖYMEN	Bütçe Encümeni
Benal Nevzat İŞTAR	İktisat Encümeni
Ferruh GÜPGÜP	Divanı Muhasebat Encümeni

³⁴² *Milliyet Gazetesi*, 18 İnkıcanun 1935, s.6.

³⁴³ *Milliyet Gazetesi*, 19 İnkıcanun 1935, s.6.

³⁴⁴ *Milliyet Gazetesi*, 20 İnkıcanun 1935, s.6.

Bahire BEDİZ	Gümrük ve İhisarlar Encümeni
Mihri PEKTAŞ	Kütüphane Encümeni
Meliha ULAŞ	Arzuhal Encümeni
Esmâ NAYMAN	Maliye Encümeni
Sabiha GÖRKEY	Dâhiliye Encümeni
Seniha HIZAL	Maarif Encümeni

Tablo 1.5. V. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİLİ	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Mebrure GÖNENÇ	Evli (2 çocuğu var)	Arnavutköy Amerikan Kız Koleji	Öğretmen	İngilizce-Fransızca	Mersin Belediye Meclisi Üyesi
Satı ÇIRPAN	Evli (6 çocuğu var)	Özel Eğitim	Çiftçi	-	Kazan Köyü Muhtarı
Türkan BAŞTUĞ	Bekâr	Yüksek Öğretmen Okulu	Öğretmen	Fransızca	Öğretmen
Sabiha GÖKÇÜL	Bekâr	Yüksek Öğretmen Okulu	Öğretmen	-	Okul Müdürü-Öğretmen
Şekibe İNSEL	Dul (1 çocuğu var)	Ortaöğretim	Çiftçi	Almanca	Çiftçi
Hatice ÖZGENER	Dul (4 çocuğu var)	Rüştiye	Öğretmen	Rumca	Öğretmen
Huriye BAHA	Dul (1 çocuğu var)	Üniversite	Öğretmen	İngilizce	Öğretmen
Fatma MEMİK	Bekâr	Tıp Fakültesi	Tıp Doktoru	Fransızca	Doktor
Nakiye ELGÜN	Bekâr	Kız Öğretmen Okulu	Öğretmen	-	Belediye Meclisi Üyeliği
Fakihe ÖYMEN	Evli	Dârülfünun	Öğretmen	Fransızca	Öğretmen-Okul Müdürü
Benal Nevzat İŞTAR	Bekâr	Sorbon Üniversitesi	Yazar	Fransızca-Rumca	Belediye ve CHP İdare Heyeti Üyeliği
Ferruh GÜPGÜP	Dul	İlkokuldan sonra hususi tahsil gördü	Ev hanımı	Arapça-Farsça	CHP İdare Heyeti Üyeliği
Bahire BEDİZ	Evli (1 çocuğu var)	Ortaokul	Öğretmen	-	Belediye Üyeliği
Mihri PEKTAŞ	Evli (2 çocuğu var)	Amerikan Kız Koleji	Öğretmen	Fransızca-İngilizce	Öğretmen
Meliha ULAŞ	Evli	Dârülfünun	Öğretmen	İngilizce-Fransızca	Öğretmen
Esmâ NAYMAN	Evli (2 çocuğu var)	Lise	Öğretmen	İngilizce-Fransızca-Rumca	Öğretmen-Belediye Meclisi Üyesi
Sabiha GÖRKEY	Evli (1 çocuğu var)	Dârülfünun	Öğretmen	Fransızca	Öğretmen
Seniha HIZAL	Bekâr	Fen Fakültesi	Öğretmen	Fransızca	Öğretmen-Okul Müdürü

Beşinci Dönem’de seçilen kadın milletvekillerinin büyük bir kısmı, bekârlardan belirlenmiştir³⁴⁵.

³⁴⁵ Yeşilyurt, Age., s.73.

1.3. VI. DÖNEM (1939–1943) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 1.6. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Mebrure GÖNENÇ	Afyonkarahisar	CHP
2	Belkİ (Rauf) BAYKAN	Ankara	CHP
3	Türkan ÖRS (BAŞTUĞ)	Antalya	CHP
4	Fatma MEMİK	Edirne	CHP
5	Nakiye ELGÜN	Erzurum	CHP
6	Fakihe ÖYMEN	İstanbul	CHP
7	Benal Nevzat (İŞTAR) ARIMAN	İzmir	CHP
8	Şehime YUNUS	İzmir	CHP
9	Hacer DİCLE	Kastamonu	CHP
10	Mihri İffet PEKTAŞ	Malatya	CHP
11	Meliha ULAŞ	Samsun	CHP
12	Sabiha ERBAY (GÖKÇÜL)	Samsun	CHP
13	Sıddıka Mümine Şemsa İŞCEN	Seyhan	CHP
14	Mergube GÜRLEYİK	Sivas	CHP
15	Muammer DEVELİ	Tokat	CHP
16	Salise ABANOZOĞLU	Trabzon	CHP

1.3.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

Bu dönemde 16 kadın milletvekili seçilmiştir. Bunlardan Mebrure Gönenc, Türkan Örs (Baştuğ), Fatma Memik, Nakiye Elgün, Fakihe Öymen, Benal Nevzat İftar (Arıman), Mihri İffet Pektaş, Meliha Ulaş, Sabiha Erbay (Gökçül) VI. Dönemde de milletvekili seçilmiştir. V. Dönemde milletvekili seçilen bu milletvekilleri VI. Dönemde de aynı seçim bölgesinden seçilmişlerdir. Sadece Sabiha (Gökçül) Erbay, V. dönemde Balıkesir'den, VI. dönemde Samsun'dan milletvekili seçilmiştir. Bu milletvekillerinin özgeçmişlerine V. dönem milletvekilleri içinde yer verildiğinden, bu dönemde sadece VI. dönem meclis çalışmaları içinde adı geçen milletvekillerine değinilecektir.

1.3.1.1. (Rukiye) Belkıs Rauf BAYKAN

1899 İstanbul doğumludur. Ressam Ferit Bey ve Kamile (Suhande) Hanım'ın kızıdır. İlköğrenimini Beşiktaş Kız Rüştüyesi'nde, orta ve lise öğrenimini Bezmialem Valide Sultanisi'nde yapmıştır. Yüksek öğrenimini, İstanbul Kız Darülfünunu Tabiat Bilgisi Bölümü'nde tamamlamıştır. 1919'da Kars Konsolos Vekili Rauf Fazıl Bey'le evlenmiştir. 1922'de eşinin işi sebebiyle Ankara'ya gelmiştir. Ankara Kız Lisesi'nde Tabiat Bilgisi Öğretmenliği yapmıştır. Bu görevini, 1939'a kadar sürdürmüştür³⁴⁶.

³⁴⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1019.

26 Mart 1939 – 15 Ocak 1943 tarihleri arasında Ankara Milletvekili olarak Meclis'te görev almıştır. 203 oyla³⁴⁷ milletvekili seçilmiş, 26 Mart 1939 tarihli seçim tutanağı ile 3 Nisan 1939'da Meclis çalışmalarına katılarak Maarif Encümeni'ne ve sanayi kanun layihası ile küçük sanatlar kanun layihasını müzakere etmek için kurulan encümene üye seçilmiştir. Ayrıca, 8 Mart 1943–5 Ağustos 1946 yılları arasında da Ankara Milletvekilliği yapmıştır³⁴⁸.

İki dönem mebusluk yapmış ve genç yaşta Ankara Gölbaşı Gölü'nde boğulan oğlunun ölümünden sonra mesleğine yeniden dönerek, Kırıkkale Ortaokulu Tabiat Bilgisi Öğretmenliği'ne başlamıştır. 28 Eylül 1954'te emekliye ayrılmıştır. Belkıs Baykan, Munise Lemis Akurgal ve Mustafa Aydın Tunç'un annesidir. Torunu Ali Akurgal'ın verdiği bilgiye göre, küçük yaşta ölen çocuğunun adı Sumru'dur. Belkıs Hanım, Kadın Esirgeme Kurumu ve Kızılay Gençlik Teşkilatı Üyeliği'nde bulunmuştur. Öte yandan, arkadaşı Mediha İdem ve diğer arkadaşlarıyla birlikte kurdukları Yardımseverler Derneği'nin İkinci Başkanlığı'nı yapmış ve bu görevini Ankara'dan ayrıldığı 1982 yılına kadar sürdürmüştür³⁴⁹.

Kadınlara ilk seçme ve seçilme hakkı verildiği tarihte, Belkıs Hanım; CHP Ankara İl Yönetim Kurulu üyeliğine seçilmiştir³⁵⁰. Fransızca bilen Belkıs Rauf Baykan, 30 Haziran 1983'te İstanbul'da vefat etmiştir³⁵¹.

1.3.1.2. Şehime YUNUS

1898 İstanbul doğumludur. Babası Yahya Bey, annesi Habibe Hanım'dır. Manastır İnas Rüştüyesi İbtidai kısmında öğrenime başlamış ve burayı 1910'da bitirmiştir. Balkan Harbi'nin çıkması üzerine, İstanbul'a göç ederek Beşiktaş'ta İnas Numune Mektebi'ni bitirip, yarışma sınavı ile Dârülmualimât'a yatılı olarak girmiştir. Dört yıl öğrenimden sonra, buradan diploma alarak, 1917'de girdiği, İstanbul Dârülfünunu Fen Fakültesi'nin Tabii İlimler Bölümü'nü, 1921'de bitirmiştir. 9 Nisan 1921'de Bolu Merkez İnas Mektebi İkinci Öğretmenliği ile resmen göreve başlamış, 1921'de Adapazarı Sabiha Hanım Kız Mektebi Müdüreliliği'ne tayin edilmiştir. Oradan

³⁴⁷ İkinci seçmen oyu.

³⁴⁸ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.32.

³⁴⁹ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.33.

³⁵⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1019

³⁵¹ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.33.

İzmir Kız Lisesi Müdüreliliği'ne atanmış, 1922'de başladığı bu göreve ek olarak, 1 Eylül 1926'da, Çocuk Bakımı ve Ev İdaresi Muallimeliği'ni de üstlenmiştir. 1 Haziran 1928'de, bu derslere, biyoloji eklenmiş, 1 Eylül 1929'da da müdürlük görevinden ayrılmış ve milletvekili olarak Meclis'e katıldığı 3 Nisan 1939'a kadar Biyoloji Öğretmenliği'ni devam ettirmiştir. İki dönem Meclis'te bulunduktan sonra, 1 Temmuz 1948'de emekliye ayrılmıştır³⁵².

26 Mart 1939- 15 Ocak 1943 tarihleri arasında VI. dönem İzmir Milletvekili seçilmiştir. 3 Nisan 1939'da Meclis çalışmalarına katılmıştır. Tüm toplantı yılı başlarında Maarif Encümeni Üye ve Kâtipliği'ne seçilerek görev yapmıştır. Ek olarak, yüksek mühendis ve teknik okulların Maarif Vekâleti'ne devri hakkındaki geçici encümende üye olarak hizmet vermiştir. 8 Mart 1943- 14 Haziran 1946 tarihlerini kapsayan VII. Dönemde de İzmir'den milletvekili olarak seçilmiştir. Şehime Hanım, Dr. Osman Yunus Bey'le evlenmiştir. Işık Doluca ve Güneş'in annesidir. 19 Ocak 1978'de Ankara'da vefat etmiştir³⁵³.

Fransızca bilen Şehime Yunus, 1936'da CHP İzmir İl Yönetim Kurulu Üyeliği ve Halkevi Başkanlığı'nda bulunmuştur³⁵⁴.

1.3.1.3. Hacer DİCLE

1902 Kastamonu doğumludur. Ali Hilmi Bey ve Hafize Refika Hanım'ın kızıdır. 1920'de Kastamonu Kız Muallim Mektebi'ni bitirmiştir. 1920'de Kastamonu Riyazitülbenat İlk Mektebi Baş Muallimi olarak resmi göreve başladı. 1924'te Zafer Mektebi, 1 Mart 1926'da İkinci İlk Kız Mektebi, 1 Eylül 1929'da Gazipaşa İlk Mektebi Baş Muallimliği'ne atanmıştır. 1930'da Merzifon'da Kara Mustafa Paşa Mektebi Muallimliği'ne, 1931'de Baş Muallimliğe getirilmiştir. 1931'de Kastamonu Rumsındı Mektebi, 1932'de Muratbey, 1933'te Gazipaşa Okulu Öğretmenliği'ne tayin edilmiş ve burada 7 Şubat 1935'e kadar görev yapmıştır³⁵⁵.

³⁵² Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, ss.391–392.

³⁵³ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, ss.391–392.

³⁵⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1071.

³⁵⁵ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, ss.416–417.

Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi üzerine, 1935'ten 1939'a kadar Kastamonu Vilayeti Umumi Meclis ya da Daimi Encümen Üyeliği'nde bulunmuştur. CHP Kastamonu İl Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır³⁵⁶.

26 Mart 1939-15 Ocak 1943 tarihleri arasında VI. dönem Kastamonu Milletvekili seçilmiştir. 3 Nisan 1939'da Meclis çalışmalarına katılan Hacer Dicle, dönem boyunca Divanı Muhasebat Üyeliği'nde bulunmuştur. Encümen Kâtipliği'ne, ayrıca Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunu'nu değiştiren kanun layihasını müzakere eden geçici encümene üye seçilmiştir.

Bir dönem Meclis'te bulunduktan sonra 12 Temmuz 1943'te Toprak Mahsulleri Ofisi Personel Müdürlüğü Muamelat Memuru unvanıyla yeniden memurluğa dönmüştür. 27 Ekim 1943'te aynı Genel Müdürlük'te Kütüphane ve Müzeler Memuru, Büro Fiş Memuru, 1 Mart 1945'te Zat İşleri Müdürlüğü Fiş Memuru, 1 Ocak 1947'de raportör olmuştur. Bu görevdeyken, 6 Kasım 1951'de emekliye ayrılmıştır. Hacer Dicle, 1920'de Ali Nihat (1899–1990) Bey'le evlenmiştir. Fazilet Belkıs ve Nahide Güner'in annesidir³⁵⁷. Almanca bilen Hacer Dicle, 18 Nisan 1966'da Ankara'da vefat etmiştir³⁵⁸.

1.3.1.4. (Sıddıka Mümine) Şemsa İŞCEN

Meclis kayıtlarında adı “Şemsa”, nüfus kaydında “Sıddıka Mümine Şemsa” olarak geçmektedir. 1902 İstanbul doğumludur. Babası Ahmet Fethi Bey, annesi Kevser Hanım'dır. İlköğrenimini İzmir Karşıyaka Numune Mektebi'nde görmüş, ortaöğrenimini Kandilli Kız Lisesi ve İstanbul Fen Fakültesi Ulumu Tabiiyye Zümresi'nde yapmıştır. 1924'te İzmir Kız Öğretmen Okulu'nda Hikmet ve Kimya Dersleri Öğretmenliği ile göreve başlayan Şemsa İşcen 1924'te atandığı Adana Kız Muallim Mektebi Ulumu Tabiiyye Öğretmenliği'ni, 26 Ekim 1932'ye kadar sürdürmüş, bu tarihte ailevi durumlar nedeniyle görevden ayrılarak yedi yıl kadar açıkta kalmıştır. İki dönem parlamentoda bulunduktan sonra 1 Ocak 1946'da Adana Kız Muallim Mektebi Öğretmenliği'ne yeniden başlayarak bu görevini, 5 Ağustos 1946'ya kadar sürdürmüştür. Sağlık durumunun elvermemesi dolayısıyla, açıkta iken almış olduğu

³⁵⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1075.

³⁵⁷ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943), 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, ss.416–417.

³⁵⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1075.

rapora dayanarak, 1 Aralık 1962’de malulen emekliye ayrılmıştır. 1925’te Ahmet Rıza Bey ile evlenen Şemsa İşcen, Oktay ve Fethi Aytay’ın annesidir³⁵⁹.

1934’te Seyhan Vilayeti Umumi Meclis Üyeliği’ne seçilmiş ve milletvekili seçilinceye kadar bu görevine devam etmiştir³⁶⁰. 8 Mart 1943–14 Haziran 1946 yılları arasında VII. Dönem Seyhan Milletvekili olarak görev yapmıştır³⁶¹. Şemsa İşcen, Meclis’te İktisat ve Gümrük ve Tekel Komisyonu’na üye olarak seçilmiştir³⁶².

VI. ve VII. Dönem İçel Milletvekili Turhan Cemal Beriker, eniştesi (ablasının eşi); VIII. Dönem İçel, XI. Dönem Adana Milletvekili Dr. Ali Menteşoğlu, diğer kız kardeşinin eşidir³⁶³.

Fransızca bilen³⁶⁴ Şemsa İşcen, 20 Kasım 1998’de İzmir’de vefat etmiştir³⁶⁵.

1.3.1.5. (Fatma) Mergube GÜRLEYÜK

Meclis kayıtlarında adı “Mergube” , nüfus kaydında “Fatma Mergube” olarak geçmektedir. 1894 Sivas doğumludur. Babası Hüseyin Hüsnü Bey, annesi Kamer Müşfika Hanım’dır. Rüştüye mezunudur. Meclisi Umumi ve Belediye Üyeliği yapmıştır. 1916’da Hüseyin Bey’le evlenmiştir. Çocuğu yoktur³⁶⁶. Milletvekili seçildiğinde dul olduğu meclis kayıtlarında geçmektedir³⁶⁷.

26 Mart 1939–15 Ocak 1943 yıllarında VI. dönem Sivas Milletvekili olarak görev yapmıştır. 3 Nisan 1939’da Meclis çalışmalarına katılan Mergube Gürleyük, Divanı Muhasebat Encümeni Üyeliği’ne seçilerek dönem boyunca çalışmıştır. 6 Nisan 1975’te Ankara’da vefat etmiştir³⁶⁸.

³⁵⁹ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, ss.642–643.

³⁶⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1112.

³⁶¹ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.642.

³⁶² *TBMM Z.C.*, VI/1, (10.4.1939), s.19.

³⁶³ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.643.

³⁶⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1112.

³⁶⁵ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.642.

³⁶⁶ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.672.

³⁶⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1118.

³⁶⁸ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.672.

1.3.1.6. Muammer DEVELİ

1897'de İstanbul'da doğan Muammer Develi, Hüseyin Hüsnü Bey ve Emine Hanım'ın kızıdır. Molla Gürani İnas Rüştüyesi'nde öğrenimini bitirdikten sonra, Çapa Kız Muallim Mektebi'nde okuyarak 1914'te mezun olmuş, İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi'ne devam ederek 1917'de burayı bitirmiş, bu okullardan çok iyi derece ile mezun olmuştur. Daha sonra İstanbul Dârülfünunu Tıp Medresesi'ne bağlı Dişçi Mektebi Âlisi'ni (Yüksek Dişçilik Okulu'nu) 1928 yılında bitirerek diploma almıştır³⁶⁹.

1914'te Fatih Numune Mektebi Terbiyei Bedeniye (Beden Eğitimi) Öğretmenliği'ne başlamış, 1919'da Kandilli Kız Lisesi Ulumu Tabiiye Öğretmeni olmuş, burada 1922'ye kadar görev yapmıştır. Bu görevde iken izinli olarak Berlin'e giderek üç yıl kaldığı Almanya'da mesleği ile ilgili olarak incelemelerde bulunmuştur. 20 Eylül 1924'te Selçuk Hatun Kız sanayi Mektebi Teknoloji Muallimi olarak göreve başlayarak burada 31 Ağustos 1926'ya kadar kalmış, 1 Eylül 1926'da Üsküdar Kız Sanayi Mektebi Malumatı Fenniye ve Tabiiye Muallimliği'ne getirilmiştir. 1931'e kadar burada görev yapmış, 1931'de Tokat Orta Mektep Tabiiye Muallimliği'ne başlamış, milletvekili seçilerek Meclis'e katıldığı 3 Nisan 1939'a kadar bu görevde bulunmuştur. İki dönem milletvekilliğinden sonra, isteği üzerine, 1944'te emekliye ayrılmıştır³⁷⁰.

31 Mart 1939'da Tokat seçim bölgesinden milletvekili seçilerek, öğretmenlik görevinden ayrılmıştır³⁷¹. Muammer Develi, 3 Nisan 1939'da yemin ederek Meclis'e katılmış, 10 Nisan 1939'da milletvekili tutanağı onaylanarak aynı tarihte Dilekçe Komisyonu Üyesi olarak seçilmiştir. 8 Mart 1943–14 Haziran 1946 yıllarını kapsayan VII. Dönem boyunca da Tokat'tan milletvekili seçilmiştir. Almanca ve Fransızca bilen Develi, Tokat Türk Hava Kurumu Kadınlar Kolu Başkanlığı'nda bulunmuştur³⁷².

Milletvekili seçildiğinde eşinden ayrılmıştır ve bir çocuğu vardır³⁷³. 27 Mayıs 1959 yılında vefat etmiştir³⁷⁴.

³⁶⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1122.

³⁷⁰ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.698.

³⁷¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1122.

³⁷² Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, ss.697–698.

³⁷³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1122.

³⁷⁴ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.697.

1.3.1.7. Salise ABANOZOĞLU

1904'te Trabzon'da doğan Salise Abanozoğu'nun, babası Sıhhiye müfettişlerinden Doktor Abdülkerim Bey, annesi Hafize Asiye Hanım'dır³⁷⁵.

İlköğrenimini Trabzon'da ve Bursa Malhatun Mektebi'nde yaparak Bursa Kız Muallim Mektebi'ni bitirmiştir. 1920'de Rize İnas Mektebi'nde öğretmenliğe başlamış, 1921'de Trabzon İçkale Kız İlk Mektebi Matematik Öğretmenliği'ne atanmış, evlenerek 15 Eylül 1925'te bu görevden ayrılmıştır. 31 Mart 1939–15 Ocak 1943 yılları arasında VI. dönemde Trabzon Milletvekili seçilmiştir. Meclis çalışmalarına, 3 Nisan 1939'da katılan Abanozoğlu, dönem boyunca Dâhiliye Encümeni Üyeliği'nde bulunmuştur. 8 Mart 1943–14 Haziran 1946 yılları arasında VII. dönemde tekrar Trabzon Milletvekili olarak görev yaptıktan sonra 23 Şubat 1954'te malulen emekli olmuştur. Mahmut Celalettin (1901–1980) Bey'le evlenmiş, Piruze Kurbay ve Gülüm'ün annesidir. 10 Ekim 1983'te Ankara'da vefat etmiştir³⁷⁶. Yabancı dili Fransızca'dır³⁷⁷.

1.3.2. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

1.3.2.1. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

VI. Dönem'de seçilen kadın milletvekillerimizden Mebrure Gönenç; Amerikan Koleji'nden, Belkıs Rauf Baykan; Dârülfünun Tabiiye Şubesi'nden³⁷⁸, Türkan Örs (Baştuğ); Üniversite'nin Felsefe Bölümü'nden, Fatma Memik; Tıp Fakültesi'nden³⁷⁹, Nakiye Elgün; Kız Öğretmen Okulu'ndan, Fakihe Öymen; İstanbul Dârülfünun'un Coğrafya Şubesi'nden, Benal Nevzad (İştar) Arıman; Sorbon Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden, Şehime Yunus; Fen Fakültesi'nden, Hacer Dicle; Kız Öğretmen Okulu'ndan, Mihri İffet Pektaş; Amerikan Koleji'nden, Meliha Ulaş; Dârülfünun'un Edebiyat Şubesi'nden, Sabiha Gökçül (Erbay); Yüksek Öğretmen Okulu'ndan, Şemsa İşcen; Fen Fakültesi'nden Mergube Gürleyük; Rüştüye'den, Muammer Develi; Fen Fakültesi ve Dişçi Okulu'ndan, Salise Abanozoğlu; Öğretmen Okulu'ndan³⁸⁰ mezun olmuşlardır.

³⁷⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1125.

³⁷⁶ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943), 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, ss.712–713.

³⁷⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1125.

³⁷⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 868, 1019.

³⁷⁹ Gökçimen vd., Age., s. 273.

³⁸⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:904, 913, 915, 1071, 1075, 943, 959, 883, 1112, 1118, 1122, 1125.

VI. Dönemin kadın milletvekillerinden Amerikan Koleji mezunu 2 kişi, üniversite mezunu 9 kişi, Öğretmen Okulu mezunu 4 kişi, ortaokul mezunu 1 kişidir. Görüldüğü gibi bu dönemin kadın milletvekillerinin çoğunluğu üniversite mezunudur.

1.3.2.2. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

VI. Dönemde seçilen kadın milletvekillerimizin, milletvekili seçilmeden önceki meslekleri şunlardır: Mebrure Gönenç; Öğretmen ve Mersin Belediye Meclisi Üyesi, Belkıs Rauf Baykan; Öğretmen, Türkan Örs (Baştuğ) ; Öğretmen, Fatma Memik; Doktor, Nakiye Elgün; Öğretmen, İstanbul Umumi Meclisi Üyesi, Fakihe Öymen; Okul Müdürü, Öğretmen, Benal Nevzad (İştar) Arıman; Yazar, Belediye ve CHF Vilayet İdare Heyeti Üyesi, Şehime Yunus; Öğretmen, İzmir İl Yönetim Kurulu Üyesi ve İzmir Halkevi Başkanı, Hacer Dicle; Öğretmen, Vilayet Daimi Encümeni Üyesi ve CHP İl Yönetim Kurulu Üyesi, Mihri İffet Pektaş; Öğretmen, Meliha Ulaş; Öğretmen, Sabiha Gökçül (Erbay) ; Öğretmen, Şemsa İşcen; Öğretmen, Seyhan Vilayeti Umumi Meclis Azası³⁸¹, Mergube Gürleyük; Meclisi Umumi ve Belediye Azası³⁸², Muammer Develi; Öğretmen, Tokat Türk Hava Kurumu Kadınlar Kolu Başkanı, Salise Abanozoğlu; Öğretmen'dir³⁸³.

VI. Dönem'de seçilen milletvekillerinden 13 öğretmen (milletvekillerinden biri okul müdürlüğü diğeri de dışı okulunu bitirmiş, ancak dış doktorluğu yapmamış, öğretmenlik yapmıştır) , biri yazar, diğeri de doktordur. Bu dönemde de kadın milletvekillerinin çoğunluğu öğretmendir.

1.3.2.3. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

VI. Dönem'de seçilen kadın milletvekillerinden Mebrure Gönenç; İngilizce ve Fransızca, Belkıs Rauf Baykan; Fransızca, Türkan Örs Baştuğ; Fransızca³⁸⁴, Fatma Memik; Fransızca³⁸⁵, Fakihe Öymen; Fransızca, Benal Nevzad (İştar); Fransızca, Farsça, Rumca³⁸⁶, Şehime Yunus; Fransızca, Hacer Dicle; Almanca, Mihri İffet Pektaş;

³⁸¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 868, 1019, Nu.: Y., 899, 904, 913, 915, 1071, 1075, 943, 959, 883, 1112.

³⁸² Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.672.

³⁸³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 1122, 1125.

³⁸⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, 868, 1019, No:Y.

³⁸⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:899.

³⁸⁶ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM Donem 05 Cilt 2 (1935-1939), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 28, Ankara 2006, ss.105, 367-368.

Fransızca, İngilizce, Meliha Ulaş; İngilizce ve Fransızca, Şemsa İşcen; Fransızca, Muammer Develi; Almanca ve Fransızca, Salise Abanozoğlu; Fransızca³⁸⁷ bilmektedir.

VI. Dönemin kadın milletvekillerinden 13 tanesi en az bir yabancı dil bilmekte, bu milletvekillerinden 5 tanesi iki yabancı dil, 1 tanesi de 3 yabancı dil bilmektedir. Bir kişi dışında (Hacer Dicle Almanca bilmektedir) bu dönemin dil bilen kadın milletvekillerinin ortak yabancı dili Fransızca'dır.

1.3.2.4. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

Mebrure Gönenç, 26 Mart 1939'da 694 oyla Afyonkarahisar Mebusu seçilmiş, Meclis'e 3 Nisan 1939'da katılarak; V. dönemde olduğu gibi VI. dönemde de Nafia Encümeni'ne üye seçilmiştir. Ayrıca Hatay halkının askerlik işlerini ve Hatay Vilayeti'nin kurulması hakkındaki kanun layihasını görüşmek üzere oluşturulan; Başvekâlet'e bağlı Matbuat Umum Müdürlüğü teşkili ile asker ailelerine yardım yapılması hakkındaki kanun layihasını görüşmek için kurulan geçici encümenlerde üye; ikinci defa görüşülen Başvekâlet'e bağlı Matbuat Umum Müdürlüğü kurulmasına dair geçici encümende kâtip olarak görev almıştır³⁸⁸. Mebrure Gönenç, Devlet Memurları Aylıklarıyla İlgili Kanun nedeniyle söz almıştır³⁸⁹.

26 Mart 1939'da 553 oyla Antalya Mebusu seçilen Türkan Örs, 3 Nisan 1939'da Meclis çalışmalarına katılmıştır. Dönem boyunca Maarif Encümeni'nde üyelik yapmıştır. Ek olarak, Yüksek Mühendis ve Teknik Okulları'nın Maarif Vekâleti'ne devri hakkında kurulan geçici encümende aza ve kâtip olarak görev almıştır³⁹⁰. Türkan Örs, 1939 yılı Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi, İspirto ve İspirtolu İçkiler Tekel Kanunu, 1941 yılı Gümrük ve Tekel Bakanlığı bütçesi ve 1941 yılı Tekel Genel Müdürlüğü Bütçe Kanunu nedeniyle Meclis'te söz alarak konuşmuştur³⁹¹.

Fatma Memik, 453 oyla 30 Mart 1939'da Edirne Milletvekili seçilerek, 3 Nisan 1939'da Meclis'e katılmıştır. Bu dönemde de Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni Kâtipliği'nde bulunarak, dönem boyunca aynı görevi yerine getirmiştir. Ayrıca, Hatay

³⁸⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 1071, 1075, 943, 959, 1112, 1122, 1125.

³⁸⁸ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.9.

³⁸⁹ *TBMM Z.C.*, VI/3, (19.6.1939), s.238.

³⁹⁰ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.58.

³⁹¹ *TBMM Z.C.*, VI/2, (25.5.1939), s.256; VI/25, (22.5.1942), s.247; VI/18, (26.5.1942), s.175; VI/18, B:60, s.339.

halkının askerlik işlerine ve Hatay İli'nin kurulması hakkındaki kanun layihasını görüşmek için oluşturulan geçici encümende üye olarak görev yapmıştır³⁹². Fatma Memik bu dönemde 1939 yılı Bayındırlık Bakanlığı bütçesi, Ulaştırma Bakanlığı bütçesi ve çiftçi mallarının korunması konuları nedeniyle Meclis'te söz almıştır³⁹³.

Nakiye Elgün, 27 Mart 1939'da 781 oy alarak Erzurum Milletvekili seçilerek, Meclis'e 3 Nisan 1939'da katılıp, dönem boyunca Dâhiliye Encümeni Üyesi olarak görev almıştır. Bundan başka, asker ailelerine yapılacak yardım hakkındaki; köy okulları ve enstitülerini teşkilatlandırma kanun layihasını görüşmek için kurulan; Bursa'da yollara sarf edilecek paranın kararlaştırılması hakkındaki kanun layihasını görüşmek için oluşturulan geçici encümenlerde üye olarak görev yapmıştır³⁹⁴. Nakiye Elgün VI. Dönemde 1939 yılı bütçesi, Maliye Bakanlığı'nın bütçesi, Milli Koruma Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilip, bu konuda bazı maddeler eklenmesi ve Erzincan felaket bölgesindeki izlenimlerine dair sözlerini Meclis'te aktarmıştır³⁹⁵.

Bu dönemde kadın hakları ve bunların suistimal edilmesi ile ilgili olarak kadın milletvekilleri söz alıp konuşmuşlar ve sataşmalara cevap vermişlerdir. Örneğin Bursa Milletvekili Naci Tınaz'ın Meclis'te, tasarruf ve israf konusu konuşulurken, kadınları israf konusunda suçlaması üzerine, Nakiye Elgün söz alarak; "İstiklal Harbi'nde malının yüzde kırkını milletine hediye eden Türk camiası içinde kadınlar da vardır, beraberdir. Küçük bir zümrenin kendi zevki için bunu kullanması ve israf etmesi bütün Türk kadınına mal edilemez. Bu yüzden ekonomik mücadeleden ayrı kalınacağı delili olamaz. Onlar da sizinle beraber yürüyecek, onlar da bu mücadeleyi yapacaktır"³⁹⁶ şeklinde karşılık vermesi sataşmalara verilen cevaba örnektir. Şehime Yunus, bu dönemde Köy Okulları ve Enstitüleri Kuruluş Kanunu'nda değişiklik yapılmasıyla ilgili teklifte bulunmuştur³⁹⁷.

Fakihe Öymen; 26 Mart 1939'da 1525 oyla İstanbul Milletvekili seçilerek, Meclis'e 3 Nisan 1939'da katılmıştır. Dönem boyunca, Bütçe Encümeni Kâtipliği

³⁹² Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.229.

³⁹³ *TBMM Z.C.*, VI/2, (26.5.1939), s.304; VI/25, (27.5.1942), s.347; VI/19, (18.6.1941), s.87,91.

³⁹⁴ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943) , 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.269.

³⁹⁵ *TBMM Z.C.*, VI/2, (22.5.1939), s.150; VI/25, (25.5.1942), s.282; VI/23, (30.1.1942), s.173; VI/8, (18.1.1940), s.161.

³⁹⁶ Kaplan, Age., s.218.

³⁹⁷ *TBMM T.D.*, VII/20, (19.11.1945), s.24.

görevinde bulunmuştur. Ayrıca, Hatay halkının askerlik işlerine ve Hatay Vilayeti'nin kurulması hakkındaki kanun layihasını görüşmek üzere oluşturulan geçici encümende kâtiplik yapmıştır³⁹⁸. Fakihe Öymen VI. Dönemde Maliye Bakanlığı bütçesi nedeniyle Meclis'te söz alarak görüş bildirmiştir³⁹⁹.

Varlık Vergisi, savaş yıllarında elde edilen servet ve kazançlara, hatta bir ölçüde de “müsadere görüntüsü altında, Hükümet tarafından el konulmasına imkân tanıyan bir düzenleme şeklinde” görülmüştür⁴⁰⁰. Mebrure Gönenç, Belkıs Baykan, Fatma Memik, Nakiye Elgün, Fakihe Öymen, Benal Arıman, Şehime Yunus, Hacer Dicle, Mihri Pektaş, Sabiha Gökçül, Mergube Gürleyük, Salise Abanozoğlu Varlık Vergisi Kanunu'na kabul oyu verenlerdendir⁴⁰¹.

Benal Arıman, 26 Mart 1939'da 1291 oyla İzmir Milletvekili seçilmiş, 3 Nisan 1939'da Meclis'e katılmıştır. Dönem boyunca İktisat Encümeni Üyeliği yapmıştır. Gümrük Kanunu geçici encümeninde ve İktisat Encümeni'nde görev almıştır⁴⁰². Milli Savunma Bakanlığı 1938 yılı bütçesi nedeniyle kanun teklifinde bulunmuştur⁴⁰³.

Mergube Gürleyük, Milli Savunma Bakanlığı 1938 mali yılı bütçesi, 1938 yılı Genel Bütçe Kanunu, Hudut ve Sahiller Genel Müdürlüğü bütçesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü 1938 mali yılı bütçesi, Türkiye – Almanya arasında imzalanan kredi anlaşmasının onayı konularında meclis çalışmalarına katılmıştır. 17 Nisan 1940'da kabul edilen 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu, çalışmalarına katılmıştır. Köy Enstitüleri'ne öğretmen yetiştirmek amacıyla 1942–1943 öğretim yılında Ankara Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ne bir Yüksek Köy Enstitüsü eklenmiştir. Mergube Gürleyük, Köy Enstitüleri Kanunu'na⁴⁰⁴, Varlık Vergisi Hakkındaki Kanuna kabul oyu vermiştir⁴⁰⁵. Divanı Muhasebat Encümeni'nde görev almıştır⁴⁰⁶.

³⁹⁸ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943), 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.360.

³⁹⁹ *TBMM Z.C.*, VI/25, (25.5.1942), s.283.

⁴⁰⁰ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939–1943), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No:36, Ankara 2004, s.1548.

⁴⁰¹ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939–1943), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No:36, Ankara 2004, s.1543.

⁴⁰² Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939–15 Ocak 1943), 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.376.

⁴⁰³ *TBMM Z.C.*, VI/1, (10.4.1939), s.19; VI/1, (14.4.1939), s.34.

⁴⁰⁴ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939–1943), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No:36, Ankara 2004, s.1394,1395.

⁴⁰⁵ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939–1943), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No:36, Ankara 2004, s.1544.

Meliha Ulaş, 27 Mart 1939'da 783 oyla Samsun Milletvekili seçilerek, 3 Nisan 1939'da Meclis'e katılmıştır. Arzuhal Encümeni Kâtibi, Gümrük ve İnhisarlar Encümeni Üyesi olarak görev yapmıştır. Meliha Ulaş, 1939 yılı Tekel Umum Müdürlüğü'nün bütçe kanunu nedeniyle görüş bildirmiştir⁴⁰⁷.

Belkıs Baykan; Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi, 1940 yılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesi, Şehime Yunus; 1939 yılı Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi⁴⁰⁸, Hacer Dicle 1939 yılı Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Memurları Kanunu ve ilkokul öğretmenlerinin kadroları, ödül ve cezalandırılmalarına dair kanunlar⁴⁰⁹, Salise Abanozolu 1940 yılı tarım bakanlığı bütçesiyle ilgili söz alarak⁴¹⁰ Meclis çalışmalarına katılmışlardır.

Meliha Ulaş'ın 17 Temmuz 1942 günü İstanbul'da vefat ettiği, Başbakanlık'ın 22 Temmuz 1942 gün ve 6-1103/2848 sayılı tezkeresi, genel kurulun 3 Temmuz 1942 günlü 76. oturumunda okunmuştur⁴¹¹. Meliha Ulaş, VI. dönemde milletvekilliği devam ederken vefat etmiştir. Meliha Ulaş'ın yerine, V. Dönem Balıkesir Milletvekili Sabiha Gökçül, 9 Ağustos 1942'de yapılan ara seçimde 642 oyla Samsun Milletvekili seçilerek, 11 Ağustos 1942'de Meclis'e katılmıştır. Yeni Samsun Milletvekili Sabiha Gökçül Erbay, 12 Ağustos 1942'de yemin ederek milletvekili tutanağını almıştır. 1942 mali yılı bütçesi varlık vergisi kanun teklifi nedeniyle söz almıştır⁴¹². Gümrük ve İnhisarlar Encümeni'ne Üye seçilmiştir⁴¹³.

Mihri Pektaş, 26 Mart 1939'da 939 oyla Malatya Milletvekili seçilerek, 3 Nisan 1939'da Meclis çalışmalarına katılmıştır. Dönem içinde Kütüphane, Divan-ı Muhasebat Encümenlerine Üye seçilmiştir⁴¹⁴. Mihri Pektaş, 1939 yılı Tekel Umum Müdürlüğü'nün bütçe kanunu nedeniyle söz alarak meclis çalışmalarına katılmıştır⁴¹⁵.

⁴⁰⁶ İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939-1943), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No:36, Ankara 2004, s.3361.

⁴⁰⁷ *TBMM Z.C.*, VI/2, (24.5.1939), s.225.

⁴⁰⁸ *TBMM Z.C.*, VI/2, (25.5.1939), s.264.

⁴⁰⁹ *TBMM Z.C.*, VI/2, (25.5.1939), s.248; VI/3, (12.6.1939), s.111; VI/30, B:27, ss.152-156.

⁴¹⁰ *TBMM Z.C.*, VI/11, (28.5.1940), s.340.

⁴¹¹ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943), 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.621.

⁴¹² *TBMM Z.C.*, VI/27, (12.8.1942), s.61; VI/28, (11.11.1942), s.34.

⁴¹³ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943), 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.625.

⁴¹⁴ Ş. Şenal Günay, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943), 5. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. No:39, Ankara 2007, s.521.

⁴¹⁵ *TBMM Z.C.*, VI/2, (10.5.1939), s.45.

Muammer Develi, Milli Savunma Bakanlığı'nın 1938 yılı bütçesi, Hudut ve Sahiller Genel Müdürlüğü 1939 yılı bütçesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü 1938 mali yılı bütçesi ve Türkiye – Almanya arasında imzalanan kredi anlaşmasının kabulü hakkında kanunlarla ilgili söz alarak Meclis çalışmalarına katılmıştır⁴¹⁶.

Hacer Dicle, Meclis'te daha çok eğitim konularına deyinmiştir. İlk konuşması Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi ile ilgilidir. Milli kültürün önemini vurgulamış, bu ideal için fikir ve hareketin beraber yürümesinin zorunlu olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerin terfi sorunu hakkında ise mesleğin kutsallığından ve birinci sınıfı okutan öğretmenlerin öneminden söz etmiştir⁴¹⁷.

1.3.2.5. VI. Dönem Kadın Milletvekilleriyle İlgili Nükteler

VI. dönem kadın milletvekillerimizden olan Hacer Dicle, Kastamonu milletvekilidir. Meclis kayıtlarında yer alan tercümeihal kâğıdında bildiği diller bölümüne “Almanca okur, yazar, tercüme eder, konuşmam”⁴¹⁸ şeklinde detaylı bir bilgi yazmıştır. Dil bilmeyen milletvekillerimiz “bildiği diller” bölümünü boş bıraktıkları gibi, dili ne derece bildiklerini belirtmekten de çekinmemişlerdir.

Benal Nevzat (İştar) Arıman İzmir milletvekilimizdir. VI. dönemde de seçilenlerdendir. Meclis kayıtlarında yer alan tercümeihal kâğıdında “meslek ve iş-gücü” bölümüne “yazı yazmak”⁴¹⁹ şeklinde mesleğini yazmıştır. Milletvekilimiz Sorbon Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bölümü'nden mezundur. Çalışmamızda bu milletvekilimizin faaliyetlerinden ve eserlerinden yola çıkarak mesleği yazarlık olarak belirtilmiştir. 1939 yılında yazarlığın bir meslek olarak görülmediği düşünülebilir. Benal Nevzat (İştar)'ın edebi, toplumsal ve kadınlığa dair gazeteler çıkardığı, yazılar yazdığı, konferanslar verdiği, şiirler, tiyatro piyesleri ve basılmamış iki tane roman yazdığı verdiği bilgiler arasındadır.

⁴¹⁶ TBMM Z.C., VI/1, (14.4.1939), s.45; VI/2, (3.5.1939), s. 8, 11; VI/2, (8.5.1939), s. 34.

⁴¹⁷ Mustafa Eski, “Yakın Tarihimizde Kastamonulu Kadınlar”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı:34, Mart 1996, ss. 253-254.

⁴¹⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 1075.

⁴¹⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:915.

Tablo 1.7. VI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI ENCÜMENİN ADI
Mebrure GÖNENÇ	Nafia Encümeni
Belkıs Rauf BAYKAN	Maarif Encümeni
Türkan ÖRS (BAŞTUĞ)	Maarif Encümeni
Fatma MEMİK	Sihhat ve İctimai Muavenet Encümeni
Nakiye ELGÜN	Dâhiliye Encümeni
Fakihe ÖYMEN	Bütçe Encümeni
Benal Nevzad (İŞTAR) ARIMAN	İktisat Encümeni
Şehime YUNUS	Maarif Encümeni
Hacer DİCLE	Divanı Muhasebat Encümeni
Mihri İffet PEKTAŞ	Divanı Muhasebat Encümeni
Meliha ULAŞ	Gümrük ve İnhisarlar Encümeni
Sabiha GÖKÇÜL (ERBAY)	Gümrük ve İnhisarlar Encümeni
Şemsa İŞCEN	İktisat Encümeni
Mergube GÜRLEYÜK	Divanı Muhasebat Encümeni
Muammer DEVELİ	Arzuhal Encümeni
Salise ABANOZOĞLU	Dâhiliye Encümeni

Tablo 1.8. VI. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİLİ	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Mebrure GÖNENÇ	Evli (2 çocuklu)	Amerikan Koleji	Öğretmen	İngilizce-Fransızca	Milletvekili
Belkıs Rauf BAYKAN	Evli (2 çocuklu)	Üniversite	Öğretmen	Fransızca	Öğretmen
Türkan ÖRS (BAŞTUĞ)	Bekâr	Üniversite	Öğretmen	Fransızca	Milletvekili
Fatma MEMİK	Bekâr	Tıp Fakültesi	Doktor	Fransızca	Milletvekili
Nakiye ELGÜN	Bekâr	Kız Öğretmen Okulu	Öğretmen	-	Milletvekili
Fakihe ÖYMEN	Evli	Dârülfünun	Öğretmen	Fransızca	Milletvekili
Benal Nevzad (İŞTAR) ARIMAN	Bekâr	Sorbon Üniversitesi	Yazar	Fransızca-Rumca	Milletvekili
Şehime YUNUS	Evli (1 çocuk)	Fen Fakültesi	Öğretmen	Fransızca	Öğretmen-İzmir Halkevi Başkanı
Hacer DİCLE	Evli (2 çocuklu)	Kız Öğretmen Okulu	Öğretmen	Almanca	Encümen Üyesi
Mihri İffet PEKTAŞ	Evli (2 çocuklu)	Amerikan Kız Koleji	Öğretmen	Fransızca-İngilizce	Milletvekili
Meliha ULAŞ	Evli	Dârülfünun	Öğretmen	İngilizce-Fransızca	Milletvekili
Sabiha GÖKÇÜL ERBAY	Bekâr	Öğretmen Okulu	Öğretmen	-	Milletvekili
Şemsa İŞCEN	Evli (2 çocuklu)	Fen Fakültesi	Öğretmen	Fransızca	Seyhan Vilayeti Meclisi Üyesi
Mergube GÜRLEYÜK	Dul	Rüştiye	-	-	Bld. Meclis Üyesi
Muammer DEVELİ	Dul (1 çocuklu)	Fen Fakültesi ve Dişçi Okulu	Öğretmen	Almanca-Fransızca	Öğretmen
Salise ABANOZOĞLU	Evli (2 çocuklu)	Öğretmen Okulu	Öğretmen	Fransızca	Öğretmen

1.4. VII. DÖNEM (1943–1946) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 1.9. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NUMARASI	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Mebrure GÖNENÇ	AFYON	CHP
2	Belkıs BAYKAN	ANKARA	CHP
3	Emine Mebrure AKSOLEY	ANKARA	CHP
4	Fatma MEMİK	EDİRNE	CHP
5	Nakiye ELGÜN	ERZURUM	CHP
6	Hasene ILGAZ	HATAY	CHP
7	Fakihe ÖYMEN	İSTANBUL	CHP
8	Benal ARIMAN	İZMİR	CHP
9	Şehime YUNUS	İZMİR	CHP
10	Tezer TAŞKIRAN	KASTAMONU	CHP
11	Mihri PEKTAŞ	MALATYA	CHP
12	Saada Emin KAATÇILAR	MANİSA	CHP
13	Sabiha GÖKÇÜL (ERBAY)	SAMSUN	CHP
14	Şemsa İŞCEN	SEYHAN	CHP
15	Muammer DEVELİ	TOKAT	CHP
16	Salise ABANOZOĞLU	TRABZON	CHP

1.4.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

VII. dönemde seçilen milletvekillerinden Mebrure Gönenc, V.–VI. dönemlerde, Belkıs Baykan VI. dönemde, Fatma Memik V.-VI. dönemlerde, Nakiye Elgün V.-VI. dönemlerde, Fakihe Öymen V.-VI. dönemlerde, Benal Arıman V.-VI. dönemlerde, Şehime Yunus VI. dönemde, Mihri Pektas V.-VI. dönemlerde, Sabiha Gökçül Erbay V.-VI. dönemlerde, Şemsa İşcen VI. dönemde, Muammer Develi VI. dönemde, Salise Abanozoğlu VI. dönemde de milletvekili seçilmiş olduğundan özgeçmişlerine ilgili dönemlerde yer verilmiştir. Bu milletvekillerinin sadece bu dönemdeki Meclis çalışmalarına yer verilecektir.

1.4.1.1. Emine Mebrure AKSOLEY

1902 yılında Selanik'te doğmuştur. Halit Güran Bey ile Fatma Hanım'ın kızlarıdır. Babası Halit Güran Bey İstihkâm binbaşılığında emeklidir. İstanbulludur. Büyükbabası 3'üncü Ordu Esliha Müfettişi Birinci Ferik Mehmet Sezai Paşa'dır. Sinopludur. Annesi Lüleburgaz'da çiftçi Bilgicizadelerden Ali Aşkî Bey'in kızı Fatma Güran'dır Mebrure Aksoley, Balkan Harbi'ne kadar Selanik'te kalmış, I. Dünya

Savaşı'nda Bandırma ve Alaşehir'de bulunmuş, mütareke ve işgal yıllarında İzmir'de başladığı lise tahsilini İstanbul Çamlıca Lisesi'nde 1921'de bitirmiştir⁴²⁰.

1922'de Milli Mücadele'ye babasının katılması nedeniyle Ankara'ya gelmiştir. 1923'te Dr. Mühendis Yarbay İhsan Aksoley ile evlenmiştir. Eşinin tahsilinden dolayı, Almanya, Fransa, İngiltere ve Macaristan'da bulunmuştur. Almanya'da sosyal kurumlarda incelemelerde bulunmuş, 1935'te Ankara Hukuk Fakültesi'ne başlamış, 1938'de buradan mezun olmuştur. 1938'de Ankara Halkevi Köycülük İş Kolu'na girmiş, 1939'da Erzincan felaketzedelerine yardım komitesi ile işbirliği yapmıştır. 1940–1941 yıllarında Yardım Sevenler Cemiyeti'nin Umumi Kâtipliği'ni yapmıştır. VII. Dönem milletvekili seçildiği 1943 yılında bu cemiyetin umumi müfettişliğini yapmıştır. C.H.P.'nin Çankaya Ocağı'nın üyesi ve ocağın başkanıdır. Seçildiğinde Kavaklıdere Halk Dağıtım Birliği'nin başkan vekilliğini yapmaktadır⁴²¹.

Mebrure Aksoley Almanca ve Fransızca bilmektedir. VII. ve VIII. Dönem Ankara Milletvekiliği yapmıştır. Kurucu Meclis'te C.H.P. Temsilcisi olarak yer almıştır. Cumhuriyet Senatosu'nun 7 Haziran 1964'te yapılan üçte bir yenileme seçiminde C.H.P. adayı olarak İstanbul Üyeliğine seçilmiştir. Senato'da Millî Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonlarında Üye olarak çalışmıştır⁴²². 1984 yılında vefat etmiştir⁴²³.

1.4.1.2. Hasene ILGAZ

1902 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Safranbolu'lu Mehmet Fevzi Bey, annesi Kemaliye'li Hatice Hanım'dır⁴²⁴. Rüştüye ve Numune okullarından sonra İstanbul Kız Öğretmen Okulu'nu bitirmiştir. 1920 yılında Ressam Sabri Bey ile evlenmiştir. Çapa Öğretmen Okulu'nda görev almış, buradaki öğretmenliği sırasında üniversitedeki Devrim Tarihi derslerini de takip etmiş ve böylece hitabet özelliği gelişmiştir. Birçok konuda ideal çalışma ortamını, Şehremini Halkevinde bulmuş, Kurtuluş Savaşı'na bizzat katılanların anılarını dinleyerek kitaplaştırmıştır. 1941 yılında Cağaloğlu'nda bir kız yurdu açtırmıştır. 1943–1950 yılları arasında iki dönem milletvekiliği yapmıştır. Mebus seçilene kadar başöğretmenlik görevini sürdürmüştür.

⁴²⁰ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, 1. Cilt, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Yay., No.: 16, Ankara 1998, ss. 585–586.

⁴²¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1178.

⁴²² Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, 1. Cilt, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Yay., No.: 16, Ankara 1998, ss. 585–586.

⁴²³ Gökçimen vd., *Age.*, s. 49.

⁴²⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1225.

Öğretmenlik, Halkevi Başkanlığı, Türk Kadınlar Birliği, Kadınlar Konseyi, Çocuk Dostları gibi 26 sosyal amaçlı derneğe başkanlık etmiş veya üyesi olmuştur. Atatürk'e 100. Yıl Armağanı, Kıbrıs Notları, Unutulmayan Yıllar dâhil 15 kitaba imzasını atmış, gazete ve dergilerde makaleler, röportajlar yazmıştır⁴²⁵.

1943 yılında Hatay'dan milletvekili seçilmiştir. Meclis kayıtlarında bir çocuğu olduğunu belirtmiştir. Ancak 1945 yılında, 23 yaşında ve ressam olan kızı Perihan'ı zatürreden kaybetmiştir. Ocak, nahiye ve kaza idare heyeti ve başkanlıklarında bulunmuştur. 1935'ten 1938'e kadar Şehremini Halkevi Başkanlığı, 1938'den milletvekili seçilene kadar C.H.P. Vilayet İdare Heyeti (İstanbul) Üyeliği yapmıştır⁴²⁶.

Öte yandan 1946'da Çorum Milletvekili seçildiğinde cezaevlerini dolaşarak, toplam 33 cezaevindeki incelemeleri sonucunda buralardaki verem hastalarını tesbit ettirmiş ve Bolu'ya aktarılmasını sağlamıştır. 1948'de Kıbrıs'tan Prof. Derviş Menizade'den aldığı bir davet üzerine Kıbrıs'a gitmiş ve orada 15 gün kalarak, oranın durumunu İsmet İnönü'ye rapor etmiştir. Böylece Kıbrıs'ın, TBMM'de konuşulmasını sağlamıştır. Oradan 110 öğretmeni Türkiye'ye çağırarak, tüm ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamıştır. Kıbrıs'la ilgili iki kitap yazmış, Kıbrıslılar hizmetlerinden dolayı sokaklarından birine onun ismini vermişlerdir. Edirnekapı Şehitliği'nin düzenlenmesini sağlamış, kurucuları arasında yer alarak Türkiye Şehitlikleri İmar Vakfı'nda çalışmalarını sürdürmüştür. 1956'da meydana gelen Gönen depreminde okulsuz kalan çocukların, 3 ay süreyle evlerde misafir edilerek eğitim-öğretimlerini tamamlamalarını sağlamıştır⁴²⁷.

Fukaraperver, Çocuk Esirgeme, İlkokullar Yoksul Çocuklar, C.H.P. İş Bulma, Kurtarma Yurdu, Türk Dil Kurumu Kurucu Üyeliği ve Başkanlıklarında görev almıştır. Fatih ilçesi Hava Kurumu Başkanlığı görevinde bulunmuştur. Hasene Ilgaz Fransızca bilmektedir⁴²⁸. 2000 yılında vefat etmiştir⁴²⁹.

⁴²⁵ Ergun, Age., ss.114-115.

⁴²⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1225.

⁴²⁷ Ergun, Age., s.116.

⁴²⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1225.

⁴²⁹ Gökçimen vd., Age., s. 218.

1.4.1.3. Tezer TAŞKIRAN

Sitare ve Ahmet Ağaoğlu'nun kızı⁴³⁰ olarak 1903 yılında Bakü'de doğmuştur. İstanbul'da Bezmialem Lisesi'nden mezun olduktan sonra 1924 yılında İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden⁴³¹ diplomasını alan Tezer Taşkiran çalışkan ve sakin bir felsefe öğrencisi olmuştur. Ankara ve İstanbul'da felsefe öğretmenliği yapmış, Çapa Kız Öğretmen Okulu'nun ilk kadın müdürü olmuştur⁴³².

Tezer Taşkiran 1931 yılında Doktor Bekir Minutullah Taşkiran ile evlenerek⁴³³ Viyana'ya gitmiştir. Burada Freud Enstitüsü'ne devam etmiş, döndüğünde Çapa Kız Öğretmen Okulu Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir⁴³⁴.

1936'da Ankara'ya gelerek, önce Ortaöğretim Şube Müdürlüğü'nde, daha sonra Erkek Lisesi Felsefe Öğretmenliği'nde ve Kız Lisesi Müdürlüğü'nde çalışmıştır. Sağlık durumu nedeniyle müdürlükten ayrılıp, öğretmenliğe devam ettiği sırada⁴³⁵ 28 Şubat 1943'te Meclisi'e VII. dönem Kastamonu milletvekili olarak girmiştir⁴³⁶. İsmet İnönü, Tezer Hanım'ı Ankara Kız Lisesi Müdürlüğü'nden ve Milli Eğitim Şurası'nda tanımıştır. 1941 yılında kendisinin haberi olmadan onu seçim listesine eklemiştir. Samet Ağaoğlu'nun vekilliği beklenirken Tezer Hanım'ın vekil olduğu radyodan listeler okunurken öğrenilmiştir. Yardımseverler Derneği'nin kurucusu, Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin etkin bir üyesi olmuştur. Türk kadınının okur-yazar olmasına büyük katkı sağlamıştır. Uluslararası konferanslarda Türkiye'yi temsil etmiştir. 1957 yılında Moskova'da toplanan Kadın Hakları Semineri'ne katıldığı sırada rahatsızlandığı halde sonuna kadar görevini yerine getirmeye çalışmıştır⁴³⁷.

Yasama etkinliğini VIII. Dönemde de Kars'tan milletvekili seçilerek sürdürmüştür. Kars Milletvekili bulunduğu sırada IX. Dönem seçimlerine katılıp, 83.411 oy alarak 17 Mayıs 1950'de üçüncü kez milletvekili seçilmiştir. 22 Mayıs 1950'de Meclis'e gelmiş, tutanağı 4 Aralık 1950'de onaylanmıştır. Çeşitli ders kitapları ve araştırmaları yayınlanmıştır. Liseler için Mantık (1926), Stuart Mill'in Hayatı (1929),

⁴³⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1242.

⁴³¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1242.

⁴³² Ergun, Age., s.25.

⁴³³ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-IX Dönem (1950-1954), 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, s.612.

⁴³⁴ Ergun, Age., s.26.

⁴³⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1242.

⁴³⁶ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-IX Dönem (1950-1954), 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, s.613.

⁴³⁷ Ergun, Age., s.25, 26.

Türk Ahlakının İlkeleri (1939), Yurttaşlık Bilgisi (1939), Suçlu Çocuklar (1943), Kendin Seç Dağında (1943), Dede Korkut Masalları (1945), Vatandaşın El Kitabı (1971), Kadın Hakları (1971), Cumhuriyetin 50. Yılında Kadın Hakları (1973), Women in Turkey (1976) başlıca eserleridir⁴³⁸.

Müzminleşen ülserli kolit nedeniyle tedavi görse de 1979 yılında durumu giderek kötüleşmiş ve hayatını kaybetmiştir⁴³⁹. İngilizce, Fransızca ve Almanca bilen Tezer Taşkiran, 2 çocuk annesidir⁴⁴⁰.

Tezer Taşkiran'ın babası Ahmet Ağaoğlu, II. ve III. Dönem Kars Milletvekili, Meclisi Mebusan'ın III. Dönem'inde Karahisarısahip üyesi olarak görev yapmıştır. Kardeşi Samet Ağaoğlu, IX., X. ve XI. Dönem Manisa Milletvekili, Başbakan Yardımcılığı ve Çalışma, İşletmeler ve Sanayi Bakanlığı yapmıştır⁴⁴¹.

1.4.1.4. Saada Emin KAATÇILAR

1898 yılında İzmir'de doğmuştur. M. Emin Bey ve Kadriye Hanım'ın kızlarıdır. Tıp Eğitimi almış olup, Dâhiliye üzerine ihtisas yapmıştır. Fransızca bilmektedir. Milletvekili seçildiğinde bekâr olup, Serbest hekimlik yapmaktadır. Seçimden önce İzmir Vilayeti Umumi Meclis Üyeliği ve Kızılay İzmir Merkezi İdare Heyeti Kâtibi görevlerinde bulunmuştur. 979 oyla VII. dönem Manisa Milletvekili seçilen Dr. Kaatçılar, 2 Mart 1943'te seçim tutanağını almıştır⁴⁴². Tarihi bilinmemekle birlikte vefat eden kadın milletvekillerimizdendir⁴⁴³.

1.4.2. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

1.4.2.1. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

VII. Dönem milletvekillerinden Mebrure Gönenç Amerikan Koleji, Belkıs Baykan İstanbul Dârülfünü'nu Tabiiye Şubesi, Mebrure Aksoley Hukuk Fakültesi, Fatma Memik Tıp Fakültesi, Nakiye Elgün Öğretmen Okulu, Hasene Ilgaz Kız

⁴³⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-IX Dönem (1950-1954), 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, s.613,614.

⁴³⁹ Ergun, Age., s.25, 26.

⁴⁴⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1242

⁴⁴¹ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-IX Dönem (1950-1954), 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, s.614.

⁴⁴² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1263.

⁴⁴³ Gökçimen vd., Age., s. 238.

Öğretmen Okulu⁴⁴⁴, Fakihe Öymen İstanbul Dârülfünü'nu Coğrafya Şubesi, Benal Arıman Sorbon Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Şehime Yunus İstanbul Dârülfünü'nu Fen Fakültesi, Tezer Taşkiran Edebiyat Fakültesi (Felsefe)⁴⁴⁵, Mihri Pektaş Amerikan Kız Koleji, Saada Emin Kaatçılar Tıp Fakültesi⁴⁴⁶, Sabiha Gökçül Yüksek Öğretmen Okulu, Şemsa İşcen Fen Fakültesi Tabiiye Şubesi, Muammer Develi Fen Fakültesi ve Tıp Fakültesi Dışçı Okulu, Salise Abanozoğlu Öğretmen Okulu mezunudur. Kadın milletvekillerinin çoğunluğu üniversite mezunu olup, iyi eğitim almışlardır.

1.4.2.2. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

Milletvekili seçilmeden önce VII. Dönem kadın milletvekilleri şu mesleklerle uğraşmışlardır: Mebrure Gönenç öğretmen ve Mersin Belediye Meclis Üyesi, Belkıs Başkan öğretmen, Mebrure Aksoley C.H.P. Çankaya Ocak Başkanı (Sosyal Yardım), Fatma Memik doktor, Nakiye Elgün öğretmen ve İstanbul Umumi Meclisi Üyesi, Hasene Ilgaz öğretmen⁴⁴⁷, Fakihe Öymen okul müdürü ve öğretmen, Benal Arıman yazar, Belediye ve C.H.P. Vilayet İdare Heyeti Üyesi, Şehime Yunus öğretmen, İzmir İl Yönetim Kurulu Üyesi ve İzmir Halkevi Başkanı, Tezer Taşkiran okul müdürü ve öğretmen⁴⁴⁸, Mihri Pektaş öğretmen, Saada Emin Kaatçılar doktor, İzmir Vilayeti Umumi Meclis Üyesi ve Kızılay İzmir Merkezi İdare Heyeti Kâtibi⁴⁴⁹, Sabiha Gökçül öğretmen, Şemsa İşcen öğretmen, Seyhan Vilayet Umumi Meclis Üyesi, Muammer Develi öğretmen, Tokat Türk Hava Kurumu Kadınlar Kolu Başkanı, Salise Abanozoğlu öğretmendir.

VII. Dönemde milletvekili seçilerek meclise giren 16 kadın milletvekilinin 12 tanesinin mesleği öğretmenliktir. İki doktor, biri yazar, biri C.H.P. Çankaya Ocak Revidir. Bu dönemde de çoğunlukla mesleği öğretmen olan kadınlar milleti temsil etme görevini üstlenmişlerdir. Yine bu dönemde de buldukları illerin parti idare heyetlerinde görevli kadınlarımız vardır. Bu dönemde seçilen milletvekillerimizden Mebrure Aksoley, 1964'te Cumhuriyet Senatosu Üyeliği'ne seçilmiştir⁴⁵⁰.

⁴⁴⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1178, 1225.

⁴⁴⁵ Ergun, Age., s.26.

⁴⁴⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1263.

⁴⁴⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 1178, 1225.

⁴⁴⁸ Ergun, Age., s.26.

⁴⁴⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1263.

⁴⁵⁰ Gökçimen vd., Age., s. 50.

1.4.2.3. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

Bu dönemde seçilen kadın milletvekillerimizden Mebrure Gönenç İngilizce ve Fransızca, Belkıs Baykan Fransızca, Mebrure Aksoley Almanca ve Fransızca, Fatma Memik Fransızca, Hasene Ilgaz Fransızca⁴⁵¹, Fakihe Öymen Fransızca, Benal Arıman Fransızca, Farsça, Rumca, Şehime Yunus Fransızca, Tezer Taşkiran Fransızca, İngilizce, Almanca⁴⁵², Mihri Pektaş Fransızca, İngilizce, Saada Emin Kaatçılar Fransızca⁴⁵³, Şemsa İşcen Fransızca, Muammer Develi Almanca ve Fransızca, Salise Abanozoğlu Fransızca dillerini bilmektedir.

VII. Dönemde seçilen kadın milletvekillerimizden Nakiye Elgün ve Sabiha Gökçül'ün Meclis kayıtlarında yer alan özgeçmişlerinde dil bildiklerine dair bir bilgi yoktur. Diğer 14 milletvekilinin hepsinin bildiği ortak yabancı dil Fransızca'dır. Bunlardan; 14 kadın milletvekilinin ikisi (Benal Arıman ve Tezer Taşkiran) üç dil bilmekte, dördü (Mebrure Gönenç, Mebrure Aksoley, Mihri Pektaş ve Muammer Develi) iki dil bilmekte diğer sekiz milletvekili bir yabancı dil bilmektedir. Bu dönemde seçilen kadın milletvekillerimizin büyük çoğunluğu en az bir yabancı dili iyi bilmektedirler.

1.4.2.4. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

Maarif Encümeni'nde görev alan kadın milletvekillerimizden Şehime Yunus, hemen hemen her yıl değişikliğe uğrayan eğitim programlarının milli servete zarar verdiğinden şikâyet etmiş, kız çocuklarının günün birinde annelik görevini iyi yapabilmeleri için mutlaka eğitilmeleri gerektiğini vurgulamıştır⁴⁵⁴.

Belkıs Baykan; 1946 yılı Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi ve kaçakçılığın önlenmesi ve takibi hakkındaki kanunda değişiklik yapılması konularında⁴⁵⁵, Saada Emin Kaatçılar; Üniversiteler Kanunu, 1945 yılı yedi aylık Ekonomi Bakanlığı bütçesi, İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları, Analık Sigortaları Kanunu hakkında konuşmuşlardır⁴⁵⁶.

⁴⁵¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 1178, 1225.

⁴⁵² Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-IX Dönem (1950-1954), 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, s.612.

⁴⁵³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1263.

⁴⁵⁴ Kaplan, Age., s.210.

⁴⁵⁵ *TBMM T.D.*, VII/20, (21.12.1945), s.292; VII/18, (18.6.1945), s.290.

⁴⁵⁶ *TBMM T.D.*, VII/24, (10.6.1946), s.118; VII/24, (25.5.1945), s.384; VII/18, (15.6.1945), s.271.

Tezer Taşkıran; 1946 yılı Adalet Bakanlığı bütçesi, 1946 yılı Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi, Üniversiteler Kanunu, İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu, Toprak Mahsülleri Vergisi Kanunu ve Adalet Bakanlığı 1944 mali yılı bütçesi konularında konuşmuştur⁴⁵⁷. Milli Eğitim Komisyonu'nda çalışmıştır. Muhtaç çocuklar konusundaki kanun teklifinin geri verilmesine dair önergesi; Çiftçiyi Topraklandırma, Korumaya Muhtaç Çocuklar ve Emekli Sandığı Kanunları'nda değişiklik yapılması, Karslı Hasan Aydın ve Erzurumlu Kara Fatma'ya vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması konularında toplam 6 kanun teklifi; genel kurulda değişik 17 konuda 28 konuşması vardır. UNESCO Milli Komitesi üyesi olarak değişik ülkelerde yapılan toplantılara katılıp, yararlı etkinlikler göstermiştir⁴⁵⁸.

Mebrure Aksoley; 1946 yılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesi ve 1945 yılı yedi aylık Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesi hakkında söz almıştır⁴⁵⁹. Maliye Encümeni'ne seçilmiştir⁴⁶⁰.

Nakiye Elgün; 1945 yılı yedi aylık Ticaret Bakanlığı Bütçesi, 1946 yılı Bütçe Kanununa bağlı "A" işaretli cetvelde değişiklik yapılmasına dair kanun, bütçeden aylık ve ödenek alanlara birer aylık yardım yapılması, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı teşkilat ve memurini kanununun değiştirilecek maddeleri, 1944 yılı M.E.B. bütçesi, Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün onaylanması, uyuşmazlık mahkemesi teşkili, yer sarsıntısından önce ve sonra alınacak önlemlerle ilgili konuşmuştur⁴⁶¹.

Nakiye Elgün; kadın hakları konusunda söz alan milletvekillerimizden biridir. Cumhuriyet kanunlarının kadınlara haklar tanıdığını ve kadınların bunları hak ettiğini, verilen haklardan kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanması gerektiğini savunmuştur. Salise Abanozoğlu da bu konuyla ilgili olarak köy kadınlarının sırtında yük taşımalarının hem sağlık açısından zararlı olduğunu, hem de çirkin bir görüntüye sebep olduğunu, bu

⁴⁵⁷ TBMM T.D., VII/20, (19.12.1945), s.197; VII/20, (24.12.1945), s.325; VII/24, (12.6.1946), s. 193, 196, 199, 218; VII/18, (20.6.1945), s.329; VII/9, B:44, s.85; VII/90, (24.5.1944), s.245.

⁴⁵⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-IX Dönem (1950-1954), 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, s.613.

⁴⁵⁹ TBMM T.D., VII/20, B:19,s.445; VII/17, B:63,s:415.

⁴⁶⁰ Gökçimen vd., Age., s. 50.

⁴⁶¹ TBMM T.D., VII/17, (29.5.1945), s.474; VII/23, (8.5.1946), s.34; VII/16, (9.4.1945), s.27,28; VII/4, (7.7.1943), ss.49-57; VII/10, (25.5.1944), ss.264-269; VII/19, (15.8.1945), s.160; VII/19, (2.7.1945), s.17; VII/12, (18.7.1944), s.113.

yüzden ağır yüklerle kasaba ve şehirlere inmelerinin yasaklanması gerektiğini savunmuştur⁴⁶².

1946 yılında devlet borçlarının ödenmesi ve kredi sağlanması konuları mecliste gündeme geldiğinde, A.B.D. ile Türkiye arasında yapılan sözleşme sonunda yapılacak ödeme ile ilgili görüşmelerin yapıldığı toplantıda Nakiye Elgün söz almış ve Amerika ile Türkiye'nin yan yana çalışacaklarına olan inancını, Türkiye'nin barışa olan katkısının A.B.D. tarafından olumlu karşılandığını ifade etmiştir⁴⁶³.

Nakiye Elgün, ABD Başkanı Roosevelt'in ölümü üzerine duyulan üzüntünün ABD Kongresine bildirilmesine dair önerge vermiştir⁴⁶⁴.

Hasene Ilgaz; 1946 yılı Adalet Bakanlığı bütçesi, 1946 yılı Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi, Birleşmiş Milletler ve yardım konusu, İş ve İşçi Bulma Kurumu Kuruluş ve Görevleri Kanunu, Türkiye Emlak Kredi Bankası Kanunu, Üniversiteler Kanunu ve Milli Eğitim Bakanlığı 1944 mali yılı bütçesiyle ilgili olarak konuşmuştur⁴⁶⁵. Meclis Kütüphanesi ve Münakalat (Ulaştırma) Encümeni'nde görev almıştır⁴⁶⁶.

Fakihe Öymen'in Avrupa'daki savaşın sona ermesi nedeniyle ortaya konulan dileklerle ilgili önergesi vardır⁴⁶⁷.

Benal Arıman; Türkiye – Almanya arasında imzalanan kredi anlaşmasının onaylanması, Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçe kanunu tasarısı, Orman Genel Müdürlüğü Kanunu'nda değişiklik yapılması konularındaki çalışmalara katılmıştır⁴⁶⁸.

Şemsa İşcen; Posta, Telgraf, Telefon İşletme Genel Müdürlüğü 1944 mali yılı bütçe kanunu nedeniyle konuşmuştur⁴⁶⁹.

Sabiha Gökçül; Türkiye – Almanya arasında imzalanan kredi anlaşmasının onaylanması kanunu, Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçe kanunu

⁴⁶² Kaplan, Age., s.217.

⁴⁶³ Kaplan, Age., s.222.

⁴⁶⁴ TBMM T.D., VII/16, (13.4.1945), s.68,69.

⁴⁶⁵ TBMM T.D., VII/20, (20.12.1945), s.226; VII/20, (21.12.1945), s.289; VII/23, (8.5.1946), s.28; VII/23, (14.1.1946), s.32; VII/24, (14.6.1946), s.325; VII/24, (11.6.1946), s.166; VII/10, (25.5.1944), s.267.

⁴⁶⁶ Gökçimen vd., Age., s. 219.

⁴⁶⁷ TBMM T.D., VII/17, (11.5.1945), s.47.

⁴⁶⁸ TBMM T.D., VII/1, (7.4.1943), s.59; VII/2, (3.5.1943), s.8,11.

⁴⁶⁹ TBMM T.D., VII/10, (17.5.1944), s.96.

tasarısı ve Orman Genel Müdürlüğü'nün 1942 mali yılı bütçesinde değişiklik yapılmasına dair kanunla ilgili Meclis çalışmalarına katılmıştır⁴⁷⁰.

Mihri Pektaş; 1944 yılı bütçe kanununda değişiklik ve Milli Eğitim Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki kanuna ek kanun tasarılarıyla ilgili çalışmalara katılmıştır⁴⁷¹.

Saada Emin Kaatçılar, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni Üyeliği yapmıştır⁴⁷².

1.4.2.5. VII. Dönem Kadın Milletvekilleriyle İlgili Nükteler

İki dönem milletvekilliği yapan Hasene Ilgaz; Enderun Mektebi kökenli, saray mensubu bir babanın çocuğu olarak işgal altındaki bir şehirde Öğretmen Okulu'nda okumuştur. Hasene Ilgaz, işgalci komutanın okulu ziyaret ettiğinde gösterdikleri tepkinin büyüyerek meydanlara taşması sonucunda mitinglere katılmıştır⁴⁷³.

Hasene Hanım, hitabet özelliği güçlü bir öğretmendir. Öğrencileri arasında yumuşak üslubundan dolayı çok sevilmiştir. İzmir Suikasti dolayısıyla İstanbul Üniversitesi'nin bahçesinde yaptığı konuşmadan sonra ona tüm kapılar açılmıştır. İzmir Suikasti konulu iki kitabı TBMM tarafından basılmış ve bu kitaplar milletvekillerine satılmıştır⁴⁷⁴. Görüldüğü gibi Hasene Ilgaz'ın siyasi yaşantısı 1923'lerde başlamıştır. Aşama aşama birçok toplumsal görevin içinde yer alarak ve parti teşkilatlarında yıllarca çalışarak siyasal yaşama adımını atmıştır⁴⁷⁵.

1943 yılında Hatay'dan milletvekili seçilip Antakya'ya gittiğinde halkın, “mebus” kelimesini bilmediğini gören Hasene Ilgaz işinin zorluk derecesini anlamıştır. Çarşı, pazar dolaşp, çuvalların, sandalyelerin üzerine çıkıp halka kim olduğunu ve görevini anlatmıştır. Çevreyi tek tek dolaşarak eğitimin önemini anlatmış ve seçmenlerini bu konuda bilinçlendirmeye çalışmıştır⁴⁷⁶.

Hasene Ilgaz'ın, -Meclis'in genel tavrını göstermesi açısından- 3. Dönem Milletvekili seçilen Nakiye Elgün ile aralarında geçen şu konuşma dikkat çekicidir:

⁴⁷⁰ TBMM T.D., VII/1, (7.4.1943), s.59; VII/2, (3.5.1943), s.8,12.

⁴⁷¹ TBMM T.D., VII/17, (7.5.1945), s.39.

⁴⁷² Gökçimen vd., Age., s. 239.

⁴⁷³ Ergun, Age., s.113,114.

⁴⁷⁴ Ergun, Age., s.114.

⁴⁷⁵ Meral Yılmaz, “Hak Tanımak Vekil Olmaya Yetmiyor”, *Aksiyon Dergisi*, Sayı: 209, 5 Aralık 1998, ss. 18–20.

⁴⁷⁶ Ergun, Age., s.115.

”Meclis’e girdiğim ilk günlerde Nakiye Elgün bana Meclis’te konuşanı pek sevmezler dikkat et demişti. Tam üç ay konuşmadım, hep dinledim” demiştir⁴⁷⁷.

Nakiye Elgün, üç dönem üst üste Erzurum’dan milletvekili seçilen tecrübeli bir milletvekilidir. Dâhiliye Encümeni’nde görev almış ve iç politikada deneyimli bir siyasetçidir. Cumhuriyet Tarihi boyunca XXIII. döneme kadar Erzurum’dan seçilen tek kadın milletvekilidir. Nakiye Elgün’ün tecrübelerine güvenmiş olmalı ki Hasene Ilgaz; Meclis’te ilk seçildiği dönemde “üç ay konuşmama” tavrını almıştır.

1.4.3. Tek Partili Dönemde Kadının Siyasetteki Yeri ve Katkıları

Kadın parlamenterlerin tek partili dönemde Meclis içindeki oranları oldukça yüksektir. 1935 seçimlerinde 18 kadın parlamentoya girmiştir. 1999 seçimlerine kadar, Meclis’te kadınlar bu sayıya ulaşamamışlardır. 1939’da 16, 1943’te 16, kadın Meclis’e girmiştir.

İngiliz kadınına siyasi haklar 1918’de, Sovyet kadınlarına 1918’de, İsveç kadınlarına 1919’da, Hint kadınlarına 1926’da, Türk kadınlarına 1934’de, Fransız kadınlarına 1946’da, Endonezya kadınlarına 1955’te, Pakistan kadınlarına 1967’de, İran kadınlarına 1963’te tanınmıştır⁴⁷⁸. Almanya’da 1848’de başlayan kadın hakları arayışları 1918’de kadınlara seçim hakkının verilmesini sağlamıştır. Ancak parlamentoda 1997 seçimlerindeki kota uygulamasından sonra önemli bir sayıya ulaşmışlardır. Fransız kadınlarının mücadelesi ise 1789’da başlamış ve oldukça buhranlı geçmiştir. İtalya’da Parlamentoda kadınlar ilk kez 1948’de, Japonya’da 1950’de ve İsviçre’de 1971’de temsil edilmişlerdir⁴⁷⁹.

Türkiye’de kurulan kadın kuruluşları diğer ülkelerdeki gibi siyasi hak iddia etme ve bu bakımdan siyasi mücadeleye girme yolunu tutmamışlardır. Ancak bunların iyi tarafı aydın kadınların bir araya toplanıp fikir alışverişinde bulunmalarını sağlamak olmuştur⁴⁸⁰. Batılı ülkelerde olduğu gibi siyasi hak kazanmak için sancılı bir mücadele verilmesi Türkiye’de söz konusu değildir.

⁴⁷⁷ Kaplan, Age., s.208.

⁴⁷⁸ Onay, Age., s.158.

⁴⁷⁹ Hüner Tuncer, “Türk Kadınının Geçirdiği Evrimin Tarihçesi ve Bugünkü Durumu”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C:5, 1 Kasım 1989, Sayı:16, s.169.

⁴⁸⁰ A. Afet İnan, *Atatürk ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması, Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul, 1964, s.121.

Tek partili rejim döneminde seçilen kadınların bazı ortak özellikleri vardır. Bu kadınlar son derece iyi eğitim görmüş, çoğunlukla meslek sahibi kadınlardır. Erkek parlamenterlerle karşılaştırıldığında kadınların daha iyi eğitim aldıkları görülmektedir. Kadın nüfusun erkek nüfusuna göre daha az eğitim aldığı gerçeği de düşünülürse eğitilmiş erkek parlamenterler “seçkin” grubuna girmektedir. Bu durumda içinde buldukları ülkenin şartlarında iyi eğitim almış kadın parlamenterlerin “seçkinin seçkini” olduklarını söylemek gerekir. Ancak bu durum kadın temsilcilerin temsil ettikleri kadın nüfusundan çok farklı oldukları sonucunu doğurmaktadır. Bu anlamda düşünüldüğünde yerel politikadaki kadınlar, genel kadın nüfusunu daha iyi temsil etmektedirler. Parlamenter kadınlarımızın çoğunluğu öğretmen ve okul idaresidir. Ev hanımı ve çiftçi olanların sayısı azdır. Ancak yerel politikacı kadınların çoğunluğu ilköğretim ve lise eğitimi almışlardır, çoğunluğu ev hanımıdır. Kadın parlamenterlerimizin çoğunluğu en az bir dili çok iyi bilmektedir. İçlerinde iki ya da üç dil bilenler, yurt dışında doğanlar, yurt dışında eğitim görenler de vardır.

Tablo 1.10. VII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI ENCÜMEN ADI
Mebrure GÖNENÇ	Nafia Encümeni
Belkıs BAYKAN	Maarif Encümeni
Mebrure AKSOLEY	Maliye Encümeni
Fatma MEMİK	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni
Nakiye ELGÜN	Dâhiliye Encümeni
Hasene ILGAZ	Kütüphane ve Münakalat Encümeni
Fakihe ÖYMEN	Bütçe Encümeni
Benal ARIMAN	İktisat Encümeni
Şehime YUNUS	Maarif Encümeni
Tezer TAŞKIRAN	Maarif Encümeni
Mihri PEKTAŞ	Divanı Muhasebat Encümeni
Saada Emin KAATÇILAR	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni
Sabiha Gökçül ERBAY	Gümrük ve İnhisarlar Encümeni
Şemsa İŞCEN	İktisat Encümeni
Muammer DEVELİ	Arzuhal Encümeni
Salise ABANOZOĞLU	Dâhiliye Encümeni

Tablo 1.11. VII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Mebrure GÖNENÇ	Evli (2 Çocuk)	Amerikan Koleji	Öğretmen	İngilizce-Fransızca	Milletvekili
Belkıs BAYKAN	Evli (2 Çocuk)	Üniversite	Öğretmen	Fransızca	Milletvekili
E. Mebrure AKSOLEY	Evli (Çocuğu yok)	Hukuk Fakültesi	Sosyal Yardım	Almanca Fransızca	CHP Çankaya Ocak Başkanı
Fatma MEMİK	Bekâr	Tıp Fakültesi	Doktor	Fransızca	Milletvekili
Nakiye ELGÜN	Bekâr	Kız Öğretmen Okulu	Öğretmen	-	Milletvekili
Hasene ILGAZ	Evli (1 çocuk)	Kız Öğretmen Okulu	Öğretmen	Fransızca	Başöğretmen
Fakihe ÖYMEN	Evli	Darülfünun	Öğretmen	Fransızca	Milletvekili
Benal ARIMAN	Bekâr	Sorbon Üniversitesi	Yazar	Fransızca-Farsça Rumca	Milletvekili
Şehime YUNUS	Evli (1 Çocuk)	Fen Fakültesi	Öğretmen	Fransızca	Öğretmen-İzmir İl Yönetim Kurulu Başkanı Halkevi Başkanı
Tezer TAŞKIRAN	Evli (2 Çocuk)	Edebiyat Fakültesi	Okul Müdürü ve Öğretmen	Fransızca-İngilizce Almanca	Öğretmen
Mihri PEKTAŞ	Evli (2 Çocuk)	Amerikan Kız Koleji	Öğretmen	Fransızca-İngilizce	Milletvekili
Saada Emin KAATÇILAR	Bekâr	Tıp Fakültesi	Doktor	Fransızca	Serbest Hekim-İzmir İl Genel Meclisi Üyesi
Sabiha GÖKÇÜL	Bekâr	Yüksek Öğretim Okulu	Öğretmen	-	Milletvekili
Şemsa İŞCEN	Evli (2 Çocuk)	Fen Fakültesi	Öğretmen	Fransızca	Seyhan Vilayeti Genel Meclis Üyesi
Muammer DEVELİ	Dul (1 Çocuk)	Fen Fakültesi ve Dişçi Okulu	Öğretmen	Almanca Fransızca	Öğretmen
Salise ABANOZOĞLU	Evli (2 Çocuk)	Öğretmen Okulu	Öğretmen	Fransızca	Öğretmen

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOK PARTİLİ REJİM DÖNEMİNDEN 12 EYLÜL 1980 ASKERİ DARBESİ'NE KADAR TBMM'YE SEÇİLEN KADIN PARLAMENTERLER

2.1. ÇOK PARTİLİ SİYASİ HAYATA GEÇİŞLE BİRLİKTE SİYASETTE KADIN

Türkiye’de 1945 yılından itibaren demokrasi konusu tartışılmaya başlanmıştır. Türkiye 2. Dünya Savaşı’na girmemeyi başarmış ancak Rusya’nın tarihi emellerini gündeme getirmesi Türkiye’nin kendine müttefikler aramasına neden olmuştur. Ancak Türkiye’nin muhtemel müttefikleri çok partili sistemlerle yönetilen devletler olduğu için Birleşmiş Milletler’in kuruluş kararının verildiği San Fransisco Konferansı’nda Türkiye müttefiklerine çok partili siyasi hayata geçileceğini ilan etmiştir. Yurt içinde de özellikle basın tarafından çok partili siyasi hayata geçilmesi isteğinin dile getirilmesi de bu süreci etkilemiştir. 7 Ocak 1946’da Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü’nün kurucuları arasında yer aldığı Demokrat Parti kurulmuştur⁴⁸¹.

21 Temmuz 1946’da yapılan seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi Meclis’teki milletvekili sayısının büyük çoğunluğuna sahiptir⁴⁸². Demokrat Parti 1948’deki ara seçime katılmamış, ancak tek dereceli seçim sistemi konusunda ısrarlı olmuştur. Bu ısrar sonucunda tek dereceli seçim sistemi kabul edilmiştir.

1946 seçimlerinde Meclis’e C.H.P ‘den 9 kadın milletvekili girebilmiştir.

2.2. VIII. DÖNEM (1946–1950) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 2.1. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NUMARASI	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Emine Mebrure AKSOLEY	Ankara	CHP
2	Fakihe ÖYMEN	Ankara	CHP
3	Zehra BUDUNÇ	Bursa	CHP
4	Hasene ILGAZ	Çorum	CHP
5	Benal Nevzad ARIMAN	İzmir	CHP
6	Latife Bekir ÇEYREKBAŞI	İzmir	CHP
7	Tezer TAŞKIRAN	Kars	CHP
8	Makbule DIBLAN	Seyhan	CHP
9	Zekiye MOLAOĞLU (DRANAZ)	Trabzon	CHP

⁴⁸¹ Durmuş Yalçın vd., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II.*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2002, s.536.

⁴⁸² Yalçın vd., *Age.*,II; s.538.

2.2.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

VIII. Dönemde seçilen milletvekillerimizden Mebrure Aksoley VII. dönemde, Fakihe Öymen V., VI., VII. dönemlerde, Hasene Ilgaz VII. dönemde, Benal Arıman V., VI., VII. dönemlerde, Tezer Taşkıran VII. dönemlerde de seçildiği için bu dönem içinde özgeçmişlerine yer verilmeyecektir. Sadece genel değerlendirme ve milletvekillerinin Meclis'teki çalışmaları içinde adı geçen milletvekillerine yer verilecektir.

2.2.1.1. Zehra BUDUNÇ

1896 yılında Selanik'te doğmuştur. Mustafa Bey ve Servet Hanım'ın kızlarıdır. Ortaokul tahsili olup, öğretmenlik yapmıştır. Dedeoğaç, Tekirdağ, Kalkandelen ve Bursa İnas Rüştüyelerinde öğretmenlik ve müdürlük yapmıştır. Ana, ilk ve orta kısımları içine alan, "Bizim Mektep" adı verilen Bursa'da kendi çabalarıyla açtığı özel okulu (ablasıyla birlikte) on yıl boyunca işletmişlerdir⁴⁸³.

Zehra Budunç Ankara Hükümeti lehine istihbaratçı, eğitimci bir milletvekilimizdir. Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgal edildiği yıllarda Garp Cephesi Komutanlığı'nın emrinde istihbaratçı olarak çalışırken Yunanlılar tarafından tutuklanıp Selanik'e götürülmüş, döndükten sonra tekrar okulunda görevine devam etmiştir⁴⁸⁴.

1930'da ilk kadın üye ve C.H.P. adayı olarak Bura Belediye Meclisi'ne gimiş ve 1942 yılına kadar üç seçim döneminde üye olarak çalışmıştır. Bu süre içinde Belediye Encümeni'nde çalışmış ve Belediye Başkan Yardımcılığı yapmıştır. Bursa Vilayet Genel Meclisi'ne Orhaneli ilçesinden seçilerek dört yıl bu görevde bulunmuştur⁴⁸⁵.

Ayrıca Zehra Budunç Kızılay, Hava Kurumu ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun idare kurullarında üye ve ikinci başkanlık ile Halkevi'nde köycülük ve yayın komiteleri üyeliği ve başkanlığı görevinde bulunmuştur. VIII. dönemde Bursa Milletvekili seçildiği sırada C.H.P. Bursa İl İdare Kurulu Üyesi ve Bursa T.H.K. Büro Şefi görevlerini yürütmüştür. Zehra Budunç milletvekili seçildiğinde bekârdır. Meclis tutanaklarındaki özgeçmiş bilgilerinde yabancı dil bildiğine dair bir bilgi yoktur⁴⁸⁶. 1956'da vefat etmiştir⁴⁸⁷.

⁴⁸³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1360.

⁴⁸⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1360.

⁴⁸⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1360.

⁴⁸⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1360.

⁴⁸⁷ Gökçimen vd., Age., s. 119.

Meclis'te Sayıştay ve Milli Savunma Komisyonları üyeliklerinde görev alan Zehra Budunç yasama faaliyetleri bakımından 13 kanun teklifinde bulunmuştur⁴⁸⁸.

2.2.1.2. Latife Bekir ÇEYREKBAŞI

1901 yılında İstanbul'da doğmuştur. Yusuf Kemal Bey ve Nesime Hanım'ın kızlarıdır. Lise tahsili görmüştür, mesleği öğretmenliktir. Konya Kız Muallim Mektebi'nde iki yıl Fransızca Öğretmenliği ve on yıl da İstanbul'daki okullarda öğretmenlik yapmıştır⁴⁸⁹.

1931'de İstanbul Şehir Meclisi Üyeliği'ne seçilmiştir. 15 yıl C.H.P. de üyelikte bulunmuştur. Kızılay, Çocuk Esirgeme, Yeşilay, Maarif Cemiyeti, Kadınlar Esirgeme Kurumu gibi yardım ve hayır kuruluşlarının idare ve merkez heyetlerinde çalışmıştır⁴⁹⁰.

Latife Bekir, 7 Şubat 1942'de Nezihe Muhittin, Sabiha Zekeriya (Sertel) ile birlikte Türk Kadınlar Birliği'nin ilk kurucuları arasında yer almıştır⁴⁹¹. Latife Bekir, derneğin aktif üyesi olup, dernek Atatürk'ün eşi Latife Hanım'dan büyük destek almıştır. Türk Kadınlar Birliği'nin kuruluş amacı, kadının siyasal haklarını elde etmesi ve sosyal yaşama aktif olarak katılımının sağlanmasıdır⁴⁹².

Türk Kadınlar Birliği 1935'te Cumhuriyet'in ilk uluslararası Dünya Kadınlar Birliği toplantısına ev sahipliği yapmıştır. İstanbul Yıldız'da yapılan bu toplantının düzenlenmesi işini ve Türkiye Mürahas Heyeti Başkanlığı'nı Latife Bekir Hanım yapmıştır⁴⁹³. Latife Bekir Hanım, İstanbul'da toplanan İkinci Balkan Konferansı'nda Türkiye mürahaslarından. İzmir Milletvekili seçilmeden önce İzmir Belediye Meclisi Üyeliği ve Yardım Severler Derneği Başkanlığı yapmıştır. Çeyrekbaşı, Meclis'te Ekonomi Komisyonu Üyeliği görevini yürütmüş, Meclis'e 2 kanun teklifi sunmuştur. Bir dönem millevkilliği yapan Çeyrekbaşı, İstanbul'da vefat etmiştir⁴⁹⁴.

Latife Bekir Çeyrekbaşı'nın üç oğlu vardır. Fransızca ve Rumca bilmektedir⁴⁹⁵.

⁴⁸⁸ Gökçimen vd., Age., s. 120.

⁴⁸⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1420.

⁴⁹⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1420.

⁴⁹¹ Önhan, Age., s. 35.

⁴⁹² Nezihe Muhittin, Age., s. 62.

⁴⁹³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1420; Zafer Toprak, "1935 İstanbul Uluslararası 'Femnizm' Kongresi ve Barış", *Düşün (Kadın ve Toplum) Dergisi*, ss. 26-27.

⁴⁹⁴ Gökçimen vd., Age., ss. 127-128.

⁴⁹⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1420.

2.2.1.3. Makbule DIBLAN

1913 yılında Adana'da doğmuştur. M. Fuat Bey ile Fatma Hanım'ın kızlarıdır. Tıp öğrenimi görmüştür. Dâhiliye uzmanı bir hekimdir. Seyhan'dan⁴⁹⁶ milletvekili seçildiği sıralarda Rize Memleket Hastanesi'nde Dâhiliye Uzmanı ve Verem Dispanseri'nde başhekim olarak görev yapmaktadır. Bildiği yabancı dil İngilizce'dir. Seyhan'dan milletvekili seçildiğinde bekârdır⁴⁹⁷. Meclis'te Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu Üyeliği'nde bulunmuş, Meclis'te çeşitli konularda 9 konuşma yapmıştır⁴⁹⁸.

Makbule Dıblan 1949 yılında Türk Kadınlar Birliği'ni yeniden kuran ve birliğin mensubu olan aydın kadınlardan biridir⁴⁹⁹. 1970 yılında vefat etmiştir⁵⁰⁰.

2.2.1.4. Zekiye MOLAOĞLU (DRANAZ)

1911 yılında Trabzon'da, Osman Bey ve Emine Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. 1931'de İstanbul Amerikan Kız Kolejini, 1935'te İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü'nü bitirmiştir. İstanbul Üsküdar'da İngilizce Öğretmenliği, İstanbul Kandilli Kız Lisesi'nde Matematik Öğretmenliği ve Müdür Yardımcılığı yapmıştır. Trabzon'dan milletvekili seçilmeden önce İstanbul Beyoğlu Kız Lisesi ile İstanbul Amerikan Kız Koleji'nde Matematik Öğretmenliği yapmıştır⁵⁰¹.

Molaoğlu, Meclis'te Milli Eğitim Komisyonu'nda görev almıştır. 19 Kasım 1960'ta vefat etmiştir⁵⁰².

Zekiye Molaoğlu İngilizce ve Fransızca bilmektedir. Milletvekili seçildiğinde evli değildir⁵⁰³.

2.2.2. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

2.2.2.1. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

VIII. dönemde seçilen milletvekillerimizden Mebrure Aksoley Hukuk Fakültesi, Fakihe Öymen İstanbul Dârülfünunu Coğrafya Şubesi, Zehra Budunç orta öğrenim⁵⁰⁴,

⁴⁹⁶ Seyhan ili, 25 Ocak 1956 tarihli ve 6644 sayılı kanunla Adana olarak değiştirilmiştir. (Gökçimen vd., Age., s.147.)

⁴⁹⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1479.

⁴⁹⁸ Gökçimen vd., Age., ss. 147-148.

⁴⁹⁹ Toprak, Agm., ss. 26-27.

⁵⁰⁰ Gökçimen vd., Age., s. 147.

⁵⁰¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1492.

⁵⁰² Gökçimen vd., Age., ss. 278-279.

⁵⁰³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1492.

⁵⁰⁴ Gökçimen vd., Age., s. 119.

Hasene Ilgaz Kız Öğretmen Okulu, Benal Arıman Sorbon Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Latife Bekir Çeyrekbaşı lise⁵⁰⁵, Tezer Taşkırın Edebiyat Fakültesi, Makbule Dıblan Tıp Fakültesi⁵⁰⁶, Zekiye Molaoğlu (Dranaz) İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü⁵⁰⁷ mezunudur.

VIII. Dönem’de seçilen kadın milletvekillerimizin sayısı 9’dur. Milletvekillerimizin 6 tanesi üniversite mezunu, biri Kız Öğretmen Okulu, biri orta bir kişi de lise öğrenimi görmüş olup, çoğunluğu üniversite mezunu kadınlardır. Ancak üniversite mezunu olmayan kadın milletvekilleri de alt kademelerden başlayarak aşama aşama siyasette ilerlemişler, çeşitli yardım kuruluşları ve derneklerin üyesi veya başkanı olarak aktif rol oynamışlardır.

2.2.2.2. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

Bu dönemde seçilen milletvekillerimizden Mebrure Aksoley’in mesleği sosyal yardım kuruluşlarında görevli ve Çankaya C.H.P. Ocak Reisi, Fakihe Öymen öğretmen ve okul müdürü, Zehra Budunç öğretmen⁵⁰⁸, Hasene Ilgaz öğretmen, Benal Arıman Yazar, C.H.P. Vilayet İdare Heyeti Üyesi, Latife Bekir Çeyrekbaşı öğretmen⁵⁰⁹, Tezer Taşkırın öğretmen ve okul müdürü, Makbule Dıblan doktor⁵¹⁰, Zekiye Molaoğlu öğretmendir⁵¹¹.

VIII. dönemde seçilen kadın milletvekillerimizin 6 tanesi öğretmen, bir tanesi doktor, bir tanesi yazar ve biri de sosyal yardım kuruluşlarında görevlidir. Bu dönemde de milletvekillerimizin çoğunluğu öğretmenlerden oluşmaktadır.

2.2.2.3. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

VIII. dönemde seçilen 9 kadın milletvekilimizden Mebrure Aksoley Almanca ve Fransızca, Fakiye Öymen Fransızca, Hasene Ilgaz Fransızca, Benal Arıman Fransızca, Farsça, Rumca, Latife Bekir Çeyrekbaşı Fransızca, Rumca, Tezer Taşkırın Fransızca,

⁵⁰⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1420.

⁵⁰⁶ “Kadın Milletvekili Adaylarımız”, *Kadın Gazetesi*, 17 Nisan 1950, Sayı: 164, Yıl: 4, s.7.

⁵⁰⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1492.

⁵⁰⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1360.

⁵⁰⁹ Gökçimen vd., Age., s. 129.

⁵¹⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1479.

⁵¹¹ Gökçimen vd., Age., s. 278.

İngilizce, Almanca, Makbule Dıblan İngilizce, Zekiye Molaoğlu (Dranaz) İngilizce ve Fransızca⁵¹² bilmektedir.

Bu dönemde seçilen milletvekillerimizin 8 tanesinin en az bir yabancı dil bildiği, sadece Zehra Budunç'un bildiği dile dair bir bilginin olmadığı görülmektedir. Dil bilen milletvekillerimizden Benal Arıman ve Tezer Taşkiran üç dil, Mebrure Aksoley, Latife Bekir Çeyrekbaşı ve Zekiye Molaoğlu 2 dil bilmektedir.

2.2.2.4. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

Fakiye Öymen'in; Milli Savunma Bakanı'na soruşturma açılması, 1949 yılı bütçesi, köy öğretmenleri ve köy sağlık memurlarının geçimleri, Van'da yaptırılan Askeri hastane ve hava alanı, köy okulları, Köy Enstitüleri Teşkilatı Kanunu'na bir madde eklenmesi hakkında konuşmaları vardır⁵¹³.

Makbule Dıblan; Kurumlar Vergisi Kanunu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Hudut ve Sahiller Genel Müdürlüğü 1949 yılı bütçeleri, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, Verem Savaş Kanunu, Kimsesiz Çocukların Korunması Kanun Tasarısı, demiryolları ve limanların yapımı kanununda değişiklik yapılması konularında konuşmuştur⁵¹⁴. Makbule Dıblan hayır kuruluşlarıyla faaliyet içinde olduğu ve doktorluk mesleğiyle uğraştığı için bu konulara daha çok değinmiştir.

Zamanla kadın parlamenterler Meclis'te daha fazla söz alıp, konuşmalara müdahale etmişlerdir. VIII. dönemde Hasene Ilgaz 7, Tezer Taşkiran 6, Makbule Dıblan 4 kez söz alarak konuşmuştur⁵¹⁵.

Hasene Ilgaz; Adalet Bakanlığı 1950 yılı bütçesi, Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu, İş Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi, köy öğretmenleri ve köy sağlık memurlarının geçimleri, Milletvekilleri Seçim Kanunu, ordu kıyafetlerinin benzerlerinin giyilmesinin yasaklanması, Af Kanunu teklifleri, Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, güreşçilerimizin Avrupa'daki başarıları, İhtiyarlık Sigorta Kanunu, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu, Kurumlar

⁵¹² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 1420, 1479, 1492.

⁵¹³ *TBMM T.D.*, VIII/12, (23.6.1948), s.358; VIII/16, (24.2.1949), s.592,595,596; VIII/22, (26.12.1949), s.476,484,486; VIII/25, (23.3.1950), s.859,860.

⁵¹⁴ *TBMM T.D.*, VIII/18, (21.4.1949), s.553; VIII/16, (26.2.1949), s.800; VIII/19, (25.5.1949), s.778; VIII/18, (11.4.1949), s.246; VIII/11, (31.5.1948), s.564; VIII/8, (30.12.1947), s.727; VIII/6, (6.6.1947), s.54.

⁵¹⁵ Şirin Tekeli, *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*, Birikim Yay., İstanbul 1982, s.308.

Vergisi Kanunu, ruhsatsız yapıların yıktırılması, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, Milli Eğitim Teşkilatı Kanunu'nda değişiklik yapılması, çiftçilere ödünç tohumluk verilmesi, köy okulları ve enstitüleri kanununda değişiklik, hemşireler ve hastabakıcılar, subay, Askeri ve mülki memurlar konularında da teklifler vermiştir⁵¹⁶.

Hasene Ilgaz da diğer parlamenterler gibi daha çok bütçe ve alanını ilgilendiren komisyonlarla ilgili konularda konuşan milletvekillerimizdendir⁵¹⁷.

Tezer Taşkiran; Meclis'te çok konuşma yapan milletvekillerimizdendir. Af Kanunu, Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu, İran'da çıkan sığır vebası salgınının ülkemizi etkilememesi için alınacak önlemler, ordu kıyafetleri, gizli kalmış nüfus vakalarının cezasız olarak kaydı, gümrük vergisinden muaf olacak ilaçlar, çok çocuklu hâkimlere verilecek yardım paraları, 1948 yılı bütçeleri, kimsesiz çocuklar, köy öğretmenleri ve köy sağlık memurlarının geçimleri gibi konularda görüş bildirmiştir⁵¹⁸.

Mebrure Aksoley de Tezer Taşkiran gibi Meclis'te çeşitli konularda konuşan milletvekillerimizden biridir. Bakanlıkların bütçesi ile ilgili olarak konuşmuştur. Bunun yanı sıra Ankara Belediyesinin arsa ve arazisini mesken yapacaklarla ilgili konuşması, Askeri yargıçlara ve yargıç adaylarına ödenek verilmesi, subay ve Askeri memurların aylıkları, doğum yardımından mahrum bırakılan işçiler gibi konularda konuşmaları vardır⁵¹⁹.

Zehra Budunç; Matbuat Kanunu, Devlet Tiyatrosu Kuruluş Kanunu, İl İdare Kanunu, bakanlıkların bütçeleri, ruhsatsız yapıların yıktırılması, Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik, kimsesiz çocukların korunması ve nakil araçları ile ilgili konuşmuştur⁵²⁰.

Benal Arıman; Milli Koruma Kanunu'nda değişiklik ve bakanlık bütçeleri konularında söz almıştır⁵²¹.

⁵¹⁶ *TBMM T.D.*, VIII/24, (14.2.1950), s.568; VIII/22, (23.12.1949), s.443; VIII/23, (18.1.1950), s.223; VIII/22, (26.12.1949), s.483; VIII/24, (7.2.1950), s.186; VIII/22, (19.12.1949), s.304; VIII/16, (18.2.1949), s.274; VIII/19, (25.2.1949), s.621; VIII/18, (14.4.1949), s.372; VIII/20, (6.6.1949), s.330; VIII/20, (1.6.1949), s.63; VIII/19, (23.5.1949), s.602; VIII/18, (21.4.1949), s.556; VIII/20, (2.6.1949), s.129; VIII/19, (25.5.1949), s.767; VIII/11, (24.5.1948), s.477; VIII/12, (8.7.1948), s.1005; VIII/4, (14.2.1947), s.148; VIII/17, (16.3.1949), s.28; VIII/6, (4.6.1947), s.14.

⁵¹⁷ Tekeli, Age., s.308.

⁵¹⁸ *TBMM T.D.*, VIII/25, (23.3.1950), s.880; VIII/22, (23.12.1949), s.446; VIII/25, (10.3.1950), s.267; VIII/22, (19.12.1949), s.305; VIII/23, (9.1.1950), s.85; VIII/18, (11.4.1949), s.257; VIII/16, (11.2.1949), s.107; VIII/8, (27.12.1947), s.424; VIII/11, (26.5.1948), s.523; VIII/6, (4.9.1947), s.641.

⁵¹⁹ *TBMM T.D.*, VIII/16, (23.2.1949), s.513; VIII/12, (11.6.1948), s.177; VIII/4, B:45,s.207; VIII/3, B:11, s.761; VIII/12, (25.6.1948), s.364.

⁵²⁰ *TBMM T.D.*, VIII/1, (16.9.1946), s.341; VIII/20, (10.6.1949), s.721; VIII/20, (2.6.1949), s.115; VIII/16, (25.2.1949), s.650; VIII/20, (2.6.1949), s.126; VIII/20, (10.6.1949), s.680; VIII/12, (2.6.1948), s.24; VIII/6, (17.6.1947), s.344.

Latife Bekir Çeyrekbaşı; bakanlık bütçeleri ve bıçakla işlenen suçlarla ilgili görüş bildirmiş, Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasıyla ilgili teklifte bulunmuştur⁵²².

VIII. dönemde milletvekillerimiz mesleklerini ilgilendiren komisyonlarla ilgili konularda, bütçe, eğitim, sağlık, sosyal yardım ve milli eğitimi içeren sosyal konularda daha fazla söz alıp konuşmuşlardır.

2.2.2.5. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerimizin Bilinmeyen Yönleri

Benal Nevzat Arıman dört dönem milletvekilliği yapmıştır. İzmir'in seçkin ve politikayla ilgisi ittihatçılığa uzanan ailelerinden birinin Jön Türk akımının şairlerinden Tevfik Nevzat'ın kızıdır. Yüksek öğrenimini yurt dışında yapıp İzmir'e döndüğünde hayır cemiyetlerine, Halkevlerine, Türk Ocağı'na üye olmuş, CHP'nin idare heyetine ve belediye meclisine girmiştir⁵²³. Aynı zamanda CHP'nin de ilk kadın üyesidir.

Arıman'ın; 1989 yılında 88 yaşında iken Kapris Dergisi için verdiği röportajda söyledikleri kayda değerdir: “Meclis'te ilk gün Recep Peker biz kadın milletvekillerini toplayıp nasihat verdi. O günden sonra hep titiz, düzenli, çalışkan ve ağırbaşlı olduk. Meclis'te denge unsuru olduk. Bize bakıp erkek milletvekilleri bile üzerlerine çeki düzen verirlerdi. İlk zamanlar, Doğulu şeyh milletvekilleri elimizi sıkımadı, millet menfaati için birlikte çalışırdık”⁵²⁴, diyerek Meclis'in yapısını kadın milletvekillerinin nasıl yönlendirdiklerini ifade etmiştir.

Bu nasihat sonrasında, kadın milletvekillerimiz Meclis'e düzenli olarak devam etmişler, fazla aktif olmasalar bile gerekli gördükleri zaman söz alıp konuşmuşlardır⁵²⁵.

Tezer Taşkiran “35'ler Grubu” üyesidir. 1947'de CHP Hükümeti'nin Başbakanı Recep Peker ile Cuhurbaşkanı İnönü'nün arası açılmaya başlamış, bu durum üzerine İnönü, çoğunluğu gençlerden oluşan CHP'li milletvekilleri ile karşı bir grup oluşturmuştur. Liderliğini Nihat Erim'in yaptığı “35'ler Grubu” diye bilinen bu grup üyeleri arasında Tezer Taşkiran'da yer almıştır⁵²⁶.

⁵²¹ TBMM T.D., VIII/4, (20.2.1947), s.371; VIII/8, (30.12.1942), s.697.

⁵²² TBMM T.D., VIII/24, B:15, s.1093; VIII/14, (6.12.1948), s.28; VIII/14, (8.12.1948), s.75.

⁵²³ Tekeli, Age., s.286.

⁵²⁴ Yılmaz, Agm., ss. 18–20.

⁵²⁵ Sezer, Agm., s. 904.

⁵²⁶ Ela Cemil, “35'ler Grubu”, *Yakın Tarihimiz Dergisi*, Fasikül: 5, Milliyet Gazetesi Yay., İstanbul 1962, s. 66.

Tablo 2.2. VIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler (Komisyonlar)

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI ENCÜMEN (KOMİSYON) ADI
Emine Mebrure AKSOLEY	Maliye, Dilekçe, Milli Savunma ve Çalışma Encümenleri (Komisyonları)
Fakihe ÖYMEN	Bütçe ve Seçim Tutanaklarını İnceleme Encümenleri (Komisyonları)
Zehra BUDUNÇ	Sayıştay ve Milli Savunma Encümenleri (Komisyonları)
Hasene ILGAZ	Milli Eğitim Encümeni (Komisyonu)
Benal Nevzat ARIMAN	İktisat ve Bayındırlık Encümenleri (Komisyonları), Orman Geçici Encümeni (Komisyonu)
Latife Bekir ÇEYREKBAŞI	İktisat Encümeni (Komisyonu)
Tezer TAŞKIRAN	Milli Eğitim Encümeni (Komisyonu)
Makbule DIBLAN	Sağlık ve Sosyal Yardım Encümeni (Komisyonu)
Zekiye MOLAOĞLU (DRANAZ)	Milli Eğitim Encümeni (Komisyonu)

Tablo 2.3. VIII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Emine Mebrure AKSOLEY	Evli (2 Çocuk)	Hukuk Fakültesi	Sosyal Yardım	Almanca Fransızca	Milletvekili
Fakihe ÖYMEN	Evli	Dârülfünun	Öğretmen	Fransızca	Milletvekili
Zehra BUDUNÇ	Bekâr	Orta	Öğretmen	-	Bursa T.H.K . Büro Şefi
Hasene ILGAZ	Evli (1 Çocuk)	Kız Öğretmen Okulu	Öğretmen	Fransızca	Milletvekili
Benal Nevzat ARIMAN	Bekâr	Sorbon Üniversitesi	Yazar	Fransızca Farsça Rumca	Milletvekili
Latife Bekir ÇEYREKBAŞI	Evli (3 Oğlu var)	Lise	Öğretmen	Fransızca Rumca	İzmir Belediye Meclis Üyesi, Yardım Severler Derneği Başkanı
Tezer TAŞKIRAN	Evli (2 Çocuk)	Edebiyat Fakültesi	Okul Müdürü ve Öğretmen	Fransızca İngilizce Almanca	Milletvekili
Makbule DIBLAN	Bekâr	Tıp Fakültesi	Doktor	İngilizce	Dispanserde Başhekim, Hastanede Dâhiliye Uzmanı
Zekiye MOLAOĞLU (DRANAZ)	Bekâr	Fen Fakültesi	Öğretmen	İngilizce Fransızca	Matematik Öğretmeni

2.3. IX. DÖNEM (1950–1954) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 2.4. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NUMARASI	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Nazlı TLABAR	İstanbul	DEMOKRAT PARTİ (DP)
2	Halide Edip ADIVAR	İzmir	BAĞIMSIZ
3	Tezer TAŞKIRAN	Kars	CHP

2.3.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

IX. dönemde başka bir ifade ile çok partili siyasal yaşamın ikinci döneminde⁵²⁷ Meclis'e sadece 3 kadın milletvekili girebilmiştir. Bu milletvekillerimizden Nazlı Tlabar Demokrat Parti'den, Halide Edip Adivar Bağımsız milletvekili olarak Meclis'e girmiştir. Tezer Taşkiran yine CHP'den (Cumhuriyet Halk Partisi) Meclis'e girmiştir. Tezer Taşkiran üç dönem seçilmiştir. Özgeçmişine VII. dönemde değinildiği için burada sadece Meclis içindeki faaliyetlerine değinilecektir.

2.3.1.1. (Hatice) Nazlı TLABAR

1913 İstanbul doğumludur. Babası Şurayı Devlet Üyesi Avukat Mazlum Hamit Bey, annesi Fatma Zehra (Moran) Hanım'dır. Son Sadrazam Ahmet Tevfik Paşa'nın ve Dâhiliye Nazırı Memduh Paşa'nın torunudur. 1941'de İbrahim Muazzez Bey ile evlenmiştir. Ömer Tevfik'in annesidir. Kandilli Sultanisi'nde ilköğrenimini yaptıktan sonra Arnavutköy Kız Koleji'ne girmiş, Almanya'da Felsefe okumuştur. Çeşitli hayır kuruluşlarında çalışmış, gazetecilik yapmıştır. Yenişehir Bostan Mahallesi'nde bir çocuk bakımevi kurmuştur⁵²⁸. Hür Fikirler, Türk Turizm ve Türk Pakistan Dostluk Cemiyeti ve W.C.A. Amerikan Cemiyeti'nde çalışmıştır. Serbest gazetecilik yapmış, Atina'da devlet adamlarıyla yaptığı mülakat Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanmıştır⁵²⁹. Belçika "News Exchange Ajansı" ile Avusturya'da haftalık "Wiener Illustrierte" Dergisi'nin Türkiye Temsilciliği ve muhabirliğinde bulunmuştur. Demokrat Parti kurulduktan sonra partiye girerek çeşitli kademelerde görev almıştır. Partinin İstanbul İli Yayın ve Propaganda Bürosu Başkanlığı ve Beyoğlu İlçe Başkanlığı'nı

⁵²⁷ Çok partili hayatın ilk dönemi, 1946 seçimleri sonrası 1950'ye kadar süren TBMM'nin 8. dönemidir.

⁵²⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.540.

⁵²⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1715.

üstlenmiştir. Partinin I. Büyük Kongresi'nde yayın ve propaganda komisyonuna başkanlık yapmıştır⁵³⁰.

IX. dönem seçimlerine katılarak İstanbul'dan milletvekili seçilmiştir. 22 Mayıs 1950'de Meclis'e katılmış, Çalışma ve Dışişleri Komisyonlarında çalışmıştır. 1 Kasım 1950'de TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyeliği'ne seçilmiştir. Dolmabahçe Sarayı'nı incelemek için görevle İstanbul'a gelmiştir. Geçici Dilekçe ve Emekli Sandığı Kanunu'nun değiştirilmesi konusunda kurulan geçici komisyonda görev almıştır. X. ve XI. dönemlerde de milletvekili seçilen Nazlı Tlabar'a, 1960 Darbesi sonrası Yassıda Adalet Divanı'nca, Anayasayı çiğneme suçlaması ile 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası verilmiştir. Parlamentodan sonra Cerrahoğulları T.A.Ş.'de çalışmıştır⁵³¹.

İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rumca bilen⁵³² Tlabar, 22 Nisan 1971'de hayata gözlerini yummuştur⁵³³.

2.3.1.2. Halide Edip ADIVAR

1882 İstanbul doğumludur⁵³⁴. Babası İkinci Abdülhamid'in Saray Başkâtipleri'nden, Yanya ve Bursa'da Reji Müdürlüğü yapmış olan M. Edip Bey, annesi Bedirfem Hanım'dır⁵³⁵. Üsküdar Amerikan Koleji'nde okumuştur. Kolej'de Rıza Tevfik Bölükbaşı'dan Fransız Edebiyatı, Salih Zeki'den matematik dersleri almıştır. Doğu Edebiyatı'yla ilgilenmiştir. 1901 yılında Amerikan Koleji'nden mezun olmuştur. Matematik Öğretmeni Salih Zeki (Atay)'la evlenmiştir. Bu evlilikten Ayetullah ve Hasan Hikmetullah adında iki oğlu olmuştur. 1916'da başka bir kadınla evlenmek isteyen eşinden boşanmış, 1917'de Dr. Abdulhak Adnan (Adıvar) ile evlenmiştir⁵³⁶. Tanin, Akşam, Vakıf gazeteleri ile Resimli Kitap, Yeni Mecmua ve Şehbal dergilerinde Halide Salih adıyla yazılar yazmıştır⁵³⁷. 1908'de kadın haklarıyla ilgili yazılar yazmış, bu yüzden muhafazakâr çevrelerin tepkisini çekmiş, 31 Mart ayaklanması sırasında

⁵³⁰ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.541.

⁵³¹ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.541.

⁵³² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1715.

⁵³³ Gökçimen vd., Age., ss. 380-381.

⁵³⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1720.

⁵³⁵ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.555.

⁵³⁶ İnci Engün, *Halide Edip Adıvar*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1989, s. 6-13.

⁵³⁷ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.555.

çocuklarını alarak Mısır'a kaçırmıştır. 1909'da yurda dönerek Kız Öğretmen Okulu ve Kız Lisesi'nde Pedagoji ve Tarih dersleri okutmuştur. Teali Nisvan Derneği'ni kadınların eğitilip, toplumsal yaşama katılmaları amacıyla kurmuş⁵³⁸, Balkan Savaşları sırasında hastanelerde hizmet vermiştir⁵³⁹. 1917'de Cemal Paşa'nın çağrısı üzerine Beyrut, Lübnan, Şam'a giderek kız okullarını teftiş edip, örgütlenmelerini sağlamıştır. "Aynitura" Darüleytam'ını kurmuştur. 1918-1919'da İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde Batı Edebiyatı Müderrisliği'nde bulunmuştur. Mütareke yıllarında yaptığı Fatih ve Sultanahmet'deki İzmir'in işgalini protesto mitingi ünlüdür. Cephede karargâhtaki işleri yapacak aydınlara ihtiyaç duyulduğunu öğrendiğinde Mustafa Kemal Paşa'ya telgraf çekerek, cepheye gönüllü katılmak istediğini söylemiştir⁵⁴⁰. 1920'de eşi Adnan Adıvar'la Kurtuluş Savaşı'na katılmak için Anadolu'ya geçmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın Başkomutanlık Karargâhı'nda basın ve ajans hizmetlerini yürütmüştür. Onbaşı, çavuş ve başçavuş rütbeleriyle cepheleri dolaşmıştır. Bir dönem Amerikan mandasını savunmuştur. Cumhuriyet Halk Fırkası ve Mustafa Kemal Atatürk ile siyasi fikir ayrılıkları yaşamıştır. Partileşme çalışmalarında eşiyle birlikte Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkası'nda yer almıştır. Partinin kapatılıp, Takrir-i Sükûn Kanunu'nun kabul edilmesiyle birlikte eşi Adnan Adıvar'la birlikte Türkiye'den ayrılmıştır. 1939'a kadar yurt dışında yaşamıştır. Konferanslar vermek için Amerika'ya ve Mohandas Gandhi tarafından Hindistan'a çağırılmıştır. 1931-1932'de Colombia Üniversitesi'nde, 1935'te Hindistan'da Delhi İslam Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak bulunmuştur⁵⁴¹. 1939'da İstanbul'a dönmüş ve 1940 yılında İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz Filolojisi Bölümü Başkanlığı'na getirilmiştir. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti listesinden bağımsız olarak İzmir Milletvekiliği'ne seçilmiştir⁵⁴². Milli Eğitim ve Anayasa Komisyonları'nda çalışmıştır⁵⁴³.

1919 yılı seçimlerinde kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmemesine ve Halide Edip aday olmamasına rağmen Beyşehir'de on, Beypazarı'nda yirmi, Giresun'da

⁵³⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.556.

⁵³⁹ Taha Toros, "Aydın Kalburüstü Pek Çok Hanım Fahri Hemşireliğe Koşmuştu", *Yakın Tarihimiz*, 25, Milliyet Gazetesi Yay. İstanbul 1962, ss. 363-395.

⁵⁴⁰ Halide Edip Adıvar, *Türk'ün Ateşle İmtihani, Kurtuluş Savaşı Anıları*, Atlas Kitabevi, İstanbul 1971, ss. 180-181.

⁵⁴¹ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.556.

⁵⁴² İffet Halim Oroz, "Halide Edip Adıvar", *Kadın Gazetesi*, 8 Mayıs 1950, Yıl: 4, Sayı: 167, s. 1, 7.

⁵⁴³ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.556.

sekiz, Erzurum’da üç, İstanbul’da bir oy almıştır. Üstelik o dönemde seçimler genel oy biçiminde değildir ve ikinci seçmenler seçim sonucunu belirlemektedir. Beypazarı’nda toplam yirmi iki seçmen sayısının olduğu bir ortamda Halide Edip’ in yirmi oy alması büyük bir başarıdır. 1924 yılı seçimlerinde de Halide Edip ve Latife Hanım İzmir’de birer, Halide Edip Konya’da otuz yedi oy almıştır⁵⁴⁴. 1950 seçimlerine kadar Halide Edip’in milletvekili seçilmeme nedeni Cumhuriyet Halk Fırkası ile olan fikir ayrılıklarına dayandırılabilir. Cumhuriyet döneminin en ünlüleri olan kadın milletvekillerinden Satı Kadın, Fakihe Öymen, Nakiye Elgün, Seniha Hızal, Ferruh Güpgüp; siyasi bir mücadeleden çok Atatürk tarafından konumlarına bakılarak seçilmiş ve Meclis’e getirilmişlerdir. Bu gelenek İsmet Paşa ve Celal Bayar’ın dönemlerinde de devam etmiştir. Hacer Dicle, Mebrure Aksoley, Tezer Taşkiran, Makbule Dıblan, Hasene Ilgaz İsmet Paşa’nın, Nazlı Tlabar, Halide Edip, Piraye Levent ve Perihan Arıburun da Celal Bayar’ın uygun gördüğü kadın milletvekillerindendir⁵⁴⁵. Halide Edip’in Demokrat Parti’ den seçilmesi de bu geleneğin devamıdır.

Halide Edip 1954’te milletvekilliğinden istifa edip, siyaseti bırakmış ve üniversiteye dönmüştür⁵⁴⁶. Roman, öykü, anı, oyun kapsamında pek çok eseri vardır. Bunlar: Heyula, Raik’ in Annesi, Seviye Talip, Handan, Yeni Turan, Son Eseri Mev’ud Hüküm, Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye, Kalp Ağrısı, Zeyno’nun Oğlu, Sinekli Bakkal, Yolpalas Cinayeti, Tatarcık, Sonsuz Panayır, Döner Ayna, Akde Hanım Sokağı, Kerim Usta’nın Oğlu, Sevda Sokağı Komedyası, Çeresaz, Hayat Parçaları, Harap Mabetler, Dağa Çıkan Kurt, Kubbede Kalan Hoş Seda, Kenan Çobanları, Maske ve Ruh, Türkün Ateşle İmtihani, Mor Salkımlı Ev⁵⁴⁷, Talim ve Terbiye, Turkey Faces West, Conflict of East and West in Turkey, Inside İndia, Türkiye’de Şark-Garp ve Amerikan Tesisleri, İngiliz Edebiyatı Tarihi (3 cilt) , Doktor Abdülhak Adnan Adıvar önemli yapıtlarıdır⁵⁴⁸. İngilizce ve Fransızca bilen⁵⁴⁹ Halide Edip, 9 Ocak 1964’te böbrek yetmezliği nedeniyle 82 yaşındayken ölmüştür⁵⁵⁰.

⁵⁴⁴ Yaraman, Age., s.46.

⁵⁴⁵ *Sabah Gazetesi*, 5 Aralık 1998.

⁵⁴⁶ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.556.

⁵⁴⁷ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.557.

⁵⁴⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.558.

⁵⁴⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1720.

⁵⁵⁰ Gökçimen vd., Age., ss. 30–31.

2.3.2. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

2.3.2.1. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

IX. dönemde seçilen üç kadın parlamenterden Nazlı Tlabar Amerikan Kız Koleji mezunu olup, Felsefe eğitimi almıştır⁵⁵¹. Halide Edip Adivar Amerikan Koleji⁵⁵², Tezer Taşkiran Edebiyat Fakültesi mezunudur. Bu dönemde seçilen üç kadın parlamenter de yüksek öğrenim görmüştür.

2.3.2.2. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

Nazlı Tlabar Felsefe öğrenimi görmüş olup, gazetecilik yapmış⁵⁵³, Halide Edip Adivar yazarlık, öğretmenlik, müfettişlik, edebiyat profesörlüğü yapmıştır⁵⁵⁴. Tezer Taşkiran öğretmendir. Bu milletvekillerimizden Halide Edip Adivar'ın yazarlık, kitlelere hitap etme ve liderlik özelliği gelişmiştir.

2.3.2.3. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

IX. dönem milletvekillerimizden Nazlı Tlabar İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rumca olmak üzere dört dil, Halide Edip Adivar İngilizce ve Fransızca olmak üzere iki dil⁵⁵⁵, Tezer Taşkiran Fransızca, İngilizce ve Almanca olmak üzere üç dil bilmektedir.

2.3.2.4. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

Hatice Nazlı Tlabar'ın İstanbul'daki süt fabrikasının kapanma nedeni hakkında sözlü soru önergesi vardır. Milli Piyango'nun 1951 yılbaşı ikramiyesinin göçmen ve mültecilere verilmesine (geri alınmıştır) ve Emekli Sandığı Kanunu'nun değiştirilmesine dair 2 kanun teklifi gibi, genel kurulda değişik 7 konuda konuşması vardır⁵⁵⁶. Çalışma ve Dışişleri Komisyonlarında, TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyeliğinde, Geçici Dilekçe ve Emekli Sandığı Kanunu'nun değiştirilmesi konusunda kurulan geçici komisyonda görev almıştır⁵⁵⁷. Nazlı Tlabar Cumhuriyet Halk Partisi'nin

⁵⁵¹ “Kadın Milletvekili Adaylarımız”, *Kadın Gazetesi*, 1 Mayıs 1950, Sayı: 166, Yıl: 4, s.1.

⁵⁵² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 1715, 1720.

⁵⁵³ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.540.

⁵⁵⁴ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.556.

⁵⁵⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1720.

⁵⁵⁶ *TBMM T.D.*, IX/7, (14.5.1951), s.228; IX/7, (2.5.1951), s. 3.

⁵⁵⁷ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.541.

haksız kazançlarının iadesi, turizm endüstrisini teşvik ve bakanlık bütçeleri konularında da konuşmuştur⁵⁵⁸.

IX. dönem kadın parlamenterlerimizden Halide Edip Adıvar Milli Eğitim ve Anayasa Komisyonlarında çalışmıştır⁵⁵⁹. Çiftçi Mallarının Korunması Hakkındaki Kanun'un değiştirilmesine dair arkadaşları ile birlikte verdiği kanun teklifi gibi genel kurulda 8 değişik konuda konuşması vardır.

Halide Edip'in söz aldığı konular; Adnan Menderes'in kurduğu hükümet programı, 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanunu, 1953 yılı Bütçe Kanunu'nun tümü, Köy Kanunu, fikir ve sanat eserleri, Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlar Kanunu, Maliye Bakanlığı ve Devlet Borçları 1951 yılı bütçeleri, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1951 yılı bütçeleri hakkında olmuştur⁵⁶⁰.

Halide Edip'in eğitim dil, kültür ve kadın hakları konularında konuşmaları vardır. Eğitim konusunda tek parti döneminin politikalarının amacının gençlerin beyinlerine hükmetmek olduğunu, bu yüzden hatalı bir eğitim politikası izlediğini vurgulayarak Demokrat Parti'nin eğitim politikalarını savunmuştur. Öğretmenlerin sık tayin edilmesini sakıncalı bulan Halide Edip, orta öğretimin önemine değinerek, Köy Enstitüleri'nin bozulduğunu ve siyasileştiğini belirten konuşmalar yapmıştır⁵⁶¹.

Türk Devrimi gerçekleşirken sağ disipline edilmiş, otoriter yönetim sırasında sol sorun olmamıştır. Çok partili yönetim bu boşluğu doldurmak için cezaları arttırmış, kurumları aşırı sol düşünceden uzak tutmaya çalışmıştır. Bu durum, Köy Enstitüleri'nin kaldırılma gerekçe ve raporlarında kapalı şekilde yer alırken; yasanın görüşülmesi sırasında açıkça dile getirilmiştir. Zamanla ıslaha muhtaç hale getirilen Köy Enstitüleri ile ilköğretmen okullarının birleştirilmesiyle ilgili düzenleme, o yıllarda yurdumuzdaki eğitimin gereksinimlerine de açıklık getirmektedir⁵⁶². Köy Enstitüleri'yle ilköğretmen okullarının birleştirilmesi konulu (Köy Enstitüleri'nin kaldırılmasıyla ilgili 6234 sayılı)

⁵⁵⁸ TBMM T.D., IX/26, (14.12.1953), s.209; IX/21, (27.4.1953), s.541.

⁵⁵⁹ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.556.

⁵⁶⁰ TBMM T.D., IX/8, (13.6.1951), s.185; IX/1, (2.6.1950), s.97; IX/18, (17.12.1952), s.299; IX/20, (17.2.1953), s.357; IX/22, (22.5.1953), s.351; IX/10, s.278; IX/7, (7.5.1951), s.89; IX/5, (24.2.1951), s.730; IX/5, (25.2.1951), s.758.

⁵⁶¹ Kaplan, Age., ss.211-212.

⁵⁶² Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.4590.

kanunun 5. maddesinde “ilköğretim okulları mezunları mecburi hizmetleri bitinceye kadar köy okullarında çalıştırılarak bunlardan öğretmen yetiştiren yüksek öğrenim kurumlarına devam edecek olanların zorunlu hizmetleri Milli Eğitim Vekâleti’nce tecil olunur” demektedir. Tezer Taşkiran, bu maddeyle ilgili olarak söz almış ve maddenin ikinci fıkrasıyla ilgili olarak bir öneride bulunmuştur. “Köy çocuklarının yüksek öğrenime geçiş yolu öğretmen okullarıdır. Ancak başka alanlarda yeteneği olan çocukların sadece öğretmen yetiştiren okullara devam edebileceklerini ve sadece bu şartla tecili hak ettiklerini söylememiz durumunda bilimde ve sanatta yetenekli çocukların gelişimine set çekmiş oluruz” diyerek bilim ve sanatta yetenekli olan köy çocuklarına da benzer hakların tanınması maddesinin eklenmesini istemiştir⁵⁶³.

Meclis’te dil ve dilin sadeleştirilmesi konusu görüşülürken Tezer Taşkiran ve Halide Edip Adıvar arasında sert tartışmalar yaşanmıştır. 1924 Anayasasının 2. maddesinde yer alan “Devlet Dili Türkçe’dir” fıkrasının yorumlanması bu tartışmalardan biridir. Dil tartışması, Türk dilinin sadeleşmesi konusundaki aşırılıklara gösterilen tepkinin bir sonucudur. Tezer Taşkiran’a göre; “Dilimizin Türkçeleştirilmesi Kemalizmin prensiplerinden biridir. Atatürk milli his ile dil arasındaki güçlü bağdan dolayı 1932’de Dil Kurultayı’nın bu konuda çalışmasını istemiştir. Bu çalışmalar sonucunda bazı terimler ders kitaplarına girmiştir.” diyerek görüşlerini savunmuştur⁵⁶⁴. Tezer Taşkiran dilde sadeleşmeyi savunurken Halide Edip Adıvar dilde sadeleşmeye karşı olduğunu şu sözleriyle ifade etmiştir: “Dil meselesi şahıs meselesi olamaz, çünkü herhangi bir şahıs ne kadar büyük olursa olsun hatta bütün gelmiş geçmiş dâhilerin fevkinde ilahi bir kudreti olsun bir millete kendi arzusuna uygun bir dil vermek isterse o millet ve memleket modern bir Babil kulesi vaziyeti gösterir”⁵⁶⁵.

Kadın haklarıyla ilgili olarak en çok konuşanlar Tezer Taşkiran ve Halide Edip olmuştur. Tezer Taşkiran; kadın memura düşük ücret ödenmesine karşı çıkarak, kadınların her görevi alma hakkına sahip olduklarını, çünkü nüfusun yarısını oluşturduklarını, seçme ve seçilme hakkını kazandıklarını, rüşvet almadıklarını, işlerini

⁵⁶³ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, s.4632.

⁵⁶⁴ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 2006, ss.5455-5456.

⁵⁶⁵ Kaplan, Age., s.213.

suistimal etmediklerini, alın teriyle çalıştıklarını belirterek ayrımcılık yaratan uygulamalara son verilmesini istemiştir⁵⁶⁶.

Halide Edip ise Atatürk'ün kadın hakları konusunda yaptıklarının sadece Türk kadını üzerinde değil tüm dünya kadınları üzerinde etki bıraktığını yâd ederek sadece kadın haklarının değil Atatürk inkılâplarının da korunmasını istemiştir⁵⁶⁷.

Tezer Taşkiran'ın Anayasa'nın 2.maddesindeki "Devlet dili Türkçe'dir" fıkrasının yorumlanması dışındaki konuşmaları; Belediye Kanunu'ndaki değişiklikler, CHP'nin haksız kazançlarının iadesi, Hemşirelik Kanunu, Köy Enstitüleri ile ilköğretim okullarının birleştirilmesi, 1954 yılı bütçeleri, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nda değişiklik, Milli Koruma Kanunu, geçici tazminat ve yabancı dil ikramiyeleri, hukuk fakültesi öğrencilerinden biri hakkındaki Dilekçe Komisyonu kararı, kör, sağır ve dilsizlerin eğitim-öğretimleri, köylü kız çocuklarının ilk tahsil yaşı ve Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu'nda değişiklik yapılması, 1951 yılı bütçeleri ve korunmaya muhtaç çocuklar konularında olmuştur. Teklif verdiği konular arasında da Kars'lı bir vatandaşa ve Erzurum'lu Kara Fatma'ya vatani hizmet kapsamında aylık bağlanması ve Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'na bir fıkra eklenmesi bulunmaktadır⁵⁶⁸.

2.3.2.5. IX. Dönem Kadın Milletvekillerimizin Bilinmeyen Yönleri

Bu dönemde seçilen kadın parlamenterlerimizden Nazlı Tlabar, Avrupa'da tahsil görmüş bir parlamenterimizdir⁵⁶⁹. Milletvekili seçildiğinde diğer parlamenterler gibi TBMM'ye başörtüsüz gelmiştir. Halide Edip Adıvar da milletvekili seçildiğinde siyah çarşafını çıkararak, başı açık olarak Meclis'e girmiştir⁵⁷⁰.

Halide Edip lisansüstü öğrenim derecesine sahip akademik kariyerden gelen bir milletvekilimizdir⁵⁷¹.

⁵⁶⁶ Kaplan, Age., s.217.

⁵⁶⁷ Kaplan, Age., s.218.

⁵⁶⁸ *TBMM T.D.*, IX/1, (12.7.1950), s.572; IX/1, (7.7.1950), s.415; IX/26, (14.12.1953), s.231; IX/28, (17.2.1954), s.423; IX/27, (20.1.1954), s.269; IX/28, (25.2.1954), s.916; IX/27, (6.1.1954), s.42; IX/20, (2.2.1953), s.36; IX/5, (9.2.1951), s.73; IX/2, (29.11.1950), s.263; IX/8, (18.6.1951), s.264; IX/8, (11.6.1951), s.163; IX/5, (25.2.1951), s.776; IX/9, (3.8.1951), s.529; IX/28, B:50,s.889; IX/28, (5.2.1954), s.72; IX/7, (25.5.1951), s.455.

⁵⁶⁹ Tekeli, Age., s.290.

⁵⁷⁰ *Hürriyet Gazetesi*, 07.02.2009, s.1.

⁵⁷¹ Tekeli, Age., s.289.

Halide Edip; Amerikan Kız Koleji'nde okuyan ilk Türk kızı, hayat hikâyesini İngilizce yazan ilk yazar, Milli Mücadele'de bulunmuş ilk kadınlardan, Türkiye'de kurulan ilk kadın derneğinin kurucularından, Atatürk'e muhalefet olan, sürgüne gönderilen, 31 Mart'ta isyancıların, işgal sırasında İngilizlerin, Milli Mücadele'de padişahın, Cumhuriyet'in ilk yıllarında İstiklal Mahkemesi'nin yasaklılar listesinde bulunan ilk kadınlardan biri olduğu için her dönem de muhalif olan ve eleştiren usta bir yazardır. Ayrıca Hindistan'dan, İngiltere'ye, Amerika'dan Mısır'a kadar uzanan bir şöhreti vardır. Örneğin; Mısır'ı ziyaret ettiği sırada üzerine oturduğu sandalye bir müzede sergilenmektedir. Amerika'da hayatını anlatan romanlar yayınlanmıştır. Ayrıca İngiltere'de konferanslar veren ilk Doğu kökenli kadındır⁵⁷². Sultanahmet Mitingi'nde 200 bin kişiyi yaptığı etkili konuşmayla ağlatan ve mücadele için harekete geçiren Halide Edip'in hitabet gücü oldukça yüksektir. İlk önemli, çağdaş kadın yazarımız olan Halide Edip Kurtuluş Savaşı'nda etkin görevler almış bir eylem insanı, aydın ve yurtseverdir⁵⁷³. Halide Edip'in kitaplarında genellikle büyük engellere ve düşünce karşıtlıklarına rağmen başarılı olan bağımsız kadın karakterlere rastlanır.

Kadın hakları konusunda Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında Müslümanlığı kabul eden aileler etkili olmuşlardır. Bu ailelerin kadınları, mutaassıp ve eğitimsiz aile kadınlarına göre daha serbest yetiştirilmiş ve iyi bir eğitim almışlardır. Kadın haklarını savunup kitleleri yönlendiren, siyasetçi ve teşkilatçı olan bu kadınlarımızın bir kısmı “dönme” diye tabir edilen ve yakın zamanda Müslümanlığı kabul etmiş bu ailelerin kadınlarıdır. Halide Edip Adıvar da bu kadınlardan biridir⁵⁷⁴.

Halide Edip kadınlarla ilgili konulara hâkim ve öngörülerini olan bir insandır. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmeden önce Halide Edip, Vakit gazetesinin yaptığı kadınların oy hakkı ile ilgili bir araştırma için yirmi yaşındaki tüm kadınların seçmen, otuz yaşındaki tüm kadınların milletvekili adayı olabileceğini, Millet Meclisi'nin bu amaçla bir sonraki seçimlerden önce yasal değişikliği gerçekleştirmesi gerektiğini ve buna Türk erkeklerinin İngiltere'deki gibi karşı çıkmayacağını belirtmiş, gerçekten de kadınlar lehine yasal değişiklik Meclis gündemine gelmiştir⁵⁷⁵. 1950'de ise “Ben kadın milletvekillerinin cemiyeti üzerinde fazla durmuyorum. Fakat keyfiyet

⁵⁷² Zafer Özcan, “Cumhuriyetin Asi Kızı: Halide”, *Zaman Gazetesi*, 20.04.2002, s.1.

⁵⁷³ *Sabah Gazetesi*, 29.01.2009, s.1.

⁵⁷⁴ Kaplan, Age., s.231.

⁵⁷⁵ Yaraman, Age., s.46.

mühimdir” diyerek kadınların siyasette niteliklerinin daha önemli olduğunu, kadınların kendilerini ilgilendiren konularda çıkar grubu gibi çalışan bir güç unsuru olduklarını, belirtmiştir⁵⁷⁶. Ancak Mütareke yıllarının karanlık günlerinde Wilson prensiplerinin savunucusu, Kurtuluş Savaşı’nda Onbaşı Halide Edip, edebiyatın özellikle roman alanında sürekli yükselirken, siyaset alanında çok başarılı olamamıştır⁵⁷⁷.

Tezer Taşkiran, kadınların parlamentoda daha fazla yer alabilmeleri için seçim sisteminde ve parti örgütünde değişiklik yapılmasına ihtiyaç olmadığını söyleyerek şunları ifade etmiştir: “Atatürk ilkelerine bağlı olduklarını söyleyen partilerimizin bu inanca uygun olarak partilerine bağlı kadınlara parti örgütlerinde, seçim listelerinde layık oldukları yeri vermeleri kâfidir. Türkiye’de bu yapılmamaktadır. Her partide birçok kadın olmakla birlikte bunların pek azı parti örgütünün yüksek kademelerinde ve seçim listelerinin şanslı sıralarında yer almaktadır.”⁵⁷⁸ Tezer Taşkiran’a göre kadın olmak, politikaya girme konusunda özel bir zorluk yaratmamaktadır⁵⁷⁹.

Tezer Taşkiran kadın seçmenlerin milletvekilleriyle çok az temas halinde olduklarını ileri sürmüştür. Ancak Tezer Taşkiran devamlı takip ederek kadın seçmenlerle ilişki kurabilmiş ve seçim bölgesinde kadın seçmenlerle ayrıca görüşmüştür⁵⁸⁰. Erkek seçmenlerin kadın parlamenterleri, kendi bölgelerindeki kadın seçmenden daha farklı bir kategoriye koyduğunu gösteren şu örnek dikkate değerdir. Tezer Taşkiran vatandaşlarla görüştüğü bir sırada bir kadın, konuşmaya girmek ister ve erkekler onu küçümseyerek “Biz söyledik, anlatıyoruz, hadi sen işine” diyerek aralarından uzaklaştırırlar. “Eksik etek, o ne anlatacak” dediklerinde ise Tezer Taşkiran “İyi ama ben de kadını, size göre ben de eksik eteğim, onda akıl yoksa bende de akıl yok. Söyledikleri köyünüzün ihtiyaçları değil miydi?” der. Hepsi birden “Estağfurullah sen başka, o başka“ diyerek kafalarındaki ayrımı ifade ederler⁵⁸¹.

Tezer Taşkiran üç dönem CHP’den milletvekili seçilmiştir. Çok partili siyasal hayata girildiğinde politik mücadeleye başka bir partiden devam etmek yerine, siyaseti bırakmayı tercih etmiştir.

⁵⁷⁶ Yaraman, Age., s.86.

⁵⁷⁷ Zehra Celasun, *Tarih Boyunca Kadın*, Ülkü Kitap Yurdu Yay., İstanbul 1946, s.153.

⁵⁷⁸ Tekeli, Age., s.324.

⁵⁷⁹ Tekeli, Age., s.320.

⁵⁸⁰ Tekeli, Age., s.320.

⁵⁸¹ Tekeli, Age., s.291.

2.3.2.6. 1950 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1946'da tek dereceli seçimlerin uygulanması, kadınlar aleyhine bir rekabet alanı oluşturduğu için bu dönemi izleyen elli yıl içinde kadın parlamenterlerin sayısında önemli ölçüde artış olmamıştır⁵⁸².

14 Mayıs 1950 genel seçimleri Demokrat Parti'nin zaferiyle sonuçlanmasına rağmen üç kadın parlamenterin seçilmesi açısından başarısızlıktır. Kadınlar seçilme hakkı kendilerine verildiğinden bu yana ilk kez bu kadar düşük miktarda Meclis'te temsil edilmişlerdir. Bu durumun sebeplerinden biri de kadınların taleplerinin siyasal hakların kazanılmasından sonra durmasıdır. Ayrıca kadınların demokrasiyi simgeleme görevi çok partili rejime gelindiğinde ikinci plana itilmiştir. Kadın ve erkek eşitliği uygulamaları kadınlar lehine bir eğilim sürdürmediği için kadınlar aleyhine bir nitelik kazanmış ve kadınlar, yabancı oldukları siyasette başarısız olmuşlardır⁵⁸³.

Çok partili rejimle birlikte gelen tartışmalardan biri de kadın hareketleri konusunda Türk kadın inkılâbını baltalayıcı kımıldamaların olmasıdır. Bu dönemde kadın adayların ve milletvekillerinin azlığı dikkat çekicidir⁵⁸⁴.

Kadınların siyasal haklarını kullanmaları açısından olaya bakıldığında tek partili dönemde kadın temsilcilerin Meclis'teki oranlarının daha yüksek, çok partili dönemde ise en aza indiği görülmektedir⁵⁸⁵. İlk kez kadınlar bu seçim döneminde erkek desteğini de kaybetmişlerdir. Demokrasi için kadının siyasi eşitliğinin gerekmediği ifadeleri kullanılmaya başlanmıştır. Çünkü bu seçim döneminde, partilerin kadınlara siyasal açıdan gereksinimleri olmamıştır⁵⁸⁶.

Tablo 2.5. IX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler (Komisyonlar)

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI ENCÜMENİN (KOMİSYONUN) ADI
Nazlı TLABAR	Çalışma ve Dışişleri Komisyonu TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi
Halide Edip ADIVAR	Milli Eğitim ve Anayasa Encümeni (Komisyonu)
Tezer TAŞKIRAN	Milli Eğitim Encümeni (Komisyonu)

⁵⁸² Yaraman, Age., s.55.

⁵⁸³ Yaraman, Age., ss.82-83.

⁵⁸⁴ Yaraman, Age., s.85.

⁵⁸⁵ Emel Doğramacı, *Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yay.,Ankara 1993, s.22.

⁵⁸⁶ Yaraman, Age., s.90.

Tablo 2.6. IX. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Nazlı TLABAR	Evli (1 çocuk)	Amerikan Kız Koleji (Felsefe)	Yazar	İngilizce, Fransızca, Almanca, Rumca	Demokrat Parti Beyoğlu İlçe Başkanı
Halide Edip ADIVAR	Evli (2 çocuk)	Amerikan Koleji	Yazar, İngiliz Edebiyatı Şubesi Başkanı	İngilizce, Fransızca	Edebiyat Fakültesinde, Edebiyat Profesörü
Tezer TAŞKIRAN	Evli (2 çocuk)	Edebiyat Fakültesi	Okul Müdür ve Öğretmen	Fransızca, İngilizce, Almanca	Milletvekili

2.4. X. DÖNEM (1954–1957) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 2.7. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NUMARASI	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Aliye TEMUÇİN (COŞKUN)	Ankara	DP
2	Nazlı TLABAR	İstanbul	DP
3	Nuriye Ferhan PINAR (ERDEM)	İzmir	DP
4	Edibe SAYAR	Zonguldak	DP

2.4.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

X. Dönemde Meclis'e 4 kadın milletvekili girebilmiştir. Bunların hepsi Demokrat Parti'den seçilmişlerdir. Bu milletvekillerinden Nazlı Tlabar IX. dönemde de seçildiğinden bu bölümde özgeçmişine değinilmeyecektir.

2.4.1.1. Aliye TEMUÇİN (COŞKUN)

1916 yılında İzmir Eskifoça'da doğmuştur⁵⁸⁷. Ankara Çankaya Dikmen Mahallesi nüfusuna kayıtlıdır. İsmail Efendi ile Zahide Hanım'ın kızlarıdır. 1957'de Orgeneral Salih Coşkun ile evlenmiştir. Oğlu Ayçağ ile kızı Gül'ün manevi annesidir. İlköğrenimini Foça'da tamamlayıp, İzmir Cumhuriyet Kız Enstitüsü'nü bitirmiştir. Kız Meslek Öğretmen Okulu ve Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirerek, İzmir Kız Enstitüsü'nde stajyer çiçek öğretmeni olarak göreve başlamıştır⁵⁸⁸.

13 yıllık öğretmenlik hayatının ilk yılını mezun olduğu okulda, Aydın Kız Enstitüsü'nde, İzmir Cumhuriyet Kız Enstitüsü Müdürlüğü'nde, Manisa Kız Enstitüsü

⁵⁸⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1952.

⁵⁸⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.60.

Müdürlüğü'nde, Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu Müdürlüğü'nde geçirmiştir⁵⁸⁹. Aliye Temuçin, X. dönem seçimlerine katılarak, 176507 oyla Ankara'dan milletvekili seçilmiştir. 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katılmıştır. Bir dönem milletvekilliği yapan Aliye Coşkun (Temuçin), milletvekilliği sona erdikten sonra mesleğine geri dönmüştür. Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşar Yardımcılığı ve Talim-Terbiye Kurulu Üyeliği yapmıştır. 1972'de Teşkilat ve İdare Öğretmeni iken emekli olmuştur⁵⁹⁰. Aliye Coşkun, Meclis kayıtlarındaki özgeçmişinde dil bildiğine dair bir bilgiye yer vermemiştir. Milletvekili seçildiğinde bekârdır⁵⁹¹. 2006'da vefat etmiştir⁵⁹².

2.4.1.2. Nuriye Ferhan ERDEM (PINAR)

15 Mart 1914'te İstanbul'da doğan Nuriye Ferhan Erdem Bilecik nüfusuna kayıtlıdır⁵⁹³. Mustafa Asım Bey ve Emine Hanım'ın kızlarıdır⁵⁹⁴. 1962'de XI. Dönemde Bilecik Milletvekili, 5 Mayıs 1977, 12 Eylül 1980'de Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi olan Mehmet Bey'le evlenmiştir. Emine Zeynep Gürsoy'un manevi annesidir. 1932'de Erenköy Lisesi'ni başarıyla bitirerek açılan sınavı kazanmış ve Fransa'ya gönderilmiştir. Bordeaux Üniversitesi'nde kimya ve tabii bilimler öğrenimi görerek yurda dönmüştür. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji Enstitüsü'ne asistan olmuş, "Marmara Havzası'nın Sismik Jeoloji ve Meteorolojisi" konulu doktora tezini başarıyla sunarak doktor ünvanını almış, "Ege Bölgesi'nin Tektoniği, Sıcak Su ve Maden Suyu Kaynakları" konulu tezi ile jeoloji doçenti olmuştur. Ancak yer olmadığından, olumlu rapor verildiği halde profesör kadrosuna atanamamıştır⁵⁹⁵.

1945'te Fen Fakültesi Jeoloji Enstitüsü Doçentliği'ne atanmıştır. Yabancı bir profesör ile birlikte Ankara Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi'nde Paleontoloji dersleri okutmuştur. 1951'de Brüksel'de Uluslararası Jeofizik ve Jeodezi Birliği Kongresi'ne, 1952'de Cezayir'de Uluslararası Jeoloji Kongresi'ne, 1953'te Stuttgart'ta Avrupa Sismoloji Kongresi'ne katılmıştır. Paris'te mesleki çalışmalarda bulunmuştur. X. dönem

⁵⁸⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1952.

⁵⁹⁰ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.61; 21 Mart 2006'da 90 yaşında iken vefat eden Aliye Coşkun Temuçin TBMM'de düzenlenen törenden sonra Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

⁵⁹¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1952.

⁵⁹² Gökçimen vd., Age., s. 375.

⁵⁹³ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.476.

⁵⁹⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2061.

⁵⁹⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2061.

seçimlerine katılarak 229799 oyla İzmir'den milletvekili seçilmiş, 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katılmıştır. Dışişleri ve Milli Eğitim Komisyonları'nda çalışmıştır. 1954'te Roma'da Jeofizik ve Jeodezi Birliği Kongresi'ne, Dünya Parlamentolar Birliği'nin Viyana'daki toplantısına Türk Grubunun Genel Sekreteri olarak, Unesco'nun Ankara'daki toplantısına katılmış, 1960'a kadar yurt dışında çeşitli komisyonlara ve konferanslara katılmıştır. Parlamento'dan sonra mesleğine devam ederek 1967'de Elazığ Teknik Okulu Öğretmenliği, İstanbul Teknik Okulu Jeoloji Öğretmenliği ve Doçentliği, 1970'de İ.D.M.M. Akademisi İnşaat Bölümü Doçentliği ve Jeodezi Kürsüsü Profesörlüğü, 1982'de Yıldız Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Bölümü Profesörlüğü yaparak, 1983'te emekli olmuştur⁵⁹⁶.

Nuriye Pınar Hanım iki dönem İzmir milletvekilliği yapmıştır. Türkiye'nin ilk kadın Jeoloğu ve Deprem Uzmanı olan Nuriye Pınar, Kuzey Anadolu ve Ege'deki birçok fay hattını belirlemiş, Avrupa Sismoloji Komisyonu Üyeliği yapmıştır. “Türkiye Depremleri İzahlı Katoloğu” adlı eseri Türkiye'de deprem alanlarının belirlenmesine yönelik ilk çalışmadır. Kitapta deprem alanlarındaki faylar da ayrıntılı olarak gösterilmiştir⁵⁹⁷.

Nuriye Pınar Erdem, 30 Eylül 2006'da 92 yaşında iken beyin kanaması nedeniyle vefat etmiştir⁵⁹⁸. Eserlerinden bazıları Türkiye'nin Arazi Tektoniği, Marmara Denizi Havzasının Sismik Jeoloji ve Meteorolojisi, Ege Havzasının Tektoniği, Sıcak Su ve Maden Suyu Kaynakları, Türkiye'de IV. Zaman Arazisi ve Taraçalar, Mühendislik Jeolojisi'dir⁵⁹⁹.

Nuriye Pınar Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyanca bilmektedir. Milletvekili seçildiğinde bekâr olduğu Meclis kayıtlarında yer almaktadır⁶⁰⁰.

2.4.1.3. Edibe SAYAR

1912'de Safranbolu'da doğan Edibe Sayar, Maksut Bey ve Hatice Hanım'ın kızıdır. Mehmet Neşet Bey'le evli olup Halil Vecdi'nin annesidir⁶⁰¹.

⁵⁹⁶ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.477.

⁵⁹⁷ “İstanbul Depremi”, *Hürriyet Gazetesi*, 2.5.2009, s.1.

⁵⁹⁸ Gökçimen vd., *Age.*, ss. 328–329..

⁵⁹⁹ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.478.

⁶⁰⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2061.

İlköğrenimini Zonguldak'ta orta ve liseyi İstanbul Pangaltı Nötre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'nde bitirdikten sonra 1939'da Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Zonguldak'ta staj yaparak hâkimlik yapmaya hak kazanmıştır. Yayın hayatına atılarak çeşitli gazete ve dergilerde sosyal, edebi ve politik konularda makaleler yayınlamış, 12 yıl yayın hayatına devam etmiştir. Radyoda telif ve Fransızca'dan uyarladığı piyes ve skeçleri oynamıştır. Yıllarca hayır cemiyetlerinde çalışmıştır. Zonguldak'ta Yardımseverler Derneği ile Türk Kadınlar Birliği başkanlıklarını yapmıştır. Milletvekili seçilmeden önce avukatlık stajını tamamlamıştır⁶⁰².

X. Dönem seçimlerine katılarak Demokrat Parti'den Zonguldak Milletvekili seçilmiştir. 130302 oy alarak 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katılmıştır. Edibe Sayar'ın babası Maksut Çivi de Demokrat Parti Zonguldak adayı olarak 14 Mayıs 1950'de seçimi kazanmış, ancak seçimi kazandığı gece hayatını kaybetmiştir⁶⁰³. Edibe Sayar'ın bir özelliği de Demokrat Parti'nin ön seçim kazanarak Meclis'e giren ilk kadın milletvekilidir⁶⁰⁴. Meclis'te Arzuhal Encümeni'nde Kâtip, Maarif Encümeni'nde Üye olarak çalışmıştır. 1 Kasım 1955'te TBMM Başkanlık Divanı Kâtipliği'ne, son toplantı yılında Adliye Encümeni'ne seçilmiştir⁶⁰⁵.

Edibe Sayar'ın sahibi olduğu, Türk Kadınlar Birliği Zonguldak Şubesi'nin yayın organı olan gazetenin tüm yazarları kadınlardan oluşmuştur. Babası meşhur kömür tüccarı olan Edibe Sayar, hukuk eğitimi almış, serbest avukat olarak çalışmıştır⁶⁰⁶.

Fransızca bilen⁶⁰⁷ Edibe Sayar, 24 Eylül 1970'te hayatını kaybetmiş, Ankara'da Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir⁶⁰⁸.

⁶⁰¹ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.953.

⁶⁰² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2209.

⁶⁰³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2209.

⁶⁰⁴ *Milliyet Gazetesi*, 13.1.1999. s.1.

⁶⁰⁵ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.954.

⁶⁰⁶ Gökçimen vd., *Age.*, ss. 340–341..

⁶⁰⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2209.

⁶⁰⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.954.

2.4.2. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

2.4.2.1. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

X. dönemde seçilen kadın milletvekilleri yüksek tahsil yapmışlardır. Aliye Temuçin Ankara Kız Öğretmen Okulu, Nazlı Tlabar Amerikan Kız Koleji, Nuriye Pınar Bordeaux Üniversitesi ve Edibe Sayar Ankara Hukuk Fakültesi mezunudur⁶⁰⁹.

2.4.2.2. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

Bu dönemde seçilen dört kadın milletvekilinden Aliye Temuçin (Coşkun) öğretmen⁶¹⁰, Nazlı Tlabar felsefe eğitimi almış bir gazeteci, Nuriye Pınar üniversitede jeoloji doçenti⁶¹¹, Edibe Sayar avukattır⁶¹².

2.4.2.3. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

X. dönem kadın milletvekillerimizden Nazlı Tlabar İngilizce, Fransızca, Almanca, Rumca, Nuriye Pınar Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyanca⁶¹³, Edibe Sayar Fransızca bilmektedir⁶¹⁴. Aliye Temuçin'in dil bildiğine dair bir bilgi yoktur. Bu dönemde seçilen milletvekillerimizin biri dışında hepsinin en az bir yabancı dil bildiği, Nazlı Tlabar ve Nuriye Pınar'ın dört yabancı dil bildiği özgeçmiş bilgilerinde yer almaktadır.

2.4.2.4. X. Dönem Kadın Milletvekillerimizin Meclis'teki Çalışmaları

Nazlı Tlabar, X. Dönem'de TBMM Başkanlık Divanı Kâtibi ve Hariciye Encümeni Üyesi olarak görev almış ve üç kanun teklifinde bulunmuştur⁶¹⁵. Nazlı Tlabar'ın teklifleri bazı kısımlerin giyilemeyeceğine dair kanunda değişiklik, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'na madde eklenmesi, Türkiye'de Türk vatandaşlarına tahsis edilen sanat ve hizmetler konularını içermektedir⁶¹⁶.

⁶⁰⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1952, 2061, 2209.

⁶¹⁰ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.60.

⁶¹¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:1715, 2061.

⁶¹² Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.953.

⁶¹³ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.476.

⁶¹⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2209.

⁶¹⁵ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.442.

⁶¹⁶ *TBMM T.D.*, X/10, (1.2.1956-30.3.1956), s.1276; X/13, (6.12.1954), s.28; X/5, (24.2.1956), s.624.

Edibe Sayar; korunmaya muhtaç çocuklar hakkındaki 5387 sayılı kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun ile Milletvekilleri Seçimi Kanunu'na geçici bir madde eklenmesi hakkındaki kanunun müzakeresi için kurulan geçici encüme üye seçilmiştir. Yedi kanun teklifi, bir sözlü sorusu, Genel Kurul'da dört konuşması vardır⁶¹⁷. Edibe Sayar'ın konuşmaları korunmaya muhtaç çocuklar, 5680 sayılı kanunun 33. maddesinde değişiklik, kadın ve çocuklara karşı yapılan tecavüz olaylarıyla ilgili gazete haberleri, yazılı basın veya radyo ile işlenecek bazı suçları içermektedir. Teklifleri ise tababet ve şubatı sanatlarının uygulanmasına dair kanuna ek kanun teklifi, eczacılar ve eczaneler hakkındaki kanunda değişiklik, özel araçlardan vergi alınması ve gelirin Çocuk Esirgeme Kurumu'na devredilmesi ve basın kanununda değişiklik yapılması konularıyla ilgilidir⁶¹⁸.

Dışişleri ve Milli Eğitim Komisyonları'nda görev alan Nuriye Pınar; Turizm Genel Müdürlüğü Teşkilatı, Güzel Sanatlar Akademisi statüsünün değiştirilmesi, Emekli Sandığı ve üniversiteler konularında kurulan geçici komisyonlarda görev almıştır⁶¹⁹. Emekli Sandığı ve Üniversiteler Kanunlarının değiştirilmesine dair üç kanun teklifi vermiştir. Ayrıca Pakistan Parlamento Heyeti'nin Türkiye'yi ziyaretiyle ilgili bir önergesi vardır⁶²⁰. Milletvekilliği süresince mesleki etkinliğine ve uluslararası ilişkilere önem vermiştir. Akademik kariyere sahip milletvekilimizdir⁶²¹. Meclis'te kadınların çok olmasının, oturumların daha uyumlu geçmesini sağlayacağına inanmıştır⁶²². Milli Eğitim Komisyonu'nda çalışan Aliye Coşkun, bu komisyonun kâtipliğine seçilmiştir. Emekli Sandığı Kanunu'nun değiştirilmesi hakkındaki tasarı ile Orman ve Ziraat öğrenimi yapanlara mühendis unvanı verilmesi kanun teklifi konularında kurulan geçici komisyonda görev almıştır. Korunmaya muhtaç çocuklara yardım fonu oluşturulması, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun'un değiştirilmesi, Köy Enstitüleri'nden mezun öğretmen ve sağlık memurlarının intibakına dair mesleki ve

⁶¹⁷ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.954.

⁶¹⁸ *TBMM T.D.*, X/19, (15.5.1957), s.175; X/6, (27.4.1955), s.499; X/5, (16.2.1955), s.134; X/6, (11.4.1955), s.267; X/17, B:48, s.995; X/10, (1.2.1956), s.4; X/10, (1.5.1956), s.1276; X/6, (6.4.1955), s.220.

⁶¹⁹ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2,(1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.477.

⁶²⁰ *TBMM T.D.*, X/9, (23.1.1956), s.223; X/9, (11.1.1956), s.28; X/17, (21.2.1957), s.360; X/20, (7.6.1957), s.77.

⁶²¹ Tekeli, Age., s.289.

⁶²² Tekeli, Age., s.323.

teknik öğretmenlerin intibakı, İstimlâk Kanunu'nun değiştirilmesi konularında 5 kanun teklifi, 1 önergesi, Genel Kurul' da 3 konuda konuşması vardır⁶²³.

Edibe Sayar ve Nazlı Tlabar'ın önemli bir özelliği TBMM Başkanlık Divanı Üyeliği'ne getirilen ender kadın parlamenterlerden olmalarıdır⁶²⁴. Nazlı Tlabar; Avrupa'da üniversite öğrenimi görmüş parlamenterlerimizden biridir⁶²⁵. Edibe Sayar; kadın ve çocuklar, basın yoluyla ve radyo yoluyla işlenen suçlar, Aliye Temuçin; Maarif Vekâleti, Ankara ve İstanbul Üniversiteleri hakkında konuşmuşlardır. Aliye Temuçin, Meclis'te yaptığı bir konuşmasında eğitimde ahlaki bir sorumluluk ve milli bilinçlendirmenin kazandırılarak, gençlerin eğitilmelerini istemektedir. Aliye Temuçin "Eğitimin beşikten mezara dek devam ettiğini, istikbalimizin bekçisi ve istikbalimizin koruyucusu olan gençlerimizin milli görgü, şeref ve kültürlerinin arttırılarak programlı, metotlu ve azimli bir şekilde çalışmalarını" vurgulamıştır⁶²⁶.

Aliye Temuçin ve iki arkadaşı, çok partili dönemde çarşaf giyen kadınların artması üzerine, bunun kadın hakları aleyhinde bir davranış olduğunu düşündükleri için Meclis'e bir önerge vermişler ve çarşaf giymenin yasaklanmasını istemişlerdir. Onlara göre; "Çarşaf yabancı milletlerin gözünde bizi küçük düşürmekte, başkentte bulunan elçilik mensuplarını rahatsız etmektedir". Ayrıca bu dönemde yapılan tartışmalardan biri de karma eğitime karşı çıkılmasıydı. Ancak kadın parlamenterlerimiz kadınların eğitim haklarının kısıtlanmasına karşı çıkarak karma eğitimi savunmuşlardır⁶²⁷. Aliye Temuçin'in 1957 yılı bütçeleri ve 1955 yılı bütçeleri konularında konuşmaları ve korunmaya muhtaç çocuklara yardım fonuyla ilgili önergesi vardır⁶²⁸.

Edibe Sayar basın yoluyla ve radyo vasıtasıyla işlenecek suçlarla ilgili meclise verdiği önergesinde kadınlar aleyhindeki yayınların denetlenmesini önermiş, kadın haberlerinde resim ve isimlerin yazıldığını, çeşitli olaylarla karşılaşan kadınların

⁶²³ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10, Cilt 2, (1954-1957)*, TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000, s.61.

⁶²⁴ Edibe Sayar, 1 Kasım 1955'te Başkanlık Divanı Kâtip Üyeliği'ne seçilmiş, 1957 dönem sonuna kadar bu görevini sürdürmüştür. Nazlı Tlabar, 1954-1957 arasında Başkanlık Divanı Kâtip Üyeliği yapmıştır. (Gökçimen vd., Age., ss.340-341, 380-381.)

⁶²⁵ Tekeli, Age., s.290.

⁶²⁶ Kaplan, Age., s.212.

⁶²⁷ Kaplan, Age., s.219.

⁶²⁸ *TBMM T.D.*, X/17, (26.2.1957), s.880; X/5, (23.2.1955), s.599; X/8, (21.12.1955), s.371.

yayınlarında sergilendiğini belirterek Avrupa’da bu tür haberlerin gazetelerde yayımlanmadığını vurgulamıştır⁶²⁹.

İlber Ortaylı’nın “Türkiye’nin Adı” konulu Milliyet Gazetesi’ndeki bir yazısında ortaokul ve lise öğretmenlerinden bazılarının “Türkiya” diye telaffuz ettikleri bir dönemde, “Türkiye” diyenlerin, dilimizin ses uyumu kuralına uygun olan bu söyleyişi korumak için kanun yoluna müracaat ettiklerini, 1950’de TBMM’ye seçilen Nazlı Tlabar’ın bu konuda bir kanun önerdiğini ve kabul edildiğini, “Türkiye” şeklinde telaffuz ve yazımın harita ve kitaplarda çoktan kabul gördüğünü ifade etmesi, X. Dönem kadın milletvekillerimizden Nazlı Tlabar’ın dilimizin kurallarını koruma yolundaki çabasını göstermesi açısından güzel bir örnektir⁶³⁰.

2.4.2.5. 1954 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1954 seçimlerine Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Türkiye Köylü Partisi katılmıştır. Bu seçim de 1950 seçim sistemi gibi yapılmış ve DP seçimi kazanmıştır. DP yüzde 56,6 oy alarak 505 milletvekilliği kazanırken, CHP yüzde 34,8 oyla 31 milletvekili, CMP 5, bağımsız 1 milletvekili seçilebilmiştir⁶³¹.

1954 seçimlerinde 4 kadın milletvekili parlamentoya girmiştir. Kadınlar seçimin olumlu ayrımcılığından yararlanmadan seçim faaliyetlerine katılmışlardır⁶³².

Bu dönemde CHP’den hiçbir kadın aday seçimi kazanamamıştır. 1954’te erkek egemenliği hâkimdir, kadınlar geçmişte aldıkları kararları sorgulama gereği duymuşlardır. Kadınları teşkilatsız ve desteksiz bırakmamak gerektiği, kadınların seçim davasının yine kadınlarca destekleneceği ortaya çıkmıştır.

1954 seçimlerinde kadınların, siyasal gündemde yer almayışları kamuoyuna ve basına bağlanmıştır. Siyasetin, bu seçim döneminde kadın simgesine ihtiyacı olmamıştır. Ayrıca kadınlar siyasete ilgisiz kaldıkları ve kadınların kadınları seçmek istememesinden dolayı bu seçim döneminde az sayıda kadın parlamentoya girebilmiştir⁶³³.

⁶²⁹ Kaplan, Age., s.218.

⁶³⁰ İlber Ortaylı “Türkiye’nin Adı” *Milliyet Gazetesi*, 07.02.2009, s.1.

⁶³¹ Sadettin Bilgiç, *Türkiye’de Seçimler ve Seçim Kanunları*, Boğaziçi Yay., İstanbul 1995, s. 8.

⁶³² Yaraman, Age., s.91.

⁶³³ Yaraman, Age., ss.94-95.

Tablo 2.8. X. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler (Komisyonlar)

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI ENCÜMENİN (KOMİSYONUN) ADI
Aliye TEMUÇİN (COŞKUN)	Milli Eğitim Encümeni (Komisyonu)
Nazlı TLABAR	Çalışma ve Dışişleri Encümenleri (Komisyonları) ve TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi
Nuriye Ferhan PINAR (ERDEM)	Dışişleri ve Milli Eğitim Encümenleri (Komisyonları)
Edibe SAYAR	Dilekçe, Milli Eğitim ve Adliye Encümenleri (Komisyonları) ve TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi

Tablo 2.9. X. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Aliye TEMUÇİN	Bekâr	Ankara Kız Meslek Öğretmen Okulu	Öğretmen	-	Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu Müdürü ve Çiçek Öğretmeni
Nazlı TLABAR	Evli (1 Çocuk)	Amerikan Kız Koleji (Felsefe)	Yazar	İngilizce, Fransızca, Almanca, Rumca	Milletvekili
Nuriye PINAR	Bekâr	Bordeaux Üniversitesi Jeoloji	Jeoloji Doçenti	İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca	Üniversitede Doçent
Edibe SAYAR	Evli (1 Çocuk)	Hukuk Fakültesi	Avukat	Fransızca	Avukat

2.5. XI. DÖNEM (1957–1960) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 2.10. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NUMARASI	ADI SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Übeyde ELLİ	Ankara	CHP
2	Emine Piraye LEVENT	Aydın	DP
3	Hilal ÜLMAN	Bursa	DP
4	Ayşe GÜNEL	İstanbul	DP
5	Arife Necla TEKİNEL	İstanbul	DP
6	Nazlı TLABAR	İstanbul	DP
7	Nimet Perihan ARIBURUN	İzmir	DP
8	Nuriye Ferhan PINAR (ERDEM)	İzmir	DP

2.5.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

XI. dönemde 8 kadın parlamenterimiz Meclis'e girmiştir. Bunlardan biri CHP'den, yedi tanesi DP'den seçilmiştir. Nazlı Tlabar ve Nuriye Pınar X. dönemde de seçildikleri için bu dönemde özgeçmişlerine değinilmeyecektir.

2.5.1.1. Übeyde ELLİ

1907 İstanbul doğumludur. Asım Bey ile Rail Hanım'ın kızlarıdır. İlk, orta ve lise öğrenimini Erenköy Kız Lisesi'nde yapmıştır. Yardım Severler Yurdu, Kızılay Veremle Mücadele ve Türk Kadınlar Birliği'nin genel kurul üyeliklerinde başkanlık, müfettiş ve murakıplıklarında eğitim, sağlık ve köycülük komiteleri idareciliklerinde ve birçok komisyonların ve kooperatiflerin başkanlıklarında, CHP teşkilatının Ocak, Bucak, İlçe Başkanlıklarında ve il idare kurulu üyeliklerinde 1939 yılından başlayarak 19 yıl çalışmıştır⁶³⁴. 1948-1949'da Çankaya İlçesi Maarif Encümeni'nde ve Belediye Takdiri Kıymet Komisyonu'nda ve 1950'ye kadar iki dönem Belediye Meclis Üyesi olarak hizmet etmiştir. Milletvekili seçilmeden önce Türk Kadınlar Birliği Genel Kurul Üyeliği ve CHP Kadın Kollarının Merkez Heyeti Başkanlığını yapmıştır. 1957 seçimlerinde Ankara'dan CHP Milletvekili seçilmiştir. Übeyde Elli, milletvekili seçildiğinde evli ve 2 çocuk sahibidir. Fransızca bilmektedir. TBMM kayıtlarındaki özgeçmiş bilgilerinde mesleğini "Ev işi" olarak belirtmiştir⁶³⁵.

Meclis'te Milli Eğitim Komisyonu'na seçilen Elli'nin, 1 kanun teklifi, 2 değişik konuda da konuşması olmuştur. Emeklilik hayatını İstanbul'da geçiren Elli, 8 Aralık 1995'te vefat etmiştir⁶³⁶.

2.5.1.2. Emine Piraye LEVENT

1915'te İstanbul'da doğmuştur. Necmi ve Nezihe Yüceer'in kızıdır. İstanbul Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra 1933 yılında Eczacı Mektebi'ne girmiştir. 1939-1943 yılları arasında Aydın Ortaokulu'nda fizik, kimya öğretmenliği yapmıştır. 1952'de Aydın'da fiilen eczane idare etmeye başlamıştır. Aynı yıl Demokrat Parti İl İdare Heyeti'nde görev almıştır. Seçime kadar partideki görevini sürdürmüştür. 1957 seçimlerinde

⁶³⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2241.

⁶³⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2241.

⁶³⁶ Gökçimen vd., Age., ss. 161-162.

Aydın'dan Demokrat Parti milletvekili seçilmiştir. Milletvekili seçildiğinde dul ve iki çocuğu olduğunu, özgeçmişinde belirtmiştir⁶³⁷.

Meclis'te Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu'na seçilen Levent, milletvekilliği sonrasında 20 Nisan 1992'de vefat etmiştir⁶³⁸.

2.5.1.3. Hilal ÜLMAN

1918 yılında İzmit'te doğmuştur. Emekli Albay Adil Bey ile Sabiha Hanım'ın kızıdır. 1936'da Erenköy Kız Lisesi'nden mezun olmuştur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Tarih Bölümü'ne girerek, oradan 1940'ta mezun olmuştur. Beykoz ve Kadıköy Ortaokulları'nda ikişer yıl Tarih Öğretmenliği yaptıktan sonra 1945'te Üsküdar Kız Koleji Tarih Öğretmenliği'ne tayin edilmiştir. 1957'ye kadar çeşitli yerlerdeki bu liselerde görev almıştır. Türkiye ve yabancı ülkelerde gezip, incelemelerde bulunmuştur. 1944–1946 doğumlu iki kız çocuğu vardır. 1953'te eşinin vefatıyla dul kalmıştır. Fransızca ve İngilizce bilen Hilal Ülman, 1957 seçimlerinde Bursa'dan Demokrat Parti milletvekili seçilmiştir⁶³⁹.

Meclis'te Milli Eğitim ve Çalışma Komisyonları'nda görev alan Ülman, milletvekilliği sonrasında 24 Haziran 2000'de vefat etmiştir⁶⁴⁰.

2.5.1.4. Ayşe GÜNEL

1903'te Selanik'te doğmuştur. Babası telgraf memuru Trabzon'lu Ali Efendi, annesi Atiye Hanım'dır. IX, X ve XI. Dönem Çanakkale Milletvekili, Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Devlet Bakanlığı yapmış olan Demokrat Parti İdare Kurulu Üyesi aynı zamanda Yassıada Yüksek Adalet Divanı'nca Anayasayı çiğnediği suçlamasıyla ölüm cezası verilen Emin Kalafat'ın⁶⁴¹ kız kardeşidir⁶⁴².

İstanbul Kız Muallim Mektebi'ni bitirdikten sonra, Çanakkale Fransız Mektebi'ne 3 yıl devam etmiştir. Çanakkale'de ilkokul müdürlüğü, ortaokul Türkçe Öğretmenliği yapmıştır. Evlenip ayrılmıştır. Çanakkale İl Genel Meclisi seçimlerini kazanarak Daimi Encümen Üyesi olmuştur. 1940'ta İstanbul'a gelerek Kızılay, Çocuk

⁶³⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2257.

⁶³⁸ Gökçimen vd., Age., ss. 267–268.

⁶³⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2276.

⁶⁴⁰ Gökçimen vd., Age., ss. 418–419.

⁶⁴¹ Ceza infaz edilmemiştir.

⁶⁴² Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt (Özgeçmiş), TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, ss. 236-237.

Yuvası gibi kurumlarda görev almıştır. 1946'da Demokrat Parti İdare Kurulu'na seçilmiştir. 1949'da Beşiktaş Kaza İdare Heyeti'ne ve D.P. Barbaros Dispanseri Başkanlığı'na seçilmiştir. Son belediye seçimlerini kazanarak Belediye Meclisi Üyesi olmuştur. Bu görevde iken 1957 seçimlerini kazanarak İstanbul Milletvekili seçilmiştir. Özgeçmişinde Fransızca bildiğini ve milletvekili seçildiğinde dul olduğunu belirtmiştir⁶⁴³.

Meclis'te Milli Eğitim Komisyonu'na seçilen Günel, 2 değişik konuda konuşma yapmıştır. Milletvekilliği sonrasında 27 Mayıs 1991'de hayatını kaybetmiştir⁶⁴⁴.

2.5.1.5. Arife Necla TEKİNEL

1921 yılında İstanbul'da doğmuştur. Ali Bey ve Naciye Hanım'ın kızıdır. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da İtalyan okulunda bitirmiştir. 1944–1945 yıllarında İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Avukatlık stajını bitirir bitirmez serbest avukatlık yapmaya başlamıştır. 1946 yılında DP'ye girmiş, 1950'de İstanbul Belediye Meclisi Üyesi seçilmiştir. 1953'te Sarıyer İlçesi Encümen Üyesi olmuştur. 1957'de İstanbul Milletvekili seçildiğinde Sarıyer İlçesi Demokrat Parti İlçe Yönetim Kurulu Başkanı bulunmaktadır. Necla Tekinel, özgeçmişinde İtalyanca, Fransızca ve Latince bildiğini ayrıca milletvekili seçildiğinde evli ve 2 çocuklu olduğunu belirtmiştir⁶⁴⁵.

Meclis'te Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Dilekçe Komisyonları ile Parlamentolararası Birlik Türk Grubu Üyeliklerinde bulunmuştur. 1 kanun teklifi bulunan Tekinel, Meclis'te 4 değişik konuda konuşma yapmıştır. Milletvekilliği sonrasında 19 Nisan 2006'da hayatını kaybetmiştir⁶⁴⁶.

2.5.1.6. Nimet Perihan ARIBURUN

1913 yılında İstanbul'da doğmuştur. Naci Eldeniz ve Makbule Eldeniz'in kızlarıdır. Ortaokulu Konya'da, Kız Lisesi'ni ve Hukuk Fakültesi'ni Ankara'da okumuştur. Atatürk tarafından kısa bir süreliğine İngiltere'ye gönderilmiştir. Adliye'de hâkimlik stajı yapmış, Temyiz Mahkemesi 3'ncü Ceza Dairesi'nde çalışmıştır.

⁶⁴³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2341.

⁶⁴⁴ Gökçimen vd., Age., ss. 1993–1994.

⁶⁴⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2353

⁶⁴⁶ Gökçimen vd., Age., ss. 375–376.

Kastamonu Cide‘de hâkim muavinliği yapmıştır. 1940 yılında evlenmiştir⁶⁴⁷. Eşi Hava Kuvvetleri eski Komutanı ve eski Cumhuriyet Senatosu Başkanı Tekin Arıburun’dur⁶⁴⁸. İki çocuğa sahiptir. Meslekten ayrılıp 1953’te avukatlığa başlamış, sosyal yardım alanında aktif rol almıştır. TBMM kayıtlarındaki özgeçmişinde ihtisasını avukat ve anne, mesleği yine avukat ve ev kadını olarak belirtmiştir⁶⁴⁹. Perihan Arıburun, İngilizce ve Fransızca bilmektedir. Çocuk Suçluluğu adında bir tercüme eseri ve makaleleri vardır. Bu makalelerinden biri, Ekim 1973 tarihli Belleten Dergisi’nde yayınlanan “Cumhuriyet’ in 50. Yılında Türk Kadını” adlı makalesidir⁶⁵⁰.

Meclis’te Milli Eğitim ve Milli Savunma Komisyonları’na seçilen Arıburun, değişik 2 konuda kanun teklifinde bulunmuştur. Milletvekilliği sonrasında 18 Ocak 2001’de vefat etmiştir⁶⁵¹.

2.5.2. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

2.5.2.1. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

Bu dönemin milletvekillerinden Übeyde Elli lise, Piraye Levent Eczacılık Okulu, Hilal Ülman İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (Tarih), Ayşe Günel İstanbul Öğretmen Okulu, Arife Necla Tekinel İstanbul Hukuk Fakültesi, Nazlı Tlabar Amerikan Kız Koleji (Felsefe), Nimet Perihan Arıburun Hukuk Fakültesi⁶⁵², Nuriye Ferhan Pınar (Erdem) Bordeaux Üniversitesi Jeoloji öğrenimi görmüşlerdir.

XI. Dönemde seçilen kadın parlamenterler yüksek öğrenim görmüşlerdir. Öğretmen okulu ve hukuk fakültesi öğrenimi görenler ağırlıktadır.

2.5.2.2. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

XI. Dönem kadın milletvekillerinden Übeyde Elli ev kadını⁶⁵³, Emine Piraye Levent eczacı-öğretmen⁶⁵⁴, Hilal Ülman Tarih Öğretmeni, Ayşe Günel öğretmen, Arife

⁶⁴⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2359.

⁶⁴⁸ Beşir Ayvazoğlu, “Yassıada’da Yargılanan Bir Paşa Kızı: Perihan Arıburun, *Aksiyon Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 61, 3–9 Şubat 1996, s. 55.

⁶⁴⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2359.

⁶⁵⁰ Perihan Arıburun, “Cumhuriyet’ in 50. Yılında Türk Kadını”, *Belleten*, Türk Tarih Kurumu Yay., Cilt:37, Sayı: 148, Ekim 1973, ss. 481–483.

⁶⁵¹ Gökçimen vd., Age., ss. 69–70.

⁶⁵² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 2241, 2257, 2276, 2341, 2353, 2359.

⁶⁵³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No:2241.

⁶⁵⁴ Gökçimen vd., Age., s. 267.

Necla Tekinel avukat, Nazlı Tlabar yazar, Nimet Perihan Arıburun avukat⁶⁵⁵ ve Nuriye Ferhan Pınar (Erdem) jeoloji doçentidir.

XI. Dönem milletvekillerinin biri ev kadını, biri eczacı, ikisi öğretmen, biri jeoloji doçenti, biri yazar ve ikisi avukattır. Ayşe Günel evlendikten sonra öğretmenlik mesleğini bırakmıştır.

2.5.2.3. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

XI. Dönem kadın milletvekillerinden Übeyde Elli Fransızca, Hilal Ülman Fransızca ve İngilizce, Ayşe Günel Fransızca, Necla Tekinel İtalyanca, Fransızca, Latince, Nazlı Tlabar İngilizce, Fransızca, Almanca, Rumca, Perihan Arıburun İngilizce, Fransızca⁶⁵⁶, Nuriye Pınar Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyanca bilmektedir.

1957 yılında Türkiye’de iki yabancı dil bilenlerin sayısının az olduğu düşünüldüğünde kadın milletvekillerimizin bu konuda seçkin bir zümreyi oluşturdukları görülmektedir. Kadın milletvekillerimizden Piraye Levent’in dil bilip bilmediğine dair bir bilgi yoktur. Onun dışında iki kişi bir yabancı dil, iki kişi iki yabancı dil, bir kişi üç yabancı dil, iki kişi dört yabancı dil bilmektedir.

2.5.2.4. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis’teki Çalışmaları

XI. dönem milletvekillerinden Ayşe Günel, Maliye Bakanlığı’nın 1960 yılı bütçesiyle ilgili konuşmuştur⁶⁵⁷.

Nazlı Tlabar, mesleğinin ona sağladığı birikimden olsa gerek bu dönemde, özellikle dış politika konularında söz alan kadın milletvekilimizdir.

Nazlı Tlabar Dışişleri Bakanlığı’nın 1959 yılı bütçesi nedeniyle de konuşmuştur⁶⁵⁸.

Nuriye Pınar, 3 farklı konuda söz almış ve 3 kanun teklifinde bulunmuştur. Karayolları Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulması, İmar ve İskân

⁶⁵⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 2276, 2341, 2353, 2359.

⁶⁵⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği, No: 2241, 2276, 2341, 2353, 2359.

⁶⁵⁷ TBMM T.D., XI/12, (25.2.1960), s.542.

⁶⁵⁸ TBMM T.D., XI/7, B:32-48, TBMM Matbaası, Ankara 1959, s.49.

Bakanlığı'nın kuruluş ve görevleri hakkında konuşmuştur. Üniversiteler Kanunu, Emekli Sandığı Kanunu konularıyla ilgili önerilerde bulunmuştur.⁶⁵⁹

Piraye Levent, 1950 bütçe yılı ve Adnan Menderes'in hükümet programı konularında konuşmuş, Türkiye Büyük Millet Meclisi idare amirlerinin tazminatlarıyla ilgili teklifte bulunmuştur⁶⁶⁰.

Hilal Ülman, 1960 ve 1958 yılı bütçeleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kuruluş kadroları hakkındaki kanuna Yüksek İslam Enstitüleri için kadro eklenmesi, öğretmenlerin özel okullarda ve özel öğrenci yurtlarında ek görev alabilmeleri, 3407 sayılı kanunda değişiklik yapılması konularında konuşmuş, milletvekilleri seçim kanununda değişiklik yapılması konularında tekliflerde bulunmuştur⁶⁶¹.

Necla Tekinel Adalet Bakanlığı'nın 1960 yılı bütçesi nedeniyle konuşmuştur.⁶⁶²

Perihan Arıburun, Emekli Sandığı ve Turizm Bankası Kanunu konularında konuşmuştur.⁶⁶³

Übeyde Elli, Çalışma Bakanlığı'nın 1960 bütçesi nedeniyle konuşmuştur. Milletvekili Seçim Kanunu'nda değişiklik yapılmasıyla ilgili önergesi ve 1757 sayılı kanunla ilgili kanun teklifleri bulunmaktadır⁶⁶⁴.

XI. Dönemde kadın milletvekillerimizin çeşitli konularda Meclis'te konuşmaları olmuştur. Eğitim ve Kültür konularında konuşan milletvekillerimizden Hilal Ülman eğitimin politikadan uzak tutulmasını isteyerek şu konuşmayı yapmıştır: "Siyasi düşüncelerimizin ayrılıkları ne olursa olsun ilim, teknik ve sosyal sahalarda modern dünyanın süratle tekâmül etmesinden dolayı gençliğe sağlam bir terbiye ve tahsil vermenin gitgide artan ehemmiyeti karşısında maarif davasının bütünlüğünü, azametini elbirliğiyle düşünmek zorundayız. Bu münasebetle maarif müesseselerimizin günlük politika faaliyetlerinin daima dışında ve üstünde tutulmasını politikacıların bu

⁶⁵⁹ *TBMM T.D.*, XI/10, (11.12.1959), s.348; XI/9, (12.6.1959), s.768; XI/4, (5.5.1958), s.23; XI/17, (20.12.1957), s.187.

⁶⁶⁰ *TBMM T.D.*, XI/2, (3.2.1958), s.6; XI/1, (4.12.1957), s.121; XI/1, (13.1.1958), s.473.

⁶⁶¹ *TBMM T.D.*, XI/12, (25.2.1960), s.576; XI/2, (26.2.1958), s.720; XI/9, (8.6.1959), s.618; XI/6, (12.12.1958), s.160; XI/4, (25.6.1958), s.663; XI/11, (5.2.1960), s.539; XI/11, (8.2.1960), s.581.

⁶⁶² *TBMM T.D.*, XI/12, (24.2.1960), s.394.

⁶⁶³ *TBMM T.D.*, XI/9, (8.6.1959), s.599; XI/13, (25.4.1960), s.250.

⁶⁶⁴ *TBMM T.D.*, XI/12, (27.2.1960), s.906; XI/11, (5.2.1960), s.540; XI/3, (14.4.1958), s.271.

mukaddes çatı içine el uzatmamalarını ve şahsi ihtirasları için bu zümreyi zedelememelerini istemek en büyük milli vazife telakki olunmalıdır”⁶⁶⁵.

Perihan Arıburun, Nato konusunda “yüksek rütbeli kumandanlar bugün yalnız Askeri evsafa değil, büyük içtimai evsafa kimseler olmalıdır. Bunların Nato memleketleri içinde yüksek mevkileri işgal eden kimseler arasında dostluk tesis emiş olması lazımdır. Bu zevatın birçok dal bilmeleri gerekir. Ailevi durumdan kuvvetli olmaları lazımdır”⁶⁶⁶ diyerek Nato Askeri Komitesi Reisliği’nin Türkiye’ye verilmesini istemiş, bu göreve gelecek kişilerin sahip olmaları gereken özellikleri vurgulamıştır.

Nazlı Tlabar, Türk dış politikasının aktif olması, devletin taviz politikası izlememesi gerektiğini, II. Dünya Savaşı’ndan en karlı çıkan devletin Rusya olduğunu söyleyerek II. Dünya Savaşı sonrası gelişmeleri ve Türkiye’nin izleyeceği politikayı vurgulamıştır. Rusya’nın saldırgan bir tutum izlemesi sonucu NATO’nun kurulduğunu, batı bloğunun bir sulh cephesi olduğunu, dışişlerinin Irak’la dostluğun devam ettirilmesi çabalarının takdirle karşılandığını söylemiş, İran ve Irak arasında Şattül Arap İhtilafı’nda Türkiye’nin arabulucu rolünü yerine getirdiğini, Yugoslavya’daki Türklere tazminat ödenmesine ait antlaşmaların imzalanmasından memnun olduğunu belirtmiş, Dışişleri’nin; Türkiye’nin iktisadi kalkınmasına dost ve müttefik memleketlerden önemli mali ve teknik yardım sağlama faaliyetlerine, modern çalışmasına ve haberleşme açısından elde ettiği başarılarla değinen konuşmalar yapmıştır⁶⁶⁷.

Perihan Arıburun ve Nazlı Tlabar, ülkemizin turizm bakımından zengin olduğunu ve gençlerin eğitilerek turizmden yararlanmaları gerektiğini belirten konuşmalar da yapmışlardır⁶⁶⁸.

2.5.2.5. 1960 Darbesi ve Yassıada’da Tutuklu Günler

27 Mayıs 1960 darbesiyle birlikte Nazlı Tlabar, Nuriye Pınar, Perihan Arıburun ve Necla Tekinel Yassıada’ya tutuklu olarak gönderilmişlerdir. Nazlı Tlabar’a Anayasayı çiğneme suçlaması ile 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası verilmiştir⁶⁶⁹.

⁶⁶⁵ Kaplan, Age., s.212.

⁶⁶⁶ Kaplan, Age., s.223.

⁶⁶⁷ Kaplan, Age., s.223

⁶⁶⁸ Kaplan, Age., s.225.

⁶⁶⁹ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-IX Dönem (1950-1954), 7. Cilt, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, s.541.

Nuriye Pınar'a Yassıada Yüksek Adalet Divanı tarafından Anayasayı çiğneme suçlamasıyla 4 yıl 2 ay süreyle ağır hapis cezası verilmiştir⁶⁷⁰. Yassıada ve Kayseri'de 2,5 yıl cezaevinde kalmıştır. 1967'de çıkan af yasası ile yeniden akademik kariyerine dönmüştür⁶⁷¹.

Perihan Arıburun, Atatürk'ün Harp Akademisi'ndeki en sevdiği öğretmeni Naci Paşa'nın kızıdır. Aynı zamanda bir yazardır. Babası Naci Paşa ve Atatürk'ün ilişkilerini "Atatürk'ün Öğretmeni" adlı kitabında anlatmıştır⁶⁷². Harbiye'den mezun olduktan sonra lisan tahsili için Almanya'ya gönderilen ve bir yıl kadar Alman Ordusu'nda görev yapan Naci Bey'in 1897'de öğretmen olarak tayin edildiği Harbiye'deki öğrencilerinden biri de Mustafa Kemal'dir. Naci Paşa ile Mustafa Kemal arasında altı yaş vardır. Naci Paşa, Atatürk'ün en saygı duyduğu ve sevdiği, nezaketinden dolayı övdüğü öğretmenidir. Atatürk'e göre; "gerçek bir öğretmen İstiklal Madalyası değerindedir". Atatürk, öğretmeni Naci Eldeniz ile karşılaştığında Naci Paşa'ya; "muhababınız eserinizdir" demiştir⁶⁷³. Perihan Arıburun kitabında, Naci Paşa'nın 1918'de Sultan Vahdettin'i çok sevdiğini ve onun fevkalade iyi ve vatansever bir insan olduğunu söylediğini de belirtmiştir⁶⁷⁴.

Perihan Hanım'ın babası Naci Paşa Mekatib-i Askeriye Umumi Müfettişi olarak görevlendirilmiş ve daha sonra da Milli Mücadele'ye aktif olarak katılmıştır. Annesi Makbule Hanım birkaç defa sadrazam olan Kıbrıslı Mehmet Kamil Paşa'nın kızıdır. Perihan Arıburun, başka bir kitabında da Atatürk'ün özelliklerine değinmiştir. Türk kadınına seçme ve seçilme hakkını veren yasayla, Atatürk'ün kadınlara bütün bir ülkenin sorunlarını paylaşmayı emanet ettiğini, bu emanetin Cumhuriyet kadar önemli olduğunu belirtmiştir. Atatürk'ün dehasının ve çalışkanlığının Harp Okulu yıllarında kazandığı sorumluluk çabasına dayandığını ifade etmiştir. Ayrıca Atatürk'ün Allah'a inandığını, Türk Milletine güvendiğini söylemiştir. Perihan Eldeniz; "Atatürk'ün 'vallah-ül azim' diye yemin ettiğine dikkat etmişim. Kendim duymuştum. O zamanlar laikliğin ne olduğunu anlayamadığım yaşlardaydım. Atatürk'ü din düşüncesinden biraz

⁶⁷⁰ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM Dönem 10, Cilt 2, (1954-1957), TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 1998, s.477.

⁶⁷¹ Günseli Naymansoy, "Türk Bilim Kadınları ve Bilime Katkıları", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 1, 2010, ss. 223-224; Özlem Yıldız, "İlk Kadın Jeolog 92 Yaşında Öldü", *Sabah Gazetesi*, 2 Ekim 2006, s. 1.

⁶⁷² Fatih Atik, Binnaz Saktanber, "Prens Hasan'ın Türk Teyzesi", *Sabah Gazetesi*, 17.6.1999, s. 1.

⁶⁷³ Perihan Eldeniz Arıburun, *Atatürk'ün Öğretmeni*, Genç Büro Reklam Matbaacılık San.Tic.Ltd.Şti., Ankara 1994, ss. 65-69.

⁶⁷⁴ Beşir Ayvazoğlu, "Yassıada'da Yargılanan Bir Paşa Kızı", *Aksiyon Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 61, 3-9 Şubat 1996, s.54.

uzak sanıyordum. Ne kadar yanlış olduğunu bugün itiraf ederek...” demiş ve Atatürk’ün önemli bir özelliğini dile getirmiştir. Atatürk; “Çizmelerimi giyerim”, dediğinde O’na düşman olanların çekinip geri çekildiğini belirttikten sonra Türk kızlarının 1955’te Harp Okullarına girmeye başladığını 1957’de de İzmir Hava Harp Okulu’ndan yedi kızımızın muvazzaf subay eğitimiyle yetiştiğini, bunun Atatürk’ün bir dileği olduğunu belirtmiştir⁶⁷⁵.

Perihan Hanım, okuma yazmayı hızla öğrenmiş, Sont Dame De Sion’a verilmiştir. Babası Konya’ya tayin edildiği için bir süre Konya’da yaşamış, Cebel-i Bereket Milletvekili olarak Meclis’e geldiğinde ise Ankara’da yaşamaya başlamıştır. Ankara Kız Lisesi ve Ankara Hukuk Fakültesi’ni bitirip Türkiye’nin ilk kadın avukatlarından biri olmuştur. Çanakkale’de son ferdine kadar şehit düşen 57. Alay’ın Şehit Komutanı Hüseyin Avni Bey’in oğlu Hava Subayı Tekin Arıburun’la evlenmiştir⁶⁷⁶. 1957 seçimlerinde İzmir Milletvekili olarak Meclis’e girmiştir. 27 Mayıs Darbesi’nden sonra Yassıda günleri başlamış, Kayseri Cezaevi’nde 2 yıl eşiyile birlikte kalmıştır⁶⁷⁷. Onlar cezaevindeki tek karı kocadır. 1963’te tahliye edildikten sonra Tekin Arıburun, Adalet Partisi’nden siyasete girmiş, senatör seçilerek, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı yapmıştır⁶⁷⁸.

1960 ihtilalini takip eden Yassıda günleri kadın parlamenterlerimiz için de zor geçen günlerdir. Kötü hapis hane koşullarının ve çocuklarına duyulan özlemin tek sebebi onların Demokrat Partili olmalarıdır.

2.5.2.6. 1957 Seçimleri ve Sonrasının Genel Değerlendirmesi

1957’de Türkiye’nin ilk erken genel seçimi yapılmış, yeni seçim yasası kabul edilmiştir. Buna göre siyasal partiler teşkilatlandıkları bütün seçim bölgelerinde seçime katılmak ve seçilecek milletvekili sayısı kadar aday göstermek zorunda kalmışlardır. Bir siyasal partiden olan başka bir siyasal partiden aday olamamaktadır. 1957 seçimlerinde DP yüzde 47,3, CHP yüzde 40,6 oy almıştır. Hürriyet Partisi ve Cumhuriyetçi Millet

⁶⁷⁵ Perihan Arıburun, *Hikmet Bayur, Neden H. Bayur Milli Eğitim Bakanlığı’ndan İstifa Etmisti?*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1985, ss. 135-136.

⁶⁷⁶ Emekli Orgeneral Tekin Arıburun, 1960 İhtilali’nden önce Hava Kuvvetleri Komutanı’dır. İhtilal sonrası görevden alınarak milletvekili eşi Perihan Arıburun ile birlikte Kayseri Cezaevi’nde hapis yatmıştır. (Cüneyt Arcayürek, *Yeni Demokrasi Yeni Arayışlar 1960-1965*, Bilgi Yay., Ankara 1984, ss. 335-336.)

⁶⁷⁷ Ayvazoğlu, Agm., s. 54.

⁶⁷⁸ Ayvazoğlu, Agm., ss. 54-55.

Partisi 4'er milletvekili çıkarmıştır. 1957 seçimlerinden üç yıl sonra 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'yle demokrasi kesintiye uğramıştır⁶⁷⁹.

Yüksek Adalet Divanı Başkanlığı'na Salim Başol⁶⁸⁰, Başsavcılığa Altay Egesel getirilmiş on bir ay boyunca beş yüz seksen sekiz kişi yargılanmıştır. Temel dava Anayasanın ihlali konusunda açılmıştır. Ancak temel davadan önce DP'nin iktidarını zedeleyici yargılamalar yapılmıştır. Celal Bayar'a Afgan Kralı'nın hediye ettiği tazının Atatürk Orman Çiftliği'ne satılması, Menderes'in gayri meşru çocuğunu öldürtmesi, Refik Koraltan'ın eşine bakmak için getirdiği Alman hemşire gibi kanıtlanamayan iddialar bunlardandır. Yüksek Adalet Divanı on beş kişiye idam, otuz bir kişiye müebbet hapis cezası, dört yüz iki kişiye de çeşitli cezalar vermiştir⁶⁸¹.

27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi, siyasal iktidara karşı yapılmış, dönemin iktidar partisi yetkilileri olağanüstü bir mahkemede yargılanmıştır⁶⁸². DP'yi ve Menderes'i devirmek isteyenler aynı zamanda Türk demokrasininin de yıkılmakta olduğunu, o günlerde ya görememişler ya da ne pahasına olursa olsun iktidar olmak istemişlerdir. Bir değil, birçok cunta oluşmuş ve bunların birbirlerinden haberi olmamıştır⁶⁸³.

İdam kararları tüm yurttta şaşkınlık ve tepkiyle karşılanmıştır. Tutuklu aileleri İsmet İnönü'den idam cezalarının affi için arabuluculuk yapmasını istemişlerdir. Başta Cemal Gürsel olmak üzere Milli Birlik Komitesi'nde de idam cezalarının uygulanmaması doğrultusunda bir eğilim belirlemiştir. Fakat "Ordu içinde adeta bir cunta çekirdeği gibi oluşan Silahlı Kuvvetler Komitesi" başta Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay olmak üzere Milli Birlik Komitesi üzerinde baskı yaparak idam cezalarının infazını istemişlerdir. Bu baskılar sonucunda Adnan Menderes, Fatih Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'ın idam cezaları onaylanmış ve infaz edilmiştir. Yassıada davası, Terakkiperver ve İttihatçıların yargılandığı 1926 İstiklal Mahkemesi'nden⁶⁸⁴ sonra "Cumhuriyet tarihimizin ikinci siyasal soykırımı" düzeyinde bir yargılama olmuştur⁶⁸⁵.

⁶⁷⁹ Bilgiç, Age., s. 8.

⁶⁸⁰ Mahkeme Başkanı Salim Başol'a yargılama sırasındaki tutumlarından dolayı Demokrat Partililer tarafından "Zalim Taşol" lakabı takılmıştır. Salim Başol, Yassıada Mahkemeleri sonrası Yargıtay'daki görevine dönmüş, 1961 Anayasası sonrası Anayasa Mahkemesi Üyeliği'ne getirilmiştir.

⁶⁸¹ Tefrik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)*, İmge Kitabevi, Ankara 2004, ss.96–105.

⁶⁸² D. Mehmet Doğan, *Darbeler, Müdahaleler ve Siyasi Sistem*, İstanbul 1997, s.125.

⁶⁸³ Muammer Yaşar Bostancı, *Aydın Menderes Anlatıyor 1960 Acılı Günler*, Tekin Yay., İstanbul 1987, s. 35.

⁶⁸⁴ İzmir İstiklal Mahkemesi.

⁶⁸⁵ Çavdar, Age., s.97.

Demokrasiyi kesintiye uğratan 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden kadın milletvekillerimiz de olumsuz etkilenmişlerdir. Bu dönem sekiz milletvekilinden biri CHP'den yedisi DP'den seçilmiştir. İhtilalin koşulları onları da olumsuz etkilemiştir.

DP'nin benimsediği tutucu ideoloji kadın adayların yararına olmamıştır. 1960 Askeri Darbesi'nden sonra Demokrat Parti ideolojisine sahip çıkan diğer partiler de bu tutumu benimsemişlerdir. CHP de kadınlara karşı stratejisini değiştirmiştir⁶⁸⁶. 1957 seçimleri kadın adayların niceliği açısından başarılı olmamıştır⁶⁸⁷.

Her ne kadar DP'nin kötüye giden ekonomik ve siyasal tartışmaları olumluya çevirmek için kadın adaylara ağırlık vereceği tahmin edilmişse de 8 kadının milletvekili olarak Meclis'e girmesi başarı olarak görülmemiş, 5. Menderes Hükümeti'nde hiç kadın bakan olmaması eleştiri konusu olmuştur⁶⁸⁸.

2.5.3. 27 Mayıs 1960 İhtilali'nin Türk Siyasetine Etkileri

Ülkemizde tarihi süreç içinde Askeri müdahalelerin gerçek amacı siyasi sistemi, ihtilal yapanların tercih ettikleri siyasi sisteme dönüştürmek olmuştur. 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'nden sonra iktidara sahip olan Demokrat Parti yetkilileri yargılanarak tasfiye edilirken dönemin muhalefet partisi CHP güçlenmiştir. Demokrat Partililerin yargılanma gerekçeleri her ne kadar Anayasa'nın ihlali olsa da öncelikle Demokrat Parti'nin itibarını zedelemek amaçlı ve kanıtlanamayan iddialardan dolayı yargılanmışlardır. 15 kişi hakkında verilen idam kararları tüm yurttta şaşkınlık ve tepkiyle karşılanmasına rağmen üçü infaz edilmiş ve darbe Adnan Menderes, Fatih Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'ın idamı ile sonuçlanmıştır. 1960 Darbesi Anayasa'nın ihlali gerekçesiyle yapılmış, 1924 Anayasası tamamen ortadan kaldırılmış, Anayasa tümünden değiştirilmiştir. Ancak Anayasa'yı ihlal ettikleri iddiasıyla yargılananlar idam edilip, ceza alırken, anayasayı tümünden değiştirenler TBMM'ye ömür boyu tabii senatör olarak girmişlerdir⁶⁸⁹. Aslında darbe düşünceleri baskı altına almış, demokrasiyi kesintiye uğratmış, demokratikleşmede geri kalmamıza neden olmuştur.

27 Mayıs 1960 Darbesi bazı değişiklikleri beraberinde getirmiştir. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra Genelkurmay Başkanlığı'nda mevcut statü değişmiştir. İlk

⁶⁸⁶ Nermin Abadan Unat, *Türk Toplumunda Kadın*, Araştırma, Eğitim, Ekin Yay. İstanbul 1982, s.383.

⁶⁸⁷ Yaraman, Age., ss.95-96.

⁶⁸⁸ Yaraman, Age., s.98.

⁶⁸⁹ Doğan, Age., s.137.

Genelkurmay Başkanı Cumhurbaşkanı'na bağlı iken, 1944'te Başbakan'a, 1950'ye gelmeden de Milli Savunma Bakanlığı'na bağlanmıştır. 1960 Darbesi'nden sonra Genelkurmay Başkanlığı tekrar Başbakan'a bağlanmıştır⁶⁹⁰.

Darbenin Türkiye Cumhuriyeti'ne getirdiği kurumlardan biri olan Kurucu Meclis, 26 Nisan 1961'de kabul ettiği bir kanunla seçim sisteminin hükümlerini düzenlemiştir. Buna göre milletvekili seçimleri tek dereceli ve nisbi temsil esasına dayanmıştır. Her il bir seçim çevresi olarak düzenlenmiş, 450 milletvekilinin seçilmesi esas alınmıştır. Ayrıca 150 kişiden oluşan ve üyeleri çoğunluk sistemine göre seçilecek olan Cumhuriyet Senatosu da üst meclis görevini üstlenmiştir⁶⁹¹. Kısacası 27 Mayıs 1960 Darbesi, 1961 Anayasası'nı, 1961 Anayasası da çift meclis sistemini Türk siyasetine getirmiştir. Darbenin getirdiği kurumlardan biri olan Anayasa Mahkemesi yürürlükteki Anayasa'ya bağlı kalarak oluşturulmuş bir yüksek mahkeme görevini üstlenmiştir⁶⁹².

Devlet Planlama Teşkilatı ve Milli Güvenlik Kurulu'nun kurulması, sendikalaşma ve işçiye grev hakkının verilmesi, toprak reformunun uygulanması, üniversitelerin radyo ve televizyonun özerkliği, yargının bağımsızlığı⁶⁹³, Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi'nden oluşan 1961'in yeni siyasi partileri de darbeden sonra Türk siyasetindeki yeni uygulamalar olarak karşımıza çıkmıştır⁶⁹⁴.

Tablo 2.11. XI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Encümenler (Komisyonlar)

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI ENCÜMENİN (KOMİSYONUN) ADI
Übeyde ELLİ	Milli Eğitim Encümeni (Komisyonu)
E.Piraye LEVENT	Sağlık ve Sosyal Yardım Encümeni (Komisyonu)
Hilal ÜLMAN	Milli Eğitim ve Çalışma Encümeni (Komisyonu)
Ayşe GÜNEL	Milli Eğitim Encümeni (Komisyonu)
A.Necla TEKİNEL	Adliye Encümeni (Komisyonu)
Nazlı TLABAR	Dışişleri Encümeni (Komisyonu)
N.Perihan ARIBURUN	Milli Eğitim Encümeni (Komisyonu)
N.Ferhan PINAR (ERDEM)	Dışişleri Encümeni (Komisyonu)

⁶⁹⁰ Doğan, Age., s.138.

⁶⁹¹ Abidin Dursun Kaleli, *Siyasetin Temel Unsurları*, Huzur Basın Yay., Ankara 1995, s. 112.

⁶⁹² Çavdar, Age., s.102.

⁶⁹³ Çavdar, Age., s.103,105,107,108.

⁶⁹⁴ Bilgiç, Age., s. 19.

Tablo 2.12. XI. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Übeyde ELLİ	Evli (1Çocuk)	Lise	Ev Hanımı	Fransızca	CHP Kadın Kolları Başkanı
E.Piraye LEVENT	Dul (2 Çocuk)	Eczacı Okulu	Eczacı	-	Serbest Eczacı
Hilal ÜLMAN	Dul (2 Çocuk)	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak.	Öğretmen	Fransızca İngilizce	Tarih Öğretmenliği
Ayşe GÜNEL	Dul	Öğretmen Okulu	Öğretmen	Fransızca	DP Beşiktaş İlçe Üyesi, Belediye Meclis Üyesi
A.Necla TEKİNEL	Evli (2Çocuk)	İstanbul Hukuk	Avukat	İtalyanca, Fransızca, Latince	Avukat, İst. Belediye Meclis Üyesi ve Sarıyer İlçe Başkanı
Nazlı TLABAR	Evli (1Çocuk)	Amerikan Kız Koleji (Felsefe)	Yazar	İngilizce, Fransızca, Almanca, Rumca	Milletvekili
N. Perihan ARIBURUN	Evli (2Çocuk)	Hukuk	Avukat	İngilizce, Fransızca	-
N. Ferhan PINAR (ERDEM)	Bekâr	Bordeaux Üni. Jeoloji	Jeoloji Doçenti	Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca	Milletvekili

2.6. KURUCU MECLİS'İN KADIN ÜYELERİ

2.6.1. Kurucu Meclis'in Yapısı ve Görevleri

1960 Askeri Darbesi sonrası yeni anayasayı yapmak üzere görevlendirilen Kurucu Meclis; Milli Birlik Komitesi ve Temsilciler Meclisi'nden oluşmuştur⁶⁹⁵. Turhan Feyzioğlu ve arkadaşları tarafından hazırlanan ve 13 Aralık 1960'ta kabul edilen Kurucu Meclis Yasası'nın Birinci Maddesi'nde Meclis'in kuruluşu şöyle tarif edilmiştir: "Kurucu Meclis... Milli Birlik Komitesi ile Demokratik Hukuk Devleti'nin kurulması yolunda ve mevcut şartlara uygun olarak milletin en geniş manasıyla temsil gayesini gözeterek ve bu kanun hükümlerine göre kurulacak olan Temsilciler Meclisi'nden teşekkül eder⁶⁹⁶".

⁶⁹⁵ Gül Tuğba Dağcı, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ordu Siyaset İlişkisi 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi*, İlgı Yay., İstanbul 2006, s. 88.

⁶⁹⁶ Çavdar, Age., s.98.

Kurucu Meclis; toplam 273 üyeden meydana gelmiştir. Temsilcilerin Seçimi'ne gelince, yukarıda bahsedilen kanun hükümlerine göre şu şekilde belirlenmiştir: Devlet Başkanı'nca atanan 10, Milli Birlik Komitesi'nce atanan 18, Bakanlar Kurulu'nun MBK dışı üyeleri, İller Temsilcileri 75, Cumhuriyet Halk Partisi 49, Cumhuriyet Köylü Millet Partisi 25, Baro Temsilcileri 6, Basın Temsilcileri 12, Eski Muharipler Birliği Temsilcileri 2, Esnaf Teşekkülleri Temsilcileri 6, Gençlik Temsilcisi 1, İşçi Sendikaları Temsilcileri 6, Odalar Temsilcileri 10, Öğretmen Teşekkülleri Temsilcileri 6, Tarım Teşekkülleri 6, Üniversite Temsilcileri 12, Yargı Organları Temsilcileri 12 (Yargıtay 6, Danıştay 5 ve Sayıştay 1). Temsilciler Meclisi burada belirtilen üyelere oluşmuştur⁶⁹⁷.

Kurucu Meclis Anayasa Komisyonu ilk toplantısını 7 Ocak 1961'de yapmıştır. Hazırladığı taslağı 9 Mart 1961'de Kurucu Meclis başkanlığına göndermiştir. İstanbul Komisyonu'nun hazırladığı tasarıyı etüd metni, Siyasal Bilgiler Tasarısını da yardımcı metin olarak kabul etmiştir. 1924 Anayasası'ndan azami derecede faydalandığı da raporlarında belirtilmiştir⁶⁹⁸.

Kurucu Meclis, iki ayrı seçim sistemi kabul etmiştir. Senato için en çok beş, en az bir senatörlük seçim bölgesini esas alarak "kısmi dar bölge çoğunluk sistemi" ve Millet Meclisi'nde büyük partiler lehine sonuç veren "barajlı nisbi temsili" benimseyen kanunlar çıkarılmıştır. Ancak bu kanunlar sadece bir defa uygulanabilmiştir. Çünkü Parlamento'daki siyasi partilerin beklemedikleri sonuçlar alınamamıştır⁶⁹⁹.

9 Temmuz 1961'de halk oylamasına sunulan Anayasa, % 61,7 oy oranıyla kabul edilmiştir⁷⁰⁰. Anayasanın hazırlığında devre dışı bırakılan Demokrat Partililer Anayasa'ya baştan karşı çıkmışlardır. "Hayır'da hayır vardır, Plan değil pilav istiyoruz" gibi sloganları öne çıkararak yaygın olarak kullanmışlardır⁷⁰¹.

Yapılan anayasanın demokratik yönleri daima vurgulanmıştır. 12 Mart 1971 müdahalesi döneminde ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden sonra hazırlanan 1982 Anayasası ile 1961 Anayasası'nın ilerici, demokratik yanları değişikliklerle aşındırılmıştır.

⁶⁹⁷ Mehmet Arif Demirel, *Sosyalim-Anarşi-Terör*, Emre Yay., İstanbul 1995, s. 13, 15.

⁶⁹⁸ Çavdar, Age., s.100.

⁶⁹⁹ Bilgiç, Age., s. 31.

⁷⁰⁰ *Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri, 1923-2002*, Devlet İstatistik Enstitüsü Yay., Ankara 2004, s. 4.

⁷⁰¹ Çavdar, Age., s.100.

2.6.2. Kurucu Meclis'in Alt Kanadı -Temsilciler Meclisi'nin- Kadın Üyelerinin Özgeçmişleri

Tablo 2.13. Kurucu Meclis'in Kadın Üyelerini Seçen İrade ve Görev Süreleri

ADI SOYADI	SEÇEN İRADE	GÖREV SÜRESİ
Ayşe Şükufe EKİTLER	Devlet Başkanı Temsilcisi	06.01.1961 – 25.10.1961
Hermine Agavni KALUSTYAN	Devlet Başkanı Temsilcisi	06.01.1961 – 25.10.1961
Remziye BATIRBAYGİL	Milli Birlik Komitesi Temsilcisi	06.01.1961 – 25.10.1961
(Emine) Mebrure AKSOLEY	CHP Temsilcisi	06.01.1961 – 25.10.1961

2.6.2.1. Ayşe Şükufe EKİTLER

1904 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Kamil ve Tevfik Pasa kabinelerinde Maliye Nazırı Abdurrahman Sayın'dır. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. İki yıllık avukatlık stajının ardından İstanbul Barosu'na kaydolmuştur. 1929 yılından itibaren, otuz yıldan fazla serbest avukat olarak çalışmıştır. Aynı zamanda bir yıl İstanbul Hazine Avukatlığı'nda, on bir yıl Ankara Sigorta Şirketi, on yedi yıl Anadolu Sigorta Şirketi, otuz yıla yakın bir zaman da Ünyon ve İttihadı Milli Sigorta Şirketleri Müşavir Avukatı olarak çalışmıştır. 1935 yılında İstanbul Barosu İdare Meclisi Üyeliğine ve Genel Sekreterliği'ne seçilmiştir. Türkiye Baroları Yüksek Haysiyet Divanı'nda yedek üye olarak görev almıştır. İngilizce ve Almanca bilmektedir. Evlidir⁷⁰².

Kurucu Meclis'te 2 kanun teklifi olmuştur. Üyelik sonrası, 29 Temmuz 1987'de hayatını kaybetmiştir⁷⁰³.

2.6.2.2. Hermine Agavni KALUSTYAN

Kurucu Meclis'in "Devlet Başkanı Temsilcisi" Ermeni kökenli kadın üyesidir⁷⁰⁴.

30 Haziran 1914 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası, Leon adında bir Ermeni vatandaşımızdır. Eski Ermeni Patriği Şinork Kalustyan'ın yeğenidir⁷⁰⁵. 1932 yılında

⁷⁰² Temsilciler Meclisi Üyesi Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği, Nu: 92.

⁷⁰³ Gökçimen vd., Age., ss. 155–156.

⁷⁰⁴ Milli Birlik Komitesi'nin tasfiye edilen 14'ler Grubu Gayrimüslim üyelere karşıdır. Ancak onlar tasfiye edilerek yurt dışına gönderildikten sonra, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun tavsiyesi ile Kurucu Meclis'e üye olabilmişlerdir. Velidedeoğlu'nun önerisi Temsilciler Meclisi'ne bir Yahudi, bir Rum ve bir Ermeni olmak üzere üç Gayrimüslim'in üye olarak seçilmesi yolundadır. Bu öneri kabul görmüştür. (Süleyman Yeşilyurt, *Ermeni Yahudi Rum Asıllı Milletvekilleri*, Kültür Sanat Yay., Ankara 2005, ss.139–140).

Esayan Kız Lisesi'nden mezun olmuştur. Yüksek Kız Öğretmen Okulu Matematik Bölümü'nde parasız yatılı olarak okumuştur. 1936 yılında Esayan Okulu Matematik Öğretmenliği'ne başlamıştır. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi'ne de kaydolmuştur. 1941 yılında doktorasını tamamlayarak Fen Bilimleri Doktoru olmuştur. 1941 yılında Getronagan Erkek Lisesi Matematik Öğretmenliği'ne başlamıştır. 1948–1973 yıllarında Eseyan Orta Okulu Müdürlüğü yapmıştır. 1949 yılında Galatasaray Lisesi'nde Matematik Öğretmeni olarak çalışmaya başlamıştır. 1947 yılında Eseyan Lisesi'nden Yetişenler Derneği'nin kurucuları arasında yer almış ve derneğin ilk başkanı seçilmiştir. 1954 yılından itibaren Kalfayan Kız Yetimhanesi Yönetim Kurulu'nda çalışmaya başlamıştır. 1957 yılından itibaren de Türk Astronomi Derneği Üyeliği'nde bulunmuştur⁷⁰⁶.

Fransızca İngilizce ve Ermenice lisanlarını bilen Kalustyan hiç evlenmemiş, bekâr olarak yaşantısını sürdürmüştür⁷⁰⁷.

Kurucu Meclis'te 1 kanun teklifi olmuştur. Üyelik sonrası, 3 Eylül 1989'da hayatını kaybetmiştir⁷⁰⁸.

2.6.2.3. Remziye BATIRBAYGİL

Kurucu Meclis'in "Milli Birlik Komitesi Temsilcisi" kadın üyesidir. Milli Birlik Komitesi tarafından, Temsilciler Meclisi Üyesi olarak seçilmiştir.

1911 Kayseri doğumludur. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamlamıştır. Ankara Kız Lisesi mezunudur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 1952 yılına kadar Ankara Erkek Lisesi, Ankara Kız Lisesi ve Atatürk Liseleri'nde Tarih Öğretmeni olarak çalışmıştır. 1952 yılında bir yıllığına Londra'ya gönderilmiş, dönüşünde aynı görevine devam etmiştir. 1954 yılında Eskişehir Lisesi'ne tayin edilmiştir. 1955 yılında öğretmenlikten istifa etmiştir. 1954 yılında C.H.P. Ankara bağımsız adayı olarak Milletvekiliği seçimlerine katılmıştır. 27 Mayıs Darbesi'ne kadar değişik kademe ve kollarda parti içerisinde yer almıştır. Bu tarihten sonra Ankara Bahçelievler Deneme Lisesi'nde öğretmenlik

⁷⁰⁵ Eski Ermeni Patriği amcasıdır. Şnork Kalustyan (1913-1990) Türkiye Ermenileri 82. Patriği. Yozgat'ın İğdeli köyünde doğmuştur. Terör örgütlerini desteklemiştir. 1961 yılında Patrik seçilmiş ve en uzun süreli görev yapan Patrik olmuştur.

⁷⁰⁶ Temsilciler Meclisi Üyesi Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği, Nu:150.

⁷⁰⁷ Yeşilyurt, Age., s.139.

⁷⁰⁸ Gökçimen vd., Age., ss. 244–245.

görevine geri dönmüştür. İngilizce bilmektedir. Evli ve iki çocuk annesidir⁷⁰⁹. 1998’de vefat etmiştir⁷¹⁰.

2.6.2.4. (Emine) Mebrure AKSOLEY

Milli Birlik Komitesi’nin 158 sayılı kanunu ile yeni anayasa ve seçim kanununu hazırlamak üzere oluşturulan Kurucu Meclis’te yer almıştır. Kurucu Meclis’in “CHP Temsilcisi” kadın üyesidir⁷¹¹.

Mebrure Aksoley, Selanik’te doğmuş, Birinci Dünya Savaşı’nda Bandırma ve Alaşehir’de bulunduğunu belirterek, “1922’de babam ve ben Millî Mücadele’ye katılmak için Ankara’ya geldik” demiştir⁷¹².

Mebrure Aksoley, aynı zamanda Milletvekili ve Senatör olarak görev yapmıştır. Emekli Yüksek Mühendis General Ahmet İhsan Aksoley (1899–1975) ile evlenmiş olup, çocuğu yoktur. 2 Mart 1984’te ölen Aksoley, Kuzguncuk Nakkaştepe Mezarlığı’nda toprağa verilmiştir⁷¹³.

2.6.3. Kurucu Meclis’te Kadın Üyelerin Çalışmaları

Kurucu Meclis’in Temsilciler Meclisi, 258 üyeden oluşmuştur. Bu üyelerden dördü kadındır. Bir Yahudi, bir Ermeni ve bir Rum olmak üzere üç gayrimüslim üye bulunmuştur. Bu gayrimüslimlerden biri kadın üye, Hermine Agavni Kalustyan’dır. Kadın üyelerden; Ayşe Şükufe Ekitler ve Hermine Agavni Kalustyan Devlet Başkanı Temsilcisi, Remziye Batırbaygil MBK Temsilcisi ve Mebrure Aksoley CHP Temsilcisi olarak Meclis’te görev yapmışlardır. Ayşe Şükufe Ekitler, Seçim Kanunu Komisyonu’nda, Remziye Batırbaygil Ulaştırma Komisyonu’nda ve Mebrure Aksoley Çalışma Komisyonu’nda görev almışlardır⁷¹⁴.

Ayşe Şükufe Ekitler Temsilciler Meclisi Üyesi ve Devlet Başkanı Temsilcisi olarak Milletvekili Seçim Kanunu ve anayasa tasarısı nedeniyle söz almıştır. Mebrure Aksoley Kurucu Meclis üyesi olarak 1961 mali yılı bütçesi nedeniyle konuşmuştur.

⁷⁰⁹ Temsilciler Meclisi Üyesi Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği Nu.: 45.

⁷¹⁰ Gökçimen vd., Age., s. 98.

⁷¹¹ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, s.585.

⁷¹² Leyla Kaplan, “Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Kadın Milletvekilleri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı:34, Cilt: 12, Mart 1996, s. 1.

⁷¹³ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, s.586.

⁷¹⁴ *T.C. Kurucu Meclis T. D.*, C: I, T.B.M.M. Basımevi, Ankara 1960, s.16, 135.

Temsilciler Meclisi'nde CHP Temsilcisi olarak da Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'yla ilgili olarak konuşmuştur⁷¹⁵.

Hermine Agavni Kalustyan, Temsilciler Meclisi üyesi olarak Kurucu Meclis'in 22 Mart 1961'e kadar tatil edilmesine karar verilmesiyle ilgili önergesi nedeniyle konuşmuştur.⁷¹⁶

Remziye Batırbaygil, Kurucu Meclis Üyesi olarak 1961 mali yılı bütçesi nedeniyle söz almıştır. Temsilciler Meclisi Üyesi ve Devlet Başkanı Temsilcisi olarak Askerlik Kanunu'na geçici bir madde eklenmesi, devlet memurları aylıklarıyla ilgili olarak kanunda değişiklik yapılması, yükseköğretim kredi ve yurtlar kanunu teklifi, 1961 yılı seçimleri, işlenen bazı suçlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası konularında konuşmuştur⁷¹⁷.

2.7. CUMHURİYET SENATOSU UYGULAMASI VE KADIN ÜYELERİ

2.7.1. Cumhuriyet Senatosu'nun Oluşumu ve İşlevleri

Kurucu Meclis'te 1961 Anayasası hazırlanırken yasama etkinliğinin daha sağlıklı olması için ikinci bir meclisin varlığına ihtiyaç duyulmuştur. Yeni sisteminde Türkiye Büyük Millet Meclisi; Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu'ndan oluşmuştur.

Cumhuriyet Senatosu'nun nasıl kurulması gerektiği üzerinde Kurucu Meclis'te önemli tartışmalar geçmiştir. Cumhuriyet döneminin bu ilk ve bugüne kadar son, ikinci meclisinin, 150 üyesini Millet Meclisi'nde olduğu gibi halkın seçmesi kararlaştırılmıştır. Bu sayının, yüzde onunu karşılayan 15 üyeyi ise cumhurbaşkanı atamıştır. Ayrıca, eski cumhurbaşkanları, Cumhuriyet Senatosu'nun doğal üyeleri olmuştur. Böylece bu ikinci meclisimizin yapısında halk iradesinin oranı yüksek olmakla birlikte seçilmemiş olanlar da senatör olarak parlamenterlik görevi yapmışlardır. Bu durumda aynı anda en fazla 21 tabii senatör bulunmuştur. Kabaca bir hesapla üyelerinin %80'i halk tarafından seçilmiştir. Cumhuriyet Senatosu üyesi

⁷¹⁵ T.C. Kurucu Meclis T. D., I/2, (7.4.1961), s.686; I/1, (20.2.1961), s.57; I/5, (10.5.1961), s.192; I/3, (12.4.1961), s.170.

⁷¹⁶ T.C. Kurucu Meclis T. D., I/1, (10.3.1961), ss.595-599.

⁷¹⁷ T.C. Kurucu Meclis T. D., I/6, (20.7.1961), s.279; I/6, (31.7.1961), s.389; I/6, (2.8.1961), s.399, 444; I/7, (2.9.1961), s.127; I/2, (3.4.1961), s.474; I/1, (26.2.1961), s.483.

olabilmek için 40 yaşını doldurmak ve yüksek öğrenim görmüş olmak gerekmektedir⁷¹⁸. Bu bakımdan Cumhuriyet Senatosu'nu seçen halk iradesi sınırlandırılmıştır. Öte yandan Cumhuriyet Senatosu'nun yetkileri bir hayli kısıtlanmış, özellikle hükümeti denetleme görevi bu meclisten esirgenmiştir. Ayrıca yasama etkinliğinde ağırlık Millet Meclisi'ne verilmiştir. Bu sınırlı yetkilere rağmen Cumhuriyet Senatosu Türk demokrasisinin gelişmesinde manevî ağırlığı ile büyük rol oynamıştır. Ancak 1982 Anayasası ile eski geleneksel tek meclis sistemine dönmüştür⁷¹⁹.

Cumhuriyet Senatosu üyelerinden daimi üye olanlar hariç, Cumhurbaşkanı'nca atanan 15 üye dâhil, 150 üyenin üçte birinin (50 üye) iki yılda bir yenilenmesi şartı getirilmiştir. Bu maksatla; 15 Ekim 1961'de yapılan ve (150) üyenin seçildiği genel seçimlerden sonra 7 Haziran 1964'te, 5 Haziran 1966'da, 2 Haziran 1968'de, 14 Ekim 1973'te, 12 Ekim 1975'te, 5 Ekim 1977'de, 14 Ekim 1979'da seçimler yapılmıştır. Cumhuriyet Senatosu'nun faaliyetinin sona erdirildiği 12 Eylül 1980'e kadar genel oyla seçilmiş üyelerin toplamı (412)'ye ulaşmıştır⁷²⁰.

Cumhuriyet Senatosu'na, 9 yıllık tarihi boyunca 10 kadın üye seçilmiştir. Bunlardan 4'ü Cumhurbaşkanı'nca seçilmiş, diğer 6'sı ise genel oyla seçilmişlerdir⁷²¹.

2.7.2. Cumhuriyet Senatosu'nun Kadın Üyelerinin Özgeçmişleri

Tablo 2.14. Cumhuriyet Senatosu Kadın Üyelerini Seçen İrade ve Görev Süreleri

ADI SOYADI	SEÇEN İRADE	GÖREV SÜRESİ
Bahriye ÜÇÖK	Cumhurbaşkanınca Seç. Üye	15.10.1961-05.06.1966
Nimet Zerrin TÜZÜN	Cumhurbaşkanınca Seç. Üye	09.06.1964-10.10.1971
Adile AYDA	Cumhurbaşkanınca Seç. Üye	13.07.1976-03.07.1978
Nermin Abadan UNAT	Cumhurbaşkanınca Seç. Üye	25.07.1978-12.09.1980
Nezire Özel ŞAHİNGİRAY	İstanbul İli AP Üyesi	15.10.1961-07.06.1964
(Hatice) Mualla AKARCA	Muğla İli AP Üyesi ⁷²²	15.10.1961-05.06.1966
E. Mebrure AKSOLEY	İstanbul İli CHP Üyesi	09.06.1964-12.10.1973
Solmaz BELÜL	İstanbul İli CHP Üyesi	14.10.1973-14.10.1979
Aysel BAYKAL	İstanbul İli CHP Üyesi	14.10.1979-12.09.1980
F. Hikmet İŞMEN	Kocaeli İli Bağımsız Üyesi ⁷²³	05.06.1966-12.10.1975

⁷¹⁸ Bu özelliğinden dolayı Cumhuriyet Senatosu'na; Okumaşlar Meclisi de denmiştir.

⁷¹⁹ Hikmet Çetin, TBMM Başkanı, "Önsöz" *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, ss.5-6.

⁷²⁰ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.9.

⁷²¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü Arşivi, Kadın Milletvekilleri Klasörü.

⁷²² 25 Haziran 1965'te CHP'ye geçmiştir. (Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, s.394).

2.7.2.1. Bahriye ÜÇOK

10 Mayıs 1919'da Trabzon'da doğmuştur. Babasının adı Mehmet, annesinin adı Nadire'dir. İlk ve ortaöğrenimini Ordu ve İstanbul-Kandilli Kız Lisesi'nde tamamladıktan sonra Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Türk ve İslam Tarihi bölümünde öğrenim görmüştür⁷²⁴. Bu arada Üniversite öğrenimi devam ederken Devlet Konservatuvarı Opera bölümünde dört yıl öğrenim görmüştür⁷²⁵. 1942'de iki fakülteden birden mezun olması sonrasında kısa bir süre Fakülte Kütüphanesi'nde aday memur olarak çalışmıştır. 26 Ekim 1942'de stajyer olarak Samsun Lisesi Tarih Öğretmenliği'ne atanmıştır⁷²⁶. Burada üç yıl Tarih dersleri yanı sıra Müzik ve Fransızca dersleri vermiştir⁷²⁷. 21 Aralık 1944'te Ankara 4. Ortaokul Tarih Coğrafya Öğretmenliği'ne, 13 Temmuz 1953'te Ticaret Lisesi'ne atanmıştır⁷²⁸. 16 Kasım 1953'te Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Kürsüsü Asistanı olarak akademik hayata başlamış, 28 Eylül 1954'te asistanlığı onaylanmıştır. 1 Eylül 1961'de uzmanlık eğitimi için Fransa'ya gönderilmiş, 10 Eylül 1962'de Fakülte'deki görevine dönmüştür. 1957 yılında bilim doktorluğuna, 4 Aralık 1964'te Doçentliğe yükselmiştir.

14 Ekim 1971'de Cumhurbaşkanı A. Cevdet Sunay tarafından Cumhuriyet Senatosu Üyeliği'ne atanmıştır⁷²⁹. Bu haberi, 15 Ekim 1971'de hasta yatağında öğrenmiştir⁷³⁰. 1 Ocak 1971'de yapılan Başkanlık Divanı seçiminde Kâtip Üyeliğe getirilmiştir. Bu görevini 19–21 Şubat 1974'te yapılan seçimde de yeniden seçilmek suretiyle 1976 seçimlerine kadar korumuştur. Cumhurbaşkanı Fahri S. Korutürk'ün 18–24 Kasım 1975'te Pakistan'a yaptığı resmi ziyarette refakatlerinde bulunmuştur. Genel Kurulda çeşitli konularda (23) konuşma yapmıştır. 14 Ekim 1977'de süresi dolduğundan Senato'dan ayrılmıştır.

⁷²³ Bağımsız aday olarak Türkiye İşçi Partisi (TİP) listesinden seçilmiştir. 20 Temmuz 1971'de Türkiye İşçi Partisi'nin Anayasa Mahkemesi'nce kapatılmasından sonra yasama görevini bağımsız olarak sürdürmüştür.

⁷²⁴ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.779.

⁷²⁵ TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Kütük Sıra No: 1773.

⁷²⁶ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.779.

⁷²⁷ TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Kütük Sıra No: 1773.

⁷²⁸ Özgeçmişinde bu atanmanın; Prof.Dr. Coşkun Üçok ile evliliğinden dolayı, eş durumundan yapıldığını belirtmektedir, (TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Kütük Sıra No: 1773).

⁷²⁹ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.779.

⁷³⁰ Bernard Caporal, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını III*, (1919-1970), (Çev.: Ercan Eyüboğlu), Yenigün Yay., İstanbul 1999, s.135.

1982 yılında yeni kurulmakta olan Halkçı Parti'nin içerisinde yer almıştır. 6 Kasım 1983'te TBMM XVII. Dönemi için yapılan seçimlerde Ordu Milletvekiliği'ne seçilmiştir. Dönem sonu Meclis'ten ayrıldıktan sonra da politika ile ilgisini sürdürerek Sosyal Demokrat Halkçı Parti Meclisi Üyesi olarak faaliyet göstermiştir. Atatürkçülük ve laiklik üzerinde yazılar yazmış ve konferanslar vererek laik ve demokratik düzenin savunuculuğunu yapmıştır⁷³¹. 6 Ekim 1990 günü Ankara-Gaziosmanpaşa'daki evine gönderilen bombalı paketi açarken patlaması sonucu ölmüştür. Olay, bütün yurttaki üzüntü ve nefretle karşılanmıştır. Cenazesi 9 Ekim 1990 Salı günü Parti Genel Merkezi ve TBMM'de yapılan törenlerden sonra Karşıyaka Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir. Prof. Dr. Ömer Coşkun Üçok (1918–1988) ile 7 Temmuz 1945'te evlenmiş olan Bahriye Üçok'un Kumru Hatun (1954) isminde bir kızı vardır⁷³².

Özgeçmiş beyanında kendisini, “İlahiyat Doktoru” olarak ifade etmiş, “Fransızca, orta Farsça, az Arapça” bildiğini belirtmiştir⁷³³.

Senatör Bahriye Üçok, 14 Ocak 1972'de yaptığı konuşmada “Bazı camilerde halk, Atatürk Devrimlerine karşı kışkırtılıyor” diyerek, Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesi hakkında görüşlerini açıklamıştır. Diyanet teşkilatının, Atatürk Devrimlerini camilerde vereceği vaazlarla halka anlatarak cehaletle savaşılabileceğini belirtmiştir⁷³⁴.

Kontenjan Senatörü Üçok, Diyanet ile ilgili yorumlarına Senato kürsüsünden devam ederek, 9 Mayıs 1972'de “Laik devlette yalnız bir dinin mezhebi için diyanet teşkilatı kurmak anayasanın laiklik ilkesine ters düşer” diyerek günümüzde süren bir tartışmayı başlatmıştır⁷³⁵.

Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Bahriye Üçok; “Atatürk ve Devrimleri aleyhinde yapılan zararlı yayınlar hakkında ne düşünüldüğüne dair, 4 Temmuz 1972, 2 Şubat ve 5 Şubat 1973'te üç önerge vermiştir. Ayrıca; “İmam Hatip okullarına, Millî Eğitim Bakanlığı yayınevlerinde satışı yapılan bazı kitaplara, nakli istenen din görevlisine, hacı adaylarına verilen döviz miktarına, bazı öğretim üyeleri ve profesörlere, 1977 bütçesine köy okullarının yakacak giderlerini karşılamak üzere

⁷³¹ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, ss.779-780.

⁷³² Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.780.

⁷³³ TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Kütük Sıra No: 1773.

⁷³⁴ Caporal, Age., s.138.

⁷³⁵ Caporal, Age., s.142.

ödenek konulmasının düşünülüp düşünülmediğine, Manisa İli Vakıflar Müdürü ile Yurt Müdürüne, köy ilkokullarına odacı kadrosu ve yakacak ödeneği konulmasına, lise ikinci sınıflar için 1976 yılında Diyanet İşleri Başkanı ve iki arkadaşı tarafından hazırlanmış olan din bilgisi kitabına dair” soru önergeleri vermiştir. Bu önergelere ilgili bakanlar tarafından Senato’da cevap verilmiştir⁷³⁶.

2.7.2.2. Nimet Zerrin TÜZÜN

1917'de İstanbul'da doğmuştur. Hüseyin Hüsnü Bey ve Emine Hanım'ın kızıdır. İlk ve ortaöğrenimini İzmir Notre Dame de Sion Fransız Okulu, Bursa'da Necatibey Kız Enstitüsü'nde tamamladıktan sonra Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu'ndan 1938'de mezun olmuştur. 13 Ekim 1938'de İsmet Paşa Kız Enstitüsü'ne stajyer öğretmen olarak atanmıştır⁷³⁷. 1939 yılında Okulun Moda Atölyesi Şefliği'ne atanmıştır⁷³⁸. 19 Şubat 1942'de Ankara Kız Meslek Lisesi'nde Moda Öğretmeni olmuştur⁷³⁹. 1959 yılında Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Müdürlüğü'ne getirilmiştir⁷⁴⁰. 31 Mayıs 1962'de Millî Eğitim Bakanlığı ve Talim ve Terbiye Dairesi Raportörlüğü'ne alınmış ardından Kız Teknik Öğretmen Genel Müdürü olarak atanmıştır. 4 Eylül 1962'de Kız Teknik Öğretmen Okulu Öğretmenliği'ne getirilmiş, 28 Şubat 1964'te İsmet Paşa Kız Enstitüsü'ne atanmıştır. 9 Haziran 1964'te Cumhurbaşkanı tarafından Cumhuriyet Senatosu Üyeliği'ne atanmıştır. Senato'da Millî Eğitim Komisyonu'nda çalışmış, Başkanlık Divanı'nda Kâtip Üyelik yapmıştır. “Her ikisi iştirakçi durumunda olan eşlerden birisinin ölümü halinde dul kalan eşe aylık bağlanması” hakkında bir kanun önerisi vermiştir. “Özel okulların durumu” hakkında verdiği Senato araştırması, önerisi kabul edilerek bu komisyonda görev almıştır. Genel Kurul'da özellikle kadın hakları, aile ve Millî Eğitim konularında (39) konuşma yapmıştır. Süresinin dolması ile 10 Ekim 1971'de Senato'dan ayrılmış, emeklilik yaşamını Millî Eğitim konusunda toplantı, seminer ve üye olduğu faaliyetlere katılarak geçirmiştir. 1940'ta Halim Tüzün (1915–

⁷³⁶ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri Soru, Genel Görüşme C.: 1*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 29, Ankara 1999, s.315, 316, 323, 343, 357, 364, 365, 379, 402, 405, 406, 429, 448.

⁷³⁷ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, s.688.

⁷³⁸ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, No.:232.

⁷³⁹ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, s.688.

⁷⁴⁰ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, No.:232.

1986) ile evlenmiş olup, Acar (1941–1991) isminde bir çocuğu olmuştur⁷⁴¹. 10 Eylül 2003'te vefat etmiştir⁷⁴².

Özgeçmiş beyanında, Fransızca bildiğini belirtmiştir⁷⁴³.

Cumhuriyet Senatosu'nda kadın Senatör sayısının artırılmasını savunarak “Kadınlar, erkekleri daha itidalli ve yumuşak olmaya, daha iyi çalışmaya itebilirler” tezini ileri sürmüştür⁷⁴⁴.

Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Zerrin Tüzün; “terfi edemeyen kadın memurlara dair” yazılı soru önergesi vermiş, Dışişleri Bakanı'na yazılı sorusu, usulüne uygun cevaplandırılmıştır⁷⁴⁵.

Senatör Tüzün, “Millî Eğitim kadrolarına mevcut huzursuzluğun mahiyeti hakkında” önerge vermiş, 3 Mart 1966 tarihli birleşimde ele alınarak önerge kabul, araştırma isteği, reddedilmiştir⁷⁴⁶.

Cumhuriyet Senatosu'nun 14.11.1967 tarihli 4 üncü birleşiminde Kontenjan Üyesi Zerrin Tüzün gündem dışı bir konuşma yaparak, “özel yüksek okullar hakkında basına intikal eden bazı olumsuz tutumların varlığı iddiaları karşısında Parlamento'nun kayıtsız kalamayacağını” ifade etmiş ve böylesine önemli bir eğitim probleminin ele alınarak incelenmesi lüzumunu öne sürmüştür.

Cumhuriyet Senatosununun 23.11.1967 tarihli 6'ncı birleşiminde açılmasına karar verilmiş olan özel yüksek okullarla ilgili Senato Araştırmasına ait Özel Yüksek Okullar Hakkında Araştırma Komisyonu Raporunu, Araştırma Komisyonu Başkanı adına 4 Nisan 1968'de Zerrin Tüzün sunmuştur. Raportör olarak, Zerrin Tüzün'ün düzenlediği raporda; özel okulların durumlarındaki aksaklıkları uzun uzadıya anlatılmış ve sonuçta özel yüksek okuldan vaz geçilmesi önerilmiştir. Uzun raporun okunmasını, lehde ve

⁷⁴¹ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, ss. 688-689.

⁷⁴² Gökçimen vd., Age., s. 406.

⁷⁴³ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, No.:232.

⁷⁴⁴ Tekeli, Age., s.323.

⁷⁴⁵ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri Soru, Genel Görüşme*, C.: 1, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 29, Ankara 1999, s.119.

⁷⁴⁶ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri, Genel Görüşme (Devamı) ve Senato Araştırması*, C.: 2, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 32, Ankara 1999, s.1567.

aleyhde söz alanların ardından, Milli Eğitim Bakanı dinlenmiş ve yapılan görüşme sonucunda, özel okulların ıslah edilerek devamına karar verilmiştir⁷⁴⁷.

2.7.2.3. Adile AYDA

1913'te Sen Petersburg (Rusya) da doğmuştur. TBMM IV, V ve IX. Dönem Milletvekili Prof. Sadri Maksudi Arsal ve Kâmile Hanım'ın kızıdır. İlk ve orta öğreniminden sonra İstanbul-Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'nden mezun olmuştur⁷⁴⁸. Ankara Üniversitesi Hukuk ve Dil Tarih ve Coğrafya Fakülteleri'nden mezun olmuştur. 6 Aralık 1932 yılında Dışişleri'nin açmış olduğu sınavı kazanarak ilk kadın diplomatımız olmuştur⁷⁴⁹. Hariciye'den ayrılarak 31 Ekim 1939'da Ankara Kız Lisesi Fransızca Öğretmenliği'ne atanmıştır. 28 Haziran 1943'te Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde Fransız Dili ve Edebiyatı Kürsüsü'nde Doçent olarak çalışmaya başlamıştır. Bir yıl sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne geçmiştir. 10 Ekim 1957'ye kadar bu fakültede öğretim üyeliğini sürdürmüştür. 29 Ocak 1958'de Dışişleri Bakanlığı'na dönerek bir süre Hukuk Müşavirliği yaptıktan sonra 27 Şubat 1960'ta Belgrat Büyükelçiliği Müsteşarlığı'na atanmıştır. 18 Kasım 1963'te Bakanlık IV. Daire Başkan Yardımcılığı'na getirilmiştir. 14 Ocak 1966'da Kültür İşleri Genel Müdürü olmuştur. 28 Aralık 1967–15 Eylül 1971 arası Roma Büyükelçiliği Müsteşarı olarak görevlendirilmiştir. 23 Eylül 1971'de Genel Sekreterlik refakatine alınarak 31 Mart 1973'ten itibaren Daire Başkanı olarak görev yapmıştır.

13 Temmuz 1976'da, Cumhurbaşkanı Fahri S. Korutürk tarafından, istifa eden Naim Talu'nun yerine Cumhuriyet Senatosu Üyeliği'ne atanmıştır. Senatoda Dışişleri Komisyonu'nda üye olarak çalışmıştır. Genel Kurul'da, özellikle dış politika konusunda (4) konuşma yapmıştır. 3 Temmuz 1978'de süresini doldurduğundan üyeliği sona ermiştir. Bu arada 30 Haziran 1976'da ortaelçilikten emekliye ayrılmıştır. Sonraki yaşantısını Ankara'da sürdüren Ayda, 5 Ekim 1992'de ölmüş, İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir. 16 Temmuz 1942'de Halil Reşit Ayda (1902–1986)

⁷⁴⁷ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri, Genel Görüşme (Devamı) ve Senato Araştırması*, C.: 2, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 32, Ankara 1999, ss.1623-1888.

⁷⁴⁸ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.820.

⁷⁴⁹ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşiv Müdürlüğü, No.:411.

ile evlenmiş olup Fahriye Gönül (Pultal) (1943) ve Kâmile Gülnur (Üçok) (1945) isminde iki çocuk annesidir⁷⁵⁰.

Özgeçmiş beyanında, Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyanca bildiğini belirtmiştir⁷⁵¹.

Senatör Adile Ayda, 11 Nisan 1977'de Senato'daki konuşmasında; “cinsel özgürlüğün ahlaksızlık olduğunu” söyleyerek, cinsel eğitime karşı olduğunu söylemiştir⁷⁵².

Senatör Adile Ayda “Ankara'nın hava kirliliğine dair bir adet sözlü soru” yönelmiş ve Devlet Bakanlığı'na usulüne uygun cevap verilmiştir⁷⁵³.

2.7.2.4. Nermin ABADAN UNAT

18 Eylül 1921'de Viyana (Avusturya)'da doğmuştur⁷⁵⁴. Babası Mustafa Süleymanoviç ile gizlice evlenen Macar kökenli Maria Lissheim'in kızıdır. Babasının ölümü sonrasında maddi imkânsızlıklar nedeniyle Türkiye'ye gelerek öğrenim hayatını baba yurdunda sürdürmeye karar vermiştir. Bu isteği, dönemin idarecileri tarafından kabul görmüştür⁷⁵⁵. İlk ve ortaöğreniminden sonra 1940'da İzmir Kız Lisesini, 1944'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Ankara Ulus Gazetesi'nde çalışmaya başlamıştır⁷⁵⁶. 1948 yılında Ankara Barosu'na kabul edilmiştir⁷⁵⁷. 1949'da avukatlık stajını tamamlayarak avukat olmuştur. 1951'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktora çalışmasını yapmıştır⁷⁵⁸. 1944–1950 yılları arasında Ulus ve Cumhuriyet gazetelerinde gazetecilik hayatını sürdürmüştür. 1952–1953 yıllarında Fulbright Bursu ile A.B.D.'de Minnesota Üniversitesi'nde lisansüstü öğrenimine devam etmiştir. 1953 yılında yurda dönüşünde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

⁷⁵⁰ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, ss.820-821.

⁷⁵¹ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşiv Müdürlüğü, No.:411.

⁷⁵² Caporal, Age., s.151.

⁷⁵³ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri Soru, Genel Görüşme*, C.: 1, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 29, Ankara 1999, s.458.

⁷⁵⁴ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.839.

⁷⁵⁵ Emre Kongar ve Deniz Baykal'ın da hocası olan Nermin Abadan Unat'ın hayatı, destansı bir anlatımla Ahmet Taner Kışlalı tarafından Cumhuriyet Gazetesi'ndeki makalesinde verilmiştir. (Ahmet Taner Kışlalı, “Nermin Abadan Unat” *Cumhuriyet Gazetesi*, 15 Kasım 1992, s. 1).

⁷⁵⁶ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.839.

⁷⁵⁷ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, Sicil No: 457.

⁷⁵⁸ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.839.

İdare Hukuku Kürsüsü'ne asistan olarak girmiştir⁷⁵⁹. Aynı zamanda Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE)'nde iki yıl öğretim görevlisi olarak bulunmuştur. 16 Aralık 1955'te Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde "Halk Efkârı Mefhumu ve Tesir Sahaları" konulu tezi ile "Sosyal Bilimler Doktoru" unvanını kazanmıştır. 1957'de Batı Almanya'nın çeşitli üniversitelerinde bilimsel çalışmalar yapmıştır. 29 Kasım 1958'de "Bürokrasi" konulu tezi ile Kamu Yönetimi Kürsüsü'nde doçentliğe yükselmiştir. 1960'da A.B.D. Harvard Üniversitesi'nin yaz seminerlerine, 1962'de Paris Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilimler Enstitüsü konferanslarına ve Hür Berlin Üniversitesi'nin yaz sömestri bilimsel toplantılarına katılmıştır. 1963'te Devlet Planlama Teşkilâtı adına "500 Türk İşçisi Üzerinde Araştırma Projesi"ni uygulamak üzere, teşkilâtın beş asistanı ile birlikte Batı Almanya'ya gitmiştir. 1964'te İngiltere Hükümeti'nin davetlisi olarak "Wilton Park"daki konferansa katılmıştır. 18 Temmuz 1966'da Anayasa Kürsüsü Profesörlüğü'ne yükselmiştir. Aynı zamanda; 29 Aralık 1967'de Siyasal Davranış Kürsüsü Profesörü olmuştur. Bir süre Berlin, Münich, New York City, Denver ve Georgetown Üniversitelerinde konuk Profesör olarak ders vermiştir. Göçmen işçi konularında uzman danışman olarak çeşitli konferanslara katılmış, UNESCO Türkiye Millî Komitesi Üyeliği'nde bulunmuştur. 1967–1970 arası Uluslararası Siyasî Bilimler Derneği (İPSA)'nin Başkan Yardımcılığı'nı yapmıştır. 1980'de Birleşmiş Milletler Dünya Kadın Konferansı'nda Türkiye'yi temsil etmiştir.

25 Temmuz 1978'de Cumhurbaşkanı Fahri S. Korutürk tarafından Cumhuriyet Senatosu Üyeliği'ne atanmış, Senatoda Millî Eğitim, Gençlik ve Spor, Kültür Komisyonu'nda üye olarak çalışmıştır. Genel Kurul'da değişik konularda (13) konuşma yapmıştır. 12 Eylül 1980'de Silahlı Kuvvetler'in ülke yönetimine el koymasıyla üyeliği sona ermiştir. 1978–1984 arası Avrupa Konseyi Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu Başkan Yardımcılığı yapan Abadan-Unat, 1 Mayıs 1981'de Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki Profesörlük görevine dönmüştür. Kamu Yönetimi Bölümü'nde ve Basın Yayın Yüksek Okulu'nda Siyaset Sosyolojisi ve Kamuoyu dersleri vermiş, 19 Eylül 1988'de yaş sınırından emekliye ayrılmıştır. 8 Mayıs 1956'da Prof. Dr. Yavuz Abadan

⁷⁵⁹ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, Sicil No: 457.

(1905–1967) ile evlenmiş olup, eşinin ölmesinin ardından Prof. Dr. İlhan Unat ile evlenmiştir⁷⁶⁰.

Bu evliliklerinden üç çocuğu olan Abadan-Unat, özgeçmiş beyanında, Fransızca, İngilizce, Almanca bildiğini belirtmiştir⁷⁶¹.

Almanya Devlet Başkanı'ndan liyakat nişanı alan Abadan Unat'ın Almanca, İngilizce, Fransızca kitap ve makaleleri bulunmaktadır. Nermin Abadan Unat'ın çocukluğunun önemli bir kısmı yurt dışında geçmiş, “ülkesine ulaşmak için okumayı, bilgilerini yenileyerek bağımsız olabilmeyi” bir tutku haline getirmiştir⁷⁶².

Abadan-Unat; Sosyal Demokrat Partiler'in, halkın ihtiyaçlarına göre isimlerinin değiştiğini yani kendilerini geliştirdiklerini oysa muhafazakâr partilerin statükocu olduklarından “bundan ileriye değişmeyelim” görüşü ile sabit kaldıklarını ifade etmiştir. Bu partilerin kadın haklarına “inanç meselesi” olarak baktıklarından kadınların bu düzende gelişemeyeceğini vurgulamıştır⁷⁶³.

Nermin Abadan Unat'ın da içerisinde bulunduğu Cumhurbaşkanı'nca seçilmiş kontenjan senatörleri tarafından “şiddet olaylarına ilişkin genel görüşme açılması” önergesi verilmiştir. 9 Kasım 1978 Perşembe günü, Kontenjan Senatörü Nermin Abadan Unat, Senato'da söz alarak; meseleyi sosyolojik olarak tahlil etmiş, “faşizmin karşısında komünizmin de destek bulmasının demokrasinin gereği olduğunu”, vurgulamıştır. Sözlerini şu çağrı ile tamamlamıştır: “Şu halde benim davetim; müsaade ederseniz, medenice kavgayı sürdürmeniz, ama medenice”⁷⁶⁴.

Cumhuriyet Senatosu Elazığ Üyesi Cahit Dalokay ve arkadaşlarının, Türkiye'nin dış ilişkileri üzerinde bir genel görüşme açılmasına dair önergeleri üzerine 18 Ocak 1979 da Senato'da söz alan Kontenjan Senatörü Nermin Abadan Unat, “Sovyet Rusya İle imzalanan Kıta Sahanlığı Anlaşması ve bir saldırmazlık paktının kurulmasını”

⁷⁶⁰ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, ss.839-840.

⁷⁶¹ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, Sicil No: 457.

⁷⁶² Necla Arat, *Aydınlanmanın Kadınları*, Cumhuriyet Kitap Klubü Yay., İstanbul 1993, s.33.

⁷⁶³ Nermin Abadan-Unat, *Kadınlar ve Siyasal Yaşam*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yay., İstanbul 1996, ss.262–263.

⁷⁶⁴ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri Soru, Genel Görüşme*, C.: 1, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 29, Ankara 1999, ss.1198-1205.

önermiştir. İlk kez gündeme gelen bu öneri diğer senatörler tarafından da saygıyla karşılanmıştır⁷⁶⁵.

24 Şubat 1979'da, Kontenjan Senatörü Nermin Abadan Unat, CHP İstanbul Senatörü Solmaz Belül, CHP İstanbul Milletvekili Sevil Korum ve Çağlayan Ege ile düzenledikleri ortak basın toplantısında, “Türkiye’de kürtaajın serbest bırakılması” istemişlerdir. Kürtaajın serbest bırakılması için yasa teklifi hazırlayan Kontenjan Senatörü Nermin Abadan Unat, 28 Şubat 1979 Cumartesi günü tehdit edilmiştir⁷⁶⁶.

Yıllar sonra, 26 Aralık 2005’te verilen Aydınlar Bildirisi’ni, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü Yücel Aşkın’a destek verilmemesi yüzünden eşi Prof.Dr. İlhan Unat ile birlikte imzalamamıştır⁷⁶⁷.

2.7.2.5. (Nezire) Özel ŞAHİNGİRAY

1916'da İstanbul - Üsküdar'da doğmuştur. Babası Ali Rıza (İnanlı) Bey ve annesi Hatice Hanım'dır. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul Moda ve Ankara İsmet Paşa ilkokullarında ve Ankara Koleji'nde yaparak 1939'da kolejden, 1944'de Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Sümeroloji Bölümü'nden mezun olmuştur⁷⁶⁸. 28 Nisan 1945'te Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Sümeroloji Enstitüsü'ne İlmî Yardımcı olarak tayin edilmiştir. Daha sonra 30 Nisan 1948'de Okutman kadrosuna alınmıştır. 1948 yılında yayınlanmaya başlayan Zafer Gazetesi'nde Muhabir ve Arşivci olarak çalışmıştır. 1950 yılında fakülte ile ilişkisini keserek Yüksek Murakabe Heyeti İstatistik Servisi'nde görev almıştır. 7 Ağustos 1950'de Cumhurbaşkanlığı Kitaplık Memurluğu Kadrosu'na tayin edilmiştir 1950–1960 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı Kitaplığı'nı, Atatürk Arşivi'ni ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Özel Kitaplığı'nı ve Arşivi'ni kurmuştur⁷⁶⁹. 10 Ağustos 1956'da Yazı İşleri, 27 Kasım 1959'da Özel Kalem Müdürlüğü'nde Kâtip olarak görevlendirilmiştir. 1 Temmuz 1960'da bu görevden istifa etmiştir.

⁷⁶⁵ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri, Genel Görüşme (Devamı) ve Senato Araştırması*, C.: 2, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 32, Ankara 1999, ss.1424-1451.

⁷⁶⁶ Caporal, Age., s.153.

⁷⁶⁷ Meral Tamer, “Aydınlar Bildirisi Nermin Abadan Unat'ı Neden Üzdü?” *Milliyet Gazetesi*, 04 Ocak 2006, s.1.

⁷⁶⁸ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, s.284.

⁷⁶⁹ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, Sicil No: 97.

1961 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra TBMM I. (XII.) Dönemi için 15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerde Adalet Partisi adayı olarak Cumhuriyet Senatosu Üyeliği'ne seçilmiştir. Senato'da Millî Eğitim ve Kitaplık Komisyonları'nda Üye olarak çalışmıştır. (2) sözlü soru önergesi, biri arkadaşı ile iki kanun önerisi vermiş, Genel Kurul'da (12) konuşma yapmıştır. 7 Haziran 1964'teki üçte bir yenileme seçiminde üyeliği sona ermiştir. Senato'dan ayrıldıktan sonra politika ile ilgilenmemiştir. 21 Nisan 1965'te Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji Dairesi'nde Müşavir olarak görev almış ve buradan emekliye ayrılmıştır. 9 Ekim 1990'da Ankara'da hayatını kaybetmiş, Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir. Cehti Şahingiray (1917–1981) ile evlenmiş olup, çocuğu yoktur⁷⁷⁰.

Kadınların siyaset yapması ile ilgili olarak; kadın olmanın, siyasi partiler tarafından tercih edilmedeki başlıca bir zorluğu olduğunu, maddi durumun iyi olması gerektiğini, en azından bir arabanın olması gerektiğini belirtmiştir. Fakat bu olumsuzluklarına rağmen kadın politikacıların rahat konuşmasını, uyumlu olmasını ve yapıcı olmasını ise olumlu yanları olarak belirtmiştir⁷⁷¹.

Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Özel Şahingiray, 2. toplantı yılında (1962–1963) “1963 yılında kurulacak olan Sosyal ve İktisadî Araştırma Enstitüsü'ne, çocuklar için yapılan neşriyata ve Atatürk'e atfedilen bir beyanata dair” bir sözlü soru yönelmiş ve Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem, bu soruya usulüne uygun olarak cevap vermiştir⁷⁷².

2.7.2.6. (Hatice) Mualla AKARCA

1923'te Bursa'da⁷⁷³ doğmuştur. Babası, Mehmet Ali Bey ve annesi, Fatma Becile Hanım'dır. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul Avusturya Saint George Okulu ve Alman Lisesi'nde 1939'da tamamlamıştır. 1942'de Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nden Yüksek Ziraat Mühendisi olarak mezun olmuştur. 30 Temmuz 1942'de Kocaeli İl Tarım Müdürlüğü'ne Tarım Öğretmeni olarak atanmıştır. 24 Ağustos 1944'te görevden ayrılarak Milas'ta çiftçilikle meşgul olmuştur. 28 Ocak 1947'de Tarım

⁷⁷⁰ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, ss.284-285.

⁷⁷¹ Tekeli, Age., s.318, 323.

⁷⁷² Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri Soru, Genel Görüşme*, C.: 1, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 29, Ankara 1999, s.62, 88.

⁷⁷³ Doğum tarihi ve doğum yeri konusunda çelişkiler vardır. Özgeçmişini anlatırken “1923 senesinde İzmir'de doğdum” demektedir. (Millet Meclisi Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, Sicil No: 891).

Öğretmeni olarak eski görevine dönmüştür⁷⁷⁴. 30 Ocak 1951'de Amerika'ya gönderilmiş, Maryland Üniversitesi'nde Gıda Teknolojisi üzerine ihtisas yaparak yüksek öğrenimini tamamlamıştır⁷⁷⁵. Yurda dönüşünde tamamlayıcı öğrenim yaparak aynı zamanda Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Alman Filolojisi bölümünü bitirmiştir. 23 Mart 1953'te Kocaeli İl Tarım Müdürlüğü'nde yeniden görevlendirilmiştir. 5 Nisan 1954'te Ankara Teknik Tarım Müdürlüğü'nde Uzman kadrosuna atanmıştır. 21 Eylül 1957'de bu görevden istifa ederek Milas'ta tarımla uğraşısını sürdürmüştür. Ayrıca Demokrat Parti'de politikaya girerek il teşkilâtında çalışmıştır. 20 Mart 1961'de Sosyal Hizmetler Enstitüsü'nde Uzman olarak görev almıştır. 1961 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak genel seçime katılmak üzere 14 Eylül 1961'de bu görevden ayrılmıştır. 15 Ekim 1961'de yapılan seçimde Adalet Partisi Adayı⁷⁷⁶ olarak Cumhuriyet Senatosu Muğla Üyeliği'ne seçilmiştir. Haziran 1963'te partisinden ayrılmış, bir yıl sonra 17 Haziran 1964'te yeniden katılmıştır. 22 Haziran 1965'te tekrar A.P.'den istifa ederek Cumhuriyet Halk Partisi'ne geçmiştir. Senato'da Sanayi ve Tarım Komisyonları'nda başkan olarak çalışmıştır. Ayrıca 9 Şubat 1966'da Türkiye-Avrupa Ekonomik Topluluğu Karma Parlamento Komisyonu Üyeliği'ne seçilerek komisyonun 1-18 Mayıs 1966'da Strazbourg ve Brüksel'de yaptığı toplantılara katılmıştır. Genel Kurul'da 11 konuşma yapmıştır. 5 Haziran 1966'daki üçte bir yenileme seçiminde üyeliği sona ermiş, Milas'a dönerek çiftçilikle meşgul olmaya devam etmiştir. TBMM'nin III. (XIV.) Dönemi için 12 Ekim 1969'da yapılan genel seçimde Cumhuriyet Halk Partisi Adayı olarak Muğla Milletvekilliği'ne seçilmiştir. Sonra da partisinden istifa ederek Millî Güven Partisi'ne katılmıştır. 14 Ekim 1973'te süresi dolduğundan Meclis'ten ayrılmıştır. 6 Mart 1975-7 Mayıs 1979 arası Sağlık Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü emrinde Uzman olarak sosyal etkinliklere katılmıştır. Emeklilik yaşamını Milas ve İzmir'de geçirmiştir. 17 Eylül 1944'te Ömer Faruk Akarca (1918-1997) ile evlenmiş olup bu evlilikten Mehmet Umur (1945) ve Ali Tarık (1947) adlarında iki çocukları olmuştur⁷⁷⁷.

⁷⁷⁴ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, s.393

⁷⁷⁵ Millet Meclisi Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, Sicil No: 891

⁷⁷⁶ Ali Sağıroğlu isimli yaşlı bir Muğla'lı, Akarca'yı Adalet Partisi'ne kendisinin getirdiğini, senatör ve milletvekili seçtiğini anlatmaktadır (Röportaj: Nevzat Çağlar Tüfekçi, "Milas'ın Geçmişine" *Milas Önder Gazetesi*, 27 Mayıs 2009, s.1).

⁷⁷⁷ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, ss.393-394.

Senatör ve Milletvekili Akarca'nın gönüllü görevleri de vardır. Türk Kadınlar Birliği Başkanlığı, Genel Sekreterliği; Türkiye Ev Ekonomisi Cemiyeti Kurucusu ve Genel Başkanlığı; Meslek Kadınları Başkanlığı ve Avrupa Federasyonu'nda çeşitli görevlerde bulunmuştur. Özgeçmiş beyanında, Almanca ve İngilizce bildiğini belirtmiştir⁷⁷⁸.

14 Ağustos 2008'de hayatını kaybeden Senatör ve Milletvekili Akarca; Kadın ve siyaset konularında da ilginç tespitlerde bulunmuştur. Yaptığı konuşmalarda, hem kadınlara hem de erkeklere hitap edebilme avantajı olduğunu belirtmiştir. Öte yandan “ana olmanın ve evli olmanın siyasette avantaj olacağını” öne sürmüştür. Birkaç defa istifa ederek parti değiştirmesini ve neden tekrar aday olmadığını soranlara “yeni bir partide seçilme şansım yoktu” şeklinde cevap vermiştir⁷⁷⁹.

Cumhuriyet Senatosu Muğla Üyesi Mualla Akarca; “Fethiye ve Marmaris deprem evleri inşaatında çalışan işçilere dair” sözlü soru önergesi yöneltmiş, İmar ve İskân Bakanı Fahrettin Kerim Gökay ile Çalışma Bakanı Bülent Ecevit usulüne uygun olarak cevaplamışlardır. Ayrıca; “Sosyalist Kültür Derneği'ne dair İçişleri Bakanı'ndan, Bakanlık Teftiş Heyeti Başkanı Naci Gürol ile Sümerbank eski Genel Müdürü Salâhattin Akyol hakkındaki bir emrin yerine getirilmemesi nedeniyle sözlü soru önergesini Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş'tan, Bodrum İlçesi'ndeki üç şirkete ait akaryakıt pompalarına dair yazılı soru önergesini İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata'dan, iki sene içinde çıkarılması zarurî olan temel kanunlara dair sözlü soru önergesini Başbakan'dan, palamut mahsulünün değerlendirilmesine dair dokuz defa sözlü soru önergesini Ticaret, Sanayi ve Tarım Bakanları'ndan, yağ açığımıza dair sözlü soru önergesini Başbakan'dan, toprak reformuna dair sözlü soru önergesini Tarım Bakanı'ndan” cevaplandırılmasını istemiştir. Bu önergelere ilgili bakanlar tarafından Senato'da cevap verilmiştir⁷⁸⁰.

2.7.2.7. (Emine) Mebrure AKSOLEY

Mebrure Aksoley, farklı dönemlerde milletvekili ve senatör olarak görev yapmıştır. Cumhuriyet Senatosu'nun 7 Haziran 1964'te yapılan üçte bir yenileme

⁷⁷⁸ Millet Meclisi Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, TBMM Arşivi, Sicil No: 891.

⁷⁷⁹ Tekeli, Age., ss.284-285, 320-322.

⁷⁸⁰ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri Soru, Genel Görüşme*, C.:1, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 29, Ankara 1999, s. 52, 58, 59, 69, 77, 85, 91, 92, 105, 112, 113,129, 138, 139.

seçiminde C.H.P. adayı olarak İstanbul Üyeliği'ne seçilmiştir. Senato'da Millî Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonları'nda üye olarak çalışmıştır. (7) sözlü, (25) yazılı soru önergesi, (3) kanun teklifi vermiştir. 18–25 Eylül 1967'de davetli olarak parlamento heyeti ile birlikte Yugoslavya'ya resmen ziyarette bulunmuştur. Genel Kurul'da değişik konularda (65) konuşma yapmıştır. 14 Ekim 1973'teki üçte bir yenileme seçiminde üyeliği sona ermiş, Senato'dan ayrıldıktan sonra da sosyal etkinliklerini sürdürmüştür. Emekli Yüksek Mühendis General Ahmet İhsan Aksoley (1899–1975) ile evlenmiş olup çocuğu yoktur. 2 Mart 1984'te ölen Aksoley Kuzguncuk Nakkaştepe Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir⁷⁸¹.

Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley; “terfi edemeyen kadın memurlara dair yazılı soru önergesini Dışişleri Bakanı'ndan, İstiklâl Madalyası alanların haklarına dair sözlü soru önergesini Maliye Bakanı'ndan, İstanbul'a yerleşmiş bulunan Batı Trakya Türklerine dair yazılı soru önergesini Başbakan Süleyman Demirel'den, turneye çıkan tiyatro oyuncularının uğradıkları tecavüze dair sözlü soru önergesini İçişleri Bakanı'ndan, PTT dağıtıcıları ile hat bakıcılarına fiilî hizmet zammı verilmesine dair, sözlü soru önergesini Ulaştırma Bakanı'ndan, kalorifer bacalarından çıkan zehirli gazlara dair sözlü soru önergesini Başbakan'dan, Edirne'den Viyana'ya kadar Türk şehitlerinin durumuna dair sözlü soru önergesini ve yazılı soru önergesini Dışişleri Bakanı'ndan, muhtaç ve hamisiz er ailelerine belediyeler tarafından yapılan maddî yardımlara dair yazılı soru önergesini İçişleri Bakanı'ndan muharip gazilerin Askerî, Devlet, belediye hastanelerinde parasız tedavilerine dair, yazılı soru önergesini Millî Savunma Bakanı'ndan, son üniversite olaylarına dair İçişleri Bakanı'ndan, İstanbul şehrinin su ve kanalizasyon ihtiyacına dair İmar İskân Bakanı'ndan, emekli, malûl, dul ve yetimlerin maaş durumlarına dair⁷⁸² Maliye Bakanı'ndan, kömür vesikasına ve orman köylerine dair yazılı soru önergesini Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'ndan, kapıcıların konut sorununa dair yazılı soru önergesini İmar ve İskân Bakanı'ndan, köylü vatandaşlarımızın ücretsiz tedavi edilmelerine dair yazılı soru önergesini Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı'ndan, Yeni Emlâk Vergisi Kanunu

⁷⁸¹ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri I*, Cilt: 1, (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 16, Ankara 1998, s. 586.

⁷⁸² Sosyal adaletsizliğin giderilmesi için verdiği savaş ve şehit dul ve yetimlerin maddi sorunlarına sağladığı çözümlerden dolayı 28 Mayıs 1972 Pazar günü sayısında Almanya'da yayımlanan Wer und Leber Dergisi'ne haber olmuştur. (Bernard Caporal, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını III*, (1919-1970), (Çev.: Ercan Eyüboğlu), Yenigün Yay., İstanbul 1999, s.136).

uygulanmasına dair yazılı soru önergesini Başbakan'dan, başkent ve diğer kentlerin cadde ve sokak isimlendirilmesinde ünlü ve kahraman kişilerin adlarından faydalanılması hakkında ne düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesini İçişleri Bakanı'ndan, Emniyet mensuplarına verilen fazla çalışma ücretine dair yazılı soru önergesini İçişleri Bakanı'ndan, kara ve deniz taşıtlarına dair yazılı soru önergesini İçişleri Bakanı Mukadder Öztekin'den, askerî ve sivil emekliler ile dul ve yetimlerin maaşlarına dair yazılı soru önergesini Maliye Bakanı Sadık Tekin Müftüoğlu'dan, bankalarca reklâm için harcanan paraların köylerde değerlendirilmesi konusunda ne düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesini Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'dan, emekli, malûl, dul ve yetim aylıklarının bağlanmasında çabukluk sağlanması hususuna dair yazılı soru önergesini Maliye Bakanı Sadık Tekin Müftüoğlu'dan, yabancı memleketlerde çalışan işçilerimize dair yazılı soru önergesini Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'den" cevaplandırılmasını istemiştir. Bu önergelere ilgili bakanlar tarafından Senato'da cevap verilmiştir⁷⁸³.

İstanbul Senatörü Mebrure Aksoley, ayrıca; 14 Ocak 1972'de kadın memurların 20 yılda emekli olabilmelerini sağlayan bir kanun teklifi hazırlayarak TBMM Başkanlığı'na vermiştir⁷⁸⁴. Bu kanun teklifi, Meclis'çe kabul görmüş, kadın memurlar uzun yıllar 20 yıl çalışarak emekliliğe hak kazanmışlardır.

2.7.2.8. Solmaz BELÜL

2 Mart 1930'da Adapazarı'nda doğmuştur. Babası Hasan Cavit Bey ve annesi Hatice Hanım'dır. İlk ve ortaöğreniminden sonra 1948'de İstanbul Beyoğlu Kız Lisesi'ni, 1955'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. 8 Şubat 1956'da başladığı avukatlık stajını 23 Şubat 1957'de tamamlayarak İstanbul'da serbest avukat olarak çalışmaya başlamıştır. 1957'de Cumhuriyet Halk Partisi'nde politikaya girmiştir. Partinin gençlik ve kadın kollarında görev yaparak İstanbul İl Kadın Kolu Başkanlığı, 1965–1969 arası İl Genel Meclisi Üyeliği yapmıştır. 14 Ekim 1973'te yapılan Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçiminde C.H.P. adayı olarak İstanbul Üyeliği'ne seçilmiştir. Senato'da Kamu İktisadî Teşebbüsleri (KİT) ve Sosyal İşler

⁷⁸³ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri Soru, Genel Görüşme*, C.: 1, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 29, s. 118, 184, 192, 216, 220, 228, 240, 241, 242,243,255, 259, 260, 280, 281, 282, 284, 292, 303, 305, 318, 319, 321, 336.

⁷⁸⁴ Caporal, Age., s.138.

Komisyonları'nda çalışmıştır. 6 yazılı soru önergesi vermiştir. Ayrıca Endonezya Cumhuriyet Halk Meclisi Başkanı'nın davetlisi olarak 19–25 Ocak 1978'de bu ülkeyi resmen ziyaret eden Senato Heyeti'nde bulunmuştur. Genel Kurul'da 9 konuşma yapmıştır. 14 Ekim 1979'daki üçte bir yenileme seçiminde üyeliği sona ermiştir. Senatörlük sonrası 26 Ekim 1979'da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müşavirliği'ne atanmıştır. 5 Temmuz 1980'de isteği üzerine emekliye ayrılmıştır. 1984–1985'de avukat olarak çalışmasını sürdürmüştür. 1992'de C.H.P.'nin yeniden faaliyete geçmesi ile partide görev almıştır. Bekâr olarak hayatını sürdürmüştür⁷⁸⁵.

Solmaz Belül ile 10 Ağustos 2001'de Ayvalık Cunda Adası'nda yapılan görüşmede 1970'li yılların CHP'si hakkında önemli bilgiler aktarmıştır: 9 Temmuz 1973'te CHP İstanbul İl Yönetim Kurulu onayı ile İl Propaganda Komisyonu kurulmuştur. Solmaz Belül bu komisyonda aktif görev almıştır. Ayrıca 1977'de AYTEKİN KOTİL ve AHMET İSVAN İstanbul Belediye Başkanlığı'na CHP'den aday olduklarını açıklamışlardır. Bu yaşta Solmaz Belül “daha solcu olduğu için” Kotil'i desteklemiştir⁷⁸⁶. İstanbul eski Senatörü Solmaz Belül, CHP Genel Başkanı Baykal'a: “CHP'nin hiç de hak etmediği oranda oy almasının nedeni, siz ve sizin yönetiminizdir. Bunu anlayacak idraki göstererek ilk istifa eden genel başkan onuruna sahip olmanızı, mahalli seçimlerdeki kısmi başarı payını oralarda aday olan arkadaşlarımıza bırakmanızı, 42 yıllık bir CHP'li olarak sizden istiyorum” diye seslenmiştir⁷⁸⁷.

İstanbul'da DİSK'in basın toplantısında Solmaz Belül'ün de içinde bulunduğu 15 CHP'li “CIA'nin Türkiye'de cinayetler işlediğini” iddia etmişlerdir⁷⁸⁸.

24 Şubat 1979'da, CHP İstanbul Senatörü Solmaz Belül, Kontenjan Senatörü Nermin Abadan Unat, CHP İstanbul Milletvekili Sevil Korum ve Çağlayan Ege ile düzenledikleri ortak basın toplantısında, “Türkiye'de 500.000 kadının yasadışı yollarla çocuk düşürdüğünü ve bunlardan 25.000'inin hayatını kaybettiğini vurgulayarak kürtajın serbest bırakılmasını” istemişlerdir⁷⁸⁹.

⁷⁸⁵ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, ss.321-322.

⁷⁸⁶ Hakkı Uyar, *İstanbul'un "Tom Alkala"sı Ya Da Karadenizli Bir Politikacı: AYTEKİN KOTİL (1934–1992)*, İzmir 2001, s.27, 57.

⁷⁸⁷ Yalçın Bayer, “Yalçın Bayer: Olmadı Sayın Baykal”, *Hürriyet Gazetesi*, 20 Nisan 1999, s.1.

⁷⁸⁸ *Hürriyet Gazetesi*, 30 Nisan 1978, s.1.

⁷⁸⁹ Caporal, Age., s.153.

Yapılan bir çalışmada Solmaz Belül parti tabanından geldiğini belirtmek için “tırmanarak gelen, çetin mücadeleler veren” senatör olarak tanımlanmıştır⁷⁹⁰.

Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Solmaz Belül; İstanbul, Silâhtarağa Elektrometal Fabrikası’ndaki greve dair yazılı soru önergesi Başbakanlık’a, İstanbul-Şişli Fulya Mahallesi gecekondu bölgesi ıslah planına dair soru önergesi İmar ve İskân Bakanı Nurettin Ok’a, İstanbul-Fulya mahallesinde yapılacak olan liseye dair soru önergesi Millî Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem’e, Kahramanmaraş iline bağlı ‘Kesim’de’ inşası yarım kalan ortaokul binasına dair soru önergesi Millî Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem’e, Bursa’daki Renault Otomobil Fabrikası’na dair soru önergesi Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon’a yöneltilmiştir. Bu önergelere ilgili bakanlar tarafından Senato’da cevap verilmiştir⁷⁹¹.

17 Şubat 1975 tarih ve 10/28, 10/44 esas numarası ile “Diyanet İşleri Başkanlığında görevli Yaşar Tunagür’ün faaliyetleri konusunda kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu Üçüncü Raporu”nun hazırlanmasında ve Senato’ya sunumunda, CHP İstanbul Senatörü Solmaz Belül sözcü olarak görev almıştır⁷⁹².

22 Aralık 1978’de yapılan oturumda Dilekçe Karma Komisyonu’na üye seçimi yapılmıştır. Seçim esnasında oyların sayımı için; üç kişilik Tasnif Heyeti’ne üyelere Solmaz Belül, Ömer Ucuzal ve İsmail Kutluk seçilmişlerdir⁷⁹³.

2.7.2.9. Aysel BAYKAL

29 Eylül 1938’de Ankara’da doğmuştur. Babası Musa Kazım Bey ve annesi Fatma Zehra Hanım’dır. İlk ve ortaöğrenimini Ankara Kurtuluş İlkokulu ve İstanbul Kız Lisesi’nde tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne girmiş, 1963’te mezun olmuştur⁷⁹⁴. 1963–1964 yılları arasında Ankara Sigorta Şirketi’nde memur olarak çalışmıştır⁷⁹⁵. 1 Mart 1965–31 Mayıs 1971 arası Ticaret Bakanlığı Sigorta Kurulu’nda Raportör ve Uzman olarak görev yapmıştır. 1 Ocak 1973’ten

⁷⁹⁰ Tekeli, Age., s.323.

⁷⁹¹ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri Soru, Genel Görüşme*, C.: 1, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 29, Ankara 1999, s. 354, 363, 406, 446, 543.

⁷⁹² Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri, Genel Görüşme (Devamı) ve Senato Araştırması*, C.: 2, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 32, Ankara 1999, ss.2082-2124.

⁷⁹³ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri, Genel Görüşme (Devamı) ve Senato Araştırması*, C.: 2, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 32, Ankara 1999, s.1333.

⁷⁹⁴ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.683.

⁷⁹⁵ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Ait Özgeçmiş Formu, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Sicil Nu.: 471.

İtibaren İstanbul Barosu'na kayıtlı olarak avukatlığa başlamıştır. Bu arada C.H.P.'de politikaya girerek 1974-1976'da Beşiktaş İlçe Yönetim Kurulu Üyeliği, 1973-1977'de İstanbul İl Genel Meclisi Üyeliği ve Başkanvekilliği, 1977-1979'da İstanbul Belediye Meclisi Üyeliği yapmıştır. 1976'da İstanbul İl Kadın Kolu Başkanlığı'na seçilmiştir. 23 Ekim 1979'da Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimlerinde C.H.P. adayı olarak İstanbul Üyeliğine seçilmiştir. Senato'da İçişleri Komisyonu'nda çalışmıştır. Ayrıca yurt dışında çalışan işçilerin sorunlarını araştırma komisyonunda görev almıştır. Genel Kurul'da 2 konuşma yapmıştır. 12 Eylül 1980'de Silahlı Kuvvetler'in ülke yönetimine el koyarak Yasama Meclisleri'ni kapatması ile üyelik görevi sona ermiştir. 1981 Anayasası'nın kabulü ile siyasî partilerin açılmasına ve faaliyetine imkân tanındığında Sosyal Demokrat Halkçı Parti'de yer almıştır. 27 Mart 1995'te, Başbakan Tansu Çiller Kabinesi'nde istifa ile boşalan Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'na Parlamento dışından atanmıştır. 5 Ekim 1995'te yeni Hükümet'in işe başlaması ile Bakanlık görevi sona ermiştir⁷⁹⁶.

Hiç evlenmemiş olan Baykal, özgeçmiş beyanında İngilizce bildiğini belirtmiştir⁷⁹⁷.

Emeklilik hayatını İstanbul'da geçiren Senatör Baykal, 25 Ocak 2003'de 64 yaşında hayata gözlerini yummuştur⁷⁹⁸.

2.7.2.10. Fatma Hikmet İŞMEN

1918'de⁷⁹⁹ halen Yunanistan sınırları içindeki Yanya'da doğmuştur. Babası Hüseyin Hüsnü Bey ve annesi Raziye Hanım'dır. İlk ve ortaöğreniminden sonra 1933'te İstanbul-İstiklâl Lisesi'ni, 1937'de Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitirmiştir. 6 Eylül 1937'de İzmir Zirai Mücadele İstasyonu'nda stajyer olarak görev almıştır. 15 Mayıs 1939'da asistan olarak ataması onanmıştır. 29 Temmuz 1940'ta Ankara Merkez Mücadele Enstitüsü Başasistanlığı'na getirilmiştir. 27 Ağustos 1940'ta Bölge Tarım Uzmanı olmuş, 2 Ağustos 1945'te Adana Zirai Mücadele İstasyonu'nda

⁷⁹⁶ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, ss.683-684.

⁷⁹⁷ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Ait Özgeçmiş Formu, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Sicil Nu.: 471

⁷⁹⁸ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, ss.683-684.

⁷⁹⁹ 1327 (1911) olan doğum yılı, İstanbul Asliye 12. Hukuk Hâkimliği'nin 20 Ocak 1953 gün ve 53-15 sayılı kararı ile 1334 (1918) olarak düzeltilmiştir. (Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.77).

Başasistan olarak görevlendirilmiştir. 24 Aralık 1946'da Gümrük-Tekel Bakanlığı Enstitüler Müdürlüğü'nde Mühendisliğe atanmıştır. 22 Ağustos 1951'de İstanbul Paşabahçe İspirto Fabrikası'nda, 29 Haziran 1953'te Adapazarı Zirai Mücadele Enstitüsü'nde görev yapmıştır. İngiliz Kültür Heyeti bursu ile İngiltere'de "Rothamsted Experimental Station Araştırma Merkezi'nde araştırma yaparak bitki virüs hastalıkları üzerinde teknik bilgiler toplamıştır⁸⁰⁰. Ayrıca Kanada Milli Araştırma Konseyi bursundan yararlanarak Toronto Üniversitesi Guelph Botany bölümünde lisansüstü çalışmalar yaparak buradan Bitki Virüs Hastalıkları Uzmanı Master derecesi almıştır⁸⁰¹. 1959 yılında Türkiye'ye dönmüştür. 14 Ağustos 1959'da İstanbul Göztepe Zirai Araştırma Enstitüsü Laboratuvar Şefliği'ne getirilmiştir⁸⁰². 1966 yılına kadar İstanbul Zirai Mücadele Enstitüsü'nde Virüs Laboratuvarı'nda çalışmıştır. Burada yedi yıl bu görevde hizmetten sonra Senato üye seçimine katılmak üzere 31 Mayıs 1966'da istifa etmiştir.

5 Haziran 1966'daki Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçiminde Türkiye İşçi Partisi (T.İ.P.) listesinden bağımsız aday olarak Kocaeli Üyeliği'ne seçilmiştir. 14 Haziran 1966'da T.İ.P.'e katılmış, partinin 20 Temmuz 1971'de Anayasa Mahkemesi'nce kapatılmasından sonra yasama görevini bağımsız olarak sürdürmüştür. Senato'da Tarım, Bayındırlık, Ulaştırma, İmar-İskân ve Sosyal İşler Komisyonları'nda Üye olarak çalışmıştır. Yugoslavya Parlamento Başkanı'nın davetlisi olarak 19-24 Eylül 1967'de bu ülkeyi ziyaret eden Parlamento Heyeti'nde bulunmuştur. 31 yazılı soru önergesi vermiş, Genel Kurul'da özellikle sosyal içerikli 102 konuşma yapmıştır⁸⁰³.

Emekliliğini İstanbul'da geçiren İşmen, hiç evlenmemiştir. Özgeçmiş beyanında İngilizce, Almanca, Fransızca ve Latince bildiğini belirtmiştir⁸⁰⁴. Senato'da görev alan en faal kadın Senatör kabul edilen Hikmet İşmen, 8 Mayıs 2006'da 88 yaşında hayatını kaybetmiştir⁸⁰⁵.

Özer Derbil (C.Bşk.S.Üye), Suphi Gürsoytrak (Tabiî Üye), Hikmet İşmen (Kocaeli), Turgut Cebe (Ankara) tarafından ortaklaşa 1973-1974 13. toplantı yılında

⁸⁰⁰ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, ss.77-78

⁸⁰¹ Bir başka çalışmada, Toronto Üniversitesi'nden Doktora derecesi aldığı belirtilmiştir. Tekeli, Age., s.289.

⁸⁰² Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Ait Özgeçmiş Formu, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Sicil Nu.: 254.

⁸⁰³ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, ss.77-78.

⁸⁰⁴ Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Ait Özgeçmiş Formu, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Sicil Nu.: 254.

⁸⁰⁵ Tekeli, Age., s.323.

“Elektrofor firmasına verilen teşvik ve ithal belgeleri ile bu firmanın gümrük işlemleri hakkında” araştırma önergesi verilmiş, 2 Temmuz 1974'teki birleşimde okunmuş, bir işlem yapılmadan önergenin geçerliliği geçtiği gerekçesiyle 9 Kasım 1976 birleşiminde sahipleri tarafından geri alınmıştır⁸⁰⁶.

Özel yüksek okullar hakkında hazırlanan Araştırma Komisyonu Raporu üzerine konuşma yapmış, Anayasal tahlilde bulunarak, probleme sosyal çözümler getirilmesini savunmuştur. Sözüne müdahale edilmesi ile duruma tepki göstererek konuşmasını yarıda bırakmıştır⁸⁰⁷.

2.7.3. Cumhuriyet Senatosu'nda Kadın Üyelerin Çalışmaları

1961 Anayasası hükümlerine göre kurulan 15 Aralık 1961'de faaliyetlerine başlayan Cumhuriyet Senatosu, 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin bütün yasama organlarını yasaklaması ile son bulmuştur. Cumhuriyet Senatosu'nun değişik dönemlerinde toplam 10 kadın senatör görev almıştır. Bu üyelerden dördü “Kontenjan Senatörü” sıfatıyla Cumhurbaşkanı tarafından seçilmişlerdir. Cumhurbaşkanıca seçilen kadın üyeler: Bahriye Üçok, Nimet Zerrin Tüzün, Adile Ayda ve Nermin Abadan-Unat'tır.

Altı üye ise; genel oy ile seçilmiştir. Yani seçmenlerin oyları ile vilayetlerden seçilerek gelmişlerdir. Bu üyeler: Özel Şahingiray, Solmaz Belül, Hatice Mualla Akarca, Aysel Baykal, Hikmet İşmen ve Emine Mebrure Aksoley'dir.

Cumhuriyet Senatosu kadın üyelerinin çalıştıkları komisyonlar şunlardır: Bahriye Üçok; Başkanlık Divanı'nda, Özel Sahingiray; Milli Eğitim ve Kitaplık Komisyonu'nda, Mualla Akarca Sanayi ve Turizm Komisyonu'nda, Mebrure Aksoley; Milli Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu'nda, Nimet Zerrin Tüzün; Milli Eğitim Komisyonu'nda, Solmaz Belül Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu'nda, Aysel

⁸⁰⁶ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri, Genel Görüşme(Devamı) ve Senato Araştırması*, C.: 2, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 32, Ankara 1999, s.1585.

⁸⁰⁷ Cumhuriyet Senatosunun 23.11.1967 tarihli 6'ncı birleşiminde açılmasına karar verilmiş olan özel yüksek okullarla ilgili Senato Araştırması'na ait “Özel yüksek okullar hakkında 4 Nisan 1968'de Zerrin Tüzün ve arkadaşlarının hazırlayıp Senato'ya sundukları Araştırma Komisyonu raporudur. (Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri, Genel Görüşme(Devamı) ve Senato Araştırması*, C.: 2, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 32, ss.1795-1855).

Baykal; İçişleri Komisyonu'nda, Adile Ayda; Dışişleri Komisyonu'nda ve Nermin Abadan-Unat; Milli Eğitim, Gençlik ve Spor, Kültür Komisyonu'nda çalışmıştır⁸⁰⁸.

Adile Ayda, Başbakan Bülent Ecevit'in dış gezisi ve demeçleriyle Hükümet'in dış politikası, Ankara'nın hava kirliliği ve Sıhhiye Meydanı'na dikilecek "Hitit Güneşi Abidesi" konularında konuşmuştur⁸⁰⁹.

Bahriye Üçok, Anayasa'nın devrimlerle ilgili maddelerinin kenara itilmesi için gösterilen çabalar, Üniversiteler Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Cumhuriyet'in ilanının yıldönümü, 1973 mali yılı bütçesi, Üniversite Personel Kanunu, Bütçe Kanunu, Manisa'da Atatürk anıtına yapılan çirkin saldırı, kadın hakları, Hacca gidecek vatandaşlar, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'da değişiklik yapılması, Emekli Sandığı Kanunu, Sıhhiye Meydanı'na dikilecek "Güneş Kursu" konularında konuşmuştur⁸¹⁰.

Mebrure Aksoley, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Bütçesi, İmam Hatip Okulları ve Anadolu Ajansı hakkındaki sözlerinin yanlış yansıtıldığı konularında demeç vermiştir. Üniversiteler ve Emekli Sandığı Kanunları'nda değişiklik yapılmasıyla ilgili teklileri vardır.⁸¹¹ Mebrure Aksoley Devlet Memurları Kanunu, Hükümet programı, Cumhurbaşkanlığı bütçesi, öldürülen üniversite öğrencisi, kalorifer bacalarından çıkan zehirli gazlar, turneye çıkan tiyatro oyuncularının durumu, TSK Personel Kanunu'nda, Sosyal Sigortalar Kanunu'nda, Sümerbank Kanunu'nda değişiklik yapılması, İstiklal Madalyası alanların hakları, PTT dağıtıcılarına hizmet zammı verilmesi, TSK'da görevli mühendis subaylara tazminat verilmesi, mesleki ve teknik öğretim okulları öğretmenleri, Siyasi Partiler Kanunu'nda ve Hafta Tatili Kanunu'nda değişiklik yapılması, öğretmenlere yapılan kötü muamele, Nüfus Planlaması hakkındaki kanun tasarısı, TSK'da görevli doktor, diş doktoru ve eczacılara tazminat verilmesi,

⁸⁰⁸ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999, s.780, 78,321,684,801,840.

⁸⁰⁹ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 17/37, (8.6.1978), s.699; 17/37, (28.3.1978), s.166; 16/32, (24.3.1977), s.299; 16/29, (4.1.1977), s.425.

⁸¹⁰ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 11/5, (4.7.1972), s.46; 12/12, (19.6.1973), s.230; 12/12, (13.6.1973), s.131; 12/10, (14.3.1973), s.252, 13/17, (25.6.1974), s.175, 13/15, (6.5.1974), s.547, 13/13, (22.11.1973), s.180; 13/13, (11.12.1973), s.209, 14/18, (12.12.1974), s.305; 14/21, (8.4.1975), s.415; 15/28, (1.6.1976), s.363; 16/29, (6.1.1977), s.451.

⁸¹¹ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 7/45, (4.7.1972), s.1346; 6/43, (22.7.1967), s.423; 6/42, (12.7.1967), s.388.

Atatürk'ün ölüm yıldönümünde fakülte duvarlarına asılan resimlerin parçalanıp atıldığı iddiası, emekli, malül, dul ve yetimlerin aylıkları konularında konuşmuştur⁸¹².

Nermin Abadan Unat, 1980 Yılı Bütçe Kanunu, TBMM eski üyeleri, şiddet olayları, Türkiyenin dış ilişkileri, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kuruluş ve görevleri hakkında kanun tasarısı, Türkiye'de tarım ve endüstri ile kamu yönetiminde çalışan kadınların durumu, Milletvekili Seçimi Kanunu'nda değişiklik yapılması, Devlet'çe işlenecek madenler hakkında kanun tasarısı ve Kayseri Üniversitesi kurulmasıyla ilgili konuşmuştur⁸¹³.

Özel Şahingiray, Başkanlık Divanı Seçimi, Sosyal ve İktisadi Araştırma Enstitüsü, çocuk yayınları ve Atatürk'le ilgili sözler, Bütçe Kanunu, bazı suç ve cezaların affı, Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu, Asker kişiler tarafından 22–23 Şubat 1962 olayları nedeniyle işlenen fiil ve hareketler için ceza kovuşturması yapılmaması hakkında Millet Meclisi'nce kabul olunan kanun tasarısı konularında konuşmuştur. Ayrıca Özel Şahingiray Emekli Sandığı Kanunu ile ilgili kanun teklifi vermiştir⁸¹⁴.

Aysel Baykal, Adli Tıp Kurumları Kanun Tasarısı ve Bütçe Kanunu nedeniyle konuşmuştur⁸¹⁵.

Fatma Hikmet İşmen, Alevi–Sünni çatışması, fındık üretim miktarının yüksekliği karşısında alınacak tedbirlerle ilgili konuşmuştur⁸¹⁶.

Hatice Mualla Akarca, bakanlık bütçeleri, Ege, Marmara ve Akdeniz Bölgeleri'nde halkın geçim kaynağı olan palamut fiyatlarının düşmesi, deprem bölgesinde çalışan işçilerin alacakları, tarım sorunları, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün görev, yetki ve kuruluşu, Gelir Vergisi Kanunu konularında konuşmuştur⁸¹⁷.

⁸¹² *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 9/61, (23.7.1970), s.52; 9/54, (11.11.1969), s.273; 9/56, (29.1.1970), s.259; 9/54, (16.12.1969), s.548; 9/57, (21.4.1970), s.742; 9/54, (25.11.1969), s.408; 9/61, (30.7.1970), s.504; 8/53, (23.10.1969), s.623; 8/51, (13.12.1969), s.921; 8/49, (3.12.1968), s.253; 8/51, (18.2.1969), s.989; 8/51, (25.2.1969), s.1091; 7/47, (5.7.1968), s.401; 7/45, (22.2.1968), s.1457; 6/42, (4.7.1967), s.121; 5/34, B:52, s.455; 4/26, (19.3.1965), s.176; 4/30, (2.7.1965), s.18; 10/62, (24.11.1970), s.92; 10/62, (22.12.1970), s.298.

⁸¹³ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 19/45, (7.2.1980), s.459; 19/44, (26.12.1979), s.408; 18/39, (9.11.1978), s.195; 18/40, (18.01.1979), s.153; 18/43, (14.6.1979), s.922; 18/39, (5.12.1978), s.580; 18/43, (17.5.1979), s.679; 17/38, (3.10.1978), s.494; 17/38, (4.10.1978), s.570.

⁸¹⁴ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 3/16, (1.11.1963), s.4; 3/7, (23.1.1964), s.516; 3/18, (2.2.1964), s.171; 2/18, (22.2.1964), s.359; 2/10, (9.4.1963), s.551; 2/4, (10.5.1962), s.152; 5/22, (17.12.1964), s.552.

⁸¹⁵ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 19/44, (25.12.1979), s.382; 19/46, (11.2.1980), s.331.

⁸¹⁶ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 5/36, (21.6.1966), ss.40-42; 5/36, (19.7.1966), s.325.

⁸¹⁷ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 5/32, (5.2.1966), s.554; 5/21, B:78,s.61; 2/7, (27.11.1962), s.40; 1/1, (30.1.1962), s.459; 1/31, (3.5.1962), s.615; 1/3, (27.2.1962), s.72.

Nimet Zerrin Tüzün, gündemdeki kanun tasarısı ve teklifleri ve özel yüksek okullar konularında konuşmuştur⁸¹⁸.

Solmaz Belül bakanlık bütçeleri, Emekli Sandığı Kanunu, Sosyal Sigortalar Kanunu'nda ve İş Kanunu'nda değişiklik yapılması konularında konuşmuştur⁸¹⁹.

2.8. I. (XII.) DÖNEM (1961–1965) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

2.8.1. Yeni Siyasi Hayat ve 1961 Seçimleri

1960 Darbesi Türkiye'de seçim dönemlerini bir anda durdurmuş, yeni seçim dönemleri ve milletvekili sicil numaraları Millet Meclisi'nin çıkardığı kanunların numarası 1'den başlatılmıştır⁸²⁰. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nin etkileri o kadar büyük olmuştur ki sanki tarihin kronometresi sıfırlanmış ve siyaset yarışında tekrar başa dönerek, yeniden başlanmıştır.

9 Temmuz 1961'de yeni Anayasa'nın yürürlüğe girmesiyle yeni bir başlangıç yapılmıştır. 15 Ekim 1961 seçim tarihi olarak belirlenmiş Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Adalet Partisi (AP), Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) seçime katılmışlardır⁸²¹. DP Anayasa'yı ihlalle suçlandığından aynı adla siyasete dönememiş, DP'nin ileri gelen siyasetçileri politikaya girememişlerdir. Ancak DP'nin oy veren tabanını temsil eden, DP'nin mirasçısı Adalet Partisi olmuştur. CKMP, Osman Bölükbaşı'nın önderliğinde kurulmuş, 1946–1960 döneminde Menderes'e muhalefet etmiştir. 1961'de YTP oluşmuş, Deniz Baykal'ın da içinde olduğu bazı öğretim üyeleri bu partiye katılmışlardır⁸²².

1961 seçimlerinde CHP yüzde 36,7, AP yüzde 34,8, CKMP yüzde 14, YTP yüzde 13,7 oy oranına sahip olmuştur⁸²³.

Tablo 2.15. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Melahat GEDİK	Aydın	AP
2	Fatma Saadet EVREN (KAÇAR)	İstanbul	CKMP
3	Zehra Neriman AĞAOĞLU	Manisa	AP

⁸¹⁸ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 8.Yasama Yılı,C:53,B:64,20.5.1969,s.512,C:49,B:21,16.1.1969,s.764

⁸¹⁹ *Cumhuriyet Senatosu T.D.*, 18/42, (9.2.1979), s.187; 18/38, B:66, s.28; 18/22, (16.6.1975), s.398; 18/23, (4.7.1975), s.130.

⁸²⁰ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 1, (1961–1964), TBMM Vakfı Yay. No:16, Ankara, 1998. s.704.

⁸²¹ Kaleli, Age., s. 122.

⁸²² Çavdar, Age., s.111.

⁸²³ Kaleli, Age., s. 122.

2.8.2. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

I. (XII.) dönemde parlamentoya 3 kadın milletvekili girebilmiştir. Bunlardan ikisi AP' den, biri de CKMP' den seçilmiştir. AP' den seçilenler Melahat Gedik ve Neriman Ağaoğlu, CKMP' den seçilen Saadet Evren'dir⁸²⁴.

2.8.2.1. Melahat GEDİK

1915'te İstanbul'da doğmuştur. Hüsnüpaşazade Albay Galip Bey ile Hamide Rabia Hanım'ın kızı olup, Erenköy Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmiş ve 1935'te mezun olmuştur. İstanbul Adliyesi'nde bir yıl Selahiyetli Hâkim Yardımcılığı yapmış, 1947'de İstanbul Barosu'na kayıt olarak avukatlığa başlamıştır⁸²⁵. Babası, Araplar'ın köklü ailelerinden olan Kâşif Bey ile Fatma Macide Hanım'ın oğulları Doktor İsmail Namık Gedik ile 22 Temmuz 1937'de evlenmiştir. Ayla ve Arda Gedik'in anneleridir. Eşi Namık Gedik IX., X., ve XI. dönemlerde Aydın'dan milletvekili seçilmiş, Sağlık ve Sosyal, Yardım, Çalışma ve Dışişleri Komisyonları'nda çalışmış, 1954'te İçişleri Bakanlığı'na atanmıştır. 30 Eylül 1955'te meydana gelen "6-7 Eylül Olayları" nedeniyle bu görevinden istifa etmiştir. Namık Gedik üçüncü kez İçişleri Bakanlığı yaptığı sırada 27 Mayıs 1960'da tutuklanarak Harp Okulu'nda gözaltına alınmış, ancak kendini dördüncü kattaki pencereden atarak, 29 Mayıs 1960'ta intihar etmiştir⁸²⁶.

İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik'in ölümü sonrası, eşinin seçim bölgesi Aydın'dan Adalet Partisi Milletvekili seçilen Melahat Gedik, 25.10.1961 tarihinde Meclis'e katılmıştır⁸²⁷. Fransızca ve Rumca bilmektedir. Melahat Gedik eşinin şiirlerini "Namık Gedik, Şiirler" adlı yapıtta toplatmıştır⁸²⁸.

II. (XIII.) dönemde de Samsun Milletvekili seçilen Melahat Gedik, Meclis'te Milli Eğitim ve İçişleri Komisyonları'nda görev almıştır. Milletvekilliği sonrası, 28 Temmuz 1999'da vefat etmiştir⁸²⁹.

⁸²⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Müdürlüğü, Kadın Milletvekilleri Klasörü.

⁸²⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, No:64.

⁸²⁶ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt (Özgeçmiş), TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998, s.99,100.

⁸²⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, No:64.

⁸²⁸ Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, 7. Cilt (Özgeçmiş), TBMM Vakfı Yay., Ankara 1998, No:18, s.101.

⁸²⁹ Gökçimen vd., *Age.*, ss. 177-178.

2.8.2.2. Fatma Saadet EVREN (KAÇAR)

1920 yılında İstanbul'da doğmuştur. Derviş Bey ve Fidan Hanım'ın kızları olarak ilk, orta ve lise öğrenimini Fransız Mektebi'nde yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1944'te mezun olmuştur. Avukatlık stajını tamamlayıp serbest avukatlık yapmıştır. Demokrat Parti Kadınlar Kolu Başkan Vekili iken partiden ayrılmış ve Millet Partisi'nde Genel İdare Kurulu Üyesi olmuştur. Bu partinin kendini feshinden sonra ise Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin kurucuları arasına girerek partinin Genel İdare Kurulu Üyesi olarak görev yapmıştır. 25.10.1961'de CKMP'den İstanbul Milletvekili olarak Meclis'e katılmıştır. Özgeçmiş bildiriminde evli ve bir çocuğu olduğunu, Fransızca bildiğini belirtmiştir⁸³⁰.

Meclis'te Avrupa Komisyonu Üyeliği yapan Evren'in, 5 kanun teklifi ve değişik konularda 17 konuşması olmuştur. Milletvekilliği sonrası, 12 Kasım 1997'de vefat etmiştir⁸³¹.

2.8.2.3. Zehra Neriman AĞAOĞLU

1914 yılında İzmir'de doğmuştur. Temyiz Mahkemesi'nde görev yapan Mehmet Ali Münir Babaoğlu ile Zehra Hanım'ın kızı olup ilköğrenimini Eskişehir'de, ortaöğrenimini Çamlıca'da, liseyi Erenköy Kız Lisesi'nde bitirmiştir. Bir yıl Fransa'da Hukuk öğrenimi görmüştür⁸³². IX., X. ve XI. Dönem Manisa Milletvekili, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı, Çalışma, İşletmeler ve Sanayi Bakanı Avukat Samet Ağaoğlu ile evlenmiştir. Neriman Ağaoğlu, özgeçmişinde üç çocuğa sahip ve ev hanımı olduğunu, Fransızca bildiğini ifade etmiştir. Meclis'e 1961 seçimlerinde Manisa Milletvekili olarak katılmıştır. Çeşitli hayır kuruluşlarında ve Kadınlar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev almıştır⁸³³.

Meclis'te Dilekçe, Turizm ve Tanıtma Komisyonları'nda çalışmıştır. Ağaoğlu'nun Meclis'te değişik konularda 7 konuşması olmuştur. Milletvekilliği sonrasında, 17 Şubat 1984'te vefat etmiştir⁸³⁴.

⁸³⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, No:213.

⁸³¹ Gökçimen vd., Age., ss. 175–176.

⁸³² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, No:314.

⁸³³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, No:314.

⁸³⁴ Gökçimen vd., Age., ss. 34–35.

2.8.3. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

2.8.3.1. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

Bu dönemde seçilen üç kadın milletvekilinin üçü de hukuk eğitimi almıştır. Üç kadın milletvekilinden Melahat Gedik ve Saadet Evren İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuşlardır⁸³⁵. Neriman Ağaoğlu ise lise mezunu olup, Fransa'da bir yıl hukuk öğrenimi görmüştür⁸³⁶. XI. döneme kadar Meclis'te öğretmen okullarından mezun kadın milletvekilleri çoğunlukta iken XI. dönemden itibaren, I.(XII.) dönem de dâhil olmak üzere, Hukuk Fakültesi mezunu kadınlar Meclis'te ağırlık kazanmışlardır.

2.8.3.2. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

I. (XII.) dönemde seçilen üç kadın milletvekilinden Melahat Gedik ve Saadet Evren avukat, Neriman Ağaoğlu ise ev hanımıdır⁸³⁷. Melahat Gedik, milletvekili seçilmeden önce avukatlık yapmıştır. Saadet Evren ise milletvekili seçilene kadar serbest avukatlık yaptığı sırada, önce DP Kadınlar Kolu'nda, daha sonra da Millet Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Genel İdare Kurulları'nda üye olarak bulunmuştur. Neriman Ağaoğlu ise milletvekili seçilmeden önce hayır cemiyetlerinde görev almanın yanısıra, Kadınlar Birliği'nde İdare Üyeliği yapmıştır.

2.8.3.3. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

Bu dönemin seçilen kadın milletvekillerinden Melahat Gedik Fransızca ve Rumca, Saadet Evren ve Neriman Ağaoğlu Fransızca bilmektedirler⁸³⁸. Her üç kadın milletvekilinin de bildikleri ortak yabancı dil, Fransızca'dır.

2.8.3.4. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

Kadın milletvekilleri içinde aday oldukları partilerin üst yönetim düzeylerinde görev alanların sayısı azdır. Bunlardan sadece Melahat Gedik, partisinin üst yönetiminde görev almıştır⁸³⁹. Adalet Partisi'nin Merkez Üst Yönetim Kurulu Üyesi olarak da bir süre görev yapmış olan Melahat Gedik kadınların politikada sayılarının az

⁸³⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, No:64, 213.

⁸³⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, No:213.

⁸³⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, No:314.

⁸³⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, No: 64, 213, 314.

⁸³⁹ Tekeli, Age., s.272.

olmasının bizim toplumsal yaşantımızla ilgili olduğunu vurgulamıştır⁸⁴⁰. XII. Dönem Meclis’inde sadece üç kadının milletvekili seçilmesi bu düşüncüyü doğrulamaktadır.

XII. dönemde kadın milletvekillerinden Melahat Gedik Milli Eğitim Komisyonu’nda, Fatma Saadet Evren (Kaçar) Anayasa Komisyonu’nda, Zehra Neriman Ağaoğlu ise Dilekçe Komisyonu’nda görev almışlardır⁸⁴¹.

Melahat Gedik, arkadaşlarıyla birlikte Atatürk’ün Ankara’ya geliş yıldönümü anısına saygı duruşu yapılması için önerge vermiştir. Gelir Vergisi Kanunu’yla ilgili Meclis çalışmalarına katılmıştır. Neriman Ağaoğlu, milletvekillerinin ödenek ve yollukları, 1960 ve 1961 yılı bütçeleri konularında çalışmalara katılmıştır. Saadet Evren, Kıbrıs Olayları ve Milli Eğitim Bakanı ile ilgili önergeler vermiştir⁸⁴².

2.8.3.5. 1961 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1961’de seçilen üç kadın milletvekilinden Melahat Gedik ve Neriman Ağaoğlu’nun seçilmesinde eşlerinin de siyasetçi olmasının payı büyük olmuştur. Melahat Gedik ve Neriman Ağaoğlu 27 Mayıs mağduru ailelerin fertleridir. Milletvekili sayısının 450 kişi olduğu bir Meclis’te 3 kadının milletvekili olarak seçilmesi o dönemde çok da tartışılmamıştır. Çünkü darbenin hemen arkasından 1961’de seçim yapılmıştır. Seçim tarihinde bir gecikme olmamış, siyasal parti faaliyetlerine de 1961’de başlanmıştır. Dönemin gündemi anayasa, seçimler ve yeni partiler üzerine kurulmuş olduğundan, kadın sayısının Meclis’te az olması öncelikli tartışma konusu olmamıştır. CHP’den bu seçim döneminde hiçbir kadın aday, milletvekili seçilememiştir. Çünkü kadın aday sayıları zaten az olmakla birlikte, nisbi seçim sisteminden dolayı kadınlar seçim bölgelerinde seçilme şansı düşük yerlerde aday gösterilmişlerdir. Adalet Partisi ise kadınları parlamentoya taşımaktan ziyade onların isimlerini kullanarak Demokrat Parti’nin oylarını almayı amaçlamıştır. CKMP’nin kadınlara çok sayıda yer vermesi gerici bir parti olduğu düşüncesini çürütme gayretinden kaynaklanmıştır. Başka bir deyişle; bu dönemde seçilen kadınlar aslında eşlerini temsil etmişlerdir ve çağdaşlaşma sembolü olarak kullanılmışlardır⁸⁴³. 1961’de uygulanan nisbi seçim sistemi kadınların seçilmesini zorlaştırırken serbest, eşit, tek dereceli seçim, gizli oy, açık sayım ve yargı

⁸⁴⁰ Tekeli, Age., s.275.

⁸⁴¹ *Millet Meclisi T.D.*, I/1, TBMM Basımevi, Ankara 1962, ss.79-83.

⁸⁴² *Millet Meclisi T.D.*, I/1, (27.12.1961), s.408; I/2, (24.1.1962), s.151; I/2, (12.2.1962), s.354; I/1, (5.1.1962), s.509; I/2, (24.1.1962), s.152; I/2, (17.1.1962), s.7; I/2, (11.3.1964), s.531; I/33, (19.11.1964), s.487.

⁸⁴³ Yaraman, Age., s.101.

güvencesi getirmiştir⁸⁴⁴. 20 yaşından gün alan her Türk vatandaşı oy kullanma hakkına, 30 yaşını dolduran, en az ilkokul mezunu, belli suçlardan hüküm giymemiş ve kamu hizmetinden yasaklanmamış olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları da milletvekili seçilebilme hakkına kavuşmuşlardır. 1961 seçiminde milletvekili sayısı sabitleştirilip, 450 olarak belirlenmiştir. Ayrıca milletvekilliği süresi 4 yıl olmuştur⁸⁴⁵. Partiler belli kurallar ve süreler içinde propaganda yapma şansına sahip olmuşlardır. En üst yetkili organ olan, 1954'te oluşturulan Yüksek Seçim Kurulu seçimlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinden sorumlu olmuştur⁸⁴⁶.

Tablo 2.16. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
Melahat GEDİK	Milli Eğitim Komisyonu
Fatma Saadet EVREN (KAÇAR)	Anayasa Komisyonu
Zehra Neriman AĞAOĞLU	Dilekçe Komisyonu

Tablo 2.17. I. (XII.) Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Melahat GEDİK	Dul (2 çocuk)	İst.Üni. Hukuk Fakültesi	Avukat	Fransızca Rumca	Hâkim
Fatma Saadet EVREN (KAÇAR)	Evli (1 Çocuk)	Hukuk Fakültesi	Avukat	Fransızca	Avukat
Zehra Neriman AĞAOĞLU	Evli (3 Çocuk)	Lise	Ev Hanımı	Fransızca	Ev Hanımı

2.9. II. (XIII.) DÖNEM (1965–1969) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 2.18. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NUMARASI	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Zarife KOÇAK	Bitlis	CHP
2	Nilüfer GÜRSOY	Bursa	AP
3	Türkan SEÇKİN (TAÇYILDIZ)	Edirne	CHP
4	Fatma Sevinç DÜŞÜNSEL	Kars	YTP
5	Zehra Neriman AĞAOĞLU	Manisa	AP
6	Hayriye Ayşe Nermin NEFTÇİ	Muş	CHP
7	Melahat GEDİK	Samsun	AP
8	Behice BORAN (HATKO)	Urfa	TİP

⁸⁴⁴ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Seçkin Yayınevi, Ankara 1996, s.72.

⁸⁴⁵ Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yay., Ankara 2002, s. 4.

⁸⁴⁶ Kaleli, Age., s. 76.

2.9.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

II. (XIII.) dönemde meclise 8 kadın milletvekili seçilmiştir. Melahat Gedik ve Neriman Ağaoğlu bu dönemde ikinci kez seçilmiştir. Üç milletvekili CHP'den, üç milletvekili AP'den, bir milletvekili YTP'den ve bir milletvekili de TİP'ten seçilmişlerdir.

2.9.1.1. Zarife KOÇAK

Bekir Sıtkı Sayar ve Zehra Sayar'ın kızları olarak 1914 yılında Kayseri'de doğmuştur. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de yaparak, 1931'de Sivas Kız Öğretmen Okulu'nu bitirmiş ve öğretmenliğe başlamıştır. Mesleğinden 1945 yılında ayrılarak Türk Kadın Birliği, Yardımseverler Derneği gibi kuruluşlarda çalışmıştır. CHP Kadın Kolları'nda, Parti Meclisi'nde ve CHP Parti Merkez Yönetim Kurulu'nda üye olarak çalışmıştır. 1965 seçimlerinde CHP Bitlis milletvekili olarak Meclis'te yer almıştır. Meclis kayıtlarında İngilizce bildiğini, evli ve bir çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir⁸⁴⁷.

Meclis'te 1 kanun teklifi ve değişik konularda 5 konuşması olan Koçak, milletvekilliği sonrası 7 Ekim 2006'da vefat etmiştir⁸⁴⁸.

2.9.1.2. Nilüfer GÜRSOY

1921 yılında Bursa Çekirge'de Mahmut Celal Bayar ve Reşide Bayar'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini Ankara'da, orta ve liseyi Ankara Maarif Koleji'nde yapmıştır. Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Klasik Filoloji Bölümü'nü bitirip asistanlık ve aynı alanda doktora yapmıştır. Uzmanlık alanı Eski Yunan ve Latin Edebiyatı olup, 27 Mayıs Darbesi'nden dolayı beş ay süreyle Çeşme'deki evlerinde Askeri birliklerin gözetimi altında kaldıkları için Fakülte tarafından görevine son verilmiştir. Özgeçmişinde, Fransızca, İngilizce, Latince ve Eski Yunanca bildiğini, evli ve üç çocuk annesi olduğunu belirtmiştir⁸⁴⁹.

Nilüfer Gürsoy, 1960 Askeri Darbesi'nin mağdurlarından olup, Demokrat Parti'nin mirasını güden Adalet Partisi'nden üç dönem (II. (XIII.) IV. (XV.), V. (XVI.) dönemlerde) milletvekili seçilmiştir.

⁸⁴⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:502.

⁸⁴⁸ Gökçimen vd., Age., ss. 257-258.

⁸⁴⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:508.

Meclis'te Milli Eğitim, Kitaplık, Karma ve Dışişleri Komisyonları'nda üye olarak görev almıştır. 4 kanun teklifi ve değişik konularda 10 konuşması vardır⁸⁵⁰.

2.9.1.3. Türkan SEÇKİN (TAÇYILDIZ)

Sadık Bey ve Hürmüz Hanım'ın kızları olarak 1926'da Malkara'da dünyaya gelmiştir. Beyoğlu Kız Lisesi'ni ve İlköğretmen Okulu'nu bitirip iki yıl vekil, sekiz yıl asil ilkokul öğretmenliği yapmıştır. Özel Anaokulu, Özel Dershane ve Kız Öğrenci Yurdu işletmiştir⁸⁵¹.

Öğretmenler Derneği, Okul Aile Birliği, Çocuk Esirgeme Kurumu Yönetim Kurullarında çalışmış, milletvekili seçilene kadar Edirne İl Kadın Kolu Başkanlığı görevini yürütmüştür. Meclis kayıtlarındaki özgeçmişinde evli ve iki çocuğu olduğunu, Almanca bildiğini belirtmiştir⁸⁵².

Meclis'te Gümrük ve Tekel, Milli Eğitim Komisyonları'nda Üye olarak görev almıştır. 3 kanun teklifi ve değişik konularda 44 konuşması vardır⁸⁵³.

2.9.1.4. Fatma Sevinç DÜŞÜNSEL

Feridun Fikri Düşünsel'in kızı olup 1926'da İstanbul'da doğmuştur. Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, 1949'da Ankara'da serbest avukatlık yapmıştır. Türkiye İş Bankası A.Ş. ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Sözleşmeli Avukatlık görevlerinde bulunduğu sırada 1965 seçim döneminde YTP'den Kars milletvekili seçilmiştir. Milletvekili seçilinceye kadar 1961'de YTP'ye katılmış, YTP Genel İdare Kurulu Üyeliği'nde bulunmuştur. İngilizce bildiğini, dul ve çocuksuz olduğunu belirtmiştir⁸⁵⁴. "Millî Bakiye sistemiyle"⁸⁵⁵ milletvekili seçilmiştir. 1969'da YTP dağılınca 1973'te CHP Tunceli listesinden aday olmuş ancak seçimi kazanamamıştır⁸⁵⁶.

⁸⁵⁰ Gökçimen vd., Age., ss. 206–206.

⁸⁵¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:531.

⁸⁵² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:531.

⁸⁵³ Gökçimen vd., Age., ss. 345–346.

⁸⁵⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:584.

⁸⁵⁵ **Millî bakiye** veya **ulusal artık** nisbi temsil ile beraber kullanılan ve oyların Meclis'te en adil şekilde temsilini sağlayan seçim sistemidir. Millî bakiye sisteminde seçim bölgelerindeki milletvekili sayıları nisbi temsil sistemine göre bulunur. Partilerin seçim çevrelerinde aldığı bütün artık oylar toplanır. Açıkta kalan milletvekili sayısına bölünerek millî seçim kotası bulunur. Her partinin elindeki toplam artık oy millî seçim kotasına bölünerek, bununla orantılı bir şekilde milletvekilleri dağıtılır. Millî bakiye sistemi temsilde adaleti en iyi sağlayan sistem olmasına rağmen yönetimde istikrarsızlığa ve hükümet buhranlarına neden olur. Türkiye'de bu sistem yalnızca 1965 seçimlerinde uygulanmıştır. Bu seçimde Türkiye İşçi Partisi aldığı %2,5 oyla 15 milletvekili ile temsil hakkı kazanmış, Adalet Partisi %52 gibi yüksek bir oy almasına rağmen hükümet kuracak salt çoğunluğu az farkla

Meclis'te İmar ve İskân, Çalışma Komisyonları'nda üye olarak görev alan Düşünsel'in, değişik konularda 10 konuşması vardır. Milletvekilliği sonrası 16 Ağustos 1991'de vefat etmiştir⁸⁵⁷.

2.9.1.5. Hayriye Ayşe Nermin NEFTÇİ

Recep ve Müzeyyen Osten'in kızları olan Nermin Neftçi, 1924 yılında İstanbul'da doğmuştur⁸⁵⁸. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da, liseyi Ankara Kız Lisesi'nde okuyarak Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Kerkük kökenli Avukat Nizamettin Neftçi ile evlenmiştir⁸⁵⁹.

Neftçi, İstanbul Barosu'nda avukatlık yapmıştır. CHP Eminönü üyesi, Ocak Kadın Kolu Başkanlığı, Eminönü İlçe Başkanlığı ve İstanbul İl Yönetimi'nde görev almıştır. 27 Mayıs 1960 Darbesi sırasında pek çok partili ile birlikte gözaltına alınmıştır. 1965'te milli bakiye sistemine göre Muş'tan milletvekili seçilerek İstanbul'lu olduğu halde Muş'tan seçilen Doğu'nun ilk kadın milletvekili olmuştur. 1969 seçim döneminde TBMM Başkan Vekilliği'ne oy çokluğuyla seçilen ilk kadındır. İstanbul Eminönü CHP İlçe Merkezi'nin ilk kadın başkanıdır. Senato'da Başkan Vekili, Sadi Irmak Hükümeti'nde ilk kadın Kültür Bakanı olarak görev almıştır⁸⁶⁰.

Fransızca ve İngilizce bilen Nermin Neftçi iki çocuk sahibi olduğunu, özgeçmişinde belirtmiştir⁸⁶¹. Nermin Neftçi, partisinin üst yönetiminde görev alan kadınlardan biri olmuştur. 1972'de İnönü'nün partiden ayrılışına kadar CHP'de Merkez Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapmıştır⁸⁶².

Meclis'te Anayasa, Ticaret, İmar ve İskân Komisyonları'nda üye olarak görev almış, Meclis Başkanvekilliği yapmıştır. Neftçi'nin, 1 kanun teklifi ve değişik konularda 51 konuşması vardır. Milletvekilliği sonrası 20 Ağustos 2003'te vefat etmiştir⁸⁶³.

---

sağlayabilmiştir. (*Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002*, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yay., Ankara 2002, s. 4).

⁸⁵⁶ Tekeli, Age., s.275.

⁸⁵⁷ Gökçimen vd., Age., ss. 151–152.

⁸⁵⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:639.

⁸⁵⁹ Perihan Ergun (Turgut), *Cumhuriyet Aydınlanmasında Öncü Kadınlarımız*, Tekin Yay., İstanbul 1997, s.297.

⁸⁶⁰ Ergun, Age., s.299.

⁸⁶¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:639.

⁸⁶² Tekeli, Age., s.275.

⁸⁶³ Gökçimen vd., Age., ss. 290–291.

2.9.1.6. Behice BORAN (HATKO)

1 Mayıs 1927'de⁸⁶⁴ Bursa'da Sadık Bey ve Mahire Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir⁸⁶⁵.

İstanbul Arnavutköy Kız Koleji'ni 1931'de bitirmiştir⁸⁶⁶. 1931–1933 yılları arasında İstanbul Üniversitesi'nin Felsefe Bölümü'nden mezun olmuştur. 1934–1939 yılları arasında Amerika'ya gitmiş, Michigan Üniversitesi'nde Sosyoloji alanında “Dikine Sosyal Hareketlilik” konulu doktorasını tamamlamıştır. 1939'da Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde sosyoloji doçenti olarak çalışmaya başlamıştır⁸⁶⁷.

Yurt ve Dünya Dergisi'nde Niyazi Berkes, Pertev Naili Boratov ve Adnan Cemgil ile birlikte yazılar yazmış, Muzaffer Başoğlu ile birlikte Adımlar Dergisi'ni çıkarmıştır⁸⁶⁸. Ancak 1948 Mart'ında kadrosu kaldırıldığı için Behice Boran ve arkadaşları üniversiteden ayrılmak zorunda kalmışlardır⁸⁶⁹.

1965 yılında milli bakiye sisteminin esas olduğu seçimlerde Urfa'dan⁸⁷⁰ milletvekili seçilmiştir⁸⁷¹.

Nevzat Hatko ile evli olup bir çocuk sahibi olan⁸⁷² Behice Boran, İngilizce ve Fransızca dillerini bildiğini Meclis kayıtlarında belirtmiştir⁸⁷³.

1970'te Türkiye İşçi Partisi'nin Genel Başkanı olan Behice Boran ilk siyasi parti genel başkanı olan kadın milletvekilimizdir⁸⁷⁴. 12 Mart Dönemi'nde ağır hapis cezası almış, 1974'te affedilmiştir⁸⁷⁵. Ancak Behice Boran'a göre, “bu af değil yapılan bir hatanın düzeltilmesidir”. 1981'de Behice Boran Türk vatandaşlığından çıkarılmış ve TİP kapatılmıştır. 1987'de Brüksel'de vefat etmiştir⁸⁷⁶.

⁸⁶⁴ Ergun, Age., s.121.

⁸⁶⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:686.

⁸⁶⁶ Uğur Mumcu, *Bir Uzun Yürüyüş*, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yay., Ankara, Mayıs 1997, s.118.

⁸⁶⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:686.

⁸⁶⁸ Mumcu, Age., s.118.

⁸⁶⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:686.

⁸⁷⁰ Urfa ilinin adı, 12 Haziran 1984 tarihli ve 3020 sayılı kanunla Şanlıurfa olarak değiştirilmiştir, (Gökçimen vd., Age., s. 116.

⁸⁷¹ Tekeli, Age., s.280.

⁸⁷² Ergun, Age., s.121.

⁸⁷³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No:686.

⁸⁷⁴ Bernard Caporal, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını I-III (1919-1970)*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Şubat 1999, s.133.

⁸⁷⁵ Mumcu, Age., s.120.

⁸⁷⁶ Caporal, Age., s.140, 168.

2.9.2. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

2.9.2.1. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

1965 seçim döneminde TBMM'ye 8 kadın milletvekili seçilmiştir. I. (XII.) dönemde de seçilen milletvekillerimizden Neriman Ağaoğlu lise, Melahat Gedik Hukuk Fakültesi mezunudur.

Zarife Koçak Öğretmen Okulu, Nilüfer Gürsoy Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Türkan Seçkin Öğretmen Okulu, Sevinç Düşünsel ve Nermin Neftçi Hukuk Fakültesi ve Behice Boran Michigan Üniversitesi Sosyoloji ve Felsefe dalında doktora mezunlardır⁸⁷⁷.

1965 yılında seçilen kadın milletvekillerimizden beşi üniversite bitirmiştir. Behice Boran ve Nilüfer Gürsoy akademik kariyere sahip olup doktora yapmışlardır. İki milletvekilimiz Öğretmen Okulu, bir milletvekilimiz liseyi bitirmiştir. Üç milletvekilimizin alanı hukuk, birinin alanı edebiyat (klasik filoloji), bir kişinin alanı sosyoloji ve felsefedir. Bu dönemde, üniversite mezunu ve hukukçu kadın milletvekilleri çoğunluktadır.

2.9.2.2. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

II. (XIII.) dönemin sekiz kadın milletvekilinden Neriman Ağaoğlu ev hanımı, Melahat Gedik avukattır. Zarife Koçak öğretmen, Nilüfer Gürsoy Ankara Üniversitesi DTCF'de Klasik Filoloji Asistanı, Türkan Seçkin öğretmen, Sevinç Düşünsel ve Nermin Neftçi avukat, Behice Boran üniversitede akademisyen olarak görev yapmışlardır⁸⁷⁸.

1965'te seçilen kadınlarımızdan biri ev hanımı, üçü avukat, ikisi öğretmen ve ikisi de akademisyendir. Çoğunlukta olanlar bu dönemde de avukatlardır. İkinci sırayı öğretmenler ve akademisyenler paylaşmışlardır.

II. (XIII.) dönem kadın milletvekillerimizden Zarife Koçak, Türkan Seçkin, Sevinç Düşünsel ve Nermin Neftçi seçildikleri partilerin alt kademelerinde görev almışlardır. Ayrıca Neriman Ağaoğlu ve Türkan Seçkin çeşitli hayır ve yardım kuruluşlarında çalışmışlardır.

⁸⁷⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No: 502, 508, 531, 584, 639, 686.

⁸⁷⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No: 686.

2.9.2.3. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

Bu dönem milletvekillerinin hepsi en az bir yabancı dil bilmektedir. Özgeçmişlerinde; Melahat Gedik Fransızca ve Rumca, Neriman Ağaoğlu Fransızca, Zarife Koçak İngilizce, Nilüfer Gürsoy Fransızca, İngilizce, Latince, Eski Yunanca, Türkan Seçkin Almanca, Sevinç Düşünsel İngilizce, Nermin Neftçi Fransızca, İngilizce ve Behice Boran İngilizce, Fransızca dillerini bildiklerini belirtmişlerdir⁸⁷⁹.

Dört milletvekilimiz bir yabancı dil, üç milletvekilimiz iki yabancı dil, bir milletvekilimiz de dört yabancı dil bilmektedir. Önceki yıllarda bilinen dil ağırlıklı olarak Fransızca iken bu dönemde Fransızca'ya ek olarak İngilizce de bilinen ortak yabancı dillerden biri olmuştur.

2.9.2.4. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

II. (XIII.) dönemde kadın milletvekillerimiz çeşitli komisyonlarda görev alarak Meclis çalışmalarına katılmışlardır.

Neriman Ağaoğlu, Zarife Koçak ve Türkan Seçkin Milli Eğitim Komisyonu'nda, Melahat Gedik İçişleri Komisyonu'nda, Nilüfer Gürsoy Dışişleri Komisyonu'nda, Nermin Neftçi Anayasa Komisyonu'nda, Sevinç Düşünsel Çalışma ve İmar İskân Komisyonları'nda, Behice Boran Dışişleri ve Maliye Komisyonları'nda görev almışlardır⁸⁸⁰.

Bu dönem Meclis'inde Behice Boran 40 kez, Türkan Seçkin 14 kez, Nermin Neftçi 11 kez, diğer üç kişi de 2'ser kez söz almışlardır. Kadın milletvekilleri, ilk Meclis dönemlerine göre daha çok söz almışlardır. Kendi komisyonlarıyla ilgili bütçe konusunda ve bütçeyle ilgili konularda daha çok konuşmuşlardır. Genellikle gündem dışı söz alanların sayısı çok azdır veya genellikle tek maddelik müdahalede bulunmuşlardır. Diğer dönemlerde olduğu gibi sosyal konularda, kadın olarak ilgili oldukları anne, çocuk, kadın ve eğitim konularında ve meslekleriyle ilgili konularda daha çok söz almışlardır⁸⁸¹. 1965 Meclisi'nde kadınlar arasında pek çok farklı konuda söz alarak konuşan kadın milletvekilimiz Behice Boran'dır.

⁸⁷⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Devre 2, No: 502, 508, 531, 584, 639, 686.

⁸⁸⁰ *Millet Meclisi T.D.*, II/1, TBMM Basımevi, Ankara 1965, ss.350-356.

⁸⁸¹ Tekeli, Age., s.308.

Behice Boran; 1 önerge vermiş, değişik konularda 40 konuşma yapmıştır. Önergesi, ABD ile Türkiye arasında yapılan ikili anlaşmalarla ilgilidir. Konuşmaları ise bakanlık bütçesi, 4936 Sayılı Kanun ve doçentlikte bekleme süresinin indirilmesi, Kıbrıs davasında uygulanacak milli politika, Silahlı Kuvvetler’de kadro dışı elde edilen veya ihtiyaç fazlası bulunan malzemelerin satılması, devredilmesi veya hibe edilmesi ve eğitim görecek yabancı silahlı kuvvetler personeli, Hükümet’in petrol konusunda izleyeceği politika, Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları Kanunu, gece öğretimi yapan İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri ve personelinin ek ücretleri, yüksek öğrenim gençliğinin sorunları, Köy Enstitüleri İle İlköğretmen Okullarının Birleştirilmesi Kanunu, Batı Trakya, Oniki Adalar ve Kıbrıs, deprem bölgesinde yapılan iş ve hizmetler, Ereğli Demir – Çelik Fabrikaları, Anayasa’nın kabul ettiği temel hak ve hürriyetlerin kullanılması, İkinci 5 Yıllık Kalkınma Planı, İş Kanunu, Anayasa’ya aykırı davranışların yoğunlaşması, ABD – Türkiye ilişkilerinin yeniden gözden geçirilmesi, bazı suç ve cezaların affı, bazı Danıştay kararlarının uygulanması, Gecekondu Kanunu Tasarısı, Gelir Vergisi Kanunu, Türk Parasının Değerini Koruma Kanunları hakkındadır. Ayrıca Hacettepe Üniversitesi’nin kurulması konusunda görüş bildirmiştir⁸⁸².

Neriman Ağaoğlu, Bakanlıkların bütçeleriyle ilgili konuşmuştur. Nilüfer Gürsoy, Bursa’da Bursa Üniversitesi ismi ile bir üniversite kurulması konusunda konuşmuştur⁸⁸³.

Türkan Seçkin, yurtdışında yabancılarla evlenenlerin o ülkenin vatandaşlığına geçmeleri, Kooperatifler Kanunu, Türk–Yunan sınır sorunu, Türk–Yunan sınırında Meriç Nehri’nin yatağının değiştirilerek Yunanlıların toprak kazanmaları, Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu’nda değişiklik yapılması, bakanlık bütçesi, Edirne’de 1967 yılı programının uygulanmasında gecikmeler ve 1968 yılında yapılması gereken işler, İstiklal Madalyası verilenlerden muhtaç durumda olanlara vatani hizmet kapsamında aylık bağlanması, kaçakçılık olayları, oyun alet ve makineleri, Trakya’da üzüm üreticilerinin sorunları, Köy Enstitüleri İle İlköğretmen Okullarının Birleştirilmesi

⁸⁸² *Millet Meclisi T.D.*, II/18, B: 113-120, s.604; II/80, (5.4.1967), s.537; II/34, (19.2.1969), s.48; II/36, (28.5.1969), s.693; II/31, (15.1.1969), s.28; II/35, (14.4.1969), s.609; II/24, (2.2.1968), s.158; II/28, (3.7.1968), s.566; II/23, (15.1.1968), s.330; II/28, (19.6.1968), s.246; II/16, (27.4.2967), s.436; II/11, (25.1.1967), s.407; II/9, (16.11.1966), s.107; II/16, (13.4.1967), s.103; II/9, (5.12.1966), s.308; II/20, (3.7.1967), s.313; II/15, (13.3.1967), s.172; II/12, (9.2.1967), s.452; II/7, (13.7.1966), s.707; II/8, (18.7.1966), s.76; II/5, (14.3.1966), s.156; II/5, (24.3.1966), s.576; II/1, (24.2.1965), s.662; II/4, (27.2.1966), s.726.

⁸⁸³ *Millet Meclisi T.D.*, II/5, (18.3.1966), s.382; II/25, (21.2.1968), s.556.

Kanunu, 1963 yılında Harp Okulu öğrencilerinden okuldan ihraç edilenlerin askerlik görevi, Edirne’de pancar üretimi ve gelirleri, Edirne’nin acil ihtiyaçları, hafta tatili, İkinci 5 Yıllık Kalkınma Planı, bazı suç ve cezaların affı ve Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları Kanunu konularında Meclis’te konuşmuştur. Bir vatandaşa vatani hizmet kapsamında maaş bağlanması için de teklifte bulunmuştur⁸⁸⁴.

Sevinç Düşünsel, Kars iline gönderilen kok kömürüyle ilgili önerge vermiş, bakanlık bütçeleriyle ilgili söz alarak konuşmuştur. Zarife Koçak Bütçe Kanunu, Suriye Hükümeti’nin Suriye’deki Türk vatandaşlarının menkul ve gayrimenkul üzerindeki haklarını kaldıran tavrı ve memurların tayin, nakil ve emeklilikleri nedeniyle Danıştay’ın kararları konularında konuşmuştur⁸⁸⁵.

Nermin Neftçi’nin servet beyannamelerinin kaldırılması, ithal ham petroldeki indirim, vergilerin ilanı konusunda kanuni görevini yerine getirmediği iddia edilen Maliye Bakanı hakkında gensoru açılmasıyla ilgili önergeleri vardır. Konuşmaları ise bakanlık bütçeleri, Doğu Anadolu’da buğday ürününe bulaşan hastalıklar ve bazı tarım problemleri, deprem bölgelerindeki sorunlar, afetlerde alınacak tedbirler ve yapılacak yardımlar, deniz kıyılarının yağma edilmesi, Belediye Kanunu’nda değişiklik yapılması, Gecekondu Kanun Tasarısı, İstanbul’un sorunlarına bütçeden ödenek ayrılması, Muş’ta tohumluk buğdayın çiftçiye dağıtılması, doğal afetlerden zarar görenlere gerekli yardımın yapılması konularındadır. Melahat Gedik İçişleri Komisyonu Üyesi’dir. Konuşmaları Bütçe Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve 1965 Kalkınma İstikrarı Kanun Tasarısı konularında gerçekleşmiştir⁸⁸⁶.

2.9.2.5. 1965 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1965 seçimlerinde de 1961’de olduğu gibi nisbi seçim sistemi uygulanmıştır. Bu seçim döneminde farklı özelliklerden bir diğeri “milli bakiye” usulü nisbi temsil seçim sistemine girilmiş olmasıdır. Bu sistem de hiçbir oy boşa gitmemiş, partilerin aldıkları

⁸⁸⁴ *Millet Meclisi T.D.*, II/31, (21.1.1969), s.299; II/29, (10.12.1968), s.518; II/35, (10.4.1969), s.545; II/29, (2.12.1968), s.310; II/35, (31.3.1969), s.325; II/26, (22.2.1968), s.37; II/24, (29.1.1968), s.5; II/24, (9.2.1968), s.354; II/22, (22.12.1967), s.746; II/24, (9.2.1968), s.343; II/16, (27.4.1967), s.439; II/16, (4.5.1967), s.491; II/9, (14.12.1966), s.561; II/19, B:12, s.6; II/16, (21.4.1967), s.333; II/20, (1.7.1967), s.138; II/8, (19.7.1966), s.141; II/8, (22.7.1966), s.414; II/16, (13.4.1967), s.94.

⁸⁸⁵ *Millet Meclisi T.D.*, II/13, (15.2.1967), s.94; II/9, (9.12.1966), s.461; II/2, (4.2.1966), s.548; II/9, (30.11.1966), s.254; II/14, (25.2.1967), s.536.

⁸⁸⁶ *Millet Meclisi T.D.*, II/1, (19.11.1965), s.352; II/1, (24.12.1965), s.689; II/2, (28.12.1965), s.142; II/2, (7.1.1966), s.287; II/7, (13.6.1966), s.16,17; II/25, (19.2.1968), s.313; II/28, (11.10.1968), s.875; II/23, (10.1.1968), s.224; II/27, (25.3.1968), s.368; II/24, (29.1.1968), s.37; II/20, (6.7.1967), s.475; II/5, (24.3.1966), s.585; II/6, (3.5.1966), s.209; II/1, (25.11.1965), s.374; II/8, (20.7.1966), s.234.

oy oranıyla, kazandıkları milletvekili oranları neredeyse birbirine eşit duruma gelmiştir. Genel barajın olmaması parti enflasyonuna sebep olmuştur⁸⁸⁷. Başka bir ifadeyle bir seçim çevresinde değerlendirilmeyen fazla oylar ülke düzeyinde birleştirilip, kalan milletvekilleri partiler arasında paylaştırılmıştır. Böylece partiler kendi buldukları yerlerden seçilemeyen adaylarına seçilme şansı vermişlerdir⁸⁸⁸.

1965 seçimlerine AP, CHP, MP, YTP, TİP ve CKMP katılmıştır. AP %52,9 oyla 240, CHP 134, MP 31, YTP 19, TİP 14 ve CKMP 11 tane milletvekili çıkarmıştır⁸⁸⁹.

“Bir çeşit kota” anlamına gelen milli bakiye uygulamasına rağmen sekiz tane kadının milletvekili seçilmesi büyük bir başarıdır. Bu sistemde Yüksek Seçim Kurulu hangi partilerin nereden milletvekili kazandığını belirledikten sonra o milletvekilliğine kimin getirileceğine parti karar vermektedir. 1965’te parlamentoya merkezlerinin kararıyla milletvekili seçilen üç milletvekili vardır: Bunlar Behice Boran (TİP), Sevinç Düşünsel (YTP) ve Nermin Neftçi (CHP)’dir.

2.9.2.6. Türk Siyasi Tarihinin İlk Kadın Parti Genel Başkanı: Behice Boran

Behice Boran siyasetteki “uzun yürüyüşü”⁸⁹⁰ ile “Cumhuriyet tarihinin en başarılı siyasetçilerindendir”⁸⁹¹.

1948 yılında Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi’nde dönemin sol görüşlü öğretim üyelerine karşı idari ve adli soruşturmaların yanı sıra yasaların da kullanıldığı bir tasfiye girişimine başlanmıştır. Behice Boran, Niyazi Berkes ve Pertev Naili Boratav tasfiyeye konu olan öğretim üyeleridir. Yurt ve Dünya, Adımlar, Görüşler dergilerinde bulunmaları da bu seçimin sebeplerindendir. 1948 yılında çalıştıkları üniversite ile ilişkileri kesilmiştir. Çünkü kadroları kaldırılmıştır⁸⁹².

Behice Boran, Türk Barışseverler Cemiyeti’nin, Menderes Hükümeti’nin Meclis’in kararı olmadan Kore’ye asker göndermesine karşı çıkan bildirisi nedeniyle mahkûm edilmiştir. “51 Tevkifatı” diye bilinen TKP (Türkiye Komünist Partisi) davasından dolayı yargılanmış ve aklanmıştır. 27 Mayıs Darbesi’nden sonra TİP

⁸⁸⁷ Bilgiç, Age., s. 31.

⁸⁸⁸ Yaraman, Age., s.105.

⁸⁸⁹ Kaleli, Age., s. 123.

⁸⁹⁰ Mumcu, Age., s. 119.

⁸⁹¹ *Sabah Gazetesi*, 31.10.2009, s. 1.

⁸⁹² Mete Çetık, “Dil-Tarih Tasfiyesi ve Hukuka Aykırılık”, *Tarih ve Toplum*, Cilt:27, Sayı:160, İletişim Yay., Nisan 1997, ss.197-200.

(Türkiye İşçi Partisi) üyesi olmuş, Parti Genel Başkanı Mehmet Ali Ayber ile çalışmış ancak Marksizm konusundaki görüş farklılığından dolayı 1968’de yolları ayrılmıştır. 1970’te TİP Genel Başkanı olan Behice Boran, 12 Mart Muhtırası’ndan sonra ağır hapis cezası almış, fakat 1974’te affedilmiştir. 1975’te TİP yeniden örgütlenmiş, bu kez de 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi’nin neden olduğu tutuklama ve sorgulamalar başlamıştır⁸⁹³. Bu tarihten sonra Behice Boran, yurt dışına çıkmış, Belçika Hükümeti’nden sığınma talebinde bulunmuş, sığınma hakkına sahip olanlara verilen asgari ücret düzeyinde de düşük bir aylık ile yaşamaya başlamıştır⁸⁹⁴.

Behice Boran, düşündüklerini korkmadan söylediğinden, durum ne olursa olsun bildiği doğrular için mücadele ettiğinden dolayı onun yürüyüşü uzun olmuştur. 1975’te TİP Genel Başkanı iken “İran Şahı Rıza Pehlevi’nin Cumhuriyet Bayramı törenlerine çağrılmasını Atatürk ve demokrasiye saygısızlık olarak nitelemiştir. Ona göre Pehlevi diktatördür ve Türk dostu olamaz”. Yine O’na göre “İktidar sorunu, salt oy aritmetiği değildir. Oyların, parlamentoda sandalyelerin çoğunluğunu almak hukuken iktidar yolunu açar. Hukuken iktidar olabilirsiniz ama gerçek iktidar olamazsınız. Çünkü iktidarın gerçek dayanakları toplumsal ve sınıfsal güçlerdir”⁸⁹⁵.

Behice Boran, 1981’de Türk vatandaşlığından çıkarılmış ve mal varlığına el konulmuştur. Behice Boran 1987’de Brüksel’de vefat ettiğinde 77 yaşında ve hâlâ sürgündür⁸⁹⁶.

Tablo 2.19. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
Zarife KOÇAK	Milli Eğitim Komisyonu
Nilüfer GÜRSOY	Dışişleri Komisyonu
Türkan SEÇKİN (TAÇYILDIZ)	Milli Eğitim Komisyonu
F.Sevinç DÜŞÜNSEL	Çalışma ve İmar İskân Komisyonları
Z.Neriman AĞAOĞLU	Milli Eğitim Komisyonu
H.Ayşe Nermin NEFTÇİ	Anayasa Komisyonu
Melahat GEDİK	İçişleri Komisyonu
Behice BORAN (HATKO)	Dışişleri ve Maliye Komisyonları

⁸⁹³ Mumcu, Age., s. 119, 120.

⁸⁹⁴ Mumcu, Age., s. 3.

⁸⁹⁵ Caporal, Age., s. 151.

⁸⁹⁶ Caporal, Age., s. 145, 151, 168.

Tablo 2.20. II. (XIII.) Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Zarife KOÇAK	Evli (1 Çocuk)	Öğretmen Okulu	Öğretmen	İngilizce	Müstaî Öğretmen
Nilüfer GÜRİSOY	Evli (3 Çocuk)	Üniversite (Edebiyat Doktoru)	Akademisyen	Fransızca İngilizce Latince Eski Yunanca	Ankara Üniversitesi DTCF Klasik Filoloji Asistanı
Türkan SEÇKİN (TAÇYILDIZ)	Evli (2 Çocuk)	Öğretmen Okulu	Öğretmen	Almanca	CHP İl Kadın Kolu Başkanı
F. Sevinç DÜŞÜNSEL	Dul	Hukuk Fakültesi	Avukat	İngilizce	Avukat
Z. Neriman AĞAOĞLU	Evli (3 Çocuk)	Lise	Ev hanımı	Fransızca	Milletvekili
H.Ayşe Nermin NEFTÇİ	Evli (2 Çocuk)	Hukuk Fakültesi	Avukat	İngilizce Fransızca	Eminönü CHP İlçe Başkanı
Melahat GEDİK	Dul (2 Çocuk)	Hukuk Fakültesi	Avukat	Fransızca Rumca	Milletvekili
Behice BORAN (HATKO)	Evli (1 Çocuk)	Üniversite Felsefe Doktoru	Akademisyen	İngilizce Fransızca	Üniversitede Akademisyenlikten kadrosu kaldırılmış ve ayrılmıştır.

2.10. III. (XIV.) DÖNEM (1969–1973) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 2.21. III. (XIV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Fatma Suna TURAL	Ankara	MP
2	Zekiye GÜLSEN	Çanakkale	AP
3	Naime İkbâl TOKGÖZ	İstanbul	AP
4	Hatice Mualla AKARCA	Muğla	CHP
5	Hayriye Ayşe Nermin NEFTÇİ	Muş	CHP

2.10.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

III. (XIV.) dönemde meclise beş kadın milletvekili girmiştir. Bunların biri MP'den, ikisi AP'den, ikisi CHP'den seçilmiştir⁸⁹⁷. III. (XIV.) dönemde ikinci kez seçilen sadece Nermin Neftçi'dir. Nermin Neftçi ve Mualla Akarca'nın özgeçmişlerine daha önce yer verildiğinden burada yeniden söz konusu edilmeyecektir.

2.10.1.1. Fatma Suna TURAL

Mehmet Zeki Bey ve Emine Mübeccel Hanım'ın kızı olarak 1927 yılında İzmir Karşıyaka'da dünyaya gelmiştir. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da yaptıktan sonra

⁸⁹⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Müdürlüğü, Kadın Milletvekilleri Klasörü.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nden 1954'te mezun olmuştur. Trabzon ve İstanbul'da öğretmenlik yapmıştır. Kadıköy Mimarlık ve Mühendislik Özel Yüksek Okulu'nda Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği yaparken 1969 seçimlerinde MP'den Ankara Milletvekili seçilmiştir. Emekli Orgeneral Cemal Tural ile evli olup, çocuğu olmadığını ve Fransızca bildiğini özgeçmişinde bildirmiştir⁸⁹⁸.

Meclis'te 19 kanun teklifi ve değişik konularda, 52 konuşması vardır. Milletvekilliği sonrası 19 Mayıs 2005'te vefat etmiştir⁸⁹⁹.

2.10.1.2. Zekiye GÜLSEN

Hasan Basri Bey ile Azize Hanım'ın kızları olan Zekiye Gülsen 1918 yılında Lâpseki'de doğmuştur. İlköğrenimini Lâpseki'de, ortaöğrenimini Çanakkale'de yaptıktan sonra Edirne Öğretmen Okulu'ndan 1938 yılında mezun olmuş, Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirmiştir. Münih Üniversitesi Pedagoji Bölümü'nde Özel Eğitim öğrenimi görmüştür. Öğretmenlik ve okul müdürlüğü yapmış, Hacettepe Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Bölümü'nde uzman olarak çalıştıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Birimi Şube Müdürü olarak görev yapmıştır. Bu görevi sürdürürken 12 Ekim 1969 genel seçimlerinde AP'den Çanakkale Milletvekili seçilmiştir. Almanca bilmekte olup, evli ve dört çocuk annesidir⁹⁰⁰.

Meclis'te Maliye ve Milli Eğitim Komisyonları'nda görev yapmıştır. 5 kanun teklifi ve değişik konularda, 34 konuşması vardır⁹⁰¹.

2.10.1.3. Naime İkbâl TOKGÖZ

1912 yılında Selanik Naslıç'te Süleyman Sırrı Bey ile Hatice Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. Afyonkarahisar'da ana okulunu, Adana'da ilk, orta, lise ve Kız Öğretmen Okulu'nu bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. İlkokul öğretmenliği, Arnavutköy Kız Koleji'nde öğretmenlik, Toprak Mahsulleri Ofisi, Sümerbank İplik Dokuma Dış Ticaret Bürosu, Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü Hukuk işlerinde görev yapmıştır. 1946–1947 yıllarında Yargıtay 5'nci

⁸⁹⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 3, Sicil:731.

⁸⁹⁹ Gökçimen vd., Age., ss. 399–400.

⁹⁰⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 3, Sicil: 756.

⁹⁰¹ Gökçimen vd., Age., ss. 191–192.

Hukuk Dairesi'nde Raportör olarak çalışmıştır. Ankara, İstanbul, Tekirdağ, İzmit Baroları'nda serbest avukatlık yapmış, milletvekili seçilinceye kadar da bu görevini sürdürmüştür⁹⁰².

1961'de AP İstanbul İl İdare Kurulu Üyeliği, Tekirdağ Temel Teşkilat İl Başkanlığı yapmıştır. 1963 Mahalli seçimlerinde Ankara Merkez İl Genel Meclisi Üyeliği'ne seçilmiştir. 1967'de ikinci kez Çankaya İl Genel Meclis Üyeliği'ne seçilmiştir. 4 yıl AP Grup Başkanlığı, 6 yıl Milli Eğitim Komisyonu Başkanlığı, AP Kadın Kolları Genel Başkanlığı yapmıştır. Tüzük gereği bu sıfatından dolayı AP Merkez Temsilciler Meclisi'nin Tabii Üyesi olmuştur. 12.10.1969 genel seçimlerinde İstanbul'dan AP' den milletvekili seçilmiştir⁹⁰³.

1939'da Emekli General ve I. Dönem Cumhuriyet Senatosu Samsun Üyesi Cahit Tokgöz ile evlenmiştir, çocuğu yoktur. İki yıl, eşi Askeri Ateşe iken Fransa'da bulunmuş, bu dönemde kadınların sosyal ve siyasal hayatını inceleme fırsatı bulmuştur. Elazığ, Tekirdağ, Kayseri'de Türk Kadınlar Birliği Kuruculuğu ve Başkanlığı'nı, Yardım Sevenler Derneği Çanakkale Kurul Üyeliği'ni, Göçmen ve Mülteciler Derneği'nin şeref üyeliğini yapmıştır.

Fransızca bildiğini özgeçmişinde belirtmiştir⁹⁰⁴.

Meclis'te, Milli Eğitim Komisyonu Başkanlığı yapmıştır. Tokgöz'ün, değişik konularda, 17 konuşması vardır. Milletvekilliği sonrası 19 Eylül 1995'te vefat etmiştir⁹⁰⁵.

2.10.2. III. (XIV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

2.10.2.1. III. (XIV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

1969'da beş kadın milletvekili Meclis'e girmiştir. Bu dönem milletvekillerimizden Fatma Suna Tural İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nü, Zekiye Gülsen Gazi Eğitim Enstitüsü'nü (Münih Üniversitesi Pedagoji Bölümü'nde ihtisas da yapmıştır), Naime İkbal Tokgöz İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni, Hatice Mualla Akarca Ziraat Fakültesi'nde Yüksek Ziraat

⁹⁰² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 3, Sicil: 825.

⁹⁰³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 3, Sicil: 825.

⁹⁰⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 3, Sicil: 825.

⁹⁰⁵ Gökçimen vd., Age., ss. 384–385.

Mühendisliği'ni ve DTCF'nde Alman Filolojisi'ni (Maryland Üniversitesi'nde ihtisas yapmıştır), Nermin Neftçi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir⁹⁰⁶.

1969'da seçilen beş kadın milletvekilinin tümü üniversite mezunu olup, iki milletvekili yurt dışında ihtisas yapmıştır. Zekiye Gülsen Münih Üniversitesi'nde Pedagoji Bölümü'nde Özel Eğitim ihtisası yapmıştır. Mualla Akarca hem Ziraat Fakültesi'ni hem de DTCF'nde Alman Filolojisi'ni bitirmiş, Amerika Maryland Üniversitesi'nde de ihtisas yapmıştır. III. (XIV.) dönemde seçilen kadın milletvekilleri mesleklerinde oldukça donanımlıdır. Mualla Akarca, iki fakülte bitirmiştir.

2.10.2.2. III. (XIV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

III. (XIV.) dönemde milletvekillerimizden Suna Tural Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni⁹⁰⁷, Zekiye Gülsen Milli Eğitim Bakanlığı'nda Eğitim Birimi Şube Müdürü⁹⁰⁸, Naime İkbâl Tokgöz avukat, Hatice Mualla Akarca Ziraat Yüksek Mühendisi, (Cumhuriyet Senatosu Üyesi), Nermin Neftçi avukat, (Meclis Başkanvekili) olarak çalışmışlardır⁹⁰⁹.

Bu dönemde seçilen kadınların meslekleri çeşitlilik göstermektedir. Mualla Akarca ve Nermin Neftçi milletvekilidir. Ziraat Mühendisliği ve avukatlık milletvekili seçilmeden önceki meslekleridir. Ancak bu dönem milletvekilleri mesleklerinde iyi bir eğitim görmüşlerdir.

2.10.2.3. III.(XIV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

III. (XIV.) dönemde milletvekillerinden Suna Tural Fransızca, Zekiye Gülsen Almanca, Naime İkbâl Tokgöz Fransızca, Mualla Akarca Almanca ve İngilizce, Nermin Neftçi Fransızca ve İngilizce bilmektedir⁹¹⁰.

III. (XIV.) dönemde milletvekili kadınlarımız en az bir dil bilmektedir. Bir dil bilen üç kişi, iki dil bilen iki kişidir. Fransızca'nın yanısıra İngilizce de artık ortak yabancı dil olmaya başlamıştır.

⁹⁰⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 3, Sicil: 731, 756, 825, 891.

⁹⁰⁷ Gökçimen vd., Age., s. 399.

⁹⁰⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 3, Sicil:756.

⁹⁰⁹ Gökçimen vd., Age., ss. 290–291.

⁹¹⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 3, Sicil: 731, 765, 825, 891.

2.10.2.4. III.(XIV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

III. (XIV.) dönemde kadın milletvekillerimizden Naime İkbal Tokgöz Dışişleri Komisyonu'nda, Mualla Akarca Plan Komisyonu'nda, Zekiye Gülsen Milli Eğitim ve Maliye Komisyonları'nda, Nermin Neftçi Anayasa Komisyonu'nda görev almışlardır⁹¹¹.

Mualla Akarca, Meclis'te Ege tütün piyasası ve bakanlık bütçeleri konularında konuşmuştur. Nermin Neftçi'nin İçtüzük'te düzenleme ve bakanlık bütçeleriyle ilgili konuşmaları vardır⁹¹².

Zekiye Gülsen; Orman Kanunu, Cumhuriyetin ilanının yıldönümü, Çanakkale'de yapılmasından vazgeçilen çimento fabrikası, bakanlık bütçeleri, belediyeler özel idareleri, İktisadi Devlet Kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu Kanun teklifleri, Çalışma Bakanlığı'nın Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun, Zonguldak Ereğli Kömür İşletmesi ve teknik elemanların şikâyetleri, Zonguldak'ta ihalesi yapılan yollar, Zonguldak kömür havzasındaki işçilerin sorunları, Harp Okulları kanun teklifi, Türk parasının değerini düşürme kararının alınmasında hükümetin ekonomik ve politik aksaklıklarının rolü, resmi yüksek okullar kanun tasarısı, radyo ve televizyon ruhsatı ücretleriyle kâğıt fiyatlarına yapılan zamlar, Devlet Memurları Kanunu, Emlak Vergisi, Türkiye Elektrik Kurumu Kanunu konularında konuşmuştur.⁹¹³

Naime İkbal Tokgöz, Sıkıyönetim Kanunu, Kayseri'deki futbol maçı, Cumhuriyetin 50. yıldönümü kutlamaları, Millet Meclisi İçtüzüğü'nde değişiklik, bakanlık bütçeleri, Türk kadınına siyasi hakların verilmesi, üniversite giriş sınavı, Almanya'daki işçilerimize yapılan propagandalar, İş Kanunu Tasarısı, Devlet Memurları Kanunu, bazı Doğu illerimizde yürütülen komando faaliyetleri konularında Meclis'te konuşmuştur.⁹¹⁴

⁹¹¹ *Millet Meclisi T.D.*, III/1, TBMM Matbaası, Ankara, 1970, ss.190–203.

⁹¹² *Millet Meclisi T.D.*, III/3, (11.2.1972), s.35; III/22, (29.2.1972), s.845; III/20, (9.2.1972), s.634; III/22, (26.2.1972), s.433.

⁹¹³ *Millet Meclisi T.D.*, III/30, (22.12.1972), s.728; III/32, (12.1.1973), s.186; III/31, (27.12.1972), s.138; III/34, (19.2.1973), s.299; III/32, (30.1.1973), s.580; III/23, (27.3.1972), s.357; III/20, (21.2.1972), s.398; III/25, 110,s.565; III/27, (19.7.1971), s.571; III/9, (21.12.1970), s.352; III/15, (14.7.1971), s.571; III/9, (21.12.1970), s.352; III/15, (14.7.1971), s.426; III/16, (28.7.1971), s.113; III/9, (11.7.1970), s.289; III/2, B:113,s.232; III/6, (12.6.1970), s.347.

⁹¹⁴ *Millet Meclisi T.D.*, III/36, B:73-100, ss. 577-593; III/30, (15.12.1972), s.345; III/36, (14.6.1973), s.66; III/22, (25.2.1972), s.274; III/19, (6.12.1971), s.258; III/9, (23.12.1970), s.420; III/10, (29.1.1971), s.335; III/13, (31.5.1971), s.669; III/12, (1.3.1971), s.11; III/8, (27.7.1970), s.663.

Suna Tural; Türk – Yunan ilişkileri, Devlet Personel Kanunu, Türk sporunun durumu, emniyet ve asayişî işgal eden kanlı olaylar ile ilgili genel görüşme önergesi vermiştir. Askerî Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması, Milli Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilatı Kanunu, öğretmenlerin kadroları, ruhsatsız tabanca taşıyan bir vatandaş için özel af kanunu tasarısı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yeniden teşkilatlanması, Emlak Vergisi Kanunu, Televizyon Kurumu Kanunu, Emekli Sandığı Kanunu, Deniz Kuvvetleri'ne yabancı memleketlerden dört muhrip satın alınması, Harp Akademileri Kanunu Tasarısı, Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı, resmi yüksek okullar, özel öğretim kurumları, Sıkıyönetim Kanunu Tasarısı, Devlet Memurları Kanunu, Genelkurmay Başkanının görev ve yetkileri, Askerlik Kanunu'nda, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nda değişiklik yapılması ve Milli Savunma Bakanlığı görev ve yetkileri konularında konuşmuştur.⁹¹⁵

Nermin Neftçi; milli bakiye usulünün Meclis'e getirdiği kadın milletvekillerinden biri olmuştur. İstanbul'dan 13. sırada aday gösterilmiş, kazanamamış, partisi onu milli bakiyeden Muş Milletvekilliği'ne getirmiştir⁹¹⁶. Nermin Neftçi, iki dönem Muş Milletvekilliği'nde kalmış, İstanbul'lu olup da doğu illerinden seçilen ilk kadın milletvekili olarak o bölgenin insanlarıyla kaynaşmış⁹¹⁷, sorunlarına hâkim olmuş yerel sorunları ön planda tutmuştur. Öyle ki Meclis'te daha çok deprem bölgesi olan Muş'a götürülecek hizmetler konusunda konuşmuştur⁹¹⁸. Tüm bunları yapabilmek için öncelikle seçmene ulaşmak gerekmiştir. Onun için, kadın olmak kadın seçmene ulaşmada avantaj olmuştur. Seçmenleriyle ilgili karşılaştığı zorlukları şu sözlerle belirtmiştir: “Muş çevresinde hiçbir kadın, milletvekili ile değil yabancı bir erkekle bile senli benli konuşamaz, elini sıkamaz. Hâlbuki ben kadın olduğum için benimle rahat rahat konuşturlardı. Bu onlar için büyük bir aşama olmuştur”⁹¹⁹.

⁹¹⁵ *Millet Meclisi T.D.*, III/37, (10.5.1973), s.246; III/123, (15.3.1972), s.259; III/27, (27.9.1972), s.117; III/12, (11.3.1971), s.189; III/26, (3.7.1972), s.198; III/23, (13.4.1972), s.688; III/26, (12.7.1972), s.545; III/26, (27.6.1972), s.63; III/25, (9.6.1972), s.220; III/25, (19.6.1972), s.451; III/19, (27.12.1971), s.668; III/13, (13.5.1971), s.390; III/14, (4.6.1971), s.64; III/16, (26.7.1971), s.68; III/12, (12.4.1971), s.504; III/15, (14.7.1971), s.435; III/18, (30.9.1971), s.219; III/13, (10.5.1971), s.247; III/8, (7.7.1970), s.63; III/6, (16.6.1970), s.449; III/8, (14.7.1970), s.405; III/8, (17.7.1970), s.534; III/6, (18.6.1970), s.511.

⁹¹⁶ Tekeli, Age., s.280.

⁹¹⁷ Ergun, Age., s.299.

⁹¹⁸ Tekeli, Age., s.316.

⁹¹⁹ Tekeli, Age., s.320.

2.10.2.5. 1969 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1969 seçimlerinden AP yüzde 46,5 oyla birinci çıkmıştır. AP 256, CHP 143, Cumhuriyetçi Güven Partisi 15, MP 6, MHP 1, Türkiye Birlik Partisi 8, TİP 2, YTP 6 ve bağımsızlar 13 milletvekili çıkarmıştır⁹²⁰.

1969 seçim döneminde seçilen beş kadın milletvekilinden biri MP'den, ikisi AP'den ve ikisi de CHP'den seçilmiştir. 450 milletvekili olan bir parlamentoda; 5 milletvekilinin kadın olması yüzde 1.11 oranında kadınların seçildiğini göstermektedir. Bu oran çok düşüktür. Ancak o dönemin basınında bile bu konuya çok fazla yer verilmemiştir⁹²¹.

2.10.3. 12 Mart 1971 Muhtırası

1969–1973 yıllarını kapsayan III. (XIV.) seçim dönemi 12 Mart 1971'de Türk Silahlı Kuvvetleri Muhtırası'na tanık olmuştur. Siyasal tarihimizde yaklaşık iki yıl süren 12 Mart 1971 yönetimi, seçimlerin tarihinde aksamalara neden olmuştur. Bu dönemde ideolojik tutum ve davranışlar kesinleşmiştir⁹²².

Bu sürece gelirken, üniversite gençliği arasında sağ-sol kavgasına dönüşen olaylar yaşanmaya başlamıştır. İşçilerin grevlerine askerler müdahale etmeye başlamıştır. Hükümet sol görüşlü sanatçıları işten çıkarırken, Genelkurmay Başkanlığı Askeri okullarda komünizmle mücadele metotlarının ders olarak okutulmasına karar vermiştir. Demirel Hükümeti döneminde de Meclis'te çoğunluğa sahip olmak, her istediğini yapabilmek anlamında yorumlanmıştır. Bu Demokrat Parti'den miras kalan bir düşüncedir. Ekonomik ve kültürel sorunlar artarken, Meclis'te milletvekilleri sorunları sağlıklı bir şekilde çözemedikleri gibi birbirlerini suçlamaya devam etmişlerdir. 1968'de Hükümet, seçim sisteminden milli bakiye usulünü kaldırarak küçük partilerin Meclis'e girişini zorlaştırmış ve muhalefetin tepkisini çekmiştir⁹²³. 1961'de uygulanan bölge barajlı sistem kabul edilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi serbestlik ilkesini zedelediği için barajı iptal etmiş, seçimlere barajsız sistemle girilmiştir⁹²⁴.

⁹²⁰ Kaleli, Age., s. 123.

⁹²¹ Yaraman, Age., s.105.

⁹²² Yaraman, Age., s.106.

⁹²³ Yalçın vd., Age., ss.588-592.

⁹²⁴ Abdullah Özkan, *Siyasal İletişim Stratejileri*, Tasam Yay., İstanbul 2007, s. 1; *Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002*, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yay., Ankara 2002, s. 4.

Öte yandan öğrenciler İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nü işgal etmiş ve üniversite, süresiz kapatılmıştır. ODTÜ'yü ziyaret eden Amerikan Büyükelçisi, CIA'da çalışıp, Vietnam'da görev aldı diye arabası yakılmıştır. Öğrenci olayları, masum öğrenci isteklerini iletmenin ötesine götürülmüştür. Demokrat Partililerin siyasi haklarının iadesine dair kanun çıkmış, 1970'te Necmettin Erbakan Milli Nizam Partisi'ni kurmuştur. Ankara Tıp Fakültesi'nde bir Askeri doktor öldürülmüş, olayların görüldüğü Meclis toplantısında iktidar ve muhalefet milletvekilleri arasında kavga çıkmış, basında çatışmalar sürerse ordunun müdahale edeceği yayılmıştır. Türk lirası değer kaybederken, birçok temel ihtiyaç maddesi pahalalanmıştır. Ordu, bazı Askeri Tıbbiye'linin sol propaganda yaptıkları için orduyla ilişkisini kesmiştir. Amerikan karşıtı eylemlerde silah kullanıldığı gibi dört Amerikalı Subay sol görüşlüler tarafından kaçırılmıştır. Bütün bu yaşananlardan sonra Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 12 Mart 1971'de Cumhurbaşkanı ve Meclis Başkanı'na verdikleri muhtıra radyoda yayınlanmıştır. Muhtıradan sonra Demirel Hükümeti'nin ısrarla savunduğu anayasal hakların sınırlandırılması hayata geçirilmiştir. 12 Mart Muhtırası'nın, Hükümet'i devirmek için 9-10 Mart gecesi müdahaleye hazırlanan Askeri radikalleri engellediği, ortaya çıkmıştır. Muhtıradan sonra Nihat Erim Hükümeti başa geçmiştir⁹²⁵.

12 Mart Muhtırası'nı verenler ilk adımı 27 Mayıs'ta atmışlardır. Ordu'dan ve üniversiteden tasfiyeler yapılmıştır. Muhtıradan önce ülke kalkınmaya başlamıştır. ABD ve Batı bu atılıma sıcak bakmamıştır. SSCB ile sıcak ilişkilere girilmesi ABD tarafından kendi çıkarlarına aykırı bulunmuştur. Sol akımların da gelişmesi muhtıranın zeminini hazırlamıştır⁹²⁶.

2.10.4. Türkiye'nin İlk Kadın Bakanı: Prof. Dr. Peyman Türkan Akyol

2.10.4.1. Peyman Türkan Akyol'un Özgeçmişi

Peyman Türkan Akyol 1928 yılında, İstanbul'da doğmuştur. Babası Giresunlu, İstiklal Savaşı Gazisi ve İzmir'e ilk giren Takım Komutanı ve emekli Tuğgeneral Rüştü Pekdemir, annesi Rumeli'den göçmüş bir ailenin İzmir'de yetişmiş bir kızı olan Remziye Pekdemir'dir. İlk ve orta öğrenimini Anadolu'nun dokuz ayrı ili ve okulunda eğitim görerek bitirmiş, Erenköy Kız Lisesi'ne girmiş, 1947'de mezun olmuştur. Aynı

⁹²⁵ Yalçın vd., Age., s. 594, 597, 598, 600, 610.

⁹²⁶ Çetin Yetkin, *Türkiye'de Askeri Darbeler ve Amerika 27 Mayıs 1960-12 Mart 1971-12 Eylül 1980*, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafâ-i Hukuk Yay., Ankara 2007, s. 106, 107, 143, 144.

yıl Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girmiş ve 1953'te mezun olarak aynı fakültede asistanlığa başlamıştır⁹²⁷.

1955'te meslektaşı, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Kardiyoloji Profesörü olan, Turhan Akyol ile evlenmiştir. İki oğulları dünyaya gelmiştir. Oğulları ve gelinleri de doktor ve öğretim üyesi olmuşlardır⁹²⁸.

1956'da Göğüs Hastalıkları uzmanı olmuş, 1956–1963 yılları arasında ABD'de Albert-Einstein Tıp Fakültesi'nde Doktora üstü çalışmalarını tamamlayarak 1964'te Doçent, 1969'da Profesör olmuştur. 1971 yılında Parlamento dışında (I. Nihat Erim Hükümeti) Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na atanmıştır. İstifa ederek ayrılmış ve 1972'de üniversitedeki görevine yeniden başlamıştır. 1967'de açılan Diyarbakır Tıp Fakültesi'nin iki yıl kurucu Yönetim Kurulu Üyeliği'ni yapmış, 1972'de Antalya Tıp Fakültesi'nin Kurucu Yönetim Kurulu Üyeliği'ne getirilmiştir. 1972'de Ankara Üniversitesi Senatosu'na, 1977'de Üniversiteler Arası Kurul'a seçilerek Ankara Üniversitesi'ni temsil etmiştir⁹²⁹.

Akyol, 1980'de Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'ne seçilmiş, Cumhuriyet tarihinin seçimle göreve gelen ilk kadın rektörü olarak öğrencisi olduğu üniversitenin rektörlüğüne yükselmiştir⁹³⁰.

Türkan Akyol, 1980'de 19 üniversitenin rektörleri arasından Üniversiteler Arası Kurul Başkanlığı'na seçilmiştir⁹³¹. Türkan Akyol, akademik görevlerin tümüne dönemin Üniversite Kanunu'nun kuralları dâhilinde demokratik seçimlerle gelmiştir. Ancak 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden sonra Üniversite Kanunu değişmiştir. 1982'de yapılan YÖK değişikliğinden sonra Türkan Akyol, Rektörlük'ten istifa etmiş, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyeliği'ne geri dönmüştür. 1983 yılında Sosyal Demokrat Parti'nin (SODEP) kurucu beş üyesinden biri olarak parti kuruluşunda görev almıştır. Bu dönemde, üniversiteden istifa ederek SODEP Genel Başkan Yardımcısı olmuştur. Ancak üst üste vetolardan sonra emekliliğini istemiştir. 1982'de tekrar SODEP Genel Başkan Yardımcılığı'na seçilerek dört dönem bu görevde kalmıştır. SODEP ile Halkçı Parti birleştikten sonra Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin

⁹²⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Üyelerine Ait Özgeçmiş Bildirimi, Kütük Sıra No:2016.

⁹²⁸ Ergun, Age., s.294.

⁹²⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Üyelerine Ait Özgeçmiş Bildirimi, Kütük Sıra No:2016.

⁹³⁰ Ergun, Age., s.295.

⁹³¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Üyelerine Ait Özgeçmiş Bildirimi, Kütük Sıra No:2016.

Genel Başkan Yardımcılığı'nı, Merkez Yürütme Kurulu Üyeliği'ni yapmıştır. 29 Kasım 1987 seçimlerinde İzmir Milletvekili seçilmiştir⁹³². 1992 yılı başında Demirel başkanlığındaki Koalisyon Hükümeti'nde Kadın Statüsünden Sorumlu Devlet Bakanı olmuş, iki buçuk yıl bu görevi yürütmüştür⁹³³.

Hollanda, Amerika, Kanada, İtalya, İngiltere gibi birçok ülkede mesleki çalışmalarda bulunmuştur⁹³⁴. SHP'de bulunduğu dönemde partisinin üye olduğu Sosyalist Enternasyonalin ve Sosyalist Enternasyonal Kadınlar (SİW) Üyesi olarak bu uluslararası kurumun Akdeniz Bölgesi Başkan Yardımcılığı'ni yapmıştır. Verem Savaş Derneği, Göğüs Hastalıkları ve Fizyolojisi Derneği Üyeliği, Türkiye Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar (TÜSES) Kurucu Üyeliği, Kadın ve Sosyal Hizmetler Vakfı Kuruculuğu ve Başkanlığı yapmıştır. Kendisine Verem Savaş Derneği'nin 25 yıllık hizmet ödülü, Uluslararası Verem Savaş Derneği Onursal Üyeliği ve Ödülü, Kanser Araştırma Kurumu Onursal Üyeliği, sağlık kurumları ve kadın kuruluşlarınca verilen ilk kadın bakan ve rektör ödülleri verilmiştir⁹³⁵.

2.10.4.2. Peyman Türkan Akyol'un Bakanlık Yılları

12 Mart'tan sonra Nihat Erim'in başkanlığında; Adalet Partisi'nden 5, Cumhuriyet Halk Partisi'nden 3, Güven Partisi'nden 1 ve partiler dışından 14 bakanla; 1. Nihat Erim Hükümeti (26 Mart 1971–11 Aralık 1971) oluşturulmuştur. Partiler dışından gelen bakanlar, reformcu özelliğe sahiptirler. Türkan Akyol da bu bakanlardan biri olmuştur⁹³⁶.

1971'e kadar hükümetlerde kadın bakanlara yer verilmemiş, 1971 yılında Profesör Türkan Akyol, Parlamento dışından Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na getirilmiştir⁹³⁷. Nihat Erim Kabinesi'nin tek kadın üyesi olan Akyol, bakan olduğunda "Bir asker kızı olarak Anadolu'yu karış karış dolaştığım için sağlık sorunlarımı iyi bilirim" demecini vermiştir⁹³⁸. Hakkâri'de 24 Nisan'da yaptığı bir konuşmasında da "Atatürk devrimlerinin en büyüklerinden birinin kadın hakları olduğunu ve Türk kadınının Atatürk'e çok şey borçlu olduğunu" söylemiştir. Politikacılık geçmişi

⁹³² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Üyelerine Ait Özgeçmiş Bildirimi, Kütük Sıra No:2016.

⁹³³ Ergun, Age., s.296.

⁹³⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Üyelerine Ait Özgeçmiş Bildirimi, Kütük Sıra No:2016.

⁹³⁵ Ergun, Age., s.296.

⁹³⁶ Yalçın vd., Age., s.611.

⁹³⁷ Kaplan, Age., s.225.

⁹³⁸ Caporal, Age., s.134.

olmayan Türkan Akyol'un bakan olmasının asıl nedeni, kabinede bir kadın bakanın Atatürk çizgisinde reformlar yapılacağı izlenimini pekiştirmesidir. Türkan Akyol, Atatürk devrimlerine olan bağlılığından dolayı simge olmayı kabul etmiştir. 8,5 aylık bakanlığın; bakanlık örgütünün nasıl kurulup, işlediği konusunda bilgilenmeye yettiğini, siyasi destekten yoksun bir kurulun kanun çıkaracak veya reform yapacak zamana ve güce sahip olmadığını belirtmiştir. Olağan durumda göreve gelemeyen, demokrasinin zorla ayakta kaldığı bir dönemde bakan olan Türkan Akyol demokrasinin simgesi durumunda kalmış, hiçbir icraatta bulunamadan Hükümet'ten ayrılmıştır⁹³⁹. 12 Mart Muhtıra'sını gerektiren ekonomik ve siyasi durum devam ettiği için reform yapması gereken Hükümet her an AP tarafından düşürülme tehlikesi yaşamıştır. Hükümet, Asker destekli olarak kurulmuştur. Ancak sıkıyönetim uygulamaları nedeniyle destekleyen güçler de küstürülmüştür⁹⁴⁰. Sıkıyönetimin devam ettiği günlerde üniversite öğretim üyeleri, aydınlar, sendikacılar tutuklanmış, siyasi gençlik örgütleri kapatılmış, gazetelere kısa süreli kapatma cezaları uygulanmış, işçilere grev ve lokavt yasağı getirilmiş, TİP kapatılmıştır. Ülke bütünlüğünü sağlamak öncelikli amaç olduğu için bir bakıma Devlet'in ülke ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü sağlamak için Anayasa'nın verdiği hak ve özgürlüklerden vazgeçilmiştir. Toprak, eğitim ve vergi reformlarına öncelik vereceğini söyleyen Hükümet, parlamento içi politikaların ve hesaplaşmaların engeline takılan bu reformlarını gerçekleştirme fırsatı bulamamıştır. Beyin takımını oluşturan 11 bakanıyla birlikte Başbakan Nihat Erim istifa etmiştir⁹⁴¹. İstifa eden bakanlardan birisi de Sağlık Bakanı Türkan Akyol'dur. Öte yandan mevcut partilerle reform programını yürütme gayreti, Hükümet'in sonunu hazırlamıştır.

2.10.5. Türkiye'nin İlk Kadın Meclis Başkanvekili: Hayriye Ayşe Nermin Neftçi

Nermin Neftçi, II. (XIII.) ve III. (XIV.) dönemlerde Millet Meclisi'ne Muş Milletvekili olarak seçilmiştir. 1969'da Muş milletvekili olarak Meclis'e girdiğinde Cumhuriyet tarihinde bir ilk daha yaşanmıştır⁹⁴². Nermin Neftçi, Cumhuriyetçi Güven Partisi'nce 20 Nisan 1973'te Meclis Başkanvekilliği'ne aday gösterilmiştir⁹⁴³. 9 Mayıs

⁹³⁹ Tekeli, Age., s.327.

⁹⁴⁰ Tekeli, Age., s.327.

⁹⁴¹ Yalçın vd., Age., ss.612-615.

⁹⁴² Ergun, Age., s.299.

⁹⁴³ Caporal, Age., s.138.

1973'te yapılan Meclis oturumunda 269 oy olarak tüm partilerin isteği ve oyuyla Meclis Başkanvekilliği'ne seçilmiştir⁹⁴⁴.

Meclis'te ilk kadın Başkanvekili olmanın getirdiği bazı sıkıntılar olmuştur. Başkanlık kürsüsünde simokin yerine ne giyeceği konusu tartışmalara neden olmuştur. 5 Mart 1973 tarihli TBMM İçtüzüğü'nün 57. maddesinde "Başkanlık kürsüsünde Başkan, beyaz kelebek kravat ve siyah yelek üstüne siyah frak giyer" ifadesi yer almıştır⁹⁴⁵. Meclis Başkanvekili'nin kadın olması durumunda ne giyeceğine dair içtüzükte bir ayırım yapılmamıştır⁹⁴⁶. Bu maddenin amir hükmünden dolayı Meclis Başkanvekili Nermin Neftçi, frak giymiştir⁹⁴⁷.

Nermin Neftçi politikaya alt kademelerden başlamıştır. CHP'ye Atatürk ilkelerine ve İnönü'ye olan aşırı sevgi ve bağlılığından dolayı katılmış, İnönü ayrılınca o da CHP'den ayrılmış ve bir süre Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP)'ne üye olmuştur. Ancak 1973 seçimlerinde aday olmamış, politikayı bırakmıştır⁹⁴⁸. Meclis dışından 17 profesörün Bakanlar Kurulu'nda yer aldığı Sadi Irmak Hükümeti (17 Kasım 1974–31 Mart 1975)'nde 4,5 ay süreyle Kültür Bakanlığı yapması, politikayı bıraktığı döneme rastlamıştır⁹⁴⁹. Sadi Irmak Hükümeti, I. Ecevit Hükümeti'nin istifasından sonra ortaya çıkan hükümet bunalımını çözmek için tarafsız bir başbakan tarafından kurulmuştur. Ancak Meclis desteğini alamadığı için 4,5 ay iş başında kalabilmiştir. Politik açıdan etkili olamamıştır. Nermin Neftçi, böyle bir Hükümet'in Kültür Bakanı olarak birkaç basın açıklaması dışında hiçbir faaliyette bulunamamıştır⁹⁵⁰. Nermin Neftçi ve kendisinden önce bakan olan Türkan Akyol, sadece kadınların bakan olabildiklerini ispatlamışlardır. Demokratikleşmede simge rolünü üstlenmişlerdir.

⁹⁴⁴ *Millet Meclisi T.D.*, III/37, TBMM Matbaası, Ankara, 1973, s.201.

⁹⁴⁵ Şeref İba, *Osmanlı'dan Günümüze Meclis İç Tüzük Metinleri*, TBMM Yay., Ankara 2007, s. 120.

⁹⁴⁶ Deniz Güçer, "TBMM Yönetiminde İki Kadın Vekil", *Akşam Gazetesi*, 11 Ağustos 2007, s. 1.

⁹⁴⁷ Habib Güler, Selim Kuvel, "39 Yıl Sonra Meclis'in Zirvesinde İki Kadın", *Zaman Gazetesi*, 11 Ağustos 2007, s.1; 2007'de Meclis Başkanvekili seçilen Güldal Mumcu ve Meral Akşener, Nermin Neftçi'nin açtığı "frak giyme geleneneği"ne rağmen frak giymek istememişlerdir. (Güçer, Aqm., s.1).

⁹⁴⁸ Tekeli, Age., s.328.

⁹⁴⁹ Ergun, Age., s.299.

⁹⁵⁰ Tekeli, Age., s.328.

Tablo 2.22. III. (XIV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
F. Suna TURAL	-
Zekiye GÜLSEN	Milli Eğitim ve Maliye Komisyonları
Naime İkbal TOKGÖZ	Dışişleri Komisyonu
H. Mualla AKARCA	Plan Komisyonu
H. Ayşe Nermin NEFTÇİ	Anayasa Komisyonu

Tablo 2.23. III. (XIV.) Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
F. Suna TURAL	Evli	İstanbul Üni. Edebiyat Fak.	Öğretmen	Fransızca	Edebiyat Öğretmeni
Zekiye GÜLSEN	Evli (4 Çocuk)	Gazi Eğitim Enstitüsü	Öğretmen	Almanca	M.E.B Eğitim Birimi Şube Müdürü
Naime İkbal TOKGÖZ	Evli	Hukuk Fakültesi	Avukat	Fransızca	Ankara İl Genel Meclis Üyeliği
H. Mualla AKARCA	Evli (2 Çocuk)	Ziraat Fak. ve DTCF	Milletvekili Senatör	Almanca İngilizce	Senatör
H. Ayşe Nermin NEFTÇİ	Evli (2 Çocuk)	Hukuk Fakültesi	Milletvekili Meclis Başkanvekili	Fransızca İngilizce	Milletvekili

2.11. IV. (XV.) DÖNEM (1973–1977) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 2.24. IV. (XV.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Feriha Fatma ÖZTÜRK	Ankara	CHP
2	Zekiye GÜLSEN	Çanakkale	AP
3	Ayşe Aliye KÖKSAL	Eskişehir	CHP
4	Nilüfer GÜRSOY	İstanbul	AP
5	Fatma Gülhis MANKUT	İstanbul	AP
6	Şükriye TOK	İstanbul	CHP

2.11.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

IV. (XV.) dönemde 450 milletvekilinin seçildiği Meclis'te kadın milletvekilleri, 6 kişiyle temsil edilmiştir. Yüzde 1.33 oranında kadın milletvekili bu dönemde seçilmiştir. Üç milletvekili AP' den, üç milletvekili CHP'den Meclis'e girmiştir.

2.11.1.1. Feriha Fatma ÖZTÜRK

Feriha Fatma Öztürk, Şakir Bey ile Nefise Hatice Hanım'ın kızı olarak 1928 yılında Ankara'da dünyaya gelmiştir. Lise mezunu olup, özgeçmişinde ev hanımı

olduğunu ve milletvekili seçildiğinde bekâr olduğunu belirtmiştir. 8 yıl Ankara Belediyesi Meclisi Üyeliği, Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanlığı ve Kızılay Yöneticiliği yapmıştır. 1973'te CHP'den Ankara Milletvekili seçilmiştir. Yabancı dil bildiğine dair bilgi bulunmamaktadır⁹⁵¹.

Meclis'te, KİT Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Feriha Fatma Öztürk'ün, değişik konularda, 3 konuşması vardır⁹⁵².

2.11.1.2. Ayşe Aliye KÖKSAL

Ayşe Aliye Köksal, Haşim Bey ve Bahriye Hanım'ın kızı olup Kula'da 1924 yılında doğmuştur. İlköğrenimini Kula'da yaptıktan sonra İzmir Kız Enstitüsü'nü bitirmiştir. 1943 yılında S. Muzaffer Köksal ile evlenmiş olup üç çocuğa sahiptir. Ayşe Aliye Köksal, CHP teşkilatında 20 yıl görev almıştır. Eskişehir'de İl Kadınlar Kolu'nu kurarak başkanlığını yapmış, İl Yönetim Kurulu'nda çalışmıştır. 1965 seçimlerinde 4'üncü, 1969 seçimlerinde 3'üncü sıradan aday olmuştur. Çocuk Esirgeme Kurumu, Kimsesiz Çocuklar Bakım Yurdu, Yetiştirme Yurdu, Hava Güçlendirme Vakfı, Trafik Kazalarını Önleme ve Kızılay Cemiyetleri'nde yönetim kurullarında başkan veya faal üye olarak çalışmıştır. Ev hanımı olup çok az İngilizce bildiğini özgeçmişinde belirtmiştir⁹⁵³.

Meclis'te, Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Köksal'ın, 7 kanun teklifi ve 1 konuşması vardır. Milletvekilliği sonrası, 5 Kasım 1987'de hayata gözlerini yummuştur⁹⁵⁴.

2.11.1.3. Fatma Gülhis MANKUT

Gülhis Mankut, 1928 yılında Hüsnü Bey ile Makbule Hanım'ın kızları olarak İstanbul'da doğmuştur. 1948 yılında İstanbul Kız Lisesi'nden mezun olmuştur. 1958 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olarak avukatlık stajına başlamıştır. Hem avukatlık yapmış hem de ortaokullarda Türkçe, Tarih ve Coğrafya Öğretmenliği yapmıştır. İstanbul Edebiyat Fakültesi'nin Fransız Filolojisi Bölümü'ne kaydolmuş fakat bu bölümü bitirememiştir. Adalet Partisi'nin kuruluşunda Eminönü

⁹⁵¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 4, Sicil:982.

⁹⁵² Gökçimen vd., Age., ss. 322–323.

⁹⁵³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, Dönem 4, Sicil:1043.

⁹⁵⁴ Gökçimen vd., Age., ss. 259–260.

İlçe Kuruluşu, İlçe Başkanı, İl İdare Kurulu Üyeliği, İstanbul Kadın Kolu Başkanlığı, beş yıl İstanbul İl Genel Meclisi'nde Bütçe Sözcülüğü ve Bütçe Komisyon Başkanlığı yapmıştır. 14 Ekim 1973 seçiminde önce Adalet Partisi İstanbul İl Kadın Kolu Başkanlığı, aynı zamanda avukatlık yapmıştır. Evli ve bir çocuğa sahip olup, orta derecede Fransızca bilmektedir⁹⁵⁵.

Meclis'te, KİT Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Mankut'un 7 kanun teklifi ve değişik konularda 12 konuşması vardır. Milletvekilliği sonrası, 4 Nisan 2003'te hayatını kaybetmiştir⁹⁵⁶.

2.11.1.4. Şükriye TOK

Şükriye Tok, Cemal Bey ve Şayeste Hanım'ın kızı olarak 1927 yılında İstanbul'da doğmuştur. İzmir Kız Lisesi mezunu olup, özel okullarda öğretmenlik yapmıştır. Özgeçmişinde milletvekili seçildiğinde ev hanımı ve bekâr olduğunu belirtmiştir. Yabancı dil bildiğine dair bilgi yoktur⁹⁵⁷.

Meclis'te, Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Şükriye Tok'un 6 kanun teklifi ve değişik konularda 17 konuşması vardır. Milletvekilliği sonrası, 3 Ekim 2000'de vefat etmiştir⁹⁵⁸.

2.11.2. IV. (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

2.11.2.1. IV. (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

IV. (XV). Dönem'de seçilen milletvekillerinden Feriha Fatma Öztürk liseyi, Ayşe Aliye Köksal Kız Enstitüsü'nü, Fatma Gülhis Mankut İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni, Şükriye Tok liseyi ve Nilüfer Gürsoy Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ni, Zekiye Gülsen Gazi Eğitim Enstitüsü'nü (Münih Üniversitesi'nde ihtisas) bitirmişlerdir⁹⁵⁹.

IV. (XV). Dönem'de seçilen kadın milletvekillerinin üçü üniversite, biri enstitü, ikisi lise mezunudur. Üniversite mezunlarının biri hukuk, biri klasik filoloji, diğeri de pedagoji eğitimi almıştır.

⁹⁵⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği, Dönem 4, Sicil:1073.

⁹⁵⁶ Gökçimen vd., Age., ss. 269–270.

⁹⁵⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği, Dönem 4, Sicil:1082.

⁹⁵⁸ Gökçimen vd., Age., ss. 382–383.

⁹⁵⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği, Dönem 4, Sicil: 982, 1043, 1073, 1082.

2.11.2.2. IV. (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

IV. (XV). Dönem’de seçilen milletvekillerinden Feriha Fatma Öztürk ev hanımı, Ayşe Aliye Köksal ev hanımı, Fatma Gülhis Mankut avukat, Şükriye Tok ev hanımı, Zekiye Gülsen öğretmen, okul müdürü ve MEB’de Şube Müdürü, Nilüfer Gürsoy akademisyen (üniversitede edebiyat doktoru) olarak görev yapmışlardır⁹⁶⁰.

Bu dönemde seçilen 6 kadın milletvekilinden üçü ev hanımı, biri öğretmen, biri avukat ve diğeri de akademisyendir. Milletvekillerinin meslekleri çeşitli olup ev hanımları ağırlık kazanmıştır. Ancak ev hanımlarından Feriha Fatma Öztürk, Şükriye Tok ve Aliye Köksal çeşitli yardım kuruluşları, dernekler ve partilerin alt kademelerinde faal olarak çalışmışlardır.

2.11.2.3. IV. (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

IV. (XV). Dönem milletvekillerinden Feriha Fatma Öztürk ve Şükriye Tok’un yabancı dil bildiklerine dair özgeçmişlerinde bilgi bulunamamıştır. Fatma Gülhis Mankut Fransızca, Ayşe Aliye Köksal İngilizce, Zekiye Gülsen Almanca, Nilüfer Gürsoy Fransızca, İngilizce, Latince ve Eski Yunanca dillerini bilmektedirler⁹⁶¹.

2.11.2.4. IV. (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis’teki Çalışmaları

IV. (XV). Dönem’in kadın milletvekilleri görev aldıkları komisyonlar vasıtasıyla Meclis çalışmalarına katkıda bulunmuşlardır.

Feriha Fatma Öztürk ve Fatma Gülhis Mankut Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu’nda, Ayşe Aliye Köksal ve Şükriye Tok Tarım Orman ve Köy İşleri Komisyonu’nda, Zekiye Gülsen ve Nilüfer Gürsoy Milli Eğitim Komisyonu’nda görev almışlardır⁹⁶². Ayşe Aliye Köksal; Bütçe Karma Komisyonu Üyeliği’ne seçildiğinden dolayı Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu’ndan istifa etmiştir. Feriha Fatma Öztürk; bakanlıkların bütçe kanunları nedeniyle konuşmuştur. Şükriye Tok; İstanbul Kapalı Çarşısı’nın onarımı ve 1975 yılı bütçesi nedeniyle konuşmuştur⁹⁶³.

⁹⁶⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği, Dönem 4, Sicil: 982, 1043, 1073, 1082.

⁹⁶¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği, Dönem 4, Sicil: 982, 1043, 1073, 1082.

⁹⁶² *Millet Meclisi T.D.*, IV/1, TBMM Matbaası, Ankara, 1971, ss.105-108.

⁹⁶³ *Millet Meclisi T.D.*, IV/1, (14.2.1974), s.608; IV/15, (20.2.1974), s.681; IV/18, (29.3.1976), s.264; IV/9, (20.2.1975), s.312.

Nilüfer Gürsoy; bakanlık bütçeleri, bazı suç ve cezaların affı konularında konuşmuştur. Zekiye Gülsen; bakanlık bütçeleri, korunmaya muhtaç çocuklar, Çanakkale Depremi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kitaplığı ve 1974 mali yılı bütçeleri nedeniyle konuşmuştur. Fatma Gülhis Mankut; bakanlık bütçeleri, Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kanunu, İş Kanunu, Hâkimler Kanunu, Paris'te düşen THY uçağı ve bazı suç ve cezaların affı konularında konuşmuştur⁹⁶⁴.

2.11.2.5. 1973 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1973 seçimlerinde barajsız “d'Hondt Sistemi”⁹⁶⁵ uygulanmıştır⁹⁶⁶. Bu seçimlerde katılım %5 artmış, CHP birinci parti olarak çıkmıştır. CHP yüzde 33,3 oy oranıyla 185 milletvekili, Adalet Partisi yüzde 29,8 oy oranıyla 149 milletvekili, Milli Selamet Partisi yüzde 11,8 oy oranıyla 48 milletvekili, Demokrat Parti yüzde 11.89 oy oranıyla 45 milletvekili, Milliyetçi Hareket Partisi 3 milletvekili, Cumhuriyetçi Güven Partisi 13 milletvekili çıkarmıştır⁹⁶⁷. Meclis'te kadınlar ise 6 milletvekili ile yüzde 1.33 oy oranına sahip olmuşlardır. Kadınların bu seçimde de seçilme oranları oldukça düşüktür.

Tablo 2.25. IV. (XV). Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
Feriha Fatma ÖZTÜRK	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu
Zekiye GÜLSEN	Milli Eğitim Komisyonu
Ayşe Aliye KÖKSAL	Tarım Orman ve Köy İşleri Komisyonu
Nilüfer GÜRSOY	Milli Eğitim Komisyonu
Fatma Gülhis MANKUT	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu
Şükriye TOK	Tarım Orman ve Köy İşleri Komisyonu

⁹⁶⁴ Millet Meclisi T.D., IV/24, (21.2.1977), s.657; IV/3, B:49, s.435; IV/24, (17.2.1977), s.204; IV/23, (18.1.1977), s.124; IV/11, (1.4.1975), s.253; IV/12, (22.5.1975), s.287; IV/1, (26.2.1974), s.725; IV/25, (24.2.1977), s.179; IV/18, (13.4.1976), s.587; IV/12, (5.6.1975), s.508; IV/13, (27.6.1975), s.309; IV/8, (11.2.1975), s.526; IV/8, (21.1.1975), s.87; IV/3, B:110, s.220; IV/3, B:108, s.18.

⁹⁶⁵ d'Hondt Sistemi, Belçikalı bilim adamı Victor d'Hondt tarafından geliştirilen ve ülkemizdeki seçimlerde milletvekili sayısını hesaplamak için kullandığımız methodtur. d'Hondt yönteminde partilerin aldıkları oylar sırasıyla 1,2,3,4.....'e bölünür ve bir seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar bu işleme devam edilir. Bölme işlemi sonunda ortaya çıkan oy itibarıyla, o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekilleri partiler arasında büyükten küçüğe doğru, alınan oy oranında paylaşılır. Ancak bireysel tercihlerin yansıtılması açısından d'Hondt sistemi olumlu sonuçlar vermemiştir. Türkiye uygulamasında da görüleceği gibi bu sistem küçük partilerin aleyhine, büyük partilerin lehine işlemekte, oy oranları ile meclisteki sandalye oranları arasında önemli farklılıklara, yol açmaktadır. d'Hondt Sistemi ülkemizde de %10 genel barajlı (tek barajlı) olarak halen uygulanmaktadır. (Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002, Age., s. 4).

⁹⁶⁶ Özkan, Age., s.1; Kaleli, Age., s. 124.

⁹⁶⁷ Yalçın vd., Age., s.618.

Tablo 2.26. IV. (XV). Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Feriha Fatma ÖZTÜRK	Bekâr	Lise	Ev Hanımı	-	Ev Hanımı- Ankara Belediye Meclis Üyesi
Zekiye GÜLSEN	Evli (4 Çocuk)	Gazi Eğitim Enstitüsü	Öğretmen	Almanca	M.E.B Eğitim Birimi Şube Müdürü- Milletvekili
Ayşe Aliye KÖKSAL	Evli (3 Çocuk)	Kız Enstitüsü	Ev Hanımı	İngilizce	Ev Hanımı
Nilüfer GÜRSOY	Evli (3 Çocuk)	Ankara Üni. DTCF Klasik Filoloji	Akademisyen	Fransızca İngilizce Latince Eski Yunanca	Ankara Üni. DTCF Akademisyen Milletvekili
Fatma Gülhis MANKUT	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Avukat	Fransızca	Avukat- İstanbul AP Kadın Kolu Başkanı
Şükriye TOK	Bekâr	Lise	Ev Hanımı	-	Ev Hanımı

2.12. V. (XVI.) DÖNEM (1977–1980) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 2.27. V. (XVI.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Makbule Çağlayan EGE	İstanbul	CHP
2	Nilüfer GÜRSOY	İstanbul	AP
3	Sevil KORUM	İstanbul	CHP
4	Aysel UĞURAL	İzmir	AP

2.12.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

V. (XVI). Dönemde 450 milletvekilinin yer aldığı Meclis'te, 4 kadın milletvekili yüzde 0.88 oranıyla temsil edilmiştir. Bu milletvekillerinden ikisi CHP'den, ikisi AP'den seçilmiştir.

2.12.1.1. Makbule Çağlayan EGE

Yusuf Celalettin Yar ile Tevhide Yar'ın kızıdır. 1931 yılında Ordu ilinin Mesudiye ilçesinde doğmuştur. İlkokulu İstanbul, Çorum, Aydın illerinde, ortaokulu Aydın'da, liseyi İstanbul Çamlıca Kız Lisesi'nde bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmeden bırakmıştır. İstanbul Üniversitesi öğrenci derneklerinde görev yapmıştır. CHP İstanbul İl Örgütü ve CHP Aydın İl Örgütü'nde politikaya başlamıştır. İstanbul CHP Gençlik Kolları, Çatalca Kadın Kolu Başkanlığı, Çatalca İlçe

Yönetim Kurulu Üyeliği, Çatalca Belediye Meclisi CHP Grup Başkanlığı, 1963–1968 tarihleri arasında İstanbul İli Çocukları Koruma Birliği Encümen Üyeliği ve 1997 yılına kadar Meclis Üyeliği, 1968–1977 yılları arasında Çatalca İlçesi Belediye Başkanlığı yapmıştır. 1971–1977 yılları arasında Çatalca İlçe Belediye Köyler Soğuk Hava Birliği Başkanlığı yapmıştır. Çatalca’da çeşitli derneklerde başkanlık, Çatalca Süt Üretim ve Pazarlama Kooperatifi Başkanlığı yapmıştır. 5 Haziran 1977’de CHP’den İstanbul Milletvekilliğine seçilmiştir. Evli ve iki çocuk annesi olup Almanca bilmektedir⁹⁶⁸.

Meclis’te, KİT Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Ege’nin 3 kanun teklifi ve değişik konularda 36 konuşması vardır. Milletvekilliği sonrası, 26 Ağustos 2002’de vefat etmiştir⁹⁶⁹.

2.12.1.2. Sevil KORUM

1939 yılında İzmir’de doğmuştur. Hüseyin Avni Bey ile Nazmiye Hanım’ın kızıdır. Babası, Milli Eğitim Bakanlığı Başmüfettişliği görevinde bulunmuş ve bu görevden emekli olmuştur. Sevil Korum, 1961’de Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümü’nü bitirmiştir. 1961–1963 yıllarında Maliye Bakanlığı’nda çalışmıştır. Milletvekili seçilene kadar 1963 yılında başladığı DPT İktisadi Planlama Dairesi’nde Yıllık Program ve Finansman ve Uzun Vadeli Planlar Şubeleri’nde Uzman Yardımcısı ve Uzmanlık görevlerini sürdürmüştür. 1962 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyelerinden Uğur Korum ile evlenmiştir. İki çocuk annesidir. 1963–1965 yıllarında ABD Michigan Üniversitesi’ne devam etmiştir. SBF’de İktisat Doktorası’nı “Finansman Planlaması ve Türk Ekonomisi İçin Bir Deneme” adlı tezle tamamlamıştır. 1973 yılında Türkiye için bir ekonomik model geliştirme amacıyla Michigan Üniversitesi’nde çalışmıştır. Ekonomi konularında çeşitli dergilerde makaleleri yayınlanmıştır. 1977 seçimlerinde CHP İstanbul milletvekili seçilmiştir⁹⁷⁰.

Meclis’te, KİT Komisyonu ile Parlamentolararası Komisyon Üyeliği yapmıştır. Korum’un 1 kanun teklifi ve değişik konularda 5 konuşması vardır⁹⁷¹.

⁹⁶⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, İstanbul Mv., Sicil:1321.

⁹⁶⁹ Gökçimen vd., Age., ss. 153–154.

⁹⁷⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, İstanbul Mv., Sicil:1331.

⁹⁷¹ Gökçimen vd., Age., ss. 259–260.

2.12.1.3. Aysel UĞURAL

1935 yılında Manisa Alaşehir’de doğmuştur. Hüsnü ve Fatma Özeren’in kızıdır. Manisa Kız Enstitüsü’nde öğrenim görmüş, 1952 yılında evlenmiştir. Milletvekili seçildiğinde Restoran İşletmeciliği yaptığını, dul ve üç çocuk annesi olduğunu, İngilizce bildiğini özgeçmiş kayıtlarında belirtmiştir. Milletvekili seçilene kadar Adalet Partisi İzmir Kadın Kolları Başkanlığı’nda bulunmuştur⁹⁷².

Meclis’te, İçişleri Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Aysel Uğural’ın, değişik konularda 2 konuşması vardır⁹⁷³.

2.12.2. V. (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

2.12.2.1. V. (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

V. (XVI). Dönem kadın milletvekillerinden Çağlayan Ege Çamlıca Kız Lise’si, Sevil Korum Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Aysel Uğural Kız Enstitüsü, Nilüfer Gürsoy Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi mezunudur⁹⁷⁴.

Bu dönem seçilen milletvekillerinin ikisi üniversite, biri enstitü, bir kişi de lise mezunudur.

2.12.2.2. V. (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

Dört kadın milletvekilinden Nilüfer Gürsoy; üniversitede akademisyen, Çağlayan Ege; Belediye Başkanı, Sevil Korum; Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanı, Aysel Uğural; restoran işletmecisi olarak çalışmışlardır⁹⁷⁵.

Bu dönem seçilen dört milletvekili çeşitli mesleklerle uğraşmışlardır. Bir kişi yerel yönetimlerden milletvekilliğine seçilirken, diğerleri parti alt birimlerinden milletvekilliğine kadar gelebilmişlerdir.

⁹⁷² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, İzmir Mv., Sicil:1343.

⁹⁷³ Gökçimen vd., Age., ss. 408–409.

⁹⁷⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, İstanbul Mv., Sicil:1321, 1331, 1343.

⁹⁷⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, İstanbul Mv., Sicil:1321, 1331, 1343.

2.12.2.3. V. (XVI.) Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

Nilüfer Gürsoy Fransızca, İngilizce, Latince ve Eski Yunanca olmak üzere dört dil, Çağlayan Ege Almanca, Sevil Korum İngilizce, Aysel Uğural İngilizce dillerini bilmektedir⁹⁷⁶.

V. (XVI). Dönem milletvekillerinin hepsi en az bir yabancı dil bilmektedir. Bir kişi dört yabancı dil, diğer üç kişi de bir yabancı dil bilmektedir. Üç kişinin ortak yabancı dili İngilizce'dir.

2.12.2.4. V. (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

Aysel Uğural, bakanlık bütçeleri nedeniyle konuşmuştur. Sevil Korum, 1980 yılı bakanlık bütçeleri ve Devlet Planlama Teşkilatı nedeniyle konuşmuştur. Nilüfer Gürsoy, 1979 yılı Yerel Yönetim Bakanlığı bütçesi nedeniyle konuşmuştur.

Çağlayan Ege, 1980 yılı bakanlık bütçeleri, dış politikada milli menfaatlerimiz, 1979 yılı bakanlık bütçeleri, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, bir vatandaşın ölüm cezasının yerine getirilmesi, Belediye Gelirleri Kanunu, 657 Sayılı Kanun, Türkiye Cumhuriyet Ziraat Bankası Kanunu, bir kız öğrenci yurdundaki olaylar, Gökçeada ve Bozcaada ilçelerinin sorunları, devletçe işletilecek madenler, kaçakçılık nedeniyle cezaya çarptırılan bir vatandaşın affı, sağlık personelinin tam süre çalışma esasları konularında konuşmuştur⁹⁷⁷.

V. (XVI). Dönem milletvekilleri çeşitli komisyonlarda görev alarak Meclis çalışmalarına katılmışlardır. Makbule Çağlayan Ege; Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu'nda, Nilüfer Gürsoy; Kitaplık Karma Komisyonu'nda, Sevil Korum; Plan Komisyonu'nda, Aysel Uğural; İçişleri Komisyonu'nda görev almışlardır⁹⁷⁸.

Sevil Korum ve Çağlayan Ege, kadın sorunlarıyla ilgili çalışmalarda bulunmuşlardır. 24 Şubat 1979 tarihinde CHP Adıyaman Milletvekili Kemal Tabak dört arkadaşıyla birlikte, TBMM Başkanlığı'na kürtaajın serbest bırakılmasıyla ilgili bir kanun teklifi vermişlerdir. Sevil Korum ve Çağlayan Ege, CHP İstanbul Senatörü

⁹⁷⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kağıdı Örneği, İstanbul Mv., Sicil:1321, 1331, 1343.

⁹⁷⁷ *Millet Meclisi T.D.*, V/14, (20.2.1980), s.377; V/14, (18.2.1980), s.235; V/13, (29.1.1980), s.888; V/11, (26.2.1979), s.421; V/14, (19.2.1980), s.339; V/16, (3.9.1980), s.834; V/11, (26.2.1979), s.397; V/7, (27.11.1978), s.553; V/12, (7.6.1979), s.617; V/9, (11.2.1979), s.526; V/9, (12.2.1979), s.595; V/2, (26.1.1978), s.455; V/1, (21.12.1977), s.542; V/6, (22.9.1978), s.311.

⁹⁷⁸ *Millet Meclisi T.D.*, V/1, TBMM Matbaası, Ankara, 1978, ss.471-476.

Solmaz Belül ve Kontenjan Senatörü Nermin Abadan Unat ile birlikte ortak bir basın toplantısı düzenleyerek “Türkiye’de yılda 500 bin kadının yasadışı yollarla çocuğunu düşürdüğünü ve bunlardan 25 bininin ölümle sonuçlandığını, bu yüzden kürtajın ülkemizde de serbest bırakılmasını” söylemişlerdir⁹⁷⁹. Kadınların, kadın sorunlarının çözümüyle ilgili çok az çalıştıkları bir Meclis’te Sevil Korum ve Çağlayan Ege’nin bu çalışması kadın sorunlarına değinilmesi açısından önemlidir.

2.12.2.5. 1977 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1977 seçimlerine de bağımsız d’Hondt sistemiyle gidilmiş, sekiz parti katılmıştır⁹⁸⁰. Katılım oranı önceki seçimden daha yüksek olmuştur. 5 Haziran 1977 seçimlerinde CHP yüzde 41,4 oy oranıyla⁹⁸¹ 213 milletvekili çıkarmış ve birinci parti olmuştur⁹⁸². AP yüzde 36,9 oy oranıyla⁹⁸³ 189 milletvekili çıkarmıştır⁹⁸⁴. MSP 24. MHP 16, CGP 3, DP 1 ve bağımsızlar da 4 milletvekili kazanmışlardır⁹⁸⁵. Bu seçimlerde MHP yüzde 100’e yakın oy artışı sağlarken, sağdaki küçük partiler neredeyse fiilen silinmişlerdir⁹⁸⁶. 1977 seçimlerinde 450 milletvekilinden sadece 4’ünün kadın olması ve yüzde 0.88 oy oranıyla kadınların Meclis’e katılmaları, yeterli bir oran değildir.

1970’den sonra gelişen terör ortamında, kadınlara daha çok seçmen olarak yer verilmiştir. Kadın aynı zamanda anne olduğu için çocuklarının terörden zarar görmemesi onun vereceği oylarla mümkündür, imajı uyandırılmıştır. 1960–1970 döneminde milli birlik ve beraberlik söylemleri birinci planda olduğu için kadının seçilmesi sorunu ikinci plana itilmiştir. Ayrıca politik kutuplaşmaların yaşandığı bir ülkede kadınların siyasetteki yerini tartışmak lüks olmuştur⁹⁸⁷.

Çok partili döneme geçişten 1980’e kadar genel olarak kadının siyasetteki yerini ele aldığımızda; tek partili dönemde kadınların daha fazla oranda seçildiği, bu oranın çok partili dönemde düştüğü görülmüştür. Bu düşüşün ana nedeni rejim değişikliği nedeniyle kadınların rekabet ortamına ayak uyduramamaları ve kadının demokratikleşmeyi simgeleme rolünün azalması, olarak değerlendirilebilir.

⁹⁷⁹ Caporal, Age., s.153.

⁹⁸⁰ Özkan, Age., s.1; *Cumhuriyet’ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002*, Age., s. 4.

⁹⁸¹ Yalçın vd., Age., s.624.

⁹⁸² Özkan, Age., s.1; *Cumhuriyet’ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002*, Age., s. 23.

⁹⁸³ Yalçın vd., Age., s.624.

⁹⁸⁴ Özkan, Age., s.1; *Cumhuriyet’ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002*, Age., s. 23.

⁹⁸⁵ Özkan, Age., s.1; *Cumhuriyet’ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002*, Age., s. 23.

⁹⁸⁶ Yalçın vd., Age., s.624.

⁹⁸⁷ Yaraman, Age., s.109.

1961–1977 döneminde kadın adaylar bakımından AP ile CHP hemen hemen aynı sayıya sahiptir. Kadın adayların sayısı partilere dağılımına bakıldığında azdır. Kadınların parlamentoya az seçilmesinin birinci nedeni budur. İkinci neden ise büyük partilerin kadın adaylara listelerinde az yer vermeleri, küçük partilerin daha çok kadın adaya yer vermeleridir. Bu durum kadın adayların seçilme ihtimalini azaltmıştır⁹⁸⁸.

Partiler zayıf oldukları dönemlerde kadınlara daha fazla adaylık şansı vermişlerdir. YTP’de 1969 seçimlerinde, CGP’de 1977 seçimlerinde kadın adayların sayısı yüksektir. Ancak bu seçim dönemleri bu iki partinin de en başarısız olduğu dönemlerdir. YTP 6, CGP 3 milletvekili çıkarabilmiştir. Kadın adaylar, bu partilerde simgesel görevlerinden dolayı aday gösterilmişlerdir. Özellikle CGP, 1977 seçimlerinde “Atatürkçü” ideolojinin tek temsilcisinin kendileri olduğunu iddia etmiştir. Seçim sistemimize göre bir partinin seçime katılabilmesi için en az 15 ilde seçime girmesi ve seçime girdiği bu illerde, seçilecek temsilci sayısı kadar aday göstermesi gerekmektedir. Küçük partilerin üyelik tabanları dardır. Listelerini tamamlamak için zor aday bulabildiklerinden dolayı, kadınları daha fazla aday gösterdikleri değerlendirilmesi yapılabilir⁹⁸⁹.

Kadınlara seçilme hakkının verilmesinden sonra 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi’nin yapıldığı tarihe kadar çok az milletvekili Meclis’te görev aldığı gibi bakan olabilen sadece iki kadın vardır. İki kadının bakanlığa⁹⁹⁰ gelişinin ortak yanı olağan şartlarda değil olağanüstü hükümetler döneminde bakan olmalarıdır.

Karar meclislerinde kadınlara çok az yer verilmiş, “reformculuğu simgelesin” diye kadınlar, belirli yerlerde aday gösterilmiştir⁹⁹¹.

Meclis’e zor girebilen kadın parlamenterlerin büyük çoğunluğu üniversite mezunu ve meslek sahibi olup bir ya da daha fazla yabancı dil bilmektedir. Erkek parlamenterlerin %62’si, kadınların ise %68’i üniversite mezunudur. Kadınlar, ülkemizde en az eğitim alan kesimi oluşturmaktadır. Bu durumda iyi eğitim alan erkekleri “seçkin” kesim kabul edersek kadın parlamenterlerin “seçkinin de seçkini” oldukları değerlendirilebilir⁹⁹².

⁹⁸⁸ Abadan-Unat, Age., s. 383.

⁹⁸⁹ Abadan-Unat, Age., s. 385, 386.

⁹⁹⁰ Türkan Akyol, Nermin Neftçi’den yukarıda ayrıntılı olarak bahsedilmiştir.

⁹⁹¹ Tekeli, Age., s.327.

⁹⁹² Abadan-Unat, Age., ss.387-388.

Tablo 2.28. V. (XVI). Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
Makbule Çağlayan EGE	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu
Nilüfer GÜRSOY	Kitaplık Karma Komisyonu
Sevim KORUM	Plan Komisyonu
Aysel UĞURAL	İçişleri Komisyonu

Tablo 2.29. V. (XVI). Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Makbule Çağlayan EGE	Evli (2 Çocuk)	Lise, İstanbul Hukuk terk.	Belediye Başkanı	Almanca	Belediye Başkanı, Köyler Birliği Başkanı
Nilüfer GÜRSOY	Evli (3 Çocuk)	Ankara Üniversitesi DTCF	Akademisyen	Fransızca İngilizce Latince Eski Yunanca	Milletvekili
Sevim KORUM	Evli (2 Çocuk)	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi	DPT Uzmanı	İngilizce	DPT Uzmanı
Aysel UĞURAL	Dul (3 Çocuk)	Enstitü	Restoran İşletmecisi	İngilizce	Restoran İşletmecisi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

12 EYLÜL 1980 ASKERİ DARBESİ'NDEN GÜNÜMÜZE KADAR SEÇİLEN KADIN PARLAMENTERLER

3.1. 12 EYLÜL 1980'DE TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ'NİN YÖNETİME EL KOYMASI

12 Eylül Askeri Darbesi bazı sosyal, siyasal ve ekonomik gelişmelerin sonucunda meydana gelmiştir. Sol yükselmiş, sağ bölünmüş CHP ve AP bir türlü iş birliği yapıp, ortak bir nokta bulamamış, Askeri müdahale etme noktasına getiren öncelikli sebepler olmuştur.

1974'te kurulan ortanın solu ve halkçı olan CHP ile dini söylemlere ağırlık veren MSP koalisyonu birçok çalkantıya sebep olmuştur. Ancak Kıbrıs Barış Harekâtı, bitmek üzere olan koalisyonun devamını sağlamıştır. Adanın kuzeyinin kontrol altına alınması Bülent Ecevit'e prestij kazandırmış ve tek başına iktidar olmak için istifa etmiştir. Ancak hükümeti kuramayınca, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk Sadi Irmak'ı hükümeti kurmakla görevlendirmiş, 1975'e kadar Sadi Irmak Başbakan olarak kalmıştır. Parlamento desteğinden yoksun olan bu hükümetin yerine Necmettin Erbakan, Süleyman Demirel ve Alparslan Türkeş'in liderliğinde Milliyetçi Cephe Hükümeti kurulmuş öğrenci olayları, sağ-sol çatışmaları artmıştır⁹⁹³.

1978'e girerken anarşi ilk ve ortaöğretim kurumlarına yayılmış, üniversiteler siyasetin içine girmiştir. Eğitim enstitüleri kapatılmış, okulların müdürleri başka yerlere tayin edilmiştir. Öğretmenler derneklere girerek siyasi faaliyetlerin içine çekilmiştir⁹⁹⁴.

Devlet kademelerindeki mesleklerde ayırım yaşanmaya başlamıştır. Polis teşkilatında Polis Derneği'nin yanında Polis Birliği kurulmuş, bu iki dernek seksenli yıllarda sağ-sol çatışmalarında taraf olmuş, mülki amirler partizanca baskılarla atanmıştır. Ekonomik sıkıntılar artmış, şiddet olayları çoğalmış, işsizlik artmış, iş çevreleri bile kimin olduğu önemli değil yeter ki tek parti hükümeti kurulsun aşamasına gelmiştir. Tarihe Kanlı 1 Mayıs Olayları olarak geçen Disk'in Taksim'de organize ettiği 1 Mayıs toplantısına silahlı kişilerin müdahale etmesi sonucu 34 kişi hayatını kaybetmiştir. Meclis'teki siyaset hesapları yüzünden partiler kuramadıkları hükümete

⁹⁹³ Murat Toklucu, "Metris'in İçinde Durmak", *Chronicle Hayatın Seyir Defteri Dergisi*, Sayı:12, 2009, s. 38.

⁹⁹⁴ *12 Eylül Öncesi ve Sonrası*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1981, s, 41, 42.

destek de verememişlerdir. Başbakan Ecevit, düzeni sağlamak için özel kuvvetleri devreye sokmuştur. Üniversite öğretim üyeleri ve gazeteciler terörün hedefi haline gelmiş, ılımlı siyasi fikirlere sahip gazeteci Abdi İpekçi öldürülmüştür. Malatya, Sivas ve Bingöl'de 1978 yılında mezhep ayırımı kaynaklı çatışmalar yaşanmış, muhalefet sıkıyönetim ilanında ısrarcı davranmış, Maraş'ta başlayan olayları zırhlı birlikler bastırabilmiş, 1978'de 13 ilde sıkıyönetim ilan edilmiştir. Ekonomiyi düzeltmek için hükümet Uluslararası Para Fonu'na başvurmuştur. Herkesi memnun etmeye çalışan ama edemeyen hükümet istifa etmiş, Süleyman Demirel ara seçimle yeniden Başbakan olmuştur⁹⁹⁵. Sağ-sol çatışması devam etmiş, eski Başbakan Nihat Erim, Disk Başkanı Kemal Türker öldürülmüş, ülkenin hemen hemen her yerinde devletin güvenlik güçlerinin giremediği kurtarılmış bölgeler oluşturulmuştur. Böylece kitle katliamlarından sonra büyük adlara karşı eylemler başlamıştır⁹⁹⁶. Siyasal istikrarsızlık ekonomiyi çökertmiş, ülke yoksulluk ve kuyruklara teslim olmuştur. Petrol krizi yaşanmaya başlamış, işçi dövizleri kesilmiş, üretim düşmüş, enflasyon ve işsizlik artmıştır⁹⁹⁷. Sıkıyönetim devriyelerinin polise teslim ettiği sanıkları, polis serbest bırakmış, polisin yakalayıp teslim ettiği bazı sanıkları da Askeri Savcı veya Askeri Mahkemeler salıvermiştir. Polis-hâkim çekişmesi bir süre devam etmiştir⁹⁹⁸.

Ülkede bunlar yaşanırken Avrupa yabancı işçileri göndermeye başlamış, zaten zor durumda olan Türk ekonomisi iyice kötüleşmiştir. Kıbrıs Harekâtı'ndan sonra Amerikan Ambargosu uygulanmış, dış ekonomik ilişkiler kötüleşmiş böylece dışardan yardım ve kredi alma olanakları tükenmiştir⁹⁹⁹.

Siyasi hesaplar ve beklentiler yüzünden ülkenin darbeye teslim olmasının önüne geçilememiştir. Ekonomide son çare olarak uygulanan 24 Ocak İstikrar Tedbirleri'ne muhalefet tepki göstermiş ve darbeye giden süreç hızlanmıştır¹⁰⁰⁰. 12 Eylül 1980'de Ordu yeniden yönetime el koyduğunu açıklamıştır. 28 Ekim 1980'de Geçici Anayasa

⁹⁹⁵ Durmuş Yalçın vd., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2002, ss.623-625, 626.

⁹⁹⁶ Cüneyt Arcayürek, *Demokrasi Dur 12 Eylül 1980*, Bilgi Yay., Ankara 1986, s. 121, 122.

⁹⁹⁷ Davut Dursun, "Çeyrek Asır Sonra 12 Eylül Darbesine Bakmak", *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Eylül 2005, s. 1.

⁹⁹⁸ Nevzat Bölüğü, *Sokaktaki Asker Bir Sıkıyönetim Komutanının 12 Eylül Öncesi Anıları*, Milliyet Yay., Ankara 1989, s. 199, 200.

⁹⁹⁹ Yalçın vd., *Age.*, s.626.

¹⁰⁰⁰ Dursun, *Agm.*, s. 1.

ilan edilmiştir. TBMM'nin yetkilerini MGK kullanacak, MGK kararlarının Anayasa'ya aykırılığı öne sürülemeyecektir¹⁰⁰¹.

12 Eylül'den sonra 937 film yasaklanmış, 23.677 dernek kapatılmış, gazetelere 300 gün yayın yasağı getirilmiştir¹⁰⁰². Senato işlevsiz bulunarak kaldırılmış, bağımsız üniversite tehlikeli bulunarak YÖK denetimine alınmıştır¹⁰⁰³.

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden sonra Devlet Başkanı, Genelkurmay ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Kenan Evren olmuştur¹⁰⁰⁴. Devlet Başkanı Kenan Evren, 29 Ekim 1981'de Kurucu Meclis'in kurulup çalışmalarına başlayacağını ilan etmiştir. Askeri rejim terörizmi bastırmakla birlikte Türkiye'nin siyasal yapısını yeniden biçimlendirmiştir¹⁰⁰⁵.

12 Eylül Darbesi'nde sağ ve sol örgütler ile sendikalar ağır bedeller ödeyen diğer oluşumlardır¹⁰⁰⁶. Siyasal katılım ve toplumsal örgütlenmenin önü tamamen kapatılmıştır¹⁰⁰⁷.

Komünizm propagandası yapıldığı iddia edilen Halkevleri hakkında soruşturma açılmış, 1 Mayıs ve 27 Mayıs resmi bayram olmaktan çıkarılarak, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı olarak kabul edilmiştir. Güneydoğu problemi ön plana çıkmış, suikastlar, sağ-sol olayları devam etmiş, büyük şehirlere taşradan gelen toplulukların kontrol edilmesiyle asayişin büyük ölçüde sağlanacağı düşüncesiyle işsiz ve evsiz insanlar Büyükşehir Belediyelerinin sınırları dışına çıkarılmışlardır¹⁰⁰⁸.

Kurucu Meclis, partilere kapatılmış, Milli Güvenlik Konseyi ve Danışma Meclisi'nden oluşmuştur¹⁰⁰⁹.

Kenan Evren, Erzurum'da 25 Temmuz 1981'de yaptığı bir konuşmada ilk ve ortaokullar ile liselerde mecburi din dersi konulacağını ifade etmiştir. 1981 Kasım'ında YÖK Yasası çıkarılmıştır. 1982'de yeni Anayasa için referanduma gidilmiştir. Danışma Meclisi'nde "başörtüsü meselesi" ilk defa 28 Aralık 1981'de tartışmaya açılmıştır¹⁰¹⁰.

¹⁰⁰¹ Hasan Cemal, *12 Eylül Günlüğü Tank Sesiyle Uyanmak*, Bilgi Yay., Ankara 1986, s. 121, 122.

¹⁰⁰² "Darbenin Bilançosu", *Cumhuriyet Gazetesi*, 12 Eylül 2000, s. 1.

¹⁰⁰³ Hatem Ete, "27 Mayıs–28 Şubat Parantezinde 12 Eylül", *Star Gazetesi*, 15 Eylül 2009, s. 1.

¹⁰⁰⁴ *12 Eylül Öncesi ve Sonrası*, s. 195.

¹⁰⁰⁵ Erbil Tuşalp, *12 Eylül Tutanakları, Bin Tank*, Dost Kitabevi Yay., Ankara 1986, s. 137, 138, 139.

¹⁰⁰⁶ Toklucu, Agm., s. 39.

¹⁰⁰⁷ Ete, Agm., s.1.

¹⁰⁰⁸ Yalçın vd., Age., s.631.

¹⁰⁰⁹ Cemal, Age., s. 325.

¹⁰¹⁰ Cemal, Age., s. 344, 424, 453, 446.

Silahlı Kuvvetler gerek 12 Eylül döneminde gerekse de demokratik rejime döndükten sonra (özellikle 1983–1984 yıllarında) pek çok subayı sorgulamak üzere tutuklamıştır¹⁰¹¹.

Toprak reformu konusunda adımlar atılırken, Olağanüstü Hal Yasası çıkarılıp valilere geniş yetkiler verilmiştir. Adalet, eğitim ve Askeri kurumlara siyasetin girmemesine çalışılmış, kılık, kıyafet ve sakal uygulamaları üniversitelerde problem sahası oluşturmuştur. Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun oluşturulmasına 30 Haziran 1983'te başlanmıştır. 1983'te Siyasi Partiler Kanunu kabul edilmiş, siyasi parti faaliyetlerine izin verilmiştir. Ancak Askeri darbe öncesi partilerde görev alan milletvekili, genel başkan ve yönetim kurulu üyesi görevlerinde bulunanlar hariç tutulmuştur. Konsey'e yeni parti kurucularını veto etme hakkı da verilmiştir¹⁰¹². Emekli General Turgut Sunalp, Milliyetçi Demokrasi Partisi'ni, Başbakanlık Eski Müsteşarı Necdet Celp, ortanın solu olan Halkçı Parti'yi, Bülent Ulusu Hükümeti'nin Başbakanlık Müsteşarı ve 24 Ocak ekonomik kararlarının mimarı Turgut Özal Anavatan Partisi'ni kurmuş, vetoları aşarak 1983 seçimlerine katılmışlardır. MDP generallerin kurduğu ve desteklediği bir parti olarak ön plana çıkmıştır¹⁰¹³. 1983 seçimlerini kazanan ANAP Türkiye tarihinde Demokrat Parti'nin ilk iktidarında aldığı oydan sonra en büyük oranı yakalayarak iktidar olmuştur. Böylece iktidar sivilere geçmiştir. 1982 Anayasası Turgut Özal döneminde, bazı maddelerinde düzenleme yapılarak hala yürürlüktedir. YÖK, RTÜK, DGM ve MGK çok tartışılrsa da hâlâ devam eden kurumlardır. Yasaklı liderler 1987'de siyasete geri dönmüşlerdir¹⁰¹⁴.

3.2. DANIŞMA MECLİSİ'NİN KURULMASI VE GÖREVLERİ

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'yle, oluşan Milli Güvenlik Konseyi'nce Haziran 1981 sonunda Kurucu Meclis Kanunu çıkarılmıştır. 160 üyeden oluşacak bir Danışma Meclisi ile MGK üyelerinden oluşacak Kurucu Meclis'in ilk ve en önemli görevi yeni anayasayı yapmak olmuştur. Anayasa referanduma sunulduktan sonra yeni Siyasi Partiler ve Seçim Kanunları yapılmıştır. MGK'da bulunan tasarı ve teklifler Danışma Meclisi'ne devredilmiştir. Yeni kanunla Danışma Meclisi'nin kendi tüzüğünü

¹⁰¹¹ Ferruh Sezgin, *Sistem'in İntikamı*, Yeni Düşünce Yay., Ankara 1990, s. 125.

¹⁰¹² Yalçın vd., *Age.*, s.631, 632.

¹⁰¹³ Toklucu, *Age.*, s.42

¹⁰¹⁴ Yalçın vd., *Age.*, s.631.

kendisinin yapması, Başkan ve Divan Üyeleri'nin seçimi ile ilgili hususlar hükme bağlanmıştır. Ayrıca Danışma Meclisi Hükümet'ten gelecek Bütçe Kanunu Tasarısı üzerindeki çalışmalarını da yürütmüştür¹⁰¹⁵.

Yasama yetkisi Milli Güvenlik Konseyi'ne¹⁰¹⁶, Yürütme yetkisi de Milli Güvenlik Konseyi Başkanı'na verilmiştir. Bu dönemde yeni anayasayı hazırlamak için bir Kurucu Meclis oluşturulmuştur.

Kurucu Meclis'in görevlerinden biri de siyasi partilerin durdurulan faaliyetlerini yeniden başlatarak genel seçimlere gidilmesini ve sivil idareye geçilmesini sağlamak olmuştur¹⁰¹⁷. Danışma Meclisi üyeleri MGK tarafından doğrudan il temsilcileri arasından seçilmiştir. Danışma Meclisi üyeleri TBMM'nin eski Senato Salonu'nda çalışmalarına başlamış, üyelere Prof Dr. Orhan Aldıkaçtı başkanlığındaki Anayasa Komisyonu, 1982 Anayasa taslağını hazırlamıştır. Danışma Meclisi'nin hazırladığı Anayasa ise 7 Kasım 1982'de halkoylamasına sunulmuş ve kabul edilmiştir. Danışma Meclisi üyeleri siyasi nitelikli toplantılar yapmaya başlamış, sonra da Büyük Türkiye Partisi'ni kurmuşlardır. Ancak parti kapatılmıştır. Danışma Meclisi Çanakkale Üyesi Mehmet Pamak, Muhafazakâr Parti'yi kurmuş, ancak onu da Milli Güvenlik Konseyi veto etmiştir. Nihayet Danışma Meclisi Denizli Üyesi Yıldırım Avcı'nın da kurucuları arasında yer aldığı Doğruyol Partisi kurulmuştur. 6 Kasım 1983 seçimleriyle birlikte tarihe karışan Danışma Meclisi kurulan hemen hemen her partiye kurucu üye vermiştir¹⁰¹⁸.

3.2.1. Danışma Meclisi'nin Kadın Üyelerinin Özgeçmişleri

Tablo 3.1. Danışma Meclisi Kadın Üyelerini Seçen İrade ve Görev Süreleri

ADI SOYADI	SEÇEN İRADE	GÖREV SÜRESİ
Nermin ÖZTUŞ	Mil. Güv. Kon. Seç. Üye	15.10.1981 - 06.12.1983
Tülay ÖNEY	Mil. Güv. Kon. Seç. Üye	15.10.1981 - 06.12.1983
İmren AYKUT	Mil. Güv. Kon. Seç. Üye	15.10.1981 - 06.12.1983
Türe TUNÇBAY	İzmir Üyesi	15.10.1981 - 06.12.1983
Cavidan TERCAN	Ordu Üyesi	15.10.1981 - 06.12.1983

¹⁰¹⁵ 12 Eylül Öncesi ve Sonrası, s. 253, 254.

¹⁰¹⁶ Yönetime el koyanlar bir "Millî Güvenlik Konseyi" oluşturmuştur. Bu Konsey, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun'dan oluşmuştur. Aynı zamanda Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'dir. (Yalçın vd., Age., s.631, 627.)

¹⁰¹⁷ 12 Eylül Öncesi ve Sonrası, s. 254.

¹⁰¹⁸ Hulusi Turgut, 12 Eylül Partileri, ABC Ajansı Yay., İstanbul 1986, s. 34, 45, 46.

3.2.1.1. Nermin ÖZTUŞ

29 Kasım 1930 yılında İzmir’de doğmuştur. Babası Ahmet Hilmi Bey, annesi Emine Hanım’dır. İlköğrenimini İzmir Tınaztepe İlkokulu’nda, ortaöğrenimini İzmir Kestelli Ortaokulu’nda tamamlamıştır. Liseyi İzmir Cumhuriyet Kız Enstitüsü’nde okumuş, 1947 yılında bitirmiştir. Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu’nun Resim Bölümü’nden 1951 yılında mezun olmuştur. 13 Temmuz 1951’de Kırşehir Kız Enstitüsü’nde öğretmen olarak göreve başlamıştır. Aynı okulda müdür yardımcılığı ve müdür olarak görev yapmıştır. Aydın, İzmir, Ödemiş ve Bergama’da öğretmenlik ve yöneticilik yapmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatı’nda kurulan “Program Geliştirme Heyeti”ne alınmıştır. Yurt içinde “Diyarbakır, Siirt, Bitlis, Bingöl, Muş, Elazığ” illerinde, yurt dışında İsrail’de kadınların eğitimi ile ilgili incelemeler yapmakla görevlendirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Etüt ve Programlama Dairesi’ne uzman olarak atanmıştır. Hakkâri Kız Teknik Öğretim Kurumu’nu 29 Ekim 1965’te açmış ve kurslarda görev alacak eğitmenleri yerinde yetiştirmiştir. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü’nde Müşavir olarak görev almıştır. 1966 yılında Şube Müdürü olarak atanmış ve 1968 yılına kadar görev yapmıştır. Fransa Hükümeti’nin açmış olduğu sınavları kazanarak Fransa’ya gönderilmiştir. 1971 yılında geri dönerek Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Dairesi’nde görevlendirilmiştir. 1973’te Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu’na Müdür Yardımcısı olarak atanmıştır. 1974 Yılında Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu’na Müfettiş olarak atanmış, Başmüfettişliğe kadar yükselmiştir. Nermin Öztuş, Danışma Meclisi Üyeliğine Milli Güvenlik Kurulu’nca seçilmiştir¹⁰¹⁹.

Danışma Meclisi’nde Milli Eğitim Komisyonu’nda görev yapmıştır. Özgeçmiş beyanında, Fransızca bildiğini belirtmiştir¹⁰²⁰. Danışma Meclisi’nde 1 kanun teklifi, değişik konularda 19 konuşması vardır¹⁰²¹.

3.2.1.2. Tülay ÖNEY

1939 yılında Ankara’da doğmuştur. Babası Arif Bey, annesi Şüküre Hanım’dır. İlk orta ve lise öğrenimini Ankara Koleji’nde yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi

¹⁰¹⁹ Danışma Meclisi Üyelerine Ait Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Kütük Sıra No: 1981.

¹⁰²⁰ Danışma Meclisi Üyelerine Ait Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Kütük Sıra No: 1981.

¹⁰²¹ Semra Gökçimen vd., *Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler (1935-2009)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yay., Ankara 2009, s. 321.

Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat-Maliye Bölümü'nden mezun olmuştur. Aynı yıl Devlet Planlama Teşkilatı'nda uzman yardımcısı olarak göreve başlamıştır. Burada çalışırken 1965–1967 yıllarında Amerika California Üniversitesi'ne gönderilmiş ve ekonomi dalında master yapmıştır. Yurda dönüşünden sonra 1981 yılında uzmanlık sınavını kazanarak aynı kurumda uzman ve grup başkanı olarak görev yapmıştır. Dört kalkınma planının hazırlanmasında aktif olarak çalışmalara katılmıştır. Türkiye'yi Avrupa Ekonomik Topluluğu, OECD ve RCD toplantılarında temsil etmiştir. 1981 yılı ikinci yarısında Çevre Müsteşarlığı Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı'na atanmıştır. Kısa bir süre burada çalıştıktan sonra 1981 Ekim ayında MGK kontenjanından Danışma Meclisi Üyeliği'ne atanmıştır. Danışma Meclisi'nde iki yıl Bütçe-Plan Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Memur ve emeklileri ilgilendiren çok sayıda yasanın hazırlanmasında ve 1982, 1983, 1984 mali yılları bütçe tasarılarının müzakerelerinde aktif görev yapmıştır. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Profesör Doktor Erden Öney ile 1962 de evlenmiştir. Barış ve Defne isminde iki çocuk annesidir. 18.11.1983 tarihli özgeçmiş beyanında, İngilizce bildiğini belirtmiştir¹⁰²².

Yeni anayasa hazırlığı sırasında yargı denetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sendikalar ile siyasi parti ilişkilerini düzenleyen önergeleri vardır. Bu önergelerin geneli kabul görmüştür¹⁰²³. Danışma Meclisi'nde Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görev alan Öztuğ'un değişik konularda 41 konuşması vardır¹⁰²⁴.

Tülay Öney, dönemin hatıralarını anlatırken “eteğinin kısa olmasından dolayı Meclis lokantasına alınmadığını” belirtmiştir¹⁰²⁵.

3.2.1.3. İmren AYKUT

20 Aralık 1940'ta Kozan Adana Kozan'da doğmuştur¹⁰²⁶. Babası Şevket Şadi Bey, annesi Emine Hanım'dır. İlk, orta ve lise öğrenimini Adana'da tamamlamıştır. 1964 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden mezun olmuştur. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde doktorasını tamamlamıştır. 1964–1975 yılları arasında çeşitli sendikalarda on iki yıl süre ile Toplu Sözleşme ve Araştırma Büroları Müdürlüğü

¹⁰²² T.B.M.M Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Kütük Sıra No: 1652

¹⁰²³ Kaya Güvenç, Yasaların İçinden *Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin Öyküsü*, Kardelen Ofset, Ankara 2006, s.273, 274, 303, 304,

¹⁰²⁴ Gökçimen vd., Age., ss. 297–298.

¹⁰²⁵ Güngör Uras, “TBMM'de Çayın Bardağı 75 bin TL”, *Milliyet Gazetesi*, 22 Aralık 2002, s. 1.

¹⁰²⁶ Gökçimen vd., Age., s. 85.

yapmış, sürekli olarak toplu pazarlık görüşmelerini yürütmüş, iş uyuşmazlıklarında “tarafsız aracılık” ve “hakemlik” yapmıştır. 1969 yılında ABD’de Uzlaştırma–Arabuluculuk ve Tahkim konularında çalışmalar yapmıştır. 1971–1972 yıllarında Londra’da İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu’nda ve çeşitli işçi sendikalarında işçi-işveren ilişkilerini incelemiştir. 1973–1974 akademik yılında Oxford Üniversitesi’nde “Endüstriyel İlişkiler ve Sendikacılık” konusunda ihtisas yapmış, daha sonra Norveç’te Oslo Üniversitesi’nde “İşletmelerde Yönetim ve İşçinin Yönetime Katılması” konusunda bir eğitim programını tamamlamıştır. Brüksel’de “Uluslararası Endüstriyel İlişkiler” ve çeşitli ülkelerde “Sendikalar Arası Yapısal Farklılıklar” konusunda araştırmalar yapmıştır. 1976 yılında Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.’nin Endüstri İlişkiler Departmanı’nı kurmuştur. Yedi yıl süre ile Türkiye Kâğıt Sanayi İşverenleri Sendikasının Genel Sekreterliği’ni yapmıştır. 27 Ekim 1981’den itibaren Danışma Meclisi Üyesi olarak görev yapmıştır. Danışma Meclisi’nde Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu’nda görev almış ve Kâtip Üyelik’te bulunmuştur. Yayınlanmış 17 çeşitli makale ve 1 araştırma eseri vardır. Evlenmemiş olan Aykut, özgeçmiş beyanında, İngilizce bildiğini belirtmiştir¹⁰²⁷. Danışma Meclisi’nde 1 kanun teklifi vardır¹⁰²⁸.

3.2.1.4. Türe TUNÇBAY

1932’de İzmir Çeşme’de doğmuştur. Babası Abdulkadir Recep Bey, annesi Nigar Hanım’dır. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden 1956’da mezun olmuştur. İstanbul Tıp Fakültesi Nöroloji Kliniğine Fahri Asistan olarak girmiştir. Burada iki yıl çalıştıktan sonra 1958’de Amerika Birleşik Devletleri’nde Chicago, Illonis’de Ravenswood Hospital’de çalışmıştır. 1959–1960’da, Mount Sinai Hospital’de bir yıl 1960–1963 yılları arasında Northwestern Üniversitesi’nde psikiyatri asistanı olarak çalışmıştır. 1965 sonunda Türkiye’ye dönmüş Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde uzmanlık sınavını vermiş ve başasistan olarak bu üniversiteye girmiştir. 1966’da Eczacıbaşı İlmî Araştırma Ödülü’nü kazanmıştır. 1970’te doçent, 1976’da profesör

¹⁰²⁷ T.B.M.M Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, TBMM Arşiv Müdürlüğü, Kütük Sıra No: 1636.

¹⁰²⁸ Gökçimen vd., Age., s. 88.

olmuştur¹⁰²⁹. Ege Üniversitesi Nöroloji Kürsüsü'nde öğretim üyesi profesör olarak görevine devam etmiştir¹⁰³⁰.

Danışma Meclisi'ne İzmir üyesi olarak seçilmiştir. Danışma Meclisi'nde Milli Eğitim Komisyonu'nda görev almıştır. 1958'de Prof.Dr. Erdem Tunçbay ile evlenen Tunçbay, iki çocuk sahibidir. İngilizce bildiğini beyan etmiştir¹⁰³¹. Danışma Meclisi'nde 1 kanun teklifi, değişik konularda 18 konuşması vardır¹⁰³².

3.2.1.5. Cavidan TERCAN

1937'de Ordu'da dünyaya gelmiştir. Babası Hüseyin Bey, annesi Ayşe Hanım'dır. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. İç Hastalıkları Uzmanı'dır. Danışma Meclisi'ne Ordu üyesi olarak seçilmiştir. 15 Ekim 1981'de Ordu ilinden Danışma Meclisi Üyeliği'ne seçilinceye kadar Ordu SSK Hastanesi'nde Başhekim olarak çalışmıştır¹⁰³³.

Danışma Meclisi'nde Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu'nda görev almıştır. Evli olan Tercan, iki çocuk sahibidir. İngilizce bilmektedir¹⁰³⁴. Danışma Meclisi'nde 4 kanun teklifi vardır¹⁰³⁵.

3.2.2. Danışma Meclisi'ndeki Kadın Üyelerin Çalışmaları

Danışma Meclisi, 15 Ekim 1981'de görevine başlamış, yeni TBMM'nin Başkanlık Divanı'nın oluşumu ile 06 Aralık 1983'te görevi son bulmuştur.

Bu dönemde görev yapan 160 üyeden 5'i kadındır. Beş kadından üçü MGK'nın seçmiş olduğu üyelerdir. Bunlar; İmren Aykut, Tülay Öney ve Nermin Öztuş'dur. Diğer iki üye Türe Tunçbay; İzmir İli Temsilcisi, Cavidan Tercan; Ordu İli Temsilcisi olarak seçilmiş/atanmışlardır.

Beş kadın üyeden; Türe Tunçbay ve Nermin Öztuş Milli Eğitim Komisyonu'nda, Tülay Öney Plan ve Bütçe Komisyonu'nda, İmren Aykut ve Cavidan Tercan ise Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu'nda görev almışlardır¹⁰³⁶.

¹⁰²⁹ TBMM Arşiv Müdürlüğü Danışma Meclisi Üyelerine Ait Özgeçmiş Formu, 1981.

¹⁰³⁰ Danışma Meclisi Albümü, TBMM Matbaası Ankara 1982, s.141.

¹⁰³¹ Danışma Meclisi Albümü, TBMM Matbaası Ankara 1982, s.141.

¹⁰³² Gökçimen vd., Age., s. 398.

¹⁰³³ TBMM Arşiv Müdürlüğü Danışma Meclisi Üyelerine Ait Özgeçmiş Formu, 1981.

¹⁰³⁴ Danışma Meclisi Albümü, TBMM Matbaası Ankara 1982, s.141

¹⁰³⁵ Gökçimen vd., Age., s. 379.

Cavidan Tercan; Nüfus Planlaması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması, İnsan Kanı ve Kan Ürünleri Kanunu Tasarısı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı konularında konuşmuştur¹⁰³⁷.

Nermin Öztuğ; Bütçe Kanunu Tasarısı, Milli İstihbarat Müsteşarlığı Teşkilatı Kanunu Tasarısı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu kanun teklifi, Kamulaştırma Kanunu Tasarısı, Milli Eğitim Temel Kanunu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Tasarısı, Türk Bayrağı Kanunu Tasarısı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı, Türk Sivil Havacılık Kanunu Tasarısı, Yükseköğretim Personel Kanunu Tasarısı nedeniyle konuşmuştur¹⁰³⁸.

Türe Tunçbay; Bütçe Kanunu Tasarısı, Yargıtay Kanunu, Danışma Meclisi İçtüzüğü teklifi, Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, Yükseköğretim Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu Tasarısı, Sakatlar Haftası, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu Tasarısı, Siyasi Partiler Kanunu Tasarısı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun'la ilgili konuşmuştur¹⁰³⁹.

İmren Aykut; Çanakkale Zaferi, Bakanlık Bütçesi, Gelir Vergisi Kanunu, Bankalar Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı konularında konuşmuştur¹⁰⁴⁰.

Tülay Öney; Devlet Memurları Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu, Emekli Sandığı Kanunu'nda değişiklik yapılması, Kat Mülkiyeti Kanunu, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasındaki Ortaklık Anlaşması, Nüfus Planlaması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu, Bütçe Kanunu, Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu, Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini Düzenleyen Kanun Tasarısı, Cezaların İnfazından Sonraki Korunmaya Ait Kanun Tasarısı, Çevre Kanunu Tasarısı, Danışma Meclisi İçtüzüğü, Vergi Usul Kanunu'nda değişiklik yapılması, Gecekondu Kanununa Aykırı Olarak Yapılan Yapı ve Tesislere Uygulanacak İşlemler Hakkında

¹⁰³⁶ *T.C.Danışma Meclisi Tutanak Dergisi*, C.1, TBMM Matbaası, Ankara 1980, ss.354-375.

¹⁰³⁷ *D.M. T.D.*, II/16, (14 Nisan 1983), s.497; II/17, (17 Mayıs 1983), s.637; II/12, (26 Kasım 1982), s.438; II/7, (10 Ağustos 1982), s.296.

¹⁰³⁸ *D.M. T.D.*, II/23, (10.10.1983), s.44; II/22, (4.10.1983), s.172; II/19, (5 Temmuz 1983), s.483; II/22, (6.10.1983), s.284; II/17, (9 Mayıs 1983), s.403; II/15, (21.3.1983), s.725; II/20, (18 Ağustos 1983), s.613; II/9, (1 Eylül 1982), s.300; II/21, (1 Eylül 1983), s.122; II/21, (29 Ağustos 1983), s.47.

¹⁰³⁹ *D.M. T.D.*, II/23, (11 Ekim 1983), s.189; II/4, (15 Mart 1982), s.408; II/1, (17 Kasım 1981), s.140; II/22, (4.10.1983), s.114; II/4, (17 Mart 1982), s.446; II/18, (13 Haziran 1983), s.658; II/5, (10 Mayıs 1982), s.338; II/21, (5 Eylül 1983), s.174; II/15, (22 Şubat 1983), s.9; II/7, (9 Ağustos 1982), s.229; II/13, (12 Ocak 1983), s.508.

¹⁰⁴⁰ *D.M. T.D.*, II/4, (18 Mart 1982), s.478; II/3, (29.1.1982), s.432; II/13, (30 Aralık 1982), s.295; II/5, (7 Haziran 1982), s.754; II/7, (11 Ağustos 1982), s.377.

Kanun Tasarısı, Kamu Alacaklarının Özel Uzlaşma Yolu ile Tahsili Hakkında Kanun Tasarısı, Karayolları Trafik Kanunu Tasarısı, Milletvekili Seçimi Kanunu, Okur – Yazarlık Teşvik Kanunu Tasarısı, Olağanüstü Hal Kanunu Tasarısı, Petrol Kanunu’nda değişiklik yapılması, Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nda değişiklik yapılması, Siyasi Partiler Kanunu Tasarısı, Tasfiye Halindeki Bankerlerin Tasfiyelerinin Hızlandırılması Hakkında Kanun Tasarısı, Telsiz Kanunu Tasarısı, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Tasarısı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Tasarısı, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı, Türk Mali Sisteminin Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Yetki Kanunu Tasarısı, Türk Silahlı Kuvvetleri’nden ayrılanların kurabilecekleri dernekler hakkında kanun teklifi, Türk Sivil Havacılık Kanun Tasarısı, Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşların Yurt Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlik Bakımından Değerlendirilmesi Hakkındaki Kanun ve Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname konularında konuşmuştur¹⁰⁴¹.

3.3. XVII. DÖNEM (1983–1987) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 3.2. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NUMARASI	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Neriman ELGİN	Ankara	HP
2	Göksel KALAYCIOĞLU	Ankara	ANAP
3	Fatma Rezan ŞAHİNKAYA	Ankara	ANAP
4	Türkan Turgut ARIKAN	Edirne	ANAP
5	Fatma Mihriban ERDEN	Isparta	ANAP
6	Arife Necla TEKİNEL	İstanbul	MDP
7	İmren AYKUT	İstanbul	MDP
8	Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	İstanbul	ANAP
9	Tülay ÖNEY	İstanbul	HP
10	Günseli ÖZKAYA	İstanbul	HP
11	Işıl Saygın	İzmir	MDP
12	Bahriye ÜÇÖK	Ordu	HP

¹⁰⁴¹ D.M. T.D., II/13, (27 Aralık 1982), s.187; II/13, (24 Ocak 1983), s.707; II/13, (20 Aralık 1982), s.520; II/16, (13 Nisan 1983), s.437; II/3, (30 Ocak 1982), s.522; II/13, (20 Aralık 1982), s.73; II/16, (7 Nisan 1983), s.317; II/13, (16 Aralık 1982), s.914; II/18, (2 Haziran 1983), s.401; II/6, (5 Temmuz 1982), s.454, II/13, (5 Ocak 1983), s.350; II/12, (8 Aralık 1982), s.599; II/14, (2 Şubat 1983), s.165; II/20, (4 Ağustos 1983), s.214; II/18, (16 Haziran 1983), s.769; II/17, (5 Mayıs 1983), s.316; II/17, (12 Mayıs 1983), s.516; II/20, (25 Ağustos 1983), s.786; II/14, (10 Şubat 1983), s.329; II/17, (16 Mayıs 1983), s.578; II/14, (15 Şubat 1983), s.442; II/29, (22 Haziran 1983), s.139; II/6, (16 Haziran 1982), s.104; II/20, (22 Ağustos 1983), s.647; II/7, (10 Ağustos 1982), s.299; II/12, (13 Aralık 1982), s.709; II/15, (17 Mart 1983), s.672; II/17, (9 Mayıs 1983), s.388; II/21, (1 Eylül 1983), s.127; II/12, (13 Aralık 1982), s.691.

3.3.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

XVII. dönemde 12 kadın milletvekili TBMM'ne seçilmiştir. 399 milletvekili arasında yüzde 3.00'lük bir oranla kadınlar Meclis'te bulunmaktadır.

3.3.1.1. Neriman ELGİN

1921 yılında Malatya'da Talat Bey ve Macide Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da yapmış, Erenköy Kız Lisesi'ne devam etmiştir. Evlendiği için son sınıftan ayrılmıştır. 1983 seçimlerinde Halkçı Parti'den Ankara 8. bölgeden milletvekili seçilmiştir. Milletvekili seçildiğinde dul ve dört çocuğu olduğunu özgeçmişinde belirtmiştir. Yabancı dil bildiğine dair bilgi yoktur. Seçilmeden önce ev hanımı olduğunu belirtmiştir¹⁰⁴².

Meclis'te Dışişleri Komisyonu'nda görev yapmıştır. 1 kanun teklifi, değişik konularda 9 konuşması vardır. 11 Mart 1994'te vefat etmiştir¹⁰⁴³.

3.3.1.2. Göksel KALAYCIOĞLU

Süleyman Fehmi Bey ve Zekiye Hanım'ın kızları olup 1936 yılında Ankara'da doğmuştur. Sarar İlkokulu'nu ve İstanbul'da Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'ni bitirmiş, Amerika'da Virginia Intermont Collage'nin Eğitim Bölümü'nden mezun olmuştur. Türkiye'de Test ve Araştırma Bürosu'nda mütercim olarak ve Ford Vakfı ve Fen Lisesi'nin kuruluşunda idareci olarak görev yapmıştır. Daha sonra Masrachussetts İnstitute of Technology'de Beynelmillel Çalışmalar Merkezi'nde Eğitim-Sosyal Bilimler konusunda 3 yıl araştırmacı olarak çalışmıştır. Almanya'da 9 yıl özel sektörde idarecilik yapmıştır. İngilizce ve Almanca bilmektedir. Seçimden önce ev hanımı ve bekâr olduğunu özgeçmişinde belirtmiştir. 1983 seçimlerinde Ankara 1. bölgeden ANAP milletvekili seçilmiştir¹⁰⁴⁴.

XVIII. Dönemde de yeniden Ankara Milletvekili seçilmiştir. Meclis'te KİT ve Dışişleri Komisyonları Üyeliği ile Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Üyeliği yapmıştır. 3 kanun teklifi, değişik konularda 12 konuşması vardır¹⁰⁴⁵.

¹⁰⁴² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No:1487.

¹⁰⁴³ Gökçimen vd., Age., ss. 157–158.

¹⁰⁴⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No:1490.

¹⁰⁴⁵ Gökçimen vd., Age., ss. 240–241.

3.3.1.3. Fatma Rezan ŞAHİNKAYA

1924 yılında İzmit'te doğan Fatma Rezan Şahinkaya Konya'nın Ermenek ilçesinden merhum General Hıfzı Betin ile Ev Ekonomisti Gülfem Betin' in kızlarıdır. Ankara Kız Lisesi'nin Fen Kolu'nu bitirmiştir¹⁰⁴⁶. 1945 yılında Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Ziraat Fakültesi'nden Ziraat Mühendisi olarak mezun olmuştur. Bursa Tarım Okulu'nda stajyer öğretmenlik yaptıktan sonra Ankara'ya gelerek Ziraat Fakültesi Zootekni kürsüsüne asistan olmuştur. Asistanlığı sırasında Ankara'da Dil Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirmiştir¹⁰⁴⁷. 1951'de Doktor, 1954'te Doçent olmuştur. 1955-1957'de iki yıl ABD'de Nebraska Üniversitesi'nde Psikoloji, insan ve aile ilişkileri üzerinde uzmanlık ve araştırma çalışmaları yapmıştır¹⁰⁴⁸. Türkiye'ye dönerek Ev Ekonomisi kürsüsünü kurmuş, Almanya, İngiltere, Fransa ve Avusturya'da alanında inceleme ve araştırmalar yapmış, Rusya, Romanya, Danimarka, İsrail, Lübnan, İspanya, Hollanda, Portekiz, Polonya, İtalya, Batı Almanya, Güney Kore, Arnavutluk gibi birçok ülkede kongrelere ve araştırma gezilerine katılmıştır. Lif Teknolojisi ve Köy Sanatları, Ev Ekonomisi Kürsüsü Başkanlığı ve Ev Ekonomisi Bölüm Başkanlıklarını yürütmüştür¹⁰⁴⁹.

Sınıf arkadaşı olan Prof. Dr. Hüseyin Şahinkaya ile evli olup, üç çocuk annesidir. 23 adet araştırma ve ders kitabı, 40'a yakın bilimsel makale, 30'dan fazla tarımla ilgili mecmualarda çıkan gezi notları ve mesleki çalışmaları yayınlamıştır¹⁰⁵⁰.

Ankara ili 1. bölgeden Anavatan Partisi milletvekili seçilene kadar Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı Başkanı olarak görev yapmıştır. İngilizce ve Almanca bilmektedir¹⁰⁵¹.

Meclis'te KİT, Milli Eğitim, Tarım Orman ve Köy İşleri Komisyonları Üyeliği ile Türkiye-Amerika ve Türkiye-İsveç Dostluk Grupları Üyeliği yapmıştır. Değişik konularda 11 konuşması vardır¹⁰⁵².

¹⁰⁴⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No:1499.

¹⁰⁴⁷ Rezan Şahinkaya, *Cumhuriyet Köye, Köylü Kadına ve Türk Ailesine Neler Getirdi*, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yay., Ankara 1983, s.1.

¹⁰⁴⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No:1499.

¹⁰⁴⁹ Şahinkaya, Age., s.1.

¹⁰⁵⁰ Şahinkaya, Age., s.3.

¹⁰⁵¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No:1499.

¹⁰⁵² Gökçimen vd., Age., ss. 361-362.

3.3.1.4. Türkan Turgut ARIKAN

Ali Rıza Bey ve Sabriye Hanım'ın kızları olarak 1930 yılında Aydın Köşk'te doğmuştur. 1942'de Rize İkizdere İlkokulu'nu, 1945'te Pazar Ortaokulu'nu, 1948'de Trabzon Lisesi'ni bitirmiştir. Trabzon ve İstanbul'da 19 yıl özel sektör sanayi işletmelerinde yönetici olarak çalışmıştır. 1968'de Özel Gazetecilik Yüksek Okulu'nu, 1969'da İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü'nü bitirmiştir. Türk Eğitim Vakfı ve AID bursunu kazanarak Amerika'da "Michigan Üniversitesi İngilizce Okulu'nda İngilizcesini geliştirmiş, "Oklahoma State University İşletme Fakültesi'ne devam ederek işletmecilikten master derecesini almış, 1973–1983 yılları arasında İstanbul Üniversitesi İşletme ve İktisat Fakültesi'nde 10 yıl asistan, öğretim görevlisi ve öğretim üyesi olarak çalışmıştır. 1975'te İşletme Doktoru, 1980'de İşletme Doçenti ünvanlarını almıştır. Aynı zamanda Siyasal Bilimler Fakültesi'nde Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'nda ve Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde işletmecilik derslerini vermiştir. Amerika, İngiltere, Avusturya ve Almanya'da toplum kalkınması ve işletme yönetimi alanlarındaki programlara burs kazanarak katılmıştır. 1983'te emekli olmuş, ANAP'tan Edirne milletvekili seçilene kadar İstanbul'da İşletme Yönetimi alanında danışmanlık ve yönetici eğitimi alanında çalışmıştır. İşletmecilik alanında yayınlanmış 7 kitabı, altmıştan fazla makalesi, çok sayıda araştırma ve bildirisi vardır. Türkan Turgut Arıkan, TBMM Arşivindeki özgeçmiş bildiriminde milletvekili seçildiğinde bekâr olduğunu, İngilizce ve Fransızca bildiğini belirtmiştir¹⁰⁵³.

Meclis'te KİT Komisyonu Üyeliği ile TBMM Kültür ve Yayın Kurulu ve Avrupa Konseyi Türk Grubu Üyeliği yapmıştır. Ayrıca Türkiye-Kanada, Türkiye-Endonezya, Türkiye-Kore ve Türkiye-Avustralya Dostluk Grupları üyeliklerinde bulunan Arıkan'ın, 8 kanun teklifi, 311 değişik konuda konuşması vardır¹⁰⁵⁴.

3.3.1.5. Fatma Mihriban ERDEN

1917 yılında Denizli'de A. Rıza Bey ve Macide Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirmiştir. El sanatları uzmanlık alanıdır. 1938 yılında Adana İsmet İnönü Kız Enstitüsü Öğretmenliği ve

¹⁰⁵³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No:1573.

¹⁰⁵⁴ Gökçimen vd., Age., ss. 71–72.

müdür yardımcılığı, 1943'te Tarsus'ta Akşam Kız Sanat Okulu'nu açarak müdürlüğü, Çorum Kız Enstitüsü El Sanatları Öğretmenliği ve Müdürlüğü, Ankara Atatürk Kız Enstitüsü Müdürlüğü ve Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Bir yıl süreyle Fransa'ya gönderilmiş, döndüğünde Ankara Kız Teknik Öğretmen Olgunlaşma Enstitüsü Çiçek Atölye Şenliği, 1974'te Ankara Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi Müdürlüğü yapmıştır. 1976'da kendi isteğiyle emekli olmuştur. Isparta'dan ANAP milletvekili seçilmiştir. Milletvekili seçildiğinde dul ve bir çocuk sahibi olduğunu, Fransızca bildiğini meclis kayıtlarındaki özgeçmişinde belirtmiştir¹⁰⁵⁵.

Meclis'te Milli Eğitim Komisyonu Üyeliği yapmıştır. 2 kanun teklifi, 2 değişik konuda konuşması vardır. 24 Kasım 2004'te vefat etmiştir¹⁰⁵⁶.

3.3.1.6. Leyla Yeniay KÖSEOĞLU

1926 yılında İstanbul'da göz doktoru Abdil Bey ile Afife Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. İlkokulu Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde bitirmiş, Amerikan Kız Lisesi'nde öğrenimine devam etmiştir. 1947 yılında tüccar olan Mehmet Köseoğlu ile evlenmiştir. İki çocuk annesidir. Çeşitli derneklerde çalışmış, İstanbul şubelerini açmıştır. Ev hanımı iken 1964'de bir firma kurarak Türk mallarını tanıtmak için hemen hemen tüm dünyayı dolaşmıştır. ANAP'tan İstanbul 4. bölge milletvekili seçilene kadar tüccar ve ihracatçı olarak çalışmıştır. İngilizce ve Fransızca bilmektedir¹⁰⁵⁷.

XVIII. ve XIX. Dönemlerde yeniden İstanbul Milletvekili seçilmiştir. Meclis'te Dışişleri Komisyonu Üyeliği yapmıştır. 1 konuda konuşması vardır. 19 Mayıs 2002'de vefat etmiştir¹⁰⁵⁸.

3.3.1.7. Günseli ÖZKAYA

1931 yılında Ankara'da Sezai Bey ve Muzaffer Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Yüksek Okulu'nu bitirmiştir. İstanbul barosunda avukatlık yaparken, İstanbul Yüksek Ticaret Okulu'na ve Edebiyat Fakültesi'ne devam etmiştir. Gazete ve dergilerde kadın hakları başta olmak üzere sosyal ve siyasal içerikli yazılar yazmıştır.

¹⁰⁵⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No:1621.

¹⁰⁵⁶ Gökçimen vd., Age., ss. 167–168.

¹⁰⁵⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No:1650.

¹⁰⁵⁸ Gökçimen vd., Age., ss. 263–264.

Çeşitli ülkelerde toplantı, seminer ve konferanslara katılmıştır. Türk Kadınlar Birliği İstanbul İl Başkanlığı, 22 yıl boyunca Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. Dünya Kadınlar Birliği Yönetim Kurulu'na üst üste seçilerek 9 yıl bu görevi sürdürmüştür.

Günseli Özkaya'nın yayınlanmış birçok eseri vardır. Türk Basın Birliği Ankara Başkanlığı'nı ve konsey üyeliğini yapmış, birçok derneğin şeref üyeliğine seçilmiş ve bu çalışmalarından dolayı otuzun üzerinde ödül almıştır. Eski Milli Birlik Komitesi Üyesi M. Şükran Özkaya ile evli olup bir kızı vardır. İngilizce bilmektedir. Kasım 1983 seçimlerinde Halkçı Parti'den İstanbul Milletvekili seçilmiştir¹⁰⁵⁹.

1974 yılında Türk Kadınlar Birliği tarafından 50 yılın kadını seçilen Mevhibe İnönü'ye plaket verilirken “tüm siyaset adamlarının eşlerine örnek olduğu için ödül verildiğini” açıklaması yıllarını siyasete adayan insanların eşlerinin de, aslında onlar kadar siyasete emek verdiklerini göstermiştir. Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 40. yılında “bu yılın hak arama döneminin başlangıcı olduğunu ve çalışan kadınlara 20 yılda emeklilik ve ev kadınlarına da sigortalı olma hakkı tanınması” gerektiğini, kadınların elde edilecek başka haklarının da olduğunu ifade etmiştir¹⁰⁶⁰.

Meclis'te Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Ayrıca Türkiye-Kanada Dostluk Grubu Üyeliği'nde bulunan Özkaya'nın, 6 kanun teklifi, 52 değişik konuda konuşması vardır¹⁰⁶¹.

3.3.1.8. Işıl Saygın

1946 yılında Osman Bey ve Fatma Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Ege Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni yüksek mimar olarak bitirmiştir. Buca Belediyesi İmar Müdürlüğü'nden sonra 1973 yılında ilk defa, 1977'de ikinci kez İzmir Buca Belediye Başkanı seçilmiştir. 1980'de darbe olduktan sonra görevden alınmıştır. 2 yıl serbest mimarlık yapmış, 1983, 1987, 1991, 1995, 1999 yıllarında beş dönem İzmir milletvekili seçilmiştir. Bayındırlık, İmar, Ulaştırma, Turizm Komisyonu Başkanlığı, TBMM Başkanlık Divanı Üyeliği, 51. ve 52. Hükümetlerde Devlet Başkanı ve İlk kadın Çevre Bakanı, 53. Hükümette ilk kadın Turizm Bakanı, 54. ve 55. Hükümetlerde Devlet

¹⁰⁵⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No:1656.

¹⁰⁶⁰ Bernard Caporal, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını III (1919-1970)*, Yeni Gün Haber Ajansı Basım Yayıncılık A.Ş., İstanbul 1999, s.140.

¹⁰⁶¹ Gökçimen vd., *Age.*, ss. 315–316.

Bakanı¹⁰⁶², 2001’de TBMM Üyesi, İzmir Milletvekili ve Adalet Komisyonu Üyesi olarak görev yapmıştır. 1983, 1987, 1991 seçimlerinde yine ANAP’tan 1995 Seçimlerinde DYP ve 1999 seçimlerinde yine ANAP’tan ve İzmir ilinden milletvekili seçilmiştir. İyi derecede İngilizce ve Almanca bilen Işıl Saygın özgeçmişinde milletvekili iken bekâr olduğunu belirtmiştir¹⁰⁶³. Belediye Başkanlığı AP’denir. MDP İl Başkanlığı yapmış, 1983’te MDP’den, 1987’de¹⁰⁶⁴ ve 1991’de de ANAP’tan seçilmiştir¹⁰⁶⁵.

Meclis’te 75 kanun teklifi, 97 değişik konuda konuşması vardır¹⁰⁶⁶.

3.3.2. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

3.3.2.1. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

XVII. dönemde seçilmiş olan 12 kadın milletvekilimizden Neriman Elgin lise, Göksel Kalaycıoğlu ABD Virginia Intermont Collage, F.Rezan Şahinkaya Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Ankara Üniversitesi DTCF, Türkan Turgut Arıkan İstanbul Gazetecilik Yüksek Okulu ve İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Oklahoma State Üniversitesi’nde dil öğrenimi, F. Mihriban Erden Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, A. Necla Tekinel Hukuk Fakültesi, İmren Aykut İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Leyla Yeniay Köseoğlu Amerikan Kız Lisesi, Tülay Öney Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Günseli Özkaya Ankara Hukuk Fakültesi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Yüksek Okulu, Işıl Saygın Ege Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Bahriye Üçok Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi ve Devlet Konservatuvarı Opera Bölümü mezundur¹⁰⁶⁷.

XVII. dönem kadın milletvekillerinin ikisi lise, biri Öğretmen Okulu mezunu olup bir kişi de yurt dışında kolej bitirmiştir. Diğer milletvekillerimiz üniversite mezundur. Bu dönemde seçilen milletvekillerimizden Rezan Şahinkaya hem Ziraat Fakültesi, hem DTCF olmak üzere iki üniversite bitirmiştir. Türkan Turgut Arıkan hem Gazetecilik Yüksek Okulu’nu hem İşletme Fakültesini bitirmiş, hem de yurt dışında

¹⁰⁶² *Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Kuruluşundan Günümüze Hükümetler*, Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, Ankara 1998, ss. 521-561.

¹⁰⁶³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekili Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:1677.

¹⁰⁶⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19.

¹⁰⁶⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilliğine Seçilmiş Olanlara Verilecek Tutanak, Yesa M. 2839/36, Örnek:95.

¹⁰⁶⁶ Gökçimen vd., Age., ss. 343-344.

¹⁰⁶⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No: 1487, 1490, 1499, 1573, 1621, 1636, 1650, 1652, 1656, 1677, 1773.

üniversitede dil eğitimi almıştır. Günseli Özkaya hem Hukuk Fakültesini, hem de Gazetecilik Yüksek Okulu'nu, Bahriye Üçok hem DTCF Ortaçağ Türk İslam Tarihi, hem de Devlet Konservatuvarı Opera Bölümü'nü bitirmiştir. XVII. dönem milletvekillerimizin çoğunluğu üniversite mezunu olmakla birlikte iki üniversite bitiren ve yurt dışında eğitim görenler de vardır. Eğitim alanları hukuk, mimarlık, Orta Çağ Türk İslam Tarihi, gazetecilik, iktisat ve maliye, sosyal politika ve iş ekonomisi, el sanatları, işletme yönetimi, zootekni, ev ekonomisi, psikoloji, insan, aile ilişkileri ve eğitim olmak üzere çeşitlidir. Ayrıca birden fazla alanla uğraşarak uzmanlaşan milletvekillerimiz de vardır.

3.3.2.2. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

XVII. dönemde seçilen milletvekillerimizden Neriman Elgin ev hanımıdır. Göksel Kalaycıoğlu mütercimlik, idarecilik ve araştırmacı olarak çalışmış ancak meclis kayıtlarında seçimden önce ev hanımı olduğunu belirtmiştir. Rezan Şahinkaya üniversitede akademisyen (Çocuk Gelişimi Bölümü Anabilim Dalı Başkanı), Türkan Arıkan akademisyen (İst. Üni. İşletme Fak. Öğretim Üyesi), Mihriban Erden okul müdürü, Necla Tekinel avukat, İmren Aykut Danışma Meclisi Üyesi, Leyla Yeniay Köseoğlu tüccar, Tülay Öney Danışma Meclisi Üyesi, aynı zamanda ekonomisttir. Günseli Özkaya avukat ve Türk Kadınlar Birliği Başkanı, Işıl Saygın mimar ve belediye başkanı, Bahriye Üçok üniversitede akademisyen ve Cumhuriyet Senatosu Üyesi'dir¹⁰⁶⁸.

XVII. dönem milletvekillerimizden ikisi ev hanımı, biri okul müdürü, üçü akademisyen, biri tüccar, ikisi avukat, biri mimar ve biri de ekonomisttir. Bu dönem milletvekillerimizden bir kişi Belediye Başkanlığı, iki kişi Danışma Meclisi Üyeliği ve bir kişi de Cumhuriyet Senatosu Üyeliği yapmıştır.

3.3.2.3. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

Neriman Elgin'in dil bildiğine dair bilgi yoktur. Göksel Kalaycıoğlu İngilizce ve Almanca, Rezan Şahinkaya İngilizce ve Almanca, Türkan Turgut Arıkan İngilizce ve Fransızca, Mihriban Erden Fransızca, Necla Tekinel İtalyanca, Fransızca, Latince,

¹⁰⁶⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No: 1487, 1490, 1499, 1573, 1621, 1636, 1650, 1652, 1656, 1677, 1773.

İmren Aykut İngilizce, Leyla Yeniay Köseoğlu İngilizce, Fransızca, Tülay Öney İngilizce, Günseli Özkaya İngilizce, Işıl Saygın İngilizce, Almanca, Bahriye Üçok Fransızca, Farsça ve Arapça dillerini bilmektedir¹⁰⁶⁹. Dil bilmeyen bir kişi, bir dil bilen dört kişi, iki dil bilen beş kişi, üç dil bilen iki kişidir. Dil bilen onbir kişinin bildiği ortak dil İngilizce'dir. Üç kişinin ortak dili Almanca, beş kişinin ortak dili Fransızca'dır. Bir kişi İtalyanca ve Latince, bir kişi de Farsça ve Arapça dillerini yukarıdaki dillere ilave olarak bilmektedirler.

3.3.2.4. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

Arife Necla Tekinel; eski bakanlardan Hasan Polatkan ile Fatih Rüştü Zorlu'nun İmralı'da bulunan mezarlarının nakli ve isimlerinin bazı tesislere verilmesi, Türk kadın hakları ve 1983 yılı bakanlık bütçeleri konularında konuşmuştur. Fatma Mihriban Erden; bakanlık bütçeleri, Türk kadın hakları konularında konuşmuş, 2880 sayılı kanunda değişiklik yapılması teklifinde bulunmuştur.

Göksel Kalaycıoğlu; bütçe kanunu, bakanlık bütçeleri, Türk kadın hakları ve üst kademe yöneticilerinin yetiştirilmesi konularında konuşmuştur.

İmren Aykut; Bakanlık bütçeleri, Sosyal Sigortalar Kanunu, 2869 sayılı kanunda değişiklik yapılması, Türk kadın hakları, beşinci beş yıllık kalkınma planı, konut kiralari, Tapu Kanunu konularında konuşmuştur. Belediyece istimlak edilen alan, işyerlerindeki kurşun zehirlenmesi ve Ankara'da Yenimahalle Belediye Başkanı'nın kadınlar için ayrı otobüs taşımacılığı başlattığı iddiaları konularında sözlü soru önergeleri, 1983 yılında ücretlilerden sağlanan gelir vergisi konusunda yazılı soru önergesi vermiştir. Leyla Yeniay Köseoğlu, Türk kadın hakları konusunda konuşmuştur¹⁰⁷⁰.

Fatma Rezan Şahinkaya; orman sahası dışına çıkarıldığı halde hazine adına tescil edilen tarım arazileri konusunda günden dışı konuşmuştur. Türk kadın hakları, Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu Tasarısı, Ziraat

¹⁰⁶⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:17, Kütük Sıra No: 1487, 1490, 1499, 1573, 1621, 1636, 1650, 1652, 1656, 1677, 1773.

¹⁰⁷⁰ *TBMM T.D.*, XVII/41, (22.5.1987), s.252; XVII/8, (5.12.1984), s.794; XVII/11, (19.12.1984), s.564; XVII/34, (18.12.1986), s.638; XVII/8, (5.12.1984), s.790; XVII/31, (1.10.1986), s.360; XVII/35, (24.12.1986), s.485; XVII/35, (22.12.1986), s.193; XVII/35, (5.12.1984), s.785; XVII/12, (9.1.1985), s.190; XVII/23, (19.12.1985), s.229; XVII/24, (24.12.1985), s.27; XVII/25, (25.2.1986), s.304; XVII/8, (5.12.1984), s.790; XVII/5, (11.7.1984), s.73; XVII/4, (19.6.1984), s.409; XVII/4, (29.5.1984), s.84; XVII/20, (19.11.1985), s.461; XVII/24, (24.12.1985), s.20; XVII/12, (16.1.1985), s.305; XVII/4, (21.6.1984), s.485; XVII/8, (5.12.1984), s.792.

Odalari Birliği Kanunu, konut inşaatının ve yatırımların teşviki, Mahalli İdareler Seçimi Kanunu konularında da konuşmuştur. Işılay Saygın; bakanlık bütçeleri ve Türk kadın hakları konularında konuşmuştur. Yeminli özel teknik büro kuran belediye meclisi üyeleri ve Buca'nın ilçe yapılması konularında sözlü soru önergeleri, emekli aylıkları, tekniker ve yüksek teknikerlerle ilgili yazılı soru önergeleri vardır. Neriman Elgin; MEB kitap yazımı ve özel dersane uygulamaları, Dünya Kadınlar Günü, esnaf ve sanatkâr olarak çalışan gençler, Büyükşehir belediyelerinin sorunları konularında gündem dışı konuşmuştur. Bakanlık bütçeleri ve Türk kadın hakları konularında da söz almıştır. Öğretmenlerin özel ders vermelerinin yaygın bir uygulama haline gelmesinin nedenleri ve bazı bakanların Federal Almanya gezisi konularında sözlü soru önergeleri mevcuttur. Ayrıca Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Arapça derslerini veren öğretim elemanlarının maaşlarının Suudi Arabistan Yüksek Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir kuruluş tarafından ödendiği iddiası, Yeni Delhi hattının açılışı nedeniyle düzenlenen THY uçak seferleriyle ilgili yazılı soru önergeleri vardır¹⁰⁷¹.

Tülay Öney; gündem dışı olarak Seul'de yapılan Dünya Bankası ve Uluslar arası Para Fonu toplantısı ile Çin Halk Cumhuriyeti'ne yapılan gezi hakkında konuşmuştur. 1987 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı, Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Kanunları, bakanlık bütçeleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu Tasarısı, Kurumlar Vergisi Kanunu ve Bankalar Kanunu'nda değişiklik yapılması, TBMM'nin kuruluş yıldönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Türk Ceza Kanunu ve Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nda değişiklik yapılması, Anayasaya aykırı bir önergenin işleme konulup konulmayacağı, Sosyal Sigortalar Kanunu, Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Kanunu, Yükseköğretim Kanunu'nda değişiklik yapılması, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Özelleştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Gelirleri Kanunu'nda değişiklik yapılması, bakanlıkların kuruluş ve görevleri, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nda değişiklik yapılması, Türk kadın hakları,

¹⁰⁷¹ *TBMM T.D.*, XVII/28, (29.4.1986), s.169; XVII/8, (5.12.1984), s.787; XVII/8, (22.11.1984), s.444; XVII/1, (14.2.1984), s.620; XVII/2, (24.2.1984), s.139; XVII/1, (5.1.1984), s.260, XVII/34, (15.12.1986), s.285; XVII/8, (5.12.1984), s.795; XVII/19, (19.9.1985), s.93; XVII/14, (28.3.1985), s.340; XVII/11, (20.12.1984), s.726; XVII/9, (6.12.1984), s.49; XVII/19, (8.10.1985), s.289; XVII/27, B:77, s.16, XVII/27, (14.3.1985), s.102; XVII/4, (14.6.1984), s.340; XVII/34, (19.12.1986), s.810; XVII/8, (5.12.1984), s.783; XVII/41, (9.6.1987), s.399; XVII/13, (19.2.1985), s.63; XVII/40, (7.5.1987), s.193; XVII/41, (22.5.1987), s.273; XVII/40, (12.5.1987), s.253.

tasarrufların teşviki ve kamu yatırımlarının hızlandırılması, Emekli Sandığı, Maden Kanunu Tasarısı, Tebligat Kanunu, Serbest Bölgeler Kanunu Tasarısı, Tanıtma Fonu Teşkilî Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti ile Kore Cumhuriyeti arasında gelir üzerinden alınan vergilerde çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması, Ziraat Odaları Birliği Kanunu, Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Borçlarının Tahkimi Kanunu, Gümrük Kanununa Göre Tasfiye Edilecek Eşya Hakkında Döner Sermaye Kanunu Tasarısı, hükümetin izlediği ekonomik politikalar, Konut İnşaatının ve Yatırımlarının Teşviki Hakkında Kanun, Ücretlilere Vergi İadesi Hakkında Kanun Tasarısı konularında konuşmuştur. Tülay Öney'in kadın haklarıyla ilgili olarak da yazılı soru önergesi mevcuttur¹⁰⁷².

Günseli Özkaya; Hükümet'in aldığı sosyal ve ekonomik önlemlerle ilgili bir genel görüşme önergesi vermiştir. Gündem dışı konuşmaları devleti korumakla yükümlü öğelerin kural aşındırmaları, parlamento dışına kayan siyasal odaklaşma, siyasi tartışmaların Meclis'e yansması, Türk kadınının siyasal haklarının kabulü, Ordu ilimizin bir ilçesindeki yapılmayan belediye başkanlığı seçimi, Ordu ilinin fındık, fındık kurdu ilacı ve gübre sorunları, Ordu'daki patates üreticilerinin sorunları, ABD Dışişleri Bakanı'nın Türkiye'ye yaptığı resmi ziyaret, Cidde'de yapılan İslam Barış Komitesi toplantısı, Suriye Başbakanı'nın ziyareti, nükleer radyasyon, Odalar Birliği Başkanı'nın tutumu ve ABD'nin Libya saldırısı konularındadır. Günseli Özkaya'nın Vakıf kurumunun aksayan yönleri konusunda meclis araştırması önergesi, Avukatlık Kanunu'yla ilgili önergesi vardır. Seçim Kanunu'nda değişiklik yapılması, bazı devlet sözcülerinin ülkemiz aleyhine verdiği beyanlar, Bütçe Kanunu, TBMM içtüzüğü, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması, parlamento sistemimizdeki kural aşınması, ekonomiyi düzenlemek için alınacak tedbirler, TBMM'de kabul edilen yasaların usul ve esaslarının hukuki nitelikleri, bazı vergi kanunlarında değişiklik yapılması, Davos'ta izlenen dış politika, Tapu Kanunu ve Köy Kanunu'nda değişiklik yapılması, İş Kanunu, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nda değişiklik yapılması,

¹⁰⁷² *TBMM T.D.*, XVII/19, (22.10.1985), s.542; XVII/33, (9.12.1986), s.330; XVII/31, (3.9.1986), s.141; XVII/35, (22.12.1986), s.218; XVII/40, (14.5.1987), s.368; XVII/40, (6.5.1987), s.136; XVII/37, (26.2.1987), s.176; XVII/39, B:9,s.416; XVII/24, (14.1.1986), s.374; XVII/30, (10.7.1986), s.511; XVII/24, (24.12.1985), s.43; XVII/27, (15.4.1986), s.428; XVII/24, (25.12.1985), s.142; XVII/29, (22.5.1986), s.329; XVII/27, (9.4.1986), s.380; XVII/7, (27.9.1984), s.73; XVII/18, (13.6.1985), s.483; XVII/15, (1.5.1985), s.465; XVII/13, (21.2.1985), s.108; XVII/17, (23.5.1985), s.29; XVII/17, (6.6.1985), s.394; XVII/17, (6.6.1985), s.370; XVII/18, (10.6.1985), s.72; XVII/18, (10.6.1985), s.44; XVII/1, (14.2.1984), s.614; XVII/1, (31.1.1984), s.455; XVII/3, (16.5.1984), s.643; XVII/4, (26.6.1984), s.509; XVII/2, (24.2.1984), s.137; XVII/1, (17.1.1984), s.322; XVII/1, (2.2.1984), s.550; XVII/44, (1.9.1987), s.62.

Dünya Gençlik Yılı ve hükümetin faiz politikası konularında konuşmuştur. Günseli Özkaya'nın sözlü soru önermeleri ise İstanbul'da çeşitli nedenlerle oluşan çukurlar, Kırkpınar Güreşleri, Romanya gezisi, Türkiye'de şeriatçılık, uydular aracılığıyla katıldığı Bakanlar Kurulu toplantısı, yasama ve yasal çalışma haklarını tehlikeye sokan odaklaşma iddiaları, Ankara'da Çankaya Belediyesi'nin ve İstanbul'da Kadıköy Belediyesi'nin yaptığı çalışmaların maliyeti, vergi anlayışı konusundaki beyanı konularındadır. Teklifleri İş Kanunu'nda değişiklik yapılması ve kadınların seçim hakkıyla ilgilidir. Günseli Özkaya'nın yazılı soru önermeleri ise Başbakan hakkında yapılan suç duyurusu, İstanbul – Sarıyer'de Cumhuriyet Savcılığı'na ulaştırılan hazırlık dosyaları, amaçları dışında faaliyetlerde bulunan dernek ve vakıflar, Türk Kadını Tanıtma ve Güçlendirme Vakfı Başkanı tarafından verildiği iddia edilen siyasi beyanlar, Bakanlar Kurulu üyelerinin resmi ziyarette buldukları ülkeler ve bu seyahatler için yapılan ödemeler, ülkemizdeki vakıflar ve siyasi faaliyetleri, Bakanlıkta görevli bir memurun Türk Kadını Tanıtma ve Güçlendirme Vakfının Almanya gezisine ve Vakfın bazı faaliyetlerine katıldığı iddiası, Batı Almanya Büyükelçiliğinde düzenlenen bir çayda Türk Kadını Tanıtma ve Güçlendirme Vakfı adına giysi toplama kampanyası, “Kanuni Sultan Süleyman Sergisi” için Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilen tarihi eserler ve metni hazırlanmamış kararnamelerin bakanlarca imzalandığı iddiasına ilişkindir¹⁰⁷³.

Bahriye Üçok'un gündem dışı konuşmaları fındık üreticilerinin alacaklarının ödenmesindeki gecikme, Karadeniz Bölgesi fındık üreticilerinin borçlarının ertelenmesi, Karadeniz Bölgesi'ndeki gezici arıcıların sorunları, Ordu'nun bir köyünde yapılmakta olan bir ortaokul, yasa önerilerinin komisyonlarda görüşülme şekli, öğretmenler günü ve öğretmenlerin sorunları, Sosyal Sigortalar Kurumu Dışkapı Hastanesi'nin bakımsızlığı, komşu ülkelerin Türkiye üzerindeki propagandaları, okuma yazma bilmeyenlerin daha az suç işledikleri konusundaki yayınlar, işçi emeklilerinin maaş ve vergi iadeleri, Karadeniz Bölgesi kıyı balıkçılarının sorunları, Türk kadınının siyasal

¹⁰⁷³ *TBMM T.D.*, XVII/28, (8.5.1986), s.462, XVII/40, (12.5.1987), s. 209; XVII/25, (11.2.1986), s.13; XVII/19, (22.10.1985), s.549; XVII/21, (5.12.1985), s.360; XVII/29, (28.5.1986), s.456, XVII/28, (30.4.1986), s.228; XVII/27, (9.4.1986), s.346; XVII/27, (1.4.1986), s.120; XVII/19, (19.9.1985), s.74; XVII/26, (11.3.1986), s.11; XVII/28, B:29, s.31; XVII/26, (27.3.1985), s.301; XVII/7, B:93, s.535; XVII/39, (29.4.1987), s.482; XVII/40, (5.5.1987), s.56; XVII/39, B:3,s.191; XVII/33, (26.11.1986), s.21; XVII/33, (9.12.1986), s.319; XVII/38, (1.4.1987), s.372; XVII/40, (14.5.1987), s.360; XVII/37, (17.3.1987), s.553; XVII/37, (19.3.1987), s.683; XVII/39, (28.4.1987), s.433; XVII/21, (3.12.1985), s.240; XVII/25, (25.2.1986), s.297; XVII/27, (17.4.1986), s.639; XVII/25, (26.2.1986), s.349; XVII/25, (27.2.1986), s.380; XVII/18, (11.6.1985), s.176; XVII/7, (2.10.1984), s.481; XVII/1, (1.2.1984), s.495.

hakları, yetiştirme yurtlarındaki çocuklar, Karadeniz liman ve iskelelerinden yapılan ihracat ve gereksinimler, üniversiteler ve YÖK Kanunları, Hitit Güneş Kursu Heykeli konularında olmuştur. Bahriye Üçok'un önermeleri Sosyal Sigortalar Kanunu'nda ve Emekli Sandığı Kanunu'nda değişiklik yapılması konularındadır. Konuşmaları Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması, Bütçe Kanunu, TBMM İçtüzüğü, Karadeniz Ereğlisi'nde görevli bir müftü, Cumhuriyetimize yönelik iç ve dış irticai faaliyetler, bakanlık bütçeleri, okullara tavsiye edilen bir dergide yeralan bazı görüşler, yasa önerilerinin komisyonlarda görüşülme şekli, bazı vergi kanunlarında değişiklik yapılması, Sağlık Personelinin Devlet Hizmeti Yükümlülüğüne Dair Kanun'da değişiklik yapılması, karayoluyla hacca gidecek olanlardan alınan ücret, işçi emeklilerinin maaş ve vergi iadeleri, TRT'nin inkılâp kanunlarına aykırı hareket ettiği iddiası, Türk kadınının siyasal hakları, Ankara Belediyesi evlendirme memurlarının laiklik ilkesine aykırı hareket ettikleri iddiası, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nda değişiklik yapılması, Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı, köy öğretmenlerinin mahrumiyet zammı, Mushafı İnceleme Kurulu'nun denetiminden geçmeyen Kur'anların satıldığı iddiası, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bazı faaliyetleri, Diyanet Vakfı ve Hac Seyahati, İmar Kanunu'nda değişiklik yapılması, Arapça'nın ortaöğretimde okutulacak yardımcı diller arasında yer almasının sakıncaları, karayollarının durumu, Yükseköğretim Kurulları Sicil Yönetmeliği konularındadır. Bahriye Üçok'un sözlü soru önermeleri Fatih Yetiştirme Yurdu'nun boşaltılması, Ege Bölgesi'nde bazı ilk ve orta dereceli okullarda okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri, İran İslam Cumhuriyeti'nin kuruluş yıldönümü nedeniyle İstanbul'da dağıtıldığı iddia edilen bir dergi, belediyeye alınacak işçi ve memurlara yöneltildiği iddia edilen sorular hakkındadır. Teklifleri çeşitli kanunlarda değişiklik yapılmasının yanı sıra Bağ – Kur Kanunu'nda da değişiklik yapılması konusundadır. Yazılı soru önermeleri ise yemekhaneleri ramazan ayı olduğu için kapalı bulunan kamu kuruluşları, İstanbul'daki bir gayrimenkule tapu tahsis belgesi verilmesi, hac ve umre işleri yönetmeliği ve resmi fiyatından pahalı satılan Kur'an-ı Kerimler, bir öğretmene okuduğu yayınlardan dolayı ceza verildiği iddiası, öğretmenlerin gazete bulundurmalarının ve meslek dergilerini okumalarının yasaklandığı iddiası, tahrip edilen balık yatakları ve balık neslinin korunması, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı'ndaki yolsuzluk iddiaları, Denizcilik Meslek Lisesi'nin yeniden Ordu

iline nakli, enstitülerde ilkokul öğretmenlerine tanınan tamamlama programının uygulanmasından doğan sorunlar, yapılması planlanan sanat okulu, din eğitimi konusunda Devlet Planlama Teşkilatı'nın basında yer alan önerileri, Türkiye Denizcilik Kurumu'ndan emekli olan personelin bazı sosyal hakları, üst kademe yöneticilerinin tayin durumları, köy ilkokullarının yakacak ve köy öğretmenlerinin mahrumiyet ödenekleri konularındadır¹⁰⁷⁴.

Bahriye Üçok, erkeklerin de ölen eşlerinin maaşlarını alabilmesini önermiştir. Bu konuda hazırlanan yasa teklifi 18 Ekim 1984'te TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu'nda kabul edilmiştir¹⁰⁷⁵.

Türkan Turgut Arıkan'ın gündem dışı konuşmaları finans kurumlarının laikliğe aykırı davranışlarda bulunan basın ve yayın kurumlarını desteklemeleri, belediyelerin harcamalarındaki savurganlık, denetim eksikliğinden kaynaklanan sorunlar, enflasyon ve hayat pahalılığı, MEB'nin tavsiye ettiği kitaplarda dinin siyasete ve eğitime alet edilmesi, okullarda kayıtlarda velilerden alınan ücretler, Türkiye'yi ziyaret eden İran Başbakanı Musavi'nin davranış ve açıklamaları, belediyelerin bazı uygulamaları, istatistik hataların ekonomik durumlardaki önemi, şoförlerin sorunları, ücretlilerin vergi yükü, yaşlıların hastanelerde muayene ve bakım sorunları, bazı görevlere kadınların alınmaması, beden eğitimi ve spor liselerine alınacak öğrenciler, kamuya ait taşınmazlar hakkındadır. İthalat ve ihracaat işlemleri ile ilgili meclis araştırması önergesi vardır. Önergeleri ülkemizde mevcut fonların oluşumu, kaynaklarının toplanması, kullanılması,

¹⁰⁷⁴ *TBMM T.D.*, XVII/41, (9.6.1987), s.397; XVII/31, (8.10.1986), s.519; XVII/31, B:1-15, s.447; XVII/32, (21.10.1986), s.18; XVII/41, (9.6.1987), s.397; XVII/1, (15.2.1984), s.643; XVII/25, (26.2.1986), s.347; XVII/28, (29.4.1986), s.199; XVII/44, (1.9.1987), s.63; XVII/39, (14.4.1987), s.196; XVII/40, (5.5.1987), s.89; XVII/43, (17.7.1987), s.376; XVII/39, (28.4.1987), s.472; XVII/39, (21.4.1987), s.349; XVII/43, (17.7.1987), s.379; XVII/39, (22.4.1987), s.404; XVII/28, (22.4.1986), s.82; XVII/41, (18.5.1987), s.7; XVII/38, (2.4.1987), s.439; XVII/31, (7.10.1986), s.435; XVII/32, (12.11.1986), s.458; XVII/31, (9.10.1986), s.531; XVII/37, (17.3.1987), s.552; XVII/32, (25.11.1986), s.652; XVII/36, (10.2.1987), s.316; XVII/19, (15.10.1985), s.398; XVII/19, (24.9.1985), s.111; XVII/25, (4.3.1986), s.415; XVII/20, (12.11.1985), s.309; XVII/21, (5.12.1985), s.361; XVII/19, (23.10.1985), s.644; XVII/12, (23.1.1985), s.398; XVII/13, (21.2.1985), s.100; XVII/4, (6.6.1985), s.210; XVII/3, (10.5.1984), s.576; XVII/3, (10.5.1984), s.580; XVII/41, (18.5.1987), s.7; XVII/33, (9.12.1986), s.337; XVII/37, (4.3.1987), s.299; XVII/36, (12.2.1987), s.451; XVII/38, (7.4.1987), s.547; XVII/34, (18.12.1986), s.601; XVII/37, (10.3.1987), s.427; XVII/37, (17.3.1987), s.552; XVII/20, (20.11.1985), s.551; XVII/28, (30.4.1986), s.259; XVII/29, (21.5.1986), s.198; XVII/25, (4.3.1986), s.415; XVII/19, (25.9.1985), s.153; XVII/21, (5.12.1985), s.361; XVII/19, (23.10.1985), s.644; XVII/16, (7.5.1985), s.134; XVII/18, (12.6.1985), s.310; XVII/17, (6.6.1985), s.402; XVII/12, (15.1.1985), s.258; XVII/15, (9.4.1985), s.17; XVII/4, (6.6.1984), s.214; XVII/3, (17.5.1984), s.160; XVII/3, (27.3.1984), s.74; XVII/3, (3.4.1984), s.192; XVII/35, (13.1.1987), s.606; XVII/41, (9.6.1987), s.399; XVII/31, (1.9.1986), s.35; XVII/37, (24.2.1987), s.60; XVII/20, (30.10.1985), s.38; XVII/12, (15.1.1985), s.270; XVII/4, (31.5.1984), s.112; XVII/44, (1.9.1987), s.32; XVII/42, (11.6.1987), s.100; XVII/39, (28.4.1987), s.474,475; XVII/32, (18.11.1986), s.574; XVII/41, (18.5.1987), s.69; XVII/31, (14.10.1986), s.629, 630; XVII/28, (22.4.1986), s.93; XVII/20, (7.11.1985), s.401; XVII/12, (12.2.1985), s.490; XVII/8, (8.11.1984), s.194; XVII/3, (29.3.1984), s.185; XVII/3, (1.5.1984), s.466; XVII/3, (27.3.1984), s.90; XVII/1, (14.2.1984), s.633.

¹⁰⁷⁵ Caporal, Age., s. 163.

yönetimi ve denetimi ile İş Kanunu'nda değişiklik yapılmasıyla ilgilidir. Türkan Arıkan Seçim Kanunu'nda, Siyasi Partiler Kanunu'nda, Orman Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda değişiklik yapılması, Bütçe Kanunu Tasarısı, Belediye Gelirleri Kanunu'nda değişiklik yapılması, bakanlık bütçeleri, TBMM İçtüzük teklifi, TRT Kurumu Gelirleri Kanunu'nda, Toplu Konut Kanunu'nda değişiklik yapılması, belediyelere yapılan bağışlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması, Kadastro Kanunu, Kooperatifler Kanunu, Sümerbank Yönetim Kurulu üyelerine yapılan ödemeler, Türk Silahlı Kuvvetleri'ni Güçlendirme Vakfı Kanunu, Uluslararası Teşekküllerin Kurulması Kanun Tasarısı, Katma Değer Vergisi Kanunu, Çocuk İstismarı, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Almanya'da çalışan vatandaşlarımızın çocuklarının eğitim sorunları, milletvekillerine tanınan soru yoluyla denetim işlevinin engellenmesi, Gümrük Muafiyetlerinin Kaldırılması Kanunu, Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Kanun Tasarısı, Sosyal Sigortalar Kanunu, camilerini yaptıracak köylere yapılan yardım, Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanun Tasarısı, deprem fonunun gelir ve giderleri, devam eden yatırımlar, devlet lojmanları yapım fonunun gelir ve giderleri, Kur'an kursları, Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu, özel uçak alımı, petrol arama ve petrolle ilgili faaliyetleri düzenleme fonunun gelir ve giderleri, Sinema ve Video Kanunu teklifi, Sanayi Kredisi Fonu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu, taşıt pulları harcamaları, Trakya Üniversitesi Meslek Yüksekokulu mezunlarının sorunları, Bankalar Kanunu, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu, biten projelerin açılış törenleri, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, Finansal Kiralama Kanunu Tasarısı, Türk kadın hakları, İmar Kanunu Tasarısı, Serbest Bölgeler Kanunu Tasarısı, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı konularında konuşmuştur¹⁰⁷⁶.

¹⁰⁷⁶ TBMM T.D., XVII/44, (9.9.1987), s.105, 106; XVII/39, (9.4.1987), s.112; XVII/41, (22.5.1987), s.240, 241; XVII/39, (15.4.1987), s.234; XVII/32, (5.11.1986), s.260; XVII/33, (9.12.1986), s.335; XVII/41, (18.5.1987), s.20,21; XVII/35, (21.12.1986), s.153; XVII/37, (4.3.1987), s.280; XVII/42, (15.6.1987), s.207; XVII/43, (20.6.1987), s.229; XVII/43, (20.6.1987), s.244; XVII/33, (27.11.1986), s.64; XVII/40, (14.5.1987), s.372; XVII/43, (21.6.1987), s.324; XVII/42, (12.6.1987), s.147; XVII/32, (11.11.1986), s.384; XVII/42, (17.6.1987), s.342; XVII/38, (26.3.1987), s.190; XVII/32, (5.11.1986), s.252; XVII/37, (10.3.1987), s.425; XVII/43, (18.6.1987), s.21; XVII/20, (31.10.1985), s.89; XVII/19, (22.10.1985), s.548; XVII/28, (6.5.1986), s.366; XVII/29, (21.5.1986), s.207; XVII/24, (24.12.1985), s.47; XVII/27, (1.4.1986), s.130; XVII/30, (5.6.1986), s.399; XVII/28, (22.4.1986), s.25; XVII/19, (15.10.1985), s.413; XVII/27, (10.4.1986), s.420; XVII/19, (17.10.1985), s.527; XVII/27, (3.4.1986), s.268; XVII/20, (5.11.1985), s.162; XVII/25, (19.2.1986), s.223; XVII/29, (28.5.1986), s.478; XVII/24, B:63,64, s.574; XVII/27, (15.4.1986), s.472; XVII/30, (29.5.1986), s.30; XVII/25, (20.2.1986), s.250; XVII/27, (3.4.1986), s.247; XVII/29, (22.5.1986), s.334; XVII/16, (7.5.1985), s.146; XVII/12, (22.1.1985), s.354; XVII/18, (11.6.1985), s.183; XVII/18,

Türkan Arıkan'ın sözlü soru önermeleri afetler fonunun gelir ve giderleri akaryakıt tüketim fonunun gelir ve projeleri ile mercimek ve nohut ihracatı, bağlı ortaklık statüsündeki bazı şirketlerin üyelerine ve Sümerbank'a yapılan ödemeler, DPT kalkınmada öncelikli yöreler fonunun gelir ve giderleri ile Savunma Sanayi Geliştirme Fonunun gelir ve giderleri ve serbest bölgeler tesis ve geliştirme fonunun gelir ve giderleri, İstanbul, Ankara, İzmir illeri büyükşehir ve ilçe belediyelerine bağışta bulunan kişiler, özel uçak alımı, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sigorta primi alacakları, İhracatı Teşvik Fonu'nun ve kamu ortaklığı fonunun gelir ve giderleri, sınır ticaret fonunun gelir ve giderleri, Kur'an kursları, belediyelere yapılan taşıt teslim ve satışları, taşıt pulları için yapılan harcamalar, bitkisel yağlar fiyat istikrar fonunun, çimento fonunun, garanti fonunun, halk girişimlerini destekleme fonunun, küçük sanat kooperatiflerini geliştirme fonunun, organize sanayi bölgeleri fonunun gelir ve giderleri, ücretlilere ödenen vergi iadesi ve körlerin rehabilitasyonu konularındadır. Türkan Arıkan'ın teklifleri Sosyal Sigortalar Kanunu'nda, İş Kanunu'nda, Siyasi Partiler Kanunu'nda değişiklik yapılması konularındadır. Türkan Arıkan'ın yazılı soru önermeleri Kanuni Sultan Süleyman sergisinin bütçesi, yabancı sigaraların miktarı, hayali ihracat, ön lisans eğitimi gören resim bölümü mezunları, Türk Kadını Güçlendirme Vakfı'na yapılan yardımlar, Çevre Kirliliğini Önleme Fonu'nun yardımları, yurt dışında şubeleri bulunan vakıflar, Türkiye Demir Çelik İşletmeleri, Türkiye Toprak ve Çimento Sanayi, Türkiye Elektrik Kurumu, Ankara'da esnafa kesilen cezalar, belediye başkanlarına ödenen aylık ücretler, park ve yeşil alanların sulanması ihalesi, Cumhuriyet rejimi, Turizm Geliştirme Fonu'nun harcamaları, gümrük müfettişlerinin incelemeleri, Anadolu ve Fen Liselerinde görev yapan yabancı uyruklu öğretmenler, emeklilik dışında kendi istekleriyle görevden ayrılan ilkökul ve meslek lisesi öğretmenleri, yardım yapılan Türk sporcuları, ilkokulu bulunmayan köyler, sekiz yıllık temel eğitim okulları ve lojman açığı, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yapılan derslikler, öğrenci yurtlarının denetimi, Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın tavsiye ettiği kitaplar, Türk Uçak Sanayi, köylerdeki sağlık tesisleri ve personeli, tarım kredi kooperatifleri, Et ve Balık Kurumu, Toprak Mahsülleri Ofisi, Edirne'ye bağlı belediyelere yapılan yardımlar, Dış Krediler Kur Farkı Fonu, valilikler emrinde oluşturulan fonlar, Gecekondu Kanunu, işçilerden kesilen cezalardan oluşturulan fon, ihracatına izin verilen işletmeler, futbolcu transferi

---

(10.6.1985), s.20; XVII/8, (5.12.1984), s.788; XVII/16, (2.5.1985), s.94; XVII/17, (5.6.1985), s.338; XVII/4, (9.7.1984),s.658.

ve vergi kaybı, Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu, Adana’da hasat artığı toplayan 3 kız çocuğunun karakolda saçlarının kesildiği iddiası, Alanya’da Süleymancılık eğitimi yapıldığı iddia edilen Kur’an kursları, Konya Karaağaç Belediyesi’nce oruç tutmayan bazı kişilere para cezası verildiği iddiası, İstanbul’da belediyelere ait bazı dükkanların kira bedelleri, Müşterek Trafik Fonu’nun ve Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Fonu’nun gelir ve giderleri, tarihi değeri olan taşınmazlar, üniversitelerden ilişkisi kesilen öğrenciler, sahipli arazilerin ıslahı için yapılan çalışmalar, Başbakanlık Danışmanlığı’na atananlar, Türk kadın hakları, Türkiye Diyanet Vakfı’nın muhtaç çocuklara yaptığı giyim yardımı, Keban Barajı ve Hidroelektrik santrali gelir ortaklığı senetleri konularındadır¹⁰⁷⁷.

XVII. dönem milletvekillerimizden Işıl Saygın ve Necla Tekinel Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu’nda, Leyla Yeniay Köseoğlu Dışişleri Komisyonu’nda, Rezan Şahinkaya Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu’nda, Türkan Arıkan ve Tülay Öney Bütçe Komisyonu’nda, F. Mihriban Erden ve Bahriye Üçok Milli Eğitim Komisyonu’nda, Günseli Özkaya ve İmren Aykut Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu’nda çalışmışlardır¹⁰⁷⁸.

1984 yılı Haziran ayında, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 50. yılı kutlama törenlerine 1983 seçim döneminde seçilen bu 12 kadın milletvekilimiz de katılmıştır. TBMM bu maksatla özel gündemle toplanmış, ancak alanlarında ilk olan 77 kadına plaket verilen bu törende 50 yıl sonra TBMM’de 12 kadın milletvekilinin

¹⁰⁷⁷ TBMM T.D., XVII/44, B:1,s.53,55,57,58; XVII/42, (17.6.1987), s.347; XVII/41, (22.5.1987), s.275; XVII/39, B:95, s.470; XVII/38, (2.4.1987), s.505; XVII/40, (12.5.1987), s.262; XVII/38, (12.5.1987), B:80, s.63; XVII/31, B:10,s.459; XVII/37, B:77,s.559; XVII/31, B:10,s.461; XVII/40, B:100,s.189; XVII/40, (14.5.1987), s.399; XVII/39, B:92,s.344; XVII/36, (12.2.1987), s.463; XVII/31, (1.9.1986), s.63; XVII/39, B:92,s.347; XVII/31, (1.9.1986), s.51,54,57; XVII/37, (19.3.1987), s.706; XVII/36, (10.2.1987), s.361; XVII/38, B:80,s.74; XVII/36, B:65,s.521; XVII/39, (15.4.1987), s.254; XVII/38, (7.4.1987), s.575,580; XVII/20, B:30, s.499,506; XVII/21, B:33,s.60; XVII/21, B:36,s.257; XVII/25, B:73,s.392; XVII/19, (14.10.1985), s.356; XVII/25, (5.3.1986), s.500; XVII/19, B:13, s.302, XVII/19, (22.10.1985), s.591; XVII/19, B:14, s.343,344,345,346; XVII/26, (25.3.1986), s.483,486,489; XVII/19, (25.9.1985), s.170; XVII/19, (22.10.1985), s.616; XVII/26, B:79,s.217; XVII/15, B:83,s.63; XVII/12, B:54,s.324; XVII/12, B:53,s.288; XVII/14, B:75,s.200; XVII/31, (1.9.1986), s.23,28,29; XVII/32, (4.11.1986), s.200,201; XVII/31, (16.10.1986), s.728,729; XVII/32, (27.11.1986), s.63; XVII/25, (19.2.1986), s.222; XVII/27, (1.4.1986), s.129,131; XVII/19, (10.10.1985), s.376; XVII/19, B:6,s.101; XVII/25, B:68,s.196; XVII/27, (10.4.1986), s.417, 418, 421; XVII/13, (27.2.1985), s.205; XVII/25, (26.2.1986), s.351; XVII/25, (25.2.1986), s.803; XVII/20, B:25, s.240; XVII/17, (6.6.1985), s.406; XVII/38, (2.4.1987), s.437; XVII/32, (22.10.1986), s.62; XVII/40, (30.4.1987), s.5; XVII/42, (11.6.1987), s.46; XVII/36, (19.2.1987), s.572; XVII/31, (9.10.1986), s.532; XVII/43, (18.6.1987), s.9; XVII/28, (30.4.1986), s.229; XVII/19, (26.9.1985), s.178; XVII/28, (24.4.1986), s.121; XVII/19, (10.10.1985), s.368; XVII/19, (15.10.1985), s.395; XVII/17, (4.6.1985), s.194; XVII/7, (23.10.1984), s.451; XVII/15, (17.4.1985), s.200; XVII/36, (10.2.1987), s.332; XVII/26, B:77, s.17; XVII/12, (13.2.1985), s.519.

¹⁰⁷⁸ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 17. Devre, Cilt I., TBMM Matbaası, Ankara 1984, ss. 44-47.

bulunmasının eksiklik olduğu üzerinde durulmuştur¹⁰⁷⁹. 50 yıl sonra kadın milletvekili sayımızda artış olmadığı gibi azalma olmuştur.

Bahriye Üçok, akademik kariyerden gelen ve kadın sorunlarını kadınların daha iyi değerlendirebileceğini¹⁰⁸⁰, bu yüzden Meclis'te olmaları gerektiğini savunan bir milletvekilimizdir. 1990 yılında evinde bombalı bir suikastle öldürülmüş, Bahriye Üçok'un öldürülmesini protesto etmek için düzenlenen kadın yürüyüşüne tüm kadın örgütleri katılmıştır¹⁰⁸¹.

İmren Aykut, kadın sorunlarıyla yakından ilgilenen ve kadın kuruluşlarının faaliyetlerine katılan bir milletvekilimizdir. 1985'te Nairobi'de yapılan 3. Dünya Kadın Kongresi'ne ve Türkiye'yi temsilen birçok uluslar arası konferanslara katılıp, tebliğ sunmuştur¹⁰⁸².

3.3.2.5. 1983 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

Bu seçim döneminde Sosyal Demokrasi Partisi ve Refah Partisi, kurucularına getirilen vetodan dolayı seçime katılamamışlardır. Bu seçim döneminde seçmenlerin %92,3'ü oy kullanmış¹⁰⁸³, ANAP %45,1 oy oranıyla 212 milletvekili, Halkçı Parti %30,56 oy oranıyla 117 milletvekili, Milliyetçi Demokrasi Partisi %23,3 oy oranıyla 71 milletvekili çıkarmışlardır¹⁰⁸⁴. 10 Haziran 1983'te kabul edilen Milletvekili Seçim Kanunu'na göre seçimler serbest, eşit, gizli, tek dereceli, gizli oy açık sayım ve denetim altında 5 yılda bir yapılacaktır. Bu seçim döneminde çifte barajlı nispi temsil yöntemi (% 10 ülke barajlı ve seçim çevresi barajlı d'Hondt) uygulanmıştır. Buna göre birinci baraj ülke barajıdır ki partilerin milletvekilliği kazanabilmesi için geçerli oyların en az yüzde 10'unu alması gerekmiştir. İkinci baraj seçim çevresi barajıdır. Seçim çevresindeki geçerli oyların toplamının milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayının üzerinde oy alınmasını gerektiren bu baraj bazı yerlerde %50'ye kadar çıkmıştır. Bu seçimlerde ilk kez illerin çıkaracağı milletvekili sayısı esas alınarak seçim çevreleri

¹⁰⁷⁹ Caporal, Age., s. 163, 164.

¹⁰⁸⁰ Şirin Tekeli, *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*, Birikim Yay., İstanbul 1982, ss.289-323.

¹⁰⁸¹ Caporal, Age., s.175.

¹⁰⁸² Perihan Ergun (Turgut), *Cumhuriyet Aydınlanmasında Öncü Kadınlarımız*, Tekin Yay., İstanbul 1997, s.303.

¹⁰⁸³ Yalçın vd., Age., s.632, 633.

¹⁰⁸⁴ Kaleli, Age., s.125.

oluşturulmuştur¹⁰⁸⁵. 6 Kasım 1983 seçiminde en çok 7, en az 3 milletvekili çıkartan daraltılmış seçim bölgesi ve ülke genelinde % 10 barajlı seçim sistemi uygulanmıştır¹⁰⁸⁶.

1983'te Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP), Anavatan Partisi (ANAP), Büyük Türkiye Partisi (BTP), Halkçı Parti (HP), Doğru Yol Partisi (DYP), Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP), Refah Partisi (RP), Muhafazakâr Parti (MP), Yeni Doğu Partisi, Yüce Görev Partisi, Bizim Parti, Huzur Partisi, Yeni Düzen Partisi, Fazilet Partisi, Bayrak partisi ve İslahatçı Demokrasi Partisi kurulmuştur¹⁰⁸⁷.

1983 seçim dönemi 12 kadını Meclis'e milletvekili olarak taşımıştır. Bu kadınların 4'ü HP' den, 5'i ANAP'tan ve 3'ü MDP' den seçilmiştir. 1983'e kadar uzun zamandır bu kadar kadın Meclis'e girememiştir. Özellikle hiçbir kamuoyu baskısı olmadan ve basın kuruluşlarında kadın milletvekilleriyle ilgili çok az yazıya yer verilmesine rağmen bu sessiz artış başarı olarak değerlendirilmiştir.

Bu dönemin kadın milletvekilleri alanında iyi eğitilmiş, başarılı, eserleri olan ve çalışkan kadınlardır. Hemen hemen hepsi yabancı dil bilmektedir. İçlerinde politik geçmişi olan dört kişi vardır. Bunlardan Işıl Saygın Belediye Başkanı, Tülay Öney ve İmren Aykut Danışma Meclisi Üyesi ve Bahriye Üçok Cumhuriyet Senatosu üyesidir.

Tablo 3.3. XVII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
Neriman ELGİN	Dışişleri Komisyonu
Göksel KALAYCIOĞLU	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu
Fatma Rezan ŞAHİNKAYA	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu
Türkan Turgut ARIKAN	Bütçe Komisyonu
Fatma Mihriban ERDEN	Milli Eğitim Komisyonu
Arife Necla TEKİNEL	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu
İmren AYKUT	Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu
Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	Dışişleri Komisyonu
Tülay ÖNEY	Bütçe Komisyonu
Günseli ÖZKAYA	Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu
Işıl SAYGIN	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu
Bahriye ÜÇOK	Milli Eğitim Komisyonu

¹⁰⁸⁵ Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yay., Ankara 2002, s. 5.

¹⁰⁸⁶ Bilgiç, Age., s. 28.

¹⁰⁸⁷ Hulusi Turgut, *12 Eylül Partileri*, ABC Ajansı Yay., İstanbul 1986, s. 47.

Tablo 3.4. XVII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Neriman ELGİN	Dul (4 Çocuk)	Lise	Ev Hanımı	-	Ev Hanımı
Göksel KALAYCIOĞLU	Bekâr	ABD Virginia Üni.	Ev Hanımı (Mütercimlik, İdarecilik)	İngilizce Almanca	Ev Hanımı
F. Rezan ŞAHİNKAYA	Evli (3 Çocuk)	Ankara Üni. Ziraat Fak. ve DTCF	Akademisyen (Üniversitede Anabilim Dalı Başkanı)	İngilizce Almanca	Akademisyen
Türkan T. ARIKAN	Bekâr	Gazetecilik Yük. Okulu, İstanbul Üni. İşletme	Akademisyen (Öğretim Üyesi)	İngilizce Fransızca	Öğretim Üyesi
F. Mihriban ERDEN	Dul (1 Çocuk)	Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu)	Okul Müdürü	Fransızca	Okul Müdürü
A. Necla TEKİNEL	Evli (2 Çocuk)	İstanbul Hukuk	Avukat	İtalyanca Fransızca Latince	Avukat (XI. Dönem Milletvekili)
İmren AYKUT	Bekâr	İstanbul Üni. İktisat Fak.	Danışma Meclisi Üyesi	İngilizce	Danışma Meclisi Üyesi
Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	Evli (2 Çocuk)	Amerikan Kız Lisesi	Tüccar	İngilizce Fransızca	Tüccar
Tülay Öney	Evli (2 Çocuk)	Ankara Üni. Siyasal Bilgiler Fak.	Danışma Meclisi Üyesi (Ekonomist)	İngilizce	Danışma Meclisi Üyesi
Günseli ÖZKAYA	Evli (1 Çocuk)	Ankara Hukuk Fak. İstanbul Üni. İktisat Fak. Gazetecilik Yük. Okulu	Avukat Türk Kadınlar Birliği Başkanı	İngilizce	Avukat- Türk Kadınlar Birliği Başkanı
Işıl Saygın	Bekâr	Ege Üni. Mimarlık Fak.	Belediye Başkanı- Mimar	İngilizce	Belediye Başkanı- Mimar
Bahriye ÜÇOK	Evli (1 Çocuk)	DTCF ve Devlet Konservatuarı	Cumhuriyet Senatosu Üyesi (Akademisyen)	Fransızca Farsça Arapça	Cumhuriyet Senatosu Üyesi Akademisyen

3.4. XVIII. DÖNEM (1987–1991) KADIN MİLLETVEKİLLERİ**Tablo 3.5. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri**

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Göksel KALAYCIOĞLU	Ankara	ANAP
2	İmren AYKUT	İstanbul	ANAP
3	Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	İstanbul	ANAP
4	Türkan AKYOL	İzmir	SHP
5	Birgen KELEŞ	İzmir	SHP
6	Işıl Saygın	İzmir	ANAP

3.4.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

XVIII. dönemde 6 milletvekili TBMM'ye seçilmiştir. 450 milletvekili arasında kadınlar, yüzde 1.33'lük oranla Meclis'te bulunmuştur. Bu dönemde kadınlar; ANAP ve SHP'den, ayrıca Ankara, İstanbul ve İzmir olmak üzere üç büyük ilden seçilmişlerdir.

3.4.1.1. Birgen KELEŞ

1939 yılında Vezirköprü'de doğmuştur. Mehmet Salih Bey ile Züleyha Hanım'ın kızlarıdır. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdikten sonra California Üniversitesi'nde (Los Angeles-UCLA) yüksek lisans yapmış, Harvard Üniversitesi'nde Centre For International Affairs'de Fellows Programına katılmış, Dış Ekonomik İlişkiler uzmanlık dalı olup Plancı ve İktisatçı'dır. 1961–1963 yılları arasında Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nda Uzun Vadeli Planlar ve Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri Uzmanı olarak görev yapmıştır¹⁰⁸⁸.

1983–1999 yılları arasında SODEP, SHP ve CHP'de Parti Meclis Üyesi, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi ve Genel Sekreter Yardımcısı olarak görev yapmıştır. XVIII. dönemde SHP'den İzmir milletvekili, XX. dönemde CHP'den İzmir milletvekili, XXII. ve XXIII. dönemlerde CHP'den İstanbul milletvekili, 2001'de yeniden CHP Parti Meclisi Üyesi olarak seçilmiştir. Birgen Keleş evli ve bir çocuk sahibi olup, İngilizce bilmektedir¹⁰⁸⁹.

3.4.2. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

3.4.2.1. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

Bu dönemde seçilen 6 milletvekilinden Göksel Kalaycıoğlu ABD Virginia Intermont Collage, İmren Aykut İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Leyla Yeniay Köseoğlu Amerikan Kız Lisesi, Türkan Akyol Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Birgen Keleş Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (Master California Üniversitesi)¹⁰⁹⁰ ve Işıl Saygın Ege Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mezunudur.

XVIII. dönemde seçilen kadın milletvekillerinden biri kolej, biri Kız Lisesi mezunu olup diğerleri üniversite bitirmişlerdir. Mezun oldukları bölümler çeşitlidir.

¹⁰⁸⁸ Gökçimen vd., Age., s.252.

¹⁰⁸⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Özgeçmiş. B. Keleş.

¹⁰⁹⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Özgeçmiş. B. Keleş.

3.4.2.2. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

Bu dönemde seçilen kadın milletvekillerinden Göksel Kalaycıoğlu milletvekili, İmren Aykut milletvekili, Leyla Yeniay Köseoğlu milletvekili, Türkan Akyol Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Öğretim Üyesi, Birgen Keleş Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nda Uzman¹⁰⁹¹ ve Işıl Saygın milletvekili olarak görev yapmışlardır. Milletvekili seçilmeden önce Göksel Kalaycıoğlu ev hanımı, İmren Aykut Danışma Meclisi Üyesi, Leyla Yeniay Köseoğlu tüccar, Işıl Saygın mimar ve belediye başkanlığı görevlerinde bulunmuşlardır.

XVIII. dönemde seçilen 6 kadın milletvekilinin 4'ü bir dönem önce milletvekili seçilmiştir. Türkan Akyol I. Nihat Erim Hükümeti döneminde (1971) 8,5 ay Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı yapmış istifa edip öğretim üyeliğine dönmüştür. Bu dönemde ilk defa milletvekili seçilen Birgen Keleş iktisatçıdır.

3.4.2.3. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

XVIII. dönemde seçilen 6 kadın milletvekilinden Göksel Kalaycıoğlu İngilizce ve Almanca, İmren Aykut İngilizce, Leyla Yeniay Köseoğlu İngilizce ve Fransızca, Türkan Akyol İngilizce ve Fransızca, Birgen Keleş İngilizce¹⁰⁹², Işıl Saygın İngilizce ve Almanca dillerini bilmektedir. Bu dönemde seçilen kadınların dört tanesi iki, iki tanesi bir yabancı dil bilmektedir. Tüm milletvekillerin bildiği ortak yabancı dil İngilizce'dir.

3.4.2.4. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

Göksel Kalaycıoğlu; XVIII. dönemde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Üyeliği yapmış, Dışişleri Komisyonu'nda görev almıştır. Ayrıca Türkiye ile bazı ülkeler arasında kurulan Dostluk Grupları üyeliklerinde bulunmuştur. Doğu ve Güneydoğu illerinin kurtuluş günlerinde Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu üyesi olarak çeşitli etkinliklerin hazırlanmasında rol oynamıştır. Göksel Kalaycıoğlu'nun XVIII. dönemde iki kanun teklifi, üç gündem dışı konuşması, genel görüşme önermeleri ve meclis araştırması önermeleri hakkında birer konuşması mevcuttur¹⁰⁹³. Gündem dışı konuşmaları Çankaya Belediyesi'nin sağlığı tehdit eden faaliyetleri, Fransa

¹⁰⁹¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Özgeçmiş. B. Keleş.

¹⁰⁹² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Özgeçmiş. B. Keleş.

¹⁰⁹³ Gökçimen vd., Age., s.241.

Cumhurbaşkanı Mitterand'ın eşinin Türkiye'yi ziyareti, Türk kadınına siyasi hakların verilmesinin 54. yıldönümü konularındadır. Göksel Kalaycıoğlu Çankaya Belediyesi'nin çöp toplama faaliyetleri sırasında vatandaşların haberi olmadan kendilerine ait olan çöp bidonlarının alınıp yerine parayla satılan ve belediye amblemi olan torbaların konması zorunluluğunu ve gece saat 20.00'den sonra apartman önüne konulması gerekliliğini hem insan sağlığını tehdit ettiği hem de vatandaşa maddi külfet getirdiği gerekçesiyle eleştirmiştir¹⁰⁹⁴. Fransa Cumhurbaşkanı'nın eşinin Irak'tan Türkiye'ye sığınanlara yapılacak yardımlar konusunda samimi olmadığını, “başkalarına bu konuda ders vermeye çalışanların televizyonlarında Irak'tan yurdumuza sığınan insanlara daha fazla yer vermeleri ayrıca daha fazla para sarf etmeleri gerektiğini” söylemiştir¹⁰⁹⁵. Bu ziyaretin temel hedefinin Türkiye'nin itibarını zedelemek ve bölmek olduğunu, ülkemizde meydana gelen terör olaylarının dış güçlerin tahrikinden kaynaklandığını ancak ülkemizde ülkü birliğinin mevcut olduğunu, bu yüzden doğu ve güneydoğu illerini kalkındırmak için uğraşıldığını, bu amaçla GAP projesinin Doğu Anadolu halkının kaderini değiştirecek öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Mitterand'ın eşinin Türkiye'de özgürce ve demokratik bir ortamda ziyaretini gerçekleştirdiğini ancak Batı Trakya'daki zulüm gören Türkleri aynı rahatlıkla ziyaret etmelerinin mümkün olamayacağını, burada asimile edilen Türklere Fransa'nın tepki göstermediğini söyleyerek ülkelerin mevcut çifte standartlarını ifade etmiştir. Türk kadınına siyasi hakların verilmesi nedeniyle yaptığı konuşmasında Göksel Kalaycıoğlu siyasi hakların verilme aşamalarını, yabancı ülkelerdeki kadınların siyasetteki durumunu belirttikten sonra ülkemizde siyasete giren kadınların oranının yetersiz olduğunu ayrıca kadınların 1989 yılından itibaren mahalli idareler seçimlerinde de görev almaları gerektiğini ifade etmiştir¹⁰⁹⁶. Dış politikada Batı Trakya Türklerinin durumu, Avrupa Topluluğu'na girme çabası, Amerikan Kongresi'ne getirilen Ermeni Tasarısı, Kıbrıs meselesine verilen destek konularında konuşmuştur.

İmren Aykut; 1987 ve 1989 yıllarında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olarak görev yapmıştır¹⁰⁹⁷. Bu dönemde yazılı soru önergelerine bakan olarak 53 kez cevap vermiş, genel kurulda 31 kez konuşmuştur¹⁰⁹⁸. Gündem dışı konuşmaları arasında

¹⁰⁹⁴ TBMM T.D., XVIII/51, (8.11.1990), ss.33–34.

¹⁰⁹⁵ TBMM T.D., XVIII/27, (3.5.1989), s.110.

¹⁰⁹⁶ TBMM T.D., XVIII/18, (6.12.1988), ss.568–569.

¹⁰⁹⁷ TBMM T.D., XVIII/2, (28.1.1988), s.4.

¹⁰⁹⁸ Gökçimen vd., Age., s.88.

yurt dışında çalışan işçilerimizin sorunları¹⁰⁹⁹, süper emeklilik sorunları¹¹⁰⁰, ASELSAN'ın kapatılması ve buradaki işçilerin durumları¹¹⁰¹, 1 Mayıs kutlamaları¹¹⁰², 1988 yılında işçilerin sorunları ve keyfi işçi çıkarmaları yer almaktadır¹¹⁰³. İmren Aykut; Bağ-Kur sigortalı ve emeklilerin sorunları¹¹⁰⁴, Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı'nın kurulması hakkında kanun hükmünde kararname¹¹⁰⁵, İSDEMİR ve buna benzer iş alanlarındaki çalışma problemleri¹¹⁰⁶, SSK ve Bağ-Kur Üyelerinin problemleri¹¹⁰⁷, işsizliğin boyutları ve yarattığı bunalımlar karşısında alınması gereken tedbirler¹¹⁰⁸ konularında konuşmuştur. İmren Aykut işsizlik sorununa değindiği konuşmalarında işsizliğin boyutlarını vurgulamıştır. Bu bağlamda İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun Avrupa'daki benzer kuruluşlar gibi etkili ve düzenli bir şekilde çalışabilmesi için "Türk İş İdaresinin Reorganizasyonu, İstihdamı Geliştirme ve İşsizlikle Mücadele" adını taşıyan bir paket program geliştirdiklerini, kurumun faaliyetlerini daha etkin ve hızlı yapabilmesi için otomasyon uygulamasına geçildiğini ve telefax ağı kurulduğunu, kurum tarafından 15 günlük periyotlarla 67 ildeki açık işlerin bulunduğu bir iş gazetesinin çıkarılmaya başlandığını ifade etmiştir. Ayrıca İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun vasıfsız işçilere iş imkânı sağlamak için mesleki eğitimi hedefleyen işgücü yetiştirme kursları düzenlemeye başladığını, rehabilitasyon kursları düzenlediğini ve kurum bünyesinde özel bir sakatlar birimi oluşturulduğunu, üniversite öğrencilerini iş konusunda bilgilendirmek için ise üniversitelerde istihdam danışmanlığı merkezleri kurulması çalışmalarının sürdüğünü, sanayi bölgelerinde istihdam merkezlerinin kurulacağını, turistik yerlerde turizm istihdam büroları tesis edileceğini, büyük şehirlerde günlük işgücü arz ve talebini karşılamak için günlük işçi merkezlerinin de kurulmakta olduğunu söyleyerek işsizlerin iş bulabilmeleri için bakanlık olarak yapılan çalışmaları özetlemiştir. İmren Aykut ev kadınlarının ve genç kızların istihdamını geliştirmek için çocuk bakımı ile yaşlı ve hastalara bakım ve günlük ev hizmetlerini görmek için özel hizmet servisleri kurulmakta olduğunu ve İş ve İşçi

¹⁰⁹⁹ TBMM T.D., XVIII/48, B: 7, ss.118-120.

¹¹⁰⁰ TBMM T.D., XVIII/43, B: 96, ss.40-45.

¹¹⁰¹ TBMM T.D., XVIII/42, B: 82, ss.331-332.

¹¹⁰² TBMM T.D., XVIII/44, B: 107, ss.220-222.

¹¹⁰³ TBMM T.D., XVIII/13, B: 32, ss.454-455.

¹¹⁰⁴ TBMM T.D., XVIII/58, B: 10, ss.332-335.

¹¹⁰⁵ TBMM T.D., XVIII/49, B: 16, ss.170-175.

¹¹⁰⁶ TBMM T.D., XVIII/23, B: 58, ss.122-126.

¹¹⁰⁷ TBMM T.D., XVIII/23, B: 63, ss.377-378.

¹¹⁰⁸ TBMM T.D., XVIII/15, B: 16, ss.380-385.

Bulma Kurumu bünyesinde kadınların istihdamını arttırmak için özel bir kadınlar birimi de oluşturulduğunu ifade ederek politikalarını da özetlemiştir¹¹⁰⁹.

Demir ve çelik sanayisindeki gelişmelerin yanı sıra bu kuruluşlarda çalışan personelin sağlığı ve güvenliği konusuna da bakanlıkça önem verildiğini söyleyen İmren Aykut işçi güvenliğinin de teminat altına alındığını ifade etmiştir¹¹¹⁰. Ayrıca “...Ülkemizde demokratik rejimin yerleşmesi, gelişmesi ve çalışma hayatıyla ilgili yasalarda geçen yıl sendikal özgürlükleri geliştirme yönünde yapılan değişikliklerle bugün Türkiye her türlü hak aramanın imkân dâhilinde bulunduğu bir ülke haline gelmiştir” diyerek sendikal faaliyetlere önem verildiğini belirtmiştir. Bağ-Kur sigortalılarının zamanında ödemedikleri sigorta primleri sonucunda biriken borçlarıyla ilgili olarak “Sosyal güvenlik, aslında bir bilinç meselesidir. Herkes sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu gibi herkesin prim ödeme alışkanlığını da edinmesi gerekmektedir. Böyle bir alışkanlıktan mahrum kalan kişilere, yasalarla öngörülen gecikme zammı ek ödemesinin kaldırılması, her yönüyle sakıncalı olacak, eşitliğin zedelenmesi sonucunu getirecektir” diyen İmren Aykut sosyal güvenlik anlayışını dile getirmiştir¹¹¹¹. İmren Aykut 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu’nun geçici 4. maddesinin üçüncü fıkrasının şu şekilde değiştirilmesinde bakan olarak imzası bulunanlardandır: “Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bağlı buldukları kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malullük aylığı almakta olanlardan sendika, sendika şubesi veya konfederasyonların genel kurulları dışındaki organlarda görevli bulunanlar dört olağan genel kurul dönemini dolduruncaya kadar ve ayrıca dört olağan genel kurul dönemi daha seçilebilirler. Bu hüküm yargıya intikal etmiş uyuşmazlıklarda da uygulanır”¹¹¹². İmren Aykut’un eleştirilere verdiği cevaplarda üslubu yumuşaktır. “Altı arkadaşımız konuşular, bunların hepsini dikkatle dinledim. Bunlar son derece güzel konuşmalar. Serd edilen görüşlerin bir kısmına katılıyorum; ama bir kısmında insaf ölçülerinin oldukça aşıldığını da söylemek zorundayım. Nerelerde bu insaf ölçüleri aşıldı; şimdi tek tek ifade edeceğim” şeklindeki konuşması eleştirilere cevap verirken kullandığı üslubu göstermektedir. Bir konuşmasında da “...belediye başkanlarının burada şikâyetçi olmaya hiç haklarının bulunmadığını da ifade etmek istiyorum. Başka yerlerde

¹¹⁰⁹ *TBMM T.D.*, XVIII/15, B: 16, (25.10.1988), ss.381-385.

¹¹¹⁰ *TBMM T.D.*, XVIII/23, B: 58, (14.02.1989), s.126.

¹¹¹¹ *TBMM T.D.*, XVIII/25, B: 79, (19.04.1989) ss.243-261.

¹¹¹² *TBMM T.D.*, XVIII/33, B: 33, (08.11.1989), s.7.

harcamasınlar parayı, bizim primlerimizi ödesinler...” sözleriyle kesin ve tutarlı bir tavır sergilemiştir¹¹¹³. Kadının statüsü ve kadınlara tanınan haklarla ilgili olarak söylediği şu sözler dikkate değerdir. “Cumhuriyet döneminde Türkiye’de kadınlara tanınan sosyal ve siyasal haklar Atatürk’ün emir ve telkinleriyle gerçekleştirilen inkılâplarla sağlanmıştır. Türk kadınının toplumsal konumunun ileri bir anlayışla değiştirilmesi, Ulu Önder Atatürk’ün başlıca hedeflerinden birisi olmuştur. Bu hedefe ulaşılabilmesi için eğitim, öğretim, seçme ve seçilme alanları dâhil kadın-erkek eşitliğinin sağlanabilmesi yönünde bir dizi yasal düzenlemelerin, O’nun döneminde Türk sosyal yaşamına girdiğini görmekteyiz. Eşsiz uzak görüşlülüğü sayesinde, kadınlarımız söz konusu haklara birçok batılı ülkeden önce sahip olmuşlardır.” Bu konuyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin kadın konulu uluslararası konferanslara katılıp, buralarda alınan kararları onayladığını, Türkiye’deki yasalarda eşitliğin büyük ölçüde gerçekleştirildiğini ancak uygulamalarda aksaklıklar olduğunu, kadının sosyal ve ekonomik hayatta katılımına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olarak büyük önem verdiğini belirtmiştir. Ayrıca kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın kaldırılması ve fırsat eşitliği sağlanmasının kadının toplumdaki statüsünü geliştirmenin şartı olduğunu, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün bu şartları sağlamak için kurulduğunu vurgulamıştır¹¹¹⁴. Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı Başbakan’a bağlı bir tüzel kişilik olarak kurulmuştur. İmren Aykut’un Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu’nda yapılan değişikliklerde imzası bulunmaktadır¹¹¹⁵. Kadın kollarının Anayasa’dan kaldırılmasını şiddetle savunmuştur. İmren Aykut’a göre “...kadın kolları kadınların eline bir elma şekeri vererek onları oyalamak ve seçim zamanı afiş yapıştırmaktan başka bir işe yaramamıştır. Kadın kolları aldatıcıdır kadınları ilçe yönetimlerine bile almamak için bir sebeptir, bu yüzden kalkmalıdır.” Kadın statüsünü değiştirmeye yönelik politikaların oluşturulup, bu politikaların uygulanıp uygulanmadığını izleyeceğini ve takip edeceğini Bakan olarak savunmuştur¹¹¹⁶.

XVIII. dönem milletvekillerinden olan Leyla Yeniay Köseoğlu; ANAP’ın kurucularından olup bu dönemde İçişleri, Dışişleri ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri

¹¹¹³ *TBMM T.D.*, XVIII/36, B: 36, (17.12.1989), ss. 560-568.

¹¹¹⁴ *TBMM T.D.*, XVIII/49, B:16, (4.10.1990), ss.171-174.

¹¹¹⁵ *TBMM T.D.*, XVIII/12, B: 72, (27.5.1988), s.28.

¹¹¹⁶ *TBMM T.D.*, XVIII/5, (25.10.1990), ss.233-234.

Komisyonları'nda çalışmış, Türk-Yunan Dostluk Grubu Başkanı, Türk-Japon, Türk-Avustralya, Türk-Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler, Türk-Güney Kore, Türk-Çin ve Türk-Belçika Dostluk Grupları Üyesi olarak görev yapmıştır¹¹¹⁷. Türkan Akyol ise Meclis'te Milli Eğitim, Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonları ile tıp eğitimi konusunda kurulan (10/64) esas numaralı Meclis Araştırması Komisyonu üyelikleri ile Parlamentolararası Türk Grubu Üyeliği, Türkiye-Avusturya, Çin, Macar ve İrlanda Dostluk Grupları üyeliklerinde bulunmuştur. Türkan Akyol'un 1 sözlü soru önergesi, 1 genel görüşme önergesi, 2 meclis araştırması önergesi, 11 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında, 9 tane de gündem dışı konuşması mevcuttur¹¹¹⁸.

Türkan Akyol'un Türkiye'de eğitimin temel sorunları¹¹¹⁹, yükseköğretim kurumlarında ikinci bir lisans ve lisansüstü eğitim¹¹²⁰, genel sağlık sigortası¹¹²¹, Türkiye'de kadının statüsü ve hakları¹¹²², ilaçlarda kalite kontrol ve fiyat tespiti, kanser hastalığı, Tıp Fakültesi'nden mezun olan öğrencilerin yeterli bilgi ve beceriye sahip olup olmamaları¹¹²³, hakkında konuşmaları bulunmaktadır. Türkan Akyol, Sağlık Hizmetleri Temel Yasası'nı Sağlık sorunlarını tekdüze ele alan bir yasa olmasından dolayı eleştirmiştir. Türkan Akyol, sağlık hizmetlerindeki kalite yükseldiğinde hastane hizmetlerindeki iyileşme ve geliştirme çabalarının da sonuç verebileceğini, ülkede hastane kapılarında hastalar yığılırken ve birçok sorun ortada dururken hiçbir kanunun hastanelerin daha verimli çalışmasını sağlayamayacağını ifade etmiştir¹¹²⁴. Türkan Akyol, mesleğini ilgilendiren konularda daha çok görüş bildirenlerdendir. Kanser hastalığı ve bu hastalığın tedavisinde kullanılabileceği iddia edilen zakkum bitkisi ile ilgili TRT'de yayınlanan ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın tepki göstermediği programı halkı yanlış yönlendirdiği ve umut verdiği konusunda eleştirmiştir¹¹²⁵. Türkiye'de sağlık sorunlarının fazla olduğunu, hekimlik mesleğinin itibarını yitirdiğini ve tercih edilmediğini, sağlık sorunlarının kaynağı olarak halkın hekimleri sorumlu tuttuğunu söyleyen Türkan Akyol, Türkiye'nin eğitim gibi devamlı ve ekonomik politikalarla değişmeyen bir sağlık politikasına sahip olması gerektiğini

¹¹¹⁷ Gökçimen vd., Age., s.264.

¹¹¹⁸ Gökçimen vd., Age., s. 61, 62.

¹¹¹⁹ TBMM T.D., XVIII/48, (25.9.1990), s.332.

¹¹²⁰ TBMM T.D., XVIII/50, (31.10.1990), s.363.

¹¹²¹ TBMM T.D., XVIII/43, B: 99, s.184.

¹¹²² TBMM T.D., XVIII/34, B: 41, ss.307-309.

¹¹²³ TBMM T.D., XVIII/6, B: 119, ss.61-67.

¹¹²⁴ TBMM T.D., XVIII/1, (14.1.1988), s.414.

¹¹²⁵ TBMM T.D., XVIII/3, (2.3.1988), ss.261-263.

vurgulamıştır¹¹²⁶. Türkan Akyol, üniversitelerde kıyafet serbestliği ile ilgili olarak kıyafetin üniversitelerin kendi iç yönetmelikleriyle düzenlendiği, fikir özgürlüğü gibi kıyafetin de serbest olmasından yana olduğunu ancak kıyafetin bir karşı devrim niteliği taşıyacak bir üniformaya dönüştürülmemesi gerektiğini, 1980 öncesi üniversitelerde karşı karşıya gelme olaylarının kıyafetle başladığını ifade ederek düşünce özgürlüğü olmayan bir üniversitede, başörtüsü özgürlüğü için bir değişiklik getirmeyi saygıyla karşılamadığını söyleyerek 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda yapılması öngörülen değişikliklerle ilgili fikirlerini belirtmiştir. Ayrıca GATA'da okurken disiplin suçu dışındaki sebeplerle ilişkisi kesilenlere de üniversitelerin tıp fakültelerine başvurmaları halinde sınav hakkı tanınmasıyla ilgili madde eklenmesini onaylamıştır¹¹²⁷. Türkiye'de kadınların siyasal haklara kavuşmasının 54. yıldönümü nedeniyle yaptığı konuşmasında Türkan Akyol Türkiye Cumhuriyeti'nde Atatürk'ün sağladığı hakları kullanma şansına sahip bir kadın olarak Atatürk'e sevgi, saygı ve şükranlarını belirttikten sonra kadın haklarıyla ilgili olarak sadece yasal düzenlemelerle toplumdaki belli değişiklikleri gerçekleştirmenin mümkün olmadığını ifade etmiştir¹¹²⁸.

Türkan Akyol, uzun yıllar üniversitede öğretim üyeliği görevinde bulunduğu için üniversite gençliğinin sorunlarına vakıftır. Meclis'te bu konuda çok söz almıştır. Üniversite gençliğinin 24 yaşında tüketici bir kesimi oluşturduğunu ancak üretken yapıya erken geçmesi durumunda sorunların çözümünde olumlu bir yol izleneceğini, Türk eğitim sisteminin ise gençliği tüketici olmaya mahkûm ettiğini belirterek ilköğretim müfredat programlarının çağdaş, demokratik, araştıran bir nitelik taşımadığını, ortaokul ve lisede de benzer sorunların yaşandığını, üniversiteye gelindiğinde ise işgücü ve istihdam sorununun eklendiğini, üniversite diplomalı işsizlerin ortaya çıktığını söyleyerek sorunları özetlemiş, çözümü konusunda da tüm partilerin ortak hareket etmesi gerektiğini ifade etmiştir¹¹²⁹. Türkan Akyol'a göre; "2547 sayılı yasanın getirdiği YÖK'ün üyelerinin üçte birini Cumhurbaşkanı, üçte birini Bakanlar Kurulu, üçte birini de Üniversitelerarası Kurul kendi üyelerinden seçmektedir. YÖK, yasal ayrıcalıkları olan çok yetkili bir kuruldur. Her kesimden eleştiri almasına rağmen kurulun uygulamaları değişmemiştir. Çünkü bu kurulun

¹¹²⁶ TBMM T.D., XVIII/15, (18.10.1988), ss.279-283.

¹¹²⁷ TBMM T.D., XVIII/17, (16.11.1988), ss.239-241.

¹¹²⁸ TBMM T.D., XVIII/18, (6.12.1988), s.607.

¹¹²⁹ TBMM T.D., XVIII/18, (6.12.1988), ss.608-610.

Başkanı kendini sadece kendini atayan Cumhurbaşkanına karşı sorumlu bulmaktadır. 2547 Sayılı Yasa 1980 Askeri darbesinden sonra çıkan ilk yasalardan biridir ve üniversitelerin idari özerkliğini elinden almıştır. Tek olumlu yanı dağılık haldeki tüm yükseköğretim kurumlarını tek çatı altında toplamış olmasıdır. YÖK'ün kurulmasından sonra birçok öğretim üyesi istifa etmiş, öğrenci başarısızlıkları artmış, öğrenci afları gündeme gelmiştir. Üniversiteler istihdam fazlası eleman yetiştirmeye başlamıştır. Tıp fakültelerinden mezun olabilenlerin sayısı belirtilenden daha az ve TUS' da başarılı olanların sayısı oldukça düşüktür¹¹³⁰. Kadın haklarıyla ilgili olarak siyasette kadın sayısının Türkiye'de azlığını ifade eden Türkan Akyol kadın haklarının insan hakları olduğunu, milletvekillerinin bu haklardan sorumlu olduğunu ancak her yıl sadece kutlamadan öteye gidilmediğini vurgulamıştır. Türkan Akyol, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla ilgili olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olacak bu kurumun “yerel yönetimlerin kadınla ilgili her türlü faaliyetlerini izlemek” görevinin altında bu faaliyetlerin denetlenmesi, gözetilmesi ve yönlendirme tehlikesinin yattığını ifade etmiştir. Üniversitelerdeki başörtüsü sorunuyla ilgili olarak Türkan Akyol, TBMM'de kadın milletvekillerini belli bir kıyafet içinde görmek için içtüzük hükümleriyle hükme bağlayan ilkeler gibi üniversitelerdeki benzer ilkelerin de doğal sayılmasının kabul edilmesini belirtmiştir¹¹³¹.

Birgen Keleş, XVIII. dönemde Plan ve Bütçe Komisyonu, pamuk ile ilgili kurulan (10/36) esas numaralı Meclis Araştırma Komisyonu ve Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu üyelikleri ile Türkiye, Japonya ve İrlanda arasındaki Dostluk Grupları'nda görev almıştır. XVIII. dönemde Birgen Keleş'in 5 kanun teklifi, 9 sözlü soru önergesi, 3 meclis araştırması önergesi, 1 gündem dışı konuşması, 10 kanun tasarısı ve teklifi hakkında, 3 meclis araştırması önergesi hakkında ve 1 tezkereler hakkında konuşması mevcuttur¹¹³². Gündem dışı konuşması Kıbrıs konusundaki tezlerimiz ve Kıbrıs Rum Kesiminin Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusu hakkındadır¹¹³³. Meclis Araştırma Önergelerinin Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne ait arazilerin Türk ve yabancı şirketlere satılacağı iddiasını tespit etmek¹¹³⁴, Pamuk üreticilerinin sorunları, Avrupa Topluluğuna yapılan tekstil ihracatının kısıtlanması ve

¹¹³⁰ TBMM T.D., XVIII/20, (6.12.1988), ss.749-754.

¹¹³¹ TBMM T.D., XVIII/49, (4.10.1990), ss.155-157.

¹¹³² Gökçimen vd., Age., s. 253, 254.

¹¹³³ TBMM T.D., XVIII/48, (18.9.1990), ss.173-175.

¹¹³⁴ TBMM T.D., XVIII/61, (5.6.1991), ss.429-430.

dokuma sektöründeki yatırımlar ve izlenen politikalar¹¹³⁵, yüksek faizin ekonomik, mali ve toplumsal etkileri¹¹³⁶ konularında açılmasını istemiştir. Birgen Keleş, Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı'nın kurulması hakkında kanun hükmünde kararname¹¹³⁷, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü adına tescil edilecek taşınmaz mallar hakkında kanun tasarısı¹¹³⁸ maluller ile şehit dul ve yetimlerine tütün ve alkol ürünlerinin satış bedellerinden pay verilmesiyle ilgili kanun tasarısı¹¹³⁹, ülkemizdeki hayali ihracat iddiaları¹¹⁴⁰, yüksek faizin ekonomik, mali ve toplumsal etkileri¹¹⁴¹, MTA Genel Müdürlüğü'ne ait maden sahalarından çıkardıkları ponza madenini naylon faturalarla sattıkları iddia edilen firmalarla ilgili yapılacak işler¹¹⁴² konularında söz alarak konuşmuştur. Kadınlarla ilgili olarak Birgen Keleş nüfusumuzun yarısını oluşturan kadınlarımızın ezilip, horlanmadan, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmemesi dileğini ifade ettikten sonra 2547 Sayılı Yasanın 44 üncü maddesinin kabulünden sonra genç kızların türbanla üniversitelere girebileceklerini söylemiş, SHP'lilerin standart eşarplara karşı olmadıklarını ancak mantolarla birlikte takılarak omuzları kapatan türban denilen başörtünün bir simge olduğunu söylemiştir. Kadın özgürlüğüne ve cumhuriyetimizin temel ilkelerine karşı bir dünya görüşünü simgelediğini, üniversitelere bu giysi ile gidilmesinin demokrasi ve özgürlükle bağlantısının olmadığını, siyasal amaçlarla kullanılan türbanın Atatürk ilke ve devrimlerine ayrıca sonradan çıkarılan birçok yasaya aykırı olduğunu, İslamiyet'te örtünmenin ilk kez dinin kabulünden 10–15 yıl sonra Mekke'den Medine'ye göç eden hür kadınların, köle kadınlardan ayırt edilebilmesi için ortaya atıldığını, din eğitimi yapan fakültelerde din bilgisi okutacak kadar, bu konuyu bilenlerden öğrendiğini söylemesi üzerine ANAP milletvekillerinin oturduğu sıralardan gürültüler gelmiş ve “Kur'anı Kerim'i oku” sesleri yükselmiştir¹¹⁴³. Kıbrıs konusunda ise Birgen Keleş, Türkiye'nin tezlerini gerektirdiği gibi savunmadığını iddia etmiştir. Yabancı ülkelerin sekiz, dokuz broşür, üç dört kitap ve iyi bir propaganda yapan Kıbrıs Rum kesimini haklı görürken, Türkiye'nin bu konuda haksız olduğunu düşündüklerini, Türkiye'nin

¹¹³⁵ TBMM T.D., XVIII/15, (18.10.1988), ss.262-264.

¹¹³⁶ TBMM T.D., XVIII/3, (8.3.1988), s.401.

¹¹³⁷ TBMM T.D., XVIII/50, B: 25, ss.176-178.

¹¹³⁸ TBMM T.D., XVIII/45, (16.5.1990), s.226.

¹¹³⁹ TBMM T.D., XVIII/15, (13.10.1988), ss.196-198.

¹¹⁴⁰ TBMM T.D., XVIII/24, (28.3.1989), s.180.

¹¹⁴¹ TBMM T.D., XVIII/10, (3.5.1988), ss.295-299.

¹¹⁴² TBMM T.D., XVIII/41, B: 79, s. 221.

¹¹⁴³ TBMM T.D., XVIII/19, (19.10.1988), ss.281-282.

Kıbrıs sorununun 1974 yılında başlamadığını bile henüz anlatamadığını, uluslar arası toplantılarda Kıbrıs konusuna değinmediğini ve aktif rol almadığını, Türkiye’de Kıbrıs politikasıyla ilgilenen deneyimli kadroların sürekli değişmesinin konunun savunulmasında olumsuz rol oynadığını, bu yüzden yurt içinde bu konuyla ilgilenen Dışişleri Bakanlığı’na bağlı birimler, yurt dışında da enstitüler ve araştırma merkezleri kurulması gerektiğini, Kıbrıs sorununun Türkiye AET ilişkilerini de olumsuz etkilediğini ifade etmiş ayrıca “Türkiye Körfez konusunda olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletlerinin ve Avrupa Topluluğu’nun her dediğine evet demeye çalışarak, anlaşmaları koşulsuz uzatarak ne Körfez konusunda ne de Kıbrıs, Ege ve Ermeni sorunlarında kendi çıkarlarını koruyabilir” diyerek doğru politika üretmenin gerekliliğini vurgulamıştır¹¹⁴⁴.

Işıl Saygın; XVIII. dönemde Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Başkanlığı ayrıca Türk-Avusturya ve Türk-Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Dostluk Grupları Üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Bu dönemde 11 kanun teklifinde bulunmuş, 1 gündem dışı konuşması olmuş, kanun tasarısı ve teklifleri hakkında 4, genel görüşme önermeleri hakkında 1, tezkereler hakkında 2 genel kurul konuşması mevcuttur¹¹⁴⁵. Gündem dışı konuşması çocuklarımızı ve gençlerimizi hedef alan Hıristiyanlık faaliyetleri, dini eğitim ve öğretimde alınması gereken tedbirler hakkındadır¹¹⁴⁶. Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı’nın Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹¹⁴⁷, tütün üreticilerinin sorunları ve 1989 ürünü tütün fiyatları konusunda¹¹⁴⁸, söz alarak konuşmuştur. Işıl Saygın; basında o dönemde yer alan gençlerimizin din değiştirip Hıristiyanlaştırılması olayları ve papazların gizli faaliyetleriyle ilgili olarak; “Tarih boyunca hiçbir topluluk inançsız ve dinsiz yaşamamıştır. Cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Atatürk de ‘Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur. Din vardır ve lazımdır. Temeli sağlam bir dinimiz var’ diyerek bu gerçeği teyit etmişlerdir” sözleriyle dinin insanlar için vazgeçilmez olduğunu vurgulamış İslam Dini’nin insanı ruhen yücelten, ahlâken faziletli kılan, iyiyi, güzeli, doğruyu öğreten ve kültürümüzle uyumlu bir din olduğunu eklemiştir. Eğitiminde İslami bilgilerin yer almadığı gençlerimizin edebiyatımızı,

¹¹⁴⁴ TBMM T.D., XVIII/48, (18.9.1990), ss.173–174.

¹¹⁴⁵ Gökçimen vd., Age., s. 343, 344.

¹¹⁴⁶ TBMM T.D., XVIII/1, B: 14, ss.606-607.

¹¹⁴⁷ TBMM T.D., XVIII/49, B: 16, ss.160-164.

¹¹⁴⁸ TBMM T.D., XVIII/49, (16.10.1990), ss.355-358.

tarihimizi, mimarimizi, musikimizi bilmesinin de mümkün olamayacağını, papazlar ne yaparlarsa yapsınlar Türk Milleti'nin Allah'a ve İslam'a bağlılığını sarsamayacaklarını ancak çocuklarımız ve gençlerimize din eğitimi vermediğimiz takdirde onların yanlış yönlere çekilmelerinin mümkün olacağını, laiklik baki kalmak üzere bazı tedbirlerin alınması gerektiğini vurgulamış ve bu tedbirleri sıralamıştır. Işıl Saygın'a göre; "batı ülkelerinde anaokullarından itibaren okutulan din dersinin, ülkemizde de ilkokulların birinci sınıfından başlatılması, bu dersi okutacak branş öğretmenlerinin çağımıza uygun nitelikte yetiştirilmesi ve mesleğinde yeterli olmaları, ders kitaplarının milli, manevi değerlerimizi öğretecek şekilde yeniden düzenlenmesi, liselerde din kültürü ve ahlak bilgisi ders saatlerinin artırılması gerekmektedir"¹¹⁴⁹. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla ilgili olarak Işıl Saygın, kadınların ülkemizde yeterli sosyal ve ekonomik konumda olmadıklarını, işe girerken zorluklarla karşılaştıklarını, işten çıkarılmalarda önce kadınların tercih edildiklerini, kadınlarımızı çağdaş bir düzeye çıkaracak, hukuki, sosyal ve ekonomik eksiklerini giderecek, güncel yenilikleri takip edecek kadın konusunda yeni bir teşkilatlanmaya duyulan ihtiyaçtan dolayı 20 Nisan 1990 tarihli kanun hükmünde kararname ile Başbakanlığa bağlı Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı'nın, diğer ülkelerdeki mekanizmalara da uygun olması için, Çalışma ve Sosyal Güvelik Bakanlığı'na bağlı bir Genel Müdürlük olarak kurulduğunu, bu kuruluşun kadınların konumunu geliştirecek, sorunlarına eğilecek, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal alanlarda kadınlara hak ettikleri çağdaş statüyü kazandıracak bir kuruluş olduğunu ifade etmiştir¹¹⁵⁰.

3.4.2.5. 1987 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1987 seçimlerine gidilmeden önce anayasada milletvekili seçim yasasında değişiklikler yapılmıştır. Seçmen yaşı 20 kabul edilmiş, milletvekili sayısı 400'den 450'ye çıkarılmış, seçim çevreleri yeniden düzenlenmiş, altıdan fazla milletvekili çıkartacak iller birden fazla seçim çevresine bölünmüş, buna göre 1987 seçiminde 104 seçim çevresi oluşturulmuş, kontenjan milletvekilliği uygulaması getirilmiş, ülke genelindeki yüzde 10'luk baraj ile seçim çevresi barajı aynen korunmuş, 1987 seçimlerinde tercihli oy sistemi uygulanmış¹¹⁵¹, seçimlerden sadece üç parti barajı

¹¹⁴⁹ TBMM T.D., XVIII/1, (27.1.1988), s.606.

¹¹⁵⁰ TBMM T.D., XVIII/49, (4.10.1990), ss.161-162.

¹¹⁵¹ Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002, Age., s. 35.

aşarak meclise girmeyi başarmıştır. ANAP 292, Sosyal Demokrat Halkçı Parti 99, Doğru Yol Partisi 59 milletvekilliği kazanmıştır¹¹⁵².

1987 seçiminden önce siyasi yasakların kaldırılması için halkoylaması yapılmış halkın %93.64'ünün katıldığı oylamada çok az farkla siyasi yasaklar kaldırılmıştır. 29 Kasım 1987 erken genel seçimlerine halkın %91.82'i katılmıştır. Bu seçimlerde Anavatan Partisi %36,3 oy oranıyla birinci parti olmuş, Sosyal Demokrat Halkçı Parti %24,8 oy oranıyla onu takip etmiş, Doğru Yol Partisi %19,1, DSP % 8,5, Refah Partisi %7,2, Milliyetçi Çalışma Partisi %2,9, İslahatçı Demokrasi Partisi %0,8 oyla ülke barajının altında kalmış ve Meclis'e temsilci gönderememiştir. ANAP tek başına iktidar olmuştur¹¹⁵³. 1981–1991 dönemi Turgut Özal dönemidir. Ülke sivil idareye geçmiş, devlet bürokrasisi azaltılmış, yerel yönetimler güçlendirilmiş, insan hakları önem kazanmış, otoyollar arttırılarak ulaşım sektörü geliştirilmiş, idari yapıda revizyona gidilmiştir. Kenan Evren'in görev süresinin dolmasıyla Turgut Özal, 31 Ekim 1989'da Cumhurbaşkanı seçilmiştir. 1990–1991 yıllarında Körfez Savaşı sürerken Turgut Özal Amerikan Başkanı ile olan iyi ilişkileriyle tanınmaya başlamıştır. Ancak ekonomik kazancı olmadığı gibi Türkiye, savaş sonrası uygulamalardan da zarar görmüş, Irak'tan sınırımıza gelen Kürt mültecilerin getirdiği sıkıntılarla uğraşmıştır. Enflasyon yükselmiş, orta sınıf çökmüş, işsizlik artmış, halk dine sığınma ihtiyacı içine girmiştir. Dolayısıyla dini kavram ve semboller siyasette istismar edilmeye başlamıştır¹¹⁵⁴.

1980 öncesi MNP, MSP, RP, FP gibi partiler Milli Gençlik Vakfı sayesinde ilk İslamcı gençlik kadrolarını oluşturmuşlardır. Gençlik Lokalleri, Akıncılar Derneği, Milli Türk Talebe Birliği ile İslami örgütlenme sağlanmıştır. 1980 ve sonrasında üniversitelerde, okullarda mescitler açılmış, İmam Hatip Liselerine %10 civarında kız öğrenci alınmıştır. Kadınlara yönelik faaliyetlerde de bulunulmuştur. TBMM Dışişleri Komisyonu'nun kabul ettiği çifte vatandaşlık yasası ile Türk kadınının yabancı erkeklerden olan çocuğu Türk uyruğuna geçme hakkına sahip olmuş, 1981'de “ailenin reisi kocadır“ hükmü Türk Medeni Kanunu'ndan çıkarılmış, “evi koca seçer” hükmü değiştirilmiş, “kadın da gelirini ailesine harcayacak” hükmü getirilmiş, boşanma halinde kadının da mali gücü ölçüsünde nafaka vermesi kararlaştırılmış, evliliğe hazırlık, sağlıklı eş seçimi, evlilikte iletişim, ana-baba hazırlığı ve uyum derslerinin okutulduğu

¹¹⁵² Kaleli, Age., s. 125.

¹¹⁵³ Bilgiç, Age., s. 13.

¹¹⁵⁴ Yalçın vd., Age., ss.635-636.

Evlilik Okulu Halk Eğitim Merkezi belli illerde açılmıştır. 27 Ocak 1987’de YÖK Başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı “Türban takılabilir, bence takılsın. Ben rektör olsam, türbana evet derim”, “Türban bu yasa çıkmadan önce de çağdaştı” açıklamalarını yapmış, türban yasağının kalkmasıyla üniversitelerde öğrenciler türbanla derslere girmeye başlamışlardır¹¹⁵⁵. Kadınlar, kadınlara yönelik propaganda faaliyetlerinde daha fazla yer almışlardır. Ev, salon toplantıları, televizyon ve radyo programları yaparak veya mahalle mahalle, kapı kapı dolaşarak yüz yüze görüşme yoluyla kadınlar kadınlara ulaşabilmişlerdir. Özellikle RP’nin Kadın Kolları bu yöntemi etkili kullanmıştır¹¹⁵⁶.

13 Mayıs 1987’de anneler günü nedeniyle bir dükkânın vitrininde “Başörtüsüz düşünemediğimiz annelerimiz için: Elbette başörtüsü” yazısı yazılmıştır. Üç gün sonra Semra Özal’ın yılın annesi ve yılın kadını seçilmesi protesto edilerek kadın kuruluşları tarafından “Ezilen, sömürülen, her türlü cefayı çeken, fabrikalarda, evlerde, bürolarda çalışan kadınlar adına bu seçimi kınıyor, asgari ücretle evini ve çocuklarını geçindiren emekçilerin eşlerini yılın annesi ve yılın kadını ilan ediyoruz” açıklaması yapılarak bu seçime karşı çıkmıştır. Bir taraftan bu gelişmeler yaşanırken bir taraftan da kadın milletvekili adayları kadın milletvekillerini göstermelik olmaktan çıkararak kadın erkek sayısında eşitlik sağlanmasını ve kadın politikası yapabilecek kadın milletvekillerinin TBMM’ye girmesini istediklerini açıklamışlardır. 24 Ocak 1989’da İçişleri Bakanlığı kadınların da kaymakamlık sınavına alınacağını açıklamış, kadınlar lehine bir gelişme daha yaşanmıştır¹¹⁵⁷.

Refah Partisi kadın potansiyelinin seçimlerdeki oylarını kazanabilmek için yerel seçim öncesi vaatlerde bulunmuştur. Konya’da yerel seçimleri kazanırsa, personeli yalnızca kadınlardan oluşan bir kadın hastalıkları hastanesi kurulacağını ve belediye otobüslerinde erkeklerle kadınların ayrı ayrı oturacaklarını söylemiştir. DYP lideri Süleyman Demirel, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 55. yıldönümü nedeniyle “Ben bütün entelektüel kadınlara talibim. Bize gelsinler, önlerindeki bütün dikenleri kaldırırız” diyerek kadın seçmenlere seslenmiştir. SHP Genel Başkanı Erdal İnönü de parti organlarında kadınlara asgari yüzde 25 oranında kontenjan ayırdıklarını, bu uygulamanın diğer partileri de etkileyebileceğini, ancak çözüm için öncelikle

¹¹⁵⁵ Necati Çankaya, *Tarihi Süreç İçerisinde Türk Kadını*, MKB Ajans Yay., İstanbul 2003, ss. 274-280.

¹¹⁵⁶ M. Fatih Uğurlu, *Seçim Stratejileri Seçim Nasıl Kazanılır? Temel İlkeler Organizasyon Propaganda*, SEK Yay., Ankara 1998, ss. 79-80.

¹¹⁵⁷ İç İşleri Bakanlığı 1989 Yılı Kaymakamlık Sınavı Broşürü.

kadınların kendilerinin ağırlık koymaları gerektiğini söyleyerek kadın adaylara bakışını dile getirmiştir. Böylece, siyasette kadına yer verilmesinin kaçınılmazlığı anlaşılmıştır. 1986'dan beri gündemden düşmeyen ve kadın sorunu olarak duran türban krizi 29 Aralık 1989'da YÖK'ün son kararıyla üniversitelere bırakılmıştır. Böylece üniversiteler kendi düşüncelerine göre karar alma inisiyatifine sahip olmuşlardır. 1990 yılına gelindiğinde türban krizi yine gündemden düşmemiştir. Üniversitelerin bir kısmında yasaklanan türban, bazılarında serbest bırakılmıştır. Bir taraftan bazı üniversitelerde eğitim haklarının ellerinden alındığı gerekçesiyle türbanlı öğrenciler eylem yaparken, Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden Anayasa Mahkemesi'nce verilen yasak kararına rağmen türban konusunda yeni yollar denenmesine karşı olduklarını belirtmiş¹¹⁵⁸, “demokrasiden yararlanarak laikliğe karşı çıkışlar, din özgürlüğünün kötüye kullanılmasıdır” gerekçesiyle YÖK Kanunu'nun 16. maddesini yürürlükten kaldırmıştır¹¹⁵⁹.

Türkiye dünyada kadın sorunlarıyla ilgili resmi kurumu olmayan tek ülke olduğu için, 1985'te Nairobi'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Kadınlar Dünya Konferansı'nda alınan bir kararla kurulan Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı bazı kadın kuruluşları tarafından “kadın köleliğini pekiştiren yasa istemiyoruz” gerekçesiyle protesto edilmiştir. Bir süre sonra Türk kadınına siyasi hakların verilmesinin yıldönümünde siyasette yeterince yer verilmeyen kadınların, en büyük engelini erkek egemen toplumdaki bu yaklaşım ve paylaşımsızlık olduğu vurgulanmıştır¹¹⁶⁰. Çünkü kadınlar ya seçime aday olup önseçimlerde elenmişler ya da seçilemeyecekleri bölgelere kaydırılmışlardır. Kadınlar siyasette yer bulmak için bunu talep etmek ve gayret etmek zorundadırlar. Siyasetle uğraşmak isteyen kadın sayısının da artması gerekmektedir. Meclis'e zor giren kadınlar acaba Meclis'te ne kadar etkin bir konumdadırlar? Kadınlar Meclis'te kadın sorunlarıyla ilgilenip çözüm buldukları takdirde gerçek anlamda siyasal haklarını kullanmış olacaklardır. Şirin Tekeli'ye göre Meclis'e, rastgele seçilen kadın temsilciler yerine kadın sorunlarını kabul eden ve çözmeye çalışan öncelikle kadın hareketinden gelen kadınların girmesi gerekmektedir. Bu dönemde kadın siyasetçiler kadın seçmenlere yönelik farklı propaganda teknikleri kullanmışlardır. RP'li kadınlar kadın seçmenlerle ev veya kapalı mekânlarda yüz yüze görüşmeyi tercih etmişlerdir.

¹¹⁵⁸ Caporal, Age., s. 167, 168, 170, 172, 173, 175.

¹¹⁵⁹ Çankaya, Age., s. 282.

¹¹⁶⁰ Caporal, Age., s.175.

ANAP adayı İmren Aykut ise vapur gezisi düzenleyerek kadın seçmenleriyle görüşmüştür. Kadınlara partilerce yapılan vaatler de çok farklıdır. SHP, “eşit işe eşit ücret, yuva ve kreşlerin yaygınlaştırılması, Kadın Sorunları Bakanlığı’nın kurulması” vaatlerinde bulunurken, ANAP “evlatların, torunların mutluluğuna, huzurlu emeklilik günlerine” vaadinde bulunmuş, DYP ise kadınlarda emeklilik süresini 20 yıla indireceklerini vaat etmiştir¹¹⁶¹.

3.4.3. Türkiye’de Seçimle Gelen İlk Kadın Bakan: Dr. İmren Aykut

İmren Aykut ilk kez 21 Aralık 1987’de II. Özal Kabinesi’nde (46. Hükümet) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yapmıştır. Politik kariyeri olan ve seçimle iş başına gelen ilk kadın bakanımızdır. 9 Kasım 1989’da kurulan Yıldırım Akbulut Kabinesi’nde (47. Hükümet) aynı bakanlık görevini sürdürmüştür¹¹⁶². 21 Haziran 1991’de I. Mesut Yılmaz Hükümeti’nde (48. Hükümet) Hükümet Sözcülüğü ve Devlet Bakanı (Kadınlar, Çocuklar, Yaşlılar, Sakatlar ve Aile’den sorumlu), II. Yılmaz Hükümeti’nde (53. Hükümet) Devlet Bakanı (Kadınlar, Çocuklar, Yaşlılar, Sakatlar, Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadele ve Aile’den sorumlu) ve III. Yılmaz Hükümeti’nde (55. Hükümet) ilk kadın Çevre Bakanı olarak görev yapmıştır¹¹⁶³.

İmren Aykut, ilk kez Türk Parlamentosu’nda bütün partilerin milletvekillerinden oluşan, Nüfus ve Sürdürülebilir Kalkınma Komitesi’ni kurmuştur. İmren Aykut gönüllü bir komite olan bu komitenin başkanlığını yapmıştır. 1995’te 14 üyesi bulunan Avrasya Ülkeleri Kadın İşbirliği Kongresi’ne katılmış, 1996’da da bu Kongre’nin toplantısına başkanlık etmiştir. ANAP Genel Başkan Yardımcılığı görevinde bulunan İmren Aykut Türk kadınının hak ettiği yeri alabilmesi için yoğun çalışmalarda bulunmuş ve birçok kadın kuruluşu faaliyetine katılmıştır. Türkiye’yi çeşitli uluslar arası konferanslarda temsil ederek birçok tebliğ sunmuştur. Kadınlarla ilgili üç ILO (International Labour Organization Uluslar arası işçi Örgütü) sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı’nın kabulünü gerçekleştirmiş, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün kurulmasını sağlamıştır. Bu kurum İmren Aykut’un resmi bir kadın kurumu kurulması amacıyla TBMM’ye sunduğu tasarının kabul edilip yasalaşması sonucu oluşan, kadın sorunlarının çözümünde devlet desteğini ön plana alan bir kurumdur. Parlamenterlik

¹¹⁶¹ Yaraman, Age., ss.115-116.

¹¹⁶² Turgut, Age., s.302.

¹¹⁶³ Gökçimen vd., Age., s.86.

döneminde kadınların doğum izinleri ve kadınlar lehine vergi uygulaması gibi yasa düzenlemelerinin yapılmasını sağlamıştır. İmren Aykut tüm Müslüman kadın parlamenterler konferanslarına katılmıştır. 1988’de “Yılın İktisatçısı” seçilmiş, 1990’da Londra’da “Dünyanın En Başarılı Kadınları Vakfı”nın kuruculuğunu yapmıştır¹¹⁶⁴.

Birçok projeye katılan İmren Aykut’un çok sayıda ödülü de vardır. İmren Aykut; halen Çevre, Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı’nın kurucusu ve Yönetim Kurulu Başkanı olup çevre, sağlık, eğitim konulu birçok projeyi yürütmektedir. Terk Edilmiş Kız Çocukları Koruma ve Kurtarma Projesi, AB ile birlikte yürütülen 12–18 Yaş Grubuna Üreme Sağlığı, Sağlık, Kafe, Gençlik Projesi, İzmir’de Kimsesiz Kız Çocukları Koruma Projesi imzası olan projelerdendir. Ayrıca 400 öğrenciye burs vererek eğitimlerini tamamlamalarını sağlamıştır¹¹⁶⁵.

Tablo 3.6. XVIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
Göksel KALAYCIOĞLU	Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Üyeliği-Dışişleri Komisyonu
İmren AYKUT	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı
Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	İçişleri, Dışişleri ve KİT Komisyonları
Türkan AKYOL	Milli Eğitim, Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu,
Birgen KELEŞ	Plan ve Bütçe Komisyonu, Meclis Araştırması ve Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Üyeliği
Işıl Saygın	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu

Tablo 3.7. XVIII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Göksel KALAYCIOĞLU	Bekâr	ABD Virginia Üni.	Milletvekili	İngilizce Almanca	Milletvekili
İmren AYKUT	Bekâr	İstanbul Üni. İktisat Fak.	Milletvekili	İngilizce	Milletvekili
Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	Evli (2 Çocuk)	Amerikan Kız Lisesi	Milletvekili	İngilizce Fransızca	Milletvekili
Türkan AKYOL	Evli (2 Çocuk)	Ankara Üni. Tıp Fak.	Ankara Üni. Öğretim Üyesi	İngilizce Fransızca	Akademisyen
Birgen KELEŞ	Evli (1 Çocuk)	Ankara Üni. Sosyal Bilgiler Fak.	İktisatçı, Plancı	İngilizce	DPT Uzmanı
Işıl Saygın	Bekâr	Ege Üni. Mimarlık Fak.	Milletvekili	İngilizce	Milletvekili

¹¹⁶⁴ Turgut, Age., s. 302, 303, 304.

¹¹⁶⁵ Gökçimen vd., Age., s. 303, 87–88.

3.5. XIX. DÖNEM (1991–1995) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 3.8. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Leyla ZANA	Diyarbakır	SHP
2	İmren AYKUT	İstanbul	ANAP
3	Tansu ÇİLLER	İstanbul	DYP
4	Melike Tugay HASEFE	İstanbul	ANAP
5	Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	İstanbul	ANAP
6	İşilay SAYGIN	İzmir	ANAP
7	Fethiye ÖZVER	Tekirdağ	DYP
8	Güler İLERİ	Tekirdağ	SHP

3.5.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

XIX. dönemde 8 kadın milletvekili Meclis'e girebilmiş ve 450 milletvekili arasında yüzde 1.77 oy oranına sahip olmuşlardır. SHP'den 2, DYP'den 2 ve ANAP'tan 4 kadın milletvekili bu dönemde Meclis'te yer almıştır.

3.5.1.1. Leyna ZANA

1961'de Diyarbakır Silvan'da dünyaya gelmiştir. Babasının adı Fahrettin ve annesinin adı Hediye'dir. İlk, orta ve lise öğrenimini dışardan yapmıştır. Bir yıl kadar Ülke Gazetesi'nin Diyarbakır Bölge Temsilcisi olarak çalışmıştır. 1975 yılında evlenmiş¹¹⁶⁶ ve Diyarbakır'a yerleşmiştir. İki çocuğa sahiptir. Politik yaşamı eşinin cezaevine girmesinden sonra başlamıştır. İnsan Hakları Derneği'nde çalışmaları olmuştur. Özgeçmişinde Kürtçe bildiğini belirtmiştir. Diyarbakır 2. bölgeden Sosyal Demokrat Halkçı Parti milletvekili seçilmiştir¹¹⁶⁷.

SHP'den istifa ederek 26.6.1992'de Özgürlük ve Eşitlik Partisi (ÖZEP)'ne ÖZEP'in kendisini feshi üzerine, 7.7.1992'de Halkın Emek Partisi (HEP)'ne katılmıştır. 1993'te partisinden ihraç edilmiş, partisi ile üyelik bağının sona ermesiyle 12.7.1993'te Demokrasi Partisi (DEP)'ne katılmıştır. 14.6.1994'de DEP'ten istifa etmiş, 17.6.1994'te Anayasa'nın 84/son fıkrasına göre milletvekilliği düşmüştür.

1995'te Sakharov ödülü, 1994'te Rafto Ödülü, 1995'te Bruno-Kreisky-Preis ve Aachener Friedenspreis Ödülleri verilmiştir¹¹⁶⁸. Bir dönem milletvekili seçilmiştir. Milletvekilliği devam ederken tutuklanarak milletvekilliği düşürülmüştür.

¹¹⁶⁶ Diyarbakır Belediye Başkanı Mehdi Zana ile evlenmiştir.

¹¹⁶⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19, Kütük Sıra No:2240.

¹¹⁶⁸ Gökçimen vd., Age., ss. 438–439.

3.5.1.2. Tansu ÇİLLER

Hüseyin Necati Bey ile Muazzez Hanım'ın kızı olarak 1946 yılında İstanbul'da doğmuştur. Amerikan Kız Koleji'nde orta öğrenimini, Robert Koleji'nde yüksek öğrenimini yapmıştır. Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nü bitirmiştir. 1969'da University of New Hampshire'da yüksek lisans, 1971'de University of Connecticut'da doktora, Yale University'de post doktora derecesi almıştır. 1978'de doçent, 1983'te Boğaziçi Üniversitesi'nde profesör olmuştur. 1963 yılında genç yaşta evlenerek ABD'ye gitmiş, yüksek lisan ve doktora derecelerini almıştır. Franklin Marshall Collage'de asistan Profesör, University of Quinipiac'da yardımcı profesör ve University of Connecticut'ta okutman olarak çalışmıştır. 1974'te Türkiye'ye dönerek 1976–1979 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörü ve Ekonomi Bölüm Başkanlığı yapmıştır. 1990 yılında Doğru Yol Partisi'ne (DYP) girmiş, DYP Genel İdare Kurulu'na aynı yıl seçilmiş, ekonomiden sorumlu Genel Başkan Yardımcısı olmuştur. İki çocuğa sahip olup, İngilizce ve Almanca dillerini bilmektedir. Omicron Delta Epsilon Şeref Üyeliği vardır¹¹⁶⁹.

1991, 1999 ve 2002 milletvekili genel seçimlerinde İstanbul milletvekili seçilmiştir. XIX. dönemde Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır¹¹⁷⁰. İlk kadın başbakanımızdır¹¹⁷¹.

3.5.1.3. Melike Tugay HASEFE

1933 yılında Mustafa Bahattin Bey ile Saniye Hanım'ın kızı olarak İstanbul'da doğmuştur. İlkokulu Yeşilköy'de, ortaokulu Bakırköy'de bitirerek, Nişantaşı Rüştü Uzel Kız Meslek Lisesi'nden mezun olmuştur. 1965'te dil öğrenmek için gittiği İngiltere'de 1984 yılına kadar yaşamıştır. İşletmecilik yapmıştır. 26 Mart 1989 Yerel Seçimlerinde ANAP'tan Beşiktaş Belediye Meclis Üyesi seçilmiştir. Evli ve çocuksuzdur. İngilizce bilmektedir¹¹⁷². Bir dönem milletvekili seçilen Melike Tugay Hasefe, 25 Mart 2005'te vefat etmiştir¹¹⁷³.

¹¹⁶⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19, Kütük Sıra No:2285.

¹¹⁷⁰ Gökçimen vd., Age., s.134.

¹¹⁷¹ Tansu Çiller'in Başbakanlığı dönemine ilişkin ayrıntılara aşağıda değinilecektir.

¹¹⁷² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19, Kütük Sıra No:2494.

¹¹⁷³ Gökçimen vd., Age., s.211.

3.5.1.4. Fethiye ÖZVER

1952 Malkara doğumlu olup Ahmet Bey ve Şerife Hanım'ın kızıdır. İlkokulu Deliller İlkokulu'nda, ortaokulu Malkara Ortaokulu'nda, liseyi İstanbul Erenköy Kız Lisesi'nde bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümü'nden 1976'da mezun olmuştur. İspanya Comlutense, Almanya Munich, İngiltere Cambridge ve Fransa Daix Marse İlle III. Üniversitelerinde dil eğitimi almıştır. Ayrıca Paris 10 Nanterre Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde ve Paris'te Tarih Fakültesi'nde İslam Dünyası üzerine yüksek lisans yapmıştır. Ekonomi Danışmanı ve Sinema Eleştirmeni'dir. İngiltere, Fransa, ABD gibi ülkelerde, özel sektörde yöneticilik ve danışmanlık yapmıştır. Uluslararası birçok film şenliğinde sinema eleştirmenliği yapmış, çeşitli yayın organlarında bu konuyla ilgili yazıları yayınlanmıştır. Paris'te "Kadın ve Tarih" seminerine katılmıştır. Yüzme ve jimnastik sporlarıyla uğraşmıştır. Almanca, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca bilmektedir. Milletvekili seçildiğinde bekârdır. XIX. Dönemde DYP'den Tekirdağ milletvekilliği yaparak bir dönem milletvekili seçilmiştir¹¹⁷⁴.

3.5.1.5. Güler İLERİ

1948 yılında Tokat'ın Zile ilçesinde Veli Bey ve Satı Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. İlk, orta ve lise öğrenimini Zile'de tamamladıktan sonra Ankara Eczacılık Yüksek Okulu'ndan 1972'de mezun olmuştur. Zile'de Güler Eczanesi'ni 1972'de ve Turhal'da ikinci eczanesini 1983'te açarak eşiyle birlikte, milletvekili seçilene kadar eczacılık yapmıştır. Evli ve 2 çocuk annesi olup, dil bildiğine dair bir bilgi özgeçmiş bildiriminde yer almamaktadır¹¹⁷⁵.

Milletvekilliğinden sonra serbest çalışmıştır.. XIX. dönemde SHP'den Tokat milletvekili seçilen Güler İleri, SHP'nin kendisini feshetmesi üzerine 18.2.1995'te Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'ne katılmış, 26.11.1995'te CHP'den istifa ederek Bağımsız olmuştur. 49. Hükümette (VII. Demirel Hükümeti) Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı yapmıştır¹¹⁷⁶.

¹¹⁷⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19, Kütük Sıra No:2424.

¹¹⁷⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19, Kütük Sıra No:2427.

¹¹⁷⁶ Gökçimen vd., Age., ss. 224–225.

3.5.2. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

3.5.2.1. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

XIX. dönemde seçilen 8 milletvekili kadından Leyla Zana lise mezunu olup, ilk, orta ve lise öğrenimini dışardan tamamlamıştır. İmren Aykut İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Tansu Çiller Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü mezunudur. Melike Tugay Hasefe meslek lisesi, Leyla Yeniay Köseoğlu Amerikan Kız Lisesi'nden mezundur. Işlay Saygın Ege Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni, Fethiye Özver İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni (İşletme-Maliye Bölümü) ve Güler İleri Ankara Eczacılık Yüksek Okulu'nu bitirmişlerdir¹¹⁷⁷. XIX. dönem milletvekillerinin üçü lise mezunudur. Diğer beş milletvekili üniversite mezunu olup, mezun oldukları bölümler çeşitlidir. Üç kişi iktisat, maliye ve ekonomi bölümlerinden mezun olmakla birlikte mimarlık ve eczacılık diğer iki kadın milletvekilimizin mezun olduğu bölümlerdir.

3.5.2.2. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

XIX. dönem kadın milletvekillerinden Leyla Zana gazeteci, İmren Aykut iktisatçı olup, XIX. dönem öncesi milletvekili olarak görev yapmıştır. Tansu Çiller öğretim üyesi (ekonomist), Melike Tugay Hasefe işletmeci, Leyla Yeniay Köseoğlu tüccar olup, XIX. dönemden önce milletvekilidir. Fethiye Özver ekonomi danışmanı ve sinema eleştirmenidir. Güler İleri serbest eczacılık yapmıştır¹¹⁷⁸.

3.5.2.3. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

Bu dönemde seçilen 8 kadın milletvekilinden Leyla Zana “Kürtçe” bildiğini özgeçmişinde belirtmiştir¹¹⁷⁹. İmren Aykut İngilizce, Tansu Çiller İngilizce ve Almanca, Melike Tugay Hasefe, Leyla Yeniay Köseoğlu İngilizce ve Fransızca, Işlay Saygın, Fethiye Özver Almanca, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerini bilmektedirler. Güler İleri'nin yabancı dil bildiğine dair bilgi mevcut değildir¹¹⁸⁰.

¹¹⁷⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19, Kütük Sıra No: 2240, 2285, 2294, 2424, 2427.

¹¹⁷⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19, Kütük Sıra No: 2240, 2285, 2294, 2424, 2427.

¹¹⁷⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19, Kütük Sıra No:2240.

¹¹⁸⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, TBMM Üyeleri Özgeçmiş Bildirimi, Dönem:19, Kütük Sıra No: 2240, 2285, 2294, 2424, 2427.

3.5.2.4. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

XIX. dönemde seçilen kadın milletvekillerinden Leyla Zana'nın komisyon görevi bulunmamakla birlikte 15 tane yazılı soru önergesi mevcuttur¹¹⁸¹. Yazılı soru önergeleri olağanüstü hal bölgesinde meydana gelen faili meçhul cinayetler¹¹⁸², Bitlis-Hizan-Oymapınar Köyü imamının gözaltında öldürüldüğü¹¹⁸³ Diyarbakır'ın Çınar ilçesi DEP yöneticilerinin güvenlik güçlerince gözaltına alındıktan sonra kaybolduğu¹¹⁸⁴, Şırnak-Silopi'ye bağlı iki köyün zorla boşaltıldığı¹¹⁸⁵, güvenlik güçlerince Diyarbakır-Hani-Kaledibi Köyü'nde yapılan operasyonlarda masum vatandaşların öldürüldüğü¹¹⁸⁶, Güvenlik güçlerince öldürülen iki kadın PKK'nın bir televizyonda çıplak olarak resimlerinin teşhir edildiği¹¹⁸⁷ iddiaları hakkındadır.

Leyla Zana yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında "...Türk ve Kürt halklarının kardeşliğinin ve çıkarının bu düşüncelerde olduğunu gördüğümüz için düşüncelerimizi ortaya koyacağımızı belirtmek isterim" dedikten sonra "...kürsüde savunma yapmayacağım çünkü hiçbir zaman bu kürsü bize açık olmadı ve kimse bizi dinlemedi" demiş Meclis'te DYP ve ANAP sıralarından sataşmalar ve tepki sesleri yükselmiştir¹¹⁸⁸. Başkan, meclis kürsüsünün milletvekili sıfatıyla gelen herkese açık olduğunu Leyla Zana'nın maksadını aşan ifadeler kullandığını söyleyerek cevap vermiş, DYP, SHP, CHP, MHP ve bağımsız sıralarından alkış sesleri gelmiştir¹¹⁸⁹. DEP milletvekilleri ise söz alarak itirazlarını dile getirmişler, insan hakları ve demokratikleşmeyle ilgili sorunların özgürce tartışılıp, çözülmesi için üzerlerine düşeni yaptıklarını söylemişlerdir. 1994 yılında Meclis'te insan hakları ve demokratikleşme sorununun konuşulduğu, bu ifadelerden anlaşılmaktadır¹¹⁹⁰.

Leyla Zana'nın yazılı soru önergeleri genellikle faili meçhul ölümlerle ilgili olup İçişleri Bakanı'na yöneltilmiştir. Cevapları da İçişleri Bakanı tarafından verilmiştir. Leyla Zana'nın Diyarbakır'ın Çınar ilçesinde gözaltına alınan DEP yöneticisiyle ilgili yazılı soru önergesine İçişleri Bakanlığı'nın verdiği cevapta; Diyarbakır Emniyet

¹¹⁸¹ Gökçimen vd., Age., s.439.

¹¹⁸² TBMM T.D., XIX/56, (29.3.1994), s.72.

¹¹⁸³ TBMM T.D., XIX/56, (5.4.1994), ss.358-359.

¹¹⁸⁴ TBMM T.D., XIX/55, (23.3.1994), ss.379-381.

¹¹⁸⁵ TBMM T.D., XIX/56, B:82, s.68

¹¹⁸⁶ TBMM T.D., XIX/22, B:34, ss.150-151.

¹¹⁸⁷ TBMM T.D., XIX/22, B:34, ss.149-150.

¹¹⁸⁸ TBMM T.D., XIX/54, (2.3.1994), s.296.

¹¹⁸⁹ TBMM T.D., XIX/54, (2.3.1994), s.297.

¹¹⁹⁰ TBMM T.D., XIX/54, (2.3.1994), s.298.

Müdürlüğü'nün yasadışı PKK terör örgütü adına silahlı eylem ve faaliyette buldukları için 11 kişinin gözaltına alındığı, bazılarının tutuklanıp, bazılarının serbest bırakıldığı¹¹⁹¹ önergede yer alan işkence iddialarının doğru olmadığı, güvenlik güçlerini yıpratmaya, görev azim ve kararlılığını yok etmeye yönelik olduğu belirtilmiştir¹¹⁹².

Tansu Çiller'in başbakanlığı döneminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde şehit düşen güvenlik güçlerimizin ve kamu görevlilerimizin cenaze törenlerinde halk tarafından PKK aleyhine sloganlar atılmış, "PKK Mecliste" yazılı pankartlar taşınmıştır. Başbakan Tansu Çiller de aynı günlerde verdiği demeçlerle bu sloganları desteklemiş ve bunlar basında yer almıştır. Tansu Çiller'in PKK yanlısı milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılarak Meclis çatısı altında barındırılmaması gerektiği yönündeki görüşü ve buna dayanarak verilen yazılı soru önergesi tutanaklarda mevcuttur¹¹⁹³. Bu önergenin cevabını da Başbakan adına İçişleri Bakanı; "TBMM üyesi herhangi bir milletvekilinin Anayasa ve kanunlarda belirtilen, üyelikle bağdaşmayan bir fiili işlemesi ve faaliyette bulunmasının kesinleşmesi halinde durumu Meclis İchtüzüğü'ne göre oluşturulan karma komisyon raporuna göre Meclis Genel Kurulu'nda görüşülür. Dokunulmazlığın kaldırılmasına Genel Kurul karar verir" şeklinde cevaplamıştır¹¹⁹⁴.

İçişleri Bakanı'nın yazılı soru önergelerine verdiği cevaplardan 1993 yılında ülkede terör olaylarının yaşandığı, şehitlerin verildiği, kamu kurum ve kuruluşlarına taciz eylemleri düzenlendiği için sokağa çıkma yasağının uygulandığı ortaya çıkmaktadır¹¹⁹⁵.

Leyla Zana'yla birlikte bazı milletvekillerinin de yasama dokunulmazlığının kaldırılması gerekçesi "...6.11.1991 ve daha önceki günlerden başlayarak milletvekili seçilmeden önce seçim toplantılarındaki eylemleri, TBMM'de yapılan yemin töreninde ve sonrasında gerçekleştirdikleri eylemleri birlikte ele alınarak, adı geçen milletvekillerine devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hakimiyeti altına koymaya ve devletin istiklalini tenkise veya devletin hakimiyeti altındaki topraklardan bir kısmını devletin hakimiyetinden ayırmaya yönelik harekette

¹¹⁹¹ TBMM T.D., XIX/55, (23.3.1994), s.380.

¹¹⁹² TBMM T.D., XIX/55, (23.3.1994), s.381.

¹¹⁹³ TBMM T.D., XIX/55, (23.3.1994), s.381.

¹¹⁹⁴ TBMM T.D., XIX/55, (23.3.1994), s.382.

¹¹⁹⁵ TBMM T.D., XIX/55, (23.3.1994), s.384.

bulunmak suçu isnat edilmesi” şeklinde Meclis’te gerekçelendirilmiştir¹¹⁹⁶. Adalet ve Anayasa komisyonları üyelerinden oluşan karma komisyon gerekçeyi yurt ve dünya şartları, terörün ulaştığı durumu ve sonuçlarını da gözönünde bulundurarak değerlendirmiştir.

Yine yazılı soru önergelerinde 1987’den itibaren Olağanüstü Hal Bölgesi’nde uygulamaların olduğu, Tansu Çiller’in liderliğindeki II. DYP-SHP Koalisyon Hükümeti’nin iktidara gelmesiyle birlikte DEP milletvekillerinin Kürt sorunu olarak niteledikleri sorun nedeniyle PKK ile mücadele edildiği anlaşılmaktadır¹¹⁹⁷.

31 Mart 1994 tarihli oturumda, Leyla Zana’nın dokunulmazlığının kaldırılmasıyla ilgili olarak “hükümetin manevi şahsiyetini ve devletin Askeri kuvvetlerini alenen tahkir ve tezyif etmek suçu isnat edilen” Leyla Zana’nın dokunulmazlığının kaldırılmasına gerek olmadığı kararına varılmıştır. Kararın gerekçesi ise parlamento üyelerinin parlamento toplantılarına katılmalarına engel olunmaması, yasama görevini gereği gibi yapabilmeleri için üyelere dokunulmazlık ayrıcalığının tanındığı, amacın üyeleri imtiyazlı ve hukukun üstünde bir grup haline getirmek olmadığıdır¹¹⁹⁸. Leyla Zana hakkında silahlı çetenin üyesi olmak, devletin bölünmezliği aleyhine propaganda yapmak suçları isnat edilmiştir¹¹⁹⁹.

XIX. dönem milletvekillerimizden İmren Aykut, bu dönemde Çevre Komisyonu, Meclis Araştırma Komisyonu Üyelikleriyle 1991’de Parlamentolararası Birlik Türk Grubu Başkanlığı, 1992’de Dünya Parlamentolar Birliği Batı Grubu Dönem Başkanlığı, 1993’te Dünya Parlamentolar Birliği Sürdürülebilir Kalkınma Komitesi Üyeliği ve 1994-1995’te Parlamentolararası Birlik Türk Grubu Başkan Yardımcılığı görevlerini üstlenmiştir¹²⁰⁰. Bu dönemde I.Mesut Yılmaz Hükümeti döneminde Hükümet Sözcüsü ve Kadınlar, Çocuklar, Yaşlılar, Sakatlar ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev üstlenmiştir. XIX. dönemde 2 sözlü, 4 yazılı soru önergesi, gündem dışı konuşmalara bakan olarak verdiği 1 cevap, 3 kanun tasarısı ve teklifi, 1 meclis araştırması önergesi ve 1 meclis soruşturması önergesi mevcuttur¹²⁰¹.

¹¹⁹⁶ TBMM T.D., XIX/56, (29.3.1994), s.42.

¹¹⁹⁷ TBMM T.D., XIX/56, (29.3.1994), s.72.

¹¹⁹⁸ TBMM T.D., XIX/56, (31.3.1994), s.222.

¹¹⁹⁹ TBMM T.D., XIX/56, (31.3.1994), s.223.

¹²⁰⁰ Gökçimen vd., Age., s.87.

¹²⁰¹ Gökçimen vd., Age., s.88.

İmren Aykut'un söz alarak yaptığı konuşmalar Bütçe Kanunu, hakkındadır¹²⁰².

Yazılı soru önermeleri ise bakanlık bünyesindeki ilgili ödenekten Kırıkkale ilindeki belediyelere yapılan yardımlara ilişkin¹²⁰³, olup; ilgili bakan tarafından cevaplandırılmıştır.

İmren Aykut, kadınlara siyasal hakların verilmesinin 57. yıldönümü nedeniyle yaptığı konuşmasında; bu hakların verilmesini demokratikleşmenin bir gereği olarak gören Atatürk'ün aşama aşama bu hakları kadınlara verdiğini, önce 14 Ekim 1926'da medeni hakların, 3 Nisan 1930'da belediye seçimlerine katılma hakkının, 1933'te muhtar seçme ve seçilme, köy ihtiyar heyetlerine seçilme ve seçme hakkının, 5 Aralık 1934'te Anayasa'nın 10 ve 11inci maddeleri değiştirilerek seçme ve seçilme hakkının verildiğini söylemiş ilk kez seçilen 18 kadından sonra aradan 57 yıl geçmesine rağmen bu sayıya hala ulaşamamasına dikkat çekerek, sürekli demokrasiden söz eden siyasi liderlerin Meclis'in şu anki kompozisyonundan memnun olup olmadıklarını sormuştur. Siyasi liderlerin seçim zamanı kadınları hatırlayıp, büyük vaatlerde bulduktan sonra Meclis'e bir iki kadın milletvekili getirmelerini açıklamalarını ve buna çözüm bulmalarını, aksi takdirde kadınların, onların demokrasiye inancından şüphe ederek bazı çare ve cezalar düşüneceklerini söylemiştir¹²⁰⁴.

Anayasa Mahkemesi'nin bütçesiyle ilgili olarak yaptığı konuşmasında bu mahkemenin ülkemiz için önemine değinmiş, aynı zamanda cumhuriyet tarihinin hiçbir döneminde yargının bugün olduğu kadar siyasi iktidarın baskısında kalmadığını ve yargı bağımsızlığının ihlal edilmediğini, mahkemenin daha verimli çalışması için ise meclisin de oraya üye seçebilmesini, cumhurbaşkanının tüm üyeleri seçmesi yöntemine son verilmesini, anayasadaki sınırlayıcı kuralların yeniden düzenlenmesini istemiş, mahkemenin Yüce Divan rolü üstlenmesinin doğru olduğunu belirterek, mahkemenin üyelerinin kamu olanaklarından faydalandırılmasını istemiş, ayrılan bütçeyi yeterli bulmadığını da eklemiştir¹²⁰⁵.

İmren Aykut, SHP'li Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını eleştirerek sözlü sataşmada bulunmuş "...siz bu sosyal demokrat Çalışma Bakanlarının Bakanlar

¹²⁰² TBMM T.D., XIX/32, (16.3.1993), ss.277-280.

¹²⁰³ TBMM T.D., XIX/39, (1.9.1993), ss.87-88.

¹²⁰⁴ TBMM T.D., XIX/1, (5.12.1991), Cilt:1, s.357.

¹²⁰⁵ TBMM T.D., XIX/47, (9.12.1993), Cilt:47, ss.118-120.

Kurulundan, işçi aleyhine geçen bir karara veya bir kararnameye karşı koyduklarını hiç duydunuz mu? Ben hiç duymadım, teröristleri korumak söz konusu olunca, koalisyonu bile bozmaya kalkışıyor, fakat işçilerin haklarını korumaya gelince, parmağınızı oynatmıyorsunuz” demiş, RP sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleriyle karşılanmıştır¹²⁰⁶.

Tansu Çiller 49. Hükümet’te (VII. Demirel Hükümeti) Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı, 50., 51. ve 52. Hükümetlerde (I., II., III. Çiller Hükümetleri) Başbakan, 54. Hükümette (Erbakan Hükümeti) Dışişleri ve Başbakan Yardımcısı olarak görev almıştır¹²⁰⁷.

XIX. dönemde Tansu Çiller’in 1 kanun teklifi, 1 meclis araştırma önergesi, 60 yazılı soru önergelerine bakan olarak verdiği cevap, 1 gündem dışı konuşması, 1 sözlü soru önergelerine bakan olarak verdiği cevap, 14 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında konuşması, 1 genel görüşme önermeleri hakkında konuşması, 1 diğer önerge ve öneriler hakkında, 1 tezkereler hakkında ve 3 diğer kanunlar hakkında konuşması mevcuttur¹²⁰⁸.

Tansu Çiller’in Meclis Araştırma Önergesi 1983 yılından sonra kurulmuş ve TBMM’de grup kurmuş tüm siyasi partilerin ve Genel Başkanları ile yakınlarının mal varlıklarının araştırılması için 10 arkadaşıyla birlikte verdiği bir önerge¹²⁰⁹.

Tansu Çiller’in söz alarak yaptığı konuşmaları Başbakan olarak, hükümet programının görüşülmesi¹²¹⁰, Bütçe Kanunu, özelleştirme uygulamalarının düzenlenmesi¹²¹¹, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi hakkında¹²¹², Katma Bütçeli İdareler 1995 Mali Yılı Bütçe Tasarısı¹²¹³, TBMM’nin 75. Kuruluş Yıldönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın kutlanması ve günün anlam ve önemiyle ilgili konuşması¹²¹⁴, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması¹²¹⁵, Kamu

¹²⁰⁶ TBMM T.D., XIX/75, (18.12.1994), s.1031.

¹²⁰⁷ Gökçimen vd., Age., s.135.

¹²⁰⁸ Gökçimen vd., Age., s.135.

¹²⁰⁹ TBMM T.D., XIX/64, B:124, ss.34–35.

¹²¹⁰ TBMM T.D., XIX/94, B:8, ss.509–525.

¹²¹¹ TBMM T.D., XIX/72, B:40, ss.424–425.

¹²¹² TBMM T.D., XIX/88, B:23, ss.382–385.

¹²¹³ TBMM T.D., XIX/76, B:61, ss.880–881.

¹²¹⁴ TBMM T.D., XIX/85, B:103, ss.9–10.

¹²¹⁵ TBMM T.D., XIX/18, B:13, s.469.

Kurum ve Kuruluşlarının birbirlerine olan borçlarının tahkimi¹²¹⁶, mal beyanıyla ilgili olarak basında yer alan açıklamaları, hakkındadır¹²¹⁷.

Tansu Çiller'in çeşitli konulardaki konuşmaları vaatleri ve bunlara milletvekilleri tarafından gösterilen tepkiler ilginçtir. Tansu Çiller'in bir konuşmasında "...bir istikrar paketi olarak ocak ayı ortasında kamuoyunun gündemine gelecektir. Bu istikrar paketine biz, "sabır ve çözüm paketi" diyeceğiz" demesi üzerine ANAP sıralarından "zam paketi" sesleri ve gülüşmeleri gelmiştir¹²¹⁸.

Tansu Çiller mal varlığıyla ilgili olarak bir gazetecinin yanlış beyanını gazetecinin özür mektubunu okuyarak açıklamış ve mal beyanında borsada kote edilmiş kendisine ve ailesine ait hisse senedi olmadığını ifade etmiştir¹²¹⁹.

Tansu Çiller "Türkiye'de Türk halkına, refahı kalıcı bir biçimde getirip, ortadireği hak ettiği iki anahtara kavuşturacağız. Bu iki anahtar refahın, konutun ve ortadireğin simgesidir" sözleriyle halka vaadettiği iki anahtar sözünü gerçekleştireceğini vurgulamıştır¹²²⁰. ANAP sıralarından "iki anahtar veriyor musunuz?" seslerinin yükselmesi üzerine "...bizim memleketimizin evlatlarını iki anahtara layık görmüyor musunuz" cevabını vermiştir¹²²¹. ANAP'lı bir milletvekili; ekonomiyi sekiz ayda düzeltiriz diyen Tansu Çiller'in 19 aylık Devlet Bakanlığı döneminde, enkaz olarak takdim edilen ekonomik mirasın Başbakan olarak devrettiği miras olduğunu söylemiş, "mutfağın filesi sekiz ayda rahatlayacak" diyen Tansu Çiller'i, mutfağın filesinin aylardır dolmadığını söyleyerek eleştirmişlerdir¹²²².

Tansu Çiller, Sivas'taki otel yangınında hayatını kaybeden 35 kişiyle ilgili olarak başsağlığı dilediğinden sonra devlet gücüyle ve araştırmasıyla bu konunun üzerine gidileceğini vurgulamıştır. ANAP, RP ve CHP milletvekilleri ise Tansu Çiller'in Meclis'te fazla bulunmadığını söylemişlerdir¹²²³.

Tansu Çiller kendisine yöneltilen Amerikan vatandaşlığı suçlamasına da Amerikan vatandaşı olmadığını, bu suçlamayı yapanların ispat etmek zorunda

¹²¹⁶ TBMM T.D., XIX/14, B:92, ss.596-599.

¹²¹⁷ TBMM T.D., XIX/3, B:29, ss.115-117.

¹²¹⁸ TBMM T.D., XIX/2, (24.12.1991), s.179.

¹²¹⁹ TBMM T.D., XIX/3, (22.1.1992), s.116.

¹²²⁰ TBMM T.D., XIX/6, (13.3.1992), s.58.

¹²²¹ TBMM T.D., XIX/6, (13.3.1992), s.54.

¹²²² TBMM T.D., XIX/37, (3.7.1993), s.528.

¹²²³ TBMM T.D., XIX/37, (3.7.1993), s.535.

olduklarını söyleyerek cevap vermiştir¹²²⁴. Çekiç Güç’le ilgili bir konuşmasında “Çekici Güç” tabirini kullanması Meclis’te gülüşmelere neden olmuş, diğer milletvekilleri tarafından “Çekici Güç değil Çekiç Güç” diye düzeltilmiştir¹²²⁵.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın önemiyle ilgili olarak Ankara’da derme çatma bir salonda, elektriği olmayan, gaz lambasının ışığı altında insanların bir araya geldiğini, okullardan getirilen sıralarda milletin temsilcilerinin oturduklarını böyle bir salonda kişisel egemenliğe son verilerek, millet egemenliğinin kabul edildiğini vurgulamıştır¹²²⁶.

Tansu Çiller, 23 Nisan’ın dünyada ilk ve tek çocuk bayramı olduğunu ifade ettikten sonra çocukların bayramını kutlamıştır. Ülkemizin yeniden tarihi bir kavşak olduğunu, birlik ve bütünlüğümüze yönelik terör olaylarıyla ilgili olarak 23 Nisan 1920’de Anadolu’nun her köşesinden Ankara’ya gelerek Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni oluşturan, bu devleti birlikte kuran insanlarımızı karşı karşıya getirmek için bir oyun sergilendiğini ancak bu oyunun boşuna olduğunu, Türkiye Cumhuriyeti’nin ülkesi ve milletiyle bir bütün kalacağını, buna hep birlikte and içtiğimizi ifade etmesi alkışlarla karşılanmıştır¹²²⁷.

Terörle mücadele konusunda kararlılık mesajları verdiği konuşmasında ülkemizin bölünmez bütünlüğü için taviz vermeden mücadele edileceğini, bütün mali kaynaklarımızın bu anlayışla seferber edileceğini, ülkemizin verilecek birtek çakıl taşının olmadığını, kaynaklarımızdaki sıkıntıya rağmen, kararlılıkla “bu iş ya bitecek ya bitecek” anlayışıyla sonuna kadar mücadelenin 1995’te de devam edeceğini vurgulamıştır¹²²⁸.

Tansu Çiller, Süleyman Demirel’in Cumhurbaşkanı olduğu 5 Ekim 1995’te kendisinin Başbakanlığında Bakanlar Kurulu’nu kurmuş (51. Hükümet), Işıl Saygın’a da Devlet Bakanı olarak bu kabinede yer vermiştir¹²²⁹. 1991’den 1995’e kadar DYP-SHP/CHP koalisyon hükümeti görevde kalmıştır.

¹²²⁴ TBMM T.D., XIX/37, (3.7.1993), s.539.

¹²²⁵ TBMM T.D., XIX/37, (3.7.1993), ss.540–541.

¹²²⁶ TBMM T.D., XIX/58, (23.4.1994), s.416.

¹²²⁷ TBMM T.D., XIX/58, (23.4.1994), s.417.

¹²²⁸ TBMM T.D., XIX/76, (23.12.1994), s.880.

¹²²⁹ TBMM T.D., XIX/94, (10.10.1995), s.391.

Tansu Çiller'e göre 49. ve 50. hükümetler döneminde hidroelektrik santralleri ve yol yapımı projeleri gerçekleştirilmiş, Türksat 1-B uydusu yörüngeye oturtulmuş, yeni eğitim kurumları, hastaneler açılmış, depremde zarar gören Erzincan için yeni bir kanun çıkarılmış, terörle mücadelede önemli yol katedilmiş, çok sayıda terörist ele geçirilmiş, Doğu ve Güneydoğu'da bir "Onarım Projesi" başlatılmıştır. 5 Nisan 1994'te 5 Nisan ekonomik kararları çıkarılmış, 1996 yılı başında Gümrük Birliği ve Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde önemli adımlar atılmış, televizyonların sayısı arttırılmıştır. Çiller, 51. Hükümet dönemi için ise şunları hedeflemiştir: Terörle mücadele sürecek, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde sulama, konut, hayvancılık ve tarıma dayalı projeler geliştirilecek, boşalan güvenli köylere halkın dönmesi sağlanacak, ekonomide istikrar sağlanacak, Gümrük Birliği'nde sonuca ulaşma adımları atılacak, Anayasa değişikliğiyle ilgili uyum yasaları çıkarılacak, adil bir seçim kanunu çıkarılacak, yolsuzluklara karşı önlem alınacak, Adalet Bakanlığı'nca yedi kanun tasarısının kanunlaşmasına çalışılacak, dışpolitikadaki sorunlar (Avrupa ile bütünleşme, Orta Asya ve Kafkaslarda yeni kurulan devletlerle ilişkiler, hampetrol ve doğalgazın Türkiye üzerinden Akdeniz'e sevki, Balkanlar ve Bosna meselesi, Ortadoğu barış süreci, Kuzey Irak ve Kıbrıs Sorunu çözülecektir¹²³⁰.

Tansu Çiller'in terörün durdurulması yönünde başarılı çalışmaları olmuştur. Valilerin kamu düzeninin korunmasıyla ilgili yetkilerini yeniden düzenleyen kanun yürürlüğe girdiğinde olağanüstü hali de kaldırmayı düşünmüştür. Avrupa, Kuzey Irak'ta kurulması muhtemel bir Kürt Devleti'ne kesinlikle karşı olduğunu belirtmiştir. Körfez Savaşı sonrasında ortaya çıkan durumdan doğan Çekiç Güç'ün kontrol altında olduğunu konuşmalarında vurgulamıştır. İşçilerin sıkıntılarıyla ilgili olarak önceki iktidarlar döneminde uygulanan "ver, kurtul", "rüşveti ver, git seçime; kaç" anlayışına karşı olduğunu, bunun yanında işçileri de kucaklayacaklarını belirtmiştir. 1995 yılında çok sayıda yap-işlet-devret projesinin sonuçlandığına, petrol boru hattı projesinin başarılı olduğuna, kalkınmada öncelikli yörelerin geliştirilmesi çalışmalarının süreceğine değinmiştir¹²³¹.

Kadın sorunlarıyla ilgili olarak 1990'da kurulan ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1991'de Tansu

¹²³⁰ TBMM T.D., XIX/94, (10.10.1995), ss.395-402.

¹²³¹ TBMM T.D., XIX/94, (13.10.1995), ss.511-512, 514, 518-519.

Çiller iktidarı döneminde kadın ve sosyal hizmetlerden sorumlu Devlet Bakanlığı'na bağlanmıştır. Kadınlara Halk Bankası kanalıyla özel kredi tahsis edilmiş, iş kurma kredisi verilmiş, aynı kredilendirme işlemleri esnaf ve gençler için de yapılmıştır. Özürlüler için bir kanun tasarısı planlanmıştır¹²³².

Tansu Çiller, hükümet programını sunmuş ancak 51. Hükümet Meclis'ten güvenoyu alamamıştır¹²³³.

31 Ekim 1995'te Tansu Çiller'in Başbakan, Deniz Baykal'ın Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı, Işıl saygın'ın yine Devlet Bakanı olarak yer aldığı yeni kabine kurulmuştur¹²³⁴. Bu kabine 50. Hükümet'in istifası, 51. Hükümet'in Meclis'ten güvenoyu alamaması üzerine 52. Hükümet olarak kurulmuştur. Bu hükümet Kıbrıs sorununa ağırlık vereceğini, Bakü-Ceyhan boru hattı projesini hayata geçireceklerini, turizm bölgelerindeki projeleri uygulayacaklarını, Avrupa Birliği'ne ağırlık vereceklerini de programlarında daha ciddi olarak savunmuşlardır. Bir önceki hükümet programıyla hemen hemen program aynıdır¹²³⁵. Bu hükümet Meclis'ten güvenoyu almış ve 52. Hükümet kurulmuştur¹²³⁶.

Bu dönemde islami semboller çok kullanılmıştır. Bu durum milletvekillerinin konuşmalarına da yansımıştır. Tansu Çiller bütçeyle ilgili bir konuşmasında “bütçenin gerek memleketimize, gerekse hepimize hayırlı olmasını bir kez daha Allah'tan niyaz ederim, sağolun” şeklinde bir konuşma yapmış, DYP, SHP, ANAP ve MÇP sıralarından alkış almıştır¹²³⁷.

Ayrıca bu dönemde Meclis'teki milletvekillerinin mal varlığı sıklıkla gündemde kalmıştır. Tansu Çiller de 10 arkadaşıyla birlikte 1983'ten sonra Meclis'teki tüm siyasi partilerin ve genel başkanları ile yakınlarının mal varlığının araştırılması için bir meclis araştırması açılmasıyla ilgili önerge vermiştir¹²³⁸. Ancak benzer önerge, Tansu Çiller ve yakınlarının yurt içindeki ve yurt dışındaki mal varlığının araştırılması için de verilmiştir¹²³⁹.

¹²³² TBMM T.D., XIX/94, (13.10.1995), s.520.

¹²³³ TBMM T.D., XIX/94, (13.10.1995), s.555.

¹²³⁴ TBMM T.D., XIX/95, (31.10.1995), s.428.

¹²³⁵ TBMM T.D., XIX/95, (31.10.1995), ss.433-438.

¹²³⁶ TBMM T.D., XIX/36, (5.11.1995), s.450.

¹²³⁷ TBMM T.D., XIX/6, (13.3.1992), s.27.

¹²³⁸ TBMM T.D., XIX/64, (14.7.1994), s.34.

¹²³⁹ TBMM T.D., XIX/64, (14.7.1994), s.35.

Tansu Çiller'in başka bir özelliği dışarıya meydan okumasıdır. Bir konuşmasında “...Herkes bilsin ki Türk Devleti, Türk Meclisi dış baskı altında adım atmaz... Türkiye, bu milletler arası hukuk belgelerini kendi yararına olduğu için benimsemiştir” demiştir¹²⁴⁰.

Bu dönemde muhalefet ve iktidar arasında sert sataşmalar da olmuştur. Tansu Çiller'in muhalefeti seçime davet ettiğinde cesaret edemeyeceklerini söylemesi, muhalefetin ısrarıyla 15 Aralık'ta seçime gidileceğini söylemesi üzerine muhalefet sıralarından “takvime baktınız mı, o tarih pazara geliyor mu, o tarih cuma gününe geliyor” cümleleri kullanılmıştır. Muhafif milletvekilleri başka bir oturumda Tansu Çiller'i eleştirerek “Tiyatro sanatçısı gibisiniz, tiyatroya gitmeyelim, burda tiyatro izliyoruz” gibi cümlelerle konuşmalarını gerçekçi bulmadıklarını belirtmişlerdir. Başka bir konuşmasında Tansu Çiller'in sandıkta milletin DYP'yi tercih ettiğini söylemesi üzerine “Millet DYP'yi seçtiğinde siz yoktunuz, sizin Başbakan olacağınızı bilmiyorlardı” sataşmalarıyla cevap vermişlerdir¹²⁴¹. Yine, muhalif milletvekilleri “iki anahtar verdiniz mi” şeklinde tepki göstermişler ve vaatlerini inandırıcı bulmadıklarını belirtmişlerdir.

XIX. dönemin kadın milletvekillerinden biri de 1989 yılında İstanbul Beşiktaş Belediye Meclis Üyeliğine seçilen Melike Tugay Hasefe'dir. Mecliste Milli Eğitim Komisyonu ile öğretmenler hakkında kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Üyeliği'nde bulunmuş, ayrıca AGİK Parlamenter Asamblesi Türk Grubu ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Üyeliği yapmıştır. Bu dönemde 4 sözlü soru önergesi, 6 yazılı soru önergesi, 1 gündem dışı konuşması, 11 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında konuşmaları mevcuttur¹²⁴². ANAP'dan bir dönem İstanbul milletvekili seçilmiştir.

Melike Tugay Hasefe'nin söz alarak yaptığı konuşmalar şu konularda olmuştur: Gelir bütçesi¹²⁴³, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Kanunu, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 1318 Sayılı Finansman Kanunu, 197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, 2978 Sayılı Vergi İadesi Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu Bakanlık

¹²⁴⁰ TBMM T.D., XIX/38, (14.6.1995), s.385.

¹²⁴¹ TBMM T.D., XIX/4, (13.10.1995), s.525.

¹²⁴² Gökçimen vd., Age., s.212.

¹²⁴³ TBMM T.D., XIX/76, B:60, s.659.

Bütçesi¹²⁴⁴ hakkındadır. Melike Turgay Hasefe'nin Yazılı Soru Önergeleri Bakanlar Kurulu'nca tespit edilen bazı tüketim mallarının vergi oranları, bazı bölgelerde sokak ışıklarının gündüzleri de yandığı iddiaları, Devlet tiyatrosu ve opera-bale sanatçılarından yurt dışına çıkışlarda alınan konut fonunun kaldırılması, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan özürllüer, okul yöneticilerinin öğrencilerden çeşitli nedenlerle para topladığı iddiasına ilişkindir¹²⁴⁵.

Melike Tugay Hasefe'nin Olağan Üstü Hal Bölgesi için 1992 yılı hizmet programının gerçekleştirme durumuna ve Güneydoğu'daki askerlerimize ne zaman çelik yelek alınacağına ilişkin soru önermeleri mevcuttur¹²⁴⁶.

Melike Tugay Hasefe, kadınlar ve kadın haklarıyla ilgili olarak her hizmete fazlasıyla layık olan Türk Milleti'nin içerisinde kadının kutsal bir yeri olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı'nın hizmetlerinin yetersiz olduğunu, üstelik idarenin baskıcı politikası nedeniyle milli ve manevi değerlerle donatılmış, insan sevgisiyle dolu idarecilerin bu kurumda görev alamadığını ve politik düşüncelerle görevden alındıklarını ayrıca bu kurumun hiçbir çalışmasının olmadığını, kurumun personelin açtığı davalar ve maaş ödemek dışında çalışmasının bulunmadığını, bu kurumda çalışanlardan bazılarının zulüm ve şiddet içeren davranışlarının basın-yayın organlarında görüldüğünü ve bu insanlara karşı önlem olarak, şefkatli ve merhametli insanları bu kurumda çalıştırmak gerektiğini, özürllülerimizin de bu kuruma alınmasının gerekliliğini, sadece büyük şehirlerde değil ülkemizin her yerinde sosyal hizmet kurumlarının açılmasını, parti ayrımı yapılmadan herkesin bilgisinden istifade ederek ve bütçeyi arttırarak çalışmalarını sürdürmenin önemini vurgulamıştır. Ayrıca insanlara hizmet ederken siyasi ve şahsi çıkarlar peşinde olunmamasını, milletvekillerini bu göreve layık gören Türk toplumunun her kesimine milletvekillerinin borçlu olduklarını dile getirmiştir¹²⁴⁷.

Melike Tugay Hasefe, Türkiye'de kadın bir Başbakan'a sahip olmakla övünen ve Türkiye'nin dış tanıtımını "Kadın Başbakan" imajı üzerine kurmaya çalışan bir ülkede, Cumhuriyet tarihinin ilk kadın valisinin, politikacıların emir kulu olmadığına ve 27 Mart yerel seçimlerinde DYP'nin iki Muğla milletvekiline propaganda için kamu

¹²⁴⁴ TBMM T.D., XIX/7, B:56, s.586.

¹²⁴⁵ TBMM T.D., XIX/33, B:83, ss.17-19.

¹²⁴⁶ TBMM T.D., XIX/33, (7.4.1993), s.459.

¹²⁴⁷ TBMM T.D., XIX/47, (12.12.1993), ss.409-411.

araçlarını kullandırmadığı gerekçesiyle görevden alınma tehdidi altında bulunmasının, kadın hakları açısından büyük bir tezat olduğuna dikkati çekmiştir¹²⁴⁸.

Kadınların yerel yönetimlerde, Meclis'te ve aktif görevlerde kendine çok zor yer bulabildiği ülkemizde, kadın bir valinin politik sudan sebeplerle, üstelik kadın bir Başbakan tarafından görevden alınmak istenmesi, siyasete girmeyi başaran kadınların hem cinslerini aynı mücadele içinde kollamadıklarını, desteklemediklerini, üstelik mücadeleden uzaklaştırma çabası içine girebildiklerini göstermesi açısından şaşırtıcı bir örnektir.

Melike Tugay Hasefe, milletvekillerinin Meclis'te karar alınacağı zaman bulunmamalarını "...bu kararlarda ciddiler mi, yoksa benimle alay mı ediyorlar? Buyrun şimdi karar alınacak, yine gelmeyecekler. Kimsenin buna hakkı yok. Burası Yüce Meclis'tir. Geleceklerse, çalışacaklarsa çalışma saatlerini uzatsınlar, gelmeyeceklerse Yüce Meclis'e saygı gösterecekler" sözleriyle ağır bir dille eleştirmiştir¹²⁴⁹. Ayrıca 13 Mart 1992 Cuma günü Erzincan'da meydana gelen depremin acısı devam ederken eğlence programı yayınlayan ve haberi Erzincan'ın üçte ikisi yıkıldı, dörtte üçü haritadan silindi" şeklinde halka duyuran televizyon kanallarını eleştirmiş ve kınadığını ifade etmiştir¹²⁵⁰. Hem Meclis'te kadınlara bakışı vurgulaması, hem de Melike Tugay Hasefe'nin bir özelliğini ifade etmesi açısından Meclis Başkanı'nın şu sözleri ilginçtir: "Sayın Hasefe, efendim hanımefendi olmanız hasebiyle ilk soru sorma fırsatını size veriyorum. Çok sayıda sorunuz olduğunu tahmin ediyorum ama siz çoğu azda ifade etme yeteneğine sahipsiniz, lütfen bunu gösterin"¹²⁵¹

Melike Tugay Hasefe kültür, sanat ve turizm konularında çok sayıda soru önergesi vermiştir¹²⁵².

XIX. dönem milletvekillerimizden Leyla Yeniay Köseoğlu; Dışişleri, Milli Savunma ve Çevre Komisyonları ile Meclis Araştırması Komisyonu Üyeliklerinde bulunmuştur. XIX. dönemde genel kurulda kanun tasarısı ve teklifleri hakkında bir konuşması mevcuttur¹²⁵³.

¹²⁴⁸ TBMM T.D., XIX/66, (14.9.1994), s.18.

¹²⁴⁹ TBMM T.D., XIX/92, (15.11.1995), s.19.

¹²⁵⁰ TBMM T.D., XIX/6, (13.3.1992), s.527.

¹²⁵¹ TBMM T.D., XIX/76, (21.12.1994), s.487.

¹²⁵² TBMM T.D., XIX/76, (21.12.1994), s.488.

¹²⁵³ Gökçimen vd., Age., s.264.

Leyla Yeniay Köseoğlu, XIX. dönemde Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında 30.11.1991 tarihli oturumda red oyu veren ANAP milletvekillerinden biri¹²⁵⁴ iken 1992’de partisinden istifa edip önce 1993’te Yeni Ufuk Partisi’ne, partisi feshedilince de aynı yıl DYP’ye katılmıştır.

XIX. dönemde Bakanlık görevinde bulunan Işıl Saygın Başkanlık Divanı Kâtip Üyeliği de yapmıştır. İzmir’de birçok sivil toplum örgütünde onursal başkan ve üye olarak çalışan Işıl Saygın’ın XIX. dönemde 25 tane kanun teklifi, 5 tane kanun tasarısı ve teklifleriyle ilgili konuşması mevcuttur¹²⁵⁵.

Işıl Saygın’ın söz alarak yaptığı konuşmaları bütçe ile ilgilidir. Askerlik Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi mevcuttur. Bu teklifte dövizli bedelli askerlik süresinin yurtdışında çalışanların iş kaybına neden olmasından dolayı 2 aydan 1 aya indirilmesini önermiş ve teklif kabul edilmiştir¹²⁵⁶.

Fethiye Özver, XIX. dönemde Dışişleri, Dilekçe, Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonları Üyelikleri ile Çernobil konusunda kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Üyeliği’nde bulunmuştur. Ayrıca Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Asamblesinin Türk Grubunda üye olarak görev yapmıştır. Avrupa Konseyi Sağlık Komisyonu Üyesi ve Bütçe Komisyonu Başkan Yardımcılığı görevlerini de yürütmüştür. Genel Kurul’da gündem dışı 2, kanun tasarısı ve teklifleri hakkında 2 konuşması vardır¹²⁵⁷. Gündem dışı konuşmaları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹²⁵⁸ ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi’nin, Fransa’nın Strasbourg kentindeki toplantılarına ilişkindir¹²⁵⁹. Söz alarak yaptığı konuşmalar bütçe ile ilgilidir¹²⁶⁰.

Fethiye Özver; Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı’nın kurulmasıyla ilgili olarak Türkiye’de kadınların toplum yaşamına, kamusal faaliyetlere ve siyasal karar organlarına çok az sayıda katıldıklarını, 1993 yılında müsteşarlığa dönüşen kurumun faaliyetlerini düzenli bir şekilde yaptığını, çalışan kadın sayısını artırma konusunda ısrarcı davrandıklarını, anne ve çocuk sağlığına önem verdiklerini, kadınların aile içi ve sosyal yaşamda karşılaştıkları sorunları çözmek için tesisler kurmak, kırsal kesimdeki

¹²⁵⁴ *TBMM T.D.*, XIX/1, (30.11.1991), s.244.

¹²⁵⁵ Gökçimen vd., *Age.*, ss.343–344.

¹²⁵⁶ *TBMM T.D.*, XIX/11, (21.5.1992), ss.349–360.

¹²⁵⁷ Gökçimen vd., *Age.*, s.325.

¹²⁵⁸ *TBMM T.D.*, XIX/81, B:83, ss.46–48.

¹²⁵⁹ *TBMM T.D.*, XIX/79, B:76, ss.258–260.

¹²⁶⁰ *TBMM T.D.*, XIX/47, B:42, ss.419–423.

kadınları eğitmek gibi amaçları gerçekleştirmek için uğraştıklarını vurgulamıştır¹²⁶¹. Fethiye Özver'e göre kadınla ilgili her türlü sorunun çözümü kadının eğitilmesine bağlıdır. Ülkemizde dünyadaki birçok ülkeden daha önce kadınlara eşitlikçi yasal haklar verilmiştir. 1995'e gelene kadar 85 kadın milletvekili Meclis'e girmiş, 5 kadın farklı hükümetlerde 10 kez bakanlık yapmış, 1993'te ilk kez bir kadın Başbakan olmuştur. Yerel yönetimlerde kadın sayısı az olmakla birlikte 1 vali ve 3 kaymakam kadın görev yapmıştır. Kamu yönetiminde nitelikli kadınlar çalışmaktadır¹²⁶². Fethiye Özver Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nu gençlik evleri kurarak çocukların toplumla yumuşak bir biçimde bütünleşmesini sağladığı için kutlamış, özürülere yönelik hizmetleri bünyesinde bulunan bakım ve rehabilitasyon merkezleriyle gerçekleştirmeye çalıştıklarını ancak bunun yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Yaşlılara, huzurevleri vasıtasıyla bu kurumun hizmet vereceğini, özel ve kutsal bir görevi olan bu kuruma meclisimizin de gereken desteği vereceğine inandığını belirtmiştir¹²⁶³.

Dış politika konusunda Fethiye Özver Avrupa Konseyi'nin kararlarıyla ilgili olarak Çeçenya konusunda; Rusya insan haklarını çiğnediği için Avrupa Konseyi'ne alınma kararının durdurulmasını isteyen 34 ülke bulunduğunu, Türkiye'nin ise bazı yasaları çıkararak, Avrupa Konseyi şartlarına uyması halinde, bu karara destek vereceklerini belirtmiştir¹²⁶⁴.

XIX. dönemin kadın milletvekillerinden Güler İleri; Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın yanında İçişleri, Sağlık, Aile ve Sosyal İşler, İnsan Haklarını İnceleme ve KİT Komisyonları ile esnaf ve sanatkârlar hakkında kurulan Araştırma Komisyonu üyeliklerinde bulunmuştur. XIX. dönemde 1 kanun teklifi, genel kurulda 5 gündem dışı, 7 kanun tasarısı ve teklifleri, 1 meclis araştırması önergesi, 1 meclis soruşturması önergesi ve 1 diğer önergeler hakkında konuşmaları mevcuttur¹²⁶⁵.

Güler İleri'nin gündem dışı konuşmaları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹²⁶⁶, Türk Medeni Kanunu'nun kabulünün 69. yıldönümü¹²⁶⁷ ve Türk kadınına seçme ve seçilme

¹²⁶¹ TBMM T.D., XIX/47, (12.12.1993), ss.420–423.

¹²⁶² TBMM T.D., XIX/81, (8.3.1995), ss.46–47.

¹²⁶³ TBMM T.D., XIX/75, (15.12.1994), ss.481–482.

¹²⁶⁴ TBMM T.D., XIX/79, (16.2.1995), s.260.

¹²⁶⁵ Gökçimen vd., Age., s.225.

¹²⁶⁶ TBMM T.D., XIX/81, B:83, ss.44–45.

¹²⁶⁷ TBMM T.D., XIX/79, B:77, ss.357–358.

hakkının verililişinin 58. yıldönümü¹²⁶⁸ nedeniyle yaptığı konuşmalardır. Söz alarak yaptığı konuşmalar Bakanlık bütçesi, kendisi hakkında Devlet Bakanı iken Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu ile Aile Kurumuna tahsis edilen ödenekleri şahsi çıkarları için harcayıp devleti zarara uğrattığı iddiasıyla Meclis Soruşturması açılması konulu önerge dolayısıyla¹²⁶⁹, yaptığı konuşmalardır.

Güler İleri kadınlara siyasal hakların verililişiyile ilgili olarak kadının politik sürece ve kalkınma faaliyetlerine tam olarak katılması, sağlık ve eğitim sorunlarının çözülmesi, aile büyüklüğü ve çocuk edinmeyi de içine alan ebeveyn sorumlulukları ile ev içi işleri ve sorumluluk paylaşımı meselesinin yeniden incelenmesi gerekliliğini vurgulamıştır¹²⁷⁰.

Güler İleri, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu yurtlarında yetişen gençlere, devletin iş bulacağı düşüncesiyle gençlerin eğitimlerini yarıda bırakmalarının engellenmesi, kurumun koğuş tipi binalar yapmaktan vazgeçmesi, kurumda çalışan idarecilerin “sürü psikolojisinde yetişen çocuklar” gibi çocukların psikolojisini olumsuz etkileyecek demeçlerden uzak durmaları, koruyucu aileye ekonomik destek sağlanması, buradaki çocukların eğitimlerine önem verilmesi, sokak çocukları ile aileden kopma eğiliminde olan çocuklara yönelik projeler geliştirilmesi, korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin çağdışı düşüncelere alet edilmeden ülkesine, Cumhuriyet’e, Atatürk devrimlerine bağlı, yurtsever gençler olarak yetiştirilmesi, yaşlıların kendi aileleri yanında bakılmalarına olanak sağlayacak destek hizmetler verilmesi, boş zamanları değerlendirmek için yaşlı merkezlerinin kurulması, engelli yurttaşlarımız için koruyucu hizmetlere ağırlık verilmesi, maddi açıdan bu kurumda çalışan öğretmenlerle, Milli Eğitim Bakanlığın’da çalışan öğretmenlerin arasındaki farklılığın çözülmesi gibi önerilerde de bulunmuştur¹²⁷¹.

Türk Medeni Kanunu ile ilgili olarak Güler İleri bu devrimin Müslüman toplum için kolay başarılabilir bir devrim olmadığını, demokratik, laik bir model olduğunu ifade etmiş, bunun yanısıra kanunda ayrımcılık içeren maddelerin yeniden düzenlenmesini ve parlamentodaki kadın parlamenter sayısının artırılarak TBMM’nin erkek meclisi olmaktan kurtarılmasını, bunun için kadınların da örgütlenmesinin ve

¹²⁶⁸ TBMM T.D., XIX/22, B:35, ss.164–166.

¹²⁶⁹ TBMM T.D., XIX/11, B:80, ss.414–416.

¹²⁷⁰ TBMM T.D., XIX/1, (5.12.1991), ss.353–355.

¹²⁷¹ TBMM T.D., XIX/24, (13.12.1992), ss.396-398.

kendilerini aşmasının gerekliliğini vurgulamış kadınların da hakları için çaba harcamasını istemiştir¹²⁷².

Güler İleri; Türkiye'deki insanların inananlar inanmayanlar, laikler laik olmayanlar, Türkler Kürtler diye bölünmesine ve bu oyunlara düşülmesine karşı olduğunu, bunların acısını en çok kadınların ve annelerin çektiğini söyleyerek her türlü ayırım ve kutuplaşmadan kaçınılması gerektiğini belirtmiştir¹²⁷³.

Güler İleri; bölgesel sorunlarla da ilgilenmiştir. Milletvekili seçildiği Tokat ilinde ne zaman havaalanının hizmete geçeceğini, otomatik telefon santrallerinin ne zaman tamamlanacağını, Tokat'ta televizyon yayını izleyemeyen köylere ne zaman böyle bir hizmetin verileceğini Ulaştırma Bakanı'na sormuş ve ilinin sorunlarını aktarmıştır¹²⁷⁴. Tokat'ın Turhal ilçesinde Veteriner Fakültesi yapılması girişimiyle birlikte barakalarda okuyan Anadolu Lisesi öğrencilerinin durumunu iyileştirmek için buranın Milli Eğitim Bakanlığının programına alınmasını, kapalı olan 86 tane ilkokulun açılmasını istemiştir¹²⁷⁵.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'yle ilgili olarak Güler İleri, "kamusal alanda" siyasi katılımın, parlamento ve hükümette, yerel yönetimlerde, siyasi parti örgütlerinde kadınların elverişsiz konumlarının ülkemizde de mevcut olduğunu, kamu ve özel sektör yönetimi ile mesleki ve akademik kuruluşlarda kadın katılımının her ne kadar ümit verici olsa da istenilen düzeyde olmadığını ifade etmiştir¹²⁷⁶.

Eğitim konusunda Güler İleri aydın, uygar ve Cumhuriyetçi gençler yetiştirmekle görevli eğitim kurumlarının, bazı kuralları öğrencilere uygulamasının doğal olduğunu, bunların herkesin bildiği cumhuriyetin kuralları olduğunu ve eğitim kurumlarının bu kurallardan ödün vermesinin düşünülmemeyeceğini söylemiştir¹²⁷⁷.

¹²⁷² TBMM T.D., XIX/30, (17.2.1993), ss.12-13.

¹²⁷³ TBMM T.D., XIX/47, (12.12.1993), s.415.

¹²⁷⁴ TBMM T.D., XIX/48, (18.12.1993), s.454.

¹²⁷⁵ TBMM T.D., XIX/49, (21.12.1993), s.91.

¹²⁷⁶ TBMM T.D., XIX/81, (8.3.1995), s.44.

¹²⁷⁷ TBMM T.D., XIX/75, (16.12.1994), s.598.

3.5.2.5. 1991 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

Türkiye 1991’de bir kez daha erken seçime gitmiş, ülke barajı korunurken, seçim çevreleri barajı yeniden düzenlenmiş, birçok parti ittifak yaparak seçime girmiş, ittifakların sonucunda 5 parti Meclis’e girmiştir. DYP 178 milletvekili ile birinci partidir. ANAP 115, SHP 88, RP 62 ve DSP 7 milletvekili kazanmıştır¹²⁷⁸. 1991 seçimlerinde seçmen yaşı 20, milletvekili sayısı 450 olarak belirlenmiştir. 1991 seçimlerinde çifte barajlı d’Hont seçim sisteminin yanı sıra kontenjan uygulaması da getirilmiştir. 6’dan fazla milletvekili çıkaran iller birden fazla seçim bölgesine bölünmüş, böylece 107 seçim bölgesi oluşturulmuştur¹²⁷⁹.

1991 seçimlerinde küçük sağ partiler RP’den, küçük sol partiler SHP’den Meclis’e girebilmişlerdir. Hiçbir partinin %30 oy alamaması üzerine DYP ve SHP (Demirel-İnönü) ittifakı ile koalisyon hükümeti (49 Hükümet) Süleyman Demirel’in başkanlığında kurulmuştur. Bu dönemde terör olayları toplumsal barışı tehdit ettiği için Hükümet’in programında çözüm önerileri yer almıştır. 1992’de, 1981’de kapatılan partilerin aynı ad altında açılması yasaklanmış, CHP ve MHP siyasete yeniden dönmüştür. 1993’te Süleyman Demirel Cumhurbaşkanlığı’na, Tansu Çiller DYP Genel Başkanlığı’na ve Başbakanlık’a seçilmiş, bu arada SHP ile koalisyon devam etmiştir. Terörle mücadele, ekonomi, işsizlik, sosyal güvenlik yine öncelikli sorunlar olmuştur. RP’nin yerel seçimlerde yükselişe geçmesi halkın dini sembollerle ekonomik sıkıntılar ve yüksek enflasyonu göğüslemeye çalıştığını göstermiştir. 5 Nisan 1994 ekonomik kararları ile Türk lirasının değeri düşürülmüş, yeni vergilerle halk daha çok fakirleşmiştir¹²⁸⁰.

“Türkiye dışa açılıyor” sloganlarıyla hareket eden Özal ve Çiller hükümetleri döneminde ekonomi öncelikli sorun olmasına rağmen fiyatlar artmış, gelir dağılımı bozulmuş, sanayi duraklamış, dış borçlar artmış, faizler yükselmiştir. Anayasa Profesörü ve Atatürkçü Düşünce Derneği’nin Genel Başkanı Muammer Aksoy, Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü Çetin Emeç, SHP Parti Meclis Üyesi, Ankara Üniversitesi eski öğretim üyelerinden Bahriye Üçok, 2000 ve Yüzyıl dergilerindeki yazılarıyla dikkati çeken Turan Dursun, Cumhuriyet Gazetesi yazarlarından ve araştırmacı Uğur Mumcu terörün kurbanları arasında yer almışlardır. Güneydoğu

¹²⁷⁸ Kaleli, Age., s. 126.

¹²⁷⁹ Cumhuriyet’ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002, Age., s. 5.

¹²⁸⁰ Yalçın vd., Age., ss.636–639.

Anadolu Bölgesi'ndeki yerel siyasi partiler 1990'lı yıllarda faaliyet imkânı bulamamışlar, terör örgütü bölge insanı adına mücadele ettiği iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Sorunun temel kaynağı bölgedeki hâkim sosyal yapının tüm gayretlere rağmen değiştirilememesidir. Bölgede devletin imkânları yoğunlaşmış, büyük yatırımlar bu bölgeye yapılmış, bu durum çıkarı olan devletlerin tedirgin olmasına ve çabaları sekteye uğratmalarına neden olmuştur. Bu nedenle bölge politikacılarından bazılarının Güneydoğu'nun bilerek ihmal edildiği iddiası gerçekte başdaşmamaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Karadeniz, Orta Anadolu ve Ege Bölgesi'nde de Güneydoğu şartlarını aratmayacak belde çoktur. Sanayileşmenin ülke genelinde dengeli dağıtılmaması sorunun kaynağıdır¹²⁸¹.

1994 yılında Demokrasi Partisi'nin (DEP) 6 milletvekilinin (Ahmet Türk, Leyla Zana, Orhan Doğan, Hatip Dicle, Sırrı Sakık, Mahmut Alınak) dokunulmazlıkları kaldırılarak TBMM kapısında tutuklanmışlardır. DEP'in kapatılması üzerine DEP milletvekillerinin milletvekillikleri de düşürülmüştür. DEP milletvekilleri çeşitli hapis cezalarına çarptırılmışlar, Leyla Zana 15 yıl hapis cezası almıştır. Yurt dışına kaçanlar ise "Sürgünde Kürt Parlamentosu" oluşturmuşlardır¹²⁸².

1994'te Cem Boyner'in başkanlığında Yeni Demokrasi Hareketi kurulmuş, parti medya desteğini de arkasına almasına rağmen başarılı olamamıştır¹²⁸³. Bu dönemde görüntülü yayın organları siyasette büyük rol oynamıştır. Tansu Çiller, DYP kongresinde Ezan, Kur'an ve Bayrak üzerine dokunaklı konuşmalar yapmış, Atatürk Türkiye'sinin simgesi ve medyanın adayı olarak alkışlanmıştır. SHP'de Murat Karayalçın'ın medya tarafından desteklenmesi üzerine Karayalçın genel başkan olmuş, koalisyon hükümeti kurulmuştur¹²⁸⁴. CHP'nin SHP ile birleşmesinden sonra genel başkan olan Deniz Baykal hükümet başkanıyla anlaşamamış koalisyon sona ermiş ve ülke yeni bir genel seçime hazırlanmaya başlamıştır¹²⁸⁵.

20 Ekim 1991 Genel Seçimlerinde sosyalist parti yüzde 4,8 oranında kadın aday ile birinci, DYP yüzde 4,7 oranında kadın adayla ikinci sırada, SHP yüzde 3,4 oranıyla

¹²⁸¹ Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)*, İmge Kitabevi, Ankara 2004, s. 304, 339, 340, 341.

¹²⁸² Çavdar, Age., s.339.

¹²⁸³ Yalçın vd., Age., s.639.

¹²⁸⁴ Çavdar, Age., s.338.

¹²⁸⁵ Yalçın vd., Age., s.640.

üçüncü sırada yer almış, yüzde 3,2 oranıyla DSP, yüzde 3 oranıyla ANAP bu partileri izlemiştir. Refah Partisi'nin tek bir kadın adayı yoktur¹²⁸⁶.

1935–1991 yılları arası kadın parlamenterler incelendiğinde tek parti döneminde sayıca kadın parlamenterler yüksek, çok partili dönemde ise kadın parlamenterlerin sayısı daha azdır. Kadınlar, Askeri müdahaleler, anarşi ve terör gibi nedenlerden dolayı siyasetten uzak durmuşlardır. XIX. dönemde ise kadınların yüzde 1.77 oranında temsil edilmelerinin nedenleri; kadınların sosyal hayattaki geleneksel yeri ve rolü, kadınların politik haklar konusunda yeterince bilinçli olmamaları, kadınların eğitimlerinin yetersiz oluşu ve ataerkil aile ilişkileri olarak değerlendirilebilir.

Tablo 3.9. 1990 Yılı İtibariyle Avrupa Ülkelerindeki Kadın Parlamenter Oranı¹²⁸⁷

ÜLKENİN ADI	PARLAMENTODAKİ KADIN ÜYE % Sİ
İsveç	38.1
Norveç	35.8
Danimarka	30.7
B.Almanya	15.4
İsveç	14.0
İspanya	13.4
İtalya	12.9
Avusturya	10.3
Belçika	8.5
Bulgaristan	8.5
İrlanda	7.8
Portekiz	7.6
Macaristan	7.0
İngiltere	6.3
Çekoslavakya	6.0
Fransa	5.7
Yunanistan	5.3
Romanya	3.5
Malta	2.9
Türkiye	1.8

Genel olarak tabloda kadın parlamenter sayısı az olmakla birlikte oranın en az olduğu ülke 1990 yılı verilerine göre Türkiye'dir.

¹²⁸⁶ TBMM T.D., XIX/22, (3.12.1992), s.165.

¹²⁸⁷ Emel Doğramacı, *Atatürk'ten Günümüze Sosyal Gelişmede Türk Kadını*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1993, ss.22-25.

Kadınların XIX. dönemde sayılarının az olması milletvekili adaylarını belirlerken önseçim yapılmakta ve serbest rekabet konusunda kadınlar başarısız olmaktadır. Kadın örgütleri başkanlarına göre partiler ve liderler kadınları seçilemeyecekleri yerlerde aday göstererek kadın oylarını almayı hedeflemişlerdir. Kadınların siyasal katılımını sağlamak için kurulan Kadın Koordinasyon Kurulu ise 1991 seçimlerinden sonra faaliyet göstermiştir. 1991 seçimlerinde önceden siyasal karar mekanizmalarında görev alan Muğla Valisi Lale Aytaman'a ANAP reklâmlarında, Şişli Belediye Başkanı Fatma Girik'e SHP reklâmlarında rastlanmıştır. Ancak tarafsız olması gereken ve Hükümet'çe atanan bir makam sahibi olan valinin siyasal parti reklâmında yer alması tepki çekmiştir¹²⁸⁸.

3.5.3. XIX. Dönemin Kadın Bakanları

XIX. dönem görev alan kadın bakanlar açısından 1935'ten 1991'e kadar geçen dönem dikkate alındığında en zengin dönemdir. Tansu Çiller 49. Hükümette Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı ve 1993'te ilk kadın Başbakan olarak görev yapmıştır. İmren Aykut 53. Hükümette Kadınlar, Çocuklar, Yaşlılar, Sakatlar, Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadele ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır. Güler İleri 49. Hükümette Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı yapmıştır. Işıl Saygın 51. Hükümette Devlet Bakanı, 52. Hükümette Devlet Bakanı ve İlk Kadın Çevre Bakanı, 53. Hükümette ilk kadın Turizm Bakanı olarak görev yapmıştır. Aysel Baykal parlamento dışından Devlet Bakanı olarak atanarak 28 Mart 1995'te andiçmiştir¹²⁸⁹.

3.5.4. Türkiye'nin İlk Kadın Başbakanı: Prof. Dr. Tansu Çiller

Tansu Çiller, 1980'den sonra öğretim üyeliği, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nda Danışmanlık ve Devlet Planlama Teşkilatı'nda Uzmanlık yapmış, Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği için hazırladığı çalışmaları ve iktidarın ekonomi politikalarına yönelik eleştirileriyle adını duyurmuş ve o sırada DYP Genel Başkanı olan Süleyman Demirel'in daveti üzerine siyasete atılmıştır¹²⁹⁰. DYP'nin Ekonomiden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığını yapmış, 1991'de DYP İstanbul

¹²⁸⁸ Yaraman, Age., ss.125-126.

¹²⁸⁹ TBMM T.D., XIX/82, (28.3.1995), s.329.

¹²⁹⁰ Ergun, Age., ss.292-293.

milletvekili olarak Meclis'e girmiştir¹²⁹¹. 1991'de DYP-SHP Koalisyonu olarak kurulan 49. Hükümette (VII. Demirel Hükümeti) Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanlığı yapmış, bakanlığı sırasında ekonomiyle ilgili kararların alınmasında etkili olmuş, Süleyman Demirel'in Cumhurbaşkanı seçilmesiyle birlikte DYP Genel Başkanlığına getirilmiştir. DYP ve SHP'nin ikinci koalisyon hükümetinin 25 Haziran 1993'te Cumhurbaşkanı'nca onaylanması ve Meclis'ten güvenoyu alması üzerine Tansu Çiller 50. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin ilk kadın başbakanı olmuştur. Ortağı olan CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ile anlaşamamış, istifa ederek, azınlık hükümetini kurmuş ancak güvenoyu alamayarak görevi Cumhurbaşkanı'na iade etmiştir. Cumhurbaşkanı tarafından seçim hükümeti kurmakla görevlendirilmiş, CHP ile koalisyon yaparak 52. Hükümeti kurmuş ve güvenoyu almış, 24 Aralık 1995 seçimleri sonrasında ANAYOL (ANAP-DYP) hükümeti kurulmuştur. 53. Hükümet 6 Mart-6 Haziran 1996 tarihleri arasında işbaşında kalmış, Başbakan Mesut Yılmaz'ın istifasıyla son bulmuştur. Ancak 53. Hükümette Tansu Çiller görev almamış, RP ile 1996'da kurulan koalisyon hükümetinde (54. Hükümet) Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev almıştır¹²⁹². Tansu Çiller 2002 Milletvekili Genel Seçimlerinde DYP'nin barajı geçememesi üzerine DYP Genel Başkanlığı'ndan ayrılmıştır¹²⁹³.

Tablo 3.10. XIX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
Leyla ZANA	-
İmren AYKUT	Çevre Komisyonu
Tansu ÇİLLER	-
Melike Tugay HASEFE	Milli Eğitim Komisyonu
Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	Dışişleri, Milli Savunma ve Çevre Komisyonları
İşıl Saygın	Başbakanlık Divanı Kâtip Üyeliği
Fethiye ÖZVER	Dışişleri, Dilekçe ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonları
Güler İLERİ	İçişleri, Sağlık, Aile ve Sosyal İşler, İnsan Hakları İnceleme ve KİT Komisyonları

¹²⁹¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Kütük Sıra No: 2289.

¹²⁹² Ergun, Age., ss.292-294.

¹²⁹³ Gökçimen vd., Age., s.134.

Tablo 3.11. XIX. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Leyla ZANA	Evli (2 Çocuk)	Lise	Gazeteci	“Kürtçe”	Gazeteci
İmren AYKUT	Bekâr	İstanbul Üni. İktisat	(İktisatçı) Milletvekili	İngilizce	Milletvekili
Tansu ÇİLLER	Evli (2 Çocuk)	Boğaziçi Üni. Ekonomi	Ekonomist	İngilizce Almanca	Üniversitede Ekonomi Profesörü Ekonomi Danışmanı
Melike Tugay HASEFE	Evli	Meslek Kız Lisesi	İşletmeci	İngilizce	İşletmeci
Leyla Yeniay KÖSEOĞLU	Evli (2 Çocuk)	Amerikan Kız Lisesi	(Tüccar) Milletvekili	İngilizce Fransızca	Milletvekili
Işıl Saygın	Bekâr	Mimarlık Fak.	(Mimar) Milletvekili	İngilizce	Milletvekili
Fethiye ÖZVER	Bekâr	İstanbul Üni. İktisat Fak. İşletme-Maliye	Ekonomi Danışmanı Sinema Eleştirmeni	Almanca İngilizce Fransızca İspanyolca	Ekonomi Danışmanı
Güler İLERİ	Evli (2 Çocuk)	Eczacılık Yüksek Okulu	Eczacı	-	Eczacı

3.6. XX. DÖNEM (1995–1999) KADIN MİLLETVEKİLLERİ**Tablo 3.12. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri**

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	İmren AYKUT	Adana	ANAP
2	Sema PİŞKİNSÜT	Aydın	DSP
3	Ümran AKKAN	Edirne	DYP
4	Oya ARASLI	İçel	CHP
5	Ayfer YILMAZ	İçel	DYP
6	Meral AKŞENER	İstanbul	DYP
7	Tansu ÇİLLER	İstanbul	DYP
8	Gencay GÜRÜN	İzmir	DYP
9	Birgen KELEŞ	İzmir	CHP
10	Işıl Saygın	İzmir	DYP
11	Zerrin YENİCELİ	İzmir	DSP
12	Hatice Ayseli GÖKSOY	Manisa	DYP
13	Lale AYTAMAN	Muğla	ANAP

3.6.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

XX. dönemde seçilen 550 milletvekilinden 13 milletvekili kadındır. Meclis'te yüzde 2.36 oranla temsil edilmişlerdir. ANAP'tan 2, DSP'den 2, DYP'den 7 ve CHP'den 2 kadın milletvekili Meclis'e girmiştir.

3.6.1.1. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT

1952 yılında İstanbul'da Mustafa Bey ve Kadriye (Özenç) Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Mustafa Kemal Paşa İlkokulu'nu Bursa'da, Mimar Sinan Ortaokulu'nu ve Ankara Kız Lisesi'ni Ankara'da bitirdikten sonra Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 1976 yılında mezun olmuştur. 1980 yılında aynı fakültede İç Hastalıkları Uzmanı olmuş, 1981'de Manisa SSK Hastanesi'nde, 1985'te Aydın Devlet Hastanesi'nde İç Hastalıklar Uzmanı ve Başhekim olarak görev yapmıştır. 1993'e kadar görevine devam etmiş, 27.3.1994 yerel seçimlerinde Aydın'dan CHP Belediye Başkan Adayı olmuş, 24.12.1995'te Aydın'dan DSP Milletvekili seçilmiştir. Evli ve üç çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir¹²⁹⁴.

Sema Pişkinsüt, XXI. dönemde de Aydın ilinden DSP'den milletvekili seçilmiş, ancak 2000 yılında DSP'den istifa ederek 2001'de Toplumcu Demokrat Parti (TDP)'ye, bu partiden de 2002'de istifa ederek Özgürlük ve Dayanışma Partisi'ne (ÖDP) katılmıştır. Milletvekilliğinden sonra da mesleki çalışmalarına devam etmiş, 1991–1992 yıllarında “Yılın Bürokrati” ödülünü almıştır. TDP'nin Kurucu Üyeliği'ni ve Genel Başkanlığı'nı yapmıştır. Çeşitli konularda yayınlanmış makaleleri ve bildirilerinin yanısıra üç kitabı vardır¹²⁹⁵.

3.6.1.2. Ümran AKKAN

1952 yılında İstanbul'da Saadettin Bey ve Fatma Aysel Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Yavuzevler İlkokulu, Şekerevler Ortaokulu ve Kültür Koleji'ni (İstanbul) bitirmiştir. İş kadını olup ithalat ve ihracaat ile uğraşmış, Edirne'de 3000 ev hanımına iş vermiş, ev tipi ihracaat dalında ödüller almıştır¹²⁹⁶. Edirne Şehit Aileleri Yardımlaşma Derneği Kurucusu ve Başkanlığı, Edirne Okçuluk İhtisas Spor Kulübü Kuruculuğu ve Başkanlığı, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu 2. Başkanı ve Otuzüç Köy Spor Kulübü'nün Fahri Başkanlığı, iki dönem Edirnespor'un Yönetim Kurulu Üyeliği'ni yapmıştır¹²⁹⁷. DYP Merkez Karar Kurulu Üyeliği'ni yapmış, XX. dönem Edirne 1. sıra milletvekili adayı olmuş ve 1. sıradan seçilmiştir. Evli ve 2 çocuğa sahip olup, Almanca ve İngilizce bilmektedir¹²⁹⁸.

¹²⁹⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Kütük Sıra No:2509.

¹²⁹⁵ Gökçimen vd., Age., ss.402–403.

¹²⁹⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Kütük Sıra No:2559.

¹²⁹⁷ Gökçimen vd., Age., s.47.

¹²⁹⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Kütük Sıra No:2559.

3.6.1.3. Oya ARASLI

1943 yılında Bursa'da Kemal Bey ile Naciye Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini ve ortaöğrenimini Mersin'de tamamlamış ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir¹²⁹⁹.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yüksek lisans, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktora, Anayasa Hukuku Kürsüsü'nde doçentlik ve profesörlük ünvanlarını almıştır. 1994–1995 'te Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanı ve Dekan Yardımcısı, Kültür Bakanlığı Danışmanı ve Adalet Bakanlığı Yüksek Müşavere Kurulu üyesi olarak görev yapmıştır. 1995 Milletvekili Genel Seçimleri'nde CHP'den İçel milletvekili olarak Meclis'e girmiştir. XX. dönemde CHP'den İçel milletvekili, XXII. dönemde CHP'den Ankara milletvekili olarak seçilmiştir. Oya Araslı İstanbul Fatih İlçe Gençlik Kolu Yönetim Kurulu ve İstanbul İl Gençlik Kolu Yönetim Kurulu Üyeliği, İçel İl Gençlik Kolu Başkanlığı, CHP Gençlik Kolları Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyeliği ve Genel Sekreterliği de yapmıştır. Oya Araslı İngilizce ve Almanca bilmektedir. Dul ve çocuksuzdur¹³⁰⁰.

1999 seçimlerinden sonra tekrar üniversitedeki görevine dönmüş ve bu görevi 2001 yılına kadar sürdürmüştür. Milletvekilliği sırasında 4 kez, CHP TBMM Grubu'nca Grup Başkanvekilliği yapmıştır. Aynı zamanda CHP Parti Meclisi Üyesi ve CHP Genel Sekreterliği yapmış, CHP Genel Başkan Yardımcılığı'na getirildiğinde 2001'de emekli olmuştur¹³⁰¹.

3.6.1.4. Ayfer YILMAZ

1956 yılında Ankara'da Ömer Bey ve Yurdanur Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamlayarak, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümü'nden mezun olmuştur. Maliye Bakanlığı'nın Hazine Genel Müdürlüğü ve Milletlerarası İktisat Kamu Finansmanı Uzman Yardımcısı, Şef ve Şube Müdür Vekilliği, Ekonomi ve Ticaret Müşavir Yardımcısı olarak Almanya'nın Bonn şehrinde, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü'nde Daire Başkanı, Genel Müdür Yardımcılığı ve Genel Müdürlük, 1992'de Müsteşar Yardımcılığı, 1994'te Hazine Müsteşarı, Dünya

¹²⁹⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, No: Y.

¹³⁰⁰ Gökçimen vd., Age., ss.63–65.

¹³⁰¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu No: Y.

Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası'nda Başkanlık, Avrupa Sosyal Kalkınma Fonu İcra Kurulu'nda Türkiye Temsilciliği¹³⁰², XX. ve XXI. dönem İçel milletvekilliğinden (DYP'den) sonra Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Genel Sekreterliği görevlerini yürütmüştür. Ayfer Yılmaz dul ve 1 çocuk annesi olup, İngilizce ve Almanca bilmektedir¹³⁰³.

3.6.1.5. Meral AKŞENER

1956 yılında İzmit Gündoğdu'da Tahir Ömer Bey ile Sıddıka Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir¹³⁰⁴. İlk ve orta öğrenimini İzmit'te tamamladıktan sonra Bursa Öğretmen Okulu'nu ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirmiş, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora yapmış, İzmit üzerine yazdığı tez ile doktor ünvanını kazanmıştır. Yıldız Teknik, Kocaeli ve Yeditepe Üniversiteleri'nde Öğretim Üyeliği, Kocaeli Üniversitesi'nde İnkılâp Tarihi Bölüm Başkanlığı yapmıştır. Meral Akşener DYP Kadın Komisyonları Genel Başkanlığı yapmış, 27 Mart 1994 yerel seçimlerinde Kocaeli'den DYP Büyükşehir Belediye Başkan adayı olmuştur. Soroptimist Kulüp, Türk Anneler Derneği, Yardım Sevenler Derneği, Kızılay, Ulusal Birlik ve Dayanışma Derneği Üyeliği, Zübeyde Hanım Şehit Anneleri Vakfı'nın Kurucusu ve Üyesi görevlerinde bulunmuştur¹³⁰⁵. XX. dönemde DYP'den İstanbul Milletvekili, XXIII. dönemde MHP'den İstanbul Milletvekili seçilmiştir. 4.7.2001'de DYP'den istifa ederek, 5.11.2001'de MHP'ye geçmiştir. 54. Hükümette (Erbakan Hükümeti) ilk kadın İçişleri Bakanı olarak görev yapmıştır. XXIII. dönemde TBMM Başkanvekilliği görevine seçilmiştir¹³⁰⁶.

Evli ve bir çocuk annesi olan ve İngilizce bilen Meral Akşener'in, yayınlanmış eserleri de vardır¹³⁰⁷.

¹³⁰² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2600.

¹³⁰³ Gökçimen vd., Age., s.430.

¹³⁰⁴ Gökçimen vd., Age., s.52.

¹³⁰⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2601.

¹³⁰⁶ Gökçimen vd., Age., s.53.

¹³⁰⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2601.

3.6.1.6. Şekibe Gencay GÜRÜN

1939 yılında İstanbul'da Fahri Bey ve Naime Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Notre Dame De Sion Fransız Kız Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra London Scholl of Economics Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Bölümü'nde yüksek lisans yapmıştır¹³⁰⁸.

Diplomat, tiyatro yazarı, çevirmeni ve yönetmeni, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni olarak görev yapmıştır¹³⁰⁹. Dışişleri Bakanlığı'nda diplomat olarak göreve başlamıştır. Siyaset Planlama Dairesi ve Ekonomi Dairesi Ortak pazar Şubesi'nde 3., 2., ve Başkatip olarak göreve başlamış, Paris Başkonsolosluğu'nda Konsolos olarak görev yapmış, Büyükelçi Kamuran Gürün ile evlenerek meslekten ayrılmış ve eşinin görevi nedeniyle uzun yıllar yurt dışında bulunmuştur. Yurda döndükten sonra tiyatro alanında kariyer yapmış, 1979'da Devlet Tiyatrosu'nda Genel Sekreterlik, şehir tiyatrolarında Genel Sanat Yönetmenliği görevlerinde bulunmuş, 1995'te Tiyatro İstanbul'u kurmuştur. Tiyatro ve oyun yönetmenliği, tiyatro ve piyes çevirileri mevcuttur. Evli olup İngilizce ve Fransızca bilmektedir¹³¹⁰.

XX. dönemde DYP'den İzmir milletvekili seçilen Şekibe Gencay Gürün, 16.10.1996'da DYP'den istifa ederek Demokratik Türkiye Partisi'ne (DTP) geçmiş, 12.11.1998'de DTP'den istifa ederek Bağımsız olmuştur.

Şekibe Gencay Gürün'e çeşitli ödüller verilmiş, Kadınlar Birliği tarafından "Yılın Kadını" seçilmiştir. Basın Konseyi Yüksek Kurul Üyesi'dir¹³¹¹.

3.6.1.7. Zerrin YENİCELİ

İzmir'in Kiraz ilçesinde 1960 yılında Nurettin Bey ve Hayriye Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelen Zerrin Yeniceli ilk ve ortaokulu Kiraz'da, liseyi İzmir Kız Lise'sinde, üniversiteyi Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde bitirmiştir. İzmir ve Ödemiş'te eczacılık yapmıştır¹³¹².

¹³⁰⁸ Gökçimen vd., Age., s.208.

¹³⁰⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2640.

¹³¹⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2640.

¹³¹¹ Gökçimen vd., Age., ss.209-210.

¹³¹² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2647.

XX. dönemde DSP'den İzmir milletvekili seçilmiş, 9.3.1999'da DSP'den istifa ederek bağımsız olmuş¹³¹³, 19.3.1999'da Demokratik Türkiye Partisi'ne (DTP) katılmıştır. Zerrin Yenice İngilizce bilmekte olup milletvekili seçildiğinde bekâr olduğunu özgeçmişinde belirtmiştir¹³¹⁴.

3.6.1.8. Hatice Ayseli GÖKSOY

1935 yılında İstanbul'da Ali Rıza Bey ve Emine Hanım'ın kızı olarak¹³¹⁵ dünyaya gelen Ayseli Göksoy Nişantaşı Kız Lisesi'ni İstanbul'da ve Zübeyde Hanım Kız Teknik Okulu'nu Ankara'da bitirerek, özel derslerle resimle ilgili çalışmalarına başlamıştır. Ayseli Göksoy ressam olup resim çalışmalarının yanısıra kişisel ve grup sergilerine de katılmıştır. 1983 yılında Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanlığı'na seçilmiştir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 5 Aralık Türk Kadınına Seçme ve Seçilme Hakkı'nın verilmesi nedeniyle Ayseli Göksoy başkanlığında görkemli törenler yapılmıştır. Ayrıca başkanlığı döneminde zihinsel engelli çocuklar için Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde okul, Mamak bölgesinde kadınlar, çocuklar ve gençler için eğitim merkezleri kurmuştur. XX. dönemde DYP'den Manisa milletvekili olan Ayseli Göksoy 24.10.1996 tarihinde istifa ederek bağımsız olmuş, 26.6.1996 tarihinde Demokratik Türkiye Partisi'ne (DTP) katılmıştır¹³¹⁶.

Evli ve iki çocuğa sahip olan Ayseli Göksoy'un Meclis kayıtlarında yabancı dil bildiğine dair bir bilgi yoktur¹³¹⁷.

3.6.1.9. Lale AYTAMAN

1944 yılında İstanbul'da Abdullah Bey ile Mukadder Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Babası Kocaeli Eski Senatörlerinden Doktor Abdullah Köseoğlu'dur. İlkokulu İzmit'te orta ve lise öğrenimini Avusturya Saint George Kız Lisesi'nde (İstanbul) tamamlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Camelback High School, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümleri'ni,

¹³¹³ Gökçimen vd., Age., s.424.

¹³¹⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2647.

¹³¹⁵ Gökçimen vd., Age., s.181.

¹³¹⁶ Gökçimen vd., Age., s.181.

¹³¹⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2700.

Hamburg Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı ve Sanat Tarihi Bölümleri'ni bitirdikten sonra Hamburg Üniversitesi'nde Felsefe doktorası yapmıştır¹³¹⁸.

Almanya'da bulunduğu yıllarda Türk çocuklarının eğitim sorunlarıyla ilgilenerek bir ilköğretim okulunda Almanca ve Türkçe dersleri vermiştir¹³¹⁹.

Dışişleri'nde Karaçi Başkonsolosu olan Reha Aytaman ile evlenen Lale Aytaman, eşiyile birlikte Bangkok, Singapur, Laos Büyükelçiliklerinde bulunmuş, Bangkok'ta Diplomat Eşleri Derneği Başkanlığı yapmıştır¹³²⁰. Ankara'da İktisadi ve Ticari Bilimler Yüksekokulu ile Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmıştır. 1991 yılında Muğla'da, Türkiye'nin ilk kadın valisi olarak göreve başlamıştır. Her bakımdan bir Cumhuriyet kadını olan Lale Aytaman, “önceden hiçbir yöneticilik deneyiminin olmamasına rağmen” valilik görevini başarıyla sürdürdürmüştür¹³²¹.

1991–1995 yılları arasında Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Türk Delegasyonu Başkanı ve ANAP Grup Yönetim Kurulu üyesi olarak görev yapmıştır. XX. dönemde ANAP'tan Muğla milletvekili seçilmiştir. Çeşitli konularda yayınlanmış eserleri de vardır¹³²².

Almanca, İngilizce ve İtalyanca dillerini bilen Lale Aytaman, evli ve bir çocuk annesidir¹³²³.

3.6.2. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

3.6.2.1. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

XX. dönemde seçilen 13 kadın milletvekilinden İmren Aykut İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni, Sema Pişkinsüt Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni, Ümran Akkan İstanbul Kültür Koleji'ni, Oya Araslı İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni, Ayfer Yılmaz Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümü'nü, Meral Akşener İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü, Tansu Çiller Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nü, Gencay Gürün

¹³¹⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2707.

¹³¹⁹ Ergun, Age., s.311.

¹³²⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2707.

¹³²¹ Ergun, Age., s.313.

¹³²² Gökçimen vd., Age., ss.91–92.

¹³²³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No:2707.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni, Birgen Keleş Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni, Işlay Saygın Ege Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni, Zerrin Yenice Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ni, Ayseli Göksoy Ankara Zübeyde Hanım Kız Teknik Okulu'nu, Lale Aytaman ABD Camelback High School, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı, Hamburg Üniversitesi Felsefe Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı ve Sanat Tarihi Bölümlerini bitirmiştir¹³²⁴.

XX. dönemde seçilen kadın milletvekillerinden ikisi hariç hepsi üniversite mezunudur. Mezun oldukları üniversiteler çeşitlidir. Bu dönemde İmren Aykut, Tansu Çiller, Gencay Gürün, Birgen Keleş ve Lale Aytaman yurt dışında ihtisas yapan kadın milletvekillerimizdir.

3.6.2.2. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

XX. dönem kadın milletvekillerimizden İmren Aykut iktisatçı (milletvekili), Sema Pişkinsüt doktor (hekim), Ümran Akkan ithalat ve ihracatçı, Oya Araslı öğretim üyesi ve avukat, Ayfer Yılmaz ekonomist, Meral Akşener öğretim üyesi, Tansu Çiller ekonomist ve öğretim üyesi (milletvekili-Başbakan), Gencay Gürün diplomat, tiyatro çevirmeni-yazarı ve yönetmeni, Birgen Keleş iktisatçı, plancı, Işlay Saygın mimar (milletvekili), Zerrin Yenice eczacı, Ayseli Göksoy ressam, Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanı, Lale Aytaman öğretim üyesi ve vali olarak görev yapmışlardır¹³²⁵.

İmren Aykut, Tansu Çiller, Birgen Keleş ve Işlay Saygın siyaset deneyimi olan milletvekillerimizdir. Bu dönemde öğretim üyesi olan kadın milletvekillerimiz çoğunlukta olup Gencay Gürün ve Ayseli Göksoy sanatla uğraşan milletvekillerimizdir.

3.6.2.3. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

Bu dönem milletvekillerimizden İmren Aykut İngilizce, Sema Pişkinsüt İngilizce, Ümran Akkan Almanca ve İngilizce, Oya Araslı İngilizce ve Almanca, Ayfer Yılmaz İngilizce ve Almanca, Meral Akşener İngilizce, Tansu Çiller İngilizce ve Almanca, Gencay Gürün İngilizce ve Fransızca, Birgen Keleş İngilizce, Işlay Saygın

¹³²⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No: 2509, 2559, 2600, 2601, 2289, 2640, 2647, 2700, 2707.

¹³²⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No: 2509, 2559, 2600, 2601, 2289, 2640, 2647, 2700, 2707.

İngilizce, Zerrin Yeniceli İngilizce, Lale Aytaman Almanca, İngilizce ve İtalyanca dillerini bilmektedir¹³²⁶.

XX. dönemde seçilen kadın milletvekillerinden sadece Aysel Göksoy; özgeçmiş beyanında, yabancı dil bildiğine dair bir bilgiye yer vermemiştir. Bu dönemde bir dil bilen 6 kişi, iki dil bilen 5 kişi ve üç dil bilen bir kişidir. Yabancı dil bilen 12 milletvekilinin ortak yabancı dili İngilizcedir. Beş kişinin ortak yabancı dili ise Almancadır. Ayrıca bir kişi Fransızca, bir kişi de İtalyanca dillerini de bilmektedir.

3.6.2.4. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

İmren Aykut 55. Hükümet döneminde (III. Yılmaz-Anasol-D Hükümeti), ilk kadın Çevre Bakanı olarak görev yapmıştır. İmren Aykut'un XX. dönemde 1 kanun teklifi, 4 yazılı soru önergesi, 55 yazılı soru önergesine, bakan olarak verdiği cevap mevcuttur¹³²⁷.

Gündem dışı konuşmaları Tuz Gölü'ndeki kirlilik¹³²⁸, Büyük Menderes Nehri'nin kirlenmesi ve alınması gereken önlemler¹³²⁹, çevre kirliliği ve Milli Parklar¹³³⁰, İznik Gölü kıyısındaki verimli tarım arazileri için verilen yatırım izni¹³³¹, siyanürlü altın üretme girişimine tepkiler¹³³², Çevre Haftası¹³³³, Trakya'nın çarpık sanayileşmesi ve çevreye etkileri¹³³⁴, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'ndaki uygulamalar¹³³⁵, Türk kadınlarına seçme ve seçilme hakkının verililişinin 62. yıl dönümü¹³³⁶, 15 Mayıs Uluslararası Aile Günü¹³³⁷ ve Yaşlılara Saygı Haftası¹³³⁸, 1996 Mali Yılı Bütçeleri¹³³⁹ konularındadır.

¹³²⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:20, Kütük Sıra No: 2509, 2559, 2600, 2601, 2289, 2640, 2647, 2700, 2707.

¹³²⁷ Gökçimen vd., Age., ss. 86–88.

¹³²⁸ TBMM T.D., XX/57, B: 114, ss.271–273.

¹³²⁹ TBMM T.D., XX/45, B: 57, ss.353–357.

¹³³⁰ TBMM T.D., XX/46, B: 58, ss.21–22.

¹³³¹ TBMM T.D., XX/60, B: 127, ss.248–249.

¹³³² TBMM T.D., XX/46, B: 59, ss.103–104.

¹³³³ TBMM T.D., XX/54, B: 101, s.300.

¹³³⁴ TBMM T.D., XX/44, B: 52, ss.478–479.

¹³³⁵ TBMM T.D., XX/22, B: 66, ss.286–287.

¹³³⁶ TBMM T.D., XX/14, B: 25, ss.486–487.

¹³³⁷ TBMM T.D., XX/5, B: 52, ss.437–439.

¹³³⁸ TBMM T.D., XX/2, B: 25, ss.28–284.

¹³³⁹ TBMM T.D., XX/3, B: 39, ss.701–702.

İmren Aykut'un Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı kreşlere¹³⁴⁰, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan yapılan yardımlara¹³⁴¹ ve Kayseri Belediye Başkanının bazı beyanlarına¹³⁴² ilişkin yazılı soru önergeleri mevcuttur.

Sema Pişkinsüt; XX. dönemde Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonları üyelikleri ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. “Susurluk Komisyonu” adı verilen Meclis Araştırması Komisyonu'nda görev yapmıştır, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesinde üye olarak çalışmıştır. Sema Pişkinsüt; XX. dönemde 3 kanun teklifi, 4 sözlü soru önergesi, 6 yazılı soru önergesi vermiştir. Genel kurulda 11 gündem dışı, 7 kanun tasarı ve teklifleri hakkında, 1 Meclis araştırması önergeleri, 1 Meclis soruşturması önergeleri, 1 gensoru önergeleri, 1 diğer önerge ve öneriler hakkında konuşmaları mevcuttur¹³⁴³.

Sema Pişkinsüt'ün Genel Kurul'daki gündem dışı konuşmaları 8 Mart Kadınlar Günü¹³⁴⁴, Çevre Kirliliği ve Milli Parklar¹³⁴⁵, eğitim, bilim ve demokrasi¹³⁴⁶, tütün mamüllerinin zararlarının önlenmesi¹³⁴⁷, Emekli Sandığı'nın sorunları¹³⁴⁸, Türk kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 62. yıl dönümü¹³⁴⁹, Devlet Bakanı İmren Aykut'un Yaşlılara Saygı Haftası'na ilişkin gündem dışı açıklaması¹³⁵⁰, Sağlık Bakanlığı'nda insan gücü kullanımı ve sorunları¹³⁵¹, Türkiye'de genel sağlık sorunları ve trafik kazaları¹³⁵² hakkındadır.

Sema Pişkinsüt'ün hakkında yakalama emri bulunan ve aranan “Yeşil” kod adlı Mahmut Yıldırım'ın saklı bulunduğu yeri bildiğini açıklamasına rağmen yetkili mercilere haber vermediği iddiasıyla Devlet Bakanı Eyüp Âşık hakkında gensoru¹³⁵³,

¹³⁴⁰ TBMM T.D., XX/83, B: 83, ss.241–243.

¹³⁴¹ TBMM T.D., XX/24, B: 77, ss.338,340.

¹³⁴² TBMM T.D., XX/18, B: 39, ss.132–133.

¹³⁴³ Gökçimen vd., Age., ss. 402–403.

¹³⁴⁴ TBMM T.D., XX/47, B: 62,ss.16–17.

¹³⁴⁵ TBMM T.D., XX/46, B: 58, ss.20–21.

¹³⁴⁶ TBMM T.D., XX/36, B: 15, ss.245–246.

¹³⁴⁷ TBMM T.D., XX/37, B: 20, ss.168–170.

¹³⁴⁸ TBMM T.D., XX/14, B: 24, ss.407–408.

¹³⁴⁹ TBMM T.D., XX/14, B: 25,ss.487–489.

¹³⁵⁰ TBMM T.D., XX/2, B: 25, ss.287–290.

¹³⁵¹ TBMM T.D., XX/2, B: 27, ss.364–366.

¹³⁵² TBMM T.D., XX/1, B: 15, ss.340–341.

¹³⁵³ TBMM T.D., XX/56, B: 11, s.543, 547, 550.

1998 mali yılı bütçeleri¹³⁵⁴, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi¹³⁵⁵, yasadışı örgütlerin devletle olan bağlantıları ile Susurluk'ta meydana gelen kaza olayının ve arkasındaki ilişkilerin aydınlatılması için Meclis araştırması açılmasına yönelik önerge¹³⁵⁶, Aydın'ın Yenihisar ilçesinin adının Didim olarak değiştirilmesi ile ilgili kanun teklifi¹³⁵⁷, Yükseköğretim Kanunu'na geçici bir madde eklenmesi¹³⁵⁸, SSK'nın mali durumuyla ilgili Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan sözlü soru¹³⁵⁹, Meclis yaşamı ve Meclis personeli ile ilgili¹³⁶⁰ söz alarak konuşmaları mevcuttur.

Ayrıca Sema Pişkinsüt mahkeme kararlarına¹³⁶¹, SSK'nın sağlık hizmetleri alanındaki örgütlenmesine¹³⁶², SSK Yönetim Kurulu iki üyesinin görevinden alınacağı iddialarına¹³⁶³, ayrıca yurt dışından ithal edilen tıbbi ekipman, malzeme ve ilaç tutarına dair¹³⁶⁴ yazılı soru önergeleri vermiştir.

Ümran Akkan; XX. dönemde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanvekilliği ve Dünya İslam Ülkeleri Kadın Parlamenterleri 2. başkanlığı yapmış, kadının statüsü konusunda kurulan Meclis Araştırması Komisyonu ile Türk Ticaret Bankası'nın satışında gerekli tedbiri almadıkları iddiasıyla Başbakan A. Mesut Yılmaz ve Devlet Bakanı Güneş Taner haklarında kurulan Meclis Soruşturması Komisyonları'nda görev almıştır. Bu dönemde Ümran Akkan'ın 8 yazılı soru önergesi, Genel Kurul'da 1 gündem dışı, 2 kanun tasarısı ve teklifleri, 1 diğer konularda konuşmaları mevcuttur¹³⁶⁵. Gündem dışı konuşması Türkiye geneli ile Batı Karadeniz Bölgesi'nde meydana gelen sel felaketi hakkındadır¹³⁶⁶.

Macaristan Cumhuriyeti'nin Kuzey Atlantik Antlaşması'na katılımına ilişkin protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısı¹³⁶⁷, tabii afetlerden

¹³⁵⁴ TBMM T.D., XX/41, B: 34, ss.53–55.

¹³⁵⁵ TBMM T.D., XX/60, B: 125, ss.64–65.

¹³⁵⁶ TBMM T.D., XX/27, B: 98, ss.316–322.

¹³⁵⁷ TBMM T.D., XX/14, B: 22, s.249.

¹³⁵⁸ TBMM T.D., XX/32, B: 134, ss.599–601.

¹³⁵⁹ TBMM T.D., XX/13, B: 13, ss.136–137.

¹³⁶⁰ TBMM T.D., XX/6, B: 55, ss.7–8.

¹³⁶¹ TBMM T.D., XX/62, B: 1, ss.362–367.

¹³⁶² TBMM T.D., XX/14, B: 19, ss.100–102.

¹³⁶³ TBMM T.D., XX/13, B: 13, ss.157–159.

¹³⁶⁴ TBMM T.D., XX/6, B: 58, s.343.

¹³⁶⁵ Gökçimen vd., Age., s.48.

¹³⁶⁶ TBMM T.D., XX/53, B: 93, ss.18–19.

¹³⁶⁷ TBMM T.D., XX/64, B: 13, s.374, 378.

zarar gören vakıf taşınmazları, kiracılık hakkı ve gayrimenkul kiralaları¹³⁶⁸, Türkiye geneli ile Batı Karadeniz Bölgesi'nde meydana gelen sel felaketi¹³⁶⁹, Türk Medeni Kanunu'nda değişiklik yapılması¹³⁷⁰ hakkında söz alarak konuşmuştur. Ümran Akkan'ın yazılı soru önermeleri Edirne'de afet bölgesindeki tarımsal sulama kooperatiflerinin elektrik borçlarının taksitlendirilmesi ile ilgili çalışma olup olmadığı¹³⁷¹, Alpullu Şeker Fabrikası'nca yapılan şeker pancarı alımlarında yaşanan sorunlar¹³⁷², 1998'de yapılan hububat ithali¹³⁷³, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün personel atamaları¹³⁷⁴, sınır ticareti yoluyla yurda kaçak kristal toz şeker sokulduğu iddiası¹³⁷⁵, Edirne'de Meriç Nehri taşkınında mağdur olan çiftçilerin kredi borçları¹³⁷⁶, ve Edirne Ticaret ve Sanayi Odası Kapıkule Giriş Belgesi Dağıtım Bürosu'nda geçiş izin belgelerinde usulsüzlük yapıldığı iddiası¹³⁷⁷ konularındadır.

XX. dönemin kadın milletvekillerinden Oya Araslı, bu dönemde CHP Grup Başkanvekilliği yapmış, gazeteci Metin Göktepe hakkında kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nda görev almıştır. Oya Araslı; XX. dönemde 10 kanun teklifi, 1 sözlü, 8 yazılı soru önermesi, 4 Meclis araştırması önermesi, 3 gensoru önermesi vermiştir. Genel Kurul'da 4 gündem dışı, 29 kanun tasarı ve teklifleri, 7 Meclis araştırması önermeleri, 3 gensoru önermeleri ve 10 diğer önerge ve öneriler hakkında konuşmaları mevcuttur¹³⁷⁸.

Oya Araslı'nın gündem dışı konuşmaları Akkuyu Nükleer Enerji Santrali¹³⁷⁹, Cumhuriyetin temel ilkeleri ve 10 Nisan Laiklik Günü¹³⁸⁰, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 62. yıldönümü¹³⁸¹ hakkında olmuştur.

Kadının statüsünün araştırılarak kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinin yaşama geçirilmesi için alınması gereken tedbirleri tespit etmek¹³⁸², eğitim ve dini amaçlı ev, yurt, tarikat, dergâh gibi kuruluş örgüt ve yerlerin

¹³⁶⁸ TBMM T.D., XX/44, B: 47, ss.29–30.

¹³⁶⁹ TBMM T.D., XX/53, B: 93, ss.18–19.

¹³⁷⁰ TBMM T.D., XX/26, B: 93, s.322.

¹³⁷¹ TBMM T.D., XX/69, B: 44, ss.178–180.

¹³⁷² TBMM T.D., XX/64, B: 12, ss.282, 284.

¹³⁷³ TBMM T.D., XX/69, B: 47, ss.283–284.

¹³⁷⁴ TBMM T.D., XX/69, B: 47, ss.149–150.

¹³⁷⁵ TBMM T.D., XX/53, B: 95, ss.164–165.

¹³⁷⁶ TBMM T.D., XX/58, B: 118, s.334, 336.

¹³⁷⁷ TBMM T.D., XX/60, B: 125, ss.75–78.

¹³⁷⁸ Gökçimen vd., Age., ss. 64–65.

¹³⁷⁹ TBMM T.D., XX/49, B: 73, ss.214–215.

¹³⁸⁰ TBMM T.D., XX/25, B: 80, s.37.

¹³⁸¹ TBMM T.D., XX/14, B: 25, ss.488–491.

¹³⁸² TBMM T.D., XX/64, B: 13, s.358, 372, 374, 384.

faaliyetlerinin araştırılarak Atatürk İlkeleri'ne ve Cumhuriyet'in temel niteliklerine aykırı eylemlerin önlenmesi¹³⁸³, yasadışı örgütlerin devletle olan bağlantıları ile Susurluk'ta meydana gelen kaza olayının ve arkasındaki ilişkilerin aydınlığa kavuşturulması¹³⁸⁴, Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın mal varlığının ve kaynaklarının tespit edilmesi¹³⁸⁵ amacıyla Meclis araştırma önermeleri vermiştir. Diyarbakır, Hakkari, Siirt, Şırnak, Tunceli, Van illerinde devam eden olağanüstü halin 4 ay süreyle uzatılması hakkındaki Başbakanlık tezkeresi¹³⁸⁶, genel kurulun çalışma gün ve saatlerinin yeniden belirlenmesi¹³⁸⁷, Kurban Bayramı ve kurban derilerinin toplanması¹³⁸⁸, Vergi Usul Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Gider Vergileri Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Veraset ve İntikal Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu ve Belediye Gelirleri Kanunu'nda¹³⁸⁹, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nda değişiklik yapılması¹³⁹⁰, Ailenin Korunmasına Dair Kanun Tasarısı¹³⁹¹, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıracılık ve Meslek Eğitimi Kanunu ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı, polis tarafından dinlenen telefonlar hakkındaki iddiaları araştırmak amacıyla Meclis araştırması açılması önergesi¹³⁹², memurlar, kamu görevlileri ve bunların emeklilerinin mali ve sosyal haklarında düzenlemeler yapılmasına dair yetki kanunu tasarısı¹³⁹³, özelleştirme uygulamalarının düzenlenmesi¹³⁹⁴, gazeteci Metin Göktepe cinayetinin açıklığa kavuşturulması ve faillerinin ortaya çıkarılması amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge¹³⁹⁵, yurtdışında bulunanların sosyal güvenlikleri hakkında borçlanma kanunu tasarısı¹³⁹⁶, hâkim ve savcılar kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹³⁹⁷, İl İdaresi

¹³⁸³ *TBMM T.D.*, XX/19, B: 50, s.455.

¹³⁸⁴ *TBMM T.D.*, XX/13, B: 14, s.260.

¹³⁸⁵ *TBMM T.D.*, XX/6, B: 60, ss.425–427.

¹³⁸⁶ *TBMM T.D.*, XX/70, B: 51, ss.61–63.

¹³⁸⁷ *TBMM T.D.*, XX/43, B: 44, ss.24–25.

¹³⁸⁸ *TBMM T.D.*, XX/50, B: 77, s.392.

¹³⁸⁹ *TBMM T.D.*, XX/58, B: 117, ss.98–99.

¹³⁹⁰ *TBMM T.D.*, XX/19, B: 47, ss.228–230.

¹³⁹¹ *TBMM T.D.*, XX/32, B: 134, ss.558–559.

¹³⁹² *TBMM T.D.*, XX/19, B: 51, ss.543–544.

¹³⁹³ *TBMM T.D.*, XX/25, B: 24, ss.442–443.

¹³⁹⁴ *TBMM T.D.*, XX/24, B: 77, s.284, 308, 310.

¹³⁹⁵ *TBMM T.D.*, XX/12, B: 7, ss.20–24.

¹³⁹⁶ *TBMM T.D.*, XX/23, B: 71, s.236, 238, 245, 247.

¹³⁹⁷ *TBMM T.D.*, XX/6, B: 55, ss.26–27.

Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu, Er Kazanından İaşe Edileceklere İlişkin Kanun, Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ve Kimlik Bildirme Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹³⁹⁸, 832 sayılı Sayıştay Kanunu'nda değişiklik¹³⁹⁹ yapılması konularında söz alarak konuşmuştur.

Oya Araslı'nın yazılı soru önermeleri; TRT Çukurova Radyosu ve Bölge Müdürlüğü'nün bina ihtiyacına ve haberlerin görüntülü olarak Ankara'ya gönderilmesi için link hattı kurulmasına¹⁴⁰⁰, İçel'in Mut ilçesinde kaçak kazı yapılmasına¹⁴⁰¹, Mersin'de Devlet Tiyatrosu açılıp açılmamasına¹⁴⁰², pamuk üreticilerinin desteklenme primlerine¹⁴⁰³, İçel'in Baharlı Havaalanı çalışmalarına¹⁴⁰⁴ ve SEKA Akdeniz Müessese Müdürlüğü'nde yapılan atamalara ilişkindir¹⁴⁰⁵. Oya Araslı'nın kendisine ve partisine yönelik sataşmalara karşı verdiği, çok miktarda cevap vardır.

DYP'nin İçel milletvekillerinden biri olan Ayfer Yılmaz; 53. Hükümette (II. Yılmaz Hükümeti) Devlet Bakanı (KKTC, SPK ve DİE'den sorumlu), 54. Hükümet'te (Erbakan Hükümeti-Refahiyol) Devlet Bakanı (Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Gümrük Müsteşarlığı'ndan sorumlu) olarak görev almıştır. Ayrıca bu dönemde Ayfer Yılmaz Dışişleri Komisyonu Üyeliği, Avrupa Birliği ve iç ve dış borçlar konusunda kurulan Meclis Araştırması Komisyonları ile POAŞ'ın özelleştirilmesine ilişkin kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu'nda görev almıştır. Ayfer Yılmaz'ın XX. dönemde 18 yazılı sorulara bakan olarak cevabı, genel kurulda 1 gündem dışı konuşması, 1 gündem dışı konuşmalara bakan olarak cevabı ve 3 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁴⁰⁶.

Ayfer Yılmaz'ın gündem dışı konuşmaları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹⁴⁰⁷, sürekli yükselmekte olan enflasyon¹⁴⁰⁸ ve İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat-II)¹⁴⁰⁹ hakkındadır. Ayfer Yılmaz; Vergi Usulü Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer

¹³⁹⁸ TBMM T.D., XX/10, B: 90, ss.370–371.

¹³⁹⁹ TBMM T.D., XX/7, B: 67, ss.395–396.

¹⁴⁰⁰ TBMM T.D., XX/64, B: 9, ss.95–96.

¹⁴⁰¹ TBMM T.D., XX/62, B: 1, ss.490–492.

¹⁴⁰² TBMM T.D., XX/38, B: 30, ss.97–98.

¹⁴⁰³ TBMM T.D., XX/69, B: 39, ss.23–25.

¹⁴⁰⁴ TBMM T.D., XX/68, B: 36, ss.288–290.

¹⁴⁰⁵ TBMM T.D., XX/54, B: 102, ss.451–452

¹⁴⁰⁶ Gökçimen vd., Age., ss. 430–431.

¹⁴⁰⁷ TBMM T.D., XX/47, B: 63, ss.105–107.

¹⁴⁰⁸ TBMM T.D., XX/44, B: 51, ss.381–382.

¹⁴⁰⁹ TBMM T.D., XX/6, B: 60, ss.407–408.

Vergisi Kanunu, Gider Vergileri Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu, Belediye Gelirleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı¹⁴¹⁰ nedeniyle söz alarak konuşmuştur¹⁴¹¹.

XX. dönemin kadın milletvekillerinden Meral Akşener; 54. Hükümet'te (Refahyol-Erbakan Hükümeti) ilk kadın İçişleri Bakanı olarak görev yapmıştır. Bu dönemde Plan ve Bütçe Komisyonu ile yüksek öğretim ile ilgili kurulan Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması Komisyonlarında görev almıştır. XX dönemde Meral Akşener'in 1 kanun teklifi, 1 sözlü soru önergesi, 4 yazılı soru önergesi, 1 Meclis soruşturması önergesi, 153 yazılı soru önergelerine Bakan olarak cevabı mevcuttur. Ayrıca Genel Kurul'da 4 gündem dışı konuşmalara Bakan olarak cevabı, 1 kanun tasarı ve teklifleri, 4 Meclis araştırması önergesi, 1 Meclis soruşturması önergesi ve 1 tezkereler hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁴¹².

Meral Akşener'in gündem dışı konuşmaları Antalya'da gerçekleştirilen sürekli aydınlık için bir dakika karanlık eylemi sırasında meydana gelen olaylar¹⁴¹³, Bulgaristan'dan göç eden soydaşlarımızın sorunları¹⁴¹⁴, yerel yönetimlerin problemleri¹⁴¹⁵, medyaya yapılan saldırılar ve Hürriyet Gazetesi binasının silahla basılması hakkındadır¹⁴¹⁶.

Meral Akşener'in Meclis soruşturması önergeleri ise Başbakan A. Mesut Yılmaz hakkında meclis soruşturması açılması¹⁴¹⁷ hakkındadır. Meral Akşener kadının statüsünün araştırılarak kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinin yaşama geçirilmesi için alınması gereken tedbirleri tespit etmek için Meclis araştırması açılması¹⁴¹⁸, yasadışı örgütlerin devletle bağlantıları ile Susurluk kazasının ve arkasındaki ilişkilerin aydınlığa kavuşturulması amacıyla Meclis araştırması açılması¹⁴¹⁹, 1997 mali yılı bütçeleri¹⁴²⁰, İstanbul Kadıköy'de 1 Mayıs Günü meydana

¹⁴¹⁰ TBMM T.D., XX/55, B: 105, ss.249–251.

¹⁴¹¹ TBMM T.D., XX/3, B: 39, ss.698–701.

¹⁴¹² Gökçimen vd., Age., ss. 53–54.

¹⁴¹³ TBMM T.D., XX/21, B: 59, ss.65–66.

¹⁴¹⁴ TBMM T.D., XX/21, B: 60, ss.142–143.

¹⁴¹⁵ TBMM T.D., XX/28, B: 101, ss.121–124.

¹⁴¹⁶ TBMM T.D., XX/26, B: 92, ss.193–194.

¹⁴¹⁷ TBMM T.D., XX/67, B: 28, ss.44–45.

¹⁴¹⁸ TBMM T.D., XX/47, B: 64, ss.214–217.

¹⁴¹⁹ TBMM T.D., XX/27, B: 98, ss.324–330.

¹⁴²⁰ TBMM T.D., XX/16, B: 33, ss.776–782,793–797.

gelen olaylarda gerekli tedbirlerin alınmadığı iddialarını araştırmak için Meclis araştırması açılması¹⁴²¹, on ilde uygulanmakta olan olağanüstü halin Mardin’de kaldırılması, dokuz ilde dört ay süreyle uzatılmasına ilişkin Başbakanlık Tezkeresi¹⁴²², hakkındadır.

Meral Akşener’in yazılı sorusu GSM şebekelerinin özel sektöre devrinden elde edilecek gelirlerin ertelenmesi hakkındadır¹⁴²³.

52. Hükümet’te Başbakan olan Tansu Çiller, 54. Hükümet’te (Erbakan Hükümeti-Refahyol) Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev almıştır. Tansu Çiller’in 2 kanun teklifi, 15 yazılı soru önergelerine Bakan olarak cevabı, genel kurulda kanun tasarı ve teklifleri hakkında 2, genel görüşme önermeleri hakkında 2, Meclis soruşturması önermeleri hakkında 1, diğer önerge ve öneriler hakkında 3, diğer konular hakkında 3 konuşması mevcuttur¹⁴²⁴. Tansu Çiller’in söz alarak yaptığı konuşmaları TBMM’nin 78. yıldönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın kutlanması, günün anlam ve öneminin belirtilmesi¹⁴²⁵, Avrupa Birliği ve Kıbrıs başta olmak üzere Hükümetin izlediği dış politika konusunda genel görüşme açılması¹⁴²⁶, Türkiye’nin Avrupa Birliği ile ilişkileri konusunda genel görüşme açılması¹⁴²⁷, hakkındadır.

Gencay Gürün; Dışişleri Komisyonu ile kadın statüsü konusunda kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Üyeliklerinde bulunmuştur. Ayrıca Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Üyeliği ve Kuzey Atlantik Asamblesi Üyeliği yapmıştır. Gencay Gürün’ün XX. dönemde 1 kanun teklifi, 1 gündem dışı, 1 kanun tasarı ve teklifleri hakkında konuşması vardır¹⁴²⁸. Gencay Gürün, Dünya Tiyatrolar Günü ile ilgili gündem dışı konuşma yapmıştır¹⁴²⁹.

Birgen Keleş; XX. dönemde yurt dışındaki temsilcilikler, Avrupa Birliği, özelleştirme konusundaki Meclis Araştırması Komisyonları ile Türk Ticaret Bankası hakkındaki Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliklerinde bulunmuştur. XX. dönemde

¹⁴²¹ TBMM T.D., XX/23, B: 69, ss.49–51.

¹⁴²² TBMM T.D., XX/14, B: 24, ss.415–417.

¹⁴²³ TBMM T.D., XX/52, B: 90, ss.367–368.

¹⁴²⁴ Gökçimen vd., Age., s.135.

¹⁴²⁵ TBMM T.D., XX/51, B: 78, ss.250–252.

¹⁴²⁶ TBMM T.D., XX/41, B: 38, ss.793–799.

¹⁴²⁷ TBMM T.D., XX/25, B: 85, s.297.

¹⁴²⁸ Gökçimen vd., Age., ss. 209–210.

¹⁴²⁹ TBMM T.D., XX/2, B: 49, ss.498–501.

Birgen Keleş'in 7 kanun teklifi, 12 yazılı soru önergesi, 3 Meclis araştırması önergesi, genel kurulda 2 gündem dışı konuşması, 7 kanun tasarı ve teklifi hakkında, 1 genel görüşme önermeleri hakkında ve 8 Meclis araştırması önermeleri hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁴³⁰.

Birgen Keleş'in gündem dışı konuşmaları kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi ve kadın hakları¹⁴³¹, personel reformu¹⁴³² hakkındadır. Meclis araştırması önermeleri tarım ve hayvancılık sektörünün sorunları ve alınacak önlemlerle ilgilidir¹⁴³³. Macaristan Cumhuriyeti'nin Kuzey Atlantik Antlaşması'na katılımına ilişkin protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısı¹⁴³⁴, 1998 mali yılı bütçeleri¹⁴³⁵, Dış Ticaret Müsteşarlığı, DPT Müsteşarlığı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Danıştay Başkanlığı, kadının statüsünün araştırılarak kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinin yaşama geçirilmesi için alınacak tedbirleri tespit etmek için Meclis araştırması açılması¹⁴³⁶, Türkiye'nin AB ile ilişkileri¹⁴³⁷, Emekli Sandığı Kanunu'ndaki değişiklik¹⁴³⁸, hükümetin izlediği dış politika¹⁴³⁹, yurt dışında açılan temsilcilikler ve buralarda görevlendirilen personel ve kamu görevlilerinin nicelik, nitelik ve mali yüklerinin araştırılması¹⁴⁴⁰, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Kanunu'nda değişiklik¹⁴⁴¹, işkencenin veya gayri insani ya da küçültücü ceza veya muamelenin önlenmesine dair Avrupa Sözleşmesi¹⁴⁴², kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi ve kadın hakları¹⁴⁴³, konularında ise Birgen Keleş söz alarak konuşmuştur. Yazılı soru önermeleri Foça'daki arkeolojik kazıların durdurulmasının nedeni¹⁴⁴⁴, görevlerinden alınan bürokratlarla ilgili yargı kararlarının uygulanmadığı iddiası¹⁴⁴⁵, İstiklal Marşı'nın çalınmasında kadın sesinin

¹⁴³⁰ Gökçimen vd., Age., ss. 253–254.

¹⁴³¹ TBMM T.D., XX/14, B: 27, ss.606–607.

¹⁴³² TBMM T.D., XX/7, B: 63, ss.11–12.

¹⁴³³ TBMM T.D., XX/1, B: 16, ss.421–422.

¹⁴³⁴ TBMM T.D., XX/64, B: 13, ss.369–372.

¹⁴³⁵ TBMM T.D., XX/40, B: 30, ss.301–303.

¹⁴³⁶ TBMM T.D., XX/47, B: 64, ss.211–214.

¹⁴³⁷ TBMM T.D., XX/54, B: 102, ss.432–435.

¹⁴³⁸ TBMM T.D., XX/19, B: 47, ss.219–220.

¹⁴³⁹ TBMM T.D., XX/91, B: 51, ss.562–566.

¹⁴⁴⁰ TBMM T.D., XX/11, B: 4, ss.296–299.

¹⁴⁴¹ TBMM T.D., XX/33, B: 135, ss.85–87.

¹⁴⁴² TBMM T.D., XX/24, B: 78, ss.370–374.

¹⁴⁴³ TBMM T.D., XX/14, B: 27, ss.606–607.

¹⁴⁴⁴ TBMM T.D., XX/30, B: 113, ss.139–140.

¹⁴⁴⁵ TBMM T.D., XX/29, B: 107, s.235.

yeralmaması ile ilgili bir talimat verilir vermediği¹⁴⁴⁶, Yunanistan'ın Ege Denizi'ndeki kayalık ve adacıkları iskana açtığı iddiaları¹⁴⁴⁷, Gürcistan ile yapılan elektrik satın alma sözleşmesine taraf olan Türk firması¹⁴⁴⁸, termik santrallerin işletme hakkı devir bedelleri¹⁴⁴⁹, Anadolu Liselerinde görev yapan müdür ve müdür yardımcılarının orta öğrenimleri konularındadır¹⁴⁵⁰.

Işıl Saygın; XX. dönemde 54. Hükümet'te (Erbakan Hükümeti) Devlet Bakanı ve 55. Hükümet'te (III. Yılmaz Hükümeti) Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır. Işıl Saygın; XX. dönemde 1 kanun teklifi, 19 yazılı soru önergelerine bakan olarak cevabı, genel kurulda 2 gündem dışı konuşması, 7 gündem dışı konuşmalara bakan olarak cevabı, 5 kanun tasarı ve teklifleri, 2 Meclis araştırma önermeleri, 1 tezkereler hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁴⁵¹.

Işıl Saygın'ın gündem dışı konuşmaları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹⁴⁵², Aile Haftası¹⁴⁵³, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verililişinin 62. yıldönümü¹⁴⁵⁴, yükseköğrenim gençliğinin yurt sorunları¹⁴⁵⁵, okul çağındaki gençler üzerinde artan uyuşturucu bağımlılığı ve alınması gereken tedbirler¹⁴⁵⁶, turizm bölgeleri dışındaki talih oyunları salonları¹⁴⁵⁷, Turizm Haftası, turizm sektöründeki, son gelişmeler ve Turizm Bakanlığı¹⁴⁵⁸ konularındadır. Söz alarak yaptığı konuşmaları Macaristan Cumhuriyeti'nin Kuzey Atlantik Antlaşması'na katılımına ilişkin protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısı¹⁴⁵⁹, Ailenin Korunmasına Dair Kanun Tasarısı¹⁴⁶⁰, 1998 mali yılı bütçeleri¹⁴⁶¹, kadının statüsünün araştırılarak kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinin yaşama geçirilmesi için alınacak tedbirleri tespit etmek için Meclis araştırması açılması¹⁴⁶², hakkındadır.

¹⁴⁴⁶ TBMM T.D., XX/26, B: 91, ss.174–175.

¹⁴⁴⁷ TBMM T.D., XX/20, B: 57, ss.457–458.

¹⁴⁴⁸ TBMM T.D., XX/24, B: 74, ss.67–68.

¹⁴⁴⁹ TBMM T.D., XX/24, B: 76, ss.234–236.

¹⁴⁵⁰ TBMM T.D., XX/9, B: 84, s.212.

¹⁴⁵¹ Gökçimen vd., Age., ss.343–344.

¹⁴⁵² TBMM T.D., XX/47, B: 62, s.18,20.

¹⁴⁵³ TBMM T.D., XX/52, B: 91, ss.385–387.

¹⁴⁵⁴ TBMM T.D., XX/14, B: 25, ss.491–492.

¹⁴⁵⁵ TBMM T.D., XX/12, B: 7, ss.10–11.

¹⁴⁵⁶ TBMM T.D., XX/12, B: 10, s.247

¹⁴⁵⁷ TBMM T.D., XX/6, B: 59, ss.368–369

¹⁴⁵⁸ TBMM T.D., XX/3, B: 37, ss.230–233.

¹⁴⁵⁹ TBMM T.D., XX/64, B: 13, ss.383–384.

¹⁴⁶⁰ TBMM T.D., XX/42, B: 42, ss.219–220.

¹⁴⁶¹ TBMM T.D., XX/40, B: 30, ss.238–240

¹⁴⁶² TBMM T.D., XX/47, B: 64, ss.200–203.

XX. dönem kadın milletvekillerinden Zerrin Yeniceci; Dilekçe, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Plan ve Bütçe Komisyonları Üyeliklerinde bulunmuştur. Ayrıca Meclis Araştırması Komisyonu ile Meclis Soruşturması Komisyonlarında görev yapmıştır. Zerrin Yeniceci'nin 2 sözlü soru önergesi, 6 yazılı soru önergesi, 4 gündem dışı, 5 kanun tasarısı ve teklifleri, 2 Meclis araştırması önermeleri hakkında genel kurulda konuşması vardır¹⁴⁶³.

Zerrin Yeniceci'nin gündem dışı konuşmaları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹⁴⁶⁴, pamuk üreticilerinin durumu¹⁴⁶⁵, Türkiye'nin sağlık politikası¹⁴⁶⁶, Devlet Bakanı İmren Aykut'un 15 Mayıs Uluslararası Aile Günü'ne ilişkin gündem dışı konuşması dolayısıyla¹⁴⁶⁷. Zerrin Yeniceci; Macaristan Cumhuriyeti'nin Kuzey Atlantik Antlaşmasına katılımına ilişkin protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu kanun tasarısı¹⁴⁶⁸, 1998 mali yılı bütçeleri¹⁴⁶⁹, kadının statüsünün araştırılarak kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinin yaşama geçirilmesi için alınacak tedbirleri tespit etmek için Meclis araştırması açılması¹⁴⁷⁰, Ailenin Korunmasına Dair Kanun Tasarısı¹⁴⁷¹, Bergama'da işletme hazırlığı süren altın madeni¹⁴⁷² konularında söz alarak konuşmuştur. Zerrin Yeniceci'nin Malezya'da düzenlenen Müslüman Kadın Parlamenterler Konferansı'na ilişkin sözlü soru önergesi¹⁴⁷³, İzmir Buca SSK Hastanesi ihalesi¹⁴⁷⁴, kamu çalışanlarının ücretlerine ek zam yapıp yapılmayacağı¹⁴⁷⁵, üniversite harçlarını protesto eyleminde gözaltına alınan öğrencilerin sağlık durumları¹⁴⁷⁶, ilaç ve tedavi giderleri için bütçeden ayrılan pay¹⁴⁷⁷, İzmir-Beydağ Baraj Projesine İlişkin¹⁴⁷⁸ yazılı soruları vardır.

Hatice Aysel Göksoy; XX. dönemde parlamentoya seçilerek Adalet, Çevre ve Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonları ile kadının statüsü konusunda

¹⁴⁶³ Gökçimen vd., Age., s.425.

¹⁴⁶⁴ TBMM T.D., XX/22, B: 65, ss.217–218.

¹⁴⁶⁵ TBMM T.D., XX/12, B: 8, ss.60–61.

¹⁴⁶⁶ TBMM T.D., XX/25, B: 80, ss.36–37.

¹⁴⁶⁷ TBMM T.D., XX/5, B: 52, ss.445–446.

¹⁴⁶⁸ TBMM T.D., XX/64, B: 13, ss.365–369.

¹⁴⁶⁹ TBMM T.D., XX/40, B: 30, ss.162–194.

¹⁴⁷⁰ TBMM T.D., XX/47, B: 64, ss.203–206.

¹⁴⁷¹ TBMM T.D., XX/32, B: 134, ss.533–535.

¹⁴⁷² TBMM T.D., XX/28, B: 102, ss.260–261.

¹⁴⁷³ TBMM T.D., XX/25, B: 87, ss.477–478.

¹⁴⁷⁴ TBMM T.D., XX/30, B: 113, ss.137–139.

¹⁴⁷⁵ TBMM T.D., XX/21, B: 60, s.198.

¹⁴⁷⁶ TBMM T.D., XX/6, B: 60, ss.475–476.

¹⁴⁷⁷ TBMM T.D., XX/5, B: 52, ss.504–505.

¹⁴⁷⁸ TBMM T.D., XX/5, B: 53, ss.592–593.

kurulan Meclis Araştırması Komisyonları Üyeliklerinde bulunmuştur. Genel kurulda 5 gündem dışı ve 5 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında konuşması vardır¹⁴⁷⁹.

Ayseli Göksoy'un gündem dışı konuşmaları Azerbaycan Milli Meclisi tarafından ilan edilmiş bulunan 26 Şubat Matem Günü¹⁴⁸⁰, Ankara'da kadınların gerçekleştirdikleri yürüyüşün nedenleri ve kadın hakları¹⁴⁸¹, sekiz yıllık zorunlu eğitim¹⁴⁸², Devlet Bakanı İmren Aykut'un 15 Mayıs Uluslararası Aile Gününe ilişkin açıklaması¹⁴⁸³, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sorunları¹⁴⁸⁴ konularındadır. Ayrıca, 1998 mali yılı bütçeleri konusunda da söz alarak konuşmuştur¹⁴⁸⁵.

Lale Aytaman; Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ile İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Üyeliklerinde bulunmuş, kadının statüsü konusunda kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Başkanlığı yapmış, ayrıca Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türk Delegasyonu ve Batı Avrupa Birliği Parlamenter Meclisi Üyeliklerinde bulunmuştur. Lale Aytaman'ın 4 kanun teklifi, 7 sözlü soru önergesi, 4 yazılı soru önergesi, 2 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında ve 1 Meclis araştırması önergeleri hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁴⁸⁶.

Lale Aytaman; Macaristan Cumhuriyeti'nin Kuzey Atlantik Antlaşması'na katılımına ilişkin protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısı¹⁴⁸⁷, Bodrum Havaalanı'na gelecek yolcuların ulaşımının iyileştirilmesi için yapılan çalışmalar¹⁴⁸⁸, Bodrum Milas karayolu güzergahı üzerinde raylı bir sistemin kurulmasının düşünülüp düşünülmediği¹⁴⁸⁹, Bodrum Milas karayolunun ıslahı için ayrılan ödenek¹⁴⁹⁰, Gökova Termik Santrali'nin denize olan olumsuz etkilerinin önlenmesi için alınacak tedbirler¹⁴⁹¹, 1997 mali yılı bütçeleri¹⁴⁹², kamu kurum ve kuruluşlarının taşınmaz mallarının satışı hakkında kanun tasarısı¹⁴⁹³, konularında söz

¹⁴⁷⁹ Gökçimen vd., Age., s.182.

¹⁴⁸⁰ TBMM T.D., XX/46, B: 60, ss.180-181.

¹⁴⁸¹ TBMM T.D., XX/22, B: 65, ss.215-217.

¹⁴⁸² TBMM T.D., XX/25, B: 80, ss.41-42.

¹⁴⁸³ TBMM T.D., XX/5, B: 52, ss.439-440.

¹⁴⁸⁴ TBMM T.D., XX/9, B: 84, ss.121-124.

¹⁴⁸⁵ TBMM T.D., XX/40, B: 29, s.50.

¹⁴⁸⁶ Gökçimen vd., Age., ss.92-93.

¹⁴⁸⁷ TBMM T.D., XX/64, B: 13, ss.378-382.

¹⁴⁸⁸ TBMM T.D., XX/29, B: 105, s.27.

¹⁴⁸⁹ TBMM T.D., XX/27, B: 96, s.158.

¹⁴⁹⁰ TBMM T.D., XX/28, B: 99, ss.21-22.

¹⁴⁹¹ TBMM T.D., XX/29, B: 105, ss.23-24.

¹⁴⁹² TBMM T.D., XX/14, B: 32, ss.545-548.

¹⁴⁹³ TBMM T.D., XX/10, B: 91, ss.533-536.

olarak konuşmuştur. Rüzgâr enerjisinden yararlanma konusunda bir çalışmanın yapılıp yapılmadığı¹⁴⁹⁴ konusunda sözlü soru önergesi mevcuttur. Lale Aytaman'ın belediyelerin borçları için tahkim yasasının çıkarılması¹⁴⁹⁵, Bodrum'da sergilenen Roma batığı bir geminin yerinin değiştirileceği iddiası¹⁴⁹⁶, Muğla'da Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'na ilişkin¹⁴⁹⁷ yazılı soru önergeleri vardır.

3.6.2.5. 1995 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1995 seçimlerine gidilmeden önce seçim yasasında değişiklikler yapılmış, milletvekili sayısı 450'den 550'ye çıkarılmış, tercihli oy uygulaması kaldırılmış, 1987 ve 1991 seçimlerinde uygulanan kontenjan milletvekili yöntemine son verilmiş, seçim çevrelerinin daraltılması uygulamasından vazgeçilmiştir. Bunun yerine % 10 ülke barajlı d'Hondt seçim sistemi getirilmiştir. 1995 seçimleri zamanından bir yıl önce yapılmıştır. Çıkaracağı milletvekili sayısı 18 ve daha az olan iller 1 seçim çevresine, 19 ile 35 arasında olan iller 2 seçim çevresine, 36'dan fazla olan iller 3 seçim çevresine bölünmüş, böylece 83 seçim çevresi oluşturulmuştur. Seçmen yaşı 18'e indirilirken cezaevlerindeki tutuklulara da oy kullanma hakkı tanınmıştır¹⁴⁹⁸.

1995 seçimlerinde Refah Partisi yüzde 21,4 oy ile 158 milletvekili, Demokratik Sol Parti yüzde 14,6 oy ile 76 milletvekili, CHP yüzde 10,7 oy ile ülke barajını güçlükle geçerek 49 milletvekili çıkarmıştır, MHP ve HADEP baraja takılmışlardır. RP birinci parti olmuş, ancak Parti Genel Başkanı Necmettin Erbakan hükümeti kuramamış, DYP ve ANAP, Bülent Ecevit'in dışardan desteğiyle dönüşümlü başbakanlıkta anlaşarak hükümeti kurmuşlar ancak hükümet ortaklarının birbirlerini yolsuzlukla suçlayarak Yüce Divan'a göndermeyi gündeme getirmeleri üzerine koalisyon bozulmuştur. Refahyol Hükümeti kurulmuş, RP'nin radikal söylemleri üzerine Milli Güvenlik Kurulu, Hükümet'i 28 Şubat 1997'de uyarılmış, laiklik karşıtı eylemler sert bir biçimde eleştirilerek gerekli düzenlemeler yapılmış, 8 yıllık kesintisiz eğitime geçilmiş, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun gereklerinin uygulanmasına yönelik bildirimleri hükümet imzalamış, ANAP-DSP-DTP azınlık koalisyonu CHP'nin de dışardan desteği ile kurulmuştur. Bu dönemin önemli siyasi olaylarından biri de PKK terör örgütü başının

¹⁴⁹⁴ TBMM T.D., XX/36, B: 12, ss.64-65.

¹⁴⁹⁵ TBMM T.D., XX/14, B: 19, ss.95-97.

¹⁴⁹⁶ TBMM T.D., XX/31, B: 123, ss.161-162.

¹⁴⁹⁷ TBMM T.D., XX/17, B: 34, s.176.

¹⁴⁹⁸ Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002, Age., s. 6.

Suriye’de himaye edilmesinden kaynaklanan ve savaş olasılığını gündeme getiren ve bölücü örgüt başının Suriye’den çıkarılmasıyla sonuçlanan gerginliktir. Hükümet’in bakanlarının yolsuzluk olaylarına karışması Hükümet’in düşürülmesine neden olmuş ANAP-DYP destekli bir DSP Azınlık Hükümet’i kurulmuştur. Bu dönemde bir sol partinin sağ partiler tarafından desteklenmesi demokratik açıdan bir başarıdır. Ecevit Hükümeti’nin göreve başlamasından sonra yaşanan en büyük gelişme bölücü başının 16 Şubat 1999’da Kenya’da yakalanarak Türkiye’ye getirilmesidir. Hem bu olay hem de Ecevit’in dini değerlere saygılı laiklik söylemi, Ecevit’e hem prestij hem de geniş halk kitlelerinin oylarını kazandırmıştır¹⁴⁹⁹.

1995 seçimleri bir kadın başbakanın yönettiği bir ülkede ve laik-antilaik söylemlerin yaygınlaştığı bir seçim döneminde yapılmıştır. Kadın milletvekilleri XX. dönemde Meclis’te yeterli sayıda temsil edilmemiş, çıkar grubu olarak görülmüş, partilerin kadınlara kadınlar yoluyla ulaşmak istemelerinden dolayı, partilerinde kadın adaylara yer verdikleri fiilen belirginleşmiştir. Kadının kadın tarafından temsil edilmesinden çok kadın çıkarları için mücadele etmesinin önemi anlaşılmaya başlanmıştır. Ancak DYP’nin seçim propagandasının başarısının altında Tansu Çiller’in başbakan oluşu yatmaktadır. Ayrıca kadınlar genel başkanı kadın olan bir partiye başvurmayı tercih etmişlerdir. Ancak Tansu Çiller “kadın kurmaylarım” diyerek fotoğraf çektirdiği kadınların çoğunu aday göstermemiştir. Eşitlikten yana olan partilerin bile kadınlar aleyhine ayırım yaptığı bir Meclis’te kadınların desteğiyle seçim propagandası yapan ve adil düzeni savunan Refah Partisi seçimlerde hiç kadın aday göstermemiştir. Laik-antilaik kutuplaşmanın yoğun olarak ortaya çıktığı bu dönemde kadınlar ataerkil siyaset anlayışından dolayı anne ve eş olarak geleneksel rollerinin dışına çıkamamıştır¹⁵⁰⁰.

3.6.3. XX. Dönemin Kadın Bakanları

XX. dönemde İmren Aykut, 55. Hükümet’te ilk kadın Çevre Bakanı olarak görev yapmıştır. Ayfer Yılmaz, 53. Hükümet’te KKTC, SPK ve DİE’den sorumlu Devlet Bakanı ve 54. Hükümet’te de Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Gümrük Müsteşarlığı’ndan sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır.

¹⁴⁹⁹ Yalçın vd., Age., s.640,641.

¹⁵⁰⁰ Yaraman, Age., ss.127-134.

Meral Akşener, 54. Hükümet'te ilk kadın İçişleri Bakanı olarak görev yapmıştır.

52. Hükümet'te Başbakan olan Tansu Çiller, 54. Hükümet'te Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yapmıştır.

Işıl Saygın, 54. ve 55. Hükümet'te Devlet Bakanlığı yapmıştır.

XX. dönemde parlamentoya seçilen 13 kadın milletvekilinden 5'i, bakan olarak görev yapmıştır.

Tablo 3.13. XX. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
İmren AYKUT	Çevre Bakanı – Komisyonu yok
Sema PIŞKİNSÜT	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler, Tarım, Orman ve Köyişleri, İnsan Hakları İnceleme ve Susurluk Komisyonları
Ümran AKKAN	İnsan Hakları İnceleme, (10/219) esas numaralı Meclis Araştırması, (9/43) numaralı Meclis Soruşturması Komisyonları
Oya ARASLI	Meclis Araştırması Komisyonu, CHP Grup Başkanvekilliği
Ayfer YILMAZ	Devlet Bakanı – Dışişleri Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu, Meclis Soruşturması Komisyonu
Meral AKŞENER	İçişleri Bakanı – Plan ve Bütçe Komisyonu, Meclis Araştırması, Meclis Soruşturması Komisyonları
Tansu ÇİLLER	Dışişleri Bakanı, Başbakan Yardımcısı
Gencay GÜRÜN	Dışişleri Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu, Türkiye-AT Karma Parlemanto Komisyonu
Birgen KELEŞ	Yurt dışındaki temsilcilikler, Avrupa Birliği, özelleştirmeler, kadının statüsü konusundaki Meclis Araştırması ve Türk Ticaret Bankası hakkındaki Meclis Soruşturması Komisyonları
Işıl Saygın	Devlet Bakanı – Komisyonu yok
Zerrin YENİCELİ	Dilekçe, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler, Plan ve Bütçe Komisyonları, Meclis Araştırması, Meclis Soruşturması Komisyonları
Hatice Aysel GÖKSOY	Adalet, Çevre ve Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonları, Meclis Araştırması Komisyonları
Lale AYTAMAN	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor, İnsan Hakları İnceleme Komisyonları, Meclis Araştırması Komisyonları

Tablo 3.14. XX. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	BİLDİĞİ YABANCI DİL	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
İmren AYKUT	Bekâr	İstanbul Üni. İktisat	İktisatçı (Milletvekili-Bakan)	İngilizce	Milletvekili
Sema PİŞKİNSÜT	Evli (3 Çocuk)	Hecettepe Üni. Tıp Fak.	Doktor	İngilizce	Doktor
Ümran AKKAN	Evli (2 Çocuk)	İstanbul Kültür Koleji	İş Kadını (İthalat-İhracaat)	Almanca İngilizce	İş Kadını
Oya ARASLI	Dul	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanı, Dekan Yardımcısı	Almanca İngilizce	Dekan Yardımcısı-Kültür Bakanlığı Danışmanı, Adalet Bakanlığı Yüksek Müşavere Kurulu Üyesi
Ayfer YILMAZ	Dul (1 Çocuk)	Ankara Üni. Siyasal Bil. Fak. İktisat-Maliye	Müsteşar Ekonomist	Almanca İngilizce	Hazine Müsteşarı
Meral AKŞENER	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Tarih Bölümü	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi
Tansu ÇİLLER	Evli (2 Çocuk)	Boğaziçi Üni. Ekonomi	Ekonomist (Başbakan-Bakan-Milletvekili)	Almanca İngilizce	Ekonomi Profesörü-Ekonomi Danışmanı-Milletvekili
Gencay GÜRÜN	Evli	Ankara Üni. Hukuk Fak.	Diplomat-Tiyatro Yazarı, Çevirmeni, Yönetmeni	İngilizce Fransızca	Tiyatro Yönetmeni
Birgen KELEŞ	Evli (1 Çocuk)	Ankara Üni. Siyasal Bilgiler Fak.	İktisatçı-Plancı	İngilizce	Dış Ekonomik İlişkiler Uzmanı
İşılay SAYGIN	Bekâr	Ege Üni. Mimarlık Fak.	Mimar (Milletvekili)	İngilizce	Milletvekili
Zerrin YENİCELİ	Bekâr	Anadolu Üni. Eczacılık Fak.	Eczacı	İngilizce	Eczacı
Hatice Ayseli GÖKSOY	Evli (2 Çocuk)	Zübeyde Hanım Kız Teknik Okulu	Ressam	-	Ressam-Türk Kadınlar Birliği Başkanı
Lale AYTAMAN	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Alman Dili ve Edebiyatı-Hamburg Üni. Felsefe Fak. Alman Dili ve Edebiyatı ve Sanat Tarihi Bölümü	Öğretim Görevlisi-Vali	Almanca İtalyanca İngilizce	Vali

3.7. XXI. DÖNEM (1999–2002) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 3.15. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Tayyibe GÜLEK	Adana	DSP
2	Gönül Saray ALPHAN	Amasya	DSP
3	Oya AKGÖNENÇ	Ankara	FP
4	Melda BAYER	Ankara	DSP
5	Ayşe GÜROCAK	Ankara	DSP
6	Esvet ÖZDOĞU	Ankara	DSP
7	Nesrin ÜNAL	Antalya	MHP
8	Sema TUTAR PİŞKİNSÜT	Aydın	DSP
9	Sebahat VARDAR	Bilecik	DSP
10	Melek KARACA	Çorum	MHP
11	Ayfer YILMAZ	İçel	DYP
12	Tansu ÇİLLER	İstanbul	DYP
13	Yücel ERDENER	İstanbul	DSP
14	Ayşe Nazlı ILICAK	İstanbul	FP
15	Nazire KARAKUŞ	İstanbul	DSP
16	Nesrin NAS	İstanbul	ANAP
17	Sulhiye SERBEST	İstanbul	DSP
18	Perihan YILMAZ	İstanbul	DSP
19	Güler ASLAN	İzmir	DSP
20	Işıl Saygın	İzmir	ANAP
21	Sevgi ESEN	Kayseri	DYP
22	Meral AKŞENER	Kocaeli	DYP

3.7.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

Bu dönemde 22 kadın milletvekili seçilmiştir. DSP'den 12, FP'den 2, MHP'den 2, DYP'den 4, ANAP'tan 2 kadın milletvekili Meclis'e girmiştir. Kadın parlamenterler bu dönemde % 4.00 oranıyla temsil edilmiştir.

3.7.1.1. Tayyibe GÜLEK DOMAÇ

1968 yılında Adana'da doğmuştur¹⁵⁰¹. Kasım (Gülek) Bey ile Nilüfer Şakire Hanım'ın kızıdır. Newyork Trinity Okulu'nda liseyi bitirmiştir. Harvard Üniversitesi'nde Ekonomi Bölümü'nden mezun olmuştur. London School Of Economics Ekonomi Bölümü'nde yüksek lisans yapmıştır. İktisatçıdır. 1994 yılında Başbakanlık Danışmanlığı yapmış, 1999'a kadar bu görevini sürdürmüştür. Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı, ekonomi koordinasyonu, Avrupa Birliği koordinasyonu, Güneydoğu Anadolu Projesi ve Devlette Toplam Kalite Yönetiminin uygulanması

¹⁵⁰¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem: 21, Kütük Sıra No: 2778.

konularında çalışmıştır. 1996'da Belçika'da Avrupa Birliği kursuna katılmıştır. 2002 yılında Dünya Ekonomik Forumu tarafından Geleceğin Genç Liderleri arasına seçilmiştir. 2004'ten bu yana Ankara merkezli faaliyet gösteren düşünce araştırma merkezlerinden Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu'nun (USAK) Onursal Başkanlığı görevini yürütmüştür. XXI. dönemde Adana ilinden DSP Milletvekili seçilmiştir. DSP Genel Başkan Yardımcılığı görevini yürütmüştür. Evli olup, İngilizce ve Fransızca bilmektedir¹⁵⁰².

3.7.1.2. Gönül Saray ALPHAN

1953 yılında Amasya-Dereli'de Ömer Bey ve Fatma Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Ankara'da Cumhuriyet Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin Gıda Teknolojisi Bölümü'nü bitirmiş, Ankara Üniversitesi'nde Gıda Kimyası alanında yüksek lisans yapmıştır¹⁵⁰³. Kadın girişimciliği, kadın ve barış, Balkan ülkeleri kadın çalışması, kadın ve gençlik, girişimcilik kredileri, sınır aşan sular, ormanlarımız, Suriye-Türkiye doğalgaz ortak yatırımı, Habur'un yeniden yapılandırılması, Irak-Türkiye ilişkileri, Türkiye merkezli çok eksenli dış siyaset gibi konularda çalışmaları vardır. Birçok sivil toplum örgütünün üyesidir¹⁵⁰⁴. Ziraat yüksek mühendisi olup, dış ticaret alanında serbest çalışmıştır. 1976-1977 yılları arasında Ankara Belediyesi Başkan Danışmanı iken Macunköy Ekmek Fabrikası Proje Sorumlusu, 1977-1978 yılları arasında Tarım Satış Kooperatifi Birliği Ankara Bölge Müdürü, 1982-1988 yılları arasında özel sektörde Degere A.Ş.'de İran ve Rusya Bölgesi Koordinatörü, 1989-1999 yılları arasında kendi şirketleri olan Centerros (Moskova Tula Entegre Tekstil Fabrikası), SOV-DİL (Türkiye'nin ilk Rusça eğitim veren özel dil okulu) ve Türk Hava Kuvvetleri'ne uçak sis gösteri boyaı üreten ve dünyada bu konuda üretim yapan GM Dış Ticaret'te çalışmıştır. Gönül Saray Alphan; XXI. dönemde DSP'den milletvekili seçilmiş, 9 Şubat 2002'de DSP'den istifa ederek 22 Temmuz 2002'de Yeni Türkiye Partisi'ne (YTP) katılmıştır¹⁵⁰⁵.

İngilizce, Rusça, Arapça bilen Gönül Saray Alphan evli olup üç çocuğa sahiptir¹⁵⁰⁶.

¹⁵⁰² Gökçimen vd., Age., ss.189-190.

¹⁵⁰³ Gökçimen vd., Age., s.335.

¹⁵⁰⁴ Gökçimen vd., Age., s.335.

¹⁵⁰⁵ Gökçimen vd., Age., s.336.

¹⁵⁰⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem: 21, Kütük Sıra No: 2797.

3.7.1.3. Oya AKGÖNENÇ MUĞİSUDDİN

1939 yılında İzmir-Karşıyaka’da Ekrem Şinasi Bey ve Leyla Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Ankara Üniveristesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Hukuk Fakültesi’ni bitirmiş, The American University Washington DC Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde yüksek lisans ve doktorasını yapmış, daha sonra doçent ve profesör ünvanlarını almıştır. Uluslararası İlişkiler alanında The American University ve Çukurova Üniversitesi’nde Öğretim Üyeliği yapmıştır. Prodüktivite Merkezi’nde Uzman ve 1985–1991 yılları arasında Dünya Bankası’nın Türkiye Sosyal Projeler Koordinatörü olarak çalışmış, 1992–1997 yılları arasında Bilkent Üniversitesi’nde Uluslararası İlişkiler alanında, siyasetle ilişkisi bittikten sonra ise Ufuk Üniversitesi’nde Öğretim Üyeliği yapmıştır. XXI. dönemde Fazilet Partisi’nden (FP) milletvekili seçilen Oya Akgönenç, Anayasa Mahkemesi’nin FP’yi kapatması üzerine bağımsız kalmıştır. 20 Temmuz 2001’de Saadet Partisi (SP)’ne katılmıştır. SP Genel İdare Kurulu üyesidir¹⁵⁰⁷.

Oya Akgönenç Muğisuddin, evli ve iki çocuğa sahip olup, İngilizce ve Almanca bilmektedir¹⁵⁰⁸.

3.7.1.4. Melda BAYER

1950 yılında Sivas’ta İzzet Bey ve İffet Hanım’ın¹⁵⁰⁹ kızı olarak dünyaya gelen Melda Bayer Yüce-tepe İlkokulu, Namık Kemal Ortaokulu ve Ankara Kız Lisesi’ni, Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi İşletme-Muhasebe Bölümü’nü bitirmiştir. Çalışma hayatına Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğü’nde başlayan Melda Bayer Oyak Ordu Pazarları Başkanlığı’nda mal alım koordinatörü olarak görev yapmış, kendi isteğiyle istifa ederek Ankara Cumhuriyet Lisesi’nde İngilizce Öğretmenliği yapmıştır. Evli ve 2 çocuk annesi olan Melda Bayer İngilizce bilmektedir¹⁵¹⁰.

XXI. dönemde Ankara’dan DSP milletvekili seçilen Melda Bayer DSP Başkan Yardımcılığı görevini yürütmüştür¹⁵¹¹.

¹⁵⁰⁷ Gökçimen vd., Age., ss.45-46.

¹⁵⁰⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem: 21, Kütük Sıra No: 2811.

¹⁵⁰⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No: 2802.

¹⁵¹⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No: 2802.

¹⁵¹¹ Gökçimen vd., Age., s.336.

3.7.1.5. Ayşe GÜROCAK

1949 yılında Gaziantep'in İslâhiye ilçesinde Müdehar Bey ve Sultan Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelen Ayşe Gürocak¹⁵¹², ilk ve ortaokulu İslâhiye'de, Kız Öğretmen Okulu'nu Adana'da okumuş, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nde ön lisans yapmıştır. Ankara'da 24 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü'nde Şube Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nda Bakanlık Müşavirliği ve APK Uzmanlığı, Tunceli'de İl Milli Eğitim Müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. Ayrıca Sivil Toplum Örgütleri Danışma Kurulu Üyeliği (Türk Kadınlar Birliği, Alevi-Bektaşî Birlikleri Federasyonu, Umut Çocukları Derneği Eğitim Danışmanı) yapmış, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO)'nın ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları (PİO)'nın eğitim öğretim sorunları ve kaliteli eğitim üzerinde çalışmalar yürütmüş, sokakta çalışan çocukların eğitim ortamına hazırlanması konusunda Altındağ Bölgesi'nde uygulamalı bir proje üzerinde çalışmıştır¹⁵¹³. Ayşe Gürocak XXI. dönemde DSP'den Ankara milletvekili seçilmiştir. Özgeçmişinde yabancı dil bildiğine dair bir bilgiye yer vermemiş, bekâr ve üç çocuğu olduğunu belirtmiştir¹⁵¹⁴.

3.7.1.6. Esvet ÖZDOĞU

1948 yılında Yugoslavya Tetova'da Rifat Bey ve Gülo Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelen Esvet Özdoğu, 1956'da Türkiye'ye göç eden bir ailenin çocuğudur¹⁵¹⁵. Ankara'da Yenimahalle Yunus Emre İlkokulu'nu, Yenimahalle Kız Lisesi'ni ve Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'ni bitirmiştir. Çalışma hayatına Konya Ereğli Devlet Hastanesi'nde başlayan Esvet Özdoğu, Adana'da 8 No'lu Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezi'nde, Kütahya Tavşanlı ve Ankara'da serbest diş hekimi olarak çalışmıştır. Ankara Şentepe 7 No'lu Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezi'nde 5 yıl diş hekimi olarak görev yapmış ve 1996'da emekli olmuştur. İngilizce ve Makedonca bilen Esvet Özdoğu, evli ve 2 çocuk annesidir¹⁵¹⁶. XXI. dönemde Ankara ilinden DSP milletvekili seçilen Özdoğu, 12 Temmuz 2002'de DSP'den istifa ederek 22 Temmuz 2002'de Yeni Türkiye Partisi (YTP)'ne katılmıştır. YTP'nin Kurucu Üyesi, Parti Meclisi Üyesi, Parti

¹⁵¹² Gökçimen vd., Age., s.204.

¹⁵¹³ Gökçimen vd., Age., s.205.

¹⁵¹⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2807.

¹⁵¹⁵ Gökçimen vd., Age., s.309.

¹⁵¹⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2813.

Yönetim Kurulu Üyesi ve Genel Sekreter Yardımcısı olarak görev yapmıştır. 3 Kasım 2002’de Ankara 2. bölge milletvekili adayı olmuş, 24 Ekim 2004’te YTP’nin CHP ile birleşme kararı alması üzerine CHP onur üyesi olmuştur¹⁵¹⁷.

3.7.1.7. Nesrin ÜNAL

1961 yılında Ankara Sarıyer’de Ahmet Bey ve Hacer Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelen Nesrin Ünal; ilk ve orta öğrenimini Ankara’da, Hacettepe Üniversitesi’nin Tıp Fakültesi’nde başladığı tıp eğitimini, Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde tamamlamıştır¹⁵¹⁸.

Elmalı Devlet Hastanesi’nde, Antalya Ana Çocuk Sağlığı’nda ve Antalya Emniyet Müdürlüğü’nde pratisyen hekim olarak çalışmış, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde iç hastalıklar dalında uzmanlık yapmış, Antalya Devlet Hastanesi’nde ve özel bir şirkette iç hastalıklar uzmanı olarak görev yapmıştır. 18 Nisan 1999’da yapılan genel seçimde MHP’den Antalya milletvekili seçilmiş¹⁵¹⁹, 8 Ekim 2002’de MHP’den istifa ederek bağımsız olmuştur. 2000’de ABD’de toplanan BM Teşkilatı bünyesinde Dünya Kadınlar Konseyi Toplantısı’nda çalışmış, Atina ve Malta’da yapılan Akdeniz Kadın Parlamenterler Birliği toplantısında bildiriler sunmuştur¹⁵²⁰.

Nesrin Ünal, evli ve 3 çocuk sahibi olup İngilizce bilmektedir¹⁵²¹.

3.7.1.8. Sebahat VARDAR

1943 yılında Bilecik ilinin Bozüyük ilçesine bağlı Göynücek Köyü’nde doğan Sebahat Vardar, Mustafa Bey ve Gülizar Hanım’ın kızlarıdır¹⁵²². İlk ve orta öğrenimini Bozüyük’te, liseyi Bursa Kız Lisesi’nde tamamlamış, İstanbul Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi’nden mezun olmuştur. Bozüyük’te ve İstanbul’da serbest dış hekimliği yapan Sebahat Vardar, Avukat Dünder Vardar ile evlenmiş ve üç kız çocuğuna sahip olmuştur. 1996 yılında eşini kaybeden Sebahat Vardar özgeçmişinde medeni durumunu bekâr, yabancı dilini Fransızca olarak belirtmiştir¹⁵²³.

¹⁵¹⁷ Gökçimen vd., Age., s.310.

¹⁵¹⁸ Gökçimen vd., Age., s.420.

¹⁵¹⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2824.

¹⁵²⁰ Gökçimen vd., Age., s.421.

¹⁵²¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2824.

¹⁵²² Gökçimen vd., Age., s.422.

¹⁵²³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2839.

XXI. dönemde DSP'den Bilecik milletvekili seçilen Sebahat Vardar'ın şu sözleri kadın milletvekillerinin zorluklarla mücadele etme gücünü, azimli çalışmasını ve kararlı tutumunu göstermesi açısından iyi bir örnektir: “Bir işçi kızı olarak derin imkânsızlıklardan başlayıp başarıya giden yolu dürüstlük ve çalışkanlığımla aştım. Bu yoldaki tüm zorluk ve sıkıntıları ben de yaşadım. Yüce Allah'ın doğruya ve çalışana verdiği güç ve kudret ile bu zorluklarla mücadele ettim.”¹⁵²⁴

3.7.1.9. Melek KARACA

1944 yılında Bursa'da Ali Bey ve Zeynep Nigar Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelen Melek Karaca¹⁵²⁵, ilkokulu Ankara'da, ortaokulu Diyarbakır'da, liseyi İstanbul Erenköy Kız Lisesi'nde bitirip İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. Giresun ili Dereli ilçesinde bir Sağlık Ocağı'nın baştabipliğini yaptıktan sonra Ankara Numune Hastanesi'nde nöroloji ihtisası yapmış, Kastamonu ve Çorum Devlet Hastaneleri'nde beyin ve sinir hastalıkları uzmanı olarak çalışmış, XXI. dönemde Çorum ilinden MHP Milletvekili seçilmiş, milletvekilliği görevi sona erdikten sonra da görevini sürdürmüştür. Melek Karaca evli ve 2 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir¹⁵²⁶.

3.7.1.10. Yücel ERDENER

1941 yılında Trabzon ilinin Maçka ilçesinin Olasa Köyü'nde¹⁵²⁷ Fazıl Bey ve Nadide Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelen Yücel Erdener, ilkokulu İstanbul'da, ortaokulu Kayseri'de, liseyi Giresun'da bitirdikten sonra Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak Bilimi Bölümü'nden mezun olmuştur. Yücel Erdener'in babası Jandarma Astsubayı olduğundan bitirdiği okullar farklı farklı illerde olmuştur. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'nde doktora yapmış Topraksu Genel Müdürlüğü'nden ilk burs alan öğrenci olduğundan Topraksu'da Ziraat Yüksek Mühendisi olarak göreve başlamış, Erzincan, Erzurum, Kars, Ağrı, Tunceli il, ilçe ve köylerinde etüt mühendisi, proje mühendisi, başmühendis, kredi başmühendisi ve merkez ekip başmühendis vekilliği yapmıştır. 1972'de İstanbul Topraksu III. Bölge Müdürlüğü'nde çalışmış, ardından İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park Bahçeler Müdürlüğü'ne mühendis olarak

¹⁵²⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2839.

¹⁵²⁵ Gökçimen vd., Age., s.446.

¹⁵²⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2866.

¹⁵²⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2923.

atanmış ve 1994'te emekli olmuştur. 1972–1974 yılları arasında Ziraat Mühendisleri Odası Marmara Bölgesi Şube Başkanlığı ve Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanlığı'nda Onur Kurulu Üyeliği yapmıştır. İstanbullular Sivil Organize Semtler Çevre Kültür İşletme Kooperatifi'nin kuruculuğunu ve Genel Başkan Yardımcılığını yapmıştır. Ayrıca birçok sivil toplum örgütünde aktif olarak görev almış, XXI. dönemde İstanbul'dan DSP milletvekili seçilmiştir¹⁵²⁸. Yücel Erdener bekâr olup İngilizce bilmektedir¹⁵²⁹.

3.7.1.11. Ayşe Nazlı ILICAK

1944 yılında Ankara'da Mehmet Muammer Bey ile İhsan Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelen Ayşe Nazlı Ilıcak, Notre Dome de Sion ve Lozan Üniversitesi Siyaset Bilimi Fakültesi'ni bitirmiştir. Gazeteci ve yazardır. Tercüman, Meydan ve Akşam Gazeteleri'nde çalışmıştır. 1991'de TRT1'de “Söz Meclis'ten İçeri” programıyla televizyonculuk hayatı başlamış, daha sonra çeşitli kanallarda birçok programın sunuculuğunu ve yapımcılığını yapmıştır. XXI. dönemde İstanbul'dan Fazilet Partisi (FP) milletvekili seçilmiş, partinin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasından sonra bağımsız olmuş, 5 Ocak 2002'de Anayasanın 84/son fıkrasına göre milletvekilliği düşmüştür. Milletvekilliği görevi bittikten sonra da köşe yazarlığına devam etmiştir. Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu ve Basın Konseyi Yüksek Kurulu Üyelikleri yapmıştır. Basın Şeref Kartı Sahibidir. Gazeteciler Cemiyeti Basın Özgürlüğü Ödülü'nü almıştır¹⁵³⁰.

Ayşe Nazlı Ilıcak'ın babası Muammer Çavuşoğlu, Demokrat Parti'nin Münakalat (Ulaştırma) ve Nafia (Bayındırlık) Bakanlıklarında bulunmuştur. Dayısı Turhan Kapanlı ise önce Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Üyesi sonra da aynı partiden milletvekili olarak görev yapmış, değişik bakanlıklarda bulunmuştur. Ayşe Nazlı Ilıcak evli ve 2 çocuk annesi olup, İngilizce ve Fransızca bilmektedir¹⁵³¹.

¹⁵²⁸ Gökçimen vd., Age., s.170.

¹⁵²⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2923.

¹⁵³⁰ Gökçimen vd., Age., ss.221-222.

¹⁵³¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2930.

3.7.1.12. Nazire KARAKUŞ

1947 yılında Balıkesir ilinin Sındırgı ilçesinde öğretmen Mukadder Turan Bey ile Emine Ulviye Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁵³². İlkokulu Balıkesir ve İstanbul, ortaokulu İstanbul'da iki ayrı okulda okuduktan sonra İstanbul Kız Lisesi'ni bitirmiş ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Avukatlık stajından sonra 3 yıl İstanbul barosu avukatı olarak serbest avukatlık yapmış, İstanbul Kooperatifler 1. Bölge Müdürlüğü'nde bir yıl çalışıp Maliye Bakanlığı'na geçmiş ve Tekirdağ Malkara Hazine Avukatlığı'na başlamıştır. Sonra da İstanbul Muhakemat Müdürlüğü Hazine Avukatı olarak Kartal'da ceza ve iş hukuku davalarına kamu adına bakmış, 1999'da emekli olmuştur. Mali Müşavir Hikmet Karakuş ile evli olup, iki çocuk annesidir ve İngilizce bilmektedir¹⁵³³.

XXI. dönemde DSP'den İstanbul milletvekili seçilmiş, 1 Mayıs 2001'de DSP'den istifa etmiş, 28 Ocak 2002'de Toplumcu Demokratik Parti (TDP)'ye geçmiş, TDP'den 11 Eylül 2002'de istifa ederek aynı tarihte ÖDP'ye katılmıştır. TDP'nin kuruculuğu ve Genel Başkan Yardımcılığı görevlerini yürütmüştür¹⁵³⁴.

3.7.1.13. Nesrin NAS

1958 yılında Kayseri Bünyan'da Mehmet Secaattin Bey ile Şerife Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁵³⁵. Orta ve lise öğrenimini Nişantaşı Kız Lisesi'nde tamamlamış, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi Bölümü'nü bitirmiş, İngiltere'de uluslararası para piyasaları ile ilgili etüt ve incelemeler yaptıktan sonra yurda dönerek İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde doktora yapmıştır. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak başlayan çalışma hayatı 13 yıl sürmüştür, Dünya Gazetesi'nde Ekonomi Danışmanı olarak çalışmış, üniversiteden istifa ederek uluslararası finans kuruluşları olan Euromoney, DC Gardner ve Emerging Markets'in Türkiye temsilciliklerini üstlenmiş, son olarak Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Danışmanlığı görevini sürdürürken milletvekilliği adaylığı için istifa etmiştir. Nesrin Nas'ın ekonomi dalında yayınlanmış eseri ve makalesi vardır. Ayrıca yurt içinde ve yurt dışında konferans ve toplantılarda panelist ve konuşmacı olarak yer almıştır. Evli ve bir çocuk annesi olan

¹⁵³² Gökçimen vd., Age., s.248.

¹⁵³³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2932.

¹⁵³⁴ Gökçimen vd., Age., s.249.

¹⁵³⁵ Gökçimen vd., Age., s.286.

Nesrin Nas İngilizce bilmektedir¹⁵³⁶. XXI. dönemde İstanbul'dan ANAP milletvekili seçilen Nesrin Nas, 11 Ekim 2003'te yapılan ANAP 8. Olağan Büyük Kongresi'nde Anavatan Partisi 5. Genel Başkanı seçilmiştir¹⁵³⁷. Ancak 25 Kasım 2004'te istifa etmiştir¹⁵³⁸.

3.7.1.14. Sulhiye SERBEST

1960 yılında İsmet Bey ve Fikriye Hanım'ın kızları olarak¹⁵³⁹ Bulgaristan'ın Varna şehrinde doğan Sulhiye Serbest, ilkokulu orada bitirdikten sonra 1972 yılında annesi, babası ve iki kardeşiyle birlikte Türkiye'ye göç etmiştir. Ortaokulu ve liseyi İstanbul'da okumuş, Bakırköy Kız Meslek Lisesi'ni (Çocuk Gelişimi) ve Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'ni bitirmiştir. Belediyede zabıta, ruhsat memurluğu, yazı işleri memurluğu, evlendirme dairesi memurluğu, Bakırköy Belediyesi Anaokulu Müdürlüğü, özel anaokulu kuruculuğu ve işletmeciliği yapmış, eşiyle birlikte ticarete atılmıştır¹⁵⁴⁰.

XXI. dönemde DSP'den İstanbul milletvekili seçilen Sulhiye Serbest, milletvekilliği görevinden sonra turizm ve seyahat acenteliği ile uğraşmıştır. 1994 yerel seçimlerinde Küçükçekmece Belediye Meclis adayı, 1995 yerel seçimlerinde İstanbul 3. Bölge milletvekili adayı olmuş, Barışsever Kadınlar Derneği Kurucu Başkanlığı'nı yapmıştır. Evli ve 2 çocuk annesi olan Sulhiye Serbest Rusça, Bulgarca ve Almanca dillerini bilmektedir¹⁵⁴¹.

3.7.1.15. Perihan YILMAZ

1949 yılında Develi'de İsmail Bey ve Hacer Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir¹⁵⁴². İlkokulu Koca Mustafa Paşa İlkokulu'nda, ortokulu Davutpaşa Ortaokulu'nda, liseyi İstanbul Kız Lisesi'nde, üniversiteyi İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Fizik Bölümü'nde bitirmiştir¹⁵⁴³. Öğrenciyken ailesine de bakmak durumunda kalan Perihan Yılmaz, İstanbul Telefon Başmüdürlüğü'nde çalışarak ve

¹⁵³⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2936.

¹⁵³⁷ Gökçimen vd., Age., s.287.

¹⁵³⁸ Nesrin Nas'ın da desteklediği Erkan Mumcu, 21 Mart 2005'te yapılan kongrede ANAP Genel Başkanlığı'na seçilmiştir. ANAP, 31 Ekim 2009'da Demokrat Parti ile birleşerek siyasi hayatına son vermiştir. ("ANAP Genel Başkanı Nesrin Nas İstifa Etti", *Sabah Gazetesi*, 26 Kasım 2004, s. 1.)

¹⁵³⁹ Gökçimen vd., Age., s.347.

¹⁵⁴⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2943.

¹⁵⁴¹ Gökçimen vd., Age., ss.347-348.

¹⁵⁴² Gökçimen vd., Age., s.432.

¹⁵⁴³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2951.

yüksek öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'ndan kredi alarak öğrenimini tamamlamıştır. İstanbul Kız Lisesi, 50. Yıl Tahran Lisesi ve Suadiye Lisesi'nde Matematik Öğretmenliği, özel okul ve dersanelerde öğretmenlik ve idarecilik yapmıştır. Perihan Yılmaz, eşinden ayrılmış ve iki çocuğa sahiptir¹⁵⁴⁴.

XXI. dönemde DSP'den İstanbul milletvekili seçilmiş, 22 Temmuz 2002'de DSP'den istifa ederek Yeni Türkiye Partisi (YTP)'ne geçmiştir. YTP'nin kurucu üyesidir. Perihan Yılmaz, İngilizce ve Fransızca bilmektedir¹⁵⁴⁵.

3.7.1.16. Güler ASLAN

1947 yılında Konya'da Mustafa Bey ve Güzin Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelen Aslan¹⁵⁴⁶, Erzurum Ilıca İlkokulu, Denizli Ortaokulu, Denizli Lisesi ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü'nü bitirdikten sonra İzmir Çamlaraltı Koleji, Fatih Koleji, Tire Lisesi, Karataş Lisesi, Karabağlar Cumhuriyet Lisesi, Torbalı Lisesi ve İzmir Atatürk Lisesi'nde İngilizce Öğretmenliği yapmıştır. Sanayici-İşadamı Yalçın Aslan ile evlenmiştir ve iki çocuğa sahiptir. İngilizce ve Almanca bilmektedir¹⁵⁴⁷.

XXI. dönemde DSP'den İzmir Milletvekili seçilen Güler Aslan, birçok sivil toplum kuruluşunda görev almıştır. Ayrıca DYP Merkez Karar Kurulu Üyesi ve Genel Başkan Danışmanlığı yapmıştır¹⁵⁴⁸.

3.7.1.17. Sevgi ESEN

1947 yılında Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinde Hacı Avni Bey ile Fatma Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir¹⁵⁴⁹. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de, üniversite öğrenimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır. Kayseri'de serbest avukatlık yapmaya başlayan Sevgi Esen, iş hukuku ve ticaret hukuku alanlarında uzmanlaşmıştır. Birçok sendikanın, banka ve şirketin avukatlığını ve hukuk müşavirliğini yapmıştır. Ayrıca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Resmi Arabulucu görevinde bulunmuştur. Kayseri Belediyesi'nde Meclis Üyesi seçilerek siyasete başlamış, Encümen Üyeliği ve Meclis Başkan Yardımcılığı yapmıştır. DYP

¹⁵⁴⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2951.

¹⁵⁴⁵ Gökçimen vd., Age., s.432.

¹⁵⁴⁶ Gökçimen vd., Age., s.81.

¹⁵⁴⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2952.

¹⁵⁴⁸ Gökçimen vd., Age., s.82.

¹⁵⁴⁹ Gökçimen vd., Age., s.172.

yönetim kurullarında yerel yönetimlerden sorumlu başkan yardımcısı ve basın-propagandanan sorumlu başkan yardımcısı görevini sürdürürken 18 Nisan seçimlerine milletvekili adayı olarak girmiştir. Güler Aslan, birçok sivil toplum örgütünde görev almıştır. Yardım Sevenler, Kayseri Fuarı, Doğaya Davet ve Doğa Dostları Derneklerinde kurucu üye, Darülaceze Vakfı'nda yöneticilik yapmıştır¹⁵⁵⁰.

XXI. dönemde Kayseri ilinden DYP milletvekili seçilen Güler Aslan, dul ve 4 çocuk annesidir. İngilizce bilmektedir¹⁵⁵¹.

3.7.2. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

3.7.2.1. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

XXI. dönemde seçilen 22 kadın milletvekilinden Tayyibe Gülek Harvard Üniversitesi Ekonomi Bölümü, Gönül Saray Alphan Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Teknolojisi Bölümü¹⁵⁵², Oya Akgönenç Muğisuddin Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Hukuk Fakültesi, Melda Bayer Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi İşletme-Muhasebe, Ayşe Gürocak Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Esvet Özdoğu Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Nesrin Ünal Hacettepe ve Anadolu Üniveritesi Tıp Fakültesi, Sema Pişkinsüt Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Sebahat Vardar İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Melek Karaca İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Ayfer Yılmaz Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat-Maliye, Tansu Çiller Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi, Yücel Erdener Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak Bilimi Bölümü, Nazlı Ilıcak Lozan Üniversitesi Siyaset Bilimi Fakültesi, Nazire Karakuş İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Nesrin Nas Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi Bölümü, Sulhiye Serbest Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Perihan Yılmaz İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Fizik Bölümü, Güler Aslan Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü, Işlay Saygın Ege Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Sevgi Esen Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Meral Akşener İstanbul Üniveritesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunudur¹⁵⁵³. XXI. dönem milletvekillerinin hepsi en az bir

¹⁵⁵⁰ Gökçimen vd., Age., s.173.

¹⁵⁵¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2979.

¹⁵⁵² Gökçimen vd., Age., s.189, 335.

¹⁵⁵³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No: 2811, 2802, 2807, 2811, 2813, 2824, 2839, 2866, 2923, 2930, 2932, 2936, 2943, 2951, 2952, 2979.

üniversiteyi bitirmiştir. Ayrıca Tayyibe Gülek London School of Economics Ekonomi Bölümü'nde yüksek lisans, Gönül Saray Alphan Ankara Üniversitesi Gıda Kimyası alanında yüksek lisans, Oya Akgönenç Muğisuddin The American University Washington DC Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora, doçentlik ve profesörlük, Tansu Çiller University of New Hampshire'da yüksek lisans, University of Connecticut'ta doktora, Yale University'de post doktora, doçent ve Boğaziçi Üniversitesi'nde profesör, Yücel Erdener İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'nde doktora¹⁵⁵⁴, Nesrin Nas İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde doktora¹⁵⁵⁵ ve Meral Akşener Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora yaparak lisans üstü eğitimlerini tamamlamışlardır. Ayşe Gürocak ve Sulhiye Serbest Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'ni bitirmişlerdir. XXI. dönem milletvekillerinin bazılarının önlisansı bitirmiş de olsalar üniversite eğitime önem verdikleri açıktır.

3.7.2.2. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

XXI. dönem kadın milletvekillerinden Tayyibe Gülek iktisatçı, Oya Akgönenç öğretim üyesi, Yücel Erdener ziraat yüksek mühendisi¹⁵⁵⁶, Gönül Saray Alphan ziraat yüksek mühendisi, Melda Bayer işletmeci, Ayşe Gürocak öğretmen ve yönetici, Esvet Özdoğu diş hekimi, Nesrin Ünal doktor, Sema Pişkinsüt doktor, Sebahat Vardar diş hekimi, Melek Karaca doktor, Ayfer Yılmaz müsteşar ve ekonomist, Tansu Çiller ekonomist, Yücel Erdener ziraat yüksek mühendisi, Nazlı Ilıcak gazeteci, yazar, Nazire Karakuş avukat, Nesrin Nas öğretim görevlisi ve ekonomi danışmanı, Sulhiye Serbest eğitimci ve işletmeci, Perihan Yılmaz matematik öğretmeni ve idareci, Güler Aslan İngilizce öğretmeni, Işlay Saygın mimar, Sevgi Esen avukat ve Meral Akşener öğretim üyesidir¹⁵⁵⁷.

XXI. dönem kadın milletvekillerinin mensup oldukları meslek grupları iktisatçı, ekonomist, öğretim üyesi, mühendis, işletmeci, öğretmen, diş hekimi, doktor, gazeteci, avukat ve mimardır.

¹⁵⁵⁴ Gökçimen vd., Age., s.169.

¹⁵⁵⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No:2936.

¹⁵⁵⁶ Gökçimen vd., Age., s. 189, 45, 432.

¹⁵⁵⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No: 2811, 2802, 2807, 2811, 2813, 2824, 2839, 2866, 2923, 2930, 2932, 2936, 2943, 2951, 2952, 2979.

XXI. dönemde seçilen 22 kadın milletvekilinden bir kişi iktisatçı, iki kişi mühendis, üç kişi öğretim üyesi, bir kişi işletmeci, dört kişi öğretmen, iki kişi dış hekimi, üç kişi doktor, iki kişi ekonomist, bir kişi gazeteci ve yazar, iki kişi avukat ve bir kişi mimardır. Bu kadınlardan bazıları iki meslekle uğraşmışlardır. İki kişi hem öğretmenlik hem idarecilik yapmıştır. Bir kişi hem ekonomist hem müsteşardır. Bir kişi hem öğretim üyesi hem ekonomi danışmanıdır. Bir kişi hem eğitimci hem de işletmecidir.

3.7.2.3. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

XXI. dönem kadın milletvekillerinden Tayyibe Gülek İngilizce ve Fransızca, Sulhiye Serbest Rusça, Bulgarca ve Almanca, Perihan Yılmaz İngilizce ve Fransızca¹⁵⁵⁸ Gönül Saray Alphan İngilizce, Rusça ve Arapça, Oya Akgönenç İngilizce ve Almanca, Melda Bayer İngilizce, Esvet Özdoğu İngilizce ve Makedonca, Nesrin Ünal İngilizce, Sema Pişkinsüt İngilizce, Sebahat Vardar Fransızca, Melek Karaca İngilizce, Ayfer Yılmaz İngilizce ve Almanca, Tansu Çiller İngilizce ve Almanca, Yücel Erdener İngilizce, Nazlı Ilıcak İngilizce ve Fransızca, Nazire Karakuş İngilizce, Nesrin Nas İngilizce, Güler Aslan İngilizce ve Almanca, Işıl Saygın İngilizce, Sevgi Esen İngilizce ve Meral Akşener İngilizce bilmektedir¹⁵⁵⁹.

XXI. dönemde seçilen 22 kadından sadece biri yabancı dil bildiğine dair özgeçmişinde bilgiye yer vermemiştir. Bu dönemde seçilen kadınlardan bir yabancı dil bilen onbir kişi, iki yabancı dil bilen sekiz kişi, üç yabancı dil bilen iki kişidir. İki kişi dışında yabancı dil bilenlerin ortak yabancı dili İngilizce'dir. Beş kişinin ortak yabancı dili Almanca, dört kişinin ortak yabancı dili Fransızca, iki kişinin ortak yabancı dili Rusça olup bu dillerin dışında Arapça, Bulgarca ve Makedonca dillerini bilen kadın milletvekilleri de vardır.

¹⁵⁵⁸ Gökçimen vd., Age., s. 189, 347, 69.

¹⁵⁵⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Dönem:21, Kütük Sıra No: 2811, 2802, 2807, 2811, 2813, 2824, 2839, 2866, 2923, 2930, 2932, 2936, 2943, 2951, 2952, 2979.

3.7.2.4. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

XXI'inci dönemin kadın milletvekillerinden Tayyibe Gülek; 57'nci Hükümet'te (V. Ecevit Hükümeti) Kıbrıs'tan ve Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlardan Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır. Ayrıca Petrol Ofisi A.Ş.'nin özelleştirilmesine ilişkin kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu ile Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Türk Delegasyonu Üyeliği'nde bulunmuştur¹⁵⁶⁰. Tayyibe Gülek'in XXI. dönemdeki yasama ve denetim faaliyetleri arasında genel kurulda kanun tasarı ve teklifleri hakkında beş konuşması mevcuttur. Konuşmaları, terörizm finansmanının önlenmesine dair uluslararası sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı¹⁵⁶¹, Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğü ve uygulama şekli hakkında kanun tasarısı¹⁵⁶², hakkındadır.

Gönül Saray Alphan; Milli Savunma ve Dilekçe Komisyonları Üyeliklerinde bulunmuştur. 7 kanun teklifi, 2 yazılı soru önergesi, 8 gündem dışı, 15 kanun tasarı ve teklifleri, 2 Meclis araştırması önermeleri, 1 diğer önermeler ve 1 tezkereler hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁵⁶³. Gündem dışı konuşmaları, Euro'ya geçiş süreci¹⁵⁶⁴, ekmek fiyatları¹⁵⁶⁵, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 65. yıldönümü¹⁵⁶⁶, yüzyılın son güneş tutulması¹⁵⁶⁷, Amasya Tamimi'nin Türk siyasi hayatındaki rolü¹⁵⁶⁸ hakkındadır. Bunun dışında söz alarak yaptığı konuşmalar, Kadın Parlamenterler Grubunun 6. toplantısı¹⁵⁶⁹, 107. Parlamentolararası Birlik Konferansına katılan Türk delegasyonunun yaptığı çalışmalar¹⁵⁷⁰, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi¹⁵⁷¹, Kamu İhale Kanunu Tasarısı¹⁵⁷², liselerdeki sorunlar¹⁵⁷³, tekstil ve hazır giyim sektörünün sorunları¹⁵⁷⁴, Türk Medeni Kanunu Tasarısı¹⁵⁷⁵, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik hakkında kanun teklifi¹⁵⁷⁶, çocuk

¹⁵⁶⁰ Gökçimen vd., Age., s.190.

¹⁵⁶¹ TBMM T.D., XXI/82, B: 49, ss.541-542.

¹⁵⁶² TBMM T.D., XXI/76, B: 28, ss.432-434.

¹⁵⁶³ Gökçimen vd., Age., ss.336-337.

¹⁵⁶⁴ TBMM T.D., XXI/72, B: 9, ss.202-203.

¹⁵⁶⁵ TBMM T.D., XXI/58, B: 80, ss.553-554.

¹⁵⁶⁶ TBMM T.D., XXI/18, B: 29, ss.390-392.

¹⁵⁶⁷ TBMM T.D., XXI/8, B: 43, ss.301-304.

¹⁵⁶⁸ TBMM T.D., XXI/1, B: 15, ss.299-300.

¹⁵⁶⁹ TBMM T.D., XXI/89, B: 74, ss.20-21.

¹⁵⁷⁰ TBMM T.D., XXI/90, B: 90, s.346.

¹⁵⁷¹ TBMM T.D., XXI/101, B: 122, ss.265-267.

¹⁵⁷² TBMM T.D., XXI/82, B: 47, ss.42-43.

¹⁵⁷³ TBMM T.D., XXI/96, B: 106, ss.424-425.

¹⁵⁷⁴ TBMM T.D., XXI/75, B: 22, ss.705-708

¹⁵⁷⁵ TBMM T.D., XXI/74, B: 15, ss.340-342.

¹⁵⁷⁶ TBMM T.D., XXI/70, B: 133, ss.194-196.

işçiliğinin yasaklanmasına dair acil eylem sözleşmesi¹⁵⁷⁷, Tütün ve Tütün Mamülleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün yeniden yapılandırılması¹⁵⁷⁸, Adalet Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un değiştirilmesi¹⁵⁷⁹, Başbakanlık Teşkilatı Kanunu'nda¹⁵⁸⁰, Ceza İnfaz Kurumları Kanunu'nda¹⁵⁸¹, Kamulaştırma Kanunu'nda¹⁵⁸², Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu'nda¹⁵⁸³, afetler dolayısıyla alınacak tedbirlere ilişkin kanunda değişiklik yapılması¹⁵⁸⁴, Orman Kanunu'nda değişiklik yapılması kanun teklifi¹⁵⁸⁵, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Madalya ve Nişan Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹⁵⁸⁶, Yozgat ilinin sorunları¹⁵⁸⁷, Türk Bayrağı Kanunu'nda değişiklik yapılması¹⁵⁸⁸, Türkiye Emekli Subaylar, Astsubaylar, Harp Malülü Gaziler ile Şehit Dul ve Yetimleri ile Muharip Gaziler Dernekleri Kanunu'nda değişiklik yapılması¹⁵⁸⁹ hakkındadır. Gönül Saray Alphan'ın yazılı soru önergesi ise Sağlık Meslek Liselerinde uygulanan ödül ve disiplin yönetmeliği¹⁵⁹⁰ ile ilgilidir.

XXI. dönem kadın milletvekillerinden Oya Akgönenç Muğisuddin; Dilekçe Komisyonu ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Türk Grubu Üyeliklerinde bulunmuştur. Bu dönemde 1 sözlü soru, 1 yazılı soru önergesi, 8 gündem dışı, 11 kanun tasarısı ve teklifleri, 1 diğer önerge ve öneriler, 1 tezkereler ve 6 diğer konular hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁵⁹¹. Gündem dışı konuşmaları Cumhuriyet'in ilanının 78. yıldönümü¹⁵⁹², Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin üyeliği¹⁵⁹³, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'ndaki atamalar¹⁵⁹⁴, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 66. yıldönümü¹⁵⁹⁵, Newyork'ta yapılan "Kadın 2000" konulu toplantı¹⁵⁹⁶,

¹⁵⁷⁷ TBMM T.D., XXI/53, B: 49, ss.466-467.

¹⁵⁷⁸ TBMM T.D., XXI/67, B: 121, ss.505-507.

¹⁵⁷⁹ TBMM T.D., XXI/63, B: 103, ss.586,587-591,592.

¹⁵⁸⁰ TBMM T.D., XXI/59, B: 83, ss.441-442.

¹⁵⁸¹ TBMM T.D., XXI/63, B: 98, s.51.

¹⁵⁸² TBMM T.D., XXI/60, B: 88, ss.460-464.

¹⁵⁸³ TBMM T.D., XXI/45, B: 16, ss.90-92.

¹⁵⁸⁴ TBMM T.D., XXI/60, B: 87, ss.383-387

¹⁵⁸⁵ TBMM T.D., XXI/33, B: 99, ss.375-376.

¹⁵⁸⁶ TBMM T.D., XXI/27, B: 64, ss.436-437.

¹⁵⁸⁷ TBMM T.D., XXI/13, B: 2, ss.313-317.

¹⁵⁸⁸ TBMM T.D., XXI/6, B: 33, s.308.

¹⁵⁸⁹ TBMM T.D., XXI/7, B: 38, ss.210-211.

¹⁵⁹⁰ TBMM T.D., XXI/71, B: 5, ss.325-327.

¹⁵⁹¹ Gökçimen vd., Age., s.46.

¹⁵⁹² TBMM T.D., XXI/74, B: 33, ss.28-31.

¹⁵⁹³ TBMM T.D., XXI/64, B: 105, ss.104-106.

¹⁵⁹⁴ TBMM T.D., XXI/60, B: 88, ss.450-451.

¹⁵⁹⁵ TBMM T.D., XXI/47, B: 24, ss.13-14.

¹⁵⁹⁶ TBMM T.D., XXI/36, B: 114, ss.16-17.

Balkanlardaki gelişmeler¹⁵⁹⁷, Türkiye'nin Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Keşmir Politikaları¹⁵⁹⁸ konularındadır. Söz alarak yaptığı konuşmaları ise Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesi, yabancı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına Hükümetçe verilecek izin¹⁵⁹⁹, Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu tasarısı¹⁶⁰⁰, Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğü ve uygulama şekli¹⁶⁰¹, 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçlardan dolayı şartla salıvermeye, dava ve cezaların ertelenmesine dair kanun tasarısı¹⁶⁰², Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun'un değiştirilerek kabulü¹⁶⁰³, Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı kurulması ve Devlet Memurları Kanunu'nda değişiklik yapılması¹⁶⁰⁴, Fransa Ulusal Meclisi'nde ele alınacağı söylenen sözde Ermeni Soykırımıyla ilgili yasa tasarısı¹⁶⁰⁵, TBMM İçtüzüğü'nde değişiklik yapılması¹⁶⁰⁶, Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in dış siyasette gerçekleştirdiği temaslar¹⁶⁰⁷, SSK Kanunu, T.C. Emekli Sandığı Kanunu¹⁶⁰⁸, Türkiye Cumhuriyeti ile İsrail Devleti arasında yapılan serbest ticaret alanı anlaşması¹⁶⁰⁹ ile ilgilidir.

Melda Bayer; 57. Hükümette (V. Ecevit Hükümeti) Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır. Ayrıca TBMM Kâtip Üyesi'dir. Bakanlığı döneminde, sokak çocuklarının toplumsal hayata kazandırılması amacıyla Ankara Pilot Bölge merkezli uygulama başlatılmış, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu kapsamındaki yurtlarda koğuş sisteminden oda sistemine geçilme süreci tamamlanmış, ayrıca Bakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu'ndan kırsal kesimdeki çiftçi ve köylünün desteklenmesi amacıyla geniş çaplı destekleme faaliyetlerinde bulunulmuştur. Melda Bayer'in 1 kanun teklifi, 1 sözlü soru önergesi, 2 yazılı soru önergelerine Bakan olarak cevabı, 1 gündem dışı, 4 kanun tasarısı ve teklifleri, 1 diğer önerge ve öneriler hakkında konuşması mevcuttur¹⁶¹⁰.

¹⁵⁹⁷ TBMM T.D., XXI/1, B: 10, ss.158–160.

¹⁵⁹⁸ TBMM T.D., XXI/5, B: 27, ss.193–194.

¹⁵⁹⁹ TBMM T.D., XXI/71, B: 5, ss.250–255.

¹⁶⁰⁰ TBMM T.D., XXI/91, B: 86, ss.684–685.

¹⁶⁰¹ TBMM T.D., XXI/76, B: 27, ss.314–317.

¹⁶⁰² TBMM T.D., XXI/47, B: 27, ss.505–506.

¹⁶⁰³ TBMM T.D., XXI/54, B: 57, s.555.

¹⁶⁰⁴ TBMM T.D., XXI/62, B: 95, ss.338–340.

¹⁶⁰⁵ TBMM T.D., XXI/52, B: 42, ss.24–25.

¹⁶⁰⁶ TBMM T.D., XXI/47, B: 26, ss.372–373.

¹⁶⁰⁷ TBMM T.D., XXI/31, B: 82, ss.209–212.

¹⁶⁰⁸ TBMM T.D., XXI/10, B: 50, s.322.

¹⁶⁰⁹ TBMM T.D., XXI/8, B: 42, s.46.

¹⁶¹⁰ Gökçimen vd., Age., s.101.

Melda Bayer'in gündem dışı konuşması Anneler Günü ile ilgilidir¹⁶¹¹. Söz alarak yaptığı konuşmalar ise Türk Medeni Kanunu Tasarısı¹⁶¹², Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi¹⁶¹³ ve 2001 yılı mali bütçesi hakkındadır.

XXI. dönem milletvekillerinden Ayşe Gürocak, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor, Plan ve Bütçe Komisyonları Üyelikleri ile YÖK, İstanbul Üniversitesi Rektörü ve üniversite giriş sınavlarıyla ilgili olarak Meclis Araştırması ve POAŞ'ın özelleştirilmesi konusunda kurulan Meclis Soruşturması Komisyonları Üyeliklerinde bulunmuştur. Ayşe Gürocak'ın 3 kanun teklifi, 7 gündem dışı, 6 kanun tasarı ve teklifleri ve 1 Meclis araştırması önermeleri hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁶¹⁴. Gündem dışı konuşmaları Cumhuriyetin ilanının 78. yıldönümü¹⁶¹⁵, Tevhidi Tedrisat Kanunu'nun kabul edililişinin 78. yıl dönümü ve 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹⁶¹⁶, Mehmet Akif Ersoy'un 64. ölüm yıldönümü¹⁶¹⁷ ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Büyük Önder Atatürk'ün ölümünün 62. yıldönümü¹⁶¹⁸ konularındadır.

Ayşe Gürocak'ın söz alarak yaptığı konuşmalar ise Türk Medeni Kanunu Tasarısı, çocuk haklarının kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi'nin onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısı¹⁶¹⁹, üniversiteler ve YÖK hakkındaki iddialar¹⁶²⁰ konularındadır.

Esvet Özdoğu Çevre Komisyonu Başkanvekilliği ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu ile Türkiye Kızılay Derneği'nin sorunlarına ilişkin kurulan Meclis Araştırması Komisyonu ve Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliklerinde bulunmuş, Hırvatistan Dostluk Grubu'nda Başkan, Makedonya Dostluk Grubu'nda ve Arnavutluk Dostluk Grubu'nda ise Başkan Vekili olarak görev yapmıştır. Esvet Özdoğu'nun kanun teklifi 1, yazılı soru önergesi 2, gündem dışı konuşması 3, kanun tasarı ve teklifler hakkında konuşması 3 ve Meclis araştırma önermeleri hakkında konuşması 1 kezdir¹⁶²¹.

¹⁶¹¹ TBMM T.D., XXI/63, B: 101, ss.398-399.

¹⁶¹² TBMM T.D., XXI/75, B: 17, ss.22-25.

¹⁶¹³ TBMM T.D., XXI/98, B: 122, ss.267-269.

¹⁶¹⁴ Gökçimen vd., Age., s.205.

¹⁶¹⁵ TBMM T.D., XXI/74, B: 13, ss.22-24.

¹⁶¹⁶ TBMM T.D., XXI/88, B: 71, ss.128-129.

¹⁶¹⁷ TBMM T.D., XXI/51, B: 38, ss.432-433.

¹⁶¹⁸ TBMM T.D., XXI/43, B: 14, ss.407-408.

¹⁶¹⁹ TBMM T.D., XXI/53, B: 46, ss.86-88.

¹⁶²⁰ TBMM T.D., XXI/16, B: 20, ss.514-516.

¹⁶²¹ Gökçimen vd., Age., ss.310-311.

Esvet Özdoğu'nun gündem dışı konuşmaları okul öncesi eğitimin önemi ve bu konuda alınması gereken tedbirler¹⁶²² ile kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 66. yıldönümü¹⁶²³ konularındadır. Esvet Özdoğu Mehmet Akif Ersoy'un 65. ölüm yıldönümü¹⁶²⁴, Türk Medeni Kanunu Tasarısı¹⁶²⁵, Kızılay'ın sorunları ve gelir kaynaklarının etkili kullanımı¹⁶²⁶ konularında söz almıştır. Yazılı soru önermeleri, İl Özel İdare kaynakları kullanılarak çiftçilere dağıtılan arı kovanlarına¹⁶²⁷ ilişkindir.

XXI. dönem milletvekillerinden Nesrin Ünal; Plan ve Bütçe ve Dışişleri Komisyonları ile İzmit'te SEKA'ya ait bir araziye ilişkin kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliği'nde bulunmuştur. Nesrin Ünal'ın XXI. dönemde 6 kanun teklifi, 1 sözlü soru önermesi, 3 yazılı soru önermesi, 1 Meclis araştırması önermeleri, genel kurulda 11 gündem dışı, 34 kanun tasarı ve teklifleri ve 1 diğer konular hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁶²⁸.

Nesrin Ünal'ın gündem dışı konuşmaları Türk işçi ve emekçilerinin sorunları¹⁶²⁹, turizm sektöründeki gelişmeler¹⁶³⁰, 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü¹⁶³¹, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 66. yıldönümü¹⁶³², 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹⁶³³, Antalya'daki sebze üreticisi çiftçilerin sorunları¹⁶³⁴, sivil toplum örgütlerinin amaçları ve Türk tarihi boyunca insan hakları¹⁶³⁵ konularındadır.

Nesrin Ünal'ın söz aldığı konular milletvekili genel seçimlerinin 3 Kasım 2002'de yapılması¹⁶³⁶, Tevhidi Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesinin 78. yıldönümü ve Dünya Kadınlar Günü¹⁶³⁷, Antalya'daki sel felaketi¹⁶³⁸, Güneydoğu Anadolu Projesi'nin dünü ve bugünü ile bölge insanı için önemi¹⁶³⁹, her türlü ırk ayrımcılığının ortadan

¹⁶²² TBMM T.D., XXI/93, B: 91, ss.12–13.

¹⁶²³ TBMM T.D., XXI/47, B: 24, ss.11–13.

¹⁶²⁴ TBMM T.D., XXI/81, B: 43, ss.20–21.

¹⁶²⁵ TBMM T.D., XXI/75, B: 18, ss.190–192.

¹⁶²⁶ TBMM T.D., XXI/14, B: 11, ss.322–325.

¹⁶²⁷ TBMM T.D., XXI/68, B: 128, ss.899–813.

¹⁶²⁸ Gökçimen vd., Age., s.421.

¹⁶²⁹ TBMM T.D., XXI/93, B: 94, s.769.

¹⁶³⁰ TBMM T.D., XXI/92, B: 87, ss.27–29.

¹⁶³¹ TBMM T.D., XXI/45, B: 18, ss.318–319.

¹⁶³² TBMM T.D., XXI/47, B: 24, ss.14–16.

¹⁶³³ TBMM T.D., XXI/28, B: 67, s.319.

¹⁶³⁴ TBMM T.D., XXI/26, B: 58, ss.325–326.

¹⁶³⁵ TBMM T.D., XXI/18, B: 26, ss.16–18.

¹⁶³⁶ TBMM T.D., XXI/101, B: 124, s.540.

¹⁶³⁷ TBMM T.D., XXI/88, B: 71, ss.129–130.

¹⁶³⁸ TBMM T.D., XXI/90, B: 42, s.495.

¹⁶³⁹ TBMM T.D., XXI/96, B: 104, s.160.

kaldırılmasına ilişkin uluslararası sözleşmenin onaylanması kanun tasarısı¹⁶⁴⁰, Şanlıurfa ve Mardin illerini kapsayan Köy Hizmetleri 19. Bölge Müdürlüğü'nün kaldırılması¹⁶⁴¹, Türk Medeni Kanunu Tasarısı¹⁶⁴², Anneler Günü¹⁶⁴³, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması hakkındaki kanun teklifi¹⁶⁴⁴, çocuk işçiliğinin yasaklanmasına dair acil eylem sözleşmesinin onaylanmasına dair kanun tasarısı¹⁶⁴⁵, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹⁶⁴⁶, Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık kurumları ile rehabilitasyon tesislerine verilecek döner sermaye hakkında kanun¹⁶⁴⁷, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği kurulmasına ilişkin kanun tasarısı¹⁶⁴⁸, sivil toplum örgütlerinin amaçları ve Türk tarihi boyunca insan hakları¹⁶⁴⁹, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde yapılan değişikliğin onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısı¹⁶⁵⁰ ve SSK Kanunu'dur¹⁶⁵¹. Nesrin Ünal Antalya Havaalanı 3. pist inşaatı ile ilgili yargı süreci¹⁶⁵², İskenderun Demir Çelik Fabrikası'nın yol açtığı çevre sorunları¹⁶⁵³ ve Antalya'daki Selçuklu eseri Kargıhan'ın restore edilip edilemeyeceği¹⁶⁵⁴ konularında yazılı soru önergeleri vermiştir.

XX. dönemde de milletvekili seçilen Sema Pişkinsüt; XXI. dönemde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı görevini yürütmüştür. Ayrıca bu dönemde 3 kanun teklifi, 6 yazılı soru önergesi, 3 gündem dışı ve 1 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında konuşması ile Meclis çalışmalarına katılmıştır¹⁶⁵⁵.

Sema Pişkinsüt'ün gündem dışı konuşmaları 1 Mayıs'ın önemi ve işçilerin sorunları¹⁶⁵⁶, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun Çeçenistan ve Gürcistan ziyareti¹⁶⁵⁷ konularındadır. Söz alarak yaptığı konuşmaları ise TBMM'nin kuruluşunun

¹⁶⁴⁰ TBMM T.D., XXI/82, B: 82, ss.196–197.

¹⁶⁴¹ TBMM T.D., XXI/94, B: 98, ss.517–518.

¹⁶⁴² TBMM T.D., XXI/73, B: 11, s.85.

¹⁶⁴³ TBMM T.D., XXI/63, B: 101, s.399.

¹⁶⁴⁴ TBMM T.D., XXI/113, B: 133, s.196.

¹⁶⁴⁵ TBMM T.D., XXI/53, B: 49, ss.461–465.

¹⁶⁴⁶ TBMM T.D., XXI/68, B: 127, s.568.

¹⁶⁴⁷ TBMM T.D., XXI/52, B: 43, ss.341–342.

¹⁶⁴⁸ TBMM T.D., XXI/38, B: 120, ss.74–75.

¹⁶⁴⁹ TBMM T.D., XXI/18, B: 26, ss.16–18.

¹⁶⁵⁰ TBMM T.D., XXI/12, B: 58, ss.134–136.

¹⁶⁵¹ TBMM T.D., XXI/10, B: 51, ss.592–593.

¹⁶⁵² TBMM T.D., XXI/100, B: 120, ss.506–509.

¹⁶⁵³ TBMM T.D., XXI/87, B: 66, ss.466–469.

¹⁶⁵⁴ TBMM T.D., XXI/93, B: 93, ss.728–738.

¹⁶⁵⁵ Gökçimen vd., Age., ss.402–403.

¹⁶⁵⁶ TBMM T.D., XXI/94, B: 94, ss.767–769.

¹⁶⁵⁷ TBMM T.D., XXI/19, B: 33, ss.235–236.

82. yıldönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlanması¹⁶⁵⁸ konularındadır. Yazılı soru önermeleri ise kuru incir ihracatında karşılaşılan sorunlar¹⁶⁵⁹, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nca hazırlanan rapor ve Bakanlıkça yapılan işlemler¹⁶⁶⁰ hakkındadır.

Sebahat Vardar Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Kâtip Üyeliği ile Telsim ve Turkcell firmalarıyla imzalanan sözleşmelere ilişkin kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliği'nde bulunmuştur. Sebahat Vardar 1 kanun teklifi, 2 yazılı soru önermesi, 2 gündem dışı, 6 kanun tasarı ve teklifleri hakkında konuşarak Meclis çalışmalarına katılmıştır¹⁶⁶¹.

Sebahat Vardar'ın gündem dışı konuşmaları II. İnönü Zaferi'nin 80. yıldönümü¹⁶⁶², Bilecik ilinin sorunları ve beklentileri¹⁶⁶³ konularında olmuştur. Söz alarak yaptığı konuşmaları ise 3 Kasım 2002'de milletvekili genel seçimlerinin yapılması¹⁶⁶⁴, 2002 mali yılı bütçeleri¹⁶⁶⁵, Türk Medeni Kanunu Tasarısı¹⁶⁶⁶, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde yapılan değişikliğin onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun tasarısı¹⁶⁶⁷ hakkındadır. Yazılı soru önermeleri 822'li telefonların internet bağlantılarında meydana gelen aksaklıklar¹⁶⁶⁸ hakkındadır.

Melek Karaca; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve TBMM Hesaplarını İnceleme Komisyonları Üyelikleri ile çete ve mafya ile ilişkiler konusunda kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliği'nde bulunmuştur. Melek Karaca'nın XXI. dönemde 5 kanun teklifi, 5 yazılı soru önermesi, 8 gündem dışı, 13 kanun tasarı ve teklifleri, 1 Meclis araştırması önermesi ve 1 diğer önerge ve öneriler hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁶⁶⁹. Melek Karaca'nın gündem dışı konuşmaları Fransız Ulusal Meclisi'nde kabul edilen sözde Ermeni Soykırımı Yasa Tasarısı¹⁶⁷⁰, mahalle ve köy

¹⁶⁵⁸ TBMM T.D., XXI/92, B: 90, ss.676–678.

¹⁶⁵⁹ TBMM T.D., XXI/100, B: 120, ss.560–566.

¹⁶⁶⁰ TBMM T.D., XXI/69, B: 129, ss.169–192.

¹⁶⁶¹ Gökçimen vd., Age., s.423.

¹⁶⁶² TBMM T.D., XXI/58, B: 78, ss.268–269.

¹⁶⁶³ TBMM T.D., XXI/6, B: 31, ss.10–11.

¹⁶⁶⁴ TBMM T.D., XXI/102, B: 125, ss.44–45.

¹⁶⁶⁵ TBMM T.D., XXI/79, B: 34, ss.132–134.

¹⁶⁶⁶ TBMM T.D., XXI/76, B: 24, ss.88–90.

¹⁶⁶⁷ TBMM T.D., XXI/12, B: 58, ss.130–132.

¹⁶⁶⁸ TBMM T.D., XXI/35, B: 111, ss.469–470.

¹⁶⁶⁹ Gökçimen vd., Age., s.247.

¹⁶⁷⁰ TBMM T.D., XXI/53, B: 47, ss.189–191.

muhtarlarının sorunları ve çözümleri¹⁶⁷¹, Çorum'un genel sorunları ve alınması gereken tedbirler¹⁶⁷², Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının tanınmasının 65. yıldönümü¹⁶⁷³, Kazım Karabekir Paşa'nın ölüm yıldönümü¹⁶⁷⁴ ve Mareşal Fevzi Çakmak'ın ölümünün 50. yıldönümü¹⁶⁷⁵ konularındadır. Önergeleri Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin değiştirilmesi konusunda olmuştur¹⁶⁷⁶. Melek Karaca; Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğü ve uygulama şekli hakkında kanun tasarısı¹⁶⁷⁷, çocuk işçiliğinin yasaklanması ve ortadan kaldırılması¹⁶⁷⁸, Yükseköğretim Kanunu'na geçici maddeler eklenmesine dair kanun teklifi¹⁶⁷⁹, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun, Devlet Memurları Kanunu, Harcırah Kanunu'nda değişiklik yapılması¹⁶⁸⁰, Doğal Afetlere karşı alınacak önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların giderilmesi için yapılacak düzenlemeler hakkında yetki kanunu tasarısı¹⁶⁸¹, Sosyal Sigortalar Kanunu, T.C. Emekli Sandığı Kanunu, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanunda değişiklik yapılması ve işsizlik sigortası kurulması¹⁶⁸² konularında Meclis çalışmaları sırasında söz almıştır. Melek Karaca'nın yazılı soru önermeleri ise Çorum ilinde yeni bir üniversite kurulup kurulmayacağı¹⁶⁸³ ve Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun¹⁶⁸⁴ hakkındadır.

Ayfer Yılmaz; XXI. dönemde Dışişleri Komisyonu ile Türkiye-AB Karma Komisyonu Üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Bu dönemde Telsim ve Turkcell firmalarıyla imzalanan sözleşmeler konusunda kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu'nda görev almıştır. XXI. dönemde 1 yazılı soru önermesi, 1 genel görüşme, 4 gündem dışı, 7 kanun tasarısı ve teklifleri, 1 genel görüşme önermeleri, 2 Meclis

¹⁶⁷¹ TBMM T.D., XXI/63, B:99, ss.126-128.

¹⁶⁷² TBMM T.D., XXI/16, B: 18, ss.232-234.

¹⁶⁷³ TBMM T.D., XXI/18, B: 29, ss.388-390.

¹⁶⁷⁴ TBMM T.D., XXI/25, B: 54, ss.13-14.

¹⁶⁷⁵ TBMM T.D., XXI/31, B: 81, ss.103-105.

¹⁶⁷⁶ TBMM T.D., XXI/44, B: 15, ss.53-55.

¹⁶⁷⁷ TBMM T.D., XXI/76, B: 28, ss.429-432.

¹⁶⁷⁸ TBMM T.D., XXI/53, B: 49, ss.470-472.

¹⁶⁷⁹ TBMM T.D., XXI/36, B: 114, ss.79-82.

¹⁶⁸⁰ TBMM T.D., XXI/34, B: 105 ss.430-433.

¹⁶⁸¹ TBMM T.D., XXI/12, B: 59, ss.296-299.

¹⁶⁸² TBMM T.D., XXI/11, B: 57, ss.513-514.

¹⁶⁸³ TBMM T.D., XXI/82, B: 47, ss.170-171.

¹⁶⁸⁴ TBMM T.D., XXI/55, B: 62, ss.580-582.

araştırması önergeleri, 1 diğer önerge ve öneriler ve 1 diğer konular hakkındaki konuşmaları bulunmaktadır¹⁶⁸⁵.

Ayfer Yılmaz'ın genel görüşme önergesi uluslararası terör ve dış politika konusundadır¹⁶⁸⁶. Gündem dışı konuşmaları Avrupa Birliği'ne tam üyelik süreci ve Avrupa Birliği ile olan ilişkilerimiz¹⁶⁸⁷, Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin ulusal program¹⁶⁸⁸, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 66. yıldönümü¹⁶⁸⁹, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹⁶⁹⁰, dış siyasetteki son gelişmeler ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in gerçekleştirdiği temaslar¹⁶⁹¹ konularında olmuştur.

Ayfer Yılmaz Türk Medeni Kanunu¹⁶⁹², Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi¹⁶⁹³, Kuzey Irak'ta yaşanan gelişmeler ve uygulanan politikalar ve sözde Ermeni soykırımı iddialarıyla ilgili olarak ABD Temsilciler Meclisi'nde alınan karar ve Türkiye-ABD ve Ermenistan ilişkileri konularında genel görüşme açılması¹⁶⁹⁴, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Belediye Gelirleri Kanunu ve Harçlar Kanunu'nda değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı¹⁶⁹⁵ konularında Meclis'te söz alarak konuşmuştur.

XXI. dönemde de milletvekili seçilen Tansu Çiller'in bu dönemde 2 kanun teklifi, 1 yazılı soru önergesi, 1 yazılı soru önergesine Bakan olarak cevabı, 1 gündem dışı, 10 kanun tasarısı ve teklifleri, 1 Meclis araştırması önergeleri, 3 gensoru önergeleri, 3 diğer önerge ve öneriler, 1 tezkereler ve 3 diğer konular hakkında konuşmaları bulunmaktadır¹⁶⁹⁶.

Tansu Çiller'in Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 25. yıldönümü nedeniyle bir gündem dışı konuşması bulunmaktadır¹⁶⁹⁷. TBMM'nin kuruluşunun 82. yıldönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlanması, günün anlam ve öneminin

¹⁶⁸⁵ Gökçimen vd., Age., ss.430-431.

¹⁶⁸⁶ TBMM T.D., XXI/71, B: 4, ss.122-125.

¹⁶⁸⁷ TBMM T.D., XXI/57, B: 74, ss.323-325.

¹⁶⁸⁸ TBMM T.D., XXI/57, B: 73, ss.229-232.

¹⁶⁸⁹ TBMM T.D., XXI/47, B: 24, ss.18-19.

¹⁶⁹⁰ TBMM T.D., XXI/28, B: 67, ss.317-318.

¹⁶⁹¹ TBMM T.D., XXI/31, B: 82, ss.212-214.

¹⁶⁹² TBMM T.D., XXI/74, B: 14, ss.170-174.

¹⁶⁹³ TBMM T.D., XXI/70, B: 133, ss.193-194.

¹⁶⁹⁴ TBMM T.D., XXI/47, B: 24, ss.104-107.

¹⁶⁹⁵ TBMM T.D., XXI/9, B: 47, ss.296-298.

¹⁶⁹⁶ Gökçimen vd., Age., s.135.

¹⁶⁹⁷ TBMM T.D., XXI/6, B: 34, ss.357-361.

belirtilmesi¹⁶⁹⁸, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesi, yabancı silahlı kuvvetler unsurlarının Türkiye'de bulunması ve bu kuvvetlerin kullanılması için Hükümet'e izin verilmesi¹⁶⁹⁹, bazı bölgelerimizde meydana gelen deprem sonrası eksiklerin araştırılarak alınacak tedbirlerin belirlenmesi için Meclis araştırması açılması önergesi¹⁷⁰⁰, Sosyal Sigortalar Kanunu, T.C. Emekli Sandığı Kanunu ve işsizlik sigortası kurulması¹⁷⁰¹ konularında Meclis'te söz alarak konuşmuştur. Ayrıca Tansu Çiller'in Kamu Görevlileri Sendikaları Kanun Teklifi¹⁷⁰² vardır.

Yücel Erdener; Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Üyeliği ile yeraltı ve yer üstü su kaynakları hakkında kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Üyeliği'nde bulunmuştur. XXI. dönemde 4 kanun teklifi, 1 sözlü soru, 7 yazılı soru önergesi, 7 gündem dışı ve 7 kanun tasarı ve teklifleri hakkında konuşmaları mevcuttur¹⁷⁰³. Yücel Erdener'in Türkiye'de yaşanan kuraklık, bunun ekosisteme etkileri ve alınacak önlemler¹⁷⁰⁴, Medeni Kanununun Kabulünün 75. yıldönümü¹⁷⁰⁵, ekolojik tarım¹⁷⁰⁶, konularında gündem dışı konuşmaları bulunmaktadır. Yücel Erdener Türk Medeni Kanunu Tasarısı¹⁷⁰⁷, sulama alanlarında arazi düzenlemesine dair tarım reformu kanununda değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı¹⁷⁰⁸, Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹⁷⁰⁹, Yükseköğretim Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹⁷¹⁰ konularında Meclis'te söz alarak meclis çalışmalarına katılmıştır.

Yücel Erdener'in yazılı soru önergeleri bazı firmaların GAP idaresince bölge çiftçilerine dağıtılan arı kovanları¹⁷¹¹, deneme üretimi yapılan tohumluklar¹⁷¹², konularındadır.

¹⁶⁹⁸ TBMM T.D., XXI/92, B: 90, ss.664–667.

¹⁶⁹⁹ TBMM T.D., XXI/71, B: 5, ss.255–259.

¹⁷⁰⁰ TBMM T.D., XXI/11, B: 55, ss.107–111.

¹⁷⁰¹ TBMM T.D., XXI/9, B: 48, ss.530–534.

¹⁷⁰² TBMM T.D., XXI/65, B: 114, ss.707–740, 742–748.

¹⁷⁰³ Gökçimen vd., Age., ss.170-171.

¹⁷⁰⁴ TBMM T.D., XXI/74, B: 14, ss.127–129.

¹⁷⁰⁵ TBMM T.D., XXI/55, B: 60, ss.234–235.

¹⁷⁰⁶ TBMM T.D., XXI/26, B: 56, ss.32–33.

¹⁷⁰⁷ TBMM T.D., XXI/75, B: 18, ss.192–193.

¹⁷⁰⁸ TBMM T.D., XXI/54, B: 56, ss.440–441.

¹⁷⁰⁹ TBMM T.D., XXI/27, B: 65, ss.583–585.

¹⁷¹⁰ TBMM T.D., XXI/21, B: 39, s.294.

¹⁷¹¹ TBMM T.D., XXI/77, B: 29, ss.153–157.

¹⁷¹² TBMM T.D., XXI/74, B: 13, ss.84–89.

XXI. dönem milletvekillerinden Ayşe Nazlı Ilıcak; Adalet Komisyonu ile İstanbul-Kurtköy Havaalanı ihalesine ilişkin kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu'nda üye olarak görev yapmıştır. Bu dönemde Nazlı Ilıcak 37 sözlü soru önergesi, 16 yazılı soru önergesi, 1 Meclis araştırması önergesi, 1 Meclis soruşturması önergesi, 7 gündem dışı konuşması, 32 kanun tasarısı ve teklifleri ve 4 Meclis soruşturması önermeleri hakkında konuşmalarıyla Meclis'in yasama ve denetim faaliyetlerine katılmıştır¹⁷¹³.

Nazlı Ilıcak'ın gündem dışı konuşmaları milletvekilliğinin düşmesi nedeniyle Genel Kurula veda etmesi¹⁷¹⁴, medya-siyaset-para ilişkisi¹⁷¹⁵, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 65. yıldönümü¹⁷¹⁶, Uğur Mumcu cinayeti¹⁷¹⁷, enerji ve irtica¹⁷¹⁸ hakkındadır. Meclis araştırması önergesi bazı basın kuruluşlarının kamu imkânlarından baskı kurmak suretiyle yararlandıkları iddialarının araştırılmasıdır¹⁷¹⁹.

Nazlı Ilıcak'ın söz alarak yaptığı konuşmaları ise 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçlardan dolayı şartla salıvermeye, dava ve cezaların ertelenmesine dair kanun tasarısı¹⁷²⁰, Doğal Gaz Piyasası Kanun Tasarısı¹⁷²¹, Elektrik Piyasası Kanun Tasarısı¹⁷²², Emniyet Teşkilatı Kanunu'nda değişiklik¹⁷²³, Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹⁷²⁴, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹⁷²⁵, İstanbul-Kurtköy Havaalanı ihalesinde görevi kötüye kullanma iddiası¹⁷²⁶, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifi¹⁷²⁷, Harp Okulları Kanun Tasarısı¹⁷²⁸, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması hakkında kanun

¹⁷¹³ Gökçimen vd., Age., ss.222–223.

¹⁷¹⁴ TBMM T.D., XXI/73, B: 11, ss.11–13.

¹⁷¹⁵ TBMM T.D., XXI/58, B: 78, ss.269–271.

¹⁷¹⁶ TBMM T.D., XXI/18, B: 29, ss.386–388.

¹⁷¹⁷ TBMM T.D., XXI/32, B: 22, ss.308–311.

¹⁷¹⁸ TBMM T.D., XXI/5, B: 30, ss.554–555.

¹⁷¹⁹ TBMM T.D., XXI/3, B: 20, ss.15–17.

¹⁷²⁰ TBMM T.D., XXI/47, B: 27, ss.513–514.

¹⁷²¹ TBMM T.D., XXI/60, B: 85, ss.87–91.

¹⁷²² TBMM T.D., XXI/55, B: 58, ss.65–91.

¹⁷²³ TBMM T.D., XXI/61, B: 91, ss.251–252.

¹⁷²⁴ TBMM T.D., XXI/64, B: 109, ss.738–740.

¹⁷²⁵ TBMM T.D., XXI/61, B: 90, ss.93–94.

¹⁷²⁶ TBMM T.D., XXI/39, B: 112, ss.66–68.

¹⁷²⁷ TBMM T.D., XXI/59, B: 73, ss.379–380.

¹⁷²⁸ TBMM T.D., XXI/31, B: 84, ss.490–491.

tasarısı¹⁷²⁹, siyasi partiler kanunu¹⁷³⁰, Yükseköğretim Kanunu'nda değişiklik¹⁷³¹, basın ve yayın yoluyla işlenen suçlara ilişkin dava ve cezaların ertelenmesine dair kanun tasarısı¹⁷³², Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Tasarısı¹⁷³³, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin Kuruluş ve Yargılama Usülleri Hakkında Kanun ile Askeri Hakimler Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun tasarısı¹⁷³⁴, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹⁷³⁵ ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi¹⁷³⁶ konularında söz alarak konuşmuştur. Nazlı Ilıcak'ın sözlü soru önermeleri koruma görevi yapan polis memurları¹⁷³⁷, Samsun İdare Mahkemesi üyelerinin tayin edilmeleri¹⁷³⁸, Yargı Mevzuatı Bülteni¹⁷³⁹ ve elektriğin üretim maliyeti, satışı ve gelecek yıllardaki enerji ihtiyacıyla ilgili yapılan tahminlere ilişkindir¹⁷⁴⁰.

Nazlı Ilıcak'ın yazılı soru önermeleri Avrupa Konseyince hazırlanan yolsuzlukla ilgili Ceza Hukuku Sözleşmesi'nin Türkiye tarafından benimsenmesi¹⁷⁴¹, Eski Cumhurbaşkanı Kenan Evren hakkında iddianame hazırlayan Adana Cumhuriyet Başsavcısı¹⁷⁴², Birinci Ordu Komutanlığı'nın devir tesliminde tören yapılmamasının nedenleri¹⁷⁴³, F4 uçaklarının modernizasyonunun bir İsrail firmasına verilmesinin nedeni¹⁷⁴⁴ ve tank alımları¹⁷⁴⁵ konularındadır.

XXI. dönem milletvekillerinden Nazire Karakuş; Adalet ve Milli Savunma Komisyonları Üyeliği'nde bulunmuş olup 5 kanun teklifi, 1 sözlü soru önergesi, 1 yazılı soru önergesi ve 3 kanun tasarısı ve teklifleriyle ilgili konuşmaları vardır¹⁷⁴⁶.

Nazire Karakuş'un söz alarak yaptığı konuşmaları 2000 mali yılı bütçeleri¹⁷⁴⁷ ve çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele kanun tasarısı¹⁷⁴⁸ hakkındadır.

¹⁷²⁹ TBMM T.D., XXI/18, B: 27, ss.244–246.

¹⁷³⁰ TBMM T.D., XXI/9, B: 48, s.450.

¹⁷³¹ TBMM T.D., XXI/21, B: 40, ss.445–447.

¹⁷³² TBMM T.D., XXI/59, B: 59, ss.497–500.

¹⁷³³ TBMM T.D., XXI/7, B: 41, ss.597–598.

¹⁷³⁴ TBMM T.D., XXI/2, B: 19, ss.281–283.

¹⁷³⁵ TBMM T.D., XXI/6, B: 36, ss.576–578.

¹⁷³⁶ TBMM T.D., XXI/12, B: 58, ss.126–130.

¹⁷³⁷ TBMM T.D., XXI/72, B: 10, ss.424–429.

¹⁷³⁸ TBMM T.D., XXI/63, B: 98, ss.41–44.

¹⁷³⁹ TBMM T.D., XXI/63, B: 98, ss.42–44.

¹⁷⁴⁰ TBMM T.D., XXI/32, B: 92, ss.349–353.

¹⁷⁴¹ TBMM T.D., XXI/51, B: 38, ss.507–509.

¹⁷⁴² TBMM T.D., XXI/35, B: 113, ss.639–640.

¹⁷⁴³ TBMM T.D., XXI/34, B: 103, ss.242–243.

¹⁷⁴⁴ TBMM T.D., XXI/34, B: 104, ss.343–344.

¹⁷⁴⁵ TBMM T.D., XXI/34, B: 103, ss.241–242.

¹⁷⁴⁶ Gökçimen vd., Age., s.249.

Nesrin Nas; Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeliği'nde bulunmuştur. Bu dönemde 2 gündem dışı, 18 kanun tasarı ve teklifleri ve 1 gensoru önermeleri hakkında konuşması mevcuttur¹⁷⁴⁹.

Nesrin Nas, Güneydoğu'daki kadın intiharları¹⁷⁵⁰, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹⁷⁵¹ konularında gündem dışı konuşmalarda bulunmuştur. Söz alarak yaptığı konuşmaları Bankalar Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun tasarısı¹⁷⁵², Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı¹⁷⁵³, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı¹⁷⁵⁴, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası Kuruluşu'na dair kanun hükmünde kararname¹⁷⁵⁵, Sermaye Piyasası Kanunu'nda değişiklik¹⁷⁵⁶ yapılması konularındadır.

Sulhiye Serbest; Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonları ile İstanbul-Kurtköy Havaalanı ile ilgili kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliği, Türk-Alman, Türk-Yunan, Türk-Rus ve Türk-Çin Parlamentolararası Dostluk Grupları Üyeliği, Türk-Bulgar Parlamentolararası Dostluk Grubu Genel Sekreterliği yapmıştır. XXI. dönemde Sulhiye Serbest; 2 gündem dışı, 2 kanun tasarı ve teklifleri ve 1 Meclis soruşturması önermeleri hakkında konuşmalarıyla Meclis çalışmalarına katılmıştır¹⁷⁵⁷.

Sulhiye Serbest'in gündem dışı konuşmaları Sahil Güvenlik Komutanlığı çalışmaları¹⁷⁵⁸, turizm sektöründeki gelişmeler¹⁷⁵⁹ konularındadır. Söz aldığı konular ise 2002 Mali Yılı Bütçeleri¹⁷⁶⁰, Türk Medeni Kanunu Tasarısı¹⁷⁶¹, İstanbul-Kurtköy Havaalanı İhalesi için hazırlanan protokolü dikkate almadan ihaleyi yaptıran Mesut

¹⁷⁴⁷ TBMM T.D., XXI/42, B: 103, ss.668–669.

¹⁷⁴⁸ TBMM T.D., XXI/7, B: 40, ss.418–420.

¹⁷⁴⁹ Gökçimen vd., Age., s.287.

¹⁷⁵⁰ TBMM T.D., XXI/43, B: 13, ss.278–279.

¹⁷⁵¹ TBMM T.D., XXI/28, B: 67, ss.313–314.

¹⁷⁵² TBMM T.D., XXI/63, B: 100, ss.248–251.

¹⁷⁵³ TBMM T.D., XXI/53, B: 49, ss.436–439.

¹⁷⁵⁴ TBMM T.D., XXI/61, B: 90, ss.78–80.

¹⁷⁵⁵ TBMM T.D., XXI/13, B: 3, ss.389–392.

¹⁷⁵⁶ TBMM T.D., XXI/18, B: 30, ss.545–549.

¹⁷⁵⁷ Gökçimen vd., Age., s.348.

¹⁷⁵⁸ TBMM T.D., XXI/96, B: 105, ss.314–315.

¹⁷⁵⁹ TBMM T.D., XXI/92, B: 87, ss.34–36.

¹⁷⁶⁰ TBMM T.D., XXI/79, B: 34, ss.9–11.

¹⁷⁶¹ TBMM T.D., XXI/75, B: 17, ss.51–55.

Yılmaz'ın görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle hakkında Meclis soruşturması açılması önergesi¹⁷⁶² hakkındadır.

Perihan Yılmaz; XXI. dönemde Meclis'te Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonları ile SSK Genel Müdürlüğü'nce özörlülerin memurluğa alınmasına ilişkin kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu'nda Üye olarak görev yapmıştır. Perihan Yılmaz'ın bu dönemde 3 kanun teklifi, 2 yazılı soru önergesi, 3 gündem dışı, 1 kanun tasarı ve teklifleri ve 1 Meclis araştırması önermeleri hakkında konuşmaları vardır¹⁷⁶³.

Perihan Yılmaz gündem dışı olarak 24 Kasım Öğretmenler Günü nedeniyle öğretmenlik mesleğinin önemi¹⁷⁶⁴, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ile diplomatik ilişkiler kurulması¹⁷⁶⁵ ve 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹⁷⁶⁶ dolayısıyla konuşmuştur. Meclis'te Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğü ve uygulama şekli hakkında kanun tasarısı¹⁷⁶⁷, Devlet Demir Yolları'nın zarar etmesinin nedenleri ve alınacak tedbirler¹⁷⁶⁸ konularında söz almıştır. Yazılı soru önergesi ise üniversitelerin fakülte, bölüm ve öğrenci sayısı konularındadır¹⁷⁶⁹.

Güler Aslan; Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonları ile İzmit Körfezi ile ilgili Mesut Yılmaz hakkında kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Ayrıca XXI. dönemde 3 kanun teklifi, 4 sözlü, 3 yazılı soru önergesi, 4 gündem dışı, 8 kanun tasarı ve teklifleri, 1 Meclis soruşturması önermeleri ve 2 diğer önerge ve öneriler hakkında konuşarak Meclis çalışmalarına katılmıştır¹⁷⁷⁰.

Güler Aslan'ın gündem dışı konuşmaları İzmir'de meydana gelen sel felaketi¹⁷⁷¹, 2005 yılında İzmir'de düzenlenecek olan Dünya Üniversiteler Arası Spor Oyunları ve İzmir'in sorunları¹⁷⁷², Dünya Kadınlar Günü¹⁷⁷³ ve ülkemizde demiryolu ağının dünü, bugünü ve sorunları¹⁷⁷⁴ konularındadır. Önermeleri ise İzmir'de Uzundere

¹⁷⁶² TBMM T.D., XXI/39, B: 122, ss.73–74.

¹⁷⁶³ Gökçimen vd., Age., s.348.

¹⁷⁶⁴ TBMM T.D., XXI/76, B: 24, ss.64–65.

¹⁷⁶⁵ TBMM T.D., XXI/60, B: 88, ss.448–450.

¹⁷⁶⁶ TBMM T.D., XXI/28, B: 67, ss.314–317.

¹⁷⁶⁷ TBMM T.D., XXI/76, B: 28, ss.423–424.

¹⁷⁶⁸ TBMM T.D., XXI/18, B: 26, ss.56–60.

¹⁷⁶⁹ TBMM T.D., XXI/24, B: 52, s.477.

¹⁷⁷⁰ Gökçimen vd., Age., s.348.

¹⁷⁷¹ TBMM T.D., XXI/80, B: 41, ss.348–350.

¹⁷⁷² TBMM T.D., XXI/98, B: 115, ss.732–734.

¹⁷⁷³ TBMM T.D., XXI/56, B: 68, ss.467–468.

¹⁷⁷⁴ TBMM T.D., XXI/46, B: 21, ss.171–172.

adıyl bir ilçe kurulması hakkında kanun teklifi¹⁷⁷⁵ konusundadır. Söz alarak yaptığı konuşmaları ise İzmir Adnan Menderes Havaalanı'nın uluslararası taşımacılığa açılması ve Çeşme'ye bir havaalanı yapılması¹⁷⁷⁶, Kadınlara Karşı Her Türölü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi¹⁷⁷⁷, Türk Medeni Kanunu Tasarısı¹⁷⁷⁸, İzmir'de Mordoğan adıyla yeni bir ilçe kurulması hakkında kanun teklifi¹⁷⁷⁹, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda değişiklik yapılması¹⁷⁸⁰ ve Emniyet Teşkilatı Kanunu'nda deđişiklik¹⁷⁸¹ yapılması konularındadır. Güler Aslan'ın yazılı soru önergesi TCDD hizmetlerinin iyileştirilmesi¹⁷⁸², hastanelerdeki ve sağlık ocaklarındaki personel açıkları¹⁷⁸³ konularındadır.

Işıl原因 Saygın; XXI. dönemde Adalet Komisyonu Üyeliği yapmış, bu dönemde 32 kanun teklifi, 1 sözlü soru önergesi, 18 yazılı soru önergesi, 2 Meclis araştırması önergesi, 10 gündem dışı ve 7 kanun tasarı ve teklifleri hakkında konuşma yaparak Meclis çalışmalarına katılmıştır¹⁷⁸⁴.

Işıl原因 Saygın'ın bu dönemde gündem dışı konuşmaları Bağ-Kur çalışanlarının sorunları¹⁷⁸⁵, Ege Bölgesi'ndeki pamuk üreticilerinin sorunları¹⁷⁸⁶, esnaf ve sanatkarların sorunları ve alınması gereken önlemler¹⁷⁸⁷, İzmir'de meydana gelen sel felaketi¹⁷⁸⁸, esnafın sorunları¹⁷⁸⁹, mimar ve mühendislerin sorunları¹⁷⁹⁰, yurt dışındaki temsilciliklerimizde görev yapan personelin hizmet dışı felsefelerinin geliştirilmesi ve verimliliklerinin sađlanması¹⁷⁹¹, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verililişinin 65. yıldönümü¹⁷⁹², başta Diyanet İşleri Başkanlığı olmak üzere, dinimizi öğretmekle görevli tüm kurumların dinimizi en iyi şekilde anlatmaları¹⁷⁹³, tinerci çocuklar ve bu

¹⁷⁷⁵ TBMM T.D., XXI/72, B: 10, ss.386–389.

¹⁷⁷⁶ TBMM T.D., XXI/83, B: 51, s.299.

¹⁷⁷⁷ TBMM T.D., XXI/101, B: 122, ss.264–265.

¹⁷⁷⁸ TBMM T.D., XXI/74, B: 14, ss.186–190.

¹⁷⁷⁹ TBMM T.D., XXI/59, B: 81, ss.15–16.

¹⁷⁸⁰ TBMM T.D., XXI/58, B: 76, s.29.

¹⁷⁸¹ TBMM T.D., XXI/58, B: 80, s.579.

¹⁷⁸² TBMM T.D., XXI/54, B: 52, ss.152–155.

¹⁷⁸³ TBMM T.D., XXI/18, B: 26, s.8788.

¹⁷⁸⁴ Gökçimen vd., Age., ss.343–344.

¹⁷⁸⁵ TBMM T.D., XXI/99, B: 116, ss.9–10.

¹⁷⁸⁶ TBMM T.D., XXI/74, B: 13, ss.31–32.

¹⁷⁸⁷ TBMM T.D., XXI/84, B: 54, ss.13–15.

¹⁷⁸⁸ TBMM T.D., XXI/80, B: 41, ss.346–348.

¹⁷⁸⁹ TBMM T.D., XXI/58, B: 76, ss.14–15.

¹⁷⁹⁰ TBMM T.D., XXI/46, B: 22, ss.387–388.

¹⁷⁹¹ TBMM T.D., XXI/65, B: 111, ss.182–183.

¹⁷⁹² TBMM T.D., XXI/18, B: 29, ss.392–394.

¹⁷⁹³ TBMM T.D., XXI/26, B: 57, ss.111–113.

konuda alınması gereken önlemler¹⁷⁹⁴ konularında olmuştur. Meclis araştırması önermeleri İzmir'in problemlerine çözüm bulunabilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi ve Seferihisar Yat Limanı'nın SİT alanı içine alınması ve viyadük inşaatlarının durdurulmasının nedenlerinin araştırılması¹⁷⁹⁵ konularındadır.

Işıl Saygın Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi hakkındaki kanun tasarısı¹⁷⁹⁶, Türk Medeni Kanunu'nda değişiklik yapılması kanun tasarısı¹⁷⁹⁷, üretimini likit petrol gazı ile yapan üreticilerin zararlarının karşılanması hakkında kanun tasarısı¹⁷⁹⁸, konularında Meclis'te söz almıştır. Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun'da değişiklik yapılması için teklif vermiştir¹⁷⁹⁹. Işıl Saygın'ın yazılı soru önermeleri ise kimlik belgelerinde ana adına yer verilip verilmeyeceği¹⁸⁰⁰, uyuşturucu madde kullanımı ve mücadelesi konusunda radyo ve televizyon kuruluşlarının yükümlülükleri, uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili internette açılan WEB sayfasının kapatılma nedenleri, Madde Kullanımı İle Mücadele Kanun Tasarısı¹⁸⁰¹ konularındadır.

XXI. dönem milletvekillerinden Sevgi Esen; Adalet, Anayasa ve Milli Savunma Komisyonları üyeliklerinde bulunmuştur. Ayrıca Meclis Soruşturması Komisyonlarında ve trafik kazaları konusunda kurulan Meclis Araştırması Komisyonunda üye olarak görev yapmıştır. Ayrıca 3 kanun teklifi, 7 sözlü soru, 10 yazılı soru önergesi, 1 Meclis araştırması önergesi ve 1 Meclis soruşturması önermeleri hakkında genel kurul konuşmaları ile Meclis'in yasama ve denetim faaliyetlerine katılmıştır¹⁸⁰².

Sevgi Esen'in gündem dışı konuşmaları Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 65. yıldönümü¹⁸⁰³, kadın hakları ve kadının statüsü¹⁸⁰⁴ konularındadır. Sevgi Esen Kayseri ilinin ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerinin

¹⁷⁹⁴ TBMM T.D., XXI/8, B: 43, ss.307–309.

¹⁷⁹⁵ TBMM T.D., XXI/42, B: 9, ss.94–96.

¹⁷⁹⁶ TBMM T.D., XXI/101, B: 122, ss.262–264.

¹⁷⁹⁷ TBMM T.D., XXI/74, B: 15, ss.323–325.

¹⁷⁹⁸ TBMM T.D., XXI/66, B: 116, ss.182–183.

¹⁷⁹⁹ TBMM T.D., XXI/68, B: 128, ss.777–781.

¹⁸⁰⁰ TBMM T.D., XXI/43, B: 13, ss.354–361.

¹⁸⁰¹ TBMM T.D., XXI/13, B: 1, ss.63–70.

¹⁸⁰² Gökçimen vd., Age., s.173, 174.

¹⁸⁰³ TBMM T.D., XXI/18, B: 29, ss.394–397.

¹⁸⁰⁴ TBMM T.D., XXI/6, B: 31, ss.12–13.

araştırılarak alınması ve gereken önlemlerin belirlenmesi için Meclis araştırması önergesi vermiştir¹⁸⁰⁵.

Sevgi Esen; Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesinin 78. yıldönümü ve 8 Mart Dünya Kadınlar Günü¹⁸⁰⁶, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanun Tasarısı¹⁸⁰⁷, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Kanun Tasarısı¹⁸⁰⁸, Avukatlık Kanunu'nda değişiklik yapılması¹⁸⁰⁹, Sosyal Sigortalar Kanunu¹⁸¹⁰, Türk Medeni Kanunu Tasarısı¹⁸¹¹, çocuk işçiliğinin yasaklanması ve ortadan kaldırılması sözleşmesi¹⁸¹², memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması hakkında kanunda değişiklik yapılması kanun tasarısı¹⁸¹³, Telgraf ve Telefon Kanunu, Ulaştırma Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da değişiklik yapılması kanun tasarısı¹⁸¹⁴, Terörle Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapılması kanun tasarısı¹⁸¹⁵, Askeri Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı¹⁸¹⁶, Avrupa patentlerinin verilmesiyle ilgili Avrupa Patent Sözleşmesi¹⁸¹⁷, doğal afet bölgelerinde afetten kaynaklanan hukuki uyumsuzlukların çözümü¹⁸¹⁸, trafik kazalarının nedenlerini araştırarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge¹⁸¹⁹, Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu¹⁸²⁰, Siyasi Partiler Kanunu'nda değişiklik yapılması¹⁸²¹, bazı suç ve cezaların affı kanun tasarısı, Yükseköğretim Kanunu'na bir geçici madde eklenmesi ve değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi¹⁸²², Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Tasarısı¹⁸²³, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkında kanun teklifi ile Askeri Hakimler Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun

¹⁸⁰⁵ TBMM T.D., XXI/98, B: 114, ss.462–464.

¹⁸⁰⁶ TBMM T.D., XXI/88, B: 71, s.130.

¹⁸⁰⁷ TBMM T.D., XXI/87, B: 69, ss.711–712.

¹⁸⁰⁸ TBMM T.D., XXI/101, B: 122, ss.256–259.

¹⁸⁰⁹ TBMM T.D., XXI/99, B: 117, s.212.

¹⁸¹⁰ TBMM T.D., XXI/96, B: 103, ss.55–56.

¹⁸¹¹ TBMM T.D., XXI/73, B: 11, ss.63–67.

¹⁸¹² TBMM T.D., XXI/53, B: 49, ss.454–457.

¹⁸¹³ TBMM T.D., XXI/68, B: 126, ss.395–396.

¹⁸¹⁴ TBMM T.D., XXI/63, B: 101, ss.442–443.

¹⁸¹⁵ TBMM T.D., XXI/62, B: 94, ss.114–115.

¹⁸¹⁶ TBMM T.D., XXI/29, B: 70, ss.59–60.

¹⁸¹⁷ TBMM T.D., XXI/24, B: 53, ss.608–609.

¹⁸¹⁸ TBMM T.D., XXI/27, B: 63, ss.278–280.

¹⁸¹⁹ TBMM T.D., XXI/40, B: 123, ss.31–34.

¹⁸²⁰ TBMM T.D., XXI/30, B: 78, ss.483–484.

¹⁸²¹ TBMM T.D., XXI/9, B: 47, ss.348–349.

¹⁸²² TBMM T.D., XXI/12, B: 59, ss.427–428.

¹⁸²³ TBMM T.D., XXI/7, B: 41, ss.620–622.

tasarısı¹⁸²⁴, kadın ve kadının statüsü¹⁸²⁵, Sosyal Sigortalar Kanunu¹⁸²⁶, Türk Ceza Kanunu ile Cezaların İnfazı Hakkında Kanunda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun tasarısı¹⁸²⁷ konularında söz almıştır.

Sevgi Esen'in sözlü soru önermeleri; Bankalar Düzenleme ve Denetleme Üst Kurulunca denetlenen bankalar¹⁸²⁸, kiralarda uygulanan artış oranları¹⁸²⁹ konularında olmuştur. Yazılı soru önermeleri ise Kayseri raylı sistem projesinin ne zaman faaliyete geçeceği¹⁸³⁰, Bağ-Kur sigortalılarının ödedikleri destek primi¹⁸³¹, SSK prim artışları¹⁸³², elektrik fiyatları ve kaçak elektrik kullanımı¹⁸³³ ve Kayseri'deki bazı sulama projeleri¹⁸³⁴ konularındadır.

XXI. dönemin kadın parlamenterlerinden olan Meral Akşener, bu dönemde 5 yazılı soru önermesi vermiştir¹⁸³⁵. Meral Akşener'in yazılı soru önermeleri 1980–2000 yılları itibarıyla bütçe ile ilgili istatistiki bilgilere¹⁸³⁶, Kocaeli'deki konut kooperatiflerine¹⁸³⁷ ve Kocaeli'nin Kandıra ilçesinde organize sanayi bölgesi kurulup kurulmayacağına ilişkindir¹⁸³⁸.

3.7.2.5. 1999 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

1999 yılı seçimleri 1995 yılının seçim sistemine göre yapılmıştır. DSP birinci parti olarak seçimlerden çıkmış ve 136 milletvekiline sahip olmuştur. MHP, Fazilet Partisi, ANAP ve DYP Meclis'e girme hakkı kazanmıştır¹⁸³⁹. Bu seçimde CHP Meclis dışında kalırken DSP-ANAP-MHP Koalisyon Hükümeti kurulmuştur. Bu hükümet Türkiye'nin ortak noktalarda buluşma başarısını gösterirken¹⁸⁴⁰, azınlık hükümetinin hiçbir kadını bakan olarak görevlendirmemesi demokratikleşmede kadının yerini göstermesi açısından başarısızlıktır.

¹⁸²⁴ TBMM T.D., XXI/2, B: 19, ss.268–270.

¹⁸²⁵ TBMM T.D., XXI/6, B: 31, ss.12–13.

¹⁸²⁶ TBMM T.D., XXI/11, B: 56, ss.389–390.

¹⁸²⁷ TBMM T.D., XXI/7, B: 40, ss.394–395.

¹⁸²⁸ TBMM T.D., XXI/86, B: 64, ss. 55–59.

¹⁸²⁹ TBMM T.D., XXI/86, B: 64, ss.59–64.

¹⁸³⁰ TBMM T.D., XXI/103, B: 1, ss.848–849.

¹⁸³¹ TBMM T.D., XXI/87, B: 69, ss.819–821.

¹⁸³² TBMM T.D., XXI/93, B: 91, ss.59–61.

¹⁸³³ TBMM T.D., XXI/87, B: 66, ss.498–500.

¹⁸³⁴ TBMM T.D., XXI/100, B: 120, ss.673–677.

¹⁸³⁵ Gökçimen vd., Age., s.54.

¹⁸³⁶ TBMM T.D., XXI/65, B: 112, ss.388–397.

¹⁸³⁷ TBMM T.D., XXI/33, B: 97, ss.160–161.

¹⁸³⁸ TBMM T.D., XXI/33, B: 97, ss.158–159.

¹⁸³⁹ Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002, Age., ss. 6-7, 9.

¹⁸⁴⁰ Yalçın vd., Age., s. 641.

XXI. dönem seçimleri, kadınların Meclis'e milletvekili olarak girdikleri 1935 seçimlerinden sonra en yüksek oy oranıyla temsil edildikleri dönemdir. Her ne kadar milletvekili sayısı V. dönemden fazla da olsa yüzdelik açısından V. dönemde kadınların temsil oranı daha yüksektir.

XXI. dönemin belirgin özelliklerinden biri de siyasal islam tartışmalarının yoğunlaştığı, türban konusunun demokrasi ve laiklik adına ön planda yer aldığı bir dönem olmasıdır.

XXI. dönem kadın milletvekillerinin kariyer çizgisi oldukça kabarıktır. Doç.Dr. Oya Akgöneç'in uluslararası ilişkiler, Dünya Bankası Kalkındırma Uzmanı gibi birçok titri bulunmaktadır. Ayrıca politikacı bir aileden gelen, 33 yaşında Başbakan Danışmanı olan, Harvard Üniversitesi Ekonomi Bölümü mezunu Tayyibe Gülek de bu milletvekillerinden biridir¹⁸⁴¹. CHP'li eski milletvekili Kasım Gülek'in kızı olan Tayyibe Gülek iyi bir eğitim almış ve başarılı bir çalışma yaşamından gelmiştir. "Aileden bir birikim alınca siyaset insanın kanında oluyor" diyen Tayyibe Gülek'in ilk kadın milletvekillerinden Esmâ Nayman da annesinin teyzesidir¹⁸⁴². XXI. dönemin kadın milletvekilleri kadınların seçilmesi için erkeklerden daha fazla özelliklere sahip olmaları gerektiğini ifade etmektedirler. Yerel yönetimlerde de CHP'li İris Şentürk'ün Antakya'da, HADEP adayı Cihan Sincar'ın ise Mardin Kızıltepe'de Belediye Başkanı olması kadınların bu alanda da ilerlediklerini göstermiştir¹⁸⁴³.

Bu dönemin seçilmiş kadınları kadınlarla ilgili olarak öncelikle eğitim sorununu çözeceklerini ifade etmişlerdir. Bütün bunlara rağmen; 18 Nisan 1999 seçimlerinde seçilen kadınların oranının, düşük seviyede kaldığı değerlendirilebilir.

3.7.3. XXI. Dönem'in Başörtülü Kadın Milletvekilleri

Meclis'e başörtüsü ile giren Fazilet Partisi Milletvekili Merve Kavakçı türban konusunu, seçimlerden önce ve sonra kendisini destekleyen Nazlı Ilıcak aracılığıyla Meclis'e taşımış ve tüm milletvekillerinin alkışladığı bir görüntü içinde eyleme dönüştürmüştür. Anayasa Mahkemesi Fazilet Partisi'ni "laiklik karşıtı eylemlerin odağı olmaktan" dolayı, başörtüsü ile ilgili söylemine dayanarak kapatmıştır. Nazlı Ilıcak ve

¹⁸⁴¹ Meral Yılmaz, " İlk Kadın Öğretmenlerden", *Aksiyon Dergisi*, Sayı: 323, s.2.

¹⁸⁴² Yaraman, Age., s.142.

¹⁸⁴³ Yaraman, Age., s.138,147.

Merve Kavakçı'nın milletvekilliği düşürülmüş, beş yıl siyaset yasağı getirilmiştir. TBMM'nin resmi arşivlerine göre Meclis'e 1935'ten bu yana türbanla giren milletvekili yoktur. XXI. dönemde TBMM tarihinde ilk kez Meclis'e türbanla girme tartışmaları yaşanmıştır¹⁸⁴⁴. TBMM albümünde başörtülü milletvekilleri olmamakla birlikte modern şapkalarla albümde yer alan kadınlar vardır. TBMM İçtüzüğü "genel kurul salonunda kadın milletvekilleri tayyör giyerler" hükmünü içermektedir¹⁸⁴⁵. Merve Kavakçı İçtüzük kurallarına aykırı davranmış ve yemin etmesi engellenmiştir. Bu gelişme üzerine; Bakanlar Kurulu'nca 11 Haziran 1999'da Merve Kavakçı'nın Türk vatandaşlığından çıkarılmasına karar verilmiştir. Kavakçı, bu kararın iptali için aynı tarihte Danıştay'a dava açsa da davayı kaybetmiş ve Türk vatandaşlığından çıkarılmıştır¹⁸⁴⁶. Daha sonra Merve Kavakçı hakkında TCK'nın 159. maddesi gereği dava açılmıştır. 159. madde; Türkiye Cumhuriyeti'ni tahkir ve tezyif etmek suçudur¹⁸⁴⁷.

Öte yandan, XXI. dönemin başörtülü ikinci kadın milletvekili ise MHP'li Antalya Milletvekili Nesrin Ünal'dır. 20 yıldır türban takan Nesrin Ünal; "milletvekili oldum diye başımı açacağım diye bir şey yok. Ama Meclis İçtüzüğü başka bir imkân vermiyorsa, Meclis çalışmalarına katılmayacaksam, partimin de kararı doğrultusunda ve çok gerekiyorsa açarım. Meclis dışında türbanımı kullanırım" diyerek farklı bir bakış açısı sergilemiştir. MHP'nin "kadın milletvekilimiz başörtüsünü çıkarır" tavrı bu bakış açısında etkilidir¹⁸⁴⁸.

2010'da Türkiye'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne başörtülü girerek, yemin eden ve milletvekilliği yapan kadın milletvekili yokken Brüksel Parlamentosu'nda 26 yaşındaki Türk asıllı Mahinur Özdemir Avrupa'nın ilk ve tek başörtülü milletvekili olarak 2009 yılının Haziran ayında yemin ederek göreve başlamıştır¹⁸⁴⁹.

¹⁸⁴⁴ *Hürriyet Gazetesi*, 2 Mayıs 1999, s.1.

¹⁸⁴⁵ Şeref İba, *Osmanlı'dan Günümüze Meclis İç Tüzük Metinleri*, TBMM Yay., Ankara 2007, s. 28.

¹⁸⁴⁶ *Ayın Tarihi*, 11 Haziran 1999.

¹⁸⁴⁷ "Merve Kavakçı'ya 159. Maddeden Dava Açıldı", *Radikal Gazetesi*, 18 Şubat 2002. s. 1.

¹⁸⁴⁸ Yaraman, Age., ss.137-141.

¹⁸⁴⁹ *Zaman Gazetesi*, 25 Haziran 2009, s.14.

Tablo 3.16. XXI. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONUN ADI
Tayyibe GÜLEK	Devlet Bakanı, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Gönül Saray ALPHAN	Milli Savunma ve Dilekçe Komisyonu.
Oya AKGÖNENÇ	Dilekçe Komisyonu.
Melda BAYER	Devlet Bakanı, TBMM Kâtip Üyeliği.
Ayşe GÜROCAK	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor ve Plan ve Bütçe Komisyonu, Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması Komisyonları.
Esvet ÖZDOĞU	Çevre, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması Komisyonları.
Nesrin ÜNAL	Plan ve Bütçe ve Dışişleri Komisyonları, Meclis Soruşturması Komisyonları.
Sema TUTAR PIŞKINSÜT	İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu.
Sebahat VARDAR	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Melek KARACA	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Ayfer YILMAZ	Dışişleri Komisyonu , Türkiye-AB Karma Komisyonu, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Tansu ÇİLLER	-
Yücel ERDENER	Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu.
Ayşe Nazlı ILICAK	Adalet Komisyonu, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Nazire KARAKUŞ	Adalet ve Milli Savunma Komisyonu.
Nesrin NAS	Plan ve Bütçe Komisyonu.
Sulhiye SERBEST	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Perihan YILMAZ	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonları, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Güler ASLAN	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Işıl Saygın SAYGIN	Adalet Komisyonu.
Sevgi ESEN	Adalet, Anayasa ve Milli Savunma Komisyonları, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Meral AKŞENER	-

Tablo 3.17. XXI. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	YABANCI DİLİ	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Tayyibe GÜLEK	Evli	Harward Üni. Ekonomi	İktisatçı	İngilizce Fransızca	Başbakanlık Danışmanı
Gönül Saray ALPHAN	Evli (3 Çocuk)	Ankara Üni. Ziraat Fak.	Ziraat Yüksek Mühendisi	İngilizce Fransızca	Ziraat Yüksek Mühendisi
Oya AKGÖNENÇ	Evli (2 Çocuk)	Ankara Üni. Siyasal Bil. ve Hukuk Fak.	Öğretim Üyesi	Almanca İngilizce	Öğretim Üyesi
Melda BAYER	Evli (2 Çocuk)	Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Fak.	Öğretmen	İngilizce	İngilizce Öğretmeni
Ayşe GÜROCAK	Bekâr (3 Çocuk)	Anadolu Üni. Açık Öğretim Fak.	Milli Eğt. Müdürü	-	Öğretmen
Esvet ÖZDOĞU	Evli (2 Çocuk)	Hacettepe Üni. Diş Hekimliği Fak.	Diş Hekimi	İngilizce Makedonca	Diş Hekimi
Nesrin ÜNAL	Evli (3 Çocuk)	Hacettepe Üni. Tıp Fak.	Doktor	İngilizce	Doktor
Sema TUTAR PİŞKİNSÜT	Evli (3 Çocuk)	Hacettepe Üni. Tıp Fak.	Doktor	İngilizce	(Doktor) Milletvekili
Sebahat VARDAR	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Diş Hekimliği Fak.	Diş Hekimi	Fransızca	Diş Hekimi
Melek KARACA	Evli (2 Çocuk)	İstanbul Üni. Cerrahpaşa Tıp Fak.	Doktor	İngilizce	Doktor
Ayfer YILMAZ	Dul (2 Çocuk)	Ankara Üni. Siyasal Bil. Fak. İktisat Maliye	Müsteşar Ekonomist	İngilizce Almanca	(Hazine Müsteşarı) Milletvekili
Tansu ÇİLLER	Evli (2 Çocuk)	Boğaziçi Üni. Ekonomi	Ekonomist	Almanca İngilizce	(Ekonomi Profesörü) Milletvekili
Yücel ERDENER	Bekâr	Atatürk Üni. Ziraat Fak.	Ziraat Yüksek Mühendisi	İngilizce	Mühendis
Ayşe Nazlı ILICAK	Evli (2 Çocuk)	Lozan Üni. Siyaset Bilimi Fak.	Gazeteci - Yazar	İngilizce Fransızca	Gazeteci-Yazar
Nazire KARAKUŞ	Evli (2 Çocuk)	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Avukat	İngilizce	Avukat
Nesrin NAS	Evli (1Çocuk)	Marmara Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fak.	Ekonomi Danışmanı	İngilizce	Ekonomi Danışmanı
Sulhiye SERBEST	Evli (2 Çocuk)	Anadolu Üni. Açık Öğretim Fak.	Eğitimci-İşletmeci	Rusça Bulgarca Almanca	Eğitimci-İşletmeci
Perihan YILMAZ	Dul (2 Çocuk)	İstanbul Üni. Fen Fak.	Öğretmen	İngilizce Fransızca	Öğretmenlik-İdarecilik
Güler ASLAN	Evli (2 Çocuk)	Gazi Eğitim Enstitüsü.	Öğretmen	Almanca İngilizce	Öğretmen
İşıl Saygın SAYGIN	Bekâr	Ege Üni. Mimarlık Fak.	Mimar	İngilizce	(Mimar) Milletvekili
Sevgi ESEN	Dul (4 Çocuk)	Ankara Üni. Hukuk Fak..	Avukat	İngilizce	Avukat
Meral AKŞENER	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Tarih Bölümü	Öğretim Üyesi	İngilizce	(Öğretim Üyesi) Milletvekili

3.8. XXII. DÖNEM (2002–2007) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 3.18. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NU.	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Gaye ERBATUR	Adana	CHP
2	Ayhan Zeynep TEKİN	Adana	AK PARTİ
3	Reyhan BALANDI	Afyon	AK PARTİ
4	Oya ARASLI	Ankara	CHP
5	Ayşe Gülsün BİLGEHAN	Ankara	CHP
6	Remziye ÖZTOPRAK	Ankara	AK PARTİ
7	Özlem ÇERÇİOĞLU	Aydın	CHP
8	Semiha ÖYÜŞ	Aydın	AK PARTİ
9	Fatma ŞAHİN	Gaziantep	AK PARTİ
10	Güldal AKŞİT	İstanbul	AK PARTİ
11	Sıdıka AYDOĞAN	İstanbul	CHP
12	Nimet ÇUBUKÇU	İstanbul	AK PARTİ
13	Zeynep Damla GÜREL	İstanbul	CHP
14	Halide İNCEKARA	İstanbul	AK PARTİ
15	Birgen KELEŞ	İstanbul	CHP
16	Güldal OKUDUCU	İstanbul	CHP
17	İnci Gülser ÖZDEMİR	İstanbul	AK PARTİ
18	Bihlun TAMAYLIGİL	İstanbul	CHP
19	Gülseren TOPUZ	İstanbul	AK PARTİ
20	Zeynep Armağan USLU	İstanbul	AK PARTİ
21	Canan ARITMAN	İzmir	CHP
22	Nükhet Hotar GÖKSEL	İzmir	AK PARTİ
23	Türkan MIÇOOĞULLARI	İzmir	CHP
24	Serpil YILDIZ	İzmir	AK PARTİ

3.8.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

XXII. dönemde 550 milletvekili arasında 24 kadın milletvekili seçilmiştir. Bu dönemde kadınlar Meclis'te yüzde 4.36 oy oranıyla temsil edilmişlerdir. CHP'den 11, AK Parti'den 13 kadın milletvekili seçilmiştir. Diğer partilerden Meclis'e giren kadın milletvekili yoktur. Kadın milletvekillerinden 11'i İstanbul'dan, 4'ü İzmir'den, 3'ü Ankara'dan, 2'si Adana'dan, 2'si Aydın'dan, 1'i Afyon'dan ve 1'i Gaziantep'ten seçilmiştir.

3.8.1.1. Nevin Gaye ERBATUR

1950 yılında Ankara'da Mehmet İbrahim Bey ile Fatma Nimet Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir¹⁸⁵⁰. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da yapmıştır. Talsa

¹⁸⁵⁰ Gökçimen vd., Age., s.163.

Memorial High School'dan (ABD) lise diploması almış, 1973 yılında Hacettepe Üniversitesi Kimya Fakültesi'nden Kimya Yüksek Mühendisi olarak mezun olmuş, 1977 yılında Kimya Bilim Doktoru ünvanını almıştır. Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nin kurucu öğretim üyesidir. 1984'te doçent, 1989'da profesör olmuş, 1994–1997 yılları arasında Kimya Bölüm Başkanlığı yapmıştır. Bilimsel çalışmaları yurt dışında da devam etmiştir. 1978'de University of Aston, 1983–1984 yılları arasında Colorado State University'de araştırmacı olarak çalışmıştır. Kimya bilim dalında, birçok araştırma projesini yönetmiş, bu konularda bir çok yayın yapmıştır¹⁸⁵¹.

1994 yılında Çukurova Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Merkezi Müdürlüğü'ne kurucu müdür olarak atanmış ve 1999 yılına kadar bu görevde kalmıştır. Bu görevi süresince yürütücülüğünü yaptığı Birleşmiş Milletler'in (UNDP) desteği ile Çukurova Üniversitesi'nin ilgili fakülteleri ve Tarım İl Müdürlüğü'nün işbirliği ile gerçekleştirilen bir uygulamalı proje kapsamında Adana'nın Karataş, Ceyhan ve Yumurtalık ilçelerinin çeşitli köylerinde kadınlara sera yetiştiriciliği teknikleri öğretilmiş ve aynı anda projeye katılan kadınlara kadınlık bilinci, kadın sağlığı ve özellikle kadın hakları konularında da eğitim verilmiştir. Avrupa Birliği tarafından desteklenen bir başka projeye de yürütücülük yapmış ve proje kapsamında çeşitli siyasi partilere mensup kadın gruplarına kadınlık bilinci üzerine uzman öğretim üyeleri tarafından dersler verilirken, Prof.Dr. Nevin Gaye Erbatur tarafından da siyasete aktif katılma için dersler verilmiştir¹⁸⁵². 4. Dünya Kadın Konferansına hükümet delegesi olarak katılmış, kadına yönelik şiddet konusunda çalışmalar düzenlemiştir. Rotary International'ın kadının toplumdaki yerinin gelişmesi ve ilerlemesi için gönüllü ve etkin çalışma yapan ve Rotary Kulüpleri üyesi olmayan bir kadına verilmesi için oluşturduğu The Jean Harris Award Uluslararası Ödülü 1999'da Prof.Dr. Erbatur'a verilmiştir¹⁸⁵³.

CHP Kadın Kollarında eğitimci olarak görev yapmış, 2003 yılında Puhudepo Bilim, Sanat, Başarı ve Onur Ödülü ile Türk Kadınlar Birliği 80. Yıl Başarı Ödülü'nü almıştır. Çok sayıda sivil toplum örgütünde görev almıştır¹⁸⁵⁴. CHP Parti Meclisi Üyesi'dir. Evli ve bir çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir¹⁸⁵⁵.

¹⁸⁵¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, N.G. Erbatur Özgeçmişi.

¹⁸⁵² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, N.G. Erbatur Özgeçmişi.

¹⁸⁵³ Gökçimen vd., Age., s.164.

¹⁸⁵⁴ Gökçimen vd., Age., ss.164-166.

¹⁸⁵⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, N.G. Erbatur Özgeçmişi.

3.8.1.2. Ayhan Zeynep TEKİN BÖRÜ

Adana'da 1950 yılında dünyaya gelen Ayhan Zeynep Tekin Mustafa Bey ile Meliha Hanım'ın kızlarıdır. İlk, orta ve lise öğrenimini babasının asker olması nedeniyle değişik yörelerde tamamlamıştır. Çukurova Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü bitirmiştir. Adana PTT Başmüdürlüğü'nde memur olarak çalışma hayatına başlayan Ayhan Zeynep Tekin aynı kurumda mühendis, başmühendis ve müdür olarak görev yapmıştır. 1993'te PTT Genel Müdürlüğü Yapı Dairesi Başkan Yardımcılığı'na atanmıştır. Milletvekili seçilmeden önce son olarak Ulaştırma Bakanlığı Türk Telekom A.Ş. Eğitim Merkezi Müdürlüğü Başmüdür Yardımcılığı görevinde bulunmuştur. AK Parti Ankara İl Başkanlığı'nda Danışma Meclisi Üyeliği yapmıştır. Ayrıca Meclis içinde ve dışında aile ve medya yayıncılığı üzerinde ve etik değerlerin yaygınlaşması amacı ile sivil toplum örgütleriyle birlikte çalışmıştır¹⁸⁵⁶.

XXII. dönemde AK Parti'den Adana Milletvekili seçilen Tekin, milletvekili seçildiğinde bekâr olup Fransızca bilmektedir¹⁸⁵⁷. Milletvekili seçildikten sonra evlenmiştir¹⁸⁵⁸.

3.8.1.3. Reyhan TUGAY (BALANDI)

1969 Afyon doğumlu olan Reyhan Balandı¹⁸⁵⁹ Nazım Bey ile Münevver Hanım'ın kızlarıdır¹⁸⁶⁰. İlk, orta ve lise öğrenimini Afyon'da tamamlamıştır. Milletvekili seçildiği 2002 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü'nde öğrencidir. Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı, kadın ve aile sayfaları yaptıktan sonra, sonradan sahibi olduğu Afyon Görüntü Gazetesini kurmuştur. Aynı gazetede köşe yazılarına devam etmiştir. Ayrıca toptan gıda ithalat-ihracat üzerine çalışan bir şirketin büyük ortağı olarak başlayan ticaret hayatına devam etmiştir. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Federasyonu Delegatesi'dir¹⁸⁶¹. Afyon Spor Kulübü Fahri Başkanlığı yapmıştır. Parlamentoda yerel basına katkılarından dolayı Gazeteciler Cemiyeti Onur Ödülü'nü, demokrasi ve kadın haklarının savunulmasına yönelik çalışmalarından dolayı "Yılın Siyasetçisi" ödüllerini almıştır. XXII. dönemde AK Parti'den Afyon Milletvekili

¹⁸⁵⁶ Gökçimen vd., Age., ss.371-372.

¹⁸⁵⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, A.Z. Tekin Börü, Özgeçmiş.

¹⁸⁵⁸ Gökçimen vd., Age., s.371.

¹⁸⁵⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, R. Tugay (Balandı) Özgeçmiş.

¹⁸⁶⁰ Gökçimen vd., Age., s.390.

¹⁸⁶¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, R. Tugay (Balandı) Özgeçmiş.

seçilmiş, 30 Aralık 2004'te AK Parti'den istifa ederek bağımsız kalmış, 11 Şubat 2005'te DYP'ye katılmış, 16 Mayıs 2005'te DYP'den de istifa ederek 19 Ağustos 2005'te ANAP'a katılmıştır¹⁸⁶². Evli ve iki çocuk annesi olan Reyhan Tugay Balandı İngilizce bilmektedir¹⁸⁶³.

3.8.1.4. Ayşe Gülsün BİLGEHAN

Ankara'da 1957 yılında doğan Ayşe Gülsün Bilgehan İsmet İnönü'nün torunu, gazeteci yazar Hakkı Metin Toker ile Özden Toker'in kızlarıdır. Pembe Köşk'te büyümüştür. Çankaya İlkokulu'nu, Tevfik Fikret Lisesi'ni, Ankara Fransız Lisesi'ni, Paris Siyasal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirmiştir. Küçük yaşlarda gazeteciliğe başlamış, çeşitli gazetelerde yazı dizileri yayınlamış olup, çeşitli konularda birçok kitabı vardır¹⁸⁶⁴. 1997 ve 2002 yılları arasında Bilkent Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmış, İnönü Vakfı Başkan Yardımcılığı görevini yürütmüştür. XXII. dönemin CHP Ankara Milletvekili Ayşe Gülsün Bilgehan, evli ve üç çocuk annesi olup, Fransızca ve İngilizce bilmektedir¹⁸⁶⁵.

3.8.1.5. Remziye ÖZTOPRAK

1949 yılında Ankara'da doğan Remziye Öztoprak, Mehmet Bey ile Fatma Hanım'ın kızıdır. Gazi Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi mezunu olan Remziye Öztoprak serbest diş hekimliği yapmıştır¹⁸⁶⁶. Ankara Dış Hekimleri Odası'nın kuruluş çalışmalarına katılmış, Türk Dış Hekimleri Birliği Delegeliği yapmıştır¹⁸⁶⁷. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kurucu üyeliğini yapan Remziye Öztoprak XXII. dönemde AK Parti'den Ankara milletvekili seçilmiştir. Evli ve iki çocuk annesi olup İngilizce bilmektedir¹⁸⁶⁸.

3.8.1.6. Özlem ÇERÇİOĞLU

1968 yılında Aydın'ın Nazilli ilçesinde Halil Bey ve Birsen Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. İlk, orta ve lise öğrenimini Nazilli'de tamamlamış, üniversiteyi Selçuk

¹⁸⁶² Gökçimen vd., Age., s.390.

¹⁸⁶³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, R. Tugay (Balandı) Özgeçmişi.

¹⁸⁶⁴ Gökçimen vd., Age., s.114.

¹⁸⁶⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, A.G. Bilgehan Özgeçmişi.

¹⁸⁶⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekillere Ait Albümde Yer Alacak Bilgi Formu. R. Öztoprak.

¹⁸⁶⁷ Gökçimen vd., Age., s.317.

¹⁸⁶⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekillere Ait Albümde Yer Alacak Bilgi Formu. R. Öztoprak.

Üniversitesi'nde bitirmiştir. Üniversiteden sonra yurtdışında başarılı çalışmalarda yer almış, özellikle sosyal ilişkilerdeki başarısı sonucunda Türk Cemiyetlerinde etkin ve saygın görevlerde bulunmuştur¹⁸⁶⁹.

Özlem Çerçioğlu, özel sektörde (Newyork) müşteri ilişkileri departmanında Halkla İlişkiler ve Müşteri İlişkileri Müdürü olarak görev yapmış, sanayici olarak çalışmıştır. CHP Parti Meclisi Üyesi'dir¹⁸⁷⁰. Eğitime destek çalışmaları, uyuşturucuyla mücadele, sokak çocuklarını kazanma, Atatürkçü düşünceye sahip çıkma, nüfus planlaması gibi toplumsal içerikli projelerde görev almıştır. Evli ve iki çocuk annesi olan Özlem Çerçioğlu, İngilizce bilmektedir¹⁸⁷¹.

3.8.1.7. Semiha ÖYÜŞ

1960 yılında Muğla-Ortaca'da dünyaya gelen Semiha Öyüş¹⁸⁷² Salih Bey ve Zehra Hanım'ın kızı olup ticaret ve çiftçilikle uğraşan¹⁸⁷³ bir ailenin 5 çocuğundan 3.südür. İlk, orta ve lise öğrenimini Aydın'da yapmış, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiş, Aydın'da serbest avukat olarak çalışmıştır. Adnan Menderes Üniversitesi'nde İngilizce kurslarına devam etmiştir. Aydın Barosu'nun Kadın ve Çocuk Hakları Komisyonu ve Stajyer Avukat Eğitimi Komisyonu'nda görev almış, çeşitli illerde yapılan seminerlere katılmıştır. Bekâr olup İngilizce bilen Öyüş, AKP Milletvekili olarak¹⁸⁷⁴ Türkiye ile Arjantin, Endonezya, Fransa ve Romanya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarına üye olmuştur. Ayrıca, AK Parti Merkez Karar Yürütme Kurulu Üyeliği'ne seçilmiştir¹⁸⁷⁵.

3.8.1.8. Fatma ŞAHİN

1966 yılında Gaziantep'te Mustafa Bey ile Perihan Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelen Fatma Şahin¹⁸⁷⁶ ilk, orta ve lise öğrenimini Gaziantep'te tamamlamış, İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü'nü bitirdikten sonra Gaziantep'te Sanko Holding'te İşletme Mühendisi olarak göreve başlamış, seçimden

¹⁸⁶⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Özgeçmiş, Kütük Sıra No: 24.

¹⁸⁷⁰ Gökçimen vd., Age., ss.127-128.

¹⁸⁷¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Özgeçmiş, Kütük Sıra No: 24.

¹⁸⁷² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, S. Öyüş Özgeçmiş.

¹⁸⁷³ Gökçimen vd., Age., s.305.

¹⁸⁷⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, S. Öyüş Özgeçmiş.

¹⁸⁷⁵ Gökçimen vd., Age., s.306.

¹⁸⁷⁶ Gökçimen vd., Age., s.356.

önce aynı holdingte Boyahane Müdürü olarak çalışmıştır. Evli ve iki çocuk annesi olan Fatma Şahin İngilizce bilmektedir. XXII. ve XXIII. dönemde AK Parti'den Gaziantep milletvekili seçilmiştir¹⁸⁷⁷. Fatma Şahin AK Parti Kadın Kollarında Teşkilat Başkanlığı ve siyasi işlerden sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı yapmıştır. Halen AK Parti Kadın Kolları Başkanıdır. AK Parti MKYK'ya seçilmiştir¹⁸⁷⁸.

3.8.1.9. Güldal AKŞİT

1960 yılında Malatya'da Galip Bey ile Sevim Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁸⁷⁹. İlk, orta ve lise öğreniminin bir kısmını Ankara'da tamamladıktan sonra Urfa Lise'sinden mezun olmuş, Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda Temel İngilizce eğitimi almış, öte yandan 1978 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmiştir. Avukatlık stajını 1984'te tamamlamış, özel bir şirketler topluluğunda avukat olarak çalışmaya başlamış, 18 yıllık hizmetinden sonra bu toplulukta Baş Hukuk Müşavirliği'ne kadar yükselmiştir. Eğitim amaçlı hizmet veren Malatya Eğitim Vakfı'nın Mütevelli Heyet Üyesi'dir. 14 Ağustos 2001'de AK Parti'nin kuruluşunda bulunmuş, partinin tüzük ve program çalışmalarına katılmıştır¹⁸⁸⁰. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Hukuki ve Siyasi İşler Başkan Yardımcısı olarak görev yapmış, Devlet Bakanlığı sırasında söz konusu Bakanlığa bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün teşkilat kanunları çıkarılmış, özellikle özürülere ilişkin kanunun çıkarılmasına, kadın hakları ve çalışma hayatına ilişkin pek çok yasal düzenlemeye katkı sağlanmıştır. Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesi'ne ikişer yıllık dönemler halinde sunulan raporların hazırlanmasında çalışmış, 2005'te düzenlenen toplantıda raporların sunumunu yapmıştır. 2005'te Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu'nun 49. oturumuna başkanlık ederek Türkiye'yi temsilen katılmıştır. AK Parti'nin MKYK Üyesi aynı zamanda, Hukuki ve Siyasi İşler Başkan Yardımcısı'dır¹⁸⁸¹.

XXII. ve XXIII. dönemde AK Parti'den İstanbul milletvekili seçilen Güldal Akşit, evli olup İngilizce bilmektedir¹⁸⁸².

¹⁸⁷⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, F.Şahin Özgeçmiş.

¹⁸⁷⁸ Gökçimen vd., Age., s.357.

¹⁸⁷⁹ Gökçimen vd., Age., s.55.

¹⁸⁸⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, G. Akşit Özgeçmiş.

¹⁸⁸¹ Gökçimen vd., Age., s.56.

¹⁸⁸² TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, G. Akşit Özgeçmiş.

3.8.1.10. Sıdika (AYDOĞAN) SARİBEKİR

1957 yılında Hüsnü Bey ve Fatma Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁸⁸³. İlk, orta ve liseyi İstanbul'da tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Yirmi yılı aşkın bir süre avukatlık yapmıştır. SODEP kurucu üyesidir. SHP-CHP dönemlerinde İlçe Başkanlığı, SHP'nin İl Genel Meclisi Üyeliği, CHP İlçe Başkanlığı, CHP İstanbul Disiplin Kurulu Üyeliği yapmış, Disiplin Kurulu Üyesi iken 3 Kasım 2002 seçimlerinde İstanbul 3. Bölgeden milletvekili seçilmiştir. Çevre Derneği ve Atatürkçü Düşünce Derneği'nin üyesidir. Milletvekili seçildiğinde bekâr olup İngilizce bilmektedir¹⁸⁸⁴. Medeni durumunun en son hali evlidir¹⁸⁸⁵.

3.8.1.11. Nimet ÇUBUKÇU

1965 yılında Karaman Ayrancı'da Ferit Bey ve Emine Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁸⁸⁶. İlk ve orta öğrenimini Ayrancı'da tamamladıktan sonra Konya-Ereğli Cumhuriyet Lisesi'ni bitirmiştir. 1982 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girerek mezuniyetten sonra serbest avukatlık yapmaya başlamıştır. 1992 yılında yasa değişikliği sebebiyle CMUK uygulama yasasının yürürlüğü için İstanbul Barosu CMUK Merkezi'nde Bölge Temsilcisi olarak çalışmıştır. 1993–1996 yılları arasında Çocuk Hakları Komisyonu ve mahkemelerde müdafî olarak çalışmış, 1996 sonrası insan hakları uygulama sorunları üzerine çalışmalar yapmış, İstanbul Barosu İnsan Hakları Komisyonu'nda görev almıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Kurucular Kurulu ve Merkez Disiplin Kurulu Üyesi olarak görev yapmıştır¹⁸⁸⁷.

2003 Olağan Kongresinde Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi seçilmiştir. 2004 İslam Ülkeleri Demokrasi Kongresi'nde Türkiye'yi temsil etmiştir. TBMM Anayasa Hukuku I. Uluslararası Sempozyumu'nda “Avrupa Birliğine Uyum Çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Gerçekleştirilen ve Gerçekleşmesi Planlanan Reformlar”da tartışmacı olarak görev yapmıştır. Nimet Çubukçu, XXIII. dönemde de AK Parti'den İstanbul Milletvekili seçilmiştir¹⁸⁸⁸.

Evli ve bir çocuk annesi olan Çubukçu, Almanca bilmektedir¹⁸⁸⁹.

¹⁸⁸³ Gökçimen vd., Age., s.338.

¹⁸⁸⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, S.A. Sarıbekir Özgeçmiş.

¹⁸⁸⁵ Gökçimen vd., Age., s.338.

¹⁸⁸⁶ Gökçimen vd., Age., s.136.

¹⁸⁸⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, N. Çubukçu Özgeçmiş.

¹⁸⁸⁸ Gökçimen vd., Age., s.137.

¹⁸⁸⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, N. Çubukçu Özgeçmiş.

3.8.1.12. Zeynep Damla GÜREL

1964 yılında Mehmet Ragıp Bey ve Faize Figen Hanım'ın kızları olarak İstanbul'da dünyaya gelmiştir¹⁸⁹⁰. Saint George Avusturya Kız Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nü bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Turizm Yüksek Okulu'nda bir yıl boyunca üniversite sonrası Turizm kurslarına devam etmiştir¹⁸⁹¹. Berlin'de "Genişleme Sonrası Avrupa Birliği" ve "Küresel Siyaset" üzerine sertifika programlarına katılmıştır. Kadınların Türk siyasi hayatındaki rolü, Avrupa Birliği ve benzeri konularda makaleleri vardır¹⁸⁹².

Zeynep Damla Gürel çalışma hayatına seyahat acentasında başlamış, İstanbul'da büyük bir otelin çeşitli kademelerinde görev yapmış, buradan ayrıldıktan sonra aile şirketlerine katılmış, Yönetim Kurulu Üyesi, satış, pazarlama ve satın alma sorumlusu olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda sivil toplum örgütü çalışmaları olmuştur¹⁸⁹³.

Zeynep Damla Gürel TBMM çalışmalarını daha verimli hale getirmek için kurulan "Meclis Demokrasi Komitesi" ve Türk siyasi hayatında tıkanan konularda farklı ve uzlaşmacı yaklaşımları ortaya koymak ve çözüm üretmek amacıyla kurulmuş olan "TBMM Diyalog Grubu" Üyesi'dir¹⁸⁹⁴. Gençlerle birlikte, gençliğe katılımcı demokrasi felsefesini yaymak, gençliği katılıma teşvik etmek için Türkiye çapında pek çok projeye öncülük etmiştir. "Gençliğin Katılımcılığı" üzerine birçok makalesi mevcuttur. Sivil toplum çalışmaları sırasında Avrupa'nın pekçok ülkesine ve ABD'ye yurt dışı gezileri yapmıştır¹⁸⁹⁵. Halen Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ile ekonomi ve uluslararası ilişkiler konularında faaliyet gösteren EDAM (Ekonomi ve Dış Politika Araştırmaları Merkezi)'ın Başkan Yardımcısı olarak çalışmalarını sürdürmektedir. XXII. dönemde İstanbul ilinden CHP Milletvekili seçilmiş, bu görevinden sonra Cumhurbaşkanlığı Avrupa Birliği Danışmanlığı'na getirilmiştir¹⁸⁹⁶.

Zeynep Damla Gürel evli ve iki çocuk annesi olup, İngilizce ve Almanca bilmektedir¹⁸⁹⁷.

¹⁸⁹⁰ Gökçimen vd., Age., s.197.

¹⁸⁹¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Z.D. Gürel Özgeçmiş.

¹⁸⁹² Gökçimen vd., Age., s.197.

¹⁸⁹³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Z.D. Gürel Özgeçmiş.

¹⁸⁹⁴ Gökçimen vd., Age., s.199.

¹⁸⁹⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Z.D. Gürel Özgeçmiş.

¹⁸⁹⁶ Gökçimen vd., Age., s.198,199.

¹⁸⁹⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Z.D. Gürel Özgeçmiş.

3.8.1.13. Halide İNCEKARA

1959 yılında Antalya’da dünyaya gelmiştir¹⁸⁹⁸. Ömer Bey ile Ayşe Hanım’ın kızıdır¹⁸⁹⁹. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ni bitirip, aynı fakültenin Uluslararası İşletmecilik dalında yüksek lisansını tamamlamıştır. 1981 yılında başlayan iş hayatı boyunca Muhasebe Müdürlüğü, Mali İşler Koordinatörlüğü ve Genel Müdürlük görevlerinde bulunmuştur. Sivil toplum kuruluşlarında aktif olarak görev almış, bu kuruluşlarla ilgili çalışmalar yürütmüş, ulusal ve uluslararası konferanslara katılmıştır. Kadınlar tarafından oluşturulan platform ve derneklere stratejik danışmanlık yapmıştır. Ayrıca İstanbul Çocuk Misafirhanesini Koruma ve Yaşatma Derneği, Sigorta Acenteler Birliği Denetim Kurulu Üyesi, Avrasya Bir Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği, kadınların sosyal alandaki katkılarını araştırmayı amaç edinen Çalışan Kadın Destekleme Girişim Grubu (ÇAKAD) kurucu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Halide İncekara 1981’de Türk Edebiyatı Dergisi’nde tiyatro eleştirmenliği, gazetede haftalık köşe yazarlığı yapmıştır. 1999 Genel Seçimlerinde Fazilet Partisi Küçükçekmece İlçesinden İl Genel Meclisi Üyesi seçilmiştir. Evli ve üç çocuk annesi olan Halide İncekara, İngilizce bilmektedir¹⁹⁰⁰.

XXII. ve XXIII. dönemde Adalet ve Kalkınma Partisi’nden İstanbul milletvekili seçilmiştir¹⁹⁰¹.

3.8.1.14. Güldal OKUDUCU

1958 yılında -günümüzde Elazığ-Keban’a bağlı-¹⁹⁰² Vahşen’de Tahir Bey ve Kebire Hanım’ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. Yüksekokul mezunudur¹⁹⁰³. Öğretmen ve yayıncıdır. Ders kitapları ve öyküler yazmıştır. CHP Kadın Kolları Başkanlığı ve Merkez Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır. XXII. dönemde CHP’den İstanbul milletvekili seçilmiştir¹⁹⁰⁴. Özgeçmişinde yabancı dil bilgisine yer verilmemiştir. Evli ve iki çocuk annesidir¹⁹⁰⁵.

¹⁸⁹⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, H. İncekara Özgeçmiş.

¹⁸⁹⁹ Gökçimen vd., Age., s.226.

¹⁹⁰⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, H. İncekara Özgeçmiş.

¹⁹⁰¹ Gökçimen vd., Age., s.227.

¹⁹⁰² TBMM Resmi internet sitesindeki kayıtlarda Güldal Okuducu’nun Bayburt Vahşen’de doğduğu belirtilmiştir. (www.tbmm.gov.tr. Erişim: 17.07.2010)

¹⁹⁰³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekillerine Ait Albümde Yer Alacak Bilgi Formu. G. Okuducu.

¹⁹⁰⁴ Gökçimen vd., Age., s.292,293.

¹⁹⁰⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekillerine Ait Albümde Yer Alacak Bilgi Formu. G. Okuducu.

3.8.1.15. İnci Gülser ÖZDEMİR

1952 yılında Tokat'ın Artova İlçesi'nde dünyaya gelmiştir¹⁹⁰⁶. Ahmet Nihat Bey ve Hayriye Hanım'ın kızıdır. İlk, orta ve lise öğrenimini farklı illerde tamamlayan Özdemir, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 4. sınıftan ayrılmış, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirmiştir. İnci Gülser Özdemir Türk Hava Yolları'nda yönetici olarak çalışmış ve bu kurumdan emekli olmuştur. Dünyanın birçok yerinde turizm alanında inceleme ve araştırmalarda bulunmuştur. Türkiye Yarışatı Yetiştiricileri ve Sahipleri Derneği Başkanlığı'nı yürütmüştür. Ayrıca AK Parti İstanbul İl Yönetim Kurulu Kurucu Üyeliği ile Nüfus ve Kalkınma Grubu ve Grup Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır¹⁹⁰⁷. Evli ve bir çocuk annesi olan Özdemir, İngilizce bilmektedir. XXII. dönemde AK Parti'den İstanbul Milletvekili seçilmiştir¹⁹⁰⁸.

3.8.1.16. Bihlun TAMAYLIGİL

1966 yılında İstanbul'da Cevat Bey ile Bahar Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁹⁰⁹. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamlamış, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1985–1989 yılları arasında dış ticaret konusunda aile şirketine görev almıştır. 1989–1999 yılları arasında sermaye piyasasında faaliyet gösteren bir aracı kurumda Genel Müdürlük yapmıştır. Genel Müdür Yardımcılığı yaptığı kurumda, bağlı bulunduğu sektörün yapısal gelişimi yönünde yasal düzenlemelerin hazırlanması ve piyasa faaliyetleri içinde bulunmuştur. Bihlun Tamaylıgil, 1999 yılından itibaren bir sanayi kuruluşunda Yönetim Kurulu Üyeliği yapmış, yatırım ve üretim finansmanı ile ilgili olarak serbest danışmanlık yapmıştır. Uzun yıllar sivil toplum örgütlerinde proje ve uygulama bazında aktif görev almış, kadın, çocuk, sağlık ve eğitim konularında etkin çalışmaları olmuştur. Amatör ve profesyonel sporculuk yapmış, sporla ilgili sosyal faaliyetlerde yer almıştır. CHP Merkez Yönetim Kurulu Üyeliği'ne seçilmiş, CHP Genel Başkan Yardımcılığı yapmıştır. XXII. ve XXIII. dönemde CHP'den İstanbul milletvekili seçilmiştir¹⁹¹⁰.

Bihlun Tamaylıgil bekâr olup, İngilizce ve Almanca bilmektedir¹⁹¹¹.

¹⁹⁰⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu.

¹⁹⁰⁷ Gökçimen vd., Age., ss.307-308.

¹⁹⁰⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu. İ.G. Özdemir.

¹⁹⁰⁹ Gökçimen vd., Age., s.365.

¹⁹¹⁰ Gökçimen vd., Age., s.366.

¹⁹¹¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, B. Tamaylıgil Özgeçmişi.

3.8.1.17. Gülseren TOPUZ

1957 yılında İstanbul'da Mehmet Bey ile Köksal Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁹¹². Orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Viyana'da Almanca dil eğitimine devam etmiş, 1984 yılında Ankara Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni kazanmış, yüksek lisansını Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü İstatistik Anabilim Dalı'nda, doktora eğitimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü Para-Banka Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. 1993–1994 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde doktor araştırma görevlisi olarak görev yapmış, 1994 yılında yardımcı doçent olarak öğretim üyeliğine atandığı Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nün kuruluşunda İktisat Tarihi Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yapmıştır. Aynı fakültede İktisat Bölüm Başkan Yardımcılığı'nın Yurt Dışındaki İşçilerin Sorunları Araştırma Merkezi Başkan Yardımcılığı, aynı birimin Fakülte Temsilciliği ve Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Danışma Kurulu Üyeliği görevlerini sürdürmüştür. 1998–1999 yılları arasında İstanbul Üniversitesi İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilim Dalı'nda lisansüstü eğitimini tamamlayarak İnsan Kaynakları Yönetimi Uzmanı olarak mezun olmuştur. Çok sayıda yayınlanmış makale ve kitapları bulunmaktadır. Halen İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde danışman olarak görev yapmakta olup, haftalık ve ekonomik bülten hazırlamaktadır¹⁹¹³.

XXII. dönemde İstanbul'dan AK Parti Milletvekili seçilen Gülseren Topuz; evli ve iki çocuk annesi olup, İngilizce ve Almanca bilmektedir¹⁹¹⁴.

3.8.1.18. Zeynep Armağan USLU

1969 yılında İstanbul'da Abdülkadir Bey ile Süreyya Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁹¹⁵. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunudur. Gazetecilik ve sinema sektöründe çalışmış, 1991 yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Tanıtım ve Halkla İlişkiler Bölümü'nde akademisyen olarak göreve başlamıştır. 1994–2002 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde

¹⁹¹² Gökçimen vd., Age., s.386.

¹⁹¹³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, G. Topuz Özgeçmişi.

¹⁹¹⁴ Gökçimen vd., Age., s.387.

¹⁹¹⁵ Gökçimen vd., Age., s.412.

görev yapmıştır. İletişim sosyolojisi, siyasal iletişim ve kadın konularında uzmanlaşmıştır. Doktora düzeyinde akademik kariyere sahiptir. Çok sayıda makalesi ve üç kitabı yayınlanmıştır¹⁹¹⁶.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Halkla İlişkiler Başkan Yardımcılığı, akademik kuruluşlar olan ICA (International Communication Association), Sosyoloji Derneği, sivil toplum kuruluşları olan Hazar Grubu, Tüm Özel Öğretim Kurumları Derneği, Şiddeti Önleme Platformu ve Şanlıurfa Kültür ve Dayanışma Derneği'nde Üye olarak çalışmıştır¹⁹¹⁷. XXII. dönemde AK Parti'den İstanbul Milletvekili seçilen Zeynep Armağan Uslu; evli ve bir çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir¹⁹¹⁸.

3.8.1.19. Canan ARITMAN

1950 yılında Ankara'da Kemaleddin Bey ile Zahide Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁹¹⁹. İlk, orta ve lise öğrenimini değişik illerde yapan Canan Arıtman Üniversite öğrenimini Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tamamlamıştır. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı'nda ihtisasını yapmıştır. Jinekolog Operatör Doktor olup Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı'dır. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisi ve serbest uzman hekim olarak çalışmıştır. 1989–1994 ve 1994–1999 yılları olmak üzere iki dönem İzmir Karşıyaka Belediye Meclis Üyeliği, 1994–1999 yılları arasında İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyeliği, Meclis Başkan Vekilliği, Sağlık Komisyonu Başkanlığı, Grup Başkanvekilliği ve Grup Sözcülüğü yapmıştır. Canan Arıtman İzmir Karşıyaka Soroptimist Klüp (İş ve Meslek Kadınları Derneği) Kurucu Üyeliği ve Başkanlığı, İzmir Jinekoloji Derneği, EKDAV (Ege Kadın Dayanışma Vakfı), İzmir Kadın Hakları Derneği ve KADER kurucu üyelikleri ile İzmir Tabip Odası, İzmir Türk Kadınlar Birliği ve İzmir Cumhuriyetçi Kadınlar Derneği Üyelikleri görevlerinde bulunmuştur. CHP Parti Meclisi Üyesidir. XXII. ve XXIII. dönemlerde CHP'den İzmir milletvekili seçilen Canan Arıtman evli ve iki çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir¹⁹²⁰. Uzmanlık alanıyla ilgili makaleleri bulunmaktadır¹⁹²¹.

¹⁹¹⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Z.A. Uslu Özgeçmişi.

¹⁹¹⁷ Gökçimen vd., Age., s.413.

¹⁹¹⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Z.A. Uslu Özgeçmişi.

¹⁹¹⁹ Gökçimen vd., Age., s.76.

¹⁹²⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu. C. Arıtman Özgeçmişi.

¹⁹²¹ Gökçimen vd., Age., s.76.

3.8.1.20. Fatma Seniha Nükhet HOTAR GÖKSEL

1961 yılında Malatya’da Tefvik Hamit Bey ile Fatma Vedia Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Liseyi Malatya Ticaret Lisesi’nde bitirmiş, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Teorisi ve Kantitatif Yöntemler Bölümü’nden mezun olmuştur. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yüksek lisans, Çalışma Ekonomisi Bölümü’nde doktora yapmıştır¹⁹²². Aynı yerde 1990 yılında doktor, 1992 yılında yardımcı doçent, 1994 yılında doçent, 1998 yılında ise profesör olmuştur. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na bağlı olarak Resmi Arabuluculuk görevlerinde bulunmuştur. Sivil Düşünce ve Demokrasi Hareketi Derneği’nde Başkan Yardımcılığı görevini yürütmüş, İzmir Yerel Gündem 21 Danışma Kurulu Üyeliği’nde bulunmuştur. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Çalışma Ekonomisi Ana Bilim Dalı Başkanı iken XXII. dönemde AK Parti İzmir milletvekili olarak parlamentoya girmiştir¹⁹²³. XXIII. dönemde de aynı ilden ve aynı partiden görevi devam etmiştir. 1996–1997 yılları arasında Türkiye-AB İlişkileri Derneği Yönetim Kurulu Üyeliği ve Genel Sekreterliği görevlerinde bulunmuştur¹⁹²⁴. ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın ortaklaşa yürüttüğü “Sanayide Çalışan Çocukların Eğitime Kazandırılması” projesinde İzmir Yürütücüsü olarak görev almıştır. Uzmanlık alanıyla ilgili eserleri vardır¹⁹²⁵.

Nükhet Hotar, milletvekili seçildiğinde evli¹⁹²⁶ ve bir çocuk sahibi olup¹⁹²⁷ İngilizce bilmektedir¹⁹²⁸.

3.8.1.21. Türkan MİÇOOĞULLARI

1952 yılında İzmir Urla’da Kamuran Bey ile Bahar Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Bölümü mezunu olup kimyager ve yöneticidir. Özel poliklinik yöneticisidir. 1989’da SHP Parti Meclisi Üyesi, 1992’de CHP Kurucu İlçe Başkanı, 1994–2003 yılları arasında CHP Parti Meclisi

¹⁹²² Gökçimen vd., Age., s.215.

¹⁹²³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, N. Hotar Özgeçmiş.

¹⁹²⁴ Gökçimen vd., Age., s.216.

¹⁹²⁵ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, N. Hotar Özgeçmiş.

¹⁹²⁶ Nükhet Hotar, özgeçmiş beyanında, medeni durumunu bekâr ve bir çocuk sahibi olarak belirtmiştir. (TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, N. Hotar Özgeçmiş.)

¹⁹²⁷ Gökçimen vd., Age., s.216.

¹⁹²⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, N. Hotar Özgeçmiş.

Üyesi, 1994'te İzmir Narlıdere Belediye Başkan Adayı, 1995'te CHP Milletvekili Adayı olup, 3 Kasım 2003'te CHP İzmir Milletvekili seçilmiştir. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve Atatürkçü Düşünce Derneği Üyesi'dir. Evli ve iki çocuk annesi olup, yabancı dil bildiğine dair özgeçmişinde bilgi vermemiştir¹⁹²⁹.

3.8.1.22. Serpil YILDIZ

1966 yılında Ankara'da Ahmet Bey ile Nezahat Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir¹⁹³⁰. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra, 1983 yılında Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirmiştir. Muhabirlik ve sorumlu yazı işleri müdürlüğü ile özel sektörde halkla ilişkiler bölümlerinde yöneticilik yapmıştır. Bir dönem kendine ait halkla ilişkiler ve reklâm ajansını yönetmiştir. 1994 mahalli idareler seçiminde DSP'den Bornova ve İzmir Büyükşehir Belediye Meclis Üyesi seçilmiştir. Mecliste Grup Sözcülüğü ve Grup Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. Meclis Üyeliği döneminde İzmir Büyük Kanal Projesi ile ilgili yurtdışında (ABD, Avusturya, Almanya) incelemelerde bulunmuştur. Meclis Üyeliği görevi bittikten sonra Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde 2 yıl akademik İngilizce, Osmanlıca ve Tarih dersleri almıştır. AK Parti Karşıyaka Kurucu İlçe Başkanı olup, evli ve bir çocuk annesidir. Serpil Yıldız, İngilizce ve Osmanlıca bilmektedir¹⁹³¹. Serpil Yıldız, XXII. dönemde İzmir'den AK Parti Milletvekili seçilmiş, 30 Mart 2005'te AK Parti'den istifa etmiş, 1 Nisan 2005'te ANAP'a katılmıştır¹⁹³².

3.8.2. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

3.8.2.1. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

XXII. dönemde seçilen 24 kadın milletvekilinden Ayhan Zeynep Tekin Börü Çukurova Üniversitesi İnşaat Mühendisliği, Ayşe Gülsün Bilgehan Paris Siyasal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü, İnci Gülser Özdemir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümü, Nükhet Hotar Göksel Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi¹⁹³³, Nevin Gaye Erbatur

¹⁹²⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, T. Miçooğulları Özgeçmiş.

¹⁹³⁰ Gökçimen vd., Age., s.426.

¹⁹³¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, T. Miçooğulları Özgeçmiş.

¹⁹³² Gökçimen vd., Age., s.427.

¹⁹³³ Gökçimen vd., Age., s. 371, 114, 307, 215.

Hacettepe Üniversitesi Kimya Fakültesi, Reyhan Tugay Balandı Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencisi, Oya Araslı İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Remziye Öztoprak Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Özlem Çerçioğlu Selçuk Üniversitesi, Semiha Öyüş Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Fatma Şahin İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü, Güldal Akşit Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Sıdıka (Aydoğan) Saribekir İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Nimet Çubukçu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Zeynep Damla Gürel İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Turizm Yüksek Okulu, Halide İncekara İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Birgen Keleş Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Güldal Okuducu Yüksekokul, Bihlun Tamaylıgil İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Gülseren Topuz Ankara Üniversitesi İktisat Fakültesi, Zeynep Armağan Uslu İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Canan Arıtman Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Türkan Miçooğuları Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Bölümü, Serpil Yıldız Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü'nden mezun ve Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğrencidir¹⁹³⁴.

XXII. dönemde seçilen kadınların hemen hemen hepsi üniversite mezunu olup, bir kişi yüksekokul bitirmiştir. İki kişi ise milletvekili seçildiğinde öğrencidir. Seçilen kadınlar üniversite bitirmenin önemine inanmışçasına ya üniversite öğrencisidir, ya da ikinci üniversitelerini bitirmişlerdir. Güldal Akşit, Zeynep Damla Gürel iki üniversiteden mezundur. Serpil Yıldız Meclis'e girdiğinde ikinci üniversitesinde öğrencidir. İnci Gülser Özdemir Tıp Fakültesi'nden ayrılmış, Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirmiştir.

3.8.2.2. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

Bu dönemin milletvekillerinden Ayhan Zeynep Tekin Börü inşaat mühendisi, Reyhan Tugay Balandı gazeteci ve iş kadını, Özlem Çerçioğlu sanayici, Güldal Okuducu öğretmen ve yayıncı, İnci Gülser Özdemir halkla ilişkiler uzmanı¹⁹³⁵, Nevin Gaye Erbatur kimya yüksek mühendisi ve öğretim üyesi, Oya Araslı öğretim üyesi ve

¹⁹³⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, 22. Dönem Kadın Milletvekilleri Özgeçmişleri.

¹⁹³⁵ Gökçimen vd., Age., s. 165, 390, 127, 292, 307.

avukat, Ayşe Gülsün Bilgehan gazeteci-yazar ve öğretim görevlisi, Remziye Öztoprak diş hekimi, Semiha Öyüş avukat, Fatma Şahin kimya mühendisi, Güldal Akşit avukat, Sıdika (Aydoğan) Sarıbekir avukat, Nimet Çubukçu avukat, Zeynep Damla Gürel iş kadını, Halide İncekara yönetici ve iktisatçı, Birgen Keleş iktisatçı ve planıcı, Bihlun Tamaylıgil ekonomist ve üst düzey yönetici, Gülseren Topuz ekonomist ve öğretim üyesi, Zeynep Armağan Uslu öğretim üyesi, Canan Arıtman doktor, Nükhet Hotar Göksel öğretim üyesi, Türkan Miçooğuları kimyager ve yönetici, Serpil Yıldız gazeteci ve halkla ilişkiler uzmanı olarak görev yapmışlardır¹⁹³⁶.

XXII. dönemde seçilen kadın milletvekillerinden neredeyse yarısı iki meslekle birden uğraşmışlardır. Nevin Gaye Erbatur, Reyhan (Tugay) Balandı, Oya Araslı, Ayşe Gülsün Bilgehan, Halide İncekara, Birgen Keleş, Güldal Okuducu, Bihlun Tamaylıgil, Gülseren Topuz ve Serpil Yıldız iki meslekle birden uğraşan milletvekillerindedir. Bu kadınlardan üçü mühendis, üçü gazeteci ve yazar, beşi avukat, biri diş hekimi, biri doktor, biri sanayici, ikisi iş kadını, dördü yönetici ve üst düzey yönetici, ikisi iktisatçı, biri öğretmen, üçü halkla ilişkiler uzmanı, biri yayıncı, ikisi ekonomist, biri kimyager ve altısı akademisyendir. XXII. dönemin milletvekillerinin bir kısmı birden fazla işle uğraştıklarından meslek grupları çeşitlilik göstermektedir. Ancak akademisyenler diğer meslek gruplarına göre önde gelmekte, avukatlar akademisyenleri takip etmektedir. Üçüncü sırada, yöneticiler yer almaktadır.

3.8.2.3. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

Nevin Gaye Erbatur İngilizce, Ayhan Zeynep Tekin Fransızca, Reyhan Balandı İngilizce, Oya Araslı İngilizce ve Almanca, Ayşe Gülsün Bilgehan İngilizce ve Fransızca, Remziye Öztoprak İngilizce, Özlem Çerçioğlu İngilizce, Semiha Öyüş İngilizce, Fatma Şahin İngilizce, Güldal Akşit İngilizce, Sıdika Sarıbekir İngilizce, Nimet Çubukçu Almanca, Zeynep Damla Gürel İngilizce ve Almanca, Halide İncekara İngilizce, Birgen Keleş İngilizce, İnci Gülser Özdemir İngilizce, Bihlun Tamaylıgil İngilizce ve Almanca, Zeynep Armağan Uslu İngilizce, Canan Arıtman İngilizce, Nükhet Hotar İngilizce, Serpil Yıldız İngilizce ve Osmanlıca¹⁹³⁷, Gülseren Topuz

¹⁹³⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, 22. Dönem Kadın Milletvekilleri Özgeçmişleri.

¹⁹³⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md. lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, 22. Dönem Kadın Milletvekilleri Özgeçmişleri.

İngilizce ve Almanca¹⁹³⁸, dillerini bilmekte olup Güldal Okuducu ve Türkan Miçooğulları yabancı dil bildiklerine dair özgeçmişlerinde bilgi vermemişlerdir.

XXII. dönem milletvekillerinin sadece ikisinin yabancı dil bildiğine dair bilgi yoktur. Geriye kalan yirmi iki milletvekili en az bir yabancı dil bilmektedir. Üç yabancı dil bilen milletvekili yoktur. Altı kadın milletvekili iki yabancı dil bilmektedir. Milletvekillerimizin konuştuğu diller İngilizce, Almanca ve Fransızca olup, diğer bütün seçim dönemlerinden farklı olarak Osmanlıca bilen bir milletvekilimiz vardır. Yirmi milletvekilinin ortak yabancı dili İngilizcedir. İki milletvekili Fransızca ve beş milletvekili Almanca bilmektedir. Bu dönemde yabancı dil bilen milletvekillerimizin sayısı çok olmakla birlikte özgeçmişlerinde yabancı dili çok iyi bildiklerini ifade eden milletvekillerimiz de vardır.

3.8.2.4. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

Nevin Gaye Erbatur; Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenterler Asamblesi (AGİTPA) ve NATOPA Türk Grubu Üyeliği ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Töre ve namus cinayetleri, kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi için kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nda Başkanvekilliği yapmıştır. Tuz Gölü'ndeki kirlenmeyi, sokak çocuklarının sorunlarını araştırmak için Meclis Araştırması Komisyonu'nda Üyelik yapmıştır. Avrupa Nüfus ve Kalkınma Parlamentolararası Forum Başkan Yardımcılığı, TBMM Parlamentolararası Birlik (PAB) Türk Grubu Başkan Yardımcılığı, Türkiye-İngiltere Dostluk Grubu Başkanlığı ve Türkiye-Hindistan Dostluk Grubu Üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Gaye Erbatur'un yasama ve denetim faaliyetleri ise 2 kanun teklifi, 2 sözlü, 406 yazılı soru önergesi, 2 Meclis araştırması önergeleri, genel kurulda 7 gündem dışı ve 18 kanun tasarı ve teklifleri hakkında konuşmaları vardır¹⁹³⁹.

Gaye Erbatur'un gündem dışı konuşmaları Türk Medeni Kanunu ve kadın-erkek eşitliği¹⁹⁴⁰, BM Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi¹⁹⁴¹,

¹⁹³⁸ Gökçimen vd., Age., s.387.

¹⁹³⁹ Gökçimen vd., Age., s. 165, 166.

¹⁹⁴⁰ TBMM T.D., XXII/105, B: 464, ss.502-503.

¹⁹⁴¹ TBMM T.D., XXII/84, B: 98, ss.165-166.

Cumhuriyetin 80. yıldönümünde kadının Türkiye'deki statüsü¹⁹⁴², kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar ve alınması gereken tedbirler¹⁹⁴³ hakkındadır.

Gaye Erbatır'un Meclis araştırması önermeleri; töre ve namus cinayetleri¹⁹⁴⁴ hakkındadır. Söz alarak yaptığı konuşmalar ailenin korunması hakkındaki kanunda değişiklik yapılması¹⁹⁴⁵, Avrupa Sosyal Şartına Değişiklik Getiren Protokol'ün onaylanması kanun tasarısı¹⁹⁴⁶, mali yıl bütçeleri¹⁹⁴⁷, kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı okulların MEB'e devredilmesi¹⁹⁴⁸, yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik üretimi amaçlı kullanımı¹⁹⁴⁹, Devlet Memurları Kanunu'nda değişiklik yapılması¹⁹⁵⁰, çocukları sokağa iten nedenler ve aralarında yaygınlaşan uyuşturucu kullanımı¹⁹⁵¹, Türk Ceza Kanunu¹⁹⁵², Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu kurulması¹⁹⁵³, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Kanunu Tasarısı¹⁹⁵⁴ konularında olmuştur.

Gaye Erbatır'un sözlü soru önergesi Eti Alüminyum A.Ş.'nin özelleştirme kapsamından çıkarılıp çıkarılmayacağı¹⁹⁵⁵ hakkındadır. Yazılı soru önermeleri ise Adli Tıptaki bilirkişilik¹⁹⁵⁶, cezaevlerinde görevli personelin denetimi¹⁹⁵⁷, çocuk tutukevleri¹⁹⁵⁸, Adana'daki ören yerlerinde evleri bulunan köylüler¹⁹⁵⁹, Danışma ve Toplum Merkezleri'nde uygulanan eğitim¹⁹⁶⁰, çocuk ve kadına yönelik şiddet¹⁹⁶¹, çocuk haklarının korunması¹⁹⁶², sürücü kurslarının kayıt işlemleri¹⁹⁶³, yaşlıların sosyal hak ve güvenceleri¹⁹⁶⁴, petrol boru hattının Ceyhan'da yol açtığı çevre sorunları¹⁹⁶⁵, Adana

¹⁹⁴² TBMM T.D., XXII/30, B: 47, ss.392–394.

¹⁹⁴³ TBMM T.D., XXII/13, B: 73, ss.212–214.

¹⁹⁴⁴ TBMM T.D., XXII/85, B: 100, ss.43–46.

¹⁹⁴⁵ TBMM T.D., XXII/155, B: 95, ss.11–15.

¹⁹⁴⁶ TBMM T.D., XXII/129, B: 130, ss.828–831.

¹⁹⁴⁷ TBMM T.D., XXII/104, B: 35, ss.514–516.

¹⁹⁴⁸ TBMM T.D., XXII/109, B: 55, ss.501–503.

¹⁹⁴⁹ TBMM T.D., XXII/83, B: 96, ss.512–516.

¹⁹⁵⁰ TBMM T.D., XXII/57, B: 115, ss.94–95.

¹⁹⁵¹ TBMM T.D., XXII/47, B: 75, ss.120–123.

¹⁹⁵² TBMM T.D., XXII/60, B: 120, ss.21–23.

¹⁹⁵³ TBMM T.D., XXII/30, B: 47, ss.531–533.

¹⁹⁵⁴ TBMM T.D., XXII/2, B: 20, ss.663–664.

¹⁹⁵⁵ TBMM T.D., XXII/77, B: 67, ss.83–126.

¹⁹⁵⁶ TBMM T.D., XXII/147, B: 65, ss.157–162.

¹⁹⁵⁷ TBMM T.D., XXII/145, B: 53, ss.58–60.

¹⁹⁵⁸ TBMM T.D., XXII/145, B: 53, ss.90–91.

¹⁹⁵⁹ TBMM T.D., XXII/157, B: 104, ss.129–132.

¹⁹⁶⁰ TBMM T.D., XXII/154, B: 94, ss.481–488.

¹⁹⁶¹ TBMM T.D., XXII/152, B: 85, ss.825–834.

¹⁹⁶² TBMM T.D., XXII/147, B: 65, ss.114–156.

¹⁹⁶³ TBMM T.D., XXII/155, B: 83, ss.507–508.

¹⁹⁶⁴ TBMM T.D., XXII/160, B: 118, ss.213–218.

¹⁹⁶⁵ TBMM T.D., XXII/152, B: 83, ss.492–494.

Valiliği'nin bilgi edinme başvuruları¹⁹⁶⁶, Adana'daki derslik ihtiyacı¹⁹⁶⁷, çocuk eğitimi¹⁹⁶⁸, ilköğretim ders kitaplarının incelenmesi¹⁹⁶⁹, ÖSS'de yaşanan başarısızlığın nedenleri¹⁹⁷⁰, Çernobil Nükleer Santrali kazası¹⁹⁷¹, Adana'da kepenk kapatan esnaf¹⁹⁷², Adana'da aşırı yağışların verdiği zarar¹⁹⁷³, adli yardım kapsamındaki avukatlık ücretleri¹⁹⁷⁴, Ceza ve İnfaz Kurumları çalışanlarının sağlık sorunları ve kreş ihtiyaçları¹⁹⁷⁵, idari yargı hakim adaylığı sınavı¹⁹⁷⁶, Adana'nın iç göç alan iller listesine alınması¹⁹⁷⁷, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesi'nin kamu kurumlarından alacakları¹⁹⁷⁸, depremle ilgili bilinçlendirme çalışmaları¹⁹⁷⁹, Adana-Ceyhan karayolunda yapılacak düzenleme¹⁹⁸⁰, Adana'nın Aladağ ilçesinin yol sorunu¹⁹⁸¹, ithalatta uygunluk denetimi¹⁹⁸², karayolları tasarım elemanlarının nitelikleri¹⁹⁸³, hak ettiği tarihten önce emekli olanların durumları¹⁹⁸⁴, işsizlik sigortası uygulaması¹⁹⁸⁵, kadın bürokrat ve diğer kadın personel¹⁹⁸⁶, sosyal güvenlik prim alacaklarının yeniden yapılandırılması¹⁹⁸⁷, Bodrum Güvercinlik Köyü alanının kiralanması¹⁹⁸⁸, Bankacılık Kanunu Tasarısı¹⁹⁸⁹, Belediyelerin koruma evi açma yükümlülüğü¹⁹⁹⁰, kadın istihdamı¹⁹⁹¹, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yurt ve yuvalarından kaçan çocuklar¹⁹⁹², Çukurova bölgesindeki elektrik iletim sisteminin bakımı¹⁹⁹³, Kozan Kalesi'ne televizyon vericisi yerleştirilmesi¹⁹⁹⁴,

¹⁹⁶⁶ TBMM T.D., XXII/149, B: 74, ss.563-564.

¹⁹⁶⁷ TBMM T.D., XXII/138, B: 29, ss.478-479.

¹⁹⁶⁸ TBMM T.D., XXII/144, B: 51, ss.465-467.

¹⁹⁶⁹ TBMM T.D., XXII/136, B: 22, ss.341-342.

¹⁹⁷⁰ TBMM T.D., XXII/138, B: 29, ss.470-471.

¹⁹⁷¹ TBMM T.D., XXII/134, B: 15, ss.535-539.

¹⁹⁷² TBMM T.D., XXII/139, B: 32, ss.531-533.

¹⁹⁷³ TBMM T.D., XXII/141, B: 37, ss.593-595.

¹⁹⁷⁴ TBMM T.D., XXII/123, B: 114, ss.387-391.

¹⁹⁷⁵ TBMM T.D., XXII/114, B: 79, ss.557-558.

¹⁹⁷⁶ TBMM T.D., XXII/115, B: 81, ss.110-111.

¹⁹⁷⁷ TBMM T.D., XXII/114, B: 77, ss.254-257.

¹⁹⁷⁸ TBMM T.D., XXII/114, B: 77, ss.245-246.

¹⁹⁷⁹ TBMM T.D., XXII/108, B: 47, ss.105-107.

¹⁹⁸⁰ TBMM T.D., XXII/113, B: 75, ss.718-719.

¹⁹⁸¹ TBMM T.D., XXII/115, B: 82, ss.214-215.

¹⁹⁸² TBMM T.D., XXII/115, B: 83, ss.441-442.

¹⁹⁸³ TBMM T.D., XXII/113, B: 75, ss.141-148.

¹⁹⁸⁴ TBMM T.D., XXII/120, B: 105, ss.491-492.

¹⁹⁸⁵ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.449-451.

¹⁹⁸⁶ TBMM T.D., XXII/110, B: 58, ss.222-225.

¹⁹⁸⁷ TBMM T.D., XXII/125, B: 121, ss.435-436.

¹⁹⁸⁸ TBMM T.D., XXII/464, B: 27, ss.544-545.

¹⁹⁸⁹ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.867-882.

¹⁹⁹⁰ TBMM T.D., XXII/115, B: 82, ss.236-251.

¹⁹⁹¹ TBMM T.D., XXII/113, B: 71, ss.135-174.

¹⁹⁹² TBMM T.D., XXII/107, B: 46, ss.423-424.

¹⁹⁹³ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, s.1046.

¹⁹⁹⁴ TBMM T.D., XXII/108, B: 51, ss.792-793.

Adana'daki şiddet olayları ve çözümü¹⁹⁹⁵, ilk ve ortaöğretim çağındaki kız çocukları¹⁹⁹⁶, meslek liselerinde yaşlı ve özürlü bakımıyla ilgili bölümlerin bulunup bulunmadığı¹⁹⁹⁷, üstün yetenekli çocukların eğitimi¹⁹⁹⁸, Adana'daki devlet hastanelerinin yatak kapasitesi, hasta ve doktor sayısı¹⁹⁹⁹, AIDS'e karşı alınacak önlemler²⁰⁰⁰, aile planlaması²⁰⁰¹, Adana'da Hayvancılık Organize Sanayi Bölgesi kurulup kurulmayacağı ve tarım ilacı kullanımı²⁰⁰², Adana'da pamuk üretimindeki düşüş²⁰⁰³, Pamukova tren kazasından sonra kaza yerinde inceleme yapılmadan temizlik yapıldığı iddiaları²⁰⁰⁴, AB ile müzakereler²⁰⁰⁵, kamu personelinin AB'ye uyumu²⁰⁰⁶, Pozantı-Ulukışla otoyolunun ne zaman biteceği²⁰⁰⁷, çocuk işçiliğini önleme çalışmaları²⁰⁰⁸, gençlerin istihdamına yönelik çalışmalar²⁰⁰⁹, iş kazalarını azaltma çalışmaları²⁰¹⁰, hastanelerdeki sağlık personelinin süt izni ve kreş gereksinimi²⁰¹¹, Tuz Gölü'ndeki kirlilik²⁰¹², toplumsal cinsiyet rolleri eğitim programı ve Türkiye'de kadının durumu²⁰¹³, emekli aylıklarının ödenmesinde ATM'lerde yaşanan sorunlar²⁰¹⁴, ulusal kadın politikalarının geliştirilmesinde izlenecek yöntemler²⁰¹⁵, Enerji Topluluğu kurulmasına ilişkin mutabakat²⁰¹⁶, LPG'li araçların denetimsiz trafiğe çıkmasının engellenmesi²⁰¹⁷, çocuklar ve gençler arasında bilgisayarın eğitim-araştırma amaçlı kullanımının yaygınlaştırılması²⁰¹⁸, Halk Eğitim Merkezleri'nde vatandaşların AB konusunda bilgilendirilmesi²⁰¹⁹, psikolojik destek ve ruh sağlığına yönelik merkezlerin

¹⁹⁹⁵ TBMM T.D., XXII/126, B: 123, ss.479-484.

¹⁹⁹⁶ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, s.883.

¹⁹⁹⁷ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, s.884.

¹⁹⁹⁸ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.1083-1084.

¹⁹⁹⁹ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.493-495.

²⁰⁰⁰ TBMM T.D., XXII/106, B: 43, ss.490-491.

²⁰⁰¹ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.1541-1545.

²⁰⁰² TBMM T.D., XXII/125, B: 120, ss.215-221.

²⁰⁰³ TBMM T.D., XXII/112, B: 70, ss.601-622.

²⁰⁰⁴ TBMM T.D., XXII/61, B: 2, ss.115-116.

²⁰⁰⁵ TBMM T.D., XXII/93, B: 127, s.2508.

²⁰⁰⁶ TBMM T.D., XXII/75, B: 62, ss.458-465.

²⁰⁰⁷ TBMM T.D., XXII/65, B: 23, ss.379-380.

²⁰⁰⁸ TBMM T.D., XXII/93, B: 127, ss.2517-2519.

²⁰⁰⁹ TBMM T.D., XXII/93, B: 127, ss.2511-2514.

²⁰¹⁰ TBMM T.D., XXII/93, B: 127, ss.576-579.

²⁰¹¹ TBMM T.D., XXII/63, B: 15, ss.343-345.

²⁰¹² TBMM T.D., XXII/71, B: 46, ss.690-691.

²⁰¹³ TBMM T.D., XXII/74, B: 57, ss.196-207.

²⁰¹⁴ TBMM T.D., XXII/73, B: 52, ss.209-211.

²⁰¹⁵ TBMM T.D., XXII/71, B: 43, ss.284-299.

²⁰¹⁶ TBMM T.D., XXII/93, B: 127, ss.601-606.

²⁰¹⁷ TBMM T.D., XXII/81, B: 86, ss.686-688.

²⁰¹⁸ TBMM T.D., XXII/93, B: 127, ss.626-628.

²⁰¹⁹ TBMM T.D., XXII/77, B: 67, ss.142-143.

arttırılması²⁰²⁰, GAP bölgesinde organik tarımın başlatılıp başlatılmayacağı²⁰²¹, tarım sektöründe kadının rolünü öne çıkaran projeler²⁰²², çocuk gözetim evleri kurulup kurulmadığı²⁰²³, yasalarla ilgili eğitim çalışmaları yapılıp yapılmayacağı²⁰²⁴, yardımcı doçent kadrolarındaki sorunlar²⁰²⁵, iş güvenliği konusunda yapılan çalışmalar²⁰²⁶, sigortasız işçi çalıştırılmasının önlenmesi²⁰²⁷, sokak çocuklarının ailelerinin istihdamı²⁰²⁸, Bergama-Ovacık altın işletmesinin faaliyetleri²⁰²⁹, kredi kartı faizlerinin indirilmesi²⁰³⁰, SHÇEK’de çocuklara hizmet eden birimlerdeki personel²⁰³¹, SHÇEK’in kadınlara yönelik hizmetlerinin yeterli olup olmadığı²⁰³², sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları²⁰³³, Adana’da sulama yapan çiftçilerin TEDAŞ’a olan borçları²⁰³⁴, trafik yılında kazaların önlenmesi amacıyla uygulanacak program²⁰³⁵, Emekli Sandığı sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı²⁰³⁶, Tüpraş Batman Rafinerisi²⁰³⁷, Almanca ve Fransızca öğretmenliği branşındaki aday öğretmen fazlalığı²⁰³⁸, atama nakil yönetmeliğindeki değişiklik²⁰³⁹, madde bağımlıları için açılan tedavi merkezleri²⁰⁴⁰, gıda ve ilaç yapımında kullanılan bitkilerin toplanması, alım-satımı ve ihracı konusunda sınırlamalar getirilip getirilmeyeceği²⁰⁴¹, tarımın desteklenmesi çalışmaları²⁰⁴², demiryollarında meydana gelen kazalar ve kazaların önlenmesine yönelik çalışma olup olmadığı, hızlandırılmış tren projesi ve onay raporu²⁰⁴³ konularındadır.

XXII. dönem milletvekili Ayhan Zeynep Tekin; Bayındırlık ve İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu ile Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Üyeliği’nde, Meclis

²⁰²⁰ TBMM T.D., XXII/93, B: 127, ss.1389–1390.

²⁰²¹ TBMM T.D., XXII/71, B: 43, ss.313–315.

²⁰²² TBMM T.D., XXII/72, B: 49, ss.375–383.

²⁰²³ TBMM T.D., XXII/54, B: 107, ss.454–455.

²⁰²⁴ TBMM T.D., XXII/32, B: 69, ss.237–240.

²⁰²⁵ TBMM T.D., XXII/30, B: 47, ss.456–457.

²⁰²⁶ TBMM T.D., XXII/52, B: 98, ss.111–113.

²⁰²⁷ TBMM T.D., XXII/45, B: 72, ss.345–346.

²⁰²⁸ TBMM T.D., XXII/52, B: 100, ss.376–377.

²⁰²⁹ TBMM T.D., XXII/31, B: 61, ss.513–515.

²⁰³⁰ TBMM T.D., XXII/47, B: 76, ss.298–299.

²⁰³¹ TBMM T.D., XXII/50, B: 92, ss.212–216.

²⁰³² TBMM T.D., XXII/39, B: 47, ss.489–502.

²⁰³³ TBMM T.D., XXII/53, B: 101, ss.161–163.

²⁰³⁴ TBMM T.D., XXII/59, B: 119, ss.700–702.

²⁰³⁵ TBMM T.D., XXII/44, B: 69, s.424.

²⁰³⁶ TBMM T.D., XXII/50, B: 92, ss.119–120.

²⁰³⁷ TBMM T.D., XXII/42, B: 60, ss.757–759.

²⁰³⁸ TBMM T.D., XXII/30, B: 47, ss.602–603.

²⁰³⁹ TBMM T.D., XXII/54, B: 107, ss.497–498.

²⁰⁴⁰ TBMM T.D., XXII/51, B: 95, ss.108–110.

²⁰⁴¹ TBMM T.D., XXII/31, B: 61, ss.556–560.

²⁰⁴² TBMM T.D., XXII/49, B: 91, ss.541–544.

²⁰⁴³ TBMM T.D., XXII/60, B: 120, ss.148–156.

Soruşturması Komisyonları'nda bulunmuştur. Bu dönemde 3 kanun teklifi, 1 sözlü soru önergesi, 4 yazılı soru önergesi, 1 Meclis araştırması önergesi, 8 gündem dışı, 7 kanun tasarı ve teklifleri ve 1 diğer konular hakkında genel kurulda görüşmeleri mevcuttur²⁰⁴⁴.

Ayhan Zeynep Tekin'in gündem dışı konuşmaları doğal afetlerin yol açtığı can ve mal kaybının önlenmesi için önceden tedbir alınmasının önemi²⁰⁴⁵, LPG'li araçlarda yaşanan facialar²⁰⁴⁶ ve Türkiye'de kalitesiz yapılaşma²⁰⁴⁷ hakkındadır. Meclis Araştırması Önergesi bazı televizyon dizileri ile yarışma ve kadın programlarının toplumun ruh sağlığına etkileri²⁰⁴⁸ konusunda olmuştur.

Ayhan Zeynep Tekin'in genel Kurul'da söz alarak yaptığı konuşmaları ise mali yıl bütçeleri²⁰⁴⁹, Telgraf ve Telefon Kanunu'nda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi²⁰⁵⁰, Köy Hizmetleri Kanunu'nda değişiklik yapılması²⁰⁵¹ ve Türk Medeni Kanunu'nda değişiklik yapılması kanun teklifinde bulunmuştur²⁰⁵². Akaryakıt istasyonlarının denetimi²⁰⁵³ ve tren restoranlarında sigara içilmesine ve uçak seferlerindeki rötarlara ilişkin²⁰⁵⁴ yazılı soru önergeleri mevcuttur.

Reyhan Balandı; İçişleri, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonları ile sokak çocuklarının sorunlarını ve Türkçe'deki bozulma ve yabancılaşmayı araştırmak için kurulan Meclis Araştırması Komisyonları'nda görev almış ayrıca Endonezya Parlamentolararası Dostluk Grubu Üyeliği yapmıştır. Reyhan Balandı, bu dönemde yasama ve denetim faaliyetlerine; 2 kanun teklifi, 2 sözlü soru önergesi, 36 yazılı soru önergesi, genel kurulda 6 gündem dışı, 11 kanun tasarı ve teklifleri, 2 Meclis araştırması önergeleri ve 1 tezkereler hakkında konuşmaları ile katılmıştır²⁰⁵⁵.

Reyhan Balandı'nın gündem dışı konuşmaları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü²⁰⁵⁶, Fransız Parlamentosu'nda oylanan Ermeni Soykırımı'nın olmadığını iddia edenlerin

²⁰⁴⁴ Gökçimen vd., Age., s.372.

²⁰⁴⁵ TBMM T.D., XXII/135, B: 18, ss.27-29.

²⁰⁴⁶ TBMM T.D., XXII/73, B: 52, ss.27-29.

²⁰⁴⁷ TBMM T.D., XXII/13, B: 75, ss.431-434.

²⁰⁴⁸ TBMM T.D., XXII/120, B: 103, ss.211-213.

²⁰⁴⁹ TBMM T.D., XXII/141, B: 38, ss.647-649.

²⁰⁵⁰ TBMM T.D., XXII/110, B: 61, s.693.

²⁰⁵¹ TBMM T.D., XXII/72, B: 50, ss.471-472.

²⁰⁵² TBMM T.D., XXII/156, B: 99, ss.79-87.

²⁰⁵³ TBMM T.D., XXII/44, B: 68, ss.286-288.

²⁰⁵⁴ TBMM T.D., XXII/44, B: 66, ss.32-33.

²⁰⁵⁵ Gökçimen vd., Age., ss.390-391.

²⁰⁵⁶ TBMM T.D., XXII/149, B: 72, ss.238-244.

cezalandırılmasını öngören yasa teklifi²⁰⁵⁷, 24 Kasım Öğretmenler Günü ve öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri²⁰⁵⁸, basın etiği ve Çorum'da görülen Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi hastalığı²⁰⁵⁹, Anneler Günü²⁰⁶⁰, basında sansürün kaldırılışının 95. ve Lozan Barış Antlaşması'nın 80. yıldönümü²⁰⁶¹ konularında olmuştur. Meclis araştırması önergesi kadının eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve kadına yönelik şiddetin durdurulması için alınacak önlemler²⁰⁶² hakkındadır. Reyhan Balandı'nın söz alarak yaptığı konuşmaları ise Türkçe'deki bozulma ve yabancılaşmanın nedenleri ile toplumsal birlik ve beraberliğimiz üzerindeki etkileri²⁰⁶³, mali yıl bütçeleri²⁰⁶⁴, töre ve namus cinayetleri ile kadına karşı şiddetin önlenmesi için alınacak önlemler²⁰⁶⁵, kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı okulların Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmesi²⁰⁶⁶, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı²⁰⁶⁷ konularındadır. Denizlerimizdeki kirlilik ve alınacak önlemlerle ilgili sözlü soru önergesi vardır²⁰⁶⁸.

Reyhan Balandı'nın yazılı soru önergeleri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu personeli ile kayıp çocuklar²⁰⁶⁹, BM Barış Gücü çerçevesinde Lübnan'a gönderilecek Türk Askerleri²⁰⁷⁰, sahte ve taklit gıda üretimi ve sonuçları²⁰⁷¹, Kütahya-Gediz-Gökler Beldesi'ndeki bir kömür ocağında meydana gelen grizu patlaması²⁰⁷², 2000–2004 yılları arasındaki iç ve dış borç ödemeleri ve yatırımlar²⁰⁷³, 1999'da yaşanan depremler nedeniyle getirilen ek vergiler²⁰⁷⁴, emeklilerin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunların giderilmesi²⁰⁷⁵, ithal edilen ilaçlar²⁰⁷⁶, SSK'luların ilaç ihtiyacının serbest eczanelerden karşılanmasının sonuçları²⁰⁷⁷, 2005 yılı bütçesinden esnafa ayrılan

²⁰⁵⁷ TBMM T.D., XXII/132, B: 8, ss.186–192.

²⁰⁵⁸ TBMM T.D., XXII/99, B: 23, ss.292–293.

²⁰⁵⁹ TBMM T.D., XXII/124, B: 116, ss.16–18.

²⁰⁶⁰ TBMM T.D., XXII/83, B: 95, ss.341–344.

²⁰⁶¹ TBMM T.D., XXII/24, B: 111, ss.240–242.

²⁰⁶² TBMM T.D., XXII/84, B: 99, ss.320–321.

²⁰⁶³ TBMM T.D., XXII/146, B: 62, s.372.

²⁰⁶⁴ TBMM T.D., XXII/142, B: 41, ss.122–125.

²⁰⁶⁵ TBMM T.D., XXII/122, B: 110, ss.73–78.

²⁰⁶⁶ TBMM T.D., XXII/100, B: 25, ss.61–64.

²⁰⁶⁷ TBMM T.D., XXII/124, B: 118, ss.579–581.

²⁰⁶⁸ TBMM T.D., XXII/119, B: 2, s.111.

²⁰⁶⁹ TBMM T.D., XXII/150, B: 77, ss.401–418.

²⁰⁷⁰ TBMM T.D., XXII/135, B: 18, ss.184–185.

²⁰⁷¹ TBMM T.D., XXII/84, B: 97, ss.104–106.

²⁰⁷² TBMM T.D., XXII/88, B: 116, ss.747–749.

²⁰⁷³ TBMM T.D., XXII/86, B: 108, ss.647–650.

²⁰⁷⁴ TBMM T.D., XXII/79, B: 78, ss.487–488.

²⁰⁷⁵ TBMM T.D., XXII/79, B: 76, ss.234–235.

²⁰⁷⁶ TBMM T.D., XXII/82, B: 92, ss.684–686.

²⁰⁷⁷ TBMM T.D., XXII/80, B: 82, ss.590–592.

pay²⁰⁷⁸, görevde yükselme sınavı sonucu merkeze ve taşra teşkilatına yapılan atamalar²⁰⁷⁹ ve tarım nüfusunun milli gelirdeki payı²⁰⁸⁰ konularındadır.

XXII. dönem milletvekillerinden Oya Araslı; bu dönemde Anayasa Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Yasama ve denetim faaliyetlerinde; 3 kanun teklifi, 2 sözlü soru önergesi, 1 yazılı soru önergesi, 1 Meclis araştırması önergesi, 45 kanun tasarı ve teklifleri, 4 gündem dışı, 12 diğer önerge ve öneriler ve 1 diğer konular hakkında konuşmaları mevcuttur²⁰⁸¹.

Oya Araslı'nın açıklamalar ve sataşmalara ilişkin verdiği cevaplar oldukça fazladır. Gündem dışı konuşmaları yargı bağımsızlığının önemi²⁰⁸², Ankara'nın ilçeleri ve köyleri ile köylülerin sorunları²⁰⁸³, Atatürkçülük²⁰⁸⁴, yasama dokunulmazlığının dünyadaki uygulamaları ve Türkiye'deki uygulamanın oluşturduğu sıkıntılar²⁰⁸⁵, kadına yönelik şiddet hareketleri ve alınacak önlemler²⁰⁸⁶ konusundadır.

Oya Araslı'nın söz alarak yaptığı konuşmaları Cumhurbaşkanınca bir kez daha görüşülmek üzere TBMM'ye iade edilen Anayasa değişikliği hakkında kanunların bir maddesinin aynen kabulü için Anayasa'da öngörülen üye tam sayısının üçte ikisinin oyunu alması gerektiği, bunun altında oy alan maddenin kabul edildiğinin ifade edilmesinin Anayasaya aykırılığı²⁰⁸⁷, Genel Kurul'un çalışma saatlerinin yeniden düzenlenmesi²⁰⁸⁸, Cumhurbaşkanınca ikinci kez TBMM'ye gönderilen yasaların tümünün veya sadece uygun görülmeyen maddelerinin görüşülmesi konusunun Genel Kurul'un onayına sunulması gerekirken, grup önerisi getirmek suretiyle tümünün yeniden görüşülmesinin Anayasa ve İçtüzüğe uygun olup olmayacağı²⁰⁸⁹, töre ve namus cinayetleri ile kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet hareketleri²⁰⁹⁰, Yükseköğretim Kanunu'na geçici maddeler eklenmesi²⁰⁹¹, Emniyet Teşkilatı Kanunu'nda değişiklik

²⁰⁷⁸ TBMM T.D., XXII/85, B: 100, ss.156–158.

²⁰⁷⁹ TBMM T.D., XXII/82, B: 82, ss.694–696.

²⁰⁸⁰ TBMM T.D., XXII/81, B: 85, ss.554–557.

²⁰⁸¹ Gökçimen vd., Age., ss.64–65.

²⁰⁸² TBMM T.D., XXII/150, B: 79, ss.546–547.

²⁰⁸³ TBMM T.D., XXII/81, B: 85, ss.340–342.

²⁰⁸⁴ TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.11–12.

²⁰⁸⁵ TBMM T.D., XXII/53, B: 101, ss.10–12.

²⁰⁸⁶ TBMM T.D., XXII/85, B: 100, ss.43–46.

²⁰⁸⁷ TBMM T.D., XXII/160, B: 118, ss.196–197.

²⁰⁸⁸ TBMM T.D., XXII/133, B: 12, ss.64–66.

²⁰⁸⁹ TBMM T.D., XXII/121, B: 108, ss.151–153.

²⁰⁹⁰ TBMM T.D., XXII/122, B: 110, ss.52–54.

²⁰⁹¹ TBMM T.D., XXII/77, B: 70, ss.500–502.

yapılması²⁰⁹², bazı kamu kurum ve kuruluşlarına ait sağlık birimlerinin sağlık bakanlığına devredilmesine dair kanun tasarısı²⁰⁹³, Büyükşehir Belediyeleri'nin yönetimi hakkında kanun hükmünde kararnamenin değiştirilmesi²⁰⁹⁴, Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulması²⁰⁹⁵, Kamu Yönetiminin Temel İlkeri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Tasarısı²⁰⁹⁶, Devlet Memurları Kanunu'nda değişiklik yapılması²⁰⁹⁷, İş Kanunu Tasarısı²⁰⁹⁸, Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²⁰⁹⁹, Sosyal Sigortalar Kanunu²¹⁰⁰ ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nda değişiklik yapılması kanun tasarısı²¹⁰¹ konularındadır. Oya Araslı'nın sözlü soru önergeleri tecavüz mağduru kadınların korunmasına ilişkindir²¹⁰².

Ayşe Gülsün Bilgehan; Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Geçici Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi Türk Delegasyonu ve Türkiye-Fransa ve Türkiye-Hırvatistan Parlamentolararası Dostluk Grubu Üyeliği'nde bulunmuştur. XXII. dönemde 4 sözlü, 13 yazılı soru önergesi, genel kurulda 8 gündem dışı, 3 kanun tasarı ve teklifleri ve 1 Meclis araştırması önergeleri mevcuttur²¹⁰³.

Gülsün Bilgehan'ın gündem dışı konuşmaları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü²¹⁰⁴, Fransız Parlamentosu'nda oylanan Ermeni Soykırımı'nın olmadığını iddia edenlerin cezalandırılmasını öngören yasa teklifinin kabulü²¹⁰⁵, Ulu Önder Atatürk'ün 67. ölüm yıldönümünde Atatürk ve dünya görüşleri²¹⁰⁶, Ankara'nın başkent oluşunun 80. yıldönümü²¹⁰⁷, Türk ulusunun çağdaş uygarlığa doğru süren yolculuğunda devrim kanunlarının önemi²¹⁰⁸, İkinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 29. ölüm yıldönümü²¹⁰⁹ konularındadır. Mecliste söz aldığı konular ise ailenin korunmasına dair kanunda

²⁰⁹² TBMM T.D., XXII/82, B: 89, ss.239–240.

²⁰⁹³ TBMM T.D., XXII/72, B: 48, ss.110–112.

²⁰⁹⁴ TBMM T.D., XXII/33, B: 75, ss.69–71.

²⁰⁹⁵ TBMM T.D., XXII/50, B: 92, ss.87–91.

²⁰⁹⁶ TBMM T.D., XXII/41, B: 54, ss.372–373.

²⁰⁹⁷ TBMM T.D., XXII/57, B: 115, ss.90–93.

²⁰⁹⁸ TBMM T.D., XXII/7, B: 45, ss.199–201.

²⁰⁹⁹ TBMM T.D., XXII/12, B: 67, ss.123–124.

²¹⁰⁰ TBMM T.D., XXII/2, B: 19, ss.582–583.

²¹⁰¹ TBMM T.D., XXII/20, B: 103, ss.502–504.

²¹⁰² TBMM T.D., XXII/80, B: 79, ss.46–83.

²¹⁰³ Gökçimen vd., Age., s.115.

²¹⁰⁴ TBMM T.D., XXII/149, B: 72, ss.244–247.

²¹⁰⁵ TBMM T.D., XXII/132, B: 8, ss.184–185.

²¹⁰⁶ TBMM T.D., XXII/98, B: 17, ss.14–16.

²¹⁰⁷ TBMM T.D., XXII/27, B: 10, ss.491–492.

²¹⁰⁸ TBMM T.D., XXII/6, B: 41, ss.262–263.

²¹⁰⁹ TBMM T.D., XXII/2, B: 15, ss.34–36.

değişiklik yapılması²¹¹⁰, töre cinayetlerine karşı alınacak tedbirler²¹¹¹ hakkındadır. Sözlü soru önergeleri okul değiştirme cezasına yönelik düzenleme²¹¹², yarı dönemi başarıyla bitiren öğrencilerin üst sınıfa geçirilmesine yönelik düzenleme²¹¹³ ve karnelere reklâm alınacağı iddiası²¹¹⁴ konularındadır.

Gülsün Bilgehan'ın yazılı soru önergeleri aile içi şiddetle ilgili araştırma sonuçları²¹¹⁵, Yunan askerlerinin kaçak göçmenleri denize atması ve kaçak göç önlemleri²¹¹⁶, kadınların işgücüne katılımı²¹¹⁷, TRT'nin İsmet İnönü'yü anma programı yayınlaması²¹¹⁸, mısır dökülerek yapılan yol çalışmalarının kazalara yol açtığı iddiası²¹¹⁹, yol yapımındaki kusurların trafik kazalarına sebebiyet verdiği iddiaları²¹²⁰, İslam Konferansı Örgütü İstanbul Sonuç Bildirgesi²¹²¹ ve kız çocukların okula gönderilmeleri amacıyla yapılan çalışmalar²¹²² konularındadır.

XXII. dönem milletvekillerinden Remziye Öztoprak; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu ile Meclis Soruşturması Komisyonu, el sanatlarının sorunları ve töre cinayetlerini araştırmak amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonları'nda görev almıştır. Ayrıca Türkiye ile Arjantin, Bangladeş, Çek Cumhuriyeti, Filipinler, Litvanya, Lübnan ve Romanya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında çalışmıştır. Genel Kurulda 3 gündem dışı ve 7 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında konuşmalar yaparak yasama ve denetim faaliyetlerine katılmıştır²¹²³.

Remziye Öztoprak'ın gündem dışı konuşmaları; ağız ve diş sağlığının önemi ve diş hekimlerinin sorunları ile bu alanda eğitim veren okulların eğitim kalitesinin artırılması²¹²⁴, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 70. yıldönümü²¹²⁵ ve 8 Mart Dünya Kadınlar Günü hakkındadır. Meclis'te söz aldığı konular ise Sağlık

²¹¹⁰ TBMM T.D., XXII/155, B: 95, ss.34–36.

²¹¹¹ TBMM T.D., XXII/108, B: 48, ss.192–193.

²¹¹² TBMM T.D., XXII/78, B: 73, ss.321–280.

²¹¹³ TBMM T.D., XXII/78, B: 73, ss.321–280.

²¹¹⁴ TBMM T.D., XXII/27, B: 10, ss.519–526.

²¹¹⁵ TBMM T.D., XXII/145, B: 57, ss.541–544.

²¹¹⁶ TBMM T.D., XXII/135, B: 18, ss.247–251.

²¹¹⁷ TBMM T.D., XXII/116, B: 85, ss.125–127.

²¹¹⁸ TBMM T.D., XXII/109, B: 56, ss.701–703.

²¹¹⁹ TBMM T.D., XXII/61, B: 7, ss.437–445.

²¹²⁰ TBMM T.D., XXII/65, B: 23, ss.530–532.

²¹²¹ TBMM T.D., XXII/83, B: 94, s.277.

²¹²² TBMM T.D., XXII/50, B: 94, ss.510–512.

²¹²³ Gökçimen vd., Age., s.318.

²¹²⁴ TBMM T.D., XXII/136, B: 23, ss.397–399.

²¹²⁵ TBMM T.D., XXII/67, B: 28, ss.15–16.

Hizmetleri Temel Kanunu²¹²⁶, mali yıl bütçeleri²¹²⁷, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı²¹²⁸, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü hakkında kanun tasarısı²¹²⁹ ve İş Kanunu Tasarısı'dır²¹³⁰.

XXII. dönem milletvekillerinden Özlem Çerçioğlu; İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda görev almıştır. Yasama ve denetim faaliyetleri 2 kanun teklifi, 2 sözlü soru önergesi, 103 yazılı soru önergesi, Genel Kurul'da 2 gündem dışı ve 11 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında konuşmalarından ibarettir²¹³¹.

Özlem Çerçioğlu'nun gündem dışı konuşmaları tarım politikaları ve Aydın ilinin tarım potansiyeli²¹³² konusundadır. Meclis'te söz aldığı konular merkezi yönetim bütçeleri²¹³³, Serbest Bölgeler Kanunu'nda²¹³⁴ ve Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nda değişiklik yapılması²¹³⁵, Aile Araştırma Kurumu Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²¹³⁶, Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu Tasarısı²¹³⁷, Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Tasarısı²¹³⁸ ve Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı²¹³⁹ hakkındadır.

Özlem Çerçioğlu'nun yazılı soru önergeleri ise iklim değişikliği ve kuraklığa²¹⁴⁰, aylık bağlanan ve koruma altına alınan çocuklara²¹⁴¹, cinsel taciz mağdurlarının korunmasına²¹⁴², çok çocuklu ailelere vergi indirimini getirileceği iddiasına²¹⁴³, Diyarbakır Valiliği ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Gözlemevi'ndeki çocuklara, anne ve bebek ölümlerinin önlenmesine yönelik çalışmalara²¹⁴⁴, şehit ailelerinin mali

²¹²⁶ TBMM T.D., XXII/146, B: 61, ss.272–273.

²¹²⁷ TBMM T.D., XXII/141, B: 37, ss.422–423.

²¹²⁸ TBMM T.D., XXII/119, B: 100, ss.565–567.

²¹²⁹ TBMM T.D., XXII/62, B: 11, ss.228–229.

²¹³⁰ TBMM T.D., XXII/14, B: 77, s.77.

²¹³¹ Gökçimen vd., Age., s.128.

²¹³² TBMM T.D., XXII/6, B: 40, ss.161–163.

²¹³³ TBMM T.D., XXII/141, B: 39, ss.806–807.

²¹³⁴ TBMM T.D., XXII/153, B: 87, ss.239–240.

²¹³⁵ TBMM T.D., XXII/128, B: 126, s.326.

²¹³⁶ TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.81–84.

²¹³⁷ TBMM T.D., XXII/80, B: 82, ss.462–464.

²¹³⁸ TBMM T.D., XXII/42, B: 57, ss.276–277.

²¹³⁹ TBMM T.D., XXII/12, B: 68, ss.268–269.

²¹⁴⁰ TBMM T.D., XXII/152, B: 85, ss.876–882.

²¹⁴¹ TBMM T.D., XXII/152, B: 83, ss.528–529.

²¹⁴² TBMM T.D., XXII/142, B: 40, ss.89–93.

²¹⁴³ TBMM T.D., XXII/145, B: 56, ss.414–445.

²¹⁴⁴ TBMM T.D., XXII/130, B: 1, ss.42–60.

haklarına ve desteklenmesine²¹⁴⁵, töre cinayetlerine²¹⁴⁶, Van Kadın Sığınmaevi'ne²¹⁴⁷, yetiştirme yurtlarında uygulanan zorunlu istihdam programına²¹⁴⁸, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarındaki kaçak ve kayıp çocuklara²¹⁴⁹, ithal ürünlerde uygulanan TSE onay belgesine²¹⁵⁰, serbest bölgelere ve yatırım teşviklerine²¹⁵¹, SHÇEK kurumlarının denetimine²¹⁵², sokakta yaşayan çocuklara yönelik çalışmalara²¹⁵³, yeşil kart uygulamasına²¹⁵⁴, esnafın sorunlarına²¹⁵⁵, köy bazlı katılımcı yatırım programlarının desteklenmesine²¹⁵⁶, tarım ilaçlarının kullanımı ve denetimine²¹⁵⁷, milletvekillerine tahsis edilen internet sayfalarına²¹⁵⁸, TÜRSAT yönetimine ve personel alımına²¹⁵⁹, uyuşturucuyla mücadele çalışmalarına²¹⁶⁰, Aydın-Sultanhisar-Nysa Antik Kentindeki tarihi eser yağmacılığına²¹⁶¹, Aydın-İzmir otoyolunun çevre bağlantısının yapılıp yapılmayacağına²¹⁶², olağanüstü hal bölgesi dışına gönderilen kamu görevlilerine²¹⁶³, TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesi ihalesine²¹⁶⁴, Aydın ilinde bulunan organize sanayi bölgelerinin endüstri bölgesine dönüştürülüp dönüştürülmeyeceğine²¹⁶⁵, Aydın'da ödenecek pamuk primlerine²¹⁶⁶, doğrudan gelir desteği ödemeleri için çiftçilerden alınan paraya²¹⁶⁷, hızlandırılmış tren kazası ve sorumlularına²¹⁶⁸, Manisalı Gençler Davası'nda mahkûm olan polislere tebligat yapılmadığı iddiasına²¹⁶⁹, Askeri üs ve tesisler ile limanların modernizasyonuna²¹⁷⁰, Menderes Havzasındaki kirliliğe²¹⁷¹, Aydın Didim

²¹⁴⁵ TBMM T.D., XXII/142, B: 40, ss.69–71.

²¹⁴⁶ TBMM T.D., XXII/142, B: 40, ss.72–76.

²¹⁴⁷ TBMM T.D., XXII/138, B: 28, ss.364–370.

²¹⁴⁸ TBMM T.D., XXII/147, B: 65, ss.169–171.

²¹⁴⁹ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.867–882.

²¹⁵⁰ TBMM T.D., XXII/114, B: 80, ss.726–740.

²¹⁵¹ TBMM T.D., XXII/119, B: 101, ss.649–657.

²¹⁵² TBMM T.D., XXII/105, B: 39, ss.644–681.

²¹⁵³ TBMM T.D., XXII/116, B: 87, ss.486–504.

²¹⁵⁴ TBMM T.D., XXII/115, B: 83, ss.391–393.

²¹⁵⁵ TBMM T.D., XXII/96, B: 11, ss.329–341.

²¹⁵⁶ TBMM T.D., XXII/97, B: 16, ss.522–570.

²¹⁵⁷ TBMM T.D., XXII/97, B: 16, ss.522–570.

²¹⁵⁸ TBMM T.D., XXII/111, B: 65, ss.730–731.

²¹⁵⁹ TBMM T.D., XXII/98, B: 18, ss.383–385.

²¹⁶⁰ TBMM T.D., XXII/76, B: 64, ss.213–214.

²¹⁶¹ TBMM T.D., XXII/76, B: 64, ss.215–216.

²¹⁶² TBMM T.D., XXII/64, B: 119, ss.410–411.

²¹⁶³ TBMM T.D., XXII/42, B: 97, s.305.

²¹⁶⁴ TBMM T.D., XXII/42, B: 56, ss.172–176.

²¹⁶⁵ TBMM T.D., XXII/59, B: 119, ss.545–546.

²¹⁶⁶ TBMM T.D., XXII/59, B: 119, ss.575–601.

²¹⁶⁷ TBMM T.D., XXII/59, B: 11, ss.575–601.

²¹⁶⁸ TBMM T.D., XXII/60, B: 120, ss.125–128.

²¹⁶⁹ TBMM T.D., XXII/15, B: 85, ss.314–315.

²¹⁷⁰ TBMM T.D., XXII/11, B: 64, ss.573–574.

²¹⁷¹ TBMM T.D., XXII/22, B: 69, ss.444–446.

İlçesi Antik Milet Kenti içinde yer alan İlyas Bey Camii'nin restorasyonuna²¹⁷², elektrikte bölgesel fiyatlandırmaya ne zaman geçileceğine²¹⁷³, okul müdürleri ve milli eğitim müdürlerinin atamalarında politik etki olduğu iddialarına²¹⁷⁴ ve kura çektirilmeyen doktorların atamalarına ilişkindir²¹⁷⁵.

Semiha Öyüş; Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyeliği yapmış, el sanatlarının sorunlarını ve töre cinayetlerini araştırmak amacıyla ve Şemdinli olaylarına ilişkin kurulan Meclis Araştırma Komisyonları'nda görev almıştır. Bu dönemde Semiha Öyüş; 1 kanun teklifi, genel kurulda 9 kanun tasarı ve teklifleri, 1 Meclis araştırması önermeleri hakkında konuşmuştur²¹⁷⁶.

Semiha Öyüş'ün söz aldığı konular Petrol Piyasası Kanunu'nda değişiklik yapılması²¹⁷⁷, töre ve namus cinayetleri ile çocuk ve kadına yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılması ve alınacak önlemler²¹⁷⁸, Aile Araştırma Kurumu Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²¹⁷⁹, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu²¹⁸⁰, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Kanunu'nda²¹⁸¹ ve Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda değişiklik yapılması²¹⁸² hakkındadır.

XXII. dönem milletvekillerinden Fatma Şahin; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile enerji ve doğalgaz anlaşmalarına ilişkin iddialar konusunda kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliği'ne seçilmiştir. Ayrıca töre cinayetlerine, Tuz Gölü'ndeki kirliliğe ve küresel ısınmanın neden olduğu sorunlara ilişkin Meclis Araştırması Komisyonları Üyelikleri'nde bulunmuş, töre cinayetlerine ilişkin Meclis Araştırması Komisyonu'nda Başkan olarak görev yapmıştır. Ayrıca Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu ve Türkiye ile Belçika, İsveç, İsrail, Bulgaristan, Hindistan, Filistin, Letonya ve Litvanya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grupları

²¹⁷² TBMM T.D., XXII/20, B: 100, ss.155–156.

²¹⁷³ TBMM T.D., XXII/11, B: 61, ss.282–283.

²¹⁷⁴ TBMM T.D., XXII/25, B: 112, ss.209–210.

²¹⁷⁵ TBMM T.D., XXII/18, B: 96, ss.510–513.

²¹⁷⁶ Gökçimen vd., Age., s.306.

²¹⁷⁷ TBMM T.D., XXII/145, B: 54, ss.83–84.

²¹⁷⁸ TBMM T.D., XXII/122, B: 110, ss.59–61.

²¹⁷⁹ TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.74–77.

²¹⁸⁰ TBMM T.D., XXII/66, B: 26, ss.189–193.

²¹⁸¹ TBMM T.D., XXII/46, B: 73, ss.45–46.

²¹⁸² TBMM T.D., XXII/15, B: 86, ss.447–449.

üyeliklerinde bulunmuştur. Fatma Şahin bu dönemde 5 kanun teklifi, 2 Meclis araştırması önermeleri, Genel Kurul'da 2 gündem dışı, 9 kanun tasarı ve teklifleri hakkında ve 4 Meclis araştırması önermeleri hakkında konuşmuştur²¹⁸³.

Fatma Şahin'in dünya kadınlar gününe²¹⁸⁴ ilişkin gündem dışı konuşması mevcuttur. Meclis araştırması önermeleri; küresel ısınmanın neden olduğu sorunlar ve alınması gereken önlemler²¹⁸⁵, töre cinayetleri ve alınması gereken önlemler²¹⁸⁶ konularındadır. Söz aldığı konular ise akaryakıt kaçakçılığının ekonomiye, insan ve çevre sağlığına verdiği zararın ve alınacak önlemlerin belirlenmesi²¹⁸⁷, Aile Araştırma Kurumu Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²¹⁸⁸, Doğal Gaz Piyasası Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi²¹⁸⁹, Petrol Piyasası Kanunu Tasarısı²¹⁹⁰ ve Bor ve Ürünleri Araştırma Enstitüsü Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı'dır²¹⁹¹.

XXII. dönemin milletvekillerinden olan Güldal Akşit; 58. Hükümet'te (Gül Hükümeti) Turizm Bakanı, 59. Hükümet'te (Erdoğan Hükümeti) Turizm Bakanı ve Kadın, Aile, Özürlüler ve Sosyal Hizmetlerden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır. Bu dönemde Anayasa Komisyonu Üyeliği'nde bulunmuştur. Yasama ve denetim faaliyetlerine, 92 yazılı soru önermelerine Bakan olarak cevabı, Genel Kurul'da, 6 sözlü soru önermelerine bakan olarak cevabı, 3 gündem dışı konuşmalara Bakan olarak cevabı mevcuttur. Ayrıca Meclis faaliyetlerine 6 kanun tasarı ve teklifleri, 4 Meclis araştırması önermeleri ve 1 Meclis soruşturması önermeleri hakkında konuşarak katılmıştır²¹⁹².

Güldal Akşit'in gündem dışı konuşmaları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü²¹⁹³, laiklik ilkesinin anayasaya girişinin 69. yıldönümü²¹⁹⁴, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 71. yıldönümü²¹⁹⁵, Dünya Özürlüler Günü nedeniyle ülkemizdeki

²¹⁸³ Gökçimen vd., Age., s.357, 358.

²¹⁸⁴ TBMM T.D., XXII/113, B: 72, ss.222–225.

²¹⁸⁵ TBMM T.D., XXII/145, B: 53, ss.22–24.

²¹⁸⁶ TBMM T.D., XXII/85, B: 100, s.43.

²¹⁸⁷ TBMM T.D., XXII/98, B: 19, ss.415–417.

²¹⁸⁸ TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.110–112.

²¹⁸⁹ TBMM T.D., XXII/88, B: 113, ss.69–70.

²¹⁹⁰ TBMM T.D., XXII/32, B: 63, ss.36–38.

²¹⁹¹ TBMM T.D., XXII/16, B: 87, ss.52–53.

²¹⁹² Gökçimen vd., Age., s.56,57.

²¹⁹³ TBMM T.D., XXII/149, B: 72, ss.248–251.

²¹⁹⁴ TBMM T.D., XXII/110, B: 59, s.269.

²¹⁹⁵ TBMM T.D., XXII/101, B: 27, ss.118–119.

engellilerin sağlık, eğitim ve istihdam sorunları²¹⁹⁶, Nusrat Mayın Gemisi'nin müze haline getirilmesi için yapılan çalışmalar ile Uluslararası Uyuşturucu Kullanımı ve Kaçakçılığıyla Mücadele Günü konularındadır²¹⁹⁷.

Güldal Akşit'in söz aldığı konular ise Aile Araştırma Kurumu Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²¹⁹⁸, töre ve namus cinayetleri görünümündeki kadına yönelik şiddet hareketlerinin sebeplerinin ve alınacak önlemlerin belirlenmesi²¹⁹⁹, çocukları sokağa düşüren nedenlerle, sokak çocuklarının sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi²²⁰⁰, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²²⁰¹, işçi ve memur emeklilerinin maaşlarında artış, gazilerin hayat standartlarını yükseltmek için alınacak önlemler²²⁰², özürülüler²²⁰³ ve yetiştirme yurtlarında barınan çocuklardan ilköğretimi bitiremeyenlerin istihdam sorunu²²⁰⁴ hakkındadır.

XXII. dönem milletvekillerinden Sıdika Aydoğan; İçişleri Komisyonu ile töre cinayetleri hakkında kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nda görev almıştır. Ayrıca Türkiye-İngiltere ve Türkiye-Bulgaristan Parlamentolararası Birlik Üyeliklerinde bulunmuştur. Bu dönemde yasama faaliyetlerine Genel Kurul'da 1 gündem dışı ve 7 kanun tasarı ve teklifleri hakkında konuşarak katılmıştır²²⁰⁵. Gündem dışı konuşması Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının tanınmasının 68. yıldönümü²²⁰⁶ konusundadır.

Nimet Çubukçu; 59. ve 60. Hükümetlerde (I. ve II. Erdoğan Hükümetleri) Kadın, Aile, Özürlü ve Sosyal Hizmetlerden Sorumlu Devlet Bakanı olarak görev yapmıştır. Ayrıca XXII. dönemde Anayasa, Adalet, Avrupa Birliği Uyum ve Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu ile yolsuzlukları araştırma konusunda kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nda görev almıştır. Ayrıca Türkiye-Hırvatistan Parlamentolararası Dostluk Grubu Üyeliği'nde bulunmuştur. Bu dönemde Meclis'in yasama ve denetim faaliyetlerine 302 yazılı soru önergelerine Bakan olarak cevabı,

²¹⁹⁶ TBMM T.D., XXII/31, B: 61, ss.457–458.

²¹⁹⁷ TBMM T.D., XXII/19, B: 99, ss.450–452.

²¹⁹⁸ TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.127–128.

²¹⁹⁹ TBMM T.D., XXII/85, B: 100, ss.44–46.

²²⁰⁰ TBMM T.D., XXII/79, B: 76, ss.55–59.

²²⁰¹ TBMM T.D., XXII/62, B: 11, s.253.

²²⁰² TBMM T.D., XXII/73, B: 55, ss.446–447.

²²⁰³ TBMM T.D., XXII/90, B: 122, ss.266–269.

²²⁰⁴ TBMM T.D., XXII/47, B: 75, ss.101–102.

²²⁰⁵ Gökçimen vd., Age., s.339.

²²⁰⁶ TBMM T.D., XXII/1, B: 8, ss.253–254.

Genel Kurul'da 3 gündem dışı konuşmalara Bakan olarak cevabı, 12 sözlü soru önergelerine Bakan olarak cevabı, 9 kanun tasarı ve teklifleri konularında ve 1 Meclis araştırması önermeleri hakkında konuşmaları mevcuttur²²⁰⁷.

Nimet Çubukçu'nun gündem dışı konuşmaları 8 Mart Dünya Kadınlar Günü²²⁰⁸, çocuklara yönelik şiddet olaylarının önlenmesi için alınması gereken önlemler²²⁰⁹, boşanmanın yarattığı aile sorunları ve çözüm önerileri konularındadır²²¹⁰. Nimet Çubukçu'nun söz aldığı konular ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda değişiklik yapılması²²¹¹, engellilerin sorunlarının çözümünde kurumlar arası koordinasyon ile coğrafi ve sosyal farklılıklara, töre cinayetlerine karşı alınacak tedbirler, çocuk yuvalarında ve huzurevlerinde yapılan atamalar ve yolsuzlukların sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi²²¹² hakkındadır.

XXII. dönem milletvekillerinden Zeynep Damla Gürel; Dilekçe Komisyonu ile NATO Parlamenterler Asamblesi ve Barış İçin Asyalı Parlamenterler Birliği (BAPB) Türk Grubu Üyesi olarak çalışmıştır. Türk-Amerikan Dostluk Grubu üyesi olarak Amerika-Türkiye ilişkileri üzerinde çeşitli ziyaretler gerçekleştirmiştir. Dünya Bankası tarafından Parlamenterler Grubu çalışmalarına davet edilmiş, BM Kalkınma Grubunda "Birleşmiş Milletler Kalkınma Grubu ve Dünya Parlamentoları ile İlişkileri" konusunda bir sunum gerçekleştirmiştir. Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Türkiye-Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasındaki ikili ilişkiler konusunda düzenlenen çok sayıda uluslararası toplantılara katılmış ve Türkiye'de de düzenlenmesine katkıda bulunmuştur. Bu dönemdeki yasama ve denetim faaliyetlerinde 3 yazılı soru önergesi, Genel Kurul'da 1 gündem dışı konuşması ve 5 kanun tasarı ve teklifleri hakkında konuşmaları mevcuttur²²¹³.

Zeynep Damla Gürel'in söz aldığı konuşmaları, gençlerimizin içinde bulunduğu sorunlar ve alınması gereken önlemler²²¹⁴ hakkındadır. Yazılı soru önermeleri, araştırma

²²⁰⁷ Gökçimen vd., Age., ss.136-138.

²²⁰⁸ TBMM T.D., XXII/149, B: 72, ss.235-238.

²²⁰⁹ TBMM T.D., XXII/134, B: 17, ss.803-807.

²²¹⁰ TBMM T.D., XXII/90, B: 123, ss.374-375.

²²¹¹ TBMM T.D., XXII/145, B: 58, s.708.

²²¹² TBMM T.D., XXII/29, B: 35, ss.69-75.

²²¹³ Gökçimen vd., Age., ss.198-199.

²²¹⁴ TBMM T.D., XXII/14, B: 81,ss.668-669.

proje ödeneklerinden bütçeye gelir kaydedilmesi²²¹⁵ ve okullarda alınan kayıt paraları²²¹⁶ konularındadır.

Halide İncekera; XXII. dönemde TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ile yolsuzluk olayları hakkında kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Üyelikleri yapmıştır. Çocuklarda ve gençlerde şiddet eğilimi ile okullarda meydana gelen olaylar hakkında kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Başkanlığı'nı yürütmüştür. Ayrıca Avrupa Konseyi-Kültür, Sağlık, Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ile Batı Avrupa Birliği Geçici Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi (BAB) Türk Grubu Üyelikleri'nde bulunmuştur. Bu dönemde yasama ve denetim faaliyetlerine Genel Kurul'da 2 gündem dışı, 5 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında konuşmalarıyla katılmıştır²²¹⁷.

Halide İncekera'nın bu dönemdeki gündem dışı konuşmaları kadına yönelik şiddetin önlenmesi için alınması gereken tedbirler²²¹⁸ konusundadır. Söz aldığı konular ise T.C. Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi hakkındaki kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi²²¹⁹ ve Aile Araştırma Kurumu Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²²²⁰ ile ilgilidir.

Birgen Keleş; XXII. dönemde Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeliği yapmıştır. Bu dönemde Birgen Keleş; 5 kanun teklifi, 7 yazılı soru önergesi, 1 genel görüşme önerisi, 3 Meclis araştırması önergesi, 1 Meclis soruşturması önergesi, 1 Genel Kurul'da gündem dışı, 32 kanun tasarısı ve teklifleri ve 1 diğer önerge ve öneriler hakkında konuşmuştur²²²¹.

Birgen Keleş'in genel görüşme önergesi TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesi konusundadır²²²². Gündem dışı konuşması Türk Medeni Kanunu'nun kabulünün 77'nci yıldönümü dolayısıyla²²²³. Meclis Araştırması Önergeleri Türkiye-AB İlişkileri ile

²²¹⁵ TBMM T.D., XXII/43, B: 64, ss.522-523.

²²¹⁶ TBMM T.D., XXII/30, B: 47, s.299.

²²¹⁷ Gökçimen vd., Age., ss.227-228.

²²¹⁸ TBMM T.D., XXII/99, B: 22, ss.225-227.

²²¹⁹ TBMM T.D., XXII/143, B: 45, ss.248-249.

²²²⁰ TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.118-119.

²²²¹ Gökçimen vd., Age., ss.253-254.

²²²² TBMM T.D., XXII/41, B: 53, ss.99-100.

²²²³ TBMM T.D., XXII/5, B: 33, ss.19-20.

AB Komisyonu İlerleme Raporu'nun geleceğe etkileri²²²⁴ ve yabancıların Türkiye'de mülk edinmelerinin tüm yönleriyle araştırılmasına ilişkindir²²²⁵. Birgen Keleş'in bu dönemde söz aldığı konular Dokuzuncu Kalkınma Planı²²²⁶, Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı²²²⁷, Tarım Sigortaları Kanunu Tasarısı²²²⁸, Belediyeler Kanunu Tasarısı²²²⁹, İl Özel İdareleri Kanunu Tasarısı²²³⁰ ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı²²³¹ hakkındadır. Yazılı soru önermeleri ise yeni ilköğretim yönetmeliğinin hazırlanıp hazırlanmadığı²²³² ve Kur'an kurslarıyla ilgili yönetmelikte yapılan değişiklik²²³³ konularındadır.

XXII. dönem milletvekillerinden Güldal Okuducu; sokak çocuklarının problemlerini, töre cinayetlerini, çocuklarda ve gençlerde artan şiddet eğiliminin nedenlerini ve okullarda meydana gelen olayları araştırmak amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonları'nda görev almıştır. Meclis'in yasama ve denetim faaliyetlerine ise 1 sözlü, 25 yazılı soru önergesi, Genel Kurul'da 7 gündem dışı, 10 kanun tasarısı ve teklifleri ve 3 Meclis araştırması önermeleri hakkında görüş bildirerek katılmıştır²²³⁴. Güldal Okuducu'nun gündem dışı konuşmaları çocuklara yönelik kamu vicdanını kanatan bazı olayların önlenmesi için alınacak önlemler²²³⁵, Dünya Kadınlar Günü²²³⁶, ülkemizde çocuklar ve kadınların temel sorunları²²³⁷, Babalar Günü²²³⁸ ve Anneler Günü²²³⁹ konularında olmuştur. Meclis Araştırması Önergeleri ise çocuklara yönelik cinsel sömürü²²⁴⁰ ve kadına yönelik şiddet²²⁴¹ konularındadır.

²²²⁴ TBMM T.D., XXII/63, B: 15, ss.233–234.

²²²⁵ TBMM T.D., XXII/54, B: 105, ss.18–20.

²²²⁶ TBMM T.D., XXII/125, B: 121, ss.309–316.

²²²⁷ TBMM T.D., XXII/107, B: 45, ss.115–118.

²²²⁸ TBMM T.D., XXII/70, B: 39, ss.415–418.

²²²⁹ TBMM T.D., XXII/52, B: 100, ss.360–362.

²²³⁰ TBMM T.D., XXII/141, B: 55, ss.497–498.

²²³¹ TBMM T.D., XXII/6, B: 42, ss.372–374.

²²³² TBMM T.D., XXII/16, B: 62, ss.147–148.

²²³³ TBMM T.D., XXII/37, B: 38, ss.211–215.

²²³⁴ Gökçimen vd., Age., s.293.

²²³⁵ TBMM T.D., XXII/134, B: 17, ss.801–802.

²²³⁶ TBMM T.D., XXII/133, B: 72, ss.225–227.

²²³⁷ TBMM T.D., XXII/79, B: 22, ss.224–225.

²²³⁸ TBMM T.D., XXII/88, B: 115, ss.463–464.

²²³⁹ TBMM T.D., XXII/16, B: 88, ss.10–12.

²²⁴⁰ TBMM T.D., XXII/134, B: 17, ss.808–810.

²²⁴¹ TBMM T.D., XXII/84, B: 99, ss.324–326.

Güldal Okuducu'nun söz alarak yaptığı konuşmalar ise töre ve namus cinayetleri²²⁴² ve çocukları sokağa düşüren nedenlerle sokak çocuklarının sorunları²²⁴³, hakkındadır. Sözlü soru önergesi sağlık meslek liselerine, ilahiyat fakültesi mezunu idareci atandığı iddiasına ilişkindir²²⁴⁴. Güldal Okuducu'nun yazılı soru önergeleri ise Devlet Bakanlığı'nın faaliyet alanına giren hizmetlerdeki sorunlar²²⁴⁵, meslek liselerine uygulanan katsayının değiştirilmesi çalışmaları²²⁴⁶, Bingöl'de deprem nedeniyle alınacak önlemler²²⁴⁷, evlat edindirme hizmetleri, sokakta yaşayan ve çalışan çocukların sorunlarının çözümü²²⁴⁸, koruyucu aile uygulamaları²²⁴⁹, SHÇEK Saray Rehabilitasyon Merkezi'ndeki atamalar, kadroları SHÇEK'de olmayan bazı görevlilere lojman tahsis edildiği iddiası²²⁵⁰ ve SHÇEK'de barınan gençlerin istihdamı²²⁵¹ konusundadır.

XXII. dönem milletvekillerinden İnci Gülser Özdemir; Milli Savunma ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonları ile Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Üyeliklerinde ayrıca Türkiye-İtalya, Bosna-Hersek, Nijer ve Uruguay arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grupları'nda üye olarak görev almıştır. XXII. dönemde Meclis'in yasama ve denetim faaliyetlerine 1 kanun teklifi, 1 genel görüşme önergesi, Genel Kurul'da 2 gündem dışı, 9 kanun teklifi, 1 genel görüşme önerisi, 1 Meclis araştırma önergesi hakkında konuşarak katılmıştır²²⁵².

İnci Gülser Özdemir'in gündem dışı konuşmaları 2010 Avrupa Kültür Başkenti ilan edilen İstanbul'da çevre, yerleşim ve ulaşım konularında yapılan çalışmalar²²⁵³ hakkındadır. Genel görüşme önerileri, Batı Trakya'daki Türk azınlığının sorunları ile AB uyum komisyonu heyetinin bölgedeki temas ve incelemeleri²²⁵⁴ konusundadır.

İnci Özdemir'in söz aldığı konular ise çocukları sokağa düşüren nedenlerle sokak çocuklarının sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlerin

²²⁴² TBMM T.D., XXII/122, B: 110, ss.67-73.

²²⁴³ TBMM T.D., XXII/79, B: 76, ss.61-64.

²²⁴⁴ TBMM T.D., XXII/44, B: 69, ss.360-369.

²²⁴⁵ TBMM T.D., XXII/81, B: 85, ss.511-538.

²²⁴⁶ TBMM T.D., XXII/61, B: 1, ss.59-60.

²²⁴⁷ TBMM T.D., XXII/26, B: 113, ss.55-56.

²²⁴⁸ TBMM T.D., XXII/43, B: 64, ss.369-378.

²²⁴⁹ TBMM T.D., XXII/42, B: 58, ss.457-466.

²²⁵⁰ TBMM T.D., XXII/43, B: 64, ss.511-515.

²²⁵¹ TBMM T.D., XXII/43, B: 61, ss.107-110.

²²⁵² Gökçimen vd., Age., s.308.

²²⁵³ TBMM T.D., XXII/138, B: 29, ss.387-389.

²²⁵⁴ TBMM T.D., XXII/126, B: 123, ss.288-290.

belirlenmesi²²⁵⁵, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²²⁵⁶ ve mali yıl bütçeleri²²⁵⁷ hakkındadır.

Bihlun Tamaylıgil; XXII. dönemde Parlamentolararası Birlik Türk Grubu ve NATO Parlamenterler Asamblesi Türk Grubu Üyeliği yapmıştır. Ayrıca Balkanların sorunlarını araştırmak ve İslami Sermaye hakkında kurulan Meclis Araştırması Komisyonları ile Meclis Soruşturması Komisyonu'nda görev almıştır. Yasama ve denetim faaliyetlerine 1 kanun teklifi, 4 sözlü soru, 64 yazılı soru, 5 Meclis araştırması önergesi vererek, genel kurulda 1 gündem dışı, 12 kanun tasarı ve teklifleri, 3 Meclis araştırması önergeleri ve 5 diğer önerge ve öneriler hakkında konuşarak katılmıştır²²⁵⁸.

Bihlun Tamaylıgil'in Meclis araştırması önergeleri fındık üretimi ve pazarlamasındaki sorunlar²²⁵⁹, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun İmar Bankası yönetimine el konulması sürecindeki sorumluluğunun araştırılması²²⁶⁰ ve gençlerimizin sorunlarının araştırılarak, alınması gereken önlemlerin belirlenmesi²²⁶¹ konularındadır.

Bihlun Tamaylıgil; merkezi yönetim bütçeleri²²⁶², Vergi Kanunları'nın Yeni Türk Lirası'na uyumu²²⁶³, Aile Mahkemeleri'nin Kuruluşu²²⁶⁴, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun Tasarısı²²⁶⁵ konularında Meclis'te söz almıştır. Sözlü soru önergeleri okullarda alınan kayıt paraları²²⁶⁶ konularındadır.

Bihlun Tamaylıgil'in yazılı soru önergeleri ise sigorta sektöründeki yabancı payı²²⁶⁷, THY'ye engelli eleman alımı²²⁶⁸ turizm sektörünün sorunları²²⁶⁹, Ziraat Bankası'nda bazı yatırım fonu belgelerinin kaybolduğu iddiası²²⁷⁰, işverenlerin kreş açma zorunluluğunun kaldırılacağı iddiaları²²⁷¹, hazineye ait taşınmazların satış

²²⁵⁵ TBMM T.D., XXII/79, B: 76, ss.33–35.

²²⁵⁶ TBMM T.D., XXII/62, B: 11, ss.234–236.

²²⁵⁷ TBMM T.D., XXII/35, B: 32, ss.206–208.

²²⁵⁸ Gökçimen vd., Age., ss.366–367.

²²⁵⁹ TBMM T.D., XXII/114, B: 77, ss.160–162.

²²⁶⁰ TBMM T.D., XXII/27, B: 3, ss.26–28.

²²⁶¹ TBMM T.D., XXII/50, B: 92, ss.23–24.

²²⁶² TBMM T.D., XXII/2, B: 19, ss.555–557.

²²⁶³ TBMM T.D., XXII/77, B: 39, ss.370–372.

²²⁶⁴ TBMM T.D., XXII/42, B: 58, ss.413–416.

²²⁶⁵ TBMM T.D., XXII/2, B: 20, ss.665–668.

²²⁶⁶ TBMM T.D., XXII/78, B: 73, ss.231–280.

²²⁶⁷ TBMM T.D., XXII/146, B: 61, s.296.

²²⁶⁸ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.573–575.

²²⁶⁹ TBMM T.D., XXII/118, B: 93, ss.110–111.

²²⁷⁰ TBMM T.D., XXII/101, B: 27, ss.201–206.

²²⁷¹ TBMM T.D., XXII/127, B: 119, ss.814–818.

yetkisinin valiliklerden alınması²²⁷², tasfiye halindeki İhlas Finans Kurumu hakkında bir inceleme yapılıp yapılmadığı²²⁷³, engellilerin istihdamı²²⁷⁴, otomatik meteoroloji istasyonu alımı için yapılan ihalede yolsuzluk yapıldığı iddiaları²²⁷⁵, BM Genel Kurulu'nda özürlü haklarının güvenceye alınması için hazırlanacak sözleşme²²⁷⁶, THY'nin uçak alımları²²⁷⁷, SHÇEK'e bağlı çocuk yuvalarının denetimi²²⁷⁸, özelleştirilen Kilis Suma Fabrikası²²⁷⁹, TEDAŞ'ın özelleştirme programına alınmasının nedenleri²²⁸⁰ ve Yedikule Hisarı'nın kiralanması²²⁸¹ konularındadır.

Gülseren Topuz; XXII. dönemin Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu'nda görev alan milletvekillerindedir. Ayrıca yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunları ve TMSF faaliyetlerine ilişkin kurulan Meclis Araştırması Komisyonları'nda görev almıştır. Ayrıca Türkiye-Malezya Parlamentolararası Türk Grubu Üyeliği'nde bulunmuştur. Gülseren Topuz, Meclis'in yasama ve denetim faaliyetlerine 13 kanun teklifi vererek Genel Kurul'da 1 gündem dışı ve 10 kanun tasarı ve teklifleri hakkında konuşarak katılmıştır²²⁸².

Gülseren Topuz'un gündem dışı konuşması Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin 72. yıldönümünde kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almalarının önemi konusundadır²²⁸³. Söz aldığı konular ise ailenin korunmasına dair kanunda değişiklik yapılması²²⁸⁴, bilişim sistemi üzerinden suç teşkil eden zararlı yayınlarla mücadele hakkında kanun teklifi²²⁸⁵ ve Aile Araştırma Kurumu Genel Müdürlüğü Kanun Tasarısı²²⁸⁶ konularındadır.

XXII. dönem milletvekillerinden Zeynep Armağan Uslu; Çevre Komisyonu ve Türkiye Halk Bankası ile ilgili kurulan Meclis Soruşturması Komisyonu Üyeliklerinde bulunmuştur. Ayrıca TBMM Avrupa-Akdeniz Parlamenterler Asamblesi Başkanlığı'nı

²²⁷² TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.473-474.

²²⁷³ TBMM T.D., XXII/96, B: 13, ss.766-767.

²²⁷⁴ TBMM T.D., XXII/93, B: 127, ss.561-565.

²²⁷⁵ TBMM T.D., XXII/83, B: 95, ss.439-442.

²²⁷⁶ TBMM T.D., XXII/89, B: 120, ss.547-549.

²²⁷⁷ TBMM T.D., XXII/68, B: 31, ss.129-130.

²²⁷⁸ TBMM T.D., XXII/48, B: 84, ss.219-221.

²²⁷⁹ TBMM T.D., XXII/43, B: 63, ss.326-327.

²²⁸⁰ TBMM T.D., XXII/59, B: 119, ss.516-519.

²²⁸¹ TBMM T.D., XXII/59, B: 119, ss.494-506.

²²⁸² Gökçimen vd., Age., s.388.

²²⁸³ TBMM T.D., XXII/138, B: 27, ss.13-15.

²²⁸⁴ TBMM T.D., XXII/55, B: 95, ss.15-16.

²²⁸⁵ TBMM T.D., XXII/156, B: 99, ss.92-95.

²²⁸⁶ TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.95-98.

yürütmüştür. TBMM ile İtalya Temsilciler Meclisi arasındaki işbirliği protokolü sorumlusu, Türkiye-Pakistan Dostluk Grubu Başkanvekili, Avrupa Parlamentolararası Nüfus ve Kalkınma Forumu ve NATOPA Türk Grubu Üyesi olarak görev yapmıştır. Bu dönemde 5 kanun teklifi vererek Genel Kurul'da 3 gündem dışı ve 11 kanun tasarı ve teklifleri hakkında konuşarak yasama ve denetim faaliyetlerine katılmıştır²²⁸⁷.

Zeynep Armağan Uslu'nun gündem dışı konuşmaları Kütüphaneler Haftası²²⁸⁸ ve Türk kadınının seçme ve seçilme hakkı²²⁸⁹ konularındadır. Söz aldığı konular Hemşirelik Kanunu'nda değişiklik yapılması²²⁹⁰, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda değişiklik yapılması²²⁹¹, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kanun Tasarısı²²⁹², Devlet Memurları Kanunu'nda değişiklik yapılması²²⁹³, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Tasarısı²²⁹⁴, Hayvanları Koruma Kanunu Tasarısı²²⁹⁵ ve İş Kanunu Tasarısı hakkındadır²²⁹⁶.

Canan Arıtman; XXII. dönemde Çevre Komisyonu ile Tuz Gölü ve çevresinin kirliliğini, çocukları sokağa düşüren nedenleri, töre ve namus cinayetlerini, çocuğa ve kadına yönelik şiddeti araştırmak amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonları'nda üye olarak çalışmıştır. Türkiye Parlamentolararası Nüfus ve Kalkınma Grubu Üyeliği, Üreme Sağlığı Altkomisyon Başkanlığı, Hindistan ve Türkiye Parlamentoları Türk Grubu Üyeliği yapmıştır. Bu döneme ait yasama ve denetim faaliyetlerine 2 kanun teklifi, 5 sözlü, 89 yazılı soru önergesi ve 7 Meclis araştırması önergesi vererek Genel Kurul'da 5 gündem dışı, 20 kanun tasarı ve teklifleri, 1 genel görüşme önergeleri, 1 diğer önerge ve öneriler, 1 tezkereler ve 3 diğer konular hakkında görüş bildirerek katılmıştır²²⁹⁷.

Canan Arıtman kadınların politik hayata eşit katılımlarına, ülkenin ilerlemesine, demokratikleşme ve çağdaşlaşma hedeflerine ulaşmaya ve sürdürülebilir kalkınmaya

²²⁸⁷ Gökçimen vd., Age., ss.413-414.

²²⁸⁸ TBMM T.D., XXII/11, B: 61, ss.191-192.

²²⁸⁹ TBMM T.D., XXII/1, B: 8, ss.255-256.

²²⁹⁰ TBMM T.D., XXII/154, B: 94, ss.418-420.

²²⁹¹ TBMM T.D., XXII/157, B: 104, ss.62-63.

²²⁹² TBMM T.D., XXII/62, B: 11, ss.229-231.

²²⁹³ TBMM T.D., XXII/57, B: 115, ss.86-90.

²²⁹⁴ TBMM T.D., XXII/27, B: 10, ss.372-375.

²²⁹⁵ TBMM T.D., XXII/54, B: 106, ss.269-271.

²²⁹⁶ TBMM T.D., XXII/14, B: 79, ss.349-351.

²²⁹⁷ Gökçimen vd., Age., ss.77-78.

sağlayacağı yararlar²²⁹⁸, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin 78. yıldönümüne²²⁹⁹ ve Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verililişinin 70. yıldönümüne²³⁰⁰ ilişkin gündem dışı konuşmuştur. Çocukların mağduriyetine yol açan sosyal problemler²³⁰¹, anne, bebek ve çocuk ölümlerinin sebepleri ve ana-çocuk sağlığı konusunda alınması gereken önlemler²³⁰², SHÇEK bünyesindeki kurumların durumunun²³⁰³, suç ve suçluluk oranlarındaki artışın²³⁰⁴, kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi²³⁰⁵ konularında Meclis araştırması önermeleri mevcuttur. Söz aldığı konular Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da değişiklik yapılması²³⁰⁶, küresel ısınmanın neden olduğu sorunlar²³⁰⁷, töre ve namus cinayetleri²³⁰⁸, Aile Araştırma Kurumu Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²³⁰⁹, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²³¹⁰, AKP Genel Başkanı'nın yurt dışı gezilerindeki giderlerinin nasıl karşılandığı²³¹¹, İş Kanunu Tasarısı²³¹², aile planlaması ve hükümetin aile planlaması politikası²³¹³ ve T.C. Emekli Sandığı Kanunu'nda değişiklik yapılması²³¹⁴ konularındadır.

Canan Arıtman'ın sözlü soru önergesi İzmir Foça'daki kazı çalışmalarının durdurulması²³¹⁵ hakkındadır. Yazılı soru önermeleri ise bilişim suçlarına yönelik düzenleme²³¹⁶, Bülent Ecevit'in cenaze töreninde TRT'ye sansür uygulandığı iddiaları²³¹⁷, Hrant Dink cinayeti soruşturması²³¹⁸, hükümet üyelerinin eşlerinin resmi yurt dışı gezilerine katılımı²³¹⁹, Lübnan'da bombalanan petrol tesislerinden sızan

²²⁹⁸ TBMM T.D., XXII/144, B: 49, ss.146–148.

²²⁹⁹ TBMM T.D., XXII/96, B: 10, ss.116–118.

²³⁰⁰ TBMM T.D., XXII/67, B: 28, ss.16–18.

²³⁰¹ TBMM T.D., XXII/137, B: 25, ss.278–280.

²³⁰² TBMM T.D., XXII/115, B: 81, ss.18–19.

²³⁰³ TBMM T.D., XXII/98, B: 17, ss.23–25.

²³⁰⁴ TBMM T.D., XXII/80, B: 81, ss.349–351.

²³⁰⁵ TBMM T.D., XXII/84, B: 99, ss.323–324.

²³⁰⁶ TBMM T.D., XXII/155, B: 95, ss.17–21.

²³⁰⁷ TBMM T.D., XXII/146, B: 62, ss.357–359.

²³⁰⁸ TBMM T.D., XXII/122, B: 110, ss.62–67.

²³⁰⁹ TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.89–92.

²³¹⁰ TBMM T.D., XXII/62, B: 11, ss.237–238.

²³¹¹ TBMM T.D., XXII/5, B: 33, ss.46–47.

²³¹² TBMM T.D., XXII/13, B: 73, ss.273–277.

²³¹³ TBMM T.D., XXII/6, B: 41, ss.286–288.

²³¹⁴ TBMM T.D., XXII/11, B: 61, ss.256–257.

²³¹⁵ TBMM T.D., XXII/61, B: 62, ss.611–623.

²³¹⁶ TBMM T.D., XXII/146, B: 63, ss.463–465.

²³¹⁷ TBMM T.D., XXII/143, B: 44, ss.114–116.

²³¹⁸ TBMM T.D., XXII/150, B: 79, ss.618–619.

²³¹⁹ TBMM T.D., XXII/139, B: 32, ss.486–487.

petrolün oluşturduğu tehlike²³²⁰, yurt ve yuvaların yönetimi, SHÇEK yurt ve yuvalarında şiddete maruz kalan çocuklar, doğal gaz zammı ve BOTAŞ'ın alacakları²³²¹, Ege Üniversitesi Onkoloji Hastanesi'nde personel ihtiyacı²³²², sınıf tekrarı yapacak öğrencilerin durumları²³²³, yurt dışında görevli asker ve sivil personelin hayat sigortası, ödenen tazminat, bazı bakan ve milletvekili çocuklarının askerlik durumu²³²⁴, kadın istihdamının desteklenmesi²³²⁵, İstanbul-Tuzla'da bulunan zehirli variller²³²⁶, Malatya Çocuk Yuvası'nda yaşanan olumsuzluklar²³²⁷, yurt ve yuvalara kayıtlı kayıp çocuklar²³²⁸, SHÇEK'in bazı yurtlarındaki çocukların yatılı bölge okullarına gönderilmesi²³²⁹, Danıştay'a yapılan saldırı²³³⁰, DTP'li Belediye Başkanlarının Danimarka Başbakanı'na yaptığı başvuru²³³¹, suç oranlarındaki artış ve alınacak tedbirler²³³², yurt dışına çıkarılmış tarihi eserlerin geri alınması²³³³, Türkiye Öğrenci Meclisi Yönetmeliği²³³⁴, sözleşmeli sağlık personeli sınavında sıfır puan alan adayların atamaları²³³⁵, Çevre ve Orman Bakanlıklarının birleştirilmesi sonrası görev verilmeyen üst düzey yöneticiler²³³⁶ vr İshak Paşa Sarayı'nın onarım çalışmaları²³³⁷ konularındadır.

Fatma Seniha Nükhet Hotar Göksel; XXII. dönemde Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkanvekili, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'na üye olarak seçilmiştir. Bu dönemde Meclis'in yasama ve denetim faaliyetlerine 1 kanun teklifi, Genel Kurul'da 1 gündem dışı, 7 kanun tasarı ve teklifleri ve 1 Meclis soruşturması önermeleri hakkında görüş bildirerek katkıda bulunmuştur²³³⁸.

²³²⁰ TBMM T.D., XXII/132, B: 8, ss.237-243.

²³²¹ TBMM T.D., XXII/143, B: 47, ss.475-478.

²³²² TBMM T.D., XXII/138, B: 29, ss.568-569.

²³²³ TBMM T.D., XXII/138, B: 27, ss.142-143.

²³²⁴ TBMM T.D., XXII/133, B: 12, ss.227-228.

²³²⁵ TBMM T.D., XXII/126, B: 123, ss.508-509.

²³²⁶ TBMM T.D., XXII/109, B: 109, ss.373-374.

²³²⁷ TBMM T.D., XXII/103, B: 31, ss.231-247.

²³²⁸ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.867-882.

²³²⁹ TBMM T.D., XXII/108, B: 50, ss.684-687.

²³³⁰ TBMM T.D., XXII/127, B: 71, s.344.

²³³¹ TBMM T.D., XXII/113, B: 124, s.113.

²³³² TBMM T.D., XXII/115, B: 99, ss.629-630.

²³³³ TBMM T.D., XXII/116, B: 18, ss.364-369.

²³³⁴ TBMM T.D., XXII/122, B: 121, ss.428-429.

²³³⁵ TBMM T.D., XXII/43, B: 64, ss.421-423.

²³³⁶ TBMM T.D., XXII/44, B: 69, ss.488-489.

²³³⁷ TBMM T.D., XXII/58, B: 118, ss.261-263.

²³³⁸ Gökçimen vd., Age., ss.216-217.

Nükhet Hotar Göksel'in gündem dışı konuşması Türk kadınının seçme ve seçilme hakkının TBMM tarafından kabulünün 69. yıldönümü nedeniyle²³³⁹. Söz aldığı konuşmaları ise Aile Araştırma Kurumu Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı²³⁴⁰ ve İş Kanunu Tasarısı konularındadır²³⁴¹.

Türkan Miçooğulları; TBMM Kâtip Üyeliği yapmıştır. Bu dönemde Meclis'in yasama ve denetim faaliyetlerine 9 kanun teklifi, 91 yazılı soru önergesi, 2 Meclis araştırması önergesi, Genel Kurul'da 5 gündem dışı, 9 kanun teklifleri ve 1 diğer önerge ve öneriler hakkında görüş bildirerek katkıda bulunmuştur²³⁴².

Türkan Miçooğulları'nın gündem dışı konuşmaları okul gezisi sırasında öğrenci, veli ve öğretmenlerin trafik kazası sonucunda hayatlarını kaybetmeleri nedeniyle ülkemizde çok yaşanan bu tür kazaların azaltılması için okul gezilerine düzen getiren yeni bir yönetmeliğin yapılması ve Köy Enstitüleri'nin kuruluş yıldönümü olan 17 Nisanların eğitim bayramı gibi kutlanması²³⁴³, TBMM'ye seçilen ilk kadın milletvekilleri, kadınların siyasete katılımında yaşadıkları zorluklar ve bu konuda atılması gereken adımlar²³⁴⁴, Devrim kanunlarının kabulünün 81. yıldönümü²³⁴⁵ ve kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmasının 69. yıldönümü konularındadır²³⁴⁶. Söz aldığı konular Kan, Kan Bileşenleri ve Ürünleri Kanunu²³⁴⁷, Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün yeniden yapılandırılması²³⁴⁸, töre cinayetleri görünümündeki kadına yönelik şiddet hareketleri²³⁴⁹, Tarım Sigortaları Kanunu Tasarısı²³⁵⁰ konularındadır. Türkan Miçooğulları'nın yazılı soru önergeleri ise İzmir'deki boşanma olayları²³⁵¹, orman yangınlarıyla mücadele²³⁵², belediyelerin kadınlara yönelik sosyal etkinlikleri²³⁵³, koruma ve bakım altındaki çocuklar²³⁵⁴, ören

²³³⁹ TBMM T.D., XXII/32, B: 62, ss.7-9.

²³⁴⁰ TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.114-117.

²³⁴¹ TBMM T.D., XXII/7, B: 46, s.294.

²³⁴² Gökçimen vd., Age., s.276,277.

²³⁴³ TBMM T.D., XXII/153, B: 89, ss.407-408.

²³⁴⁴ TBMM T.D., XXII/112, B: 69, ss.447-448.

²³⁴⁵ TBMM T.D., XXII/76, B: 66, ss.439-440.

²³⁴⁶ TBMM T.D., XXII/31, B: 61, ss.578-579.

²³⁴⁷ TBMM T.D., XXII/153, B: 87, ss.259-261.

²³⁴⁸ TBMM T.D., XXII/114, B: 79, ss.524-525.

²³⁴⁹ TBMM T.D., XXII/85, B: 100, ss.47-49.

²³⁵⁰ TBMM T.D., XXII/87, B: 111, ss.266-268.

²³⁵¹ TBMM T.D., XXII/156, B: 99, ss.126-127.

²³⁵² TBMM T.D., XXII/132, B: 8, ss.254-255.

²³⁵³ TBMM T.D., XXII/150, B: 76, ss.231-233.

²³⁵⁴ TBMM T.D., XXII/145, B: 56, ss.375-394.

yerleri gelirleri ve kullanım yöntemi²³⁵⁵, Danıştay’ca iptal edilen okul müdürlerinin yer değiştirmeleriyle ilgili yönetmelik hakkında bakanlığın tutumu²³⁵⁶, okullarda kayıt yaptırırken alınan ücretler ve okullara ayrılan ödenekler²³⁵⁷, AK Parti Adıyaman İl Kongresi’ne öğrencilerin katılımı²³⁵⁸, SHÇEK yurtları²³⁵⁹, alfabe öğretimindeki yöntem değişikliği²³⁶⁰, yatılı okullardaki sağlık hizmetleri²³⁶¹, hastanelerdeki kuvöz yetersizliği²³⁶², tarımsal destekleme²³⁶³, AB müzakere sürecinde ülkemizi temsil edecek heyet²³⁶⁴, hâkimlik ve kaymakamlık mülakat sınavı²³⁶⁵, İzmir’deki kamu yatırımları, liman genişletme ve çevreyolu projeleri²³⁶⁶, TOKİ’den blok satış yöntemiyle konut talep eden milletvekilleri olup olmadığı²³⁶⁷, koruculuk sistemi²³⁶⁸, sanatçı alım sınavlarının iptali²³⁶⁹, Dünya Bankası Başkanı’na mektup gönderilip gönderilmediği²³⁷⁰, İzmir’de görev yeri ve kadro unvanı değiştirilen personel²³⁷¹, uygulamalı din dersleri eğitimi²³⁷², SSK hastanelerinin devri nedeniyle ortaya çıkan sorunlar²³⁷³, mazot ve gübre fiyatlarının indirilmesi²³⁷⁴, katma bütçeden üniversite araştırma fonlarına ayrılan kaynak miktarı²³⁷⁵, Tekel’de kadın personelin tayin sorunu²³⁷⁶, Urla ve Seferihisar’daki deprem sonrası çalışmalar ve yardımlar²³⁷⁷, SSK ve Bağ-Kur’un borçları²³⁷⁸ konularındadır.

XXII. dönem milletvekillerinden Serpil Yıldız; AB Uyum Komisyonu ve İçişleri Komisyonu ile sokak çocuklarının sorunları, zeytinyağı ve diğer bitkisel yağların üretimindeki sorunlara ilişkin kurulan Meclis Araştırması Komisyonları Üyeliklerinde bulunmuştur. Ayrıca Türkiye-İsrail, Singapur, Cezayir ve Tacikistan arasında kurulan

²³⁵⁵ TBMM T.D., XXII/131, B: 5, ss.394–429.

²³⁵⁶ TBMM T.D., XXII/131, B: 5, ss.446–447.

²³⁵⁷ TBMM T.D., XXII/134, B: 15, ss.382–385.

²³⁵⁸ TBMM T.D., XXII/124, B: 119, ss.780–782.

²³⁵⁹ TBMM T.D., XXII/105, B: 39, ss.644–681.

²³⁶⁰ TBMM T.D., XXII/99, B: 24, ss.581–583.

²³⁶¹ TBMM T.D., XXII/97, B: 15, ss.399–400.

²³⁶² TBMM T.D., XXII/111, B: 62, ss.210–211.

²³⁶³ TBMM T.D., XXII/97, B: 16, ss.522–570.

²³⁶⁴ TBMM T.D., XXII/82, B: 89, ss.257–258.

²³⁶⁵ TBMM T.D., XXII/80, B: 79, ss.84–87.

²³⁶⁶ TBMM T.D., XXII/82, B: 92, ss.672–674.

²³⁶⁷ TBMM T.D., XXII/82, B: 87, ss.78–81.

²³⁶⁸ TBMM T.D., XXII/87, B: 112, s.603.

²³⁶⁹ TBMM T.D., XXII/52, B: 52, ss.234–236.

²³⁷⁰ TBMM T.D., XXII/93, B: 127, ss.1788–1789.

²³⁷¹ TBMM T.D., XXII/72, B: 48, ss.135–136.

²³⁷² TBMM T.D., XXII/93, B: 127, ss.514–515.

²³⁷³ TBMM T.D., XXII/89, B: 75, ss.611–613.

²³⁷⁴ TBMM T.D., XXII/55, B: 101, ss.414–419.

²³⁷⁵ TBMM T.D., XXII/26, B: 114, s.120.

²³⁷⁶ TBMM T.D., XXII/59, B: 119, ss.818–820.

²³⁷⁷ TBMM T.D., XXII/23, B: 109, ss.409–414.

²³⁷⁸ TBMM T.D., XXII/19, B: 97, ss.226–228.

Parlamentolararası Dostluk Gruplarında Üye olarak görev almıştır. Bu dönemde Meclis'in yasama ve denetim faaliyetlerinde 3 kanun teklifi, 34 yazılı soru önergesi, 1 Meclis araştırması önergesi vermiş, Genel Kurul'da 1 gündem dışı, 1 kanun tasarısı ve teklifleri hakkında görüş bildirmiştir²³⁷⁹.

Serpil Yıldız'ın gündem dışı konuşması 8 Mart Dünya Kadınlar Günü²³⁸⁰ hakkındadır. Enerji sektöründeki arz ve talep durumu ile alternatif enerji kaynaklarının araştırılarak muhtemel enerji krizi ve dışa bağımlılık konusunda alınması gereken önlemlerin alınması amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi vardır²³⁸¹. Söz aldığı konu ise İzmir'de yapılacak olan Dünya Üniversitelerarası Spor Oyunları Kanunu Tasarısı konusundadır²³⁸². Yazılı soru önergeleri; İzmir'deki hava kirliliği²³⁸³, çocuk yurtlarının yönetimi²³⁸⁴, karayollarındaki yenileme ve onarım çalışmaları ile yol kusurlarının neden olduğu kazalar²³⁸⁵, Eximbank ile ilgili iddialar²³⁸⁶, İzmir'in Kalkınma Ajansları Kanunu kapsamında pilot bölge olarak belirlenip belirlenmeyeceği²³⁸⁷ ve Batman Belediye Başkanı'nın Roj TV'de bir programa katılması²³⁸⁸ konularında olmuştur.

3.8.3. 2002 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

2002 seçimlerinde AK Parti 34,2 oy oranı ve 363 milletvekiliyle birinci parti, CHP 19,3 oy oranıyla ikinci parti olmuş; sadece iki parti meclise girebilmiş, birçok parti çok düşük oy aldıklarından Meclis dışı kalmışlardır. 3 Kasım 2002 seçimlerinde de daha önceki seçimde olduğu gibi ülke barajlı d'Hondt sistemi uygulanmıştır. XXII. dönemde Meclis'e giren 550 milletvekilinden 24'ü kadındır ve kadınlar yüzde 4,4 oy oranıyla temsil edilmişlerdir. Yasalarımızda siyasal haklar konusunda cinsiyet ayrımı yapan hükümler mevcut değildir. Siyasi Partiler Kanunu'nun 83. maddesinde "siyasal partilerin, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce farkı, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu

²³⁷⁹ Gökçimen vd., Age., ss.427-428.

²³⁸⁰ TBMM T.D., XXII/6, B: 42, ss.354-356.

²³⁸¹ TBMM T.D., XXII/112, B: 66, ss.12-14.

²³⁸² TBMM T.D., XXII/64, B: 16, ss.28-32.

²³⁸³ TBMM T.D., XXII/146, B: 59, ss.102-104.

²³⁸⁴ TBMM T.D., XXII/145, B: 56, ss.375-394.

²³⁸⁵ TBMM T.D., XXII/99, B: 24, ss.536-538.

²³⁸⁶ TBMM T.D., XXII/116, B: 86, ss.333-335.

²³⁸⁷ TBMM T.D., XXII/127, B: 124, ss.320-323.

²³⁸⁸ TBMM T.D., XXII/119, B: 98, ss.207-208.

prensibine aykırı amaç güdemeyeceği” bildirilerek cinsiyet ayrımcılığı önlenmiştir²³⁸⁹. Ancak kadınlar aktif siyasete katılım bakımından dezavantajlıdır.

XXII. dönemde seçilen 24 kadın milletvekilinin belirgin ve ortak özellikleri vardır. XXII. dönem kadın milletvekillerinin önemli özelliklerinden biri; çoğunun partilerinin alt kademelerinden görev alarak gelmiş olmalarıdır. Nevin Gaye Erbatur CHP Kadın Kolları’nda Eğitimci, Ayhan Zeynep Tekin AK Parti Ankara İl Başkanlığı’nda Danışma Meclisi Üyesi, Oya Araslı CHP Parti Meclisi Üyesi, Remziye Öztoprak AK Parti Kurucu Üyesi, Özlem Çerçioğlu CHP Parti Meclisi Üyesi, Fatma Şahin AK Parti Kadın Kollarında Teşkilat Başkanı ve Siyasi İşlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı, Güldal Akşit AK Parti Kurucu Üyesi, Sıdıka Aydoğan SODEP Kurucu Üyesi, İl Genel Meclisi Üyesi, İlçe Başkanı, CHP İl Disiplin Kurulu Üyesi, Nimet Çubukçu AK Parti Kurucular Kurulu ve Merkez Disiplin Kurulu Üyesi, Halide İncekara Fazilet Partisi İl Genel Meclisi Üyesi, Birgen Keleş CHP Parti Meclisi Üyesi, Güldal Okuducu CHP Kadın Kolları Başkanı ve Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, İnci Gülser Özdemir AK Parti İstanbul İl Yönetim Kurulu Kurucu Üyesi, Bihlun Tamaylıgil CHP Parti Meclisi Üyesi, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, Zeynep Armağan Uslu AK Parti Halkla İlişkiler Başkan Yardımcısı, Canan Arıtman CHP Parti Meclisi Üyesi, Türkan Miçooğulları CHP Parti Meclisi Üyesi ve Serpil Yıldız DSP Belediye Meclis Üyeliği yaptıktan sonra AK Parti Kurucu İlçe Başkanı olarak görev almıştır. XXII. dönemin iki kadın bakanı Güldal Akşit ve Nimet Çubukçu aynı zamanda AK Parti’nin kurucuları arasında yer almışlardır. TBMM Başkanlık Divanı Üyesi Türkan Miçooğulları da SHP Mahalle Delegeliği, Kadın Kolu Başkanlığı, CHP Kurucu İlçe Başkanlığı ve CHP Parti Meclis Üyeliklerinde bulunmuştur²³⁹⁰.

XXII. dönemde seçilen kadın milletvekillerimizin ortak özelliklerinden diğeri de çok kültürlü, seçilmişin seçilmiş olmaları ve kariyerleriyle ilgili olarak yayınlanmış eserlerinin çok olmasıdır. Ayhan Zeynep Tekin kendisiyle yapılan bir röportajda milletvekili olarak Meclis’e giren kadınlara milli ve manevi değerlerle donanımlı olmalarını, Allah korkusu taşımalarını, dürüst ve çalışkan olmalarını, şehit kanlarıyla sulanmış bu toprakların değerinin bilincinde olmalarını önermiştir. Semiha Öyüş kadın milletvekillerinin Meclis çalışmalarına devamlı katılmaları gerektiğini, milletin onları

²³⁸⁹ *Cumhuriyet’ten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002*, Age., ss. 6-10.

²³⁹⁰ Gökçimen vd., Age., s. 164, 371, 390, 64, 115, 318, 128, 306, 357, 56, 137, 98, 227, 253, 293, 308, 366, 387, 77, 276, 427.

Meclis'e çalışmak için gönderdiğini, siyasetin asıl hedefinin insana hizmet olduğunu, komisyonlarda, araştırma komisyonlarında görev almalarının faydalı olacağını, kadın milletvekillerinin kadınlara hizmet edeceği algılamasına katılmamakla birlikte, kadınların eğitimi konusunda daha çok çalışmaları gerektiğini vurgulamıştır. İnci Özdemir Meclis'in el kaldırma indirme yeri olmadığını, kadınların Meclis'e gelen yasaları dikkatli bir şekilde inceleyip, katkıda bulunmaları gerektiğini, kürsüde çok söz almalarını ve seslerini duyurmalarını, Meclis'in kıyafetlerin, giyim kuşamın konuşulduğu değil, ülke adına faydalı çalışmalar yapmanın yeri olduğunu belirtmiştir. Gülseren Topuz, halkla birebir görüşmenin önemli olduğunu belirterek, cep telefonlarının herkese açık olması gerektiğini, kadın parlamenterlerin halkın içinden hiç ayrılmadan, Meclis'in çalışma saatlerinin dışında da halkla beraber olmalarını, çünkü başarının çalışmaktan geldiğini vurgulamıştır. Zeynep Damla Gürel kadın milletvekillerinin kadın konularına çok duyarlı olmaları gerektiğini, konusunda uzman milletvekillerinin sayısı arttıkça kadınlara bakışın da değişeceğini ve diğer kadınların önünün açılacağını, her konuya atlamadan her konuda fikir söylemeden, partilerinden çok fazla yönlendirme beklemeden komisyonlara ve çalışmalara katılmalarını tavsiye etmiştir. Serpil Yıldız, kadın milletvekillerinin kendi bilgi ve tecrübelerine, zekâlarına güvenmelerini, kimseye sırtlarını dayamamalarını önermiştir. Ayrıca Serpil Yıldız geçmişteki tecrübelerden de yararlanmak gerektiğini, kadınların halktan kopuk olmamalarını söyleyerek kadın milletvekillerini değerlendirmiş ve tavsiyelerde bulunmuştur²³⁹¹.

---

²³⁹¹ *Zaman Gazetesi*, 5.8.2007, s.9.

Tablo 3.19. XXII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONLAR
Nevin Gaye ERBATUR	Meclis Araştırması Komisyonu.
Ayhan Zeynep TEKİN	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ile Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonları.
Reyhan BALANDI	İçişleri, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonları, Meclis Araştırması Komisyonları.
Oya ARASLI	Anayasa Komisyonu.
Gülsün BİLGEHAN	Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, Batı Avrupa Birliği Geçici Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi Türk Delegasyonu.
Remziye ÖZTOPRAK	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler, Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması Komisyonları.
Özlem ÇERÇİOĞLU	İnsan Hakları İnceleme Komisyonu.
Semiha ÖYÜŞ	Anayasa ve Adalet Komisyonları, Meclis Araştırması Komisyonları.
Fatma ŞAHİN	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji, Avrupa Birliği Uyum Komisyonları ve Meclis Araştırması Komisyonları.
Güldal AKŞİT	Turizm ve Devlet Bakanı. Anayasa Komisyonu
Sıdıka AYDOĞAN	İçişleri ve Meclis Araştırması Komisyonu.
Nimet ÇUBUKÇU	Devlet Bakanı, Anayasa, Adalet, Avrupa Birliği Uyum ve Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu.
Zeynep Damla GÜREL	Dilekçe Komisyonu
Halide İNCEKARA	TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu.
Birgen KELEŞ	Plan ve Bütçe Komisyonu.
Güldal OKUDUCU	Meclis Araştırması Komisyonu.
İnci Gülser ÖZDEMİR	Milli Savunma ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonları, Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu.
Bihlun TAMAYLIGİL	Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması Komisyonları.
Gülseren TOPUZ	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonları.
Zeynep Armağan USLU	Çevre Komisyonu, Meclis Soruşturması Komisyonu.
Canan ARITMAN	Çevre Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu.
Nükhet Hotar GÖKSEL	Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu.
Türkan MIÇOOĞULLARI	TBMM Kâtip Üyeliği.
Serpil YILDIZ	Avrupa Birliği Uyum ve İçişleri Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu.

Tablo 3.20. XXII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	YABANCI DİLİ	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Nevin Gaye ERBATUR	Evli (1 çocuk)	Hacettepe Üni. Kimya Fak.	Kimya Yüksek Mühendisi, Öğretim üyesi	İngilizce	Öğretim üyesi.
Ayhan Zeynep TEKİN	Bekâr	Çukurova Üni. İnşaat Mühendisliği.	İnşaat Mühendisi	Fransızca	Türk Telekom A.Ş. Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Başmüdür Yardımcılığı.
Reyhan BALANDI	Evli (2 Çocuk)	Anadolu Üni. Açık Öğretim Fak. İşletme Bölümü (Öğrenci)	Gazeteci, İş Kadını	İngilizce	Ticaret, Gazetecilik.
Oya ARASLI	Dul	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Öğretim Üyesi Avukat	Almanca İngilizce	Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanı.
Gülsün BİLGEHAN	Evli (3 Çocuk)	Paris Siyasal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler	Gazeteci-Yazar, Öğretim Görevlisi	Fransızca İngilizce	Öğretim Görevlisi.
Remziye ÖZTOPRAK	Evli (2 Çocuk)	Gazi Üni. Dış Hekimliği Fak.	Dış Hekimi	İngilizce	Dış Hekimi.
Özlem ÇERÇİOĞLU	Evli (2 Çocuk)	Selçuk Üniversitesi	Sanayici	İngilizce	Sanayici.
Semiha ÖYÜŞ	Bekâr	Ankara Üni. Hukuk Fak.	Avukat	İngilizce	Avukat.
Fatma ŞAHİN	Evli (2 Çocuk)	İ.T.Ü. Kimya Mühendisliği Bölümü	Kimya Mühendisi	İngilizce	Holdinge Müdür.
Güldal AKŞİT	Evli	Hacettepe Üni. Yabancı Diller İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Avukat	İngilizce	Holding Başhukuk Müşaviri.
Sıdıka AYDOĞAN	Bekâr	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Avukat	Almanca	CHP İstanbul Disiplin Kurulu Üyesi
Nimet ÇUBUKÇU	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Avukat	Almanca İngilizce	Avukat.
Zeynep Damla GÜREL	Evli (2 Çocuk)	İstanbul Üni. Edebiyat Fak. İngilizce Öğretmenliği,	İş Kadını	Almanca İngilizce	İş Kadını, Firma Müşteri Temsilcisi.
Halide İNCEKARA	Evli (3 Çocuk)	İstanbul Üni. İktisat Fak.	Yönetici İktisatçı	İngilizce	İktisatçı, Mali Müşavir, İstanbul İl Genel Meclisi Üyesi.
Birgen KELEŞ	Evli (1 Çocuk)	Ankara Üni. Siyasal Bilgiler Fak.	İktisatçı, Plancı	İngilizce	Dış Ekonomik İlişkiler Uzmanı, CHP Parti Meclisi Üyesi.

Güldal OKUDUCU	Evli (2 Çocuk)	Yüksekokul	Öğretmen, Yayıncı	-	Öğretmen, Yayıncı.
İnci Gülser ÖZDEMİR	Evli (1 Çocuk)	Anadolu Üni. Açık Öğretim Fak. Halkla İlişkiler Bölümü	Halkla ilişkiler	İngilizce	Halkla İlişkiler.
Bihlun TAMAYLIGİL	Bekâr	İstanbul Üni. İşletme Fak.	Ekonomist Üst Düzey Yönetici	Almanca İngilizce	Ekonomist, Şirket Yöneticiliği
Gülseren TOPUZ	Evli (2 Çocuk)	Ankara Üni. İktisat Fak.	Ekonomist, Öğretim Üyesi	Almanca İngilizce	İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde Eğitim ve Ekonomi Danışmanı.
Zeynep Armağan USLU	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. İşletme Fak.	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi.
Canan ARITMAN	Evli (1 Çocuk)	Ege Üni. Tıp Fak.	Doktor	İngilizce	Doktor.
Nükhet Hotar GÖKSEL	Bekâr (1 Çocuk)	Dokuz Eylül Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fak.	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi
Türkan MİÇOOĞULLARI	Evli (2 Çocuk)	Ege Üni. Fen Fak. Kimya Bölümü	Kimyager, Yönetici	-	Kimyager, Yönetici.
Serpil YILDIZ	Evli (1 Çocuk)	Ege Üni. İletişim Fak. Ege Üni. Edebiyat Fak. Tarih (Öğrenci)	Gazeteci, Halkla İlişkiler Uzmanı	İngilizce, Osmanlıca	Gazeteci, Halkla İlişkiler Uzmanı.

3.9. XXIII. DÖNEM (2007–2011) KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Tablo 3.21. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Seçim Bölgeleri ve Partileri

SIRA NUMARASI	ADI-SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	PARTİSİ
1	Fatoş GÜRKAN	Adana	AK PARTİ
2	Nevin Gaye ERBATUR	Adana	CHP
3	Fatma SALMAN KOTAN	Ağrı	AK PARTİ
4	İlknur İNCEÖZ	Aksaray	AK PARTİ
5	Aşkın ASAN	Ankara	AK PARTİ
6	Nesrin BAYTOK	Ankara	CHP
7	Zeynep DAĞI	Ankara	AK PARTİ
8	Özlem ÇERÇİOĞLU	Aydın	CHP
9	Ayşe AKBAŞ	Balıkesir	AK PARTİ
10	Ayla AKAT ATA	Batman	BAĞIMSIZ *
11	Canan CANDEMİR ÇELİK	Bursa	AK PARTİ
12	Selma Aliye KAVAF	Denizli	AK PARTİ
13	Gültan KIŞANAK	Diyarbakır	BAĞIMSIZ *
14	Aysel TUĞLUK	Diyarbakır	BAĞIMSIZ **
15	Fazilet DAĞCI ÇIĞLIK	Erzurum	AK PARTİ
16	Özlem MÜFTÜOĞLU	Gaziantep	AK PARTİ
17	Fatma ŞAHİN	Gaziantep	AK PARTİ

18	Pervin BULDAN	İğdir	BAĞIMSIZ *
19	Ayşe Jale AĞIRBAŞ	İstanbul	CHP
20	Meral AKŞENER	İstanbul	MHP
21	Güldal AKŞİT	İstanbul	AK PARTİ
22	Necla ARAT	İstanbul	CHP
23	Ayşe Nur BAHÇEKAPILI	İstanbul	AK PARTİ
24	Nimet ÇUBUKÇU	İstanbul	AK PARTİ
25	Alev DEDEGİL	İstanbul	AK PARTİ
26	Halide İNCEKARA	İstanbul	AK PARTİ
27	Canan KALSIN	İstanbul	AK PARTİ
28	Birgen KELEŞ	İstanbul	CHP
29	Mesude Nursuna MEMECAN	İstanbul	AK PARTİ
30	Özlem PİLTANOĞLU TÜRKÖNE	İstanbul	AK PARTİ
31	Fatma Nur SERTER	İstanbul	CHP
32	Edibe SÖZEN	İstanbul	AK PARTİ
33	Bihlun TAMAYLIGİL	İstanbul	CHP
34	Sebahat TUNCEL	İstanbul	BAĞIMSIZ *
35	Canan ARITMAN	İzmir	CHP
36	Şenol BAL	İzmir	MHP
37	Nükhet Hotar GÖKSEL	İzmir	AK PARTİ
38	Şükran Güldal MUMCU	İzmir	CHP
39	Azize Sibel Gönül	Kocaeli	AK PARTİ
40	Ayşe TÜRKMEÑOĞLU	Konya	AK PARTİ
41	Öznur ÇALIK	Malatya	AK PARTİ
42	Emine AYNA	Mardin	BAĞIMSIZ *
43	Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY	Mardin	AK PARTİ
44	Birnur ŞAHİNOĞLU	Samsun	AK PARTİ
45	Çağla AKTEMUR ÖZYAVUZ	Şanlıurfa	AK PARTİ
46	Sevahir BAYINDIR	Şırnak	BAĞIMSIZ *
47	Dilek YÜKSEL	Tokat	AK PARTİ
48	Safiye SEYMENOĞLU	Trabzon	AK PARTİ
49	Fatma KURTULAN	Van	BAĞIMSIZ *
50	Gülşen ORHAN	Van	AK PARTİ

* Bu milletvekilleri bağımsız olarak seçilmişler, 29 Temmuz 2007’de DTP (Demokratik Toplum Partisi)’ye katılmışlardır. 11 Aralık 2009’da DTP’nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması üzerine önce bağımsız kalmışlar, ardından 24 Aralık 2009’da BDP (Barış ve Demokrasi Partisi)’ye katılmışlardır.

** Bağımsız olarak seçilmiş, 29 Temmuz 2007’de DTP’ye katılmıştır. 11 Aralık 2009’da DTP’nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması üzerine 31 Aralık 2009’dan itibaren milletvekilliği düşürülmüştür.

3.9.1. Milletvekillerinin Özgeçmişleri

XXIII. dönemde Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP/AK Parti)'nden 30, CHP'den 10, MHP'den 2 ve bağımsız 8 kadın milletvekili Meclis'e girmişlerdir. Bu dönemde Meclis'te bulunan partilerden Özgürlükçü Demokrasi Partisi (ÖDP), Büyük Birlik Partisi (BBP) ve Demokratik Sol Parti (DSP) kadın milletvekili çıkaramamıştır. Bağımsız olarak seçilen 8 kadın milletvekili Meclis'te 20 kişiyi bularak grup oluşturmuş ve partileşerek Demokratik Toplum Partisi (DTP)'ni oluşturmuşlardır.

XXIII. dönemde Meclis'e; Adana'dan 2, Ağrı'dan 1, Aksaray'dan 1, Ankara'dan 3, Aydın'dan 1, Balıkesir'den 1, Batman'dan 1, Bursa'dan 1, Denizli'den 1, Diyarbakır'dan 2, Erzurum'dan 1, Gaziantep'ten 2, Iğdır'dan 1, İstanbul'dan 16, İzmir'den 4, Kocaeli'den 1, Konya'dan 1, Malatya'dan 1, Mardin'den 2, Samsun'dan 1, Şanlıurfa'dan 1, Şırnak'tan 1, Tokat'tan 1, Trabzon'dan 1 ve Van'dan 2 kadın milletvekili seçilmiştir.

3.9.1.1. Fatoş GÜRKAN

Fatoş Gürkan 1966 yılında Adana ilinin Karaisalı ilçesinin Çevlik Köyü'nde doğmuştur. Yusuf Bey ile Fatma Hanım'ın kızıdır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiş, serbest avukatlık yapmıştır. TEMA Vakfı, Türk Hukuk Enstitüsü ve Karaisalı Derneği üyesidir. Adana Barosu'nda Çocuk Komisyonları ile Kültür ve Turizm Komisyonu'nda çalışmıştır. AK Parti'nin Kadın Kollarında ve il yönetiminde görev almıştır²³⁹². İngilizce bilmekte olup, evli ve 2 çocuk annesidir. AK Parti'den Adana Milletvekili seçilmiştir²³⁹³.

3.9.1.2. Fatma SALMAN KOTAN

1970 yılında Ağrı Doğubayazıt'ta, Ahmet Bey ile Aliye Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü mezunudur. Mali Müşavirdir. Evli ve 3 çocuk annesidir²³⁹⁴. AK Parti'den Ağrı Milletvekili seçilmiştir²³⁹⁵.

²³⁹² Gökçimen vd., Age., ss.427-428.

²³⁹³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²³⁹⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²³⁹⁵ Gökçimen vd., Age., s.333.

3.9.1.3. İlknur İNCEÖZ

1973 Aksaray doğumlu olup Salih Bey ve Zübeyde Hanım'ın kızıdır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Avukattır. Belediye ve kurum avukatlığı yapmıştır. Aksaray Darası Kadın Komisyonu kuruluş çalışmalarına katkı sağlamış, sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik yapmıştır²³⁹⁶. Ana Kademe Seçim İşleri Başkan Yardımcılığı ve İl Seçim Kurulu Üyeliği yapmıştır. Aksaray AK Parti İl Kadın Kolları Başkanlığı görevini yürütmüştür. İngilizce bilmekte olup, evli ve 1 çocuk annesidir. AK Parti'den Aksaray milletvekili seçilmiştir²³⁹⁷.

3.9.1.4. Aşkın ASAN

1965 yılında Trabzon'da Yusuf Bey ve Birsen Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Riyadh Eğitim Fakültesi İslami İlimler Bölümü'nü bitirmiştir. ABD Texas Tach Üniversitesi'nde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri alanında yüksek lisans, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde doktora yapmıştır. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi ve Öğretim Teknolojileri Bölümü'ne yardımcı doçent olarak atanmıştır. Dubai Ajman University of Science and Technology'de görevlendirilmiştir. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri alanında doçent olmuş, Oman'da bulunan Sultan Qaboos Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapmış, Dekan yardımcılığı ve bölüm başkan yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Araştırma projeleri yürütmüş, çok sayıda uluslararası makale yayınlamıştır²³⁹⁸. XXIII. dönemde AK Parti'den Ankara milletvekili seçilen Aşkın Asan evli ve 3 çocuk annesi olup, İngilizce ve Arapça bilmektedir²³⁹⁹.

3.9.1.5. Nesrin BAYTOK

1960 yılında Mersin'in Tarsus ilçesinde doğmuştur. Mustafa Bey ve Esmâ Hanım'ın kızıdır. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü mezunudur. Özel sektörde çalışmış, CHP'de Özel Kalem Müdürlüğü görevinde bulunmuş, Finansal Forum ve Forum Diplomatik gazetelerinde köşe yazarlığı yapmıştır. XXIII. dönem CHP milletvekili seçilen Nesrin Baytok evli ve 1 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir²⁴⁰⁰.

²³⁹⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²³⁹⁷ Gökçimen vd., Age., ss.229-230.

²³⁹⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²³⁹⁹ Gökçimen vd., Age., ss.79-80.

²⁴⁰⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

3.9.1.6. Zeynep DAĞI

1964 Gölbaşı doğumlu olup İbrahim Bey ve Fatma Hanım'ın kızıdır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Bölümünde yüksek lisans, Ankara Üniversitesi SBF'de doktora yapmıştır. Gazi Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. George Washington University'de araştırmacı misafir olarak bulunmuş, yardımcı doçent olarak Atılım Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyeliği, Demokrasi Platformu Dergisinde editörlük, Bugün gazetesinde köşe yazarlığı yapmıştır²⁴⁰¹. 2006 yılında doçent olmuş, çeşitli kamu ve özel üniversitelerde “dış politika” üzerine dersler vermiştir. Üç kitabı, yurtiçinde ve yurtdışında pek çok makalesi yayımlanmıştır. XXIII. dönemde Ankara ilinden AK Parti milletvekili seçilen Zeynep Dağı, evli ve 2 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir²⁴⁰².

3.9.1.7. Ayşe AKBAŞ

1971 yılında Balıkesir'in Sındırgı ilçesinde Sıtkı Bey ve Yıldız Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İşletme Bölümü'nü bitirmiş, London Language English Dil Akademisi'nde sertifika programına katılarak dil eğitimi almıştır. Serbest muhasebeci, mali müşavir, marka ve patent vekilidir. Özel sektörde üretim, muhasebe, finans müdürlüğü yapmıştır²⁴⁰³. AK Parti Balıkesir İl Kadın Kolları Mali ve İdari İşler ve Yerel Yönetimler Başkanlıkları görevlerini yürütmüştür. 2004'te Balıkesir İl Belediye Meclis Üyeliği'ne tek kadın üye olarak seçilmiştir. Balıkesir İl Kongresi'nde 2006 yılında yönetim kurulu üyeliğine seçilmiş, il yönetiminde yerel yönetimlerden ve ekonomik işlerden sorumlu birim başkan yardımcılıkları görevlerinde bulunmuştur. İngilizce bilen Ayşe Akbaş bekârdır. XXIII. dönemde Balıkesir ilinden AK Parti Milletvekili seçilmiştir²⁴⁰⁴.

3.9.1.8. Ayla AKAT ATA

1976 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. Babasının adı Hasan annesinin adı Havva'dır. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Serbest avukat olarak çalışmıştır. İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi ve Genel Merkez Yöneticiliği,

²⁴⁰¹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁰² Gökçimen vd., Age., s.142.

²⁴⁰³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁰⁴ Gökçimen vd., Age., ss.43-44.

yapmıştır. Diyarbakır Kadın Platformu kurucuları arasındadır. Evli ve 1 çocuğa sahiptir²⁴⁰⁵. XXIII. dönemde Batman'dan Bağımsız milletvekili seçilmiş, 29 Temmuz 2007'de Demokratik Toplum Partisi'ne katılmıştır. DTP Parti Meclisi Üyesi olarak görev almıştır²⁴⁰⁶. DTP'nin kapatılmasıyla 24 Aralık 2009'da BTP'ye katılmıştır²⁴⁰⁷.

3.9.1.9. Canan Candemir ÇELİK

1974 yılında Gaziantep ilinin Oğuzeli ilçesinde doğmuştur. Mehmet Bey ile Hatice Hanım'ın kızıdır. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Serbest avukatlık yapmakta aynı zamanda Marmara Üniversitesi'nde kamu hukuku alanında yüksek lisansa devam etmektedir. Dernekler mevzuatıyla ilgili iki kitabı yayınlanmıştır. Bu alanda sivil toplum kuruluşlarıyla da çalışmıştır²⁴⁰⁸. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Gaziantep Şahinbey ilçesi Yönetim Kurulu Kurucu Üyesi'dir. Bursa İl Kadın Kolları Siyasi ve Hukuk İşleri Başkan Yardımcısı ve Bursa İl Kadın Kolları Başkanı olarak görev yapmıştır. AK Parti'den Bursa milletvekili seçilmiştir. İngilizce bilmekte olup, evli ve 1 çocuk annesidir²⁴⁰⁹.

3.9.1.10. Selma Aliye KAVAF

1912'de Denizli'de Niyazi Bey ve Gülseren Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi mezunudur. Öğretmendir²⁴¹⁰. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Kadın Kolları Genel Başkanlığı görevini yürütmüştür. XXIII. dönemde AK Parti'den Denizli Milletvekili seçilmiştir. İngilizce bilen Selma Aliye Kavaf, evli ve 1 çocuk annesidir²⁴¹¹.

3.9.1.11. Gültan KIŞANAK

1961 Elazığ doğumludur. Babasının adı Lütfü, annesinin adı Melek'tir. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirmiştir. Çeşitli gazetelerde gazeteci olarak çalışmıştır. Diyarbakır Bağlar Belediyesi Sosyal

²⁴⁰⁵ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁰⁶ Gökçimen vd., Age., s.41, 42.

²⁴⁰⁷ *Star Gazetesi*, 24 Aralık 2009, s.1.

²⁴⁰⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁰⁹ Gökçimen vd., Age., s.123.

²⁴¹⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴¹¹ Gökçimen vd., Age., ss.250-251.

Proje Danışmanı ve Koordinatörü olarak birçok projeyi yürütmüştür²⁴¹². XXIII. dönem'de Bağımsız Diyarbakır Milletvekili olarak seçilmiş, 29 Temmuz 2007'de Demokratik Toplum Partisi'ne katılmıştır. DTP'nin kapatılması üzerine 24 Aralık 2009'da Barış ve Demokrasi Partisi'ne geçmiştir²⁴¹³. Evli ve 1 çocuk annesidir.²⁴¹⁴

3.9.1.12. Aysel TUĞLUK

1965 Elazığ doğumludur. Babasının adı Hüseyin, annesinin adı Hatun'dur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Serbest avukatlık yapmıştır. Toplumsal Hukuk Araştırmaları Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği, İnsan Hakları Derneği Üyeliği ve Yurtsever Kadınlar Derneği Kuruculuğu görevlerinde bulunmuştur²⁴¹⁵. XXIII. dönemde Bağımsız Diyarbakır milletvekili seçilmiş, 29 Temmuz 2007'de Demokratik Toplum Partisi'ne katılmıştır. DTP'nin Kurucusu ve Eşbaşkanlığı görevini yürütmüştür. DTP Parti Meclisi Üyesi olarak görev yapmıştır²⁴¹⁶. 11 Aralık 2009'da DTP'nin kapatılma kararı Anayasa Mahkemesi tarafından açıklanmış, 31 Aralık 2009'dan itibaren Aysel Tuğluk'un milletvekilliği düşmüştür²⁴¹⁷. Bekârdır²⁴¹⁸.

3.9.1.13. Fazilet DAĞCI ÇIĞLIK

1973 yılında Erzurum'un İspir ilçesinde İlhami Bey ile Mahize Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. Zürih Winterthur Teknik Üniversitesi Bilgisayar ve İletişim Mühendisliği Bölümü'nü bitirmiş, yüksek lisans yapmıştır. Zürih Dietikan Belediyesi'nde Türk vatandaşlarına yönelik uyum konusu başta olmak üzere pek çok sivil toplum kuruluşunda danışmanlık yapmıştır²⁴¹⁹. Zürih Kanton Bankası'nda "Enterprise Search" çözümünün etkileri, güvenlik hizmetleri ve teknoloji ile telekomünikasyon metodunun fayda ve kullanım çeşitleri üzerine analiz ve projelerde görev almıştır. XXIII. dönemde AK Parti'den Erzurum Milletvekili seçilmiştir. AK Parti Genel Başkan Danışmanlığı yapmıştır. Almanca, Fransızca, İngilizce ve İtalyanca bilen Fazilet Dağcı Çıglık, evli ve 1 çocuk annesidir²⁴²⁰.

²⁴¹² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴¹³ *Star Gazetesi*, 24 Aralık 2009, s.1.

²⁴¹⁴ Gökçimen vd., *Age.*, ss.256-257.

²⁴¹⁵ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴¹⁶ Gökçimen vd., *Age.*, s.392, 393.

²⁴¹⁷ *Bugün Gazetesi*, 1 Ocak 2010, s.12.

²⁴¹⁸ Gökçimen vd., *Age.*, ss.392-393.

²⁴¹⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴²⁰ Gökçimen vd., *Age.*, ss.139-140.

3.9.1.14. Özlem MÜFTÜOĞLU

1966 yılında Gaziantep'te Kemal Bey ile Ayten Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nü bitirmiş, Gaziantep Üniversitesi'nde pedagojik formasyon eğitimi almıştır. Bir süre öğretmenlik yapmış, mesleği ile ilgili birçok projelerde çalışmış, Şahinbey Belediyesi'nde Meclis Üyesi²⁴²¹, İmar, Denetleme, Bütçe ve Kesinhesap; Tarife ve 5 yıllık Stratejik Planlama Komisyonları Üyelikleri, Şahinbey Kentler Birliği ve Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi İmar Komisyonu Başkan Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Şahinbey Yoksulluk ve İşsizlikle Mücadele Derneği'nin kurucu üyesidir. XXIII. dönem'de AK Parti'den Gaziantep Milletvekili seçilmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi İl Kadın Kolları Yürütme Kurulu Üyesi, İl Yönetim Kurulu Üyesi, İl Kadın Kolları Başkanlığı ve Kadın Kolları Genel Merkez MKYK Üyesi yapmıştır. Evli ve 3 çocuk sahibi olan Özlem Müftüoğlu, İngilizce bilmektedir²⁴²².

3.9.1.15. Pervin BULDAN

1967 yılında Hakkari'de doğmuştur. Babasının adı Halis, annesinin adı Lütfiye'dir. Lise mezunudur. Yakınlarını Kaybeden Ailelerle Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (Yakay-Der) Başkanlığı yapmıştır. 2005'te Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilmiştir²⁴²³. HADEP, DEHAP ve DTP'de Parti Meclisi Üyesi yapmıştır. XXIII. dönem'de Iğdır'dan Bağımsız Milletvekili iken 29 Temmuz 2007'de DTP'ye katılmıştır. Yayınlanmış bir kitabı vardır. Dul ve 2 çocuğa sahiptir²⁴²⁴. DTP'nin kapatılması üzerine 24 Aralık 2009'da Barış ve Demokrasi Partisi'ne katılmıştır²⁴²⁵.

3.9.1.16. Ayşe Jale AĞIRBAŞ

1968'de İstanbul'da Muharrem Mehmet Bey ile Şükran Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji Bölümü'nü bitirmiştir. Sosyal Araştırmacıdır. Viyana Üniversitesi'nde Yabancı Dil Eğitimi almış, özel bir televizyon şirketinde yönetmen asistanı olarak çalışmıştır²⁴²⁶. 1999 yılında Demokratik Sol Parti'den İl Genel Meclisi Üyesi görevini yürütmüştür.

²⁴²¹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴²² Gökçimen vd., Age., ss.284-285.

²⁴²³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴²⁴ Gökçimen vd., Age., ss.121-122.

²⁴²⁵ *Star Gazetesi*, 24 Aralık 2009, s.1.

²⁴²⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

XXIII. dönemde CHP'den İstanbul milletvekili seçilmiş, 3 Ağustos 2007'de istifa ederek Demokratik Sol Parti'ye katılmış, Demokratik Sol Parti Meclis Üyeliği görevinde bulunmuştur. Almanca bilmektedir, evli ve 2 çocuk annesidir²⁴²⁷.

3.9.1.17. Necla ARAT

1940 yılında İstanbul'da Ömer Bey ile Emine Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. California South Pasadena High School, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe-Sosyoloji Bölümü mezunudur. Aynı üniversitede doktorasını tamamlamış, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde doçent ve profesör olarak öğretim üyeliği yapmıştır. Sistemik Felsefe Anabilim Dalı Başkanlığı görevini yürütmüştür. Kurucusu olduğu Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin Müdürlüğü ile Kadın Çalışmaları Kürsüsü Başkanlığı yapmıştır. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Çağdaş Eğitim Vakfı, Türk Kadınlar Konseyi, Felsefe Derneği, Öğretim Üyeleri Derneği ve Kadın Araştırmaları Derneği gibi kuruluşlarda kurucu üye olmuştur. İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği'nin kurucu başkanı ve koordinatörüdür. Kadın Araştırmaları Dergisi'nin editörlüğünü yapmıştır²⁴²⁸. Çok sayıda ödüle sahiptir. Necla Arat'ın uzmanlık alanı olan siyaset felsefesi, etik ve estetik alanıyla ve kadın sorunlarıyla ilgili 14 kitabı yayınlanmıştır. Ayrıca çok sayıda çevirisi, yurtiçi ve yurt dışında yayınlarda yer alan bilimsel makalesi vardır. İngilizce bilen, evli ve 3 çocuk annesi olan Necla Arat, XXIII. dönem'de CHP'den İstanbul milletvekili seçilmiştir²⁴²⁹.

3.9.1.18. Ayşe Nur BAHÇEKAPILI

1954 yılında Trabzon Maçka'da, Hasan Şefik Bey ile Şahsene Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Avukattır. İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi, Genel Sekreteri ve Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyeliği görevinde bulunmuştur. Sosyal Demokrat Hareket Platformu'nda Kadın-Eğitim-Hukuk Atölyeleri'nin İstanbul Sorumlusu olarak çalışmıştır.²⁴³⁰

²⁴²⁷ Gökçimen vd., Age., ss.36-37.

²⁴²⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴²⁹ Gökçimen vd., Age., ss.66-68.

²⁴³⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Ayşe Nur Bahçekapılı Cumhuriyet Halk Partisi Fatih İlçe Ana Kademe Yönetim Kurulu Üyeliği, Sosyal Demokrat Halkçı Parti Fatih İlçe Kadın Kolu Başkanlığı, Ana Kademe Yönetim Kurulu Üyeliği, SHP İstanbul Kadın Kolu Başkanlığı yapmış, ancak XXIII. dönemde İstanbul ilinden, Adalet ve Kalkınma Partisi'nden milletvekili seçilmiştir. İngilizce bilmekte olup bekârdır.²⁴³¹

3.9.1.19. Alev DEDEGİL

1958 yılında İstanbul'da Ali Suat Bey ile Suzan Yıldız Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü, Boğaziçi Üniversitesi İngilizce Hazırlık Okulu'nu, Bilgisayar Programcılığı Okulu'nu ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Otel Yöneticiliği Uzmanlık Programı'nı bitirmiştir. Yönetici olup, özel sektörde yönetim kurulu başkanı olarak görev yapmıştır. İstanbul Kadın Araştırmaları Merkezi (IKAM) Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi olup halen IKAM Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapmaktadır²⁴³². Adalet ve Kalkınma Partisi İstanbul İl Kadın Kolları Kurucu Yönetim Kurulu Üyeliği ve İstanbul İl Kadın Kolları AR-GE Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. XXIII. dönem'de Adalet ve Kalkınma Partisi'nden İstanbul milletvekili seçilen Alev Dedegil, İngilizce bilmekte olup bekârdır²⁴³³.

3.9.1.20. Canan KALSIN

1967 yılında Elazığ'da M. Suphi Bey ile Hamdiye Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirmiştir. Yüksek lisansına Bahçeşehir Üniversitesi Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler dalında devam etmiştir²⁴³⁴. Marmara Üniversitesi'nde İşletme ihtisası yapmış, Rutgars Üniversitesi'nde dil eğitimi almıştır²⁴³⁵. Dış ticaret uzmanlık dalı olup, yöneticidir. Özel sektörde genel müdür yardımcısı olarak görev yapmıştır. XXIII. dönemde AK Parti'den İstanbul Milletvekili seçilen Canan Kalsın; bekâr olup, İngilizce bilmektedir²⁴³⁶.

²⁴³¹ Gökçimen vd., Age., ss.94-95.

²⁴³² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴³³ Gökçimen vd., Age., ss.143-144.

²⁴³⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴³⁵ Gökçimen vd., Age., s.242.

²⁴³⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

3.9.1.21. Mesude Nursuna MEMECAN

1957 yılında İstanbul'da Şaban Şükrü Bey ile Gülbahar Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. Robert Koleji, Boğaziçi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Endüstri Mühendisliği Bölümü'nü bitirmiştir²⁴³⁷. Yüksek lisansını ABD'de Temple Üniversitesi'nde İşletme alanında yapmıştır. New York Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Programı'na devam etmiştir. Yayıncı ve yöneticidir²⁴³⁸.

ABD'de yazılım mühendisi olarak, Türkiye'de Citibank Elektronik Bankacılık alanında, Yapı Kredi Yatırım'da Kurumsal Finansman biriminin kuruluşunda ve özel bankacılık biriminde çalışmıştır. Kendi kurduğu yayıncılık şirketi vardır. Şirket dergileri yayıncılığı, tanıtım ve reklâm işlerinden sonra çocuk yayınları, lisans ve telif hakları pazarlama alanlarında faaliyet göstermiştir. Robert Koleji Mezunlar Derneği ve Türk-Amerikan İş Forumu'nda aktif olarak çalışmıştır. XXIII. dönemde Adalet ve Kalkınma Partisi'nden İstanbul Milletvekili seçilen Mesude Nursuna Memecan İngilizce ve Almanca bilmekte olup, evli ve 2 çocuk annesidir²⁴³⁹.

3.9.1.22. Özlem PİLTANOĞLU TÜRKÖNE

1976 yılında Ankara'da Temel Bey ile Hacer Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelen Özlem Türköne, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirmiştir. Londra'da Middlesex Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans yapmıştır. Bir dönem Kamu İhale Kurumu'nda uzman olarak çalışmıştır. Çankırı Eldivan, Bayramören ve Kurşunlu, Tokat Artova, Kırşehir Çiçekdağı ve Akçakent ilçelerinde kaymakam olarak görev yapmıştır²⁴⁴⁰. XXIII. dönemde AK Parti'den İstanbul Milletvekili seçilen Özlem Türköne, AK Parti Dış İlişkiler Birimi, Avrupa, Uluslararası Kuruluşlar, Gençlik Kolları ile İlişkilerden Sorumlu Başkan Yardımcılığı görevine getirilmiştir. Evli ve 1 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir²⁴⁴¹.

²⁴³⁷ Gökçimen vd., Age., s.271.

²⁴³⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴³⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁴⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁴¹ Gökçimen vd., Age., ss.331-332.

3.9.1.23. Fatma Nur SERTER

1948 yılında İstanbul'da Mehmet Emin Bey ile Fahrünnisa Turanç Hanım'ın kızları olarak dünyaya gelmiştir. Üsküdar Amerikan Lisesi'nin ardından İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset-Siyaset Bilimi Bölümü'nü bitirmiştir. Aynı fakültede doktorasını tamamlamış, London School of Economics'de doçentlik tezi çalışmaları yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı Başkanı ve Öğretim Üyesi olarak görev yapmıştır. 1982'de doçent, 1988'de profesör ünvanı almış, İstanbul Üniversitesi Rektör Yardımcılığı görevini yürütmüş, Çalışma Ekonomisi dalında öğretim üyesi olarak çalışmıştır. İstanbul Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü yapmıştır. Kanada'nın 9 üniversitesinde incelemelerde bulunmuş, Avrupa Üniversiteler Birliği'nin üniversitelerin üst yönetim eğitim seminerlerine katılmıştır²⁴⁴². Çeşitli alanlarda yazdığı 6 kitabı yayınlanmıştır. Çağdaş Eğitim Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği, Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Başkan Yardımcılığı görevlerini yürütmüştür. İngilizce bilen Fatma Nur Serter, evli ve bir çocuk annesidir. XXIII. dönemde CHP'den İstanbul Milletvekili seçilmiştir²⁴⁴³.

3.9.1.24. Edibe SÖZEN

1961 yılında Sivas'ta Doğan Bey ile Nevzade Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelen Edibe Sözen Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Yüksek lisans ve doktorasını İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde, post doktorasını ABD Wisconsin Üniversitesi'nde tamamlamış, Wisconsin Üniversitesi'ne misafir öğretim üyesi olarak davet edilmiştir²⁴⁴⁴. 1994'te uygulamalı sosyoloji doçenti ve 2000'de iletişim profesörü olmuştur. Almanya, Avusturya ve Hollanda'da 3. Kuşak Avrupalı Türkler üzerine çalışmalar yapmıştır. "İnsan Haklarının Yerleşmesi/Yerelleşmesi" konulu çalışma için 2000 yılında Utah Üniversitesi'ne davet edilmiştir. 2001 yılında Avrupalı Türkler üzerine yaptığı ortak çalışma Almanya'da Ludwigshafen'de Bilim Araştırma Ödülü'ne layık görülmüştür. Utah, Arizona, Chicago ve Köln Üniversitelerinde çalışmalar yapmıştır. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde Dekan Yardımcısı, 2003–2006 yılları arasında Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu Üyesi olmuş, kent çalışmaları, yerel

²⁴⁴² Gökçimen vd., Age., ss.349-350.

²⁴⁴³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁴⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

yönetimler ve siyaset iletişim konularında danışmanlık yapmıştır. Basın İlan Kurumu Tarafsızlık Grubu ve ILAD üyesidir. İngilizce bilen Edibe Sözen, bekârdır. XXIII. dönemde AK Parti'den İstanbul Milletvekili seçilmiştir. AK Parti'de tanıtım ve medya işlerinden sorumlu Genel Başkan Yardımcısı olarak görev almıştır²⁴⁴⁵.

3.9.1.25. Sebahat TUNCEL

1975 yılında Malatya'da doğmuştur. Babasının adı Fahrettin, annesinin adı Meryem'dir. Mersin Üniversitesi Mut Meslek Yüksekokulu Harita Kadastro Programı'nı bitirmiştir. Harita teknikeridir. Bekâr olup, yabancı dil bildiğine dair bir bilgi özgeçmişinde mevcut değildir. XXIII. dönemde İstanbul ilinden bağımsız milletvekili seçilmiş, 29 Temmuz 2007'de Demokratik Toplum Partisi'ne katılmıştır. Hadep İstanbul Esenler İlçe Başkanlığı, DEHAP Parti Meclisi Üyeliği ve Kadın Kolları Genel Merkez Yöneticiliği yapmıştır. DTP Kurucu Üyesidir. Ayrıca DTP Merkez Yürütme Kurulu Üyesi, Kadın Meclisi Sözcüsü ve dış ilişkilerden sorumlu Eşbaşkan Yardımcısı olarak görev yapmıştır²⁴⁴⁶. DTP'nin kapatılması üzerine 24 Aralık 2009'da BTP'ye katılmıştır²⁴⁴⁷.

3.9.1.26. Şenol BAL

1956 yılında Bursa'da Vedat Bey ile Nurhayat Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Biyoloji Bölümü'nü, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İş İdaresi Bölümü'nü bitirdikten sonra Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde Sitogenetik alanında yüksek lisans ve doktora yaparak yardımcı doçent olmuştur. Öğretim üyesidir. Çalışma hayatına 1977 yılında Sağlık Meslek Lisesi öğretmeni olarak başlamış, iki yıl öğretmenlik yaptıktan sonra, 7 yıl özel sektörde idareci olarak çalışmıştır. 1989'dan itibaren Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji ve Fen Bilgisi Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisi, 1995'ten sonra da öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Alanıyla ilgili yurtiçinde ve yurtdışında çok sayıda bilimsel makale yayınlamış, çok sayıda sempozyum, panel ve konferansa katılmıştır. 1976–1978 yılları arasında Ülkücü Hanımlar Derneği'nin kurucusu ve Genel Başkanı, 1997–2001 yılları arasında Türk Ocakları Genel Merkez Kadın Kolları Başkanı olarak

²⁴⁴⁵ Gökçimen vd., Age., ss.353-355.

²⁴⁴⁶ Gökçimen vd., Age., ss.394-395.

²⁴⁴⁷ *Star Gazetesi*, 24 Aralık 2009, s.1.

görev yapmış, 2002’de Türk Dünyası Kadınları Dostluk ve Dayanışma Derneği’nin kurulmasına öncülük etmiş ve derneğin genel başkanı olmuştur. XXIII. dönemde Milliyetçi Hareket Partisi’nden (MHP) İzmir Milletvekili seçilen Şenol Bal evli ve 2 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir²⁴⁴⁸.

3.9.1.27. Şükran Güldal MUMCU

1951 yılında Denizli’de Süreyya Bey ile Emine Necla Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletmecilik Bölümü’nü bitirmiştir. Devlet Yatırım Bankası’nda Proje Değerlendirme Uzmanı olarak görev yapmıştır. Eşi gazeteci-yazar Uğur Mumcu’nun 1993 yılında öldürülmesinin ardından Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfını kurmuş ve Vakfın Başkanlık görevini yürütmüştür. XXIII. dönemde İzmir’den CHP Milletvekili seçilen Güldal Mumcu dul ve 2 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir²⁴⁴⁹.

3.9.1.28. Azize Sibel GÖNÜL

1966 yılında İstanbul’da Kaya Bey ile Ayten Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelen Azize Sibel Gönül, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi’ni bitirdikten sonra serbest mimar olarak çalışmaya başlamıştır. Mimarlık Mühendislik İnşaat Limited Şirketi’nin kurucu ortağı olmuştur. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kocaeli Mimarlar Odası Genel Sekreteri olarak görev yapmıştır²⁴⁵⁰.

AK Parti Kurucu Yönetim Kurulu Üyeliği ve Kurucu İl Kadın Kolları Başkanlığı yapmış, 2003–2007 yılları arasında Kocaeli AK Parti Genel Sekreteri olarak görev almış ve XXIII. dönemde AK Parti’den Kocaeli Milletvekili seçilmiştir. İngilizce bilen Azize Sibel Gönül, evli ve 2 çocuk annesidir²⁴⁵¹.

3.9.1.29. Ayşe TÜRK MENOĞLU

1965 yılında Konya ilinin Kelhasan Kasabası’nda Sırrı Bey ile Hediye Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni bitirerek serbest avukat olarak çalışmıştır. 1988–2007 yılları arasında serbest avukat olarak görev yapan

²⁴⁴⁸ Gökçimen vd., Age., ss.96-97.

²⁴⁴⁹ Gökçimen vd., Age., ss.282-283.

²⁴⁵⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁵¹ Gökçimen vd., Age., ss.185-186.

Ayşe Türkmenoğlu Konya Barosu Kadın Hakları Komisyonu ve Çocuk Hakları Komisyonu'nda görev almış, Çocuk Yetiştirme Yurdu ve Erkek Yetiştirme Yurdu Dernekleri'nde Yönetim Kurulu Üyeliği, Şehit Anneleri Derneği'nde Yönetim Kurulu Üyeliği, Çalışan Kadınlar Sağlık, Eğitim ve Dayanışma Derneği Üyeliği görevlerinde bulunmuştur. XXIII. dönemde AK Parti'den Konya Milletvekili seçilen Ayşe Türkmenoğlu, evli ve 1 çocuk annesi olup, İngilizce ve Almanca bilmektedir²⁴⁵².

3.9.1.30. Öznur ÇALIK

1965 yılında Malatya Pütürge'de Halit Bey ile Makbule Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ni bitirmiş, eczacı olarak çalışmaya başlamıştır. Malatya Eczacı Odası Yönetim Kurulu Üyeliği, Yardımseverler Derneği Yönetim Kurulu Üyeliği, Malatya Eğitim Vakfı (MEV) ve Yüksek İstişare Kurulu Üyeliklerinde bulunmuştur. Malatya Kadın Platformu Onursal Üyesi, İlaç ve Eczacılık Kurumu (İVEK) Kurucu Üyesi ve AK Parti MKYK Üyesi olarak görev yapmıştır. XXIII. dönemde Malatya ilinden AK Parti Milletvekili seçilen Öznur Çalık, evli ve 2 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir²⁴⁵³.

3.9.1.31. Emine AYNA

1968 yılında Diyarbakır'ın Dicle ilçesinde doğmuştur. Babasının adı Osman, annesinin adı Günay'dır. Lise mezunudur. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi Bölümü'nden son sınıfta ayrılmıştır²⁴⁵⁴.

Gökkuşığı Kadın Derneği'nin Kurucu Üyeliği ve Kurucu Genel Başkanlığı, HADEP Adana İl Yönetim Kurulu Üyeliği, Kadın Komisyonu Başkanlığı ve Kadın Kolları Genel Sekreterliği görevlerinde bulunmuştur. XXIII. dönemde Mardin'den Bağımsız Milletvekili seçilen Emine Ayna 29 Temmuz 2007'de Demokratik Toplum Partisi'ne katılmıştır. DTP Meclis ve Merkez Yürütme Kurulu Üyesi, DTP Eşbaşkanlığı görevlerini yürütmüştür. Özgeçmişinde İngilizce bildiğini beyan etmiştir ve bekârdır²⁴⁵⁵. DTP'nin kapatılması üzerine, 24 Aralık 2009'da BTP'ye katılmıştır²⁴⁵⁶.

²⁴⁵² Gökçimen vd., Age., ss.404-405.

²⁴⁵³ Gökçimen vd., Age., ss.125-126.

²⁴⁵⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁵⁵ Gökçimen vd., Age., ss.89-90.

²⁴⁵⁶ *Star Gazetesi*, 24 Aralık 2009, s.1.

3.9.1.32. Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY

1970 yılında Mardin’de Yaşar Bey ile Semiye Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelen Gönül Bekin Şahkulubey, Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi’ni bitirerek eczacı olarak çalışmaya başlamıştır. 1992-2007 yılları arasında Mardin’de serbest eczacılık yapmıştır. Mardin AK Parti İl Yönetim Kurulu Üyesi ve Sosyal İşler Başkanı olup birçok sivil toplum kuruluşunda çalışmıştır. XXIII. dönemde AK Parti’den Mardin Milletvekili seçilen Gönül Bekin Şahkulubey, evli ve 3 çocuk annesi olup, İngilizce ve Arapça bilmektedir²⁴⁵⁷.

3.9.1.33. Birnur ŞAHİNOĞLU

1952 yılında İzmir’de Mustafa Kemal Bey ile Muzaffer Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelen Birnur Şahinoğlu, Ege Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü’nü bitirdikten sonra Dokuz Eylül Üniversitesi’nde yüksek lisans yapmıştır. Jeoloji Yüksek Mühendisi olarak görev yapan Birnur Şahinoğlu, DSİ Kayseri 12. Bölge Müdürlüğü Yeraltı Suları ve Jeoteknik Hizmetler Şube Müdürlüğü’nde, İzmir ve Samsun DSİ Bölge Müdürlükleri’nde görev yaptıktan sonra emekli olmuştur. Kurucusu olduğu dersanede halkla ilişkiler sorumlusu olarak çalışmış, Gazi Belediyesi Meclis Üyeliği’nde bulunmuştur. Ayrıca Gazi Kültür Sanat Derneği Başkanlığı, Hanımlar Yardımlaşma ve Kültür Derneği, Beyaz İnci Hanımlar Kültür Derneği, Türkiye Teknik Elemanlar Vakfı (TÜTEV), İzmir Kız Lisesi Mezunlar Derneği, Aydınlar Ocağı, Huzurevi Yaşatma Derneği, Ekolojik Yaşamı Destekleme Grubu ve Jeoloji Mühendisleri Odasında aktif görev almıştır. AK Parti İl Kadın Kolları Başkanlığı ve Genel Merkez Kadın Kolları MKYK Üyeliği yapmıştır. XXIII. dönemde AK Parti’den Samsun Milletvekili seçilen Birnur Şahinoğlu, evli ve 2 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir²⁴⁵⁸.

3.9.1.34. Çağla AKTEMUR ÖZYAVUZ

1972 yılında Ardahan Çıldır’da Mustafa Bey ile Yücel Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelen Çağla Aktemur Özyavuz İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü’nü bitirmiş, İngiltere’de Essex House School of English ve İtalya’da Leonardo da Vinci’de dil eğitimi görmüştür. Jeofizik mühendisi, turizmci

²⁴⁵⁷ Gökçimen vd., Age., ss.110-111.

²⁴⁵⁸ Gökçimen vd., Age., ss.363-364.

ve iş kadınıdır. Jeofizik Mühendisleri Odası Serbest Müşaviri, Şanlıurfa Jeofizik Mühendisleri Odası Yardımcı Oda Temsilciliği görevlerinde bulunmuştur²⁴⁵⁹.

AK Parti Harran Kadın Kolları Başkanlığı yapmıştır. XXIII. dönemde AK Parti'den Şanlıurfa Milletvekili seçilmiştir. Çağla Aktemur Özyavuz evli olup, İngilizce ve İtalyanca bilmektedir²⁴⁶⁰.

3.9.1.35. Sevahir BAYINDIR

1969 yılında Karlıova'da doğmuştur. Babasının adı Fahrettin, annesinin adı Züleyha'dır. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu'nu bitirmiştir. 1991–1997 yılları arasında İzmir SSK Tepecik Hastanesi'nde hemşirelik yapmış, sendikal faaliyetlerde bulunmuştur. Gökkuşluğu Kadın Derneği'nde kadın çalışmalarını yürütmüştür. Demokratik Halk Partisi (DEHAP) Kurucu Üyesi'dir. XXIII. dönemde Bağımsız Şırnak Milletvekili seçilmiş 29 Temmuz 2007'de DTP'ye katılmıştır. DTP Parti Meclisi Üyeliği yapmıştır. Bekârdır²⁴⁶¹. DTP'nin kapatılması üzerine 24 Aralık 2009'da BTP'ye katılmıştır²⁴⁶².

3.9.1.36. Dilek YÜKSEL

1977'de Tokat Niksar'da İbrahim Bey ile Nermin Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nü bitirmiş, Banka Hukuku ve Araştırma Enstitüsü'nde bankacılık ve ekonomi eğitimi almış, İktisatçı olarak görev yapmıştır. Samsun Atakum Belediyesi'nde Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü ve Mamak Belediyesi Kültür Şube Müdürlüğü görevlerini yürütmüştür. XXIII. dönemde AK Parti'den Tokat Milletvekili seçilen Dilek Yüksel; evli ve 1 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir²⁴⁶³.

3.9.1.37. Safiye SEYMENOĞLU

1964 yılında Trabzon Sürmene'de Hayati Bey ile Şenay Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nü bitirerek mimar olarak çalışmaya başlamıştır. 1990 yılında kendi

²⁴⁵⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁶⁰ Gökçimen vd., Age., ss.58-59.

²⁴⁶¹ Gökçimen vd., Age., ss.102-103.

²⁴⁶² *Star Gazetesi*, 24 Aralık 2009, s.1.

²⁴⁶³ Gökçimen vd., Age., ss.436-437.

işyerini açarak mesleğini sürdürmüş, 1999 yılında Sürmene Belediye Meclis Üyeliği'ne seçilmiştir. AK Parti Trabzon İl Kadın Kolları Başkanlığı ve İl Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır. XXIII. dönemde AK Parti'den Trabzon milletvekili seçilen Safiye Seymenoğlu evli ve 2 çocuk annesi olup, İngilizce bilmektedir²⁴⁶⁴.

3.9.1.38. Fatma KURTULAN

1964'te Kahramanmaraş'ta doğmuştur. Babasının adı Hüseyin, annesinin adı Besey'dir. Lise mezunudur. Küçükdikili Belediyesi'nde Sosyal Proje Organizatörü olarak görev yapmıştır. Halkın Demokrasi Partisi'nde (HADEP) İl Yöneticiliği, Parti Meclisi Merkez Yürütme Kurulu Üyeliği ve Kadın Kolları Genel Başkanlığı, DTP'de Parti Meclisi, Kadın Meclisi ve Merkez Yürütme Kurulu Üyeliği yapmıştır. Adana Yerel Gündem-21 Kent Konseyi Kadın Meclisi Üyesi, Adana Kırçıçeği Kadın Derneği Kurucusu ve Üyesi olarak çalışmıştır²⁴⁶⁵.

XXIII. dönemde Bağımsız Van Milletvekili seçilmiş 29 Temmuz 2007'de DTP'ye katılmıştır. Evli'dir²⁴⁶⁶. DTP'nin kapatılması üzerine 24 Aralık 2009'da BTP'ye katılmıştır²⁴⁶⁷.

3.9.1.39. Gülşen ORHAN

1970 yılında Van Bahçeşehir'de Naci Bey ile Vahide Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nü bitirmiştir. Arkeolog'tur. XXIII. dönemde AK Parti'den Van Milletvekili seçilmiştir. Dul ve 1 çocuk annesidir²⁴⁶⁸.

3.9.2. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Genel Değerlendirmesi

3.9.2.1. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumları

XXIII. dönemde seçilen 50 kadın milletvekilinden Fatoş Gürkan Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Fatma Salman Kotan Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, İlknur İnceöz İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Aşkın Asan Riyadh Eğitim Fakültesi İslami İlimler Bölümü, Nesrin Baytok Orta Doğu Teknik Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü,

²⁴⁶⁴ Gökçimen vd., Age., ss.351-352.

²⁴⁶⁵ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁶⁶ Gökçimen vd., Age., ss.265-266.

²⁴⁶⁷ *Star Gazetesi*, 24 Aralık 2009, s.1.

²⁴⁶⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Ayşe Akbaş Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İşletme Bölümü, Ayla Akat Ata Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Canan Candemir Çelik Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Selma Aliye Kavaf Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Gültan Kışanak Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü, Aysel Tuğluk İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Fazilet Dağcı Çıglık Zürich Winterthur Teknik Üniversitesi Bilgisayar ve İletişim Mühendisliği Bölümü, Özlem Müftüoğlu Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Pervin Buldan lise, Ayşe Jale Ağırbaş İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji Bölümü, Necla Arat İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Sosyoloji Bölümü, Ayşe Nur Bahçekapılı İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Alev Dedegil Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi, Boğaziçi Üniversitesi İngilizce Hazırlık Okulu, Bilgisayar Programcılığı ve İstanbul Üniversitesi Otel Yöneticiliği Bölümü, Nursuna Memecan Boğaziçi Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü, Özlem Türköne Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, Fatma Nur Serter İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset- Siyaset Bilimi Bölümü, Canan Kalsın Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümü, Edibe Sözen Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Sebahat Tuncel Mersin Üniversitesi Mut Meslek Yüksekokulu Harita Kadastro Programı, Şenol Bal Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji ve Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İş İdaresi Bölümü, Güldal Mumcu Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi İşletmecilik Bölümü, Azize Sibel Gönül İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Ayşe Türkmenoğlu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Öznur Çalık Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Emine Ayna lise, Gönül Bekin Şahkulubey Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Birnur Şahinoğlu Ege Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Çağla Aktemur Özyavuz İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü, Sevahir Bayındır Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Dilek Yüksel Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, Safiye Seymenoğlu Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Fatma Kurtulan lise ve Gülşen Orhan Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü mezunudurlar²⁴⁶⁹.

²⁴⁶⁹ Gökçimen vd., Age., s.353, 394, 96, 282, 185, 404, 125, 89, 110, 363, 58, 102, 436, 351, 265, 294.

Daha önce seçilen milletvekillerimizden Gaye Erbatur Hacettepe Üniversitesi Kimya Fakültesi, Canan Aritman Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Fatma Şahin İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü, Nükhet Hotar Göksel Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Teorisi ve Kantitatif Yöntemler Bölümü, Güldal Akşit Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu (İngilizce) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Nimet Çubukçu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Halide İncekara İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Birgen Keleş Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Bihlun Tamaylıgil İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Özlem Çerçioğlu Selçuk Üniversitesi mezunudur²⁴⁷⁰. Meclis'e 21. dönemde giren Meral Akşener ise İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunudur²⁴⁷¹.

XXIII. dönemde seçilen kadın milletvekilleri arasında Hukuk Fakültesi mezunları 9 kişidir. Hukukçu milletvekilleri çoğunluktadır. Bu dönemde Mühendisliğin farklı alanlarında olmak üzere 7 kadın milletvekili Mühendislik Fakültesi'ni bitirmiştir. 4 milletvekilimiz İşletme, 4 milletvekilimiz İktisat ve 2 milletvekilimiz Uluslararası İlişkiler, 1 milletvekilimiz Sosyal Siyaset ve Siyaset Bilimi Bölümü mezunudur. Ayrıca 2 kişi Kamu Yönetimi, 1 kişi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirmiştir. 2 kişi Eczacılık, 2 kişi Mimarlık ve 1 kişi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden mezundur. Bunun yanısıra Tarih, Arkeoloji ve Biyoloji bölümlerinden mezun olan birer milletvekilimiz vardır. İslami İlimler, Sosyal Antropoloji ve Felsefe-Sosyoloji bölümlerini bitiren birer milletvekilimizin yanısıra Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Selçuk Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümü mezunu 3 milletvekilimiz de bulunmaktadır. 1 milletvekilimiz Tıp Fakültesi mezunudur.

Bu dönemde seçilen milletvekilleri arasında birden fazla bölümden mezun olan, yüksek lisans ve doktora programlarını yurt içinde veya yurtdışında bitiren milletvekillerimiz vardır. AK Parti milletvekili Alev Dedegil Marmara Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi, Boğaziçi Üniversitesi'nde İngilizce Hazırlık Okulu, Bilgisayar Programcılığı ve İstanbul Üniversitesi'nde Otel Yöneticiliği uzmanlık programını bitirmiştir. MHP Milletvekili Şenol Bal Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji Bölümü'nü ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nde İş İdaresi

²⁴⁷⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, 22. Dönem Milletvekilleri Tanıtma Formu.

²⁴⁷¹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Kütük Sıra No: 2601.

Bölümü'nü bitirmiştir. Ayrıca AK Parti milletvekillerinden Güldal Akşit Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu (İngilizce) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezundur. AK Parti milletvekili Ayşe Akbaş Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İşletme ve London Language English Dil Akademisi'nde dil eğitimi almıştır. AK Parti milletvekili Özlem Müftüoğlu Peyzaj Mimarlığı'nın yanısıra Gaziantep Üniversitesi'nde Pedagojik Formasyon eğitimi de almıştır. CHP Milletvekili Ayşe Jale Ağırbaş Viyana Üniversitesi'nde yabancı dil eğitimi almıştır. AK Parti Milletvekili Çağla Aktemur Özyavuz İngiltere Essex House School of English ve İtalya Leonardo da Vinci'de dil eğitimi almıştır. AK Parti milletvekili Canan Kalsın da Rutgers Üniversitesi'nde dil eğitimi almıştır²⁴⁷².

XXIII. dönemde lisansüstü eğitim yapan milletvekillerinden CHP Milletvekili Gaye Erbatur Hacettepe Üniversitesi'nde yüksek lisans ve doktorasını yapmıştır. Aşkın Asan ABD Texas Tech Üniversitesi'nde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri alanında yüksek lisans, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora yapmış, yardımcı doçent ve doçent ünvanını almıştır. AK Parti Milletvekili Zeynep Dağı ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde doktora yapmış ve doçent ünvanını almıştır. AK Parti Milletvekili Fazilet Dağcı Çığlık Zürih Teknik Üniversitesi'nde yüksek lisans yapmıştır. MHP Milletvekili Meral Akşener Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü'nde yüksek lisans ve doktorasını tamamlamıştır. CHP Milletvekili Necla Arat İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde doktora yapmış Sistemik Felsefe alanında doçent ve profesör olmuştur. AK Parti Milletvekili Halide İncekara İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İşletmecilik alanında yüksek lisans yapmıştır. CHP Milletvekili Birgen Keleş California Üniversitesi'nde yüksek lisans yapmış, Harvard Üniversitesi Centre For International Affairs'de Fellows Programı'na katılmıştır. Temple Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde yüksek lisans yapmış, New York Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler programına devam etmiştir. AK Parti Milletvekili Özlem Piltanoğlu Türköne Londra Middlesex Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisansını tamamlamıştır. CHP Milletvekili Fatma Nur Serter İstanbul Üniversitesi'nde doktora, London School of Economics'de doçentlik tezi çalışmaları yaparak 1982'de doçent ve 1988'de profesör

²⁴⁷² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

ünvanlarını almıştır. AK Parti Milletvekili Edibe Sözen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Ana Bilim dalında yüksek lisans ve aynı alanda doktorasını tamamlamıştır. ABD Wisconsin Üniversitesi'nde post doktorasını yapmış, 1994'de uygulamalı sosyoloji doçenti, 2000'de iletişim profesörü ünvanlarını almıştır. MHP Milletvekili Şenol Bal Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde Sitogenetik alanında yüksek lisans ve doktora yaparak, yardımcı doçent ünvanını almıştır. AK Parti Milletvekili Birnur Şahinoğlu Dokuz Eylül Üniversitesi'nde yüksek lisans yapmıştır. Yine AK Parti Milletvekili Canan Kalsın Marmara Üniversitesi'nde işletme ihtisası yapmış, Bahçeşehir Üniversitesi Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisansına devam etmektedir. CHP Milletvekili Canan Aritman Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalında ihtisasını yapmıştır. AK Parti Milletvekili Fatma Seniha Nükhet Hotar Göksel Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans, aynı Enstitü'nün Çalışma Ekonomisi Bölümü'nde doktora yapmış, aynı yerde 1990 yılında yardımcı doçent, 1994'te doçent ve 1998'de profesör ünvanlarını almıştır²⁴⁷³.

XXIII. dönem milletvekilleri arasında yurt içinde ve yurt dışında yabancı dil eğitimi alan ve üniversite sonrası akademik kariyer yapan bu milletvekillerinin yanısıra yüksek okul bitiren iki milletvekili vardır. Bunlar BDP milletvekilleri Sevahir Bayındır ve Sebahat Tuncel'dir. Sevahir Bayındır Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Sebahat Tuncel Mersin Üniversitesi Mut Meslek Yüksek Okulu Harita Kadastro Bölümü'nü bitirmişlerdir. Sadece 3 milletvekili lise mezunudur. Bunlar BDP milletvekilleri Emine Ayna, Fatma Kurtulan ve Pervin Buldan'dır.

3.9.2.2. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meslekleri

XXIII. dönemde seçilen 50 kadın milletvekili çeşitli mesleklerle uğraşmışlardır. Bazıları ise eğitimini aldıkları alanın dışında mesleklerle ilgilenmişlerdir.

Bu dönemde seçilen milletvekillerinden Fatoş Gürkan avukat, Fatma Salman Kotan mali müşavir, İlknur İnceöz avukat, Aşkın Asan öğretim üyesi, Nesrin Baytok maden mühendisi, Zeynep Dağı öğretim üyesi, Ayşe Akbaş serbest muhasebeci, mali müşavir, marka ve patent vekili, Ayla Akat Ata avukat, Canan Candemir Çelik avukat, Selma Aliye Kavaf öğretmen, Gülten Kışanak gazeteci, Aysel Tuğluk avukat, Fazilet

²⁴⁷³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Dağcı Çılgık bilgisayar yüksek mühendisi, Özlem Müftüoğlu peyzaj mimarı, Ayşe Jale Ağırbaş sosyal araştırmacı, Necla Arat öğretim üyesi²⁴⁷⁴, Ayşe Nur Bahçekapılı avukat, Alev Dedegil yönetici, Nursuna Memecan yayıncı ve yönetici, Özlem Piltanoğlu Türköne mülki idare amiri (kaymakam), Fatma Nur Serter öğretim üyesi, Canan Kalsın yönetici, Edibe Sözen öğretim üyesi, Şenol Bal öğretim üyesi, Güldal Mumcu işletmeci, Azize Sibel Gönül mimar, Ayşe Türkmenoğlu avukat, Öznur Çalık eczacı, Gönül Bekin Şahkulubey eczacı, Birnur Şahinoğlu jeoloji yüksek mühendisi, Çağla Aktemur Özyavuz jeofizik mühendisi, turizmcı ve iş kadını, Sevahir Bayındır hemşire, Dilek Yüksel iktisatçı, Safiye Seymenoğlu mimardır²⁴⁷⁵.

Ayrıca Gaye Erbatur kimya alanında öğretim üyesi, Fatma Seniha Nükhet Hotar Göksel öğretim üyesi, Güldal Akşit avukat, Nimet Çubukçu avukat, Halide İncekara yönetici ve iktisatçı, Birgen Keleş iktisatçı ve plancı, Bihlun Tamaylıgil ekonomist ve üst düzey yönetici²⁴⁷⁶, Meral Akşener öğretim üyesi ve Kocaeli Üniversitesi'nde İnkılâp Tarihi Bölüm Başkanı²⁴⁷⁷ olarak çalışmışlardır.

Birden fazla işle uğraşan milletvekillerinden AK Parti Milletvekili Çağla Aktemur Özyavuz jeofizik mühendisi olmakla birlikte aynı zamanda turizmcı ve iş kadınıdır. AK Parti Milletvekili Özlem Müftüoğlu asıl mesleği peyzaj mimarlığı olduğu halde bir süre öğretmenlik yapmıştır. CHP Milletvekili Ayşe Jale Ağırbaş sosyal araştırmacı olmasının yanısıra özel bir televizyon şirketinde yönetmen asistanı ve reklâm şirketinde müşteri temsilcisi olarak çalışmıştır. AK Parti Milletvekili Nursuna Memecan yazılım mühendisliği yaptığı gibi yayıncı ve yönetici olarak da çalışmıştır. Yine AK Parti Milletvekili Canan Kalsın üniversitenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olup daha sonra işletme ihtisası da yaparak yönetici olarak çalışmıştır. AK Parti Milletvekili Birnur Şahinoğlu jeoloji yüksek mühendisi olarak çalışmış, emekli olduktan sonra kurucusu olduğu dershanede halkla ilişkiler sorumlusu olarak görev yapmıştır. Çalışma hayatıyla ilgili olarak özgeçmişinde bilgiye yer vermeyen AK Parti Milletvekili Gülşen Orhan arkeologtur²⁴⁷⁸.

²⁴⁷⁴ Gökçimen vd., Age., s.201, 333, 229, 79, 108, 141, 43, 41, 123, 250, 255, 392, 139, 284, 121, 66.

²⁴⁷⁵ Gökçimen vd., Age., s.94, 143, 271, 331, 349, 242, 353, 96, 282, 185, 404, 125, 110, 363, 58, 102, 436, 351.

²⁴⁷⁶ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, 22. Dönem Milletvekilleri Tanıtma Formu.

²⁴⁷⁷ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Kütük Sıra No: 2601.

²⁴⁷⁸ Gökçimen vd., Age., s.58, 284, 36, 271, 242, 363, 294.

Bir önceki dönemde de seçilen kadın milletvekillerinden CHP Milletvekili Canan Arıtman Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisi ve serbest uzman hekim olarak çalışmıştır. AK Parti Milletvekili Fatma Şahin kimya mühendisidir. Aynı zamanda bir holdingte işletme mühendisliği ve işletme müdürlüğü de yapmıştır²⁴⁷⁹. CHP milletvekili Özlem Çerçioğlu ise özel sektörde (Newyork) müşteri ilişkileri bölümünde halkla ilişkiler ve müşteri ilişkileri müdürü olarak çalışmakla birlikte sanayici olarak da görev yapmıştır²⁴⁸⁰.

BDP Milletvekili Fatma Kurtulan'ın özgeçmişinde belirli bir mesleği belirtilmemiş olmakla birlikte Belediye'de sosyal proje organizatörü olarak çalışmıştır. BDP Milletvekili Pervin Buldan ve Emine Ayna özgeçmişlerinde meslek ve çalışma hayatlarını belirtmemişlerdir. Sebahat Tuncel ise mesleğini harita teknikeri olarak ifade etmekle birlikte, özgeçmişinde çalışma hayatıyla ilgili bir bilgiye yer vermemiştir²⁴⁸¹.

3.9.2.3. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Bildikleri Yabancı Diller

XXIII. dönem milletvekillerinden Fatoş Gürkan İngilizce, İlknur İnceöz İngilizce, Aşkın Asan İngilizce ve Arapça, Nesrin Baytok İngilizce, Zeynep Dağı İngilizce, Ayşe Akbaş İngilizce, Canan Candemir Çelik İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Özlem Müftüoğlu İngilizce, Ayşe Nur Bahçekapılı İngilizce, Alev Dedegil İngilizce, Nursuna Memecan İngilizce ve Almanca, Özlem Piltanoğlu Türköne İngilizce, Fatma Nur Serter İngilizce, Canan Kalsın İngilizce, Edibe Sözen İngilizce, Şenol Bal İngilizce, Güldal Mumcu İngilizce, Azize Sibel Gönül İngilizce, Ayşe Türkmenoğlu İngilizce ve Almanca, Öznur Çalık İngilizce, Emine Ayna İngilizce, Gönül Bekin Şahkulubey İngilizce ve Arapça, Birnur Şahinoğlu İngilizce, Çağla Aktemur Özyavuz İngilizce ve İtalyanca, Dilek Yüksel İngilizce, Safiye Seymenoğlu İngilizce dillerini bilmektedir²⁴⁸². Önceki yıllarda seçilen kadın milletvekillerinden Gaye Erbatur İngilizce, Canan Arıtman İngilizce, Fatma Şahin İngilizce, Nükhet Hotar Göksel İngilizce, Güldal Akşit İngilizce, Nimet Çubukçu Almanca, Halide İncekara İngilizce, Birgen Keleş İngilizce, Bihlun Tamaylıgil İngilizce ve Almanca²⁴⁸³, Özlem

²⁴⁷⁹ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu F. Şahin Özgeçmişi.

²⁴⁸⁰ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Kütük Sıra No: 24.

²⁴⁸¹ Gökçimen vd., Age., s.265, 121, 89, 394.

²⁴⁸² Gökçimen vd., Age., s.201, 229, 79, 108, 141, 43, 123, 250, 139, 284, 36, 66, 94, 143, 271, 331, 349, 242, 353, 96, 282, 185, 404, 125, 89, 110, 363, 58, 436, 351.

²⁴⁸³ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, 22. Dönem Milletvekilleri Tanıtma Formu.

Çerçioğlu İngilizce ve Meral Akşener İngilizce dillerini bilmektedir²⁴⁸⁴. Bazı milletvekilleri ise yabancı dil bildiklerine dair bir bilgiye özgeçmişlerinde yer vermemişlerdir. Bunlar Fatma Salman Kotan, Ayla Akat Ata, Gültan Kışanak, Aysel Tuğluk, Pervin Buldan, Sebahat Tuncel, Sevahir Bayındır, Fatma Kurtulan ve Gülşen Orhan'dır²⁴⁸⁵.

XXIII. dönemde seçilen 50 milletvekilinden sadece 9'u yabancı dil bildiğine dair özgeçmişlerinde bir bilgiye yer vermemişlerdir. AK Parti'nin 30 kadın milletvekilinden sadece 2'si yabancı dile sahip değilken BDP'nin 8 milletvekilinden 7'si yabancı dil bilmemektedir. CHP'nin seçilen 10 milletvekili ile MHP'nin seçilen 2 milletvekilinin tamamının yabancı dil bilgisi vardır.

Yabancı dil bilen 41 milletvekili arasında 4 dil bilen sadece AK Parti'nin Erzurum Milletvekili Fazilet Dağcı Çığlık'tır. Çığlık; Almanca, Fransızca, İngilizce ve İtalyanca dillerini bilmektedir. Bunun dışında 2 yabancı dil bilen 6 milletvekili vardır. Bunlardan AK Parti Ankara Milletvekili Aşkın Asan İngilizce ve Arapça, AK Parti İstanbul Milletvekili Mesude Nursuna Memecan İngilizce ve Almanca, CHP İstanbul Milletvekili Bihlun Tamaylıgil İngilizce ve Almanca, AK Parti Konya Milletvekili Ayşe Türkmenoğlu İngilizce ve Almanca, AK Parti Mardin Milletvekili Gönül Bekin Şahkulubey İngilizce ve Arapça, AK Parti Şanlıurfa Milletvekili Çağla Aktemur Özyavuz İngilizce ve İtalyanca dillerini bilmektedirler. Diğer 34 milletvekili 1 yabancı dil bilmektedir. Yabancı dil bilenler genel olarak İngilizce bilmektedir. Sadece AK Parti İstanbul Milletvekili Nimet Çubukçu ile CHP İstanbul Milletvekili Ayşe Jale Ağırbaş Almanca dilini bilmektedirler. 39 kişinin ortak yabancı dili İngilizce'dir. AK Parti Mardin Milletvekili Gönül Bekin Şahkulubey ve AK Parti Ankara Milletvekili Aşkın Asan'ın İngilizce'ye ek olarak Arapça ortak yabancı dilidir. Nimet Çubukçu ve Ayşe Jale Ağırbaş dışında ortak yabancı dil olarak Almanca bilen AK Parti Erzurum Milletvekili Fazilet Dağcı Çığlık, AK Parti İstanbul Milletvekili Nursuna Memecan, CHP İstanbul Milletvekili Bihlun Tamaylıgil ve AK Parti Konya Milletvekili Ayşe Türkmenoğlu'dur. İtalyanca bilenler Fazilet Dağcı Çığlık ve Çağla Aktemur Özyavuz'dur. Fransızca bilen sadece Fazilet Dağcı Çığlık'tır.

²⁴⁸⁴ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Milletvekilleri Tanıtma Formu, Kütük Sıra No: 24, 2601.

²⁴⁸⁵ Gökçimen vd., Age., s.333, 41, 255, 392, 121, 394, 102, 265, 294.

3.9.2.4. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Meclis'teki Çalışmaları

XXIII. dönemde seçilen 50 kadın milletvekili de daha önceki dönemlerde seçilenler gibi başkanlık divanı ve komisyonlarda görev almışlar, yasama ve denetim faaliyetleri içinde bulunmuşlardır.

AK Parti Adana Milletvekili Fatoş Gürkan TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi olmuş, Türkiye ile Bangladeş, Libya ve Meksika arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk gruplarında görev almıştır²⁴⁸⁶. 2007 ve 2008 yıllarında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması, Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanun Teklifi ve yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimi amaçlı kullanımına dair kanunda değişiklik yapılması konularında teklifte bulunmuştur²⁴⁸⁷.

CHP Adana Milletvekili Nevin Gaye Erbatır; XXIII. dönemde Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu Türk Grubu Üyeliği'ne seçilmiştir. Ayrıca Türkiye ile Filipinler, İngiltere, Nijerya ve Mali arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁴⁸⁸.

Nevin Gaye Erbatır'un 25 kanun teklifi vardır. Kanun teklifleri Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu'nda, Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de değişiklik yapılması, Ekim ayının ilk haftasının uyuşturucu ile mücadele ve eğitimi haftası olarak kutlanması, emekliler ile bunların dul ve yetimlerinin sendikalaşması hakkında kanun teklifi, İşsizlik Sigortası Kanunu'nda, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu'nda, Devlet Memurları Kanunu'nda, Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'da değişiklik yapılması, Sivas Madımak Oteli'nin "Aydınlanma Müzesi"ne dönüştürülmesine dair kanun teklifi, Eskişehir ilimizin İnönü ilçesine altın madalya verilmesi, sulama elektriği borcu bulunan çiftçilerin borçlarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin kanun tekliflerinde bulunmuştur. Kadın sorunlarıyla ilgili olan kanun teklifleri ise kadın erkek eşitliğini izleme kurulu hakkında kanun teklifi ile Türk Medeni Kanunu'nun Mal Rejimleri başlıklı maddesinde değişiklik yapılması konularındadır²⁴⁸⁹.

²⁴⁸⁶ Gökçimen vd., Age., s.201.

²⁴⁸⁷ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁸⁸ Gökçimen vd., Age., s.165.

²⁴⁸⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Gaye Erbatur'un 2007 ve 2009 yılları arasında verdiği yazılı soru önergeleri çeşitli konulardadır. DSİ'nin 2004 yılında Ankara'nın su ihtiyacına yönelik öneride bulunup bulunmadığı, Ankara'nın içme suyu rezervi, 17 Ağustos 1999 depremi sonrasında alınan önlemler, Karayolu Taşıma Yönetmeliği'ndeki engellilere yönelik ücret düzenlemesinin seyahat firmalarınca uygulanmadığı iddiası, temizlik hizmet alımı, Kaz Dağı'ndaki madencilik faaliyetleri, kayıt dışı istihdam ve çalışma saatleri, Tuzla Tersaneler Bölgesi'nde işçi güvenliğine yönelik tedbirler, "Türkiye Aile Yapısı" anketi, Çankaya Köşkü'nün tadilat ve dekorasyonu, zeytin üreticilerinin desteklenmesi, Çin'den ithal edilen tekstil ürünlerinde kimyasal madde bulunduğu iddiası, beyin göçü, kaçak ve sahte sigaralar, emniyet mensuplarının psikolojik rehabilitasyonu, erezyona yönelik çalışmalar, Sapanca Gölü'nü besleyen su kaynaklarından su çekilmesi, ithal doğalgazda kesinti olması durumunda alınacak önlemler, yükseköğretim kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan sorunlar, Erasmus Avrupa öğrenci değişim programında yaşanan sorunlar, usta öğretmenlerin özlük hakları, iş göremez raporu bulunanların emeklilik hakları, Abant Gölü'nün korunması, işsizlik sorununun çözümü, sanayi sektöründeki ara elemanı açığı, balıkçılık sektöründeki sorunlar, Ulukışla Darboğaz Beldesi'ndeki kayak evi projesi ile ilgilidir²⁴⁹⁰. Ayrıca Osmaniye'de yapılması planlanan çimento fabrikasının yer seçimi, küresel ısınmaya karşı alınacak önlemler, gıda fiyatlarındaki artış, felsefe grubu dersleri alan öğrenciler ve felsefe grubu öğretmenleri, iş güvenliği ve işçi sorunları, engellilerin istihdamı, eğitimleri, sağlık hizmeti alanındaki sorunları, toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme çalışmaları, yüzme havuzlarının denetimi, lunaparklardaki güvenlik önlemleri, kuraklıktan doğan zararların tarım sigortası kapsamına alınmaması, tarımsal üretimde kullanılan ilaçlar, teknelerin Türk Bayrağı taşımasının teşviki, doğalgaz zammına ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin BOTAŞ'a olan borcu, Ankara'daki hava kirliliği, Türk Telekom'un ADSL bağlantısındaki sabit hat zorunluluğu, okullarda Gazze'ye yönelik saygı duruşu ve yardım kampanyası, sağlıkla ilgili olarak diyabet hastası çocukların sorunları, doktor açığı, rahim ağzı kanserine yönelik çalışmalar ve rahim ağzı aşısı, Kırım Kongo kanamalı ateşine karşı alınan tedbirler, muayene ücretlerinin eczanelerce tahsili konularında yazılı soru önergeleri vermiştir²⁴⁹¹. Ayrıca branşlara göre öğretmen sayıları, tarım sektörünün krize karşı desteklenmesi, su politikası, TRT'nin yayın personeli

²⁴⁹⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁹¹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

seçme sınavı, okulların elektrik ve doğalgaz borçları, bedensel engelli öğrencilerin özel yabancı ortaöğretim okulları giriş sınavına alınmaması, Mardin’de yaşanan düğün baskısıyla ilgili haberler, cinsiyetler arası ücret farkları, ekonomik kriz ve etkilerinin azaltılması, TÜBİTAK yayınlarının abonelik sistemindeki aksaklıklar, gereksiz kağıt tüketimi, bilimsel ilerlemenin sağlanması, öğretmen maaşları ve öğretmen ihtiyacı, okullardaki kalabalık sınıf mevcudu, kamu sektöründe ücret adaletsizliğinin giderilmesi, cinsiyete dayalı gelişme endekslerinin iyileştirilmesi, ekmek israfının önlenmesi, tüketimde hijyenin sağlanması, sağlıklı ve zengin içerikli ekmek üretimi ve tüketiminin sağlanması ve GDO’lu ürünlerle ilgili düzenlemeler gibi genel konularda yazılı soru önermeleri vermiştir²⁴⁹².

Seçim bölgesi olan Adana ilinin sorunlarıyla ilgili olarak verdiği yazılı soru önermeleri de mevcuttur. Adana’daki su kaynaklarının kullanımına yönelik alınacak tedbirler, Adana İncirlik Üssünde nükleer başlıklı füze bulunduğu iddiası, Adana’da esnaf ve küçük işletmelerin desteklenmesi, Adana’nın aldığı göç, Çukurova Nitelikli Sanayi Bölgesi planı, Ceyhan, Yumurtalık ve İskenderun Körfezleri’ndeki gemi kaynaklı kirlilik, Adana’daki hava kirliliği, Adana’daki tarımsal destekleme ödemeleri, Adana’daki fırınların denetimi, Adana’nın kentsel sorunları, Adana Numune Araştırma ve Eğitim Hastanesi yönetimi, Adana’da yapılan siyasal yardımlar, Çukurova Devlet Senfoni Orkestrası’nın maddi sorunları, Adana’daki altyapı sorunları ve Adana’daki işsizlik konularında yazılı soru önermeleri vererek seçildiği bölgenin sorunlarını Meclis’e taşımıştır²⁴⁹³.

Nevin Gaye Erbatur’un “kadın ve çocuk” konularında verdiği yazılı soru önermeleri ise kadın işsizliği, kadın sığınma evleri, çocuk hakları, KİT’lerde kadın istihdamı, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe oluşturulması, karar verme mekanizmalarında kadının yeri, kadın hâkim adayları, kadın mülki idare amirleri, kadına ve çocuğa yönelik cinsel saldırılar, töre ve namus cinayetlerine karşı önlem alınması, bu cinayetleri önlemek için bir komite kurulması ve cinsiyete duyarlı politikalar, eğitim materyallerinden cinsiyetçi öğelerin ayıklanması, yönetici konumundaki kadın personel, aile hukuku düzenlemelerinin tanıtımı, engelli kadınların iş hayatındaki sorunları, SHÇEK kurumlarındaki kötü muamele iddiaları ve sosyal

²⁴⁹² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁹³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

hizmet uzmanları, kadınların ve kız çocuklarının eğitim haklarına yönelik çalışmalar, kadın haklarına yönelik çalışmalar, Adana'da gözaltına alınan, ceza ve tutuk evlerinde kalan çocuklar, kadına karşı şiddete yönelik tedbirler, medyada çocuk istismarı, kadın sağlığı konusunda farklı uygulamalar, hastanelerde sosyal güvencesi olmayan hamile kadınların sağlık hizmetlerinden yararlanamaması, aile içi şiddetin önlenmesi, zorunlu eğitime katılmayan çocuklar, kayıp çocuklar, çocuk işçiliğinin önlenmesi, göçün çocuklar üzerindeki etkisi, erken evliliklerin önlenmesi, aile içi şiddetten etkilenen çocuklara yönelik çalışmalar, sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar, çocukların yerel yönetimlerdeki katılımı, ticari cinsel sömürüye uğrayan çocukların rehabilitasyonu, bütçe sürecinde çocuk haklarının gözetilmesi, çocuklarda artan obeziteye karşı alınacak önlemler, çocukların okula devamsızlıkları, okullardaki şiddet olayları ve diyabetli çocukların eğitimindeki sorunlardır²⁴⁹⁴.

Nevin Gaye Erbatur; 2007, 2008, 2009 yıllarında sağlık, kadın, çocuk hakları ve sorunları, eğitim, ekonomi, Adana ilinin sorunları ile ilgili çalışmalarda bulunmuştur.

AK Parti Ağrı Milletvekili Fatma Salman Kotan; TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyeliği ve Türkiye – Bangladeş arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanlığı görevlerini yürütmüştür²⁴⁹⁵.

Fatma Salman Kotan; XXIII. dönemde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifinde bulunmuştur²⁴⁹⁶.

AK Parti Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz; Adalet Komisyonu Kâtip Üyeliğine ve ülkemizdeki çevre sorunlarının ve bu konuda uygulanacak çevre politikalarının belirlenmesi için kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Üyeliğine seçilmiştir. Ayrıca Türkiye ile Avustralya, Avusturya, Slovakya ve Oman arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grupları'nda görev almıştır²⁴⁹⁷. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması ve Fırsat Eşitliği Komisyonu ile ilgili kanun teklifinde bulunmuştur²⁴⁹⁸.

AK Parti Ankara Milletvekili Aşkın Asan; Akdeniz Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Başkanlığı ve İslam Konferansı Örgütü Parlamento Birliği Türk Grubu

²⁴⁹⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁹⁵ Gökçimen vd., Age., s.334.

²⁴⁹⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁴⁹⁷ Gökçimen vd., Age., s.230.

²⁴⁹⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

(İKÖPAB) Üyeliği'ne seçilmiştir. Ayrıca Türkiye–Oman Parlemantolararası Dostluk Grubu Başkanı ve Türkiye ile Afganistan, Almanya, Azerbaycan, Letonya, Slovenya, Ürdün ve Vietnam arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında Üye olarak görev yapmıştır²⁴⁹⁹.

Aşkın Asan, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması, Fırsat Eşitliği Komisyonu kanun teklifi ile Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tekliflerinde bulunmuştur²⁵⁰⁰.

CHP Ankara Milletvekili Nesrin Baytok; Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Üyeliği'ne seçilmiş, Türkiye–Japonya Parlamentolararası Dostluk Grubu Üyesi olarak görev yapmıştır²⁵⁰¹.

Nesrin Baytok'un kanun teklifleri Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan işler hakkında kanun ile Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapılması ayrıca TBMM dışı faaliyet gelirlerinin beyanı ve uygulamanın izlenmesi ile görevli TBMM Siyasi Etik Kurulu kurulmasını içeren TBMM Siyasi Etik Yasası'nın çıkarılması konusunda yasa teklifinde bulunmuştur. Bunun yanısıra Belediye Kanunu'nda, İşsizlik Sigortası Kanunu'nda değişiklik yapılması, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nda değişiklik yapılması, Eskişehir ilimizin İnönü ilçesine altın madalya verilmesi, sulama elektriği borcu bulunan çiftçilerin borçlarının yeniden yapılandırılması, kamu yatırımları nedeniyle zarar gören esnaf ve tacirlere destek verilmesi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na ilişkin kanun teklifleri bulunmaktadır²⁵⁰².

Nesrin Baytok'un genel konularda verdiği yazılı soru önergeleri Milli Savunma Bakanı'nın Hükümet üyelerine tabanca hediye ettiği iddiası, yeni anayasa hazırlığı çalışmaları, 115 yaş üzerindeki kişilerin nüfus kayıtlarının kapatılması, Anayasa Mahkemesi Başkanvekili'nin izlendiği ve dinlendiği iddiaları, Emniyet Teşkilatı'nda teknik izleme birimi kurulduğu iddiası, şehit cenazesi törenlerindeki gözaltı olayları, emekli aylıklarının iyileştirilmesi ve beden eğitimi dersleri ile ilgilidir²⁵⁰³.

²⁴⁹⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁰⁰ Gökçimen vd., Age., s.80.

²⁵⁰¹ Gökçimen vd., Age., s.109.

²⁵⁰² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁰³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Seçildiği Ankara ilinin sorunlarıyla ilgili olarak verdiği yazılı soru önergeleri ise Ankara'da toplu taşıma ücreti ile ilgili yargı kararının uygulanması, Kızılırmak'taki hidroelektrik santrallerinde üretimde kullanılmayan su ve Ankara'ya Kesikköprü Barajı'ndan getirilen suyun ve suyun iletimindeki elektriğin maliyetleri ile ilgilidir²⁵⁰⁴.

AK Parti Ankara Milletvekili Zeynep Dağı; Avrupa–Akdeniz Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Başkanı ve Türkiye–Portekiz Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı olarak seçilmiştir. Dışişleri Komisyonu ile Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Üyesi'dir. Ayrıca Türkiye ile Belarus, Çek Cumhuriyeti ve Hindistan arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grupları'nda görev almıştır²⁵⁰⁵.

Zeynep Dağı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Devlet Memurları Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda, değişiklik yapılması ile Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu'yla ilgili tekliflerde bulunmuştur²⁵⁰⁶.

CHP Aydın Milletvekili Özlem Çerçioğlu; XXIII. dönemde Sanayi, Ticaret, Tabii Kaynaklar Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Üyeliği'ne seçilmiştir. Ayrıca Türkiye-BAE Parlamentolararası Dostluk Grubu'nda Üye olarak görev almıştır²⁵⁰⁷.

Özlem Çerçioğlu; kuraklıktan etkilenen çiftçilerin desteklenmesi, bireysel silahlama ve kamu personelinin silah taşınması, göçmen trafiği, kurban bedeli bağışı toplayan hayır kurumları, yılbaşı gecesi Taksim'de olan taciz olayı, uçaklardaki teknik arızalar, son on yılda yapılan öğrenci yurtları, 1 Mayıs kutlamalarında yapılan müdahaleler, Dandalaz Barajı, jeotermal sahalardaki başvuru sorunları, TMO'nun buğday alım ve kuraklık mağduriyeti, KEY ödemelerinde boşanmış olan eşlerin durumu, Başbakan'ın gazete sahiplerini ve gazetecileri dinlettiği iddiası, Ege kıyılarındaki balık çiftlikleri, aşı üretimi ve ithalatı ve Beden Eğitimi Bölümü fakülte mezunlarının değerlendirilmesi ile ilgili konularda yazılı soru önergeleri vermiştir²⁵⁰⁸.

Özlem Çerçioğlu, milletvekili seçildiği Aydın ilinin sorunlarıyla ilgili olarak Aydın'daki kuraklık sorunu, Büyük Menderes Nehri'ndeki kirlilik sorunu, Kuşadası'nda turistlerin alışveriş için belli yerlere yönlendirilmesi ve esnaftan uzak

²⁵⁰⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁰⁵ Gökçimen vd., Age., s.142.

²⁵⁰⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁰⁷ Gökçimen vd., Age., s.128.

²⁵⁰⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

tutulması, Aydın–Sultanhisar’daki sulama suyu sıkıntısı, Aydın doğalgaz dağıtım ihalesi ve Aydın Atatürk Devlet Hastanesi’nin depreme karşı güçlendirilmesi konularında yazılı soru önermeleri vermiştir²⁵⁰⁹.

Özlem Çerçioğlu, kadın ve çocukların sorunlarıyla ilgili olarak dul kadınların ve yetimlerin mali ve psikolojik olarak desteklenmesi, kadınların iş hayatına katılımı, şiddet ve istismara maruz kalan çocuklar, kadına yönelik şiddet ve kadın istihdamı, çocuklara yönelik cinsel saldırılar konularını içeren yazılı soru önermeleri vermiştir. Eğitimle ilgili olarak da okullardaki resim ve müzik eğitimi ve okullardaki şiddet olayları konularında yazılı soru önermeleri vermiştir²⁵¹⁰.

AK Parti Balıkesir Milletvekili Ayşe Akbaş; Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Üyesi’dir. Türkiye ile Avustralya, İtalya, Kolombiya ve Moldova arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁵¹¹.

Ayşe Akbaş’ın XXIII. dönemde verdiği kanun teklifleri Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda değişiklik yapılmasına, patent haklarının, endüstriyel tasarımların, coğrafi işaretlerin korunması hakkında kanun hükmünde kararnelerde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu teklifidir²⁵¹².

Ayla Akat Ata, Barış ve Demokrasi Partisi Batman milletvekilidir²⁵¹³. Adalet Komisyonu Üyeliği’ne seçilmiştir²⁵¹⁴.

Ayla Akat Ata’nın 2008 ve 2009 yıllarında Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun’da, Askerlik Kanunu, Askeri Ceza Kanunu ve Türk Ceza Kanunu’nda Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu’nda, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu’nda, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nda ve Terörle Mücadele Kanunu’nda değişiklik yapılması konularında kanun teklifleri vardır. Ayrıca Batman’da verilen yeşil kartlarla ilgili olarak sözlü soru önermesi vermiştir²⁵¹⁵.

Ayla Akat Ata’nın yazılı soru önermeleri işkence ve zor kullanma yetkisinin aşılmasıyla suçlanan kamu görevlileri, TPAO’nun işçi alımı, anadilde eğitim talebinde

²⁵⁰⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵¹⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵¹¹ Gökçimen vd., Age., s.44.

²⁵¹² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵¹³ Habib Güler, “Parti Kapatılırsa Ayna Kalacak, Ahmet Türk’e Yasak Gelecek”, *Zaman Gazetesi*, 10 Aralık 2009, s.17.

²⁵¹⁴ Gökçimen vd., Age., s.42.

²⁵¹⁵ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

bulunan kişiler ve öğrenciler hakkında yapılan işlemler, tutuklu ve hükümlülerin Türkçe dışındaki dillerdeki iletişimleri, tutuklu ve hükümlülerin sağlık hizmeti alımı, üniversite harçlarına yapılan zam, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki orman yangınları ve Askeri faaliyetlerin çevreye etkileri, terörle mücadeledeki karma tim uygulaması, nikah kıyan din görevlileri ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki gösterilere yapılan müdahaleler konularındadır. Seçildiği ilin sorunlarıyla ilgili olarak verdiği yazılı soru önergeleri Batman'daki yüksek gerilim hatları, Batman'daki hava kirliliği ve Batman'daki yeşil kart uygulaması ile ilgilidir²⁵¹⁶.

Batman'da eğitimin sorunlarıyla ilgili olarak verdiği yazılı soru önergeleri de vardır. Ayla Akat Ata Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde bazı çalışanların görev yerlerinin değiştirilmesi ve Batman'da eğitimle ilgili sorunlarla ilgili yazılı soru önergeleri vermiştir²⁵¹⁷.

Ayla Akat Ata, kadın ve çocuklarla ilgili olarak Batman'da kadına yönelik aile içi şiddet olayları, Batman'da gebe takipleri, kış şartlarında hasta nakli, Batman'daki kadın intiharları, kadınlara yönelik olarak işlenen cinayetler ve kadına yönelik şiddet olayları ve Dersim olaylarından sonra ilden götürülen çocukların durumu konularında yazılı soru önergeleri vermiştir²⁵¹⁸.

AK Parti Bursa Milletvekili Canan Candemir Çelik, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi olarak görev yapmıştır²⁵¹⁹. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması konusunda kanun teklifi ve Fırsat Eşitliği Komisyonu kanun teklifi bulunmaktadır²⁵²⁰.

Selma Aliye Kavaf; AK Parti Denizli Milletvekili olup Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nda sözcü olarak görev almış, Türkiye-Peru Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanlığı yapmış, Türkiye ile Karadağ, Kosova ve Makedonya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarına seçilmiştir²⁵²¹. 60. hükümette Devlet Bakanı olarak görev almıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik

²⁵¹⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵¹⁷ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵¹⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵¹⁹ Gökçimen vd., Age., s.124

²⁵²⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵²¹ Gökçimen vd., Age., s.251.

yapılması hakkında kanun teklifi ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu ile ilgili teklifleri vardır²⁵²².

Gülta Kışanak, Barış ve Demokrasi Partisi'nin Diyarbakır milletvekilidir. Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeliği'ne seçilmiştir²⁵²³.

Gülta Kışanak'ın kanun teklifleri Askerlik Kanunu, Askeri Ceza Kanunu ile Türk Ceza Kanunu'nda, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'nda, Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun'da, Terörle Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifleri mevcuttur. Sözlü soru önergesi Diyarbakır İl Genel Meclisi'nin okul yapımıyla ilgili kararı hakkındadır²⁵²⁴.

Gülta Kışanak'ın yazılı soru önergeleri yerel dil ve lehçelerin kullanımı, terör ve terörle mücadeleden doğan zararların tazmini, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerine verilen teşvikler, yabancılar misafirhaneleri ve mülteci merkezlerindeki durum, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da tamamlama vizesi alamayan yatırımlar, konularındadır. Diyarbakır ilinin sorunlarıyla ilgili olarak verdiği yazılı soru önergesi TOKİ'nin Diyarbakır'daki faaliyetleri ile ilgilidir²⁵²⁵.

Gülta Kışanak'ın kadın sorunlarıyla ilgili olarak verdiği yazılı soru önergeleri kadına yönelik şiddet olayları ile ilgilidir²⁵²⁶.

DTP'nin kapatılması üzerine Aysel Tuğluk'a 5 yıl siyaset yasağı getirilmiş ve milletvekilliği düşürülmüştür²⁵²⁷. 2007 seçimlerinde Bağımsız Diyarbakır Milletvekili seçilerek DTP'ye geçen Aysel Tuğluk, milletvekilliği süresince Anayasa Komisyonu Üyeliği yapmış²⁵²⁸ ve 5 kanun teklifi vermiştir. Bunlar Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanunu'nda, Askerlik Kanunu'nda, Askeri Ceza Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'nda değişiklik yapılmasıyla ilgilidir²⁵²⁹.

²⁵²² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵²³ Gökçimen vd., Age., s.256.

²⁵²⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵²⁵ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵²⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵²⁷ Şahin Bayar, Faruk Balıkcı, "Yeniden Düşünelim", *Taraf Gazetesi*, 15 Aralık 2009, s.11.

²⁵²⁸ Gökçimen vd., Age., s.393.

²⁵²⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Aysel Tuğluk'un 14 Aralık 2009'a kadar verdiği yazılı soru önergelerinin, seçildiği il olan Diyarbakır'ın sorunlarıyla ilgili olan Diyarbakır'daki bir toplumsal olaya yapılan polis müdahalesidir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki orman yangınları, ceza infaz kurumlarındaki hak ihlali iddiaları, geçici ve gönüllü köy korucuları, Abdullah Öcalan'ın cezaevindeki durumu, sağlık sorunu olan tutuklu ve hükümlüler Aysel Tuğluk'un öncelikli konuları olmuştur²⁵³⁰. Kadın olarak, kadın ve çocuk konusu ile ilgili önergesi veya Meclis çalışmasına rastlanmamıştır.

AK Parti Erzurum Milletvekili Fazilet Dağcı Çıglık; Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve Türkiye AB Karma Parlamento Komisyonu Sözcülüğü, Türkiye ile Almanya, Fransa, İspanya, Hollanda ve Ürdün arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grupları Üyeliği görevlerini yürütmüştür²⁵³¹.

Fazilet Dağcı Çıglık, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması konularında kanun teklifleri vermiştir²⁵³².

AK Parti Gaziantep Milletvekili Özlem Müftüoğlu; Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu'nda Kâtip Üyeliği, çevre sorunlarıyla ilgili olarak kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Üyeliği'nde bulunmuş, ayrıca Türkiye Slovakya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanlığı yapmış, Türkiye ile Cibuti ve Moğolistan arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁵³³.

Özlem Müftüoğlu'nun verdiği kanun teklifleri Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması ve Gaziantep'e İstiklal Madalyası verilmesi ile Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu konularında olmuştur²⁵³⁴.

AK Parti'nin Gaziantep milletvekillerinden diğeri Fatma Şahin'dir. Fatma Şahin, XXIII. dönemde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması ayrıca Gaziantep'e İstiklal Madalyası verilmesi ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu konularında kanun tekliflerinde bulunmuştur²⁵³⁵.

²⁵³⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵³¹ Gökçimen vd., Age., s.140.

²⁵³² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵³³ Gökçimen vd., Age., s.285.

²⁵³⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵³⁵ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Pervin Buldan; Barış ve Demokrasi Partisi'nin Iğdır milletvekilidir. Çevre Komisyonu ve küresel ısınmanın etkileri ile su kaynaklarının yönetimi konularında kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nda görev almıştır²⁵³⁶.

Pervin Buldan'ın verdiği kanun teklifleri; Ulusal Bayram ve Yerel Tatiller Hakkındaki Kanun'da, Askerlik Kanunu'nda, Askeri Ceza Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinde, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'nda ve Terörle Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapılması konularında olmuştur²⁵³⁷.

Pervin Buldan'ın sözlü soru önergeleri faili meçhul cinayetler ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yakıldığı iddia edilen orman alanlarıyla ilgilidir. Yazılı soru önergeleri Van Gölü'ndeki kirlilik, Askeri yasak bölgelerde arazisi olanların sorunları, Erzurum Cezaevi'nde adli ve siyasi tutukluların aynı koşula konulması, tutuklu ve yükümlülerin anadillerinde iletişim kurmalarına izin verilmediği iddiası, özel eğitim kurumlarındaki öğretmen sayısı ve buradaki öğretmenlerin SSK primleri konularındadır²⁵³⁸.

Pervin Buldan'ın seçildiği Iğdır ilinin sorunlarıyla ilgili olarak verdiği yazılı soru önergeleri ise Iğdır'da iki çocuğun buldukları bombanın patlamasıyla hayatlarını kaybetmesi, Iğdır ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki hava kirliliği konularındadır²⁵³⁹.

Pervin Buldan kadın sorunlarıyla ilgili olarak kanun teklifi, sözlü ve yazılı soru önergesi vermemiştir. Hâlbuki Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde kadınların birçok sorunla karşı karşıya oldukları açıktır.

Ayşe Jale Ağırbaş, her ne kadar CHP'den seçilmiş olmakla birlikte seçildikten çok kısa bir süre sonra DSP'ye katılmıştır. DSP'nin İstanbul Milletvekili olan Ayşe Jale Ağırbaş, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nda Kâtip Üye, Türkiye ile Afganistan arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grubu'nda üye olarak görev almıştır²⁵⁴⁰.

²⁵³⁶ Gökçimen vd., Age., s.122.

²⁵³⁷ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵³⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵³⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁴⁰ Gökçimen vd., Age., s.37.

Ayşe Jale Ağırbaş'ın kanun teklifleri; Yükseköğretim Kanunu'nda, Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda, Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkındaki Kanun'da, Terörle Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapılması konularındadır. Ayrıca Sivas Madımak Otel'i'nin Kardeşlik Anma, Kültür ve Sanat Müzesi'ne dönüştürülmesine dair kanun teklifinde, İnsan Hakları Komisyonu Kanunu teklifinde, Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun teklifinde, Polatlı adı ile bir il kurulmasına dair kanun teklifinde de bulunmuştur²⁵⁴¹. Yazılı soru önergeleri ise Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan Milli Eğitim Bakanlığı'na geçen personel, TEKEL'in sigara fabrikalarının özelleştirilmesi, Pazarkule sınır kapısının ticarete açılması ve ulaşım sorunları, Trakya'daki sel felaketinin oluşturduğu zarar, internet üzerinden parayla oynanan oyunlar, muhtarlık kurumunun işlevselleştirilmesi, bankaların uyguladıkları ücret ve komisyonlardaki farklılık, su kaynaklarındaki azalma ve arıtma tesisleri, gazilerin hayat şartlarının iyileştirilmesi, işsizlikle mücadele, temiz ve doğru Türkçe kullanımı ve korunması konularındadır²⁵⁴². Ayrıca Ayşe Jale Ağırbaş'ın milletvekillerinin genel kurul ve komisyonlardaki olumsuz davranışları, eczanelerin alacaklarının geç ödenmesi, Riva Havzası'nın korunması, elektrik dağıtım hatlarının yeraltına alınması, emekli aylıklarının iyileştirilmesi, orman yangınları ve orman yolları yapımı, ücretli ikram yapan havayolu şirketleri, esnaf ve sanatkârlara yönelik çalışmalar, Hınıs Devlet Hastanesi'nin personel ihtiyacı, şeker fabrikalarının özelleştirilmesi, KEY ödemelerinde boşanmış eşlerin durumu, Erzurum'daki Gazi TOKİ projeleri, uyuşturucu maddelerin ülkemiz üzerinden geçişi ve uyuşturucu anketi konularında yazılı soru önergeleri de vardır²⁵⁴³. Diğer yazılı soru önergeleri ise Atatürk soyadının Avrupa'da marka olarak tescil ettirilmesi, yol hatalarından kaynaklanan kazalar, karbonmonoksit zehirlenmelerine karşı alınacak önlemler, işverenlerin istihdam maliyetleri ve krize karşı desteklenmesi, sendikacı işçilik, tarım politikaları, yaz saati uygulamasının seçimlere etkisi, Ankara–İstanbul hızlı tren projesi, Kahramanmaraş'taki helikopter kazasının kurtarma çalışmaları, kaçak içki üretimi ve ticareti, Antalya–Kepez yolu, yurtların afetlere hazırlık durumları, Uygur Türklerinin haklarının savunulması, turizm sektörünün geliştirilmesi, elektrik zammının dar gelirlilere etkisi, Marmara Bölgesi'ndeki sel felaketi, bir milli maçta Azerbaycan

²⁵⁴¹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁴² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁴³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

bayrağının stadyuma alınmaması, lisans tamamlama programları, gazi ve şehit aileleri ile yaşlı aylıklarının arttırılması ve araç muayene istasyonlarının bir uygulaması konularındadır²⁵⁴⁴.

Ayşe Jale Ağırbaş'ın İstanbul iliyle ilgili yazılı soru önermeleri İstanbul'da depreme karşı çürük raporu verilen ilköğretim okulları, İstanbul'daki hastanelerin depreme karşı güçlendirilmesi, Gaziosmanpaşa ilçesinde nüfus artışından kaynaklanan sorunlar ve bu ilçede açılacak hastaneler, İstanbul'daki tarihi evler, TOKİ Halkalı Konutları'ndaki toplu ulaşım sorunu, Atatürk Havalimanı'nda metro levhalarının bulunmaması, İstanbul'daki okulların elektrik borçları, Boğaziçi köprüsündeki yol çalışmaları ve İstanbul trafiğindeki sorunlar konularındadır²⁵⁴⁵.

Ayşe Jale Ağırbaş'ın kadın ve çocuk konulu yazılı soru önermeleri, kadın sığınma evleri, geçici görevlendirilen kadın il müdürleri, kadın istihdamında bakım hizmetlerinin yeri, aile içi çatışmaların önlenmesi, Hınıs Anadolu Lisesi binası ve Erzurum'daki kız çocuklarının eğitimi, cinsel istismara uğrayan çocuklar, çocuklara karşı işlenen suçlar ile çocukların işlediği suçlar, Münevver Karabulut cinayeti, çocuklara yönelik şiddet ve kadın kooperatiflerinin desteklenmesi konularındadır. Eğitim içerikli yazılı soru önermeleri ise ilköğretim öğrencilerine önerilen 100 temel eser, öğretmenlerin özlük hakları, kitap inceleme komisyonlarında görevlendirilen öğretmenler, okullaşma durumu, üniversitelerin ödeneklerinin arttırılması, öğretmenlerin ve ilköğretim müfettişlerinin özlük haklarının iyileştirilmesi, yeni Fen Lisesi açılması izinleri ve beden eğitimi dersleri konularındadır²⁵⁴⁶.

MHP İstanbul Milletvekili olan Meral Akşener; XXIII. dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekilliği görevine seçilmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye ile Çin ve Ukrayna arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁵⁴⁷. Meral Akşener bu dönemde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, İl Özel İdareleri'ne ve Belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden pay verilmesi hakkında kanunda ve muhtar ödenek ve sosyal güvenlik yasasında değişiklik yapılmasıyla ilgili kanun teklifleri vermiştir²⁵⁴⁸.

²⁵⁴⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁴⁵ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁴⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁴⁷ Gökçimen vd., Age., s.53.

²⁵⁴⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

AK Parti İstanbul Milletvekili olan Güldal Akşit; XXIII. dönemde Anayasa Komisyonu Üyeliği yapmış ve Anayasa Komisyonu Başkanvekilliği görevine seçilmiştir²⁵⁴⁹. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi ile Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu'yla ilgili kanun teklifinde bulunmuştur²⁵⁵⁰.

XXIII. dönemde CHP İstanbul milletvekillerinden biri olan Necla Arat; Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ile Asya Parlamentoları Asamblesi (APA) Türk Grubu Üyesi olmuş, Türkçe'nin korunması ve geliştirilmesi için alınacak önlemlerin belirlendiği Meclis Araştırması Komisyonu'nda üye olarak görev almıştır.²⁵⁵¹ Necla Arat'ın kanun teklifleri Yükseköğretim Kurumları öğretim elemanlarının kadroları hakkında kanun hükmünde kararnamede Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda, Devlet Memurları Kanunu'nda ve istiklal madalyası verilmiş bulunanlara vatani hizmet tertibinden şeref aylığı bağlanması hakkında kanunda değişiklik yapılması ile ilgilidir. Ayrıca muhtar ödeneklerinin arttırılması ve sosyal güvenliklerine, parakende ticaret ile esnaf ve sanatkârlık hizmetlerinin düzenlenmesine ilişkin kanun teklifleri de bulunmaktadır²⁵⁵².

Bunun yanı sıra Necla Arat'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan işler hakkında kanunda, mal bildiriminde bulunulması, rüşvet ve yolsuzluklarla mücadele kanununda değişiklik yapılması, TBMM dışı faaliyet gelirlerinin beyanı ve sürecin izlenmesiyle görevli TBMM Siyasi Etik Kurulu kurulmasını içeren TBMM Siyasi Etik Yasası kanun teklifleri bulunmaktadır²⁵⁵³.

Necla Arat'ın sözlü soru önergesi AB raporlarında Türk yargısıyla ilgili ifadeler hakkındadır. Yazılı soru önergesi ise domuz gribi aşısı ile ilgilidir. Necla Arat'ın kadın sorunlarıyla ilgili olarak kadın çalışanlara karşı ayrımcılık yapıldığı iddiaları ve kadınların miras haklarını kullanmalarındaki sorunlarla ilgilidir. İstanbul'un sorunlarını konu alan yazılı soru önergeleri Olimpiyat Parkı'na otopark ve alışveriş merkezi yapılacağı iddiasıyla ilgilidir. Necla Arat Eğitim sorunuyla ilgili olarak da öğretmen

²⁵⁴⁹ Gökçimen vd., Age., s.56.

²⁵⁵⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁵¹ Gökçimen vd., Age., s.67.

²⁵⁵² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁵³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

atamaları, öğretmen ve yönetici görevlendirmelerindeki uygulamaları içeren konularda yazılı soru önermeleri vermiştir²⁵⁵⁴.

AK Parti İstanbul Milletvekili Ayşe Nur Bahçekapılı; Anayasa Komisyonu'na sözcü olarak seçilmiştir. Türkiye Küba Dostluk Grubu Başkanı olarak görev almıştır. Türkiye ile Bosna–Hersek ve Çek Cumhuriyeti arasında kurulan Parlamentolarası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁵⁵⁵.

Ayşe Nur Bahçekapılı'nın Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması konusunda kanun teklifleri ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu teklifi bulunmaktadır²⁵⁵⁶.

Nimet Çubukçu, AK Parti İstanbul Milletvekili'dir. 60. Hükümet'te (II. Erdoğan Hükümeti) Kadın, Aile, Özürlü ve Sosyal Hizmetlerden Sorumlu Devlet Bakanı ve Milli Eğitim Bakanı olarak görev almıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu teklifleri bulunmaktadır²⁵⁵⁷.

AK Parti İstanbul Milletvekili Alev Dedegil, Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu Başkanı olarak görev almıştır²⁵⁵⁸. Türkiye Cumhuriyeti Kanunu'nda, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nde, Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu tekliflerinde bulunmuştur²⁵⁵⁹.

AK Parti İstanbul Milletvekili Halide İncekara; TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda Başkanvekili seçilerek görev almıştır. Ayrıca CHP Genel Sekreteri'nin yasa dışı dinlendiği iddiasının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi için kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nda Üye olarak görev almıştır²⁵⁶⁰. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması, Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu ve İnsan Hakları Komisyonu Kanunu teklifleri bulunmaktadır. Milletvekillerine yönelik suçlamalara ilişkin yazılı soru önergesi bulunmaktadır²⁵⁶¹.

AK Parti İstanbul Milletvekili Canan Kalsın; Dışişleri ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Üyesi olmuş, Türkiye–Panama

²⁵⁵⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁵⁵ Gökçimen vd., Age., s.95.

²⁵⁵⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁵⁷ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁵⁸ Gökçimen vd., Age., s.144.

²⁵⁵⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁶⁰ Gökçimen vd., Age., s.227.

²⁵⁶¹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Dostluk Grubu Başkanlığı'na seçilmiş, Türkiye ile ABD, Jamaika, Kazakistan, Sırbistan ve Yeni Zelanda arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grupları'nda görev almıştır²⁵⁶². Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifleri vardır²⁵⁶³.

CHP İstanbul Milletvekili Birgen Keleş; XXIII. dönemde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Parlamentolararası Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi Türk Delegasyonu Üyesi olmuştur²⁵⁶⁴.

Birgen Keleş'in kanun teklifleri; TBMM İçtüzüğü'nde, Türk Medeni Kanunu'nda, Denizcilik Müsteşarlığı'nın kuruluş ve görevleri kanununda, gıdaların üretimi, tüketimi ve denetlenmesine dair kanun hükmünde kararnamede değişiklik yapılması için kanun teklifleri vermiştir. Ayrıca Divriği Ulucamisi ve Şifahanesi'nin korunması ve çevresinin düzenlenmesi ve sanatçıların sosyal güvenliklerinin sağlanmasına dair kanun tekliflerinde de bulunmuştur. Yazılı soru önergeleri ise ithalat taahhüt hesaplarının takibinden vazgeçilmesi ve Kıbrıs ile ilgili kapsamlı müzakerelere yönelik açıklamalar konularında olmuştur²⁵⁶⁵.

Mesude Nursuna Memecan, AK Parti İstanbul Milletvekili'dir. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Parlamentolararası Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi Türk Delegasyonu ve Türkçe'nin korunup geliştirilmesi için kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nda üye olarak görev almıştır. Ayrıca Türkiye–İsrail Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanlığı'na, Türkiye–Vietnam Dostluk Grubu Başkanvekilliği'ne ve Türkiye ile ABD, Irak ve Kolombiya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grupları üyeliklerine seçilmiştir²⁵⁶⁶.

Nursuna Memecan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifleri vermiştir²⁵⁶⁷.

AK Parti İstanbul Milletvekili Özlem Piltanoğlu Türköne; Meclis Araştırması Komisyonu'na üye olarak seçilmiştir. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Parlamentolararası Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi Türk

²⁵⁶² Gökçimen vd., Age., s.243.

²⁵⁶³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁶⁴ Gökçimen vd., Age., s.253.

²⁵⁶⁵ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁶⁶ Gökçimen vd., Age., s.272.

²⁵⁶⁷ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Delegasyonu Üyesi'dir. Türkiye–Estonya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanlığı'na ve Türkiye–Brezilya Dostluk Grubu Başkanvekilliği'ne getirilmiştir. Türkiye ile ABD, Filipinler, Kazakistan, Kırgızistan, Kolombiya, Sırbistan ve Vietnam arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁵⁶⁸. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu teklifinde bulunmuştur²⁵⁶⁹.

CHP İstanbul Milletvekili Fatma Nur Serter; Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ile Parlamentolararası Birlik Türk Grubu Üyesi'dir.²⁵⁷⁰ TBMM Siyasi Etik Yasası teklifi, Eskişehir ilimizin İnönü ilçesine altın madalya verilmesi, kamu yatırımları nedeniyle zarar gören esnaf ve tacirlere destek verilmesi hakkında kanun tekliflerinde bulunmuştur. Fatma Nur Serter ayrıca Bankacılık Kanunu'nda Limanlar Kanunu'nda, Devlet Memurları Kanunu'nda, konut edindirme yardımı hak sahiplerine ödeme yapılmasına dair kanunda, Dernekler Kanunu'nda, İşsizlik Sigortası Kanunu'nda değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifleri sunmuştur. Bunun yanı sıra anadil eğitimi veren üniversitelere ilişkin sözlü soru önergesi vardır. Yazılı soru önergeleri Şemdinli olaylarıyla ilgili iddianame ve Hakkari'deki terör saldırısı ile ilgili olarak RTÜK'ün yayın durdurma kararı, özelleştirme sonrası liman işletmelerinin durumuyla ilgili önergelerdir. Kadın, aile ve çocuk konularıyla ilgili olarak verdiği yazılı soru önergeleri evlat edinme ve koruyucu aile düzenlemelerindeki yaş şartları ile ilgilidir. Eğitim içerikli verdiği yazılı soru önergeleri ise ders kitapları ve yardımcı ders kitapları, zorunlu eğitimin kademelendirilmesi ve bölümsüz üniversite modeli konularıyla ilgilidir²⁵⁷¹.

AK Parti İstanbul Milletvekili Edibe Sözen'in kanun teklifleri Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişiklik yapılması ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanun hakkındadır²⁵⁷².

CHP İstanbul Milletvekili Bihlun Tamaylıgil; XXIII. dönemde Dilekçe Komisyonu ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Üyeliği ile Türkiye ile Makedonya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk

²⁵⁶⁸ Gökçimen vd., Age., s.332.

²⁵⁶⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁷⁰ Gökçimen vd., Age., s.350.

²⁵⁷¹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁷² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Grubu Üyeliği'ne seçilmiştir²⁵⁷³. Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda, İlköğretim Kanunu'nda, İşsizlik Sigortası Kanunu'nda değişiklik yapılması ile TBMM Siyasi Etik Yasası teklifinde bulunmuştur. Yazılı soru önermeleri gezilere katılan medya heyetlerinin seçimindeki kriterler, KÖYDES projeleri, izinsiz halka arz gerçekleştiren şirketler, kamu bankaları ve kurumlarının billboardlara reklam vermesi ve TÜİK'in mevsimsel düzeltme çalışması yapıp yapmadığı konularındadır. Seçim bölgesi ile ilgili yazılı soru önermeleri ise İstanbul'da finans merkezi olarak belirlenen alan ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından alınan metrobüslerle ilgili önermelerdir²⁵⁷⁴.

Sebahat Tuncel, Barış ve Demokrasi Partisi'nin İstanbul Milletvekili'dir. Dışişleri Komisyonu ve Meclis Araştırması Komisyonu'na üye olarak seçilmiştir²⁵⁷⁵. Yükseköğretim Kanunu'nda, Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu'nda, Askerlik Kanunu'nda, Askeri Ceza Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'nda, Terörle Mücadele ve Harçlar Kanunu'nda, değişiklik yapılmasıyla ilgili kanun tekliflerinde bulunmuştur. Sözlü soru önermeleri basın yayın kuruluşlarına yönelik idari yaptırımlar ile bu kuruluşlara açılan davalar ve İstanbul'daki kaçak işçi çalıştıran işyerlerinin denetimi konularındadır²⁵⁷⁶.

Sebahat Tuncel'in yazılı soru önermeleri cinsel tercihinden dolayı ayrımcılığa uğrayanlara yönelik çalışmalar, işçi hakları konusundaki çalışmalar, cezaevlerindeki hukuk dışı ve keyfi uygulama iddiaları, Gebze M Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutuklu ve hükümlüler arasında çıkan kavga, gösterilere katılan öğrencilere soruşturma açılması, bazı üniversitelerde öğrencilere ayrımcılık, baskı ve şiddet uygulandığı iddiaları, polis kıyafetiyle suç işlenmesi, Madımak Oteli'nin müze haline getirilmesi, tutuklu ve hükümlü hastaların tedavisi, bağımsız gözlemcilerin seçimleri izlemek üzere davet edilmesi, Malatya'daki sulama sorunları, insan kaçakçılığıyla mücadele, üniversite harçlarına yapılan zam, GDO'lu ürünlerle ilgili yönetmelik, tütün sektöründeki durum ve TEKEL işçilerinin geleceği konularındadır. İstanbul'un sorunlarıyla ilgili yazılı soru önermeleri İstanbul'da depreme yönelik çalışmalar, İstanbul'da dere yataklarındaki yapılaşma konularındadır. Eğitimi içeren yazılı soru önermeleri sözleşmeli öğretmenlere

²⁵⁷³ Gökçimen vd., Age., s.366.

²⁵⁷⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁷⁵ Gökçimen vd., Age., s.395

²⁵⁷⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

eş durumu tayini uygulanmaması, kadınla ilgili önergesi ise Şanlıurfa E Tipi Cezaevi'ndeki kadın tutukluların sorunlarıyla ilgilidir²⁵⁷⁷.

CHP İzmir Milletvekili Canan Arıtman; XXIII. dönemde Dışişleri Komisyonu'nda madde bağımlılığına karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi için kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nda üye olarak görev almıştır²⁵⁷⁸. Yükseköğretim Kanunu'nda, Katma Değer Vergisi Kanunu'nda değişiklik yapılması konularında kanun teklifi vermiştir. Ayrıca TBMM Siyasi Etik Yasası teklifi, Ekim ayının ilk haftasının Uyuşturucu İle Mücadele ve Eğitimi Haftası olarak kutlanması, emekliler ile bunların dul ve yetimlerinin sendikalaşması, sanatçıların sosyal güvenliklerinin sağlanması, perakende ticaret ile esnaf ve sanatkârlık hizmetlerinin düzenlenmesi hakkında kanun tekliflerinde bulunmuştur. Canan Arıtman'ın yazılı soru önergeleri ise iftar saatinde kamu hizmetlerinin aksadığı iddiasına, şehit aileleri ve gazilere sağlanan haklara, terör örgütünün kullandığı silahların ait olduğu ülkelere yönelik girişimlere, açlık ve yoksulluk verilerine ve kömür yardımına, Anayasa Mahkemesi Başkanvekili'nin dinlendiği ve izlendiği iddiasına, su yönetimine, Kur'an kurslarına, merkezi hastaneler randevu sistemine, Ermenistan sınırının açılacağı haberlerine, ABD Başkanı'nın 24 Nisan açıklamasına, Deniz Feneri Davası dosyasına, Suriye sınırındaki mayınlı arazilerin temizletilmesine, Cumhurbaşkanı'nı internet üzerinden eleştirenlerin belirlenerek ihbar ve şikâyet edilmesine ilişkin önergelerdir. Kadın, çocuk ve aileyle ilgili olarak verdiği yazılı soru önergeleri okula gönderilmeyen çocuklara ve eğitimde katkı paylarına, TOKİ ve SHÇEK arasında yapılan protokole, erken yaşta evlilik ve gebeliğin engellenmesine, kadın sığınma evlerine, tutuklu ebeveynlerini göremeyen çocuklara, çocuklara yönelik cinsel istismarın soruşturulmasına yönelik önergelerdir. Ayrıca eğitimde şiddet uygulamasının önlenmesi ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın Filistin'de dayanışmaya yönelik faaliyetleri konularında da yazılı soru önergeleri mevcuttur²⁵⁷⁹.

²⁵⁷⁷ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁷⁸ Gökçimen vd., Age., s.77.

²⁵⁷⁹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

MHP İzmir Milletvekili Şenol Bal; İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve Türkiye ile Karadağ, Makedonya ve Moğolistan arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Grupları'nda görev almıştır²⁵⁸⁰.

Şenol Bal'ın kanun teklifleri; Expo 2015 İzmir yönlendirme ve yürütme kurumlarının mali faaliyetleri ve denetimine, cinsel dokunulmazlığa karşı suçların cezalarının arttırılmasına ve İnsan Hakları Komisyonu Kanunu'na yönelik kanun teklifleri mevcuttur. Kanunlarda yapılması istenen değişikliklerle ilgili olarak verdiği kanun teklifleri; üniversitelerin iki yıllık meslek yüksekokulundan mezun olanların kadro unvan yetki ve askerlik bildirimini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası konularındadır²⁵⁸¹.

Şenol Bal'ın sözlü soru önermeleri; Türk çiftçisinin rekabet gücünün arttırılması, İzmir'de depremde yıkılma riski taşıyan okullar, İzmir'deki ziraat mühendisleri ve yeterli teknik personel sayısı ile ilgilidir²⁵⁸².

Şenol Bal'ın yazılı soru önermeleri ise zirai ilaç kullanımı, yerleşim alanları yakınında baz istasyonu kurulması, özel hastaneler yönetmeliğindeki değişiklikler, atama ve görev yeri değişikliklerinde sendika üyeliğinin dikkate alındığı iddiaları, şehit yakınlarının ve gazilerin desteklenmesi, elektrik üretim ve dağıtım bölgelerinin özelleştirilmesi, genel müdürlüklere yapılan atamalar, öğretim yılına hazırlık ödeneği ve ücretsiz ders kitaplarında israfın önlenmesi konularındadır.²⁵⁸³

Fatma Seniha Nükhet Hotar Göksel, AK Parti'nin İzmir Milletvekili'dir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Serbest Bölgeler Kanunu'nda, Sendikalar, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunlarında değişiklik yapılmasına ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu'na dair teklifleri bulunmaktadır²⁵⁸⁴.

Şükran Güldal Mumcu, CHP İzmir Milletvekili'dir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekili olarak seçilmiştir²⁵⁸⁵. TBMM Siyasi Etik Yasası adında yasa teklifi bulunmaktadır²⁵⁸⁶.

²⁵⁸⁰ Gökçimen vd., Age., s.97.

²⁵⁸¹ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁸² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁸³ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁸⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁸⁵ Gökçimen vd., Age., s.283.

AK Parti Kocaeli Milletvekili olan Azize Sibel Gönül; Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu'na sözcü, Meclis Araştırması Komisyonu'na üye olarak seçilmiştir. Ayrıca Türkiye ile Estonya, İspanya ve İtalya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁵⁸⁷. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Türk Ceza Kanunu'nda, Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifleri ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu teklifi mevcuttur²⁵⁸⁸.

AK Parti Konya Milletvekili olan Ayşe Türkmenoğlu; İçişleri Komisyonu'na ve CHP Genel Sekreteri'nin yasadışı dinlendiği iddialarının araştırılması için kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'na Kâtip Üye, Türkçe'nin korunması ve geliştirilmesi için kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'na Üye olarak seçilmiştir. Türkiye ile Avustralya, BAE, Hollanda ve Kolombiya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁵⁸⁹. Ayşe Türkmenoğlu'nun kanun teklifleri Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu teklifi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması kanun teklifleri ve Gaziantep'e İstiklal Madalyası verilmesi hakkında kanun teklifi bulunmaktadır²⁵⁹⁰.

AK Parti Malatya Milletvekili olan Öznur Çalık; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Üyesi olmuş, Türkiye ile Pakistan, Slovakya ve Tanzanya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁵⁹¹. Öznur Çalık'ın Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Sıvılaştırılmış Petrol Gazları Piyasası Kanunu'nda ve Elektrik Piyasası Kanunu'nda, yükseköğretim kurumları öğretim elemanlarının kadroları hakkında kanun hükmünde kararnamede değişiklik yapılmasına dair kanun teklifleri ayrıca Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanun Teklifi ve Ergani adıyla yeni bir il kurulması hakkında kanun teklifi mevcuttur²⁵⁹².

Emine Ayna, Barış ve Demokrasi Partisi'nin Mardin Milletvekili'dir. Dilekçe Komisyonu Üyeliği yapmıştır. DTP milletvekili iken DTP Grup Başkanı seçilmiştir²⁵⁹³.

²⁵⁸⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁸⁷ Gökçimen vd., Age., s.186.

²⁵⁸⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁸⁹ Gökçimen vd., Age., s.405.

²⁵⁹⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁹¹ Gökçimen vd., Age., s.126.

²⁵⁹² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁹³ Gökçimen vd., Age., s.90.

DTP'nin kapatılması sonrası, bu partinin milletvekillerinin BDP'ye geçmesinin ardından BDP'nin Eşbaşkanlığı'na Gülten Kışanak getirilmiştir²⁵⁹⁴.

Emine Ayna'nın kanun teklifleri; Yükseköğretim Kanunu'nda, Askerlik Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'nda, Terörle Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapılmasına yöneliktir²⁵⁹⁵.

AK Parti Mardin Milletvekili Gönül Bekin Şahkulubey; Dışişleri Komisyonu Üyesi seçilmiştir. Türkiye–Jamaika Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanlığı'na, Türkiye ile Brezilya, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Irak, Libya, Portekiz ve Suudi Arabistan arasındaki Parlamentolararası Dostluk Grupları Üyeliği'ne seçilmiştir²⁵⁹⁶.

AK Parti Samsun Milletvekili Birnur Şahinoğlu; Çevre Komisyonu, küresel ısınma, su kaynakları ve çevre sorunlarıyla ilgili olarak kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'na Kâtip Üye olarak seçilmiştir. Ayrıca Türkiye ile Afganistan, Jamaika ve İtalya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁵⁹⁷. Kanun teklifleri Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişikliğe, 2009 yılında İstanbul'da yapılacak beşinci dünya su forumunun organizasyonu ile Katma Değer Vergisi Kanunu'na bir geçici madde eklenmesine, Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu'na ve Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifleridir²⁵⁹⁸.

AK Parti Şanlıurfa Milletvekili Çağla Aktemur Özyavuz; AB Uyum ve Türkiye–AB Karma Parlamento Komisyonları ve çevre sorunlarıyla ilgili olarak kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Üyesi olarak çalışmıştır. Türkiye ile Jamaika, Oman ve Suriye arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında da görev almıştır²⁵⁹⁹. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda değişikliğe, Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu'na ve Şanlıurfa'ya İstiklal Madalyası verilmesine dair kanun teklifleri bulunmaktadır²⁶⁰⁰.

Sevahir Bayındır, Barış ve Demokrasi Partisi'nin Şırnak Milletvekili'dir. Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Üyesi'dir²⁶⁰¹. Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'da, Askerlik Kanunu'nda, Askeri Ceza Kanunu'nda ve Türk

²⁵⁹⁴ *Hürriyet Gazetesi*, 4 Ocak 2010, s.1.

²⁵⁹⁵ Gökçimen vd., *Age.*, s.111.

²⁵⁹⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁹⁷ Gökçimen vd., *Age.*, s.364.

²⁵⁹⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁵⁹⁹ Gökçimen vd., *Age.*, s.59.

²⁶⁰⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁶⁰¹ Gökçimen vd., *Age.*, s.103.

Ceza Kanunu'nda, Siyasi Partiler Kanunu'nda, Milletvekili Seçimi Kanunu'nda, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'nda ve Terörle Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifleri mevcuttur. Sözlü soru önermeleri gıda bankacılığı yapan dernek ve vakıflara yapılan yardımlar konularında olup Şırnak'taki eğitimle ilgili olarak verdiği sözlü soru önermeleri ise Silopi'deki öğretmenlere banka promosyonu ödenmesi, Şırnak'taki eğitim ihtiyaçları ve Şırnak'ta öğretmen ve idarecilerin görev yerlerinin değiştirilmesi konularındadır. Sevahir Bayındır'ın yazılı soru önermeleri sezeryanla doğum oranları konusundaki yönergeye, İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ndeki bebek ölümlerine, rehabilitasyon ve bakım merkezlerinin durumuna, Ergenekon Davası tutuklularının aldıkları sağlık hizmetlerine, intihar ve kaza sonucu olduğu belirtilen asker ölümlerine, toplumsal olaylarda güvenlik güçlerinin aşırı güç kullandığına, yenidoğan ünitelerinin yeterliliğine yönelik önermelerdir. Şırnak'taki sorunlarla ilgili olarak verdiği yazılı soru önermeleri Şırnak'ta sel mağdurlarına yapılacak yardım ve Şırnak'taki H1N1 vakalarıyla ilgilidir. Ayrıca Şırnak'taki eğitim sorunlarıyla ilgili olarak da öğrencilere yönelik şiddetin önlenmesi, Şırnak'tan ÖSS sınavına katılacakların il dışına gönderilmesi, Şırnak'taki öğretmen istihdamı ve eğitimdeki durum konularında yazılı soru önermeleri vermiştir. Kadın, aile ve çocuk konularındaki yazılı soru önermeleri ise Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde kadına yönelik şiddet önleme biriminin kapatılması, kadına yönelik şiddetle mücadele, aile hekimliği uygulaması, yargılanan çocuklar, BM Çocuk Hakları Sözleşmesindeki çekincelerin kaldırılması, çocuk adalet sistemi, ihmal ve istismara uğrayan çocuklara yönelik hizmetler ve çocuklara ayrılan bütçe kalemleri konularındadır²⁶⁰².

AK Parti Tokat Milletvekili Dilek Yüksel; Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Kâtip Üyeliği'ne seçilmiştir. Türkiye ile Bangladeş, Cezayir, Jamaika, İsveç, Kırgızistan ve Portekiz arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır.²⁶⁰³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu tekliflerinde bulunmuştur²⁶⁰⁴.

AK Parti Trabzon Milletvekili Safiye Seymenoğlu; Çevre Komisyonu, CHP Genel Sekreteri'nin yasa dışı dinlendiği iddiasının araştırıldığı Meclis Araştırması

²⁶⁰² www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁶⁰³ Gökçimen vd., Age., s.437.

²⁶⁰⁴ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

Komisyonu Üyeliklerine seçilmiştir. Ayrıca Türkiye ile Polonya, Romanya, Slovakya ve Tanzanya arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁶⁰⁵. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Türk Ceza Kanunu'nda, Belediyeler Kanunu'nda değişiklik yapılmasına, il özel idarelerine ve belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden pay verilmesine dair kanun teklifleri ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu teklifi mevcuttur²⁶⁰⁶.

Fatma Kurtulan, Barış ve Demokrasi Partisi'nin Van Milletvekili'dir. DTP'de Grup Başkanvekilliği görevini yürütmüştür²⁶⁰⁷. Milli Bayram ve Genel Tatiller Kanunu'nda, Askerlik Kanunu'nda, Askeri Ceza Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nda ve Terörle Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifleri vardır. Yazılı soru önermeleri, Madımak Oteli'nin müze haline getirilip getirilmeyeceği, 1 Mayıs 1977 Taksim olaylarının aydınlatılması, terör ve terörle mücadeleden doğan zararların karşılanması, Kuzey Irak'a yönelik operasyonlar, polise yönelik işkence ve kötü muamele iddiaları, AİHM'de Türkiye aleyhine açılan davalar, Ardahan'da DTP konvoyuna yönelik saldırılar, tutuklu sayısındaki artış, İsrail'le ilişkiler, mayın ya da silah atıklarının patlaması sonucu ölenler ve yaralananlar, Kırım Kongo kanamalı ateşi hastalığına karşı alınan önlemler, KESK'teki gözaltı ve aramalar, gözaltında cinsel taciz ve tecavüz iddiaları, maden işletmelerindeki işçi güvenliği, füze sistemi alınacağına yönelik haberler, AB üyelik sürecinde yapılması gerekenler ve nükleer güç santralleriyle ilgili yönetmelik ve ihale konularına ilgili önermelerdir. Van'ın sorunlarıyla ilgili verdiği yazılı soru önermeleri Van'daki sınır ticaret merkezi uygulaması, Van Gölü'ndeki kirlilik, Van'ın şebeke suyunun kalitesi, Van'daki sınır kaçakçılığı olayları, Van'daki teşvik uygulamaları, Van'daki H1N1 vakaları ve Van'da deprem ve diğer afetlere yönelik çalışmalar konularındadır. Fatma Kurtulan'ın kadın, aile ve çocuk konulu yazılı soru önermeleri aile içi şiddet, şiddet mağduru kadınlara yönelik çalışmalar ve çocuk istismarı yapan televizyon programları ile ilgili önermelerdir. Ayrıca Van'daki eğitim sorunları, okulların sorunları konularında da yazılı soru önermeleri vermiştir²⁶⁰⁸.

²⁶⁰⁵ Gökçimen vd., Age., s.352.

²⁶⁰⁶ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁶⁰⁷ Gökçimen vd., Age., s.266.

²⁶⁰⁸ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

AK Parti Van Milletvekili Gülşen Orhan; Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda Kâtip Üye olarak görev almıştır. Ayrıca Türkiye ile BAE, İran, Karadağ, Portekiz, Slovenya ve Tacikistan arasında kurulan Parlamentolararası Dostluk Gruplarında görev almıştır²⁶⁰⁹. Gülşen Orhan'ın kanun teklifleri Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Türk Ceza Kanunu'nda, yükseköğretim kurumları öğretim elemanlarının kadroları hakkında kanun hükmünde kararnamede değişiklik yapılması ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanun teklifleridir²⁶¹⁰.

3.9.3. 2007 Seçimlerinin Genel Değerlendirmesi

22 Temmuz 2007 erken genel seçimlerinde AKP %46,6'lık oy oranıyla birinci parti, CHP %20,7'lik oy oranı ile ikinci parti, MHP %14,2lik oy oranı ile üçüncü parti olmuş, 26 milletvekili bağımsız olarak Meclis'e girmiştir. Bağımsız milletvekillerinin sayısındaki artış dikkat çekicidir²⁶¹¹. 2007 seçimlerinde Meclis'e giren 50 kadın milletvekili, Meclis'te % 9,1'lik oranla temsil edilmiştir.

Cumhuriyet tarihinde en çok kadın milletvekili, XXIII. dönemde Meclis'e girmiştir. Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verildiği tarihten 2011 yılına kadar toplam 182 kadın parlamenter Meclis'e girmiştir.

2007 seçimlerinden sonra kendileriyle yapılan röportajlarda kadın milletvekilleri genel olarak Meclis'e ne kadar çok kadın milletvekili girerse o kadar çok uzlaşma ve normalleşme sağlanacağını düşünmektedirler. Kadın milletvekillerinden AKP Milletvekili Edibe Sözen; "bir siyasal hareket kadına ve gençlere gereken önemi vermeden asla başarılı olamaz. Türkiye'nin vizyonu için kadın bakış açısı şart" derken, AKP Milletvekili Halide İncekara kadın erkek ayırımını doğru bulmadığını ve kendi partileri içinde de liyakat sahibi olanların önünün açıldığını ifade etmiş ayrıca Meclis'te en önemli işinin kadınların önündeki engelleri kaldırmak olduğunu belirtmiştir. "İstanbul-Beşiktaş'ta ilk uçak fabrikasını kurup, şirketi devlet eliyle batıran Nuri Demirağ'ın torunu"²⁶¹² ve aynı zamanda karikatürist Salih Memecan'ın eşi Nursuna Memecan; "bana verilen görevi Meclis'te en iyi şekilde yerine getireceğim. Partimiz

²⁶⁰⁹ Gökçimen vd., Age., s.295.

²⁶¹⁰ www.tbmm.gov.tr, Erişim: 08.01.2010.

²⁶¹¹ Okan Müderrisoğlu, "Sandıktan Çıkan %46,6'lık Oyun Sırrı Halkın Cebinde", *Sabah Gazetesi*, 24 Temmuz 2007, s.1.

²⁶¹² Ali Can Sekmeç, "Cumhuriyete Kadar Gelen Bir Ailenin Öyküsü Mühürdarzadeler'den Demirağ'lara", *Chronicle Dergisi*, 2009, sayı:12, s.100.

kadına verdiği değeri Meclis'e soktuğu kadın milletvekili sayısıyla göstermiştir” diyerek memnuniyetini dile getirmiştir. CHP Milletvekili Nevin Gaye Erbatır, Meclis'e giren kadınların sayıca fazla olmasının kadınların yaptığı büyük mücadelenin sonucu olduğunu, kendisinin kadın kotasından yana olduğunu, kadınların dünyaya bakış açısı ve deneyimlerinin erkeklerden farklı olduğunu ve kadınların daha uzlaşmacı tavır sergilediklerini belirtmiştir²⁶¹³.

MHP Milletvekili Şenol Bal, Meclis'te kadın milletvekili sayısının azlığını, “kadınların talep etmemesine” bağlamıştır. Öte yandan Meclis'e kavga için gelmediklerini, ancak ülkenin bütünlüğüne kastedenlere de tepkilerinin büyük olacağını, belirtmiştir²⁶¹⁴. AKP Milletvekili Fazilet Dağcı Çıglık; “halkımın zenginleşmesi, daha çok işsiz meslek sahibi olup ekmeğe yiyebilmesi için ekonomi alanındaki bilgi ve becerilerimi Erzurum ve ülkem için kullanmak istiyorum” diyerek Meclis'te milletvekili olarak öncelikli hedefinin kapsamını ifade etmiştir. AKP milletvekillerinden Çağla Aktemur Özyavuz, özellikle köylerde kadın milletvekiline sıcak bakıldığını, kadınların siyasette daha fazla temsil edilmesiyle demokrasinin de güçleneceğini belirtmiştir. AKP Milletvekili Ayşe Nur Bahçekapılı, partisinin Meclis'te kadın sayısını artırarak Cumhuriyet değerlerine sözde değil özde bağlı olduğunu gösterdiğini ifade etmiştir²⁶¹⁵. CHP Milletvekili Ayşe Jale Ağırbaş, kadın vekil sayısında artış olsa da bunun yeterli olmadığını, kadın ve erkek toplumu eşit oranda temsil etmelerine rağmen kadınların Meclis'te düşük oranda yer aldıklarını, kadın olan her yerin güzelleştiğini ve kadınların toplumsal barışa önemli katkı sağladığını ifade etmesi, kadınların Meclis'in çehresini değiştirip, siyasetin normalleşmesini sağlayacaklarının da göstergesidir²⁶¹⁶. AKP Milletvekili Alev Dedegil, “Meclis'in yeni Marko Paşa'sı” olarak anılmakta olup, TBMM Dilekçe Komisyonu'na ilk kez başkan olan kadın milletvekilidir. DSP Milletvekili Sema Pişkinsüt'ün İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na getirilmesinden sonra, komisyon başkanlığına getirilen tek kadın milletvekilidir. Alev Dedegil, bu komisyonda vatandaşların gönderdiği dilekçeler yoluyla vatandaş ve devlet

²⁶¹³ “Kadınların Amacı Meclis'e Uzlaşma Getirmek”, *Zaman Gazetesi*, 24 Temmuz 2007, s.1.

²⁶¹⁴ Yurdakul Şimşek, “Şenol Hanım Meclis'te Kadın Sayısını Yükseltti”, *Radikal Gazetesi*, 26 Temmuz 2007, s.1.

²⁶¹⁵ Şimşek, Aqm., s.1.

²⁶¹⁶ “Kadınların Amacı Meclis'e Uzlaşma Getirmek”, *Zaman Gazetesi*, 24 Temmuz 2007, s.1.

arasında köprü kurmuştur²⁶¹⁷. Fatma Şahin, tüm kadın milletvekillerinin TBMM çatısı altında bir araya gelebilecekleri bir toplantı odalarının olması gerektiğini söylemiştir²⁶¹⁸.

Selma Aliye Kavaf, kadınların uzmanlık alanlarıyla ilgili komisyonlarda görev alıp, uzlaşmacı bir tavır içinde olmalarını, ortak kazanımlarda bir araya gelmelerini, muhalefetin görevinin de ufuk açmak, yanlışların önüne geçmek olduğunu, kadınların parlamentonun işleyişine uyum sağlayabileceklerini vurgulamıştır. Geçtiğimiz dönemde seçildiği halde XXIII. dönemde seçilemeyen milletvekillerinden Zeynep Armağan Uslu bu dönem parlamentosunun kadın-erkek oranı açısından bir kırılma olduğunu ve içinde büyük umutlar barındırdığını, kadınlardan ilk etapta beklenen kadın sorunlarıyla ilgilenmek olmakla birlikte kadınların sadece kadın oldukları için Meclis'te bulunmadıklarını, kadın çalışmalarının yanı sıra ilgi ve birikimleri çerçevesinde çalışacaklarını, Meclis'te kadın sayısının artışıyla birlikte kadın milletvekillerimizden kadın-erkek eşitliği konusundaki çalışmaların bekleneceğini ifade etmiştir²⁶¹⁹.

Bihlun Tamaylıgil, tüm kadın milletvekillerinin Meclis'te ortak çalışma yapmalarını ve Kadın-Erkek Eşitlik Komisyonu oluşturulmasını önermiştir²⁶²⁰.

Bu seçim döneminde Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden önemli sayıda kadın milletvekili Meclis'e girmiştir. Kadın milletvekilleri kızların okuması için güçbirliği yapacaklarını ifade etmişlerdir. Şanlıurfa'nın ilk kadın milletvekili Çağla Aktemur Özyavuz, Harran Belediye Başkanı İbrahim Özyavuz'un eşidir. Kız çocuklarının tarla yerine okula gönderilmesi için ailelerle tek tek görüşeceğini, bölgede kız liselerinin, annelerin okur-yazarlık oranının arttırılması için çalışacağını, şiddete maruz kalan kadınlar için konukevlerinin kurulmasını sağlayacağını, Ankara'dan çok Şanlıurfa'da yaşayarak sorunları birebir görüp çözmeye çalışacağını ifade ederken, Mardin milletvekili Gönül Bekin Şahkulubey "bir kadını eğitmek en az 5 kişiyi eğitmektir" diyerek kız çocuklarının okula gönderilmesi için aktif çalışma yürüteceğini, okullaşma ve okur-yazarlık oranını arttırmak gerektiğini, kadınların başta şiddet olmak üzere farklı sorunlarına çözüm getireceğini, Mardin Üniversitesi'ni hayata geçirmek için çalışacağını ifade etmiştir. Batman milletvekili

²⁶¹⁷ Ömer Şahin, "Meclis'in Yeni Marko Paşa'sı Alev Dedegil", *Zaman Gazetesi*, 4 Eylül 2007, s.1.

²⁶¹⁸ Meral Tamer, "50 Kadın Milletvekiline TBMM'de Özel Toplantı Odası", *Milliyet Gazetesi*, 27 Temmuz 2007, s.1.

²⁶¹⁹ Emine Dolmacı, "Kimseye Bel Bağlamayın", *Zaman Gazetesi*, 5 Ağustos 2007, s.9.

²⁶²⁰ Tamer, Aqm., s.1.

Ayla Akat Ata kadının yeteneklerini üretime dönüştürmeye yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapacağını, okuma yazma öğretmekle bunun olmayacağını ve zaman alacağını, evde ve kamusal alanda kadına yönelik şiddetin önlenmesi için çözüm yolları arayacağını ve kadının görünmeyen emeğini görünür kılmaya çabalayacağını ifade etmiştir. Şırnak milletvekili Sevahir Bayındır kadının iradesini özgür bir şekilde kullanması için çabalayacağını, erkekle kadın arasındaki adaletsizliğin giderilmesi gerektiğini, kadınların önünün açılması için çalışıp, toplumsal hayatta daha aktif olması için öncü projeler geliştireceğini belirtmiştir²⁶²¹.

Eğitimle ilgili projelerini açıklayan kadın milletvekillerinin projeleri bir yana Ayla Akat Ata'nın 2008–2009 yılları süresince 45 yazılı soru önergesinin sadece 7'sinin, Sevahir Bayındır'ın 2007 – 2009 yılları arasında sadece 47 yazılı soru önergesinden sadece 5'inin, Fatma Kurtulan'ın 2008 – 2009 yılları arasında 65 yazılı soru önergesinden sadece 4'ünün, Gültan Kışanak'ın 25 yazılı soru önergesinden sadece 2'sinin kadınla ilgili olduğunu, Aysel Tuğluk'un 13 yazılı soru önergesinden hiçbirinin kadınla ilgili olmadığını, diğer Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden seçilen kadın milletvekillerinin 2007, 2008, 2009 yılları süresince kadın sorunlarıyla ilgili Meclis kayıtlarında kaydadeğer bir çalışmaya rastlanmadığını düşünürsek siyasi ve toplumsal sorunların, kadın sorunlarının önüne geçtiği, kadın sorunlarının şimdilik ertelendiği söylenebilir. Ülkemizde hergün varoluş mücadelesi veren, şiddet göyerek ezilen, töre ve namus cinayetleriyle en yakınları tarafından öldürülerek en temel hak olan yaşama hakkı elinden alınan, küçük yaşlarda okullarından alınıp evlendirilerek eğitim hakkından mahrum bırakılan, eşya gibi alınıp satılan, iş hayatında erkeklerle eşit haklara sahip olamayan, her konuda cahil bırakılan kadınların bu sorunlarının çözümü siyasetin erkek egemen üslubuna yenik düşmüştür.

Fatma Salman Kotan, dört ešli Ahmet Salman'ın kızı olup, feodal yapının kırılması gerektiğini savunmuştur. Gülşen Orhan ise kışın bir heybenin gözünde ilkokula gitmeyle başlayan okuma serüveninin eşinin ölümünden sonra üniversiteye kaydolup, mezuniyetle başarıya ulaştığını, söylemiştir²⁶²².

²⁶²¹ Mehmet Gökçe, “Güneydoğu'nun Kadın Vekilleri Kızların Okuması İçin Güçbirliği Yapacak”, *Zaman Gazetesi*, 31 Temmuz 2007, s.13.

²⁶²² Gila Benmayar, Meclis'te Pantolon Devrimi Olur mu? *Hürriyet Gazetesi*, 7 Eylül 2007, s. 1.

2007 seçimleri AKP için önemli bir başarı olmuştur. Diğer partiler istediklerini elde edemezken DTP bağımsız adaylarla, önceki yıllarda aldığı oyların bir kısmını AKP'ye kaptırarak sonuca ulaşmıştır. Ancak Siyasi Partiler Kanunu'na göre %7'nin altında oy aldığı için hazine yardımı yapılmamıştır. DTP milletvekillerinden 8'i kadındır. Bunlardan alışılmadık hayat hikayeleri olanlar vardır. Fatma Kurtulan'ın eşinin PKK terör örgütü içinde ve Kuzey Irak'ta olduğu uzun süre medya tarafından dillendirilirken, İstanbul'dan bağımsız milletvekili seçildikten sonra cezaevinden tahliye edilen Sebahat Tuncel'in hukuki durumu ise halen tartışmalıdır. Mahkemeye göre Sebahat Tuncel kaçma ve delilleri karartma ihtimali kalmadığı için tahliye edilmiştir ve yargılama sürmüştür. Öte yandan, DTP kadrolarının çoğu Marksist ve Alevi çizgiden gelirken taban Sünni, Şafî ve Nakşibendî çizgidedir. Hitap ettikleri kitlenin çoğunluğu dindardır. Orhan Doğan'ın mitingine katılan kadınların yarısının çarşafı olduğu düşünüldüğünde bu tespitin yerinde olduğu değerlendirilebilir²⁶²³. Bu yüzdendir ki DTP dini öğeleri mitinglerde, gösterilerinde kullanmaya başlamıştır. Gültan Kışanak'ın bir konuşmasında Kürtlerin barışı ibadetleri kadar kutsal gördüklerini söyleyerek; “biliyoruz ki halkımızın büyük bir çoğunluğu oruç tutuyor. Halkımız aynı zamanda barışı da ibadeti kadar kutsal görüyor” demesi ve buna benzer söylemlerin kullanılması bu tespiti doğrulamaktadır²⁶²⁴.

2010 yılında hala terör olayları devam etmektedir, şehitler verilmektedir. PKK Terör Örgütü yandaşları sokaklara dökülmüş gösteriler yapmakta ve çocuklarını ellerine taş ve sopalar vererek gösterilerin ön saflarına koymaktadırlar. Çocukları, bu şekilde istismar eden bir terör örgütünün avukatlığını yapan BDP milletvekilleri bütün politikalarını çocuk istismarını önleme, kadını koruma üzerine kursalar ve bütün kanun tekliflerini, önermelerini bu konularda verseler de yaklaşımları inandırıcı olamamaktadır.

AKP'nin ülkedeki güvenlik ve demokratikleşme sorunuyla ilgili olarak yürüttüğü “Demokratik Açılım” çalışmaları sürerken bir yandan da DTP'nin kapanmasına neden olan süreci milletvekillerinin yaptığı konuşmalar ve davranışları etkilemiştir. DTP'yi kapatma noktasına getirenlerden biri olan Emine Ayna, 1972'de Mahir Çayan'la birlikte öldürülen Ömer Ayna'nın yeğeni olup açıklamalarıyla tepki toplamıştır. Emine Ayna'nın her konuşmasında “muhatap Abdullah Öcalan” demesi

²⁶²³ *Zaman Gazetesi*, 31 Temmuz 2007, s.13.

²⁶²⁴ Mehmet Gökçe, “DTP'den Dini Mesajlar Sürüyor: Barış için Allaha Dua Ediyoruz”, *Zaman Gazetesi*, 31 Ağustos 2009, s.13.

kitleleri tahrik etmiş, medya karşısında “açılım bitti arkadaşlar” diyerek kahkaha atması, son olarak da “taban dağa çıkmamızı istiyor” demesi süreci hızlandırmıştır. Gerilimi artıran sebeplerden biri de PKK’nın şehir yapılanması KCK’nın eylemleridir. Bahane ise her zamanki gibi “Öcalan’ın Cezaevi Koşulları”dır²⁶²⁵. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya’nın 2007 yılında DTP’ye açtığı dava 2009 yılının son ayında sonuçlanmıştır. DTP’nin kapatılmasından en fazla etkilenenler 1980’den önce CHP çatısı altında siyaset yapan ılımlı görüşe sahip Ahmet Türk ve yine ılımlı siyasi görüşleriyle bilinen Aysel Tuğluk’tur. Ancak Sebahat Tuncel’in de partinin kapanması durumunda cezaevine girmesi sözkonusudur. Terör örgütü üyeliğinden yargılanırken milletvekili seçilip tahliye olan Sebahat Tuncel’in DTP’nin kapatılması durumunda 5 yıl siyasi yasaklı olması istenmiştir. Yasaklı olması durumunda milletvekilliğinin düşmesi sözkonusu olmuştur²⁶²⁶. DTP’nin eylemleri yanında terör örgütü ile bağlantıları da değerlendirildiğinde devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiği anlaşıldığından, kapatılmasına karar verilmiştir. DTP’nin kapatılması kararının 14 Aralık 2009’da Resmi Gazete’de yayınlanması ve Parti’nin kapatılma kararının Meclis’te okunmasıyla Parti’nin tüzel kişiliği sona ermiştir. Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk’la birlikte 37 kişiye siyasi yasak getirilerek milletvekillikleri düşmüştür²⁶²⁷. 19 DTP milletvekili sine-i millet kararı almışlar, ancak Barış ve Demokrasi Partisi’ne katılmışlar ve İstanbul milletvekili Ufuk Uras’ın desteğiyle 20 milletvekili grup kurmuşlardır²⁶²⁸. Ancak 1 Şubat 2010’da yapılan BDP kongresinde öncekinden farklı görüntülere rastlanmamıştır. Kurdukları her partinin adına “demokrasi” sözcüğünü ekleyen BDP milletvekillerinin, 12 Eylül 2010’da yapılan Anyasa Referandumuna, Kürtleri seçimi boykot etmeye çağırımlarının ne derece demokrasiyle bağdaştığı tartışılır.

Öte yandan XXIII. dönemde Güldal Mumcu ve Meral Akşener Meclis Başkanvekili olurken sadece Selma Aliye Kavaf Devlet Bakanı, Nimet Çubukçu ise önce Devlet Bakanı sonra Milli Eğitim Bakanı olmuştur.

TBMM Başkanvekili Meral Akşener deneyimli bir siyasetçidir. 2007 seçimlerinde MHP Milletvekili seçilmiştir. 20 Mart 2010’da Kilis’te “Türk Kadınının

²⁶²⁵ *Zaman Gazetesi*, 10 Aralık 2009, s.17.

²⁶²⁶ Ezelhan Üstünkaya, “Tuncel’in Gözü Kulağı Davada”, *Bugün Gazetesi*, 10 Aralık 2009, s.13.

²⁶²⁷ “Milletin Meclisi Artık DTP’siz”, *Taraf Gazetesi*, 15 Aralık 2009, s.11.

²⁶²⁸ *Star Gazetesi*, 24 Aralık 2009, s.1.

Toplumdaki Yeri” konulu bir konferans vermiş ve gündemi değerlendirmiştir²⁶²⁹. Anayasa değişikliği ile ilgili olarak ise “12 Eylülcülerin yargılanmalarını içeren geçici 15. maddenin iptali, kadınlara iyimser ayrımcılık maddeleri, yargının rahat çalışabilmesiyle ilgili önerilerimiz olabilir” diyerek gündemle ilgili tutumlarını ifade etmiştir²⁶³⁰. Kadının siyasete katılımını yetersiz bulan Meral Akşener, kadınların politikaya geç başladığını, ekonomik özgürlüğünün ve yeterliliğinin erkeklere göre az olduğunu, “merdivenleri çıkararak gelemediklerini” ve evli kadınların çocuk yetiştirme görevini de üstlendiklerini, ayrıca Siyasi Partiler Kanunu’nun otoriter olması gibi nedenlerden dolayı kadınların siyasette yeterince yer alamadıklarını belirtmiştir²⁶³¹.

AKP’nin kadın bakanlarından Nimet Çubukçu “bildiklerinizi siz de söyleyin” yaklaşımıyla karşısındakini cesaretlendiren, pozitif yaklaşımı olan çözüm odaklı, kendisiyle barışık, icraatlarıyla göz dolduran bir politikacıdır²⁶³².

AKP’nin diğer bir kadın bakanı Selma Aliye Kavaf, Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevini sürdürmektedir. Yasa çalışmaları, sosyal hizmet uzmanı yetiştiren okulları açma, sevgi evleri, Alo Şiddet (Alo 183) Hattı ve özürlerle ilgili projeleriyle dikkat çekmektedir. O’na göre “televizyonda şiddete sansür değil filtre getirilmelidir.” Selma Aliye Kavaf, kadınlarla ilgili olarak ise “kadınların siyasete katılımının az olduğunu, kadınların sosyalleşmeleri gerektiğini, erkeklerin siyaseti kendilerine ait olarak gördüklerini” belirtmiştir²⁶³³.

XXIII. dönem milletvekillerinin çoğunluğu seçtikleri partinin alt kademelerinde, kadın kollarında, il ve ilçe yönetimlerinde ve belediye meclis üyeliğinde görev alarak milletvekili seçilmişlerdir. Fatoş Gürkan, Nevin Gaye Erbatır, İlknur İnceöz, Özlem Çerçioğlu, Ayşe Akbaş, Canan Candemir Çelik, Selma Aliye Kavaf, Özlem Müftüoğlu, Fatma Şahin, Pervin Buldan, Güldal Akşit, Nimet Çubukçu, Alev Dedegil, Birgen Keleş, Bihlun Tamaylıgil, Sebahat Tuncel, Canan Aritman, Şenol Bal, Fatma Seniha Nükhet Hotar Göksel, Azize Sibel Gönül, Emine Ayna, Gönül Bekin Şahkulubey, Birnur Şahinoğlu, Çağla Aktemur Özyavuz, Sevahir Bayındır, Safiye Seymenoğlu ve Fatma Kurtulan bu gruba girmektedir. Farklı partilerin alt

²⁶²⁹ “TBMM Başkanvekili Meral Akşener’in Kilis Temasları”, *Kilis Vizyon Havadis Gazetesi*, 22 Mart 2010, s.2.

²⁶³⁰ “TBMM Başkanvekili Meral Akşener Kilis’te”, *Kilis Hududeli Gazetesi*, 22 Mart 2010, ss.1-2.

²⁶³¹ Meral Akşener, “Kadının Siyasetteki Yeri”, *Türkiye’de Kadın Hakları ve Çözüm Yolları* (02-03 Aralık 2009) Bildiriler, Yeditepe Üniversitesi Yay., İstanbul 2009, ss. 15-18.

²⁶³² *Star Gazetesi*, 29 Haziran 2009, s.8.

²⁶³³ *Aksiyon Dergisi*, Sayı: 782, 30 Kasım-6 Aralık 2009, ss. 28-30.

kademelerinde görev alıp 2007’de farklı bir partiden seçilen milletvekilleri de vardır. Ayşe Jale Ağırbaş DSP tabanından gelmiş, CHP’den milletvekili seçilerek istifa etmiş ve DSP’ye geçmiştir. Meral Akşener DYP tabanından gelmekle birlikte hem DYP’den hem de MHP’den milletvekili seçilmiştir. Ayşe Nur Bahçekapılı ise CHP ve SHP tabanından gelmiş, AK Parti kademelerinde çalışmamış olmasına rağmen AK Parti milletvekili seçilmiştir. Halide İncekara FP alt kademelerinden gelmiş ama AK Parti milletvekili seçilmiştir. XXIII. dönem kadın milletvekillerinin çoğunluğu aktif kadınlar olup, bir veya birden fazla sivil toplum kuruluşunda görev almışlardır.

50 kadın milletvekilinin 13’ü hariç hepsi evlidir. Tek çocuğa sahip olanların sayısı daha fazladır. En fazla çocuk sayısı 3’tür. Fakat 3 çocuğu olan sadece 6 kadın milletvekili vardır. 2 çocuğu olanların sayısı ise tek çocuğa sahip olanlara yakındır.

XXIII. dönemin kadın milletvekillerinin çoğunluğu üretken kadınlardır. İçlerinde yayınlanmış kitapları, yurtiçinde ve yurtdışında yayınlanmış makaleleri olanlar, gazete ve dergilerde köşe yazarlığı yapanlar mevcuttur. 15 kadın milletvekilinin en az bir eseri veya makalesi bulunmaktadır.

Tablo 3.22. XXIII. Dönem Kadın Milletvekillerinin Görev Aldığı Komisyonlar

MİLLETVEKİLİNİN ADI-SOYADI	GÖREV ALDIĞI KOMİSYONLAR
Fatoş GÜRKAN	TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi
Nevin Gaye ERBATUR	Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Türkiye – AB Karma Parlamento Komisyonu Türk Grubu Üyeliği
Fatma SALMAN KOTAN	TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi
İlknur İNCEÖZ	Adalet Komisyonu Kâtip Üyeliği ve Meclis Araştırması Komisyonu
Aşkın ASAN	Akdeniz Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Başkanlığı, İslam Konferansı Örgütü Parlamento Birliği Türk Grubu Üyeliği
Nesrin BAYTOK	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Üyesi
Zeynep DAĞI	Dışişleri Komisyonu Üyesi
Özlem ÇERÇİOĞLU	Sanayi, Ticareti Enerji, Tabii Kaynaklar Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
Ayşe AKBAŞ	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu Üyesi
Ayla AKAT ATA	Adalet Komisyonu
Canan Candemir ÇELİK	Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi
Selma Aliye KAVAF	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, Devlet Bakanı
Gültan KIŞANAK	Plan ve Bütçe Komisyonu
Aysel TUĞLUK	Anayasa Komisyonu
Fazilet DAĞCI ÇIĞLIK	Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Türkiye – AB Karma Parlamento Komisyonu

Özlem MÜFTÜOĞLU	Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Meclis Araştırması Komisyonu
Fatma ŞAHİN	-
Pervin BULDAN	Çevre Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu
Ayşe Jale AĞIRBAŞ	İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
Meral AKŞENER	Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekili
Güldal AKŞİT	Anayasa Komisyonu
Necla ARAT	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu
Ayşe Nur BAHÇEKAPILI	Anayasa Komisyonu
Nimet ÇUBUKÇU	Devlet Bakanı, Milli Eğitim Bakanı
Alev DEDEGİL	TBMM Dilekçe Komisyonu
Halide İNCEKARA	TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
Canan KALSIN	Dışişleri ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Üyesi
Birgen KELEŞ	Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Parlamentolararası Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi
Fatma Nur SERTER	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu
Edibe SÖZEN	-
Mesude Nursuna MEMECAN	Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Parlamentolararası Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi Türk Delegasyonu, Meclis Araştırması Komisyonu
Özlem PİLTANOĞLU TÜRKÖNE	Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi ve Batı Avrupa Birliği Parlamentolararası Avrupa Güvenlik ve Savunma Asamblesi Türk Delegasyonu, Meclis Araştırması Komisyonu
Bihlun TAMAYLIGİL	Dilekçe Komisyonu
Sebahat TUNCEL	Dışişleri Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu
Canan ARITMAN	Dışişleri Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu
Şenol BAL	İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
Fatma Seniha Nükhet HOTAR GÖKSEL	-
Şükran Güldal MUMCU	Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekili
Azize Sibel GÖNÜL	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu
Ayşe TÜRKMENÖĞLU	İçişleri Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu
Öznur ÇALIK	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu
Emine AYNA	Dilekçe Komisyonu
Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY	Dışişleri Komisyonu
Birnur ŞAHİNOĞLU	Çevre Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonları
Çağla AKTEMUR ÖZYAVUZ	AB Uyum Komisyonu ve Türkiye – AB Karma Parlamento Komisyonu, Meclis Araştırma Komisyonu
Sevahir BAYINDIR	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu
Dilek YÜKSEL	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu
Safiye SEYMENOĞLU	Çevre Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonu
Fatma KURTULAN	-
Gülşen ORHAN	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu

Tablo 3.23. XXIII. Dönem Kadın Milletvekilleri Hakkında Bilgiler

ADI-SOYADI	MEDENİ HALİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	YABANCI DİLİ	SEÇİMDEN ÖNCEKİ İŞ DURUMU
Fatoş GÜRKAN	Evli (2 Çocuk)	Ankara Üni. Hukuk Fak.	Avukat	İngilizce	Serbest Avukat
N. Gaye ERBATUR	Evli (1 Çocuk)	Hacettepe Üni. Kimya Fak.	Kimya Mühendisi Öğretim Üyesi	İngilizce	(Öğretim Üyesi) Milletvekili
Fatma SALMAN KOTAN	Evli (3 Çocuk)	Atatürk Üni. İktisadi ve İdari Bil. Fak. İşletme Böl.	Mali Müşavir	-	Serbest Mali Müşavir
İlknur İNCEÖZ	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Avukat	İngilizce	Belediye ve Kurum Avukatı
Aşkın ASAN	Evli (3 Çocuk)	Riyadh Eğitim Fak. İslami İlimler Böl.	Öğretim Üyesi	İngilizce Arapça	Öğretim Üyesi
Nesrin BAYTOK	Evli (1 Çocuk)	Ortadoğu Teknik Üni. Maden Mühendisliği	Maden Mühendisi	İngilizce	Maden Mühendisi
Zeynep DAĞI	Evli (2 Çocuk)	Ankara Üni. Siyasal Bilgiler Fak. Uluslararası İlişkiler Böl.	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi
Özlem ÇERÇİOĞLU	Evli (2 Çocuk)	Selçuk Üniversitesi	Sanayici	İngilizce	(Sanayici) Milletvekili
Ayşe AKBAŞ	Bekâr	Anadolu Üni. Açık. Öğr. Fak. İşletme	Serbest Muhasebeci, Mali Müşavir Marka ve Patent Vekili	İngilizce	Serbest Muhasebeci, Mali Müşavir, Marka ve Patent Vekili
Ayla AKAT ATA	Evli (1 Çocuk)	Dicle Üni. Hukuk Fak.	Avukat	-	Avukat
Canan C. ÇELİK	Evli (1 Çocuk)	Marmara Üni. Hukuk Fak.	Avukat	İngilizce	Avukat
Selma Aliye KAVAF	Evli (1 Çocuk)	Ankara Üni. Dil ve Tarih – Coğrafya Fak.	Öğretmen	İngilizce	Öğretmen – AK Parti Kadın Kolları Genel Başkanı
Gülten KİŞANAK	Evli (1 Çocuk)	Ege Üni. İletişim Fak. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler	Gazeteci	-	Gazeteci
Aysel TUĞLUK	Bekâr	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Avukat	-	Avukat
Fazilet DAĞCI ÇİĞLİK	Evli (1 Çocuk)	Zürich Winterthur Teknik Üni. Bilg. ve İletişim Mühendisliği	Bilgisayar Yüksek Mühendisi	Almanca İngilizce Fransızca İtalyanca	Bilgisayar Yüksek Mühendisi
Özlem MÜFTÜOĞLU	Evli (3 Çocuk)	Çukurova Üni. Ziraat Fak. Peyzaj Mimarlığı Böl.	Peyzaj Mimarı	İngilizce	Peyzaj Mimarı

Fatma ŞAHİN	Evli (2 Çocuk)	İstanbul Üni. Kimya Mühendisliği	Kimya Mühendisi	İngilizce	Kimya Mühendisi Holding Müdürü Milletvekili
Pervin BULDAN	Dul (2 Çocuk)	Lise	-	-	-
Ayşe Jale AĞIRBAŞ	Evli (2 Çocuk)	İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Sosyal Antropoloji	Sosyal Araştırmacı	Almanca	Sosyal Araştırmacı
Meral AKŞENER	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Tarih	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi
Güldal AKŞİT	Evli	Hacettepe Üni. Yabancı Diller Yüksekokulu	Avukat	İngilizce	Holding Başhukuk Müşaviri, Milletvekili, Bakan
Necla ARAT	Evli (3 Çocuk)	İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Felsefe Sosyoloji	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi
Ayşe Nur BAHÇEKAPILI	Bekâr	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Avukat	İngilizce	Avukat
Nimet ÇUBUKÇU	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Avukat	Almanca	Avukat Milletvekili
Alev DEDEGİL	Bekâr	Marmara Üni. Kamu Yönetimi Boğaziçi Üni. Bilgisayar Programcılığı İstanbul Üni. Otel Yöneticiliği	Yönetici	İngilizce	Yönetici
Halide İNCEKARA	Evli (3 Çocuk)	İstanbul Üni. İktisat Fak.	Yönetici İktisatçı	İngilizce	İktisatçı, Mali Müşavir, Milletvekili
Canan KALSIN	Bekâr	Marmara Üni Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl.	Yönetici	İngilizce	Yönetici
Birgen KELEŞ	Evli (1 Çocuk)	Ankara Üni. Siyasal Bilgiler Fak.	İktisatçı Plancı	İngilizce	Dış Ekonomik İlişkiler Uzmanı, Milletvekili
Mesude Nursuna MEMECAN	Evli (2 Çocuk)	Boğaziçi Üni. Endüstri Müh.	Yayıncı Yönetici	İngilizce Almanca	Yayıncı Yönetici
Özlem PILTANOĞLU TÜRKÖNE	Evli (1 Çocuk)	Gazi Üni. İktisadi ve İdari Bil. Fak. Kamu Yönetimi	Mülki İdare Amiri	İngilizce	Mülki İdare Amiri
Fatma Nur SERTER	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. İktisat Fak. Sosyal Siyaset- Siyaset Böl.	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi
Edibe SÖZEN	Bekâr	Marmara Üni. İktisadi ve İdari Bil. Fak. Uluslararası İlişkiler Bölümü	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi
Bihlun TAMAYLIGİL	Bekâr	İstanbul Üni. İşletme Fak.	Ekonomist Üst Düzey Yönetici	İngilizce Almanca	Ekonomist Şirket Yöneticiliği Milletvekili

Sebahat TUNCEL	Bekâr	Mersin Üni. Mut Meslek Yük. Harita Kadastro Programı	Harita Teknikeri	-	-
Canan ARITMAN	Evli (2 Çocuk)	Ege Üni. Tıp Fak.	Doktor	İngilizce	Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı, Milletvekili
Şenol BAL	Evli (2 Çocuk)	Gazi Eğitim Fak. Biyoloji Anadolu Üni. Açıköğretim Fak. İş İdaresi Bölümü	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi
Fatma Seniha Nükhet HOTAR GÖKSEL	Evli (1 Çocuk)	Dokuz Eylül Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. İkt. Teorisi ve Kantitatif Yöntemler Böl.	Öğretim Üyesi	İngilizce	Öğretim Üyesi Milletvekili
Şükran Güldal MUMCU	Dul (2 Çocuk)	Ankara Üni. Siyasal Bilgiler Fak. İşletme Bölümü	İşletmecilik Bölümü	İngilizce	İşletmecilik Bölümü
Azize Sibel GÖNÜL	Evli (2 Çocuk)	İstanbul Teknik Üni. Mimarlık Fak.	Serbest Mimar	İngilizce	Mimar
Ayşe TÜRKMEMENOĞLU	Evli (1 Çocuk)	İstanbul Üni. Hukuk Fak.	Serbest Avukat	İngilizce Almanca	Avukat
Öznur ÇALIK	Evli (2 Çocuk)	Marmara Üni. Eczacılık Fak.	Eczacı	İngilizce	Eczacı
Emine AYNA	Bekâr	Lise	-	İngilizce	-
Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY	Evli (3 Çocuk)	Gazi Üni. Eczacılık Fak.	Eczacı	İngilizce Arapça	Eczacı
Birnur ŞAHİNOĞLU	Evli (2 Çocuk)	Ege Üni. Jeoloji Mühendisliği Böl.	Jeoloji Yüksek Mühendisi	İngilizce	Mühendis
Çağla AKTEMUR ÖZYAVUZ	Evli	İstanbul Teknik Üni. Maden Fak. Jeofizik Müh. Böl.	Jeofizik Mühendisi Turizmci İş Kadını	İtalyanca İngilizce	Mühendis Turizmci İş Kadını
Sevahir BAYINDIR	Bekâr	Ege Üni. Hemşirelik Yüksekokulu	Hemşire	-	Hemşire
Dilek YÜKSEL	Evli (1 Çocuk)	Gazi Üni. İktisadi ve İdari Bil. Fak. İktisat Bölümü	İktisatçı	İngilizce	İktisatçı
Safiye SEYMENOĞLU	Evli (2 Çocuk)	Karadeniz Tek. Üni. Müh. Mimarlık Fak. Mimarlık Böl.	Mimar	İngilizce	Mimar
Fatma KURTULAN	Evli	Lise	-	-	-
Gülşen ORHAN	Dul (1 Çocuk)	Ankara Üni. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Arkeoloji Böl.	Arkeolog	-	Arkeolog

SONUÇ

Kadınların hayır ve yardım amaçlı kurulan cemiyetlerde görev almaları, gönüllülük ve fedakarlık esasına dayanan çalışmalar yürütmeleri, sonraki yıllarda kurulacak olan cemiyetlere de ışık tutmuştur. İlk kurulan kadın cemiyetleri, kadın hareketini başlatarak kadınların da toplumda etkin rol oynamasını sağlamıştır. Milli Mücadele yıllarında Türk kadınları cephede ve mitinglerde görev almışlardır.

Türk kadınının erkeklerle eşit sosyal ve siyasal haklara sahip olması Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleşmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim alanında, Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle birlikte aile ve hukuk alanında kadınlar erkeklerle eşit haklara kavuşmuşlardır. Batıdaki birçok ülkeden daha önce Türk kadını seçme ve seçilme hakkına kavuşmuştur. Siyasal haklarına 1934 yılında kavuşan Türk kadını yasal olarak 1935 yılında yapılan milletvekili seçiminde Meclis'e seçilerek gelmiştir. Kadınlara siyasal hakların verilmiş nedenlerinden biri kadınların verdiği mücadele, diğeri kadınların modernleşmeyi ve demokrasiyi simgeleme rolleridir. Kadınlara siyasal hakları aşama aşama ve toplumun hazır olması beklenerek verilmiştir.

Kadınlar artık muhtar, belediye başkanı, milletvekili, bakan ve başbakan olabilmektedirler. Bu konuda yapılan yasal düzenlemeler ve seçim kanunları sürekli değişiklik göstermiştir. Ancak tek parti döneminde kadınlar yüksek oranda Meclis'te temsil edilirken çok partili rejimin benimsenmesiyle temsil oranları düşmüştür. Çünkü artık demokrasiyi simgeleme rolü partilere verilmiştir.

İlk seçilen milletvekili kadınların seçilme kriterleri günümüzden daha farklıdır. V. Dönemde seçilen 18 kadının (biri ara seçimde gelmiştir) birbirinden farklı özellikleri olduğu gibi benzer yanları da vardır. Bu kadınların çoğunluğu eğitim görmüş kadınlardan, seçkin ailelerden oluşmakla birlikte Satı Kadın gibi Atatürk tarafından keşfedilen, eğitim almadığı halde kendi çabasıyla okumayı-yazmayı öğrenip kadını Meclis'te temsil eden köylü kadın milletvekillerimiz de olmuştur.

V. Dönemde 399 milletvekilinin bulunduğu Meclis'te 18 kadın milletvekili %4,5 oranıyla temsil edilmiştir. Bu orana en yakın oran 22. Dönem seçimlerinde 550 milletvekilinin içinde 24 kadının milletvekili olarak seçildiği dönemdir ki %4,4 oranıyla kadınlar temsil edilmiştir. 23. Dönem (2007 Seçimleri)'de 549 milletvekilinin arasında 50 kadının Meclis'e girmesi kadın temsiline % 9,1 olduğunu gösterir. Kadınların en

çok seçildiği dönemde bile temsil oranının %10'u bile bulmaması Türkiye'de demokrasi sorununun olduğunu göstermektedir. Çünkü demokrasinin belirgin özelliği olan eşitlik, temsil ve katılım kadınlar için istenilen düzeyde değildir. Kadınlarımız Temsilciler Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Danışma Meclisi'nde de görev almışlar, demokrasinin kesintiye uğradığı darbe dönemlerinde de kendilerine verilen temsil görevini yerine getirmişlerdir. Ancak kadınların temsil oranları hiçbir dönemde yeterli olmamıştır.

6 Nisan 1947, 17 Ekim 1948, 16 Ekim 1949, 16 Eylül 1951, 12 Ekim 1975, 14 Ekim 1979 ve 28 Eylül 1986 ara seçimlerinde kadın milletvekili seçilmemiştir. Ara seçim dönemleri hariç V. Dönem-XXIII. Dönem arasında kadınlar seçimle Meclis'te yer almışlardır. Seçildikleri iller açısından değerlendirdiğimizde 1935'ten günümüze gelinceye kadar Adana'dan 8, Afyon'dan 2, Ağrı'dan 1, Aksaray'dan 1, Amasya'dan 1, Ankara'dan 21, Antalya'dan 2, Aydın'dan 5, Balıkesir'den 2, Batman'dan 1, Bilecik'ten 1, Bitlis'ten 1, Bursa'dan 5, Çanakkale'den 1, Çankırı'dan 1, Çorum'dan 2, Denizli'den 1, Diyarbakır'dan 4, Edirne'den 4, Erzurum'dan 2, Eskişehir'den 1, Gaziantep'ten 2, Hatay'dan 1, Iğdır'dan 1, Isparta'dan 1, İstanbul'dan 48, İzmir'den 20, Kars'tan 2, Kastamonu'dan 2, Kayseri'den 2, Kocaeli'den 3, Konya'dan 2, Malatya'dan 2, Manisa'dan 4, Mardin'den 2, Mersin'den 2, Muğla'dan 2, Muş'tan 1, Ordu'dan 2, Samsun'dan 4, Sivas'tan 2, Şanlıurfa'dan 2, Şırnak'tan 1, Tekirdağ'dan 1, Tokat'tan 3, Trabzon'dan 4, Van'dan 2 ve Zonguldak'tan 1 kadın milletvekili Meclis'e girebilmiştir. Bazı şehirlerden kadın milletvekili hiç seçilmemiştir.

Sanayide, tarımda, hizmet sektöründe yer alan kadınlarımız siyasette hak ettikleri yerde değildirler. Çünkü kadınlar toplumsal, kültürel, ekonomik yapı, siyasi partilerin yapısı, bilgi ve özgüven eksikliği gibi nedenlerden dolayı, siyasete yeterince ilgi göstermemişlerdir. Cumhuriyet'in ilanından bu yana kadınlarla ilgili çok sayıda reform yapıldığı halde siyasette kadın sayısını yeterince arttırmak mümkün olmamıştır. Kadınlarımız öncelikle ekonomik bağımsızlığını kazanmak zorundadır. Siyasi partiler adaylık sürecinde adil ve şeffaf davranmalıdır. Parti yönetimlerinin belirlediği kişilerin aday olarak gösterilmesi, kadınları siyasi parti desteğinden yoksun bıraktığı için adaylık süreci kadınlar aleyhine sonuçlanmaktadır. Bu olumsuzluklar zaten siyasete katılımı yeterince teşvik edilmeyen kadınlarda özgüven eksikliğine de sebep olmaktadır.

Kadınlara siyaseti açma konusunda kadınlar lehine iyimser ayrımcılık yapıldığı takdirde siyasetin erkek egemen yapısı değişecektir.

Siyasete kadın katılımının sağlanmasında erkeklere de kadınlar kadar sorumluluk düşmektedir. Bu konuda sadece kadınların değil, erkeklerin de bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Siyasette eşitliğin sağlanması için kadın duyarlılığı kadar erkek duyarlılığına da ihtiyaç vardır.

Meclis'e çok zor şartlar altında girebilen kadın milletvekilleri oldukça yüksek kriterlere sahiptirler. Çoğunluğu üniversite mezunu, birkaç yabancı dil bilen, akademik kariyerini tamamlamış, kitap ve makaleleri yayımlanmış ve toplumda önemli pozisyonlarda bulunan kadınlardır. Bu özelliklere sahip pek çok kadından, çok azı TBMM'ye seçilebilmektedirler. Çünkü kadınlar eğitim ve ekonomik bağımsızlık engelini aşıyorlar da aşamadıkları engeller vardır. Genellikle siyasi düzenin erkek egemen yapısı kadınlar için engel oluşturmaktadır.

Kadın milletvekillerimizden beklenen kadın sorunlarını Meclis'e taşıyarak, çözümüne katkıda bulunmalarını sağlamaktır. Kadın milletvekillerimiz arasında pek çok konuda Meclis çalışmalarına katılarak, kadın sorunlarına da değinen hatta çözüme katkı sağlayan kadın milletvekillerimiz çoğunluktadır. Meclis'te her konuda konuşan kadın milletvekillerimiz olduğu gibi hiçbir konuda konuşmayan milletvekillerimiz de olmuştur. Seçilmeden önce kadın seçmene vaatlerde bulunarak, Meclis'e gelen kadın milletvekillerimizin bir kısmı kadınla ilgili hiçbir kanun teklifi, önerge ve tasarıya değinmeden seçilme sürelerini doldurmuşlardır.

Yerel yönetimler kadınlar için daha erişilebilir karar organları olmuştur. Çünkü yerel yönetimler kadınlara kendi ilgi alanları, uğraşabilme kolaylıkları ve seçmenle ilişkileri açısından daha uygun koşullar sağlamıştır. Meclis'e seçilen kadınların ise daha seçkin özellikler taşımaları, ekonomik sorunlarını aşmış, ailelerinin desteğini almış olmaları gerekmektedir. Kadınların evlilik ve çocukla ilgili sorumlulukları da siyasete girmelerini engelleyen etkenlerdendir.

Tek parti döneminde kadın milletvekilleri kadın sorunlarını daha çok dile getirip, kendilerini daha çok kadınların temsilcisi olarak görürken çok partili dönemde kadın milletvekilleri kadın sorunlarını yansıtır, kadınları temsil etmekten uzaklaşmışlar, parti kimliklerini ön plana çıkarmışlardır. Ancak tek parti döneminde cesaretsiz ve kendine

güvensiz, Meclis çalışmalarına düzenli katılan ama tartışmayan kadın milletvekilleri, özellikle son dönemlerde daha çok kendine güvenmekte, tartışmakta hatta kendilerine yapılan sataşmaları dahi karşılıksız bırakmamaktadır.

Kadın milletvekillerimize, bakanlıklarda çok az yer verilmiştir. Seçilmiş insanların karar organlarında daha fazla yer almaları gerekirken sayıları yeterli değildir. Kadın milletveillerimize daha fazla çalışma ve sorumluluk alma fırsatı verilmeli, önlerindeki engeller kaldırılmalıdır. Önemli olan kadınlara hakların tanınması değil bu hakların bütünüyle kullanılmasıdır. Bu bilincin uyandırılması için kadınların öncelikle eğitilmeleri gerekmektedir. Aile içi sorumlulukların ve çocuk yetiştirme görevinin anneye verilmesi kadınların siyasetten uzaklaşmasına neden olmaktadır. Sorumlulukların erkeklerle paylaşılması ve siyasetin erkek egemen yapısının değişmesi gerekmektedir. Bu hedefe ulaşabilmek için de kadınların siyasete girmeyi istemesi, bilinçlenmesi ve kabuğunu kırması zorunludur.

BİBLİYOGRAFYA

A. ARŞİVLER

1. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

B. RESMİ YAYIN VE TUTANAKLAR

1. *T.B.M.M. Zabıt Ceridesi*, Devre: 1–22. Dönemler
2. *Düstur*, Üçüncü Tertip, Cilt: 16, Teşrinisani 1934-Teşrinievvel 1935, Başvekalet Devlet Matbaası, Ankara 1955.
3. *T.C.Danışma Meclisi Tutanak Dergisi*, Cilt: 1, TBMM Matbaası, Ankara 1980.
4. *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergileri*.
5. *Danışma Meclisi Albümü*, TBMM Matbaası Ankara 1982.

C. SÜRELİ YAYINLAR

1. Gazeteler

- Akşam Gazetesi
- Bugün Gazetesi
- Cumhuriyet Gazetesi
- Kilis Hududeli, Kent, Vizyon Havadis Gazeteleri
- Kadın Gazetesi
- Hâkimiyet-i Milliye
- Hürriyet Gazetesi
- Milas Önder Gazetesi
- Milliyet Gazetesi
- Milliyet Gazetesi, Sahip ve Başmuharriri: Siirt Meb'usu Mahmut Soydan
- Radikal Gazetesi
- Sabah Gazetesi
- Star Gazetesi
- Taraf Gazetesi
- Vatan Gazetesi
- Yeni Şafak Gazetesi
- Zaman Gazetesi

2. Dergiler

- Aksiyon Dergisi
- Anayasa Yargısı Dergisi
- Askeri Tarih Bülteni Dergisi
- Atatürk Dergisi.
- Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi
- Ayın Tarihi Dergisi
- Belleten
- Bilgi ve Bellek Dergisi
- Chronicle Hayatın Seyir Defteri Dergisi
- Düşün, Kadın ve Toplum Dergisi
- Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
- Hayat Dergisi
- Kara Kuvvetleri Dergisi
- Mevsimsiz Dergisi
- Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLke)
- Tarih ve Toplum
- Türk Yurdu Dergisi
- Yakın Tarihimiz

D. MÜRACAAT ESERLERİ

Türkler Ansiklopesi, Cilt: 13, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Seçkin Yayınevi, Ankara 1996.

E. TELİF ESERLER

1. Kitaplar

Abadan-Unat, Nermin, *Türk Toplumunda Kadın, (Araştırma, Eğitim)*, Ekin Yay., İstanbul 1982.

....., *Kadınlar ve Siyasal Yaşam, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yay., İstanbul 1996.*

Adıvar, Halide Edip, *Türk'ün Ateşle İmtihani, Kurtuluş Savaşı Anıları*, Atlas Kitabevi, İstanbul 1971.

- Afetinan, A., *Atatürk ve Türk kadın Haklarının Kazanılması, Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1968.
- Akgül Şahin, Ayşenur, *Türkiye'deki Kadın Milletvekilleri ve Meclis'te Çalışmaları, (1935–2002)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2008.
- Arat, Necla, *Aydınlanmanın Kadınları*, Cumhuriyet Kitap Kulübü Yay., İstanbul 1993.
- Arcayürek, Cüneyt, *Demokrasi Dur 12 Eylül 1980*, Bilgi Yay., Ankara 1986.
- ....., *Yeni Demokrasi Yeni Arayışlar 1960-1965*, Bilgi Yay., Ankara 1984.
- Arıg, A. Sezer, *Atatürk Türkiyesi'nde Kılık Kıyafette Çağdaşlaşma*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2007.
- Arıburnu, Kemal, *Milli Mücadele'de İstanbul Mitingleri*, Yeni Desen Matbaası, İstanbul 1975.
- Arıburun, Perihan, *Hikmet Bayur, Neden H. Bayur Milli Eğitim Bakanlığı'ndan İstifa Etmisti?*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1985.
- Armağan, Servet, *Memleketimizde Anayasa, Seçimler ve Anayasa Mahkemesi*, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1975.
- Aslan, Betül, *Türkiye-Azerbaycan İlişkileri ve İbrahim Ebilov (1920-1923)*, Kaynak Yay., İstanbul 2004.
- Atatürk, Mustafa Kemal, *Nutuk*, Y.H.: Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2000.
- Baykal, B. Sıtkı, *Milli Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1989.
- Benazus, Hanri, *Bir Milletın Yeniden Doğuşu, Türk Kadınının Uyanışı*, Toplumsal Dönüşüm Yay., İstanbul 2005.
- Bilgiç, Sadettin, *Türkiye'de Seçimler ve Seçim Kanunları*, Boğaziçi Yay., İstanbul 1995.
- Binark, İsmet, *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 06 Cilt 1 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:36, Ankara 2006.
- ....., *Türk Parlamento Tarihi\TBMM Dönem 06 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:36, Ankara 2006.
- Bostancı, Muammer Yaşar, *Aydın Menderes Anlatıyor 1960 Acılı Günler*, Tekin Yay., İstanbul 1987.

- Bölügiray, Nevzat, *Sokaktaki Asker Bir Sıkıyönetim Komutanınının 12 Eylül Öncesi Anıları*, Milliyet Yay., Ankara 1989.
- Caporal, Bernard, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını I-III (1919-1970)*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Şubat 1999.
- ....., *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını III, (1919-1970)*, (Çev.: Ercan Eyüboğlu), Yenigün Yay., İstanbul 1999.
- Celasun, Zehra, *Tarih Boyunca Kadın*, Ülkü Kitap Yurdu Yay., İstanbul 1946.
- Cemal, Hasan, *12 Eylül Günlüğü Tank Sesiyle Uyanmak*, Bilgi Yayınları, Ankara 1986.
- Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri, 1923-2002*, Devlet İstatistik Enstitüsü Yay., Ankara 2004.
- Cunbur, Müjgan, *Türk Kadını İçin*, Türk Kadınları Kültür Derneği Yay., Ankara 1997.
- Çaka, Cahit, *Tarih Boyunca Harp ve Kadın*, Askeri Fabrika Basımevi, Ankara 1948.
- Çankaya, Necati, *Tarihi Süreç İçerisinde Türk Kadını*, MKB Ajans Yay., İstanbul 2003.
- Çavdar, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)*, İmge Kitabevi, Ankara 2004.
- Çaycı, Abdurrahman, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2002.
- Çoker, Fahri, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 1 (1961-1964), Türkiye Büyük Millet Meclisi Yay., No.: 16, Ankara 1998.
- ....., *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999.
- ....., *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri Soru, Genel Görüşme*, Cilt.: 1, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay., No.: 29, Ankara 1999.
- ....., *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Denetim Etkinlikleri, Genel Görüşme(Devamı) ve Senato Araştırması*, Cilt: 2, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 32, Ankara 1999.
- Dağcı, G. Tuğba, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ordu Siyaset İlişkisi 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi*, İlgı Yay., İstanbul 2006.
- Demirer, M. Arif, *Sosyalim-Anarşi-Terör*, Emre Yay., İstanbul 1995.
- Doğan, D. Mehmet, *Darbeler, Müdahaleler ve Siyasi Sistem*, İstanbul 1997.

- Doğramacı, Emel, *Atatürk'ten Günümüze Sosyal Gelişmede Türk Kadını*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1993.
- ....., *Türkiye'de Kadınının Dünü ve Bugünü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara 1989.
- Düşünce ve Davranışlarıyla Atatürk*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yay., Ankara 2001.
- Engünün, İnci, *Halide Edip Adivar*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1989.
- Enginün, İnci vd., *Milli Mücadele'de Türk Kadını*, Türk Ticaret Bankası Yay., Ankara 1983.
- Eldeniz Arıburun, Perihan, *Atatürk'ün Öğretmeni*, Genç Büro Reklam Matbaacılık San.Tic.Ltd.Şti., Ankara 1994.
- Ergun (Turgut), Perihan, *Cumhuriyet Aydınlanmasında Öncü Kadınlarımız*, Tekin Yay., İstanbul 1997.
- Gökçimen, Semra vd., *Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler (1935-2009)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yay., Ankara 2009.
- Göksel, Burhan, *Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Atatürk Dizisi: 27, Ankara 1998.
- Günay, Ş. Şenal, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943)*, Cilt: 5, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay., No:39, Ankara 2007.
- Güneş, İhsan, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 05 Cilt:1 (1935-1939)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:26, Ankara 2000.
- ....., *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 05 Cilt 2 (1939-1943)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.:28, Ankara 2006.
- Güvenç, Kaya, *Yasaların İçinden Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin Öyküsü*, Kardelen Ofset, Ankara 2006.
- İba, Şeref, *Osmanlı'dan Günümüze Meclis İç Tüzük Metinleri*, TBMM Yay., Ankara 2007.
- İnan, A. Afet, *Atatürk ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması, Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1964.

- İnan, Afet, *Atatürk ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması, Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1968.
- ....., *Ellinci Yılda Tarihten Geleceğe*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara 1973.
- ....., *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Kadını*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1985.
- ....., *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1998.
- Kaleli, Abidin Dursun, *Siyasetin Temel Unsurları*, Huzur Basın Yay., Ankara 1995.
- Kaplan, Leyla, *Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1998.
- Kıyıcı, Mahmut, *Isparta'lı ve Isparta'ya Hizmet Etmış Büyük Adamlar*, Göltaş Kültür Yay., Isparta 1983.
- Kocatürk, Utkan, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Kronolojisi 1918-1938*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1988.
- Kurnaz, Şefika, *II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1996.
- Muhittin, Nezihe, *Türk Kadını*, İstanbul Numune Matbaası, İstanbul 1931.
- Mumcu, Uğur, *Bir Uzun Yürüyüş*, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yay., Ankara Mayıs 1997.
- Onay, Perihan, *Türkiye'nin Sosyal Kalkınmasında Kadının Rolü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, (t.y.)
- Onger, Bediha, *Atatürk Devrimi ve Kadınlarımız, Denemeler-Araştırmalar*, Türkiye İleri Kadınlar Derneği Kitaplığı: 1, İstanbul 1965.
- Önhan, Emine, *İkinci Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'in İlanına Kadar Kadın Cemiyetleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Erzurum 1990.
- Özkan, Abdullah, *Siyasal İletişim Stratejileri*, Tasam Yay., İstanbul 2007.
- Öztürk, Kazım, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IX Dönem (1950-1954)*, Cilt: 7, TBMM Vakfı Yay., No:18, Ankara 1998.
- ....., *Türk Parlamento Tarihi, TBMM Dönem 10*, Cilt: 2, (1954-1957), TBMM Vakfı Yay., No:24, Ankara 2000.

- Saray, Mehmet, Hüseyin Tosun, *Atatürk ve Çağdaşlaşma Belgeler ve Görüşler*, A.K.D.T.Y.K., Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005.
- Sarıhan, Zeki, *Kurtuluş Savaşı Kadınları*, Cumhuriyet Kadınları Derneği Yay., Ankara 2006.
- Sezgin, Ferruh, *Sistem'in İntikamı*, Yeni Düşünce Yay., Ankara 1990.
- Şahin, Mustafa, *Hasan Tahsin Uzer'in Mülki İdareciliği ve Siyasetçiliği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.
- Şahinkaya, Rezan, *Cumhuriyet Köye, Köylü Kadına ve Türk Ailesine Neler Getirdi*, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yay., Ankara 1983.
- Şapolyo, Enver Behnan, *Kurtuluş Edebiyatı Tarihi (Milli Mücadele Hatıraları)*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1938.
- Tansel, Fevziye Abdullah, *İstiklal Harbinde Mücahit Kadınlarımız*, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1991.
- Taştan, Murat, Em.Alb., *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kadın Milletvekilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1993.
- Tarakçı, Mustafa, *Milli Mücadele ve Mücadeleci Kadınlar*, Başlık Yay., İstanbul 2008.
- Taşkıran, Tezer, *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50.Yıldönümü Yayınları:5, Ankara 1973.
- Tekeli, Şirin, *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*, Birikim Yay., İstanbul 1982.
- Tunaya, Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Cilt: 1, *İkinci Meşrutiyet Dönemi (1908-1918)*, İletişim Yay., İstanbul 1998.
- Tuncer, Erol, *1946 Seçimleri*, TESAV Yay., Ankara 2008.
- Turgut, Hulusi, *12 Eylül Partileri*, ABC Ajansı Yay., İstanbul 1986.
- Tuşalp, Erbil, *12 Eylül Tutanakları, Bin Tanık*, Dost Kitabevi Yay., Ankara 1986.
- Türk Ocakları Broşürü*, Türk Yurdu Yay., No.: 50, İstanbul 1998.
- Türkgeldi, Ali Fuat, *Görüp İştittiklerim*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1984.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kuruluşundan Günümüze Hükümetler*, Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü, Ankara 1998.
- Uğurlu, M. Fatih, *Seçim Stratejileri Seçim Nasıl Kazanılır? Temel İlkeler Organizasyon Propaganda*, SEK Yay., Ankara 1998.

- Uyar, Hakkı, *İstanbul'un "Tom Alkala"sı Ya Da Karadenizli Bir Politikacı: Aytakin Kotil (1934–1992)*, İzmir 2001.
- Yalçın, Durmuş vd., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2002.
- Yaraman, Ayşegül *Bir Demokrasi Tartışması*, Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili (1935-1999), Bağlam Yay., İstanbul 1999.
- Yeşilyurt, Süleyman, *Ermeni, Yahudi, Rum Asıllı Milletvekilleri*, Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2005.
- Yetkin, Çetin, *Türkiye’de Askeri Darbeler ve Amerika 27 Mayıs 1960–12 Mart 1971–12 Eylül 1980*, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Yay., Ankara 2007.
- 12 Eylül Öncesi ve Sonrası*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1981.

2. Makaleler

- Akşener, Meral, “Kadının Siyasetteki Yeri”, *Türkiye’de Kadın Hakları ve Çözüm Yolları* (02-03 Aralık 2009) Bildiriler, Yeditepe Üniversitesi Yay., İstanbul 2009.
- Alkan, Mehmet Ö., “Türkiye’de Seçim Sistemi Tercihinin Misyon Boyutu ve Demokratik Gelişime Etkileri (Siyaset Bilimi ve Siyaset Sosyolojisi Yaklaşımıyla)” *Anayasa Yargısı Dergisi*, No: 23, Anayasa Mahkemesi Yay., Ankara 2006.
- “ANAP Genel Başkanı Nesrin Nas İstifa Etti”, *Sabah Gazetesi*, 26 Kasım 2004.
- Aslan, Yavuz, “Türk Bağımsızlık Savaşı’nın Kadın Kahramanlarından Ayşe Çavuş ve Onunla Yapılan İki Mülakat”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:6, Sayı: 37, Aralık 2006.
- Araz, Nezihe, “İlk Köylü Kadın Mebusumuz Satı Kadın”, *Hayat Dergisi*, Sayı: 2, 13 Nisan 1956.
- Arıburun, Perihan, “Cumhuriyet’in 50. Yılında Türk Kadını”, *Belleten*, Türk Tarih Kurumu Yay., Cilt:37, Sayı: 148, Ekim 1973.
- Armağan, Mustafa, “Atatürk’ün Başörtülü Milletvekili”, *Zaman Gazetesi*, 18 Mart 2007.
- Atik, Fatih, Binnaz Saktanber, “Prens Hasan’ın Türk Teyzesi”, *Sabah Gazetesi*, 17 Haziran 1999.
- Ayvazoğlu, Beşir, “Yassıada’da Yargılanan Bir Paşa Kızı: Perihan Arıburun”, *Aksiyon Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 61, 3–9 Şubat 1996.

- Banoğlu, Niyazi Ahmet, "Atatürk ve Latife Hanım", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 21, Temmuz 1991.
- Bayar, Şahin, Faruk Balıkçı, "Yeniden Düşünelim", *Taraf Gazetesi*, 15 Aralık 2009
- Bayer, Yalçın, "Yalçın Bayer: Olmadı Sayın Baykal", *Hürriyet Gazetesi*, 20 Nisan 1999.
- Baydar, Mustafa, "Kastamonu Müdafa-i Hukuk Kadınlar Şubesi Sekreteri Saime (Ayoğlu) İle Sohbet", *Cumhuriyet Gazetesi*, 28 Haziran 1972.
- Baykal, Bekir Sıtkı, "İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali ve Bu Olayın Doğu Anadolu'daki Tepkileri", *Atatürk Konferansları III*, Yıl: 1969, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1970.
- Baykara, Tuncer, "Atatürk ve Seçim", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 4, Sayı:12, Temmuz 1988.
- Benmayar, Gila, "Meclis'te Pantolon Devrimi Olur mu?" *Hürriyet*, 7 Eylül 2007.
- Cemil, Ela, "35'ler Grubu", *Yakın Tarihimiz Dergisi*, Fasikül: 5, Milliyet Gazetesi Yay., İstanbul 1962.
- Çetik, Mete, "Dil-Tarih Tasfiyesi ve Hukuka Aykırılık", *Tarih ve Toplum*, Cilt: 27, Sayı: 160, İletişim Yay., Nisan 1997.
- Çetin, Hikmet, TBMM Başkanı, "Önsöz" *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri*, Cilt: 2, (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No.: 20, Ankara 1999.
- "Darbenin Bilânçosu", *Cumhuriyet Gazetesi*, 12 Eylül 2000.
- Doğramacı, Emel, "Atatürkçü Düşünce Sisteminde Kadın Statüsü İnkılabı", *Atatürk 4. Uluslararası Kongresi*, (25-29 Ekim 1999, Türkistan-Kazakistan), Cilt: 2, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2000.
- Dolmacı, Emine, "Kimseye Bel Bağlamayın", *Zaman Gazetesi*, 5 Ağustos 2007.
- Dursun, Davut, "Çeyrek Asır Sonra 12 Eylül Darbesine Bakmak", *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Eylül 2005.
- Efe, Yahya, "Elli Liranın Üzerindeki Fotoğraf: Fatma Aliye Hanım", *Kent Gazetesi*, Kilis, 22 Haziran 2010.
- Eldeniz, Perihan Naci, "Atatürk ve Türk Kadını", *Bellekten*, Cilt: 20, Sayı: 78, 1956.
- Ergu, Elif, "Serpiyan Midyat Vatan'a Konuştu", *Vatan Gazetesi*, 18 Haziran 2009.
- Eski, Mustafa, "Yakın Tarihimizde Kastamonulu Kadınlar", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı:34, Mart 1996.

- Ete, Hatem, “27 Mayıs–28 Şubat Parantezinde 12 Eylül”, *Star Gazetesi*, 15 Eylül 2009.
- Gökçe, Mehmet, “DTP’den Dini Mesajlar Sürüyor: Barış için Allaha Dua Ediyoruz”, *Zaman Gazetesi*, 31 Ağustos 2009.
- ....., “Güneydoğu’nun Kadın Vekilleri Kızların Okuması İçin Güçbirliği Yapacak”, *Zaman Gazetesi*, 31 Temmuz 2007.
- “Gölcük’ün Kadın Belediye Reisi Seçimi Kaybetti”, *Milliyet Gazetesi*, 16 Ocak 1960.
- Güçer, Deniz, “TBMM Yönetiminde İki Kadın Vekil”, *Akşam*, 11 Ağustos 2007.
- Güler, Habib, “Parti Kapatılırsa Ayna Kalacak, Ahmet Türk’e Yasak Gelecek”, *Zaman Gazetesi*, 10 Aralık 2009.
- ....., Selim Kuvel, “39 Yıl Sonra Meclis’in Zirvesinde İki Kadın”, *Zaman Gazetesi*, 11 Ağustos 2007.
- Halilova, Hanım, “Dünya Tarihinde Kadın-Erkek Eşitliği”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 38, Temmuz 1997.
- İnan, Afet, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluş Devrinde Yabancı İşgallere Karşı Gelen Hareketlerde Türk Kadını”, *Büyük Zafer ve Sonuçları (60. Yıldönümü Toplantısı Bildirileri)*, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul 1995.
- ....., “Türk Kadınının İntihap Hakkına Dair Mühim Bir Konferans”, *Türk Yurdu Dergisi*, Sayı: 27-2/221-222, Cilt: 4-24, Mart-Nisan 1930.
- “İstanbul Depremi”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Mayıs 2009.
- “Kadın Birliği Küplere Binmiş”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 17 Nisan 1930.
- “Kadın Milletvekili Adaylarımız”, *Kadın Gazetesi*, 17 Nisan 1950, Sayı: 164, Yıl: 4.
- “Kadınların Amacı Meclis’e Uzlaşma Getirmek”, *Zaman Gazetesi*, 24 Temmuz 2007.
- “Kahraman Bir Hanım”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 30 Eylül 1930.
- Kaplan, Leyla, “Osmanlı Hanımları Müdafa-i Milliye Heyeti ve Faaliyetleri”, *Askeri Tarih Bülteni Dergisi*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yay., Ağustos 1994, Yıl: 19, Sayı: 37.
- ....., “Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Kadın Milletvekilleri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 34, Cilt: 12, Mart 1996.
- Kaya, Yasemin, “Geçmişten Günümüze Kadının Toplumdaki Yeri”, *Kara Kuvvetleri Dergisi*, Nisan 2008, Yıl:7, Sayı:24.
- Koçak, Cemil, “1930 Belediye Seçimlerinde Sabiha Sertel’in Adaylığı”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Mart 1988, Cilt: 9, Sayı: 51.

- Kışlalı, Ahmet Taner, “Nermin Abadan Unat” *Cumhuriyet Gazetesi*, 15 Kasım 1992.
- Köstem, Ceyda Pırıl, “Parantezdeki Kadın Meb’uslar”, *Mevsimsiz*, Yıl: 1, Sayı:1.
- “Merve Kavakçı’ya 159. Maddeden Dava Açıldı”, *Radikal Gazetesi*, 18 Şubat 2002.
- Milletin Meclisi Artık DTP’siz”, *Taraf Gazetesi*, 15 Aralık 2009.
- Müderrişoğlu, Okan, “Sandıktan Çıkan %46,6’lık Oyun Sırrı Halkın Cebinde”, *Sabah Gazetesi*, 24 Temmuz 2007.
- “Müstakil ve Kadın Namzedler”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 6 Şubat 1935.
- Naymansoy, Günseli, “Türk Bilim Kadınları ve Bilime Katkıları”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 1, 2010.
- Oran Aslan, Nebahat, “Hilal-ı Ahmer Cemiyeti’nin Çalışmalarından Bazı Kesitler”, *Atatürk Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, Erzurum, Temmuz 2004.
- Oroz, İffet Halim, “Halide Edip Adıvar”, *Kadın*, 8 Mayıs 1950, Yıl: 4, Sayı:167.
- Ortaylı, İlber, “Türkiye’nin Adı” *Milliyet Gazetesi*, 07 Şubat 2009.
- Özcan, Zafer, “Cumhuriyetin Asi Kızı: Halide”, *Zaman Gazetesi*, 20 Nisan 2002.
- Özgürel, Avni, “Kazan Köyü’nden Meclis’e”, *Radikal Gazetesi*, 06 Ekim 2002.
- Parmaksızoğlu, İsmet, “Şefkat Nişan-ı Hümayunu” *Türk Ansiklopedisi*, Cilt: 30, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1981.
- Sarısaman, Sadık, “Sosyal Alanda Yapılan İnkılâplar ve Bu İnkılâpların Özümşenmesi Meselesi”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 45, Kasım 1999.
- Sekmeç, Ali Can, “Cumhuriyete Kadar Gelen Bir Ailenin Öyküsü Mühürdarzadeler’den Demirağ’lara”, *Chronicle Dergisi*, 2009, Sayı:12.
- Sezer, Ayten. “Türkiye’deki İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclisteki Çalışmaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı: 42, Cilt: 14, Kasım 1998.
- Şahin, Ömer, “Meclis’in Yeni Marko Paşa’sı Alev Dedegil”, *Zaman*, 4 Eylül 2007.
- Şimşek, Yurdakul, “Şenol Hanım Meclis’te Kadın Sayısını Yükseltti”, *Radikal Gazetesi*, 26 Temmuz 2007.
- Tamer, Meral, “Aydınlar Bildirisi Nermin Abadan Unat’ı Neden Üzdü?”, *Milliyet Gazetesi*, 04 Ocak 2006.
- ....., “50 Kadın Milletvekiline TBMM’de Özel Toplantı Odası”, *Milliyet Gazetesi*, 27 Temmuz 2007.
- “TBMM Başkanvekili Meral Akşener Kilis’te”, *Kilis Hududeli Gazetesi*, 22 Mart 2010.

- “TBMM Başkanvekili Meral Akşener’in Kilis Temasları”, *Kilis Vizyon Havadis Gazetesi*, 22 Mart 2010.
- Temel, Mehmet, “I. Dünya Savaşı Yıllarında Muğla’daki Ekonomik Kalkınma Faaliyetleri”, Muğla Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke)*, Güz 2008, Sayı: 21.
- Toklucu, Murat, “Metris’in İçinde Durmak”, *Chronicle Hayatın Seyir Defteri Dergisi*, Sayı: 12, 2009.
- Toros, Taha, “Aydın Kalburüstü Pek Çok Hanım Fahri Hemşireliğe Koşmuştu”, *Yakın Tarihimiz*, 25, Milliyet Gazetesi Yay., İstanbul 1962.
- ....., “Kadınlar Kürsüde... Tarihi Günlerimizde Kadın Hatipler”, *Yakın Tarihimiz Dergisi*, Fasikül 24, Milliyet Gazetesi Yay., İstanbul 1962.
- Toprak, Zafer, “1935 İstanbul Uluslararası ‘Feminizm Kongresi’ ve Barış”, *Düşün, Kadın ve Toplum Dergisi*, Cilt: 31, Sayı: 24, Yeni Doğu Matbaacılık, İstanbul, Mart 1986.
- Tuncer, Hüner, “Türk Kadınının Geçirdiği Evrimin Tarihçesi ve Bugünkü Durumu”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 5, 1 Kasım 1989, Sayı:16.
- Tüfekçi, Nevzat Çağlar, “Milas’ın Geçmişine” *Milas Önder Gazetesi*, 27 Mayıs 2009.
- Uras, Güngör, “TBMM’de Çay 75 Bin TL”, *Milliyet Gazetesi*, 22 Aralık 2002.
- Uyar, Hakkı, “Türkiye’de Tek Parti Döneminde CHP’nin Toplumsal Kökenleri: İkinci Seçmenler Örneği (1935)” *Bilgi ve Bellek Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Yaz 2004.
- Üstünkaya, Ezelhan, “Tuncel’in Gözü Kulağı Davada”, *Bugün*, 10 Aralık 2009.
- Yakup Kadri, “Türk Kadını”, *Hâkimiyet-i Milliye*, 27 Mart 1930.
- Yıldız, Özlem, “İlk Kadın Jeolog 92 Yaşında Öldü”, *Sabah Gazetesi*, 2 Ekim 2006.
- Yılmaz, Meral, “Hak Tanımak Vekil Olmaya Yetmiyor”, *Aksiyon Dergisi*, Sayı: 209, 5 Aralık 1998.
- ....., “İlk Kadın Öğretmenlerden”, *Aksiyon Dergisi*, Sayı: 323.
- Zade, Ebuzziya, “Kadınların Meb’usluğu”, *Zaman Gazetesi*, 8 Kânunuevvel 1934.
- Zihnioğlu, Yaprak, “Bir Osmanlı Kadın Hakları Savunucusu: Nezihe Muhittin”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Cilt: 31, Sayı: 183, İletişim Yay., Mart 1999.

G. İNTERNET KAYNAKLARI

- Türkiye Büyük Millet Meclisi (<http://www.tbmm.gov.tr>, Erişim: 01.01.2008).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (<http://www.tbmm.gov.tr>, Erişim: 08.01.2008).

EKLER

Ek-1 Cemiyet-i Akvam'ın Genel Kurul Toplantısında Gündem Gereği Kadın Erkek Eşitliği Konusunun Görüşülmesi Sırasındaki Yardımından Dolayı Türkiye'ye Gönderilen Teşekkür Mektubu²⁶³⁴

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti
II. nci Daire Umum Müdürlüğü
I. nci Şube

21837
867
Lehi 1

Ankara 4 2 10000 4032 19

Hulâsa Kadın tabiiyeti hususunda kadın erkek müsavatını müdafaa etmimize teşekkür olduğuna dair:

Yüksek Başvekâlete

13-üncü Milletler Cemiyeti Umumi Heyeti İhtimainın ruznamesine dahil bulunan "Kadın tabiiyeti" hususunun müzakeresi sırasında Türk Murahhas Heyetinin vaki olan yardımına teşekkürü mutazamın olarak (Inter American Commission of Women) Reisi Alice Paul imzasile varit olan mektubun bir suretini leffen takdim eylerim efendim.

mkj m.

Hariciye Vekili n.

M. M. M.

Takdim
13-11-922

-2-

030	10			222	438	12
-----	----	--	--	-----	-----	----

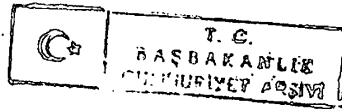
13-11-922	5521	1
-----------	------	---

Cevabı muharrerata hangi daire ve şube ifadesile yazıldığına ve umumî ve hususî numaralarının derovı mevcuttur.

Ek-1'nin Devami²⁶³⁵S U R E T

Inter American Commission of Women
Pan American Union

Genève, le 25 Octobre 1932

Monsieur,

Au nom de la Commission Inter Américaine des Femmes, je vous écris pour vous remercier de l'aide importante que votre délégation a apportée à notre résolution sur la nationalité de la femme dans la récente Assemblée. Nous avons été particulièrement reconnaissantes pour le discours en faveur de notre résolution qu'a prononcé votre représentant à la 1ère Commission, et pour la façon dont il nous a soutenu dans chaque vote de la 1ère Commission. Nous avons aussi grandement apprécié l'appui loyal que votre délégation nous a donné lors du vote de la session plénière.

Avec l'expression de notre gratitude, veuillez agréer Monsieur celle de ma haute considération.

Alice Paul
Présidente du Comité de Nationalité Commission Inter Américaine des Femmes

030	10			222	498	12
-----	----	--	--	-----	-----	----

A Son Excellence
Tevfik Rustu bey
Ministre des Affaires Etrangères
Angora

Ali Gökdeniz
9.10.1932
T. Özlü 2

Ek-2 Kadınlarımızın Seçim Haklarından Dolayı İstanbul'da Türk Kadın Birliği
Tarafından Sevinç ve Tebrik Duygularını İçeren ve Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya
Tarafından Başbakanlık'a Gönderilen Belge²⁶³⁶

T. C.
DAHİLİYE VEKÂLETİ
Emniyet Umum Müdürlüğü
Şube Birinci K.2
Hususi 2046/84
Umumi 3/0

14/4/1930
-- Hülâsa :--
İstanbulda Türk Kadın Birliği tarafından yapılan tezahurat hakkında.

Başvekkâleti Celileye .

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kadınlarımızın intihap hakları dolayısıyla teşekürü mütezamın olmak üzere , İstanbulda müteşekkil Türk Kadın Birliği tarafından 10/4/1930 günü saat dokuzda tezahurat yapıldığı ve program mucebince Şehremaneti ve C. H. Fırkası binasını önünde durarak , erkânı hükûmete teşekkür ve müteakiben Beyoğlu cihetine geçilüp Cumhuriyet Abidesine çelenk vaz edildiği ve tezahuratın muayyen program dahilinde ceryan edüp saat 13 de bilâ vukuat hitam bulmuş olduğu İstanbul Vilâyetinin işlerinden anlaşılmıştır , arzederim efendim .

Dahiliye Vekili.
S. Kaya

Hüsnü
28-4-1930

-1-

030 10 80 526 4

Cevaben yazılacak muharrerata alt olduğu şube tarih ve numarasının derci rica olunur efendim.

Ek-3 1935–2011 Yılları Arasındaki Kadın Parlamentarlerin Kimlikleri, Görev Yaptıkları Dönemler, Seçim Bölgeleri ve Partileri²⁶³⁷

S.NU	ADI	SOYADI	DÖNEMİ	İLİ	PARTİSİ
1	Mebrure	GÖNENÇ	5.6.7.	AFYON	CHP
2	Satı (Hatı)	ÇIRPAN(OĞLU)	5.	ANKARA	CHP
3	Türkan	ÖRS (BAŞTUĞ)	5.6.	ANTALYA	CHP
4	Sabiha	ERBAY (GÖKÇÜL)	5.6.7.	BALIKESİR-SAMSUN	CHP
5	Şekibe	İNSEL	5.	BURSA	CHP
6	Hatice	ÖZGENER	5.	ÇANKIRI	CHP
7	Huriye (Baha)	ÖNİZ	5.	DİYARBAKIR	CHP
8	Fatma	MEMİK	5.6.7.	EDİRNE	CHP
9	Nakiye	ELGÜN	5.6.7.	ERZURUM	CHP
10	Fakihe	ÖYMEN	5.6.7.8.	İSTANBUL-ANKARA	CHP
11	Benal Nevzad	(İŞTAR) ARIMAN	5.6.7.8.	İZMİR	CHP
12	Ferruh	GÜPGÜP	5.	KAYSERİ	CHP
13	Bahire Bediz	MOROVA	5.	KONYA	CHP
14	Mihri İffet	PEKTAŞ	5.6.7.	MALATYA	CHP
15	Meliha	ULAŞ	5.6.	SAMSUN	CHP
16	Esmâ	NAYMAN	5.	SEYHAN	CHP
17	(Hatice) Sabiha	GÖRKEY	5.	SİVAS	CHP
18	Seniha	HIZAL	5.	TRABZON	CHP
19	Belkıs (Rauf)	BAYKAN	6.7.	ANKARA	CHP
20	Şehime	YUNUS	6.7.	İZMİR	CHP
21	Hacer	DİCLE	6.	KASTAMONU	CHP
22	Sıddıka Mümine Şemsa	İŞCEN	6.7.	SEYHAN	CHP
23	Mergube	GÜRLEYÜK	6.	SİVAS	CHP
24	Muammer	DEVELİ	6.7.	TOKAT	CHP
25	Salise	ABANOZOĞLU	6.7.	TRABZON	CHP
26	Emine Mebrure	AKSOLEY	7.8.	ANKARA	CHP
27	Hasene	ILGAZ	7.8.	HATAY-ÇORUM	CHP
28	Tezer	TAŞKIRAN	7.8.9.	KASTAMONU-KARS	CHP
29	Saada Emin	KAATÇILAR	7.	MANİSA	CHP
30	Zehra	BUDUNÇ	8.	BURSA	CHP
31	Latife Bekir	ÇEYREKBAŞI	8.	İZMİR	CHP
32	Makbule	DIBLAN	8.	SEYHAN	CHP
33	Zekiye	MOLAOĞLU (DRANAZ)	8.	TRABZON	CHP
34	Nazlı	TLABAR	9.10.11.	İSTANBUL	DP
35	Halide Edip	ADIVAR	9.	İZMİR	BAĞIMSIZ
36	Aliye	TEMUÇİN (COŞKUN)	10.	ANKARA	DP
37	Nuriye Ferhan	PINAR (ERDEM)	10.11.	İZMİR	DP
38	Edibe	SAYAR	10.	ZONGULDAK	DP
39	Übeyde	ELLİ	11.	ANKARA	CHP
40	Emine Piraye	LEVENT	11.	AYDIN	DP
41	Hilal	ÜLMAN	11.	BURSA	DP
42	Ayşe	GÜNEL	11.	İSTANBUL	DP
43	Arife Necla	TEKİNEL	11.17.	İSTANBUL	DP-MDP
44	Nimet Perihan	ARIBURUN	11.	İZMİR	DP
45	Melahat	GEDİK	1.(12)-2.(13)	AYDIN-SAMSUN	AP
46	Fatma Saadet	EVREN (KAÇAR)	1.(12)	İSTANBUL	CKMP
47	Zehra Neriman	AĞAOĞLU	1.(12)-2.(13)	MANİSA	AP
48	Zarife	KOÇAK	2.(13)	BİTLİS	CHP
49	Nilüfer	GÜRSOY	2.(13)-4.(15)-5.(16)	BURSA-İSTANBUL	AP
50	Türkan	SEÇKİN (TAÇYILDIZ)	2.(13)	EDİRNE	CHP
51	Fatma Sevinç	DÜŞÜNSEL	2.(13)	KARS	YTP
52	Hayriye Ayşe Nermin	NEFTÇİ	2.(13)-3.(14)	MUŞ	CHP
53	Behice	BORAN (HATKO)	2.(13)	URFA	TİP
54	Fatma Suna	TURAL	3.(14)	ANKARA	MP
55	Zekiye	GÜLSEN	3.(14),4.(15)	ÇANAKKALE	AP
56	Naime İkbâl	TOKGÖZ	3.(14)	İSTANBUL	AP
57	Hatice Mualla	AKARCA	3.(14)	MUĞLA	CHP
58	Feriha Fatma	ÖZTÜRK	4.(15)	ANKARA	CHP
59	Ayşe Aliye	KÖKSAL	4.(15)	ESKİŞEHİR	CHP

²⁶³⁷ T.B.M.M Arşiv ve Genel Evrak Müdürlüğü Arşivi, Kadın Milletvekilleri Klasörü.

60	Fatma Gülhis	MANKUT	4.(15)	İSTANBUL	AP
61	Şükriye	TOK	4.(15)	İSTANBUL	CHP
62	Makbule Çağlayan	EGE	5.(16)	İSTANBUL	CHP
63	Sevil	KORUM	5.(16)	İSTANBUL	CHP
64	Aysel	UĞURAL	5.(16)	İZMİR	AP
65	Neriman	ELGİN	17.	ANKARA	HP
66	Göksel	KALAYCIOĞLU	17.18.	ANKARA	ANAP
67	Fatma Rezan	ŞAHİNKAYA	17.	ANKARA	ANAP
68	Türkan Turgut	ARIKAN	17.	EDİRNE	ANAP
69	Fatma Mihriban	ERDEN	17.	ISPARTA	ANAP
70	İmren	AYKUT	17.18.19.20.	İSTANBUL-ADANA	ANAP
71	Leyla Yeniay	KÖSEOĞLU	17.18.19.	İSTANBUL	ANAP
72	Tülay	ÖNEY	17.	İSTANBUL	HP
73	Günseli	ÖZKAYA	17.	İSTANBUL	HP
74	Işıl	SAYGIN	17.18.19.20.21.	İZMİR	ANAP-DYP-ANAP
75	Bahriye	ÜÇOK	17.	ORDU	HP
76	Peyman Türkan	AKYOL	18.	İZMİR	SHP
77	Birgen	KELEŞ	18.20.22.23.	İZMİR-İSTANBUL	SHP/CHP-CHP
78	Leyla	ZANA	19.	DIYARBAKIR	SHP
79	Tansu	ÇİLLER	19.20.21.	İSTANBUL	DYP
80	Melike Tugay	HASEFE	19.	İSTANBUL	ANAP
81	Fethiye	ÖZVER	19.	TEKİRDAĞ	DYP
82	Güler	İLERİ	19.	TOKAT	SHP
83	Sema	TUTAR PIŞKINSÜT	20.21.	AYDIN	DSP
84	Ümran	AKKAN	20.	EDİRNE	DYP
85	Oya	ARASLI	20.22.	İÇEL-ANKARA	CHP
86	Ayfer	YILMAZ	20.21.	İÇEL	DYP
87	Meral	AKŞENER	20.21.23.	İSTANBUL-KOCAELİ	DYP-MHP
88	Şekibe Gencay	GÜRÜN	20.	İZMİR	DYP
89	Zerrin	YENİCELİ	20.	İZMİR	DSP
90	Hatice Aysel	GÖKSOY	20.	MANİSA	DYP
91	Lale	AYTAMAN	20.	MUĞLA	ANAP
92	Tayyibe	GÜLEK DOMAÇ	21.	ADANA	DSP
93	Gönül	SARAY ALPHAN	21.	AMASYA	DSP
94	Oya	AKGÖNENÇ MUĞİSUDDİN	21.	ANKARA	FP
95	Melda	BAYER	21.	ANKARA	DSP
96	Ayşe	GÜROCAK	21.	ANKARA	DSP
97	Esvet	ÖZDOĞU	21.	ANKARA	DSP
98	Nesrin	ÜNAL	21.	ANTALYA	MHP
99	Sebahat	VARDAR	21.	BİLECİK	DSP
100	Melek	KARACA	21.	ÇORUM	MHP
101	Yücel	ERDENER	21.	İSTANBUL	DSP
102	Nazire	KARAKUŞ	21.	İSTANBUL	DSP
103	Nesrin	NAS	21.	İSTANBUL	ANAP
104	Sulhiye	SERBEST	21.	İSTANBUL	DSP
105	Ayşe Nazlı	İLİCAK (ŞİRİN)	21.	İSTANBUL	FP
106	Perihan	YILMAZ	21.	İSTANBUL	DSP
107	Güler	ASLAN	21.	İZMİR	DSP
108	Sevgi	ESEN	21.	KAYSERİ	DYP
109	Nevin Gaye	ERBATUR	22.23.	ADANA	CHP
110	Ayhan Zeynep	TEKİN BÖRÜ	22.	ADANA	AKP
111	Reyhan	BALANDI (TUGAY)	22.	AFYON	AKP
112	Ayşe Gülsün	BİLGEHAN	22.	ANKARA	CHP
113	Remziye	ÖZTOPRAK	22.	ANKARA	AKP
114	Özlem	ÇERÇİOĞLU	22.23.	AYDIN	CHP
115	Semiha	ÖYÜŞ	22.	AYDIN	AKP
116	Fatma	ŞAHİN	22.23.	GAZİANTEP	AKP
117	Güldal	AKŞİT	22.23.	İSTANBUL	AKP
118	Nimet	ÇUBUKÇU	22.23.	İSTANBUL	AKP
119	Zeynep Damla	GÜREL	22.	İSTANBUL	CHP
120	Halide	İNCEKARA	22.23.	İSTANBUL	AKP
121	Güldal	OKUDUCU	22.	İSTANBUL	CHP
122	İnci Gülser	ÖZDEMİR	22.	İSTANBUL	AKP
123	Sıdka	SARİBEKİR (AYDOĞAN)	22.	İSTANBUL	CHP
124	Bihlun	TAMAYLIGİL	22.23.	İSTANBUL	CHP
125	Gülseren	TOPUZ	22.	İSTANBUL	AKP
126	Zeynep Armağan	USLU	22.	İSTANBUL	AKP

127	Canan	ARITMAN	22.23.	İZMİR	CHP
128	Fatma Seniha Nühket	HOTAR GÖKSEL	22.23.	İZMİR	AKP
129	Türkan	MİÇOOĞULLARI	22.	İZMİR	CHP
130	Serpil	YILDIZ	22.	İZMİR	AKP
131	Fatoş	GÜRKAN	23.	ADANA	AKP
132	Fatma	SALMAN KOTAN	23.	AĞRI	AKP
133	İlknur	İNCEÖZ	23.	AKSARAY	AKP
134	Aşkın	AŞAN	23.	ANKARA	AKP
135	Nesrin	BAYTOK	23.	ANKARA	CHP
136	Zeynep	DAĞI	23.	ANKARA	AKP
137	Ayşe	AKBAŞ	23.	BALIKESİR	AKP
138	Ayla	AKAT ATA	23.	BATMAN	DTP/BDP
139	Canan	CANDEMİR ÇELİK	23.	BURSA	AKP
140	Selma Aliye	KAVAF	23.	DENİZLİ	AKP
141	Gültan	KIŞANAK	23.	DİYARBAKIR	DTP/BDP
142	Aysel	TUĞLUK	23.	DİYARBAKIR	DTP
143	Fazilet	DAĞCI ÇIĞLIK	23.	ERZURUM	AKP
144	Özlem	MÜFTÜOĞLU	23.	GAZİANTEP	AKP
145	Pervin	BULDAN	23.	İĞDIR	DTP/BDP
146	Ayşe Jale	AĞIRBAŞ	23.	İSTANBUL	DSP
147	Necla	ARAT	23.	İSTANBUL	CHP
148	Ayşe Nur	BAHÇEKAPILI	23.	İSTANBUL	AKP
149	Alev	DEDEGİL	23.	İSTANBUL	AKP
150	Canan	KALSIN	23.	İSTANBUL	AKP
151	Mesude Nursuna	MEMECAN	23.	İSTANBUL	AKP
152	Özlem	PİLTANOĞLU TÜRKÖNE	23.	İSTANBUL	AKP
153	Fatma Nur	SERTER	23.	İSTANBUL	CHP
154	Edibe	SÖZEN	23.	İSTANBUL	AKP
155	Sebahat	TUNCEL	23.	İSTANBUL	DTP/BDP
156	Şenol	BAL	23.	İZMİR	MHP
157	Şükran Güldal	MUMCU	23.	İZMİR	CHP
158	Azize Sibel	GÖNÜL	23.	KOCAELİ	AKP
159	Ayşe	TÜRKMENOĞLU	23.	KONYA	AKP
160	Öznur	ÇALIK	23.	MALATYA	AKP
161	Emine	AYNA	23.	MARDİN	DTP/BDP
162	Gönül	BEKİN ŞAHKULUBEY	23.	MARDİN	AKP
163	Birnur	ŞAHİNOĞLU	23.	SAMSUN	AKP
164	Çağla	AKTEMUR ÖZYAVUZ	23.	ŞANLIURFA	AKP
165	Sevahir	BAYINDIR	23.	ŞIRNAK	DTP/BDP
166	Dilek	YÜKSEL	23.	TOKAT	AKP
167	Safiye	SEYMENOĞLU	23.	TRABZON	AKP
168	Fatma	KURTULAN	23.	VAN	DTP/BDP
169	Gülşen	ORHAN	23.	VAN	AKP

Kurucu Meclis

170	Ayşe Şüküfe EKİTLER	Devlet Başkanı Temsilcisi	06.01.1961 – 25.10.1961
171	Hermine Agavni KALUSTYAN	Devlet Başkanı Temsilcisi	06.01.1961 – 25.10.1961
172	Remziye BATIRBAYGİL	Milli Birlik Komitesi Temsilcisi	06.01.1961 – 25.10.1961

Cumhuriyet Senatosu

173	Özel ŞAHİNGİRAY	İstanbul İli Üyesi	15.10.1961 - 07.06.1964
174	Nimet Zerrin TÜZÜN	Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye	09.06.1964 - 10.10.1971
175	Adile AYDA	Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye	13.07.1967 - 03.07.1978
176	Nermin Abadan UNAT	Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye	25.07.1978 - 12.09.1980
177	Solmaz BELÜL	İstanbul İli Üyesi	14.10.1973 - 14.10.1979
178	Aysel BAYKAL	İstanbul İli Üyesi	14.10.1979 - 12.09.1980
179	Hikmet İŞMEN	Kocaeli İli Üyesi	05.06.1966 - 12.10.1975

Danışma Meclisi

180	Nermin ÖZTUŞ	Milli Güvenlik Konseyince Seçilen Üye	15.10.1981 - 06.12.1983
181	Türe TUNÇBAY	İzmir Üyesi	15.10.1981 - 06.12.1983
182	Cavidan TERCAN	Ordu Üyesi	15.10.1981 - 06.12.1983

Yukarıda adı yazılı üyelerin bir başka yasama organı üyelikleri bulunmamaktadır²⁶³⁸.

²⁶³⁸ TBMM Arşiv ve Genel Evrak Md.lüğü, Kadın Milletvekilleri Klasörü; www.tbmm.gov.tr, Erişim: 01.01.2008.

Ek-4 1935-2011 Yılları Arasındaki Kadın Parlamentelerinin Fotoğrafları

1. 5'inci Dönem Kadın Milletvekilleri

Mebrure GÖNENÇ

Satı (Hatı)
ÇIRPAN(OĞLU)

Türkan ÖRS
(BAŞTUĞ)

Sabiha ERBAY
(GÖKÇÜL)

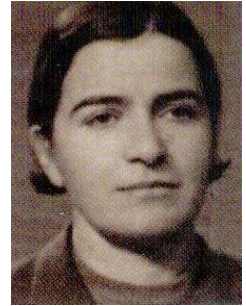
Şekibe İNSEL

Hatice ÖZGENER

Huriye (Baha) ÖNİZ

Fatma MEMİK

Nakiye ELGÜN

Fakihe ÖYMEN

Benal Nevzad
(İŞTAR) ARIMAN

Ferruh GÜPGÜP

Bahire Bediz
MOROVA

Mihri İffet
PEKTAŞ

Meliha ULAŞ

Esmâ NAYMAN

(Hatice) Sabiha
GÖRKEY

Seniha HIZAL

2. 6'ncı Dönem Kadın Milletvekilleri

Belkis (Rauf)
BAYKAN

Şehime YUNUS

Hacer DİCLE

Sıddıka Mümine
Şemsa İŞCEN

Mergube GÜRLEYÜK

Muammer DEVELİ

Salise ABANOZOĞLU

3. 7'nci Dönem Kadın Milletvekilleri

Emine Mebrure
AKSOLEY

Hasene ILGAZ

Tezer TAŞKIRAN

Saada Emin
KAATÇILAR

4. 8'inci Dönem Kadın Milletvekilleri

Zehra BUDUNÇ

Latife Bekir
ÇEYREKBAŞI

Makbule DıBLAN

Zekiye
MOLAOĞLU (DRANAZ)

5. 9'uncu Dönem Kadın Milletvekilleri

Nazlı TLABAR

Halide Edip ADIVAR

6. 10'uncu Dönem Kadın Milletvekilleri

Aliye TEMUÇİN
(COŞKUN)

Nuriye Ferhan
PINAR (ERDEM)

Edibe SAYAR

7. 11'inci Dönem Kadın Milletvekilleri

Übeyde ELLi

Emine Piraye
LEVENT

Hilal ÜLMAN

Ayşe GÜNEL

Arife Necla TEKİNEL

Nimet Perihan
ARIBURUN

8. (1) 12'nci Dönem Kadın Milletvekilleri

Melahat GEDİK

Fatma Saadet
EVREN (KAÇAR)Zehra Neriman
AĞAOĞLU

9. (2) 13'üncü Dönem Kadın Milletvekilleri

Zarife KOÇAK

Nilüfer GÜRSOY

Türkan SEÇKİN
(TAÇYILDIZ)

Fatma Sevinç DÜŞÜNSEL

Hayriye Ayşe Nermin
NEFTÇİ

Behice
BORAN (HATKO)

10. (3) 14'üncü Dönem Kadın Milletvekilleri

Fatma Suna TURAL

Zekiye GÜLSEN

Naime İkbâl TOKGÖZ

Hatice Mualla AKARCA

11. (4) 15'inci Dönem Kadın Milletvekilleri

Feriha Fatma
ÖZTÜRK

Ayşe Aliye
KÖKSAL

Fatma Gülhis
MANKUT

Şükriye TOK

12. (5) 16'ncı Dönem Kadın Milletvekilleri

Makbule Çağlayan EGE

Sevil KORUM

Aysel UĞURAL

13. 17'nci Dönem Kadın Milletvekilleri

Neriman ELGİN

Göksel KALAYCIOĞLU

Fatma Rezan
ŞAHİNKAYATürkan Turgut
ARIKANFatma Mihriban
ERDEN

İmren AYKUT

Leyla Yeniay
KÖSEOĞLU

Tülay ÖNEY

Günseli ÖZKAYA

Işıl SAYGIN

Bahriye ÜÇOK

14. 18'inci Dönem Kadın Milletvekilleri

Peyman Türkan
AKYOL

Birgen KELEŞ

15. 19'uncu Dönem Kadın Milletvekilleri

Leyla ZANA

Tansu ÇİLLER

Melike Tugay HASEFE

Fethiye ÖZVER

Güler İLERİ

16. 20'nci Dönem Kadın Milletvekilleri

Sema TUTAR
PİŞKİNSÜT

Ümran AKKAN

Oya ARASLI

Ayfer YILMAZ

Meral AKŞENER

Şekibe Gencay
GÜRÜN

Zerrin YENİCELİ

Hatice Ayseli
GÖKSOY

Lale AYTAMAN

17. 21'inci Dönem Kadın Milletvekilleri

Tayyibe
GÜLEK DOMAÇGönül
SARAY ALPHANOya AKGÖNENÇ
MUĞISUDDİN

Melda BAYER

Ayşe GÜROCAK

Esvet ÖZDOĞU

Nesrin ÜNAL

Sebahat VARDAR

Melek KARACA

Yücel ERDENER

Nazire KARAKUŞ

Nesrin NAS

Sulhiye SERBEST

Ayşe Nazlı
ILIÇAK (ŞİRİN)

Perihan YILMAZ

Güler ASLAN

Sevgi ESEN

18. 22'nci Dönem Kadın Milletvekilleri

Nevin Gaye
ERBATURAyhan Zeynep
TEKİN BÖRÜReyhan BALANDI
(TUGAY)Ayşe Gülsün
BİLGEHAN

Remziye ÖZTOPRAK

Özlem ÇERÇİOĞLU

Semiha ÖYÜŞ

Fatma ŞAHİN

Güldal AKŞİT

Nimet ÇUBUKÇU

Zeynep Damla
GÜREL

Halide İNCEKARA

Güldal OKUDUCU

İnci Gülser ÖZDEMİR

Sıdika SARİBEKİR
(AYDOĞAN)

Bihlun TAMAYLIGİL

Gülseren TOPUZ

Zeynep Armağan
USLU

Canan ARITMAN

Fatma Seniha Nükhet
HOTAR GÖKSEL

Türkan MİÇOOĞULLARI

Serpil YILDIZ

19. 23'üncü Dönem Kadın Milletvekilleri

Fatoş GÜRKAN

Fatma SALMAN
KOTAN

İlknur İNCEÖZ

Aşkın ASAN

Nesrin BAYTOK

Zeynep DAĞI

Ayşe AKBAŞ

Ayla AKAT ATA

Canan CANDEMİR
ÇELİKSelma Aliye
KAVAF

Gülten KİŞANAK

Aysel TUĞLUK

Fazilet DAĞCI
ÇİĞLİK

Özlem MÜFTÜOĞLU

Pervin BULDAN

Ayşe Jale
AĞIRBAŞ

Necla ARAT

Ayşe Nur
BAHÇEKAPILI

Alev DEDEGİL

Canan KALSIN

Mesude Nursuna
MEMECANÖzlem PİLTANOĞLU
TÜRKÖNEFatma Nur
SERTER

Edibe SÖZEN

Sebahat TUNCEL

Şenol BAL

Şükran Güldal
MUMCUAzize Sibel
GÖNÜL

Ayşe TÜRKMENOĞLU

Öznur ÇALIK

Emine AYNA

Gönül BEKİN
ŞAHKULUBEY

Birnur ŞAHİNOĞLU

Çağla AKTEMUR
ÖZYAVUZ

Sevahir BAYINDIR

Dilek YÜKSEL

Safiye SEYMENOĞLU

Fatma KURTULAN

Gülşen ORHAN

20. Kurucu Meclis'in Kadın Üyeleri

Ayşe Şuküfe
EKİTLERHermine Agavni
KALUSTYANRemziye
BATIRBAYGİL

21. Cumhuriyet Senatosu'nun Kadın Üyeleri

Özel ŞAHİNGİRAY

Nimet Zerrin
TÜZÜN

Adile AYDA

Nermin Abadan
UNAT

Solmaz BELÜL

Aysel BAYKAL

Hikmet İŞMEN

22. Danışma Meclisi'nin Kadın Üyeleri

Nermin ÖZTUŞ

Türe TUNÇBAY

Cavidan TERCAN²⁶³⁹

²⁶³⁹ Tüm kadın parlamenterlerin resimleri “Semra Gökçimen vd., *Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler (1935-2009)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yay., Ankara, 2009” künyeli çalışmadan alınmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Cemile ŞAHİN
Doğum Yeri ve Tarihi	Kütahya, 01 Mart 1976
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Yüksek Lisans Tezi “Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun Roman ve Hikayelerinde Türk Devrim Motifleri”
İş Deneyimi	
Stajlar	Öğretmenlik Stajı
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	M.E.B.lığı Uzman Öğretmen
İletişim	
E-Posta Adresi	berrincemile43@yahoo.com
Tarih	15 Ekim 2010